ALLAH DOSTLARININ DÜNYASI

HİLYETU'L-EVLİYÂ

ve-Tabakâtu'l-Asfiyâ

حلية الأولياء

وطبقات الأصفياء

Ebu Nuaym el-Isbehânî

2

MENKIBELER BÖLÜMÜ

Hilyetu'l-Evliyâ
1. baskı – İstanbul
Cilt 2
Ocak 2015
Özgün adı: Hilyetu'l-Evliyâ ve-Tabakâtu'l-Asfiyâ
Yazarı: Ebû Nuaym Ahmed b. Abdillâh b. İshâk el-Isbehânî (öl. 430/1038).
Arapça neşirleri: 10 cilt, Kahire 1351-1357/1932-1938; Dâru's-Seâde, Mısır 1974; 12 cilt, yayına hazırlayan: Mustafa Abdülkâdir Atâ, Beyrut 1418/1997).
İSBN: 978-605-4659-08-1

Tercüme: Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız ve Zekeriya Yıldız
Redaksiyon: Yusuf Özbek
Kapak: Edib Agagjyshi
Baskı ve Cilt: Step Ajans Matbaacılık Ltd Şti.
Göztepe Mah. Bosna Cad. No. 11
Bağcılar/ İSTANBUL
Tel: 0212.4468846 Matb. Sertifika No: 12266

İsteme ve Haberleşme Adresi
www.ocakyayincilik.com
OCAK YAYINCILIK
Millet Cad. Gülsen Apt.
No. 19 Kat: 4 D. 7
Yusufpaşa
Aksaray, İstanbul
GSM: 05353107416 (Yusuf Özbek)

HİLYETU'L-EVLİYÂ

حلية الأولياء وطبقات الأصفياء

EBÛ NUAYM
el-ISBEHÂNÎ

Ebû Nuaym Ahmed b. Abdillah b.
İshâk el-Isbehânî

(öl. H. 430/M. 1038)

Cilt 2

İÇİNDEKİLER

Ebu'l-Âliye 8
Bekr b. Abdillah el-Müzenî 17
Huleyd b. Abdillah el-Asrî 30
Muvarrık el-İclî 33
Sıla b. Eşyem el-Adevi 37
Alâ b. Ziyâd 46
Ebu's-Sevvâr el-Adevî 54
Humeyd b. Hilâl el-Adevî 57
Esved b. Külsûm 59
Şuveys b. Hayyân 61
Abdullah b. Ğalib 62
Zürâre b. Evfâ 65
Ukbe b. Abdilğâfir 66
İbn Sîrîn 67
Ebû Kılâbe Abdullah b. Zeyd 97
Müslim b. Yesâr 106
Muâviye b. Kurre 119
Ebû Recâ el-Utâridî 124
Ebû İmrân el-Cevnî 130
Sâbit el-Bünânî 141
Katâde b. Diâme 161
Muhammed b. Vâsi' 178
Mâlik b. Dînâr 197
Eyyûb es-Sahtiyânî 251
Yûnus b. Ubeyd 268

Süleymân b. Tarhân et-Teymî 286
Abdullah b. Avn 297
Ferkad es-Sebahî 306
Yezîd b. Ebân er-Rakkâşî 312
Hârûn b. Riâb el-Esedî 316
Mansûr b. Zâdân 318
Budeyl b. Meysere 322
Talk b. Habîb 323
Yahyâ b. Ebî Kesîr 327
Matar el-Verrâk 338
Evs b. Abdillâh 340
Ebu't-Teyyâh 344
Câbir b. Zeyd 345
Dâvûd b. Ebî Hind 355
Ebû Nadre 360
Ebu's-Sıddîk en-Nâcî 362
Fudayl b. Zeyd er-Rakkâşî 363
Kasâme b. Züheyr 365
Ebu'l-Halâl el-Atekî 366
Meymûn b. Siyâh 368
Haccâc b. el-Furâfisa 369
İyâs b. Katâde et-Temîmî 371
Ebu'l-Abyad 371
Lâhik b. Humeyd 372
Hassân b. Ebî Sinân 375
Âsım b. Süleymân el-Ahval 384

İyâs b. Muâviye 386
Şumayt b. Aclân 390
Zeynelâbidin Ali b. Hüseyn 402
Muhammed b. el-Münkedir 423
Safvân b. Süleym 440
Âmir b. Abdillah b. ez-Zübeyr 447
Sa'd b. İbrâhîm 450
Muhammed b. el-Hanefiyye 453
Ebû Câfer Muhammed b. Ali el-Bâkır 459
Câfer b. Muhammed es-Sâdık 475
Ali b. Abdillah b. el-Abbâs 488
Muhammed b. Ka'b el-Kurazî 490
Zeyd b. Eslem 501
Ebû Hâzım Seleme b. Dînâr 506
Rabîa b. Ebî Abdirrahman 546
Ubeyd b. Umeyr 552
Mücâhid b. Cebr 569
Atâ b. Ebî Rebâh 613
İbn Abbâs'ın Azadlısı İkrime 624

Ebu'l-Âliye

Onlardan biri de; yüce özelliklere ve gizli ibadetlere sahip, Rufey' Ebu'l-Âliye. Nasihatleri, ittiba etmenin önemine dair idi. Prensipleri, olaylardan ve bidatlerden uzak kalmak idi.

Derler ki: Tasavvuf, kısmete razı olmak ve nimette cömert olmaktır.

(٢١٧١)- [٢١٧/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا حَاجِبُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الأَحْمَسِيُّ، قَالَ: ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: " تَعَلَّمْتُ الْكِتَابَ وَالْقُرْآنَ، فَمَا شَعَرَ بِي أَهْلِي، وَلا رُئِيَ فِي ثَوْبِي مِدَادٌ قَطُّ "

Ebu'l-Âliye der ki: "Yazmayı ve Kur'ân okumayı öğrendim, ama ailem bile bunun farkına varmadı. Öğrenme süresi boyunca giysilerimde tek mürekkep damlası dahi görmediler."

(٢١٧٢)- [٢١٧/٢] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِيمَا أَذِنَ لِي، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا أَبُو خَالِدَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَالِيَةِ، يَقُولُ: " إِنَّ خَيْرَ الصَّدَقَةِ أَنْ تُعْطِيَ بِيَمِينِكَ وَتُخْفِيَهَا مِنْ شِمَالِكَ "

Ebu'l-Âliye der ki: "Sadakanın en hayırlısı; sağ elinle verdiğini sol elinden gizlemendir."

(٢١٧٣)- [٢١٧/٢] قَالَ: وَسَمِعْتُ أَبَا الْعَالِيَةِ، يَقُولُ: زَارَنِي عَبْدُ الْكَرِيمِ أَبُو أُمَيَّةَ وَعَلَيْهِ ثِيَابُ صُوفٍ، فَقُلْتُ: " هَذَا زِيُّ الرُّهْبَانِ، إِنَّ الْمُسْلِمِينَ إِذَا تَزَاوَرُوا تَجَمَّلُوا "

Ebu'l-Âliye der ki: Abdülkerim Ebû Umeyye beni ziyarete geldi. Üzerinde de yünden giysiler vardı. Onu böyle görünce: "Bu, rahiplerin giyinme tarzıdır! Hâlbuki Müslümanlar birbirlerini ziyaret edecekleri zaman güzel şeyler giyinirler" dedim.

(٢١٧٤)- [٢/٢١٧] حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، حَدَّثَنِي نُعَيْمٌ، عَنْ عَاصِمٍ، قَالَ: كَانَ أَبُو الْعَالِيَةِ " إِذَا جَلَسَ إِلَيْهِ أَكْثَرُ مِنْ أَرْبَعَةٍ قَامَ "

Âsım der ki: "Ebu'l-Âliye'nin yanına dört kişiden fazla insan oturursa kalkar (gider) di."

(٢١٧٥)- [٢/٢١٨] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَعْبَدٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ النُّعْمَانِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سَابِقٍ، قَالَ: ثنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، عَنِ الرَّبِيعِ بن أَنَسٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: " اعْمَلْ بِالطَّاعَةِ وَأَحِبَّ عَلَيْهَا مَنْ عَمِلَ بِهَا، وَاجْتَنِبِ الْمَعْصِيَةَ وَعَادِ إِلَيْهَا مَنْ عَمِلَ بِهَا، فَإِنْ شَاءَ اللَّهُ عَذَّبَ أَهْلَ مَعْصِيَتِهِ وَإِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهُمْ"

Ebu'l-Âliye der ki: "İbadet için çalış, onun için çalışanı da sev. Haramlardan kaçın, onun için uğraşanları de sevme. Allah kendisine karşı gelenlere isterse azap verir, isterse onları affeder."

(٢١٧٦)- [٢/٢١٨] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ,عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَوَّارٍ، قَالَ: ثنا الْعَلاءُ بْنُ عَمْرٍو الْحَنَفِيُّ، قَالَ: ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: " لا أَدْرِي أَيُّ النِّعْمَتَيْنِ أَفْضَلُ أَنْ هَدَانِيَ اللَّهُ لِلإِسْلامِ، أَوْ عَافَانِي مِنْ هَذِهِ الأَهْوَاءِ "

Ebu'l-Âliye der ki: "Şu iki nimetten hangisinin daha üstün olduğunu bilmiyorum: Allah'ın beni İslâm ile hidâyetlendirmesi mi yoksa hevama (şehevi arzulara) uymaktan muhafaza etmesi mi?"

(٢١٧٧)- [٢/٢١٨] ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، وَحَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا أَبُو هَمَّامٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: عَنْ عَاصِمٍ الأَحْوَلِ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: " تَعَلَّمُوا الإِسْلامَ، فَإِذَا عَلِمْتُمُوهُ فَلا تَرْغَبُوا عَنْهُ، وَعَلَيْكُمْ بِالصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ فَإِنَّهُ الإِسْلامُ، وَلا تُحَرِّفُوا الصِّرَاطَ يَمِينًا وَشِمَالا، وَعَلَيْكُمْ بِسُنَّةِ نَبِيِّكُمْ ﷺ وَأَصْحَابِهِ قَبْلَ أَنْ يَقْتُلُوا صَاحِبَهُمْ، وَقَبْلَ أَنْ يَفْعَلُوا الَّذِي فَعَلُوهُ بِخَمْسَ عَشْرَةَ سَنَةً، وَإِيَّاكُمْ وَهَذِهِ الأَهْوَاءَ الْمُتَفَرِّقَةَ، فَإِنَّهَا تُورِثُ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ "، زَادَ ابْنُ الْمُبَارَكِ فِي حَدِيثِهِ، قَالَ عَاصِمٌ: فَحَدَّثْتُ بِهِ الْحَسَنَ،

فَقَالَ: صَدَقَ أَبُو الْعَالِيَةِ وَنَصَحَ، قَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ: فَذُكِرَ لِلرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو الْعَالِيَةِ: أَنَّهُ قَرَأَهُ بَعْدَ النَّبِيِّ ﷺ بِعَشْرِ سِنِينَ

Ebu'l-Âliye der ki: "İslâm'ı iyice öğrenin ve onu öğrendikten sonra sakın ondan yüz çevirmeyin. Sırat-ı müstakimden de ayrılmayın; zira İslâm bu yolda olmaktır ve sakın bu yoldan sağa sola sapmayın. Peygamberinizin (sallallahu aleyhi vesellem) ve ashâbının, arkadaşlarını (Osmân'ı) öldürmeden, sonrasındaki on beş yıl içinde türlü işlere kalkışmadan önceki sünnetinden ayrılmayın! Birbirinizi ayrılığa düşüren nefsi eğilimlerden de uzak durun! Zira bu tür şeyler aranızda kin ve düşmanlığa sebep olur."

İbnu'l-Mübârek ekledi: Bu sözleri Hasan(-i Basrî)'ye bildirdiğimde "Ebu'l-Âliye doğru söyleyip öğüt vermiş" dedi. Rabî' b. Enes'e söylendiğinde ise şu karşılığı verdi: "Ebu'l-Âliye bana (Kur'ân'ı) Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) sonra on sene okuduğunu haber verdi."

(٢١٧٨)- [٢١٨/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا الْحُمَيْدِيُّ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَاصِمًا الأَحْوَلَ يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: " تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ، فَإِذَا تَعَلَّمْتُمُوهُ فَلا تَرْغَبُوا عَنْهُ، وَإِيَّاكُمْ وَهَذِهِ الأَهْوَاءَ، فَإِنَّهَا تُوقِعُ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ، وَعَلَيْكُمْ بِالأَمْرِ الأَوَّلِ الَّذِي كَانُوا عَلَيْهِ قَبْلَ أَنْ يَتَفَرَّقُوا فَإِنَّا قَدْ قَرَأْنَا الْقُرْآنَ قَبْلَ أَنْ يُقْتَلَ صَاحِبُهُمْ يَعْنِي عُثْمَانَ بِخَمْسَ عَشْرَةَ سَنَةً "، قَالَ عَاصِمٌ: فَحَدَّثْتُ بِهِ الْحَسَنَ، فَقَالَ: قَدْ نَصَحَكَ وَاللَّهِ وَصَدَقَكَ

Ebu'l-Âliye der ki: "Kur'ân'ı iyice öğrenin ve onu öğrendikten sonra sakın ondan yüz çevirmeyin. Nefsî/şehevi eğilimlerden de uzak durun! Zira bu tür şeyler aranızda kin ve düşmanlığa sebep olur. (Sahabenin) ayrılığa düşmeden önce bulundukları halde olmaya bakın. Zira biz, bunların arkadaşı —Hz. Osmân—öldürülmeden on beş yıl önce Kur'ân'ı okuyorduk." Âsım der ki: "Bunu Hasan'a anlatınca: "Vallahi sana nasihat etti ve doğru söyledi" dedi.

(٢١٧٩)- [٢١٩/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: ثنا أَبُو خَلْدَةَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: " مَا مَسِسْتُ ذَكَرِي بِيَمِينِي مُنْذُ سِتِّينَ سَنَةً أَوْ سَبْعِينَ سَنَةً

Ebu'l-Âliye der ki: "Altmış —veya yetmiş— yıldır cinsel organıma sağ elimle dokunmadım."

(٢١٨٠)- [٢١٩/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا سَوَّارُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو خَلْدَةَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: " لَمَّا كَانَ قِتَالُ عَلِيٍّ وَمُعَاوِيَةَ، كُنْتُ رَجُلا شَابًّا، فَتَهَيَّأْتُ وَلَبِسْتُ سِلاحِي ثُمَّ أَتَيْتُ الْقَوْمَ، فَإِذَا صَفَّانِ لا يُرَى طَرَفَاهُمَا، قَالَ: فَتَلَوْتُ هَذِهِ الآيَةَ: ﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا﴾، قَالَ: فَرَجَعْتُ وَتَرَكْتُهُمْ "

Ebu'l-Âliye der ki: Hz. Ali ile Muâviye arasındaki savaş sırasında genç bir adamdım. Savaş için ben de hazırlığımı yaptım ve silahımı kuşanıp alana gittim. Ancak savaş alanında ucu bucağı görünmeyen iki ordu görünce: **"Kim bir mümini kasden öldürürse cezası, içinde ebediyen kalacağı cehennemdir. Allah ona gazap etmiş, onu lânetlemiş ve onun için büyük bir azap bazırlamıştır"**[1] âyetini okudum ve savaş alanını terk edip geri döndüm.

(٢١٨١)- [٢١٩/٢] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْخُزَاعِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، أَنَّ أَبَا الْعَالِيَةِ، قَالَ: " إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا يَهْلِكَ عَبْدٌ بَيْنَ نُعْمَيَيْنِ: نِعْمَةٌ يَحْمَدُ اللهَ عَلَيْهَا، وَذَنْبٌ يَسْتَغْفِرُ اللهَ مِنْهُ "

Sâbit, Ebu'l-Âliye'nin şöyle dediğini naklediyor: "Ben bir kulun iki nimet arasında ölmemesini temenni ederim: Verildiği için Allah'a hamd etmesi gereken nimet (e hamd etmeden önce) ve affedilmesi için mağfiret gereken günah (a istiğfar etmeden önce)..."

(٢١٨٢)- [٢١٩/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ إِسْحَاقَ الْمَوْصِلِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ عَوْفٍ، قَالَ: ثنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، عَنِ الرَّبِيعِ،

---

[1] Nisâ Sur. 93

عَنْ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَرَبِّ الأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾، قَالَ: الْجِنُّ عَالَمٌ وَالإِنْسُ عَالَمٌ، وَسِوَى ذَلِكَ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ أَلْفَ عَالَمٍ مِنَ الْمَلائِكَةِ عَلَى الأَرْضِ، وَالأَرْضُ لَهَا أَرْبَعُ زَوَايَا، كُلُّ زَاوِيَةٍ أَرْبَعَةُ آلافِ عَالَمٍ وَخَمْسُمِائَةِ عَالَمٍ خَلَقَهُمُ اللَّهُ لِعِبَادَتِهِ "

Enes'in naklettiğine göre Ebu'l-Âliye; **"Hamd, göklerin rabbi, yerin rabbi ve âlemlerin rabbi olan Allah'a aittir"**[1] âyetiyle ilgili şöyle diyor: "Cinler bir âlem, insanlar bir âlemdir. Bunun gibi yeryüzünde meleklerden on sekiz bin âlem vardır. Yerin dört köşesi vardır. Her köşesi on dört bin âlemdir. Beş yüz âlemi de Allah kulları için yaratmıştır."

(٢١٨٣)- [٢١٩/٢] ثنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، قَالَ: ثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَ: ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: " كُنَّا نُحَدَّثُ مُنْذُ خَمْسِينَ سَنَةً أَنَّ الرَّجُلَ إِذَا مَرِضَ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: اكْتُبُوا لِعَبْدِي مَا كَانَ يَعْمَلُ فِي صِحَّتِهِ حَتَّى أَقْبِضَهُ أَوْ أُخَلِّيَ سَبِيلَهُ "

Ebu'l-Âliye der ki: Elli seneden beri söyleriz; kişi hastalandığında, Allah şöyle buyurur: "Kuluma, sıhhati yerindeyken ne yapıyor idiyse, ruhunu alıncaya kadar veya yolunu açıncaya kadar, onu yazın."

(٢١٨٤)- [٢١٩/٢] وَكُنَّا نُحَدَّثُ مُنْذُ خَمْسِينَ سَنَةً، " أَنَّ الأَعْمَالَ تُعْرَضُ عَلَى اللَّهِ، فَمَا كَانَ لَهُ قَالَ: هَذَا لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ "، وَمَا كَانَ لِغَيْرِهِ، قَالَ: " اطْلُبُوا ثَوَابَ هَذَا مِمَّنْ عَمِلْتُمُوهُ لَهُ ".رَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَاصِمٍ مِثْلَهُ

Elli seneden beri, söyleriz: Ameller Allah'a takdim edilir. Allah'a ait olanlar için "Bu benimdir, mükâfatını ben veririm" der. Başkasına ait olanlar için de "Bunu kim için yaptıysanız, sevabını ondan isteyin" der.

(٢١٨٥)- [٢١٩/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَعْبَدٍ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ مُطَرِّفٍ، قَالَ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا أَبُو خَلْدَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَالِيَةِ، يَقُولُ: " تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ خَمْسَ آيَاتٍ خَمْسَ آيَاتٍ، فَإِنَّهُ أَحْفَظُ لَكُمْ، فَإِنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلامُ كَانَ يَنْزِلُ بِهِ خَمْسَ آيَاتٍ خَمْسَ آيَاتٍ "

---

[1] Câsiye Sur. 36

Ebu'l-Âliye der ki: "Kur'ân'ı beşer âyet, beşer âyet ezberleyiniz, çünkü böyle yaparsanız kafanıza daha kolay girer ve daha iyi anlarsınız. Hz. Cibrîl onu, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) beş âyet, beş âyet indiriyordu."

(٢١٨٦)- [٢/٢٢٠] ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، وَجَمَاعَةٌ، قَالُوا: قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، قَالَ: ثنا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَلا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلا﴾، قَالَ: لا تَأْخُذْ عَلَى مَا عَلَّمْتَ أَجْرًا، فَإِنَّمَا أَجْرُ الْعُلَمَاءِ وَالْحُكَمَاءِ وَالْحُلَمَاءِ عَلَى اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى وَهُمْ يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ: يَا ابْنَ آدَمَ، عَلِّمْ مَجَّانًا كَمَا عُلِّمْتَ مَجَّانًا "، لَفْظُ مُحَمَّدِ بْنِ أَيُّوبَ، وَلَفْظُ عَلِيِّ بْنِ الْجَعْدِ، قَالَ: " مَكْتُوبٌ فِي الْكِتَابِ الأَوَّلِ: ابْنَ آدَمَ عَلِّمْ مَجَّانًا كَمَا عُلِّمْتَ مَجَّانًا "

Rabî' b. Enes, Ebu'l-Âliye'nin; **"Âyetlerimi hiçbir değere karşılık değiştirmeyin..."**[1] âyetiyle ilgili şöyle dediğini naklediyor: "Öğrettiğine karşılık ücret alma. Zira âlimlerin, hâkimlerin ve halîmlerin ecri Allah'a aittir. Onlar da bunun, ellerindeki Tevrat'ta yazılı olduğunu görürler. Ey Âdemoğlu! Karşılıksız öğrendiğin gibi karşılıksız öğret."

Muhammed b. Eyyûb'un lafzı; "İlk kitapta yazılı olarak görürler. Ey Âdemoğlu! Karşılıksız öğrendiğin gibi, karşılıksız öğret" şeklindedir.

(٢١٨٧)- [٢/٢٢٠] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْعَبَّاسِ، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا قُرَادُ بْنُ نُوحٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الرَّازِيِّ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: " أَرْحَلُ إِلَى الرَّجُلِ مَسِيرَةَ أَيَّامٍ، فَأَوَّلُ مَا أَتَفَقَّدُ مِنْ أَمْرِهِ صَلاتُهُ، فَإِنْ وَجَدْتُهُ يُقِيمُهَا وَيُتِمُّهَا أَقَمْتُ وَسَمِعْتُ مِنْهُ، وَإِنْ وَجَدْتُهُ يُضَيِّعُهَا رَجَعْتُ وَلَمْ أَسْمَعْ مِنْهُ، وَقُلْتُ: هُوَ لِغَيْرِ الصَّلاةِ أَضْيَعُ "

Ebu'l-Âliye der ki: "Bir kimseyi görmek için birkaç gün yolculuk ederim. Onda ilk dikkat ettiğim konu namazıdır. Onun namazını düzenli ve tam kıldığını görürsem, orada kalır ve onu dinlerim. Namaz kaçırdığını görürsem, onu hiç dinlemeden geri dönerim. Namaz dışındaki konularda daha dikkatsizdir, diye düşünürüm."

---

[1] Bakara Sur. 41

(٢١٨٨)- [٢/٢٢٠] ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْقَاضِي، قَالَ: ثنا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا جَرِيرٌ، أَخْبَرَنِي مَنْ سَمِعَ أَبَا الْعَالِيَةِ، يَقُولُ: " لا يَتَعَلَّمُ مُسْتَحٍ وَلا مُتَكَبِّرٌ "

Ebu'l-Âliye der ki: "Çekingen ve kibirli olan öğrenemez."

(٢١٨٩)- [٢/٢٢٠] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ عُثْمَانَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: قَالَ لِي أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ ﷺ: " لا تَعْمَلْ لِغَيْرِ اللَّهِ، فَيَكِلْكَ اللَّهُ إِلَى مَنْ عَمِلْتَ لَهُ "

Ebu'l-Âliye der ki: Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı bana şöyle dediler: "Sakın Allah'tan başkası için amel yapma; zira kıyamet gününde Allah seni, kendisi için amel yaptığın kişiyle baş başa bırakır."

(٢١٩٠)- [٢/٢٢٠] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنِ التَّيْمِيِّ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ: " أَنَّهُ كَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَختِمَ الْقُرْآنَ مِنْ آخِرِ النَّهَارِ أَخَّرَهُ إِلَى أَنْ يُمْسِيَ، وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَختِمَهُ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ أَخَّرَهُ إِلَى أَنْ يُصْبِحَ "

Teymî'nin birinden naklettiğine göre Ebu'l-Âliye, Kur'ân'ı günün sonunda hatmedecek olduğunda, akşama bekletirdi. Gecenin sonunda hatmedecek olduğunda ise sabaha bekletirdi.

(٢١٩١)- [٢/٢٢٠] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، قَالَ: " أَوَّلُ مَنْ أَذَّنَ وَرَاءَ النَّهْرِ أَبُو الْعَالِيَةِ الرِّيَاحِيُّ "

Muğire der ki: "Nehrin öbür tarafında ilk ezan okuyan kişi, Ebu'l-Âliye er-Riyâhî'dir."

(٢١٩٢)- [٢/٢٢١] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ أَنَسٍ الْعَسْكَرِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو عُبَيْدَةَ الْحَدَّادُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ أَخِي حَمَّادٍ، قَالَ

مُهَاجِرٌ أَبُو خَالِدٍ مَوْلَى ثَقِيفٍ: كَانَ أَبُو الْعَالِيَةِ جَارِي، وَكَانَ يَقُولُ لِي: " سَلْنِي وَاكْتُبْ عَنِّي قَبْلَ أَنْ تَلْتَمِسَ الْعِلْمَ عِنْدَ غَيْرِي فَلا تَجِدَهُ "

Sakîf'in azadlı kölesi Muhâcir Ebû Hâlid şöyle diyor: Ebu'l-Âliye komşumdu ve bana şöyle derdi: "İlmi benden başkasında aramadan önce, bana sor ve söylediklerimi yaz. Sonra bulamazsın."

(٢١٩٣)- [٢٢١/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: ثنا رَوْحٌ، قَالَ: ثنا أَبُو خَلْدَةَ، قَالَ: كَانَ أَبُو الْعَالِيَةِ إِذَا دَخَلَ عَلَيْهِ أَصْحَابُهُ يُرَحِّبُ بِهِمْ، ثُمَّ " يَقْرَأُ: ﴿وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ﴾ "

Ebû Halde der ki: Dostları yanına girdiğinde Ebu'l-Âliye, onları hoş karşılardı. Ardından şu âyeti okurdu: **"Âyetlerimize iman eden sana geldiklerinde, onlara de ki; Selam olsun size. Rabbiniz rahmeti kendi üzerine yazdı."**[1]

(٢١٩٤)- [٢٢١/٢] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: كَانَ يَقُولُ: " ابْتَدِرُوا بَيْنَ الْكَلامِ بِلا إِلَهَ إِلا اللَّهُ "

Âsım'ın naklettiğine göre Ebu'l-Âliye şöyle derdi: "Konuşma aralarında «Lâ ilâhe illallah» demek için yarışın."

(٢١٩٥)- [٢٢١/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ محمد بن الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَيْثَمِيُّ، قَالَ: ثنا يُوسُفُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ بَكَّارٍ، عَنْ أَبِي خَلْدَةَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: " قَالَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ لِقَوْمِهِ: قَدِّسُوا اللَّهَ ﷻ بِأَصْوَاتٍ حَسَنَةٍ، فَإِنَّهُ أَسْمَعُ لَهَا "

Ebu'l-Âliye der ki: Hz. Mûsa kavmine: Güzel bir sesle Allah'ı takdis edin. O zaman daha çok işitir" dedi.

---

[1] En'âm Sur. 54

(٢١٩٦)- [٢٢١/٢] ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: " مَا تَرَكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِمَا السَّلامُ حِينَ رُفِعَ إِلا مِدْرَعَةَ صُوفٍ، وَخُفَّيْ رَاعٍ، وَقَذَّافَةً يُقْذَفُ بِهَا الطَّيْرُ "

Ebu'l-Âliye der ki: "Meryem oğlu İsa (semaya) refedildiğinde, yün bir kepenek, çoban ayakkabısı ve kuşları vurduğu bir sapan dışında hiçbir şey bırakmadı."

(٢١٩٧)- [٢٢١/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدِ بْنِ الْوَلِيدِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلامٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الرَّازِيِّ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَضَى عَلَى نَفْسِهِ أَنَّ مَنْ آمَنَ بِهِ هَدَاهُ، وَتَصْدِيقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ: ﴿وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ﴾ وَمَنْ تَوَكَّلَ عَلَيْهِ كَفَاهُ، وَتَصْدِيقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ: [٢٢٢/٢] ﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾ وَمَنْ أَقْرَضَهُ جَازَاهُ، وَتَصْدِيقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً﴾ وَمَنِ اسْتَجَارَ مِنْ عَذَابِهِ أَجَارَهُ، وَتَصْدِيقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ: ﴿وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا﴾ وَالاعْتِصَامُ الثِّقَةُ بِاللَّهِ، وَمَنْ دَعَاهُ أَجَابَهُ، وَتَصْدِيقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ﴾ "

Ebu'l-Âliye der ki: "Allah, kendisine iman edeni doğru yola ileteceğine hükmetti. Bunun Allah'ın Kitabı'ndaki ispatı da; **"Kim Allah'a iman ederse, (Allah) kalbine hidâyet verir..."**[1] âyetidir." "Kendisine tevekkül edenin yanında olmaya hükmetti. Bunun Allah'ın Kitabı'ndaki ispatı; **"Kim Allah'a tevekkül ederse; O ona yeter..."**[2] âyetidir."

"Kendisine borç verene mükâfat vermeye hükmetti. Bunun Allah'ın Kitabı'ndaki ispatı; **"Allah'a, kat kat karşılığını arttıracağı güzel borç verecek olan kimdir?"**[3] âyetidir."

---

[1] Teğâbun Sur. 11

[2] Talâk Sur. 3

[3] Bakara Sur. 245

"Azabından korunmak isteyeni koruyacağına hükmetti. Bunun Allah'ın Kitabı'ndaki ispatı; **"Allah'ın ipine hep birlikte sımsıkı sarılın..."**[1] âyetidir, sarılma Allah'a güvenmektir."

"Dua edenin duasını kabul edeceğine hükmetti. Bunun Allah'ın Kitabı'ndaki ispatı; **"Kullarım beni sana soracak olurlarsa; (bilsinler ki) ben (onlara çok) yakınım ve dua ettiğinde dua edenin duasına cevap veririm"**[2] âyetidir."

(٢١٩٨)- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا الرَّبِيعُ بْنُ بَدْرٍ، عَنْ سَيَّارٍ أَبِي الْمِنْهَالِ، قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا الْعَالِيَةِ يَتَوَضَّأُ، فَقُلْتُ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ، فَقَالَ: " لَيْسَ الْمُتَطَهِّرُونَ مِنَ الْمَاءِ، وَلَكِنِ الْمُتَطَهِّرُونَ مِنَ الذُّنُوبِ "

Seyyâr Ebu'l-Minhâl der ki: Ebu'l-Âliye'yi abdest alırken gördüm, ona **"Şüphesiz Allah, çok tövbe edenleri sever ve çok temizlenenleri sever"**[3] dedim. Bana "Onlar suyla temizlenenler değil, günahlardan temizlenenlerdir" dedi.

Ebu'l-Âliye; Ebû Bekr es-Sıddîk, Ali b. Ebî Tâlib, Sehl b. Hanzale, Ubey b. Ka'b ve başka sahabilerden hadis nakletmiştir.

Takrîb 950, Takrîb 2448, Takrîb 3066-c, Takrîb 1722, Takrîb 4216, Takrîb 1734,

Bekr b. Abdillah el-Müzenî

Onlardan biri de; nasihat eden zeki, güvenilir zengin, Bekr b. Abdillah el-Müzenî.

(٢٢٠٥)- [٢٢٤/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حُسَيْنٍ الآجُرِّيُّ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، قَالَ: ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، وَكَانَ مِنْ ثَقِيفٍ وَلَقَبُهُ الضَّالُّ، قَالَ: سَمِعْتُ بَكْرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيَّ يَقُولُ وَأَهْلُ الْمَسْجِدِ أَحْفَلَ مَا

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 103

[2] Bakara Sur. 186

[3] Bakara Sur. 222

كَانُوا قَطُّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ: " لَوْ قِيلَ لِي: خُذْ بِيَدِ خَيْرِ أَهْلِ الْمَسْجِدِ، لَقُلْتُ: دُلُّونِي عَلَى أَنْصَحِهِمْ لِعَامَّتِهِمْ، فَإِذَا قِيلَ: هَذَا، أَخَذْتَ بِيَدِهِ، وَلَوْ قِيلَ لِي: خُذْ بِيَدِ شَرِّهِمْ، لَقُلْتُ: دُلُّونِي عَلَى أَغَشِّهِمْ لِعَامَّتِهِمْ، وَلَوْ أَنَّ مُنَادِيًا يُنَادِي مِنَ السَّمَاءِ: إِنَّهُ لا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْكُمْ إِلا رَجُلٌ وَاحِدٌ، لَكَانَ يَنْبَغِي لِكُلِّ إِنْسَانٍ أَنْ يَلْتَمِسَ أَنْ يَكُونَ هُوَ ذَلِكَ الْوَاحِدَ، وَلَوْ أَنَّ مُنَادِيًا يُنَادِي مِنَ السَّمَاءِ أَنَّهُ لا يَدْخُلُ النَّارَ مِنْكُمْ إِلا رَجُلٌ وَاحِدٌ لَكَانَ يَنْبَغِي لِكُلِّ إِنْسَانٍ أَنْ يَفْرَقَ أَنْ يَكُونَ هُوَ ذَلِكَ الْوَاحِدَ ".رَوَاهُ مَعْمَرٌ قَرِيبًا مِنْهُ

Ebû Bekr el-Müzenî bir Cuma gününde, mescidin en kalabalık anlarından birinde şöyle dedi: Şâyet bana: “Şu mescidin içinden en hayırlı kişinin elini tut!” deseler, onlara: “Müslümanlara en fazla nasihatlerde bulunan kişiyi bana gösterin!” karşılığını verirdim. Bana: “İşte budur!” derlerse de hemen onun elinden tutardım. Yine bana: “Şu mescidin içinden en kötü olan kişinin elini tut!” deseler, onlara: “Müslümanları en fazla kandırıp aldatan kişiyi bana gösterin!” karşılığım verirdim. Bana: “İşte budur!” derlerse de hemen onun elinden tutardım. Gökten biri: “Biriniz hariç içinizden hiç kimse Cennete giremeyecektir!” diye seslense, her müslümanın, söz konusu kişi olma beklentisi içinde olması gerekir. Yine gökten birisi: “Biriniz hariç içinizden hiç kimse Cehenneme girmeyecektir!” diye seslense, her müslümanın, bu kişi kendisi olur diye korkması gerekir.

(٢٢٠٦)- [٢/٢٢٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: ثنا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْمُزَنِيِّ، قَالَ: " لَوِ انْتَهَيْتُ إِلَى الْمَسْجِدِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَهُوَ مَلآنٌ يَغَصُّ بِالرِّجَالِ، فَقَالَ لِي قَائِلٌ: أَيُّ هَؤُلاءِ شَرٌّ؟ فَقُلْتُ لِقَائِلِي: أَيُّهُمْ أَغَشُّ لِجَمَاعَتِهِمْ؟ فَإِذَا قَالَ: هَذَا، قُلْتُ: هُوَ شَرُّهُمْ، وَمَا كُنْتُ لأَشْهَدَ عَلَى خَيْرِهِمْ أَنَّهُ مُؤْمِنٌ مُسْتَكْمِلُ الإِيمَانِ إِذًا لَشَهِدْتُ أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَمَا كُنْتُ لأَشْهَدَ عَلَى شَرِّهِمْ أَنَّهُ مُنَافِقٌ بَرِيءٌ مِنَ الإِيمَانِ إِذًا لَشَهِدْتُ أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، وَلَكِنِّي أَخْشَى عَلَى مُحْسِنِهِمْ وَأَرْجُو لِمُسِيئِهِمْ، فَمَا ظَنُّكُمْ بِمُسِيئِهِمْ إِذَا خَشِيتُ عَلَى مُحْسِنِهِمْ، وَمَا ظَنُّكُمْ بِمُحْسِنِهِمْ إِذَا رَجَوْتُ لِمُسِيئِهِمْ "

Ebû Bekr el-Müzenî anlatıyor: Bir Cuma günü insanlarla dolup taşan bir mescide gitsem ve onlar hakkında biri bana: “Bunların en kötüleri kimdir?” diye sorsa: “Cemaati en çok aldatan kişidir” cevabını verirdim. Bana: “Cemaatini en çok aldatan kişi budur!” dese, ben: “O zaman en kötüleri budur!” derdim. Zira onlar içinde en hayırlı kişi hakkında, imanı kemale ermiştir, diyemem. Çünkü böyle demem durumunda bu kişinin Cennet ahalisinden biri olduğunu da söylemiş olurum. İçlerindeki en kötü kişi hakkında da, imanla ilgisi olmayan münafık biridir, diyemem. Çünkü böyle demem durumunda bu kişinin Cehennem ahalisinden biri olduğunu da söylemiş olurum. Fakat onların en hayırlılarının Cehenneme girebilme ihtimalinden yana korkar, en kötülerinin de Cennete girmesini temenni ederim. En iyilerinin Cehenneme girebilme ihtimalinden dolayı korkarken, en kötüleri hakkındaki tavrımın nasıl olmasını beklersiniz ki? En kötülerinin Cennete girmesini temenni ederken de en iyileri hakkındaki tavrımın nasıl olmasını beklerdiniz?

(٢٢٠٧)- [٢٢٤/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي [٢٢٥/٢] أَبِي، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، قَالَ: ثنا حُصَيْنٌ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: " لا يَكُونُ الرَّجُلُ تَقِيًّا حَتَّى يَكُونَ بَطِيءَ الطَّمَعِ بَطِيءَ الْغَضَبِ "

Bekr b. Abdillah der ki: “Kişinin hırsı da, öfkesi de çok nadir ve az olmadıkça takva sahibi biri olamaz.”

(٢٢٠٨)- [٢٢٥/٢] ثنا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السَّدُوسِيُّ، قَالَ: ثنا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيُّ، أَخْبَرَتْنِي أُمُّ عَبْدِ اللَّهِ بِنْتُ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَتْ: كَانَ أَبُوكَ قَدْ " جَعَلَ عَلَى نَفْسِهِ أَلا يَسْمَعَ رَجُلَيْنِ يَتَنَازَعَانِ فِي الْقَدَرِ، إِلا قَامَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ "

Abdullah b. Bekr b. Abdillah el-Müzenî, annesinin, kendisine şöyle dediğini nakleder: “Baban, kader konusunda tartışan iki kişiyi duyduğunda onları dinlemeyerek kalkıp iki rekât namaz kılmayı alışkanlık haline getirmişti.”

(٢٢٠٩)- [٢٢٥/٢] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ غَيْلانَ، قَالَ: ثنا دَاوُدُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: ثنا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ أَسْلَمَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ أَبِي حُرَّةَ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ نَعُودُهُ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ، فَقَالَ: " رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا رِزْقَهُ اللَّهُ قُوَّةً، فَأَعْمَلَ نَفْسَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ ﷻ أَوْ قَصُرَ بِهِ ضَعْفٌ لَمْ يَعْمَلْهَا فِي مَعَاصِي اللَّهِ "، قَالَ دَاوُدُ: قَالَ لِي رَجُلٌ: تُرِيدُ أَسْلَمَ، قُلْتُ: نَعَمْ، فَقُمْتُ إِلَى أَسْلَمَ فَسَأَلْتُهُ، فَحَدَّثَنِي عَنْ أَبِي حُرَّةَ

Ebû Hurra anlatıyor: Bekr b. Abdillah el-Müzenî'nin yanına, sebebiyle vefat ettiği hastalığında girdiğimizde başını kaldırıp: "Allah, kendisine kuvvet bahşedip, bu kuvveti Allah'a itaatte kullanan veya bir zayıflığından dolayı itaatte kullanamadığı kuvvetini Ona isyanda kullanmayan kula rahmet etsin" dedi.

(٢٢١٠)- [٢٢٥/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَعَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالا: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: ثنا كَهْمَسٌ، قَالَ: سَمِعْتُ بَكْرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: " يَكْفِيكَ مِنْ دُنْيَاكَ مَا قَنَعْتَ بِهِ، وَلَوْ كَفًّا مِنْ تَمْرٍ وَشَرْبَةً مِنْ مَاءٍ وَظِلَّ خِبَاءٍ، وَكُلُّ مَا يُفْتَحُ عَلَيْكَ مِنَ الدُّنْيَا شَيْءٌ ازْدَادَتْ نَفْسُكَ لَهَا مَقْتًا "

Bekr b. Abdillah der ki: "Bir avuç hurma, bir içimlik su, bir çadır gölgesi dahi olsa kanaat edeceğin kadarı, dünyalık olarak sana yeterli gelir. Böylesi bir durumda dünyalık olarak sana açılan her bir kapı ile dünyaya karşı olan hoşnutsuzluğun da artacaktır."

(٢٢١١)- [٢٢٥/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، قَالَ: ثنا الْمُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرِ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيَّ يَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ لا يَدَعُهُ: " اللَّهُمَّ افْتَحْ لَنَا مِنْ خَزَائِنِ رَحْمَتِكَ رَحْمَةً لا تُعَذِّبُنَا بَعْدَهَا أَبَدًا فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ، وَمَنْ فَضْلِكَ الْوَاسِعِ رِزْقًا حَلالا طَيِّبًا لا تَفْقِرُنِي بَعْدَهُ إِلَى أَحَدٍ سِوَاكَ أَبَدًا، تَزِيدُنَا لَكَ بِهِمَا شُكْرًا وَإِلَيْكَ فَاقَةً وَفَقْرًا، وَبِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ غِنًى وَتَعَفُّفًا "

Mübârek b. Fadâle anlatıyor: Ebû Bekr el-Müzenî'nin, dilinden düşürmediği şu duayı ettiğini işittim: "Allahım! Rahmet hazinelerinden bize merhamet ver, ondan sonra dünyada ve âhirette bize azap verme. Bol fazlından, helal ve temiz rızık ver, ondan sonra da senin dışında hiç kimseye muhtaç etme. Bunlarla sana olan şükrümüzü, tazimimizi ve sana olan ihtiyacımızı çoğaltmamızı nasib edersin. Senin dışında hiç kimsenin zenginliğine ve bağlılığına düşürme."

(٢٢١٢)- [٢/٢٢٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، [٢/٢٢٦] حَدَّثَنِي حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا سَهْلُ بْنُ أَسْلَمَ، قَالَ: كَانَ بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ إِذَا رَأَى شَيْخًا، قَالَ: " هَذَا خَيْرٌ مِنِّي عَبَدَ اللَّهَ قَبْلِي "، وَإِذَا رَأَى شَابًّا، قَالَ: " هَذَا خَيْرٌ مِنِّي ارْتَكَبْتُ مِنَ الذُّنُوبِ أَكْثَرَ مِمَّا ارْتَكَبَ "، وَكَانَ يَقُولُ: " عَلَيْكُمْ بِأَمْرٍ إِنْ أَصَبْتُمْ أُجِرْتُمْ، وَإِنْ أَخْطَأْتُمْ لَمْ تَأْثَمُوا، وَإِيَّاكُمْ وَكُلَّ أَمْرٍ إِنْ أَصَبْتُمْ لَمْ تُؤْجَرُوا، وَإِنْ أَخْطَأْتُمْ أَثِمْتُمْ "، قِيلَ: مَا هُوَ؟ قَالَ: " سُوءُ الظَّنِّ بِالنَّاسِ، فَإِنَّكُمْ لَوْ أَصَبْتُمْ لَمْ تُؤْجَرُوا وَإِنْ أَخْطَأْتُمْ أَثِمْتُمْ "

Sehl b. Eslem bildiriyor: Bekr b. Abdillah yaşlı birini gördüğü zaman: "Bu adam benden hayırlıdır; zira benden önce Allah'a kul olmuştur" derdi. Genç birini gördüğü zaman ise: "Bu genç benden daha hayırlıdır; zira (yaş itibariyle) ben ondan daha fazla günah işlemişimdir" derdi. Yine şöyle derdi: "İsabet ettiğinizde sevap alacağınız, yanlış olması halinde ise günaha girmeyeceğiniz şeylere tutunun. Ancak isabet ettiğinizde sevap alamayacağınız, yanlış çıkması halinde de günaha gireceğiniz her türlü işte sakının!" Kendisine: "Bu nedir ki?" diye sorulduğunda: "Kötü zan! Şâyet zannınızda haklı çıkarsanız sevaba girmezsiniz; ancak haksız çıkarsanız günaha girersiniz!" derdi.

(٢٢١٣)- [٢/٢٢٦] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جُعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّا، قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ الْفَيْضِ، قَالَ: ثنا تَمِيمُ بْنُ شُرَيْحٍ، عَنْ كِنَانَةَ، عَنْ سَهْلٍ، قَالَ: قَالَ بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيُّ: " إِنْ عَرَضَ لَكَ إِبْلِيسُ بِأَنَّ لَكَ فَضْلا عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الإِسْلامِ فَانْظُرْ، فَإِنْ كَانَ أَكْبَرَ مِنْكَ فَقُلْ: قَدْ سَبَقَنِي هَذَا بِالإِيمَانِ وَالْعَمَلِ الصَّالِحِ فَهُوَ خَيْرٌ مِنِّي، وَإِنْ كَانَ أَصْغَرَ مِنْكَ فَقُلْ: قَدْ سَبَقْتُ هَذَا بِالْمَعَاصِي وَالذُّنُوبِ وَاسْتَوْجَبْتُ

الْعُقُوبَةَ فَهُوَ خَيْرٌ مِنِّي، فَإِنَّكَ لا تَرَى أَحَدًا مِنْ أَهْلِ الإِسْلامِ إِلا أَكْبَرَ مِنْكَ أَوْ أَصْغَرَ مِنْكَ، قَالَ: وَإِنْ رَأَيْتَ إِخْوَانَكَ الْمُسْلِمِينَ مَنْ يُكْرِمُونَكَ وَيُعَظِّمُونَكَ وَيَصِلُونَكَ، فَقُلْ أَنْتَ: هَذَا فَضْلٌ أَخَذُوا بِهِ، وَإِنْ رَأَيْتَ مِنْهُمْ جَفَاءً وَانْقِبَاضًا، فَقُلْ: هَذَا ذَنْبٌ أَحْدَثْتُهُ "

Bekr b. Abdillah el-Müzenî der ki: İblis, eğer senin Müslümanlardan herhangi birinden daha üstün olduğunu söylerse bak; eğer bu kişi senden büyükse: "Bu kişi, iman ve salih amelde benden öndedir ve benden daha hayırlıdır" de. Eğer daha küçükse: "Ben bu kişiyi isyan etmede ve günahta geçerek cezayı ondan önce hak ettim. Bu sebeple bu kişi benden daha hayırlıdır" de. Müslümanlardan gördüğün herkes senden ya büyük veya küçüktür. Müslüman kardeşlerinden sana ikram edip saygı gösterenleri ve ziyaret edenleri gördüğün zaman: "Bunlar faziletli bir şey yapıyorlar" de. Eğer onlardan cefa ve istemediğin bir şey görürsen: "Bu, benim işlediğim günah sebebiyledir" de.

(٢٢١٤)- [٢٢٦/٢] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَكِيمٍ، قَالَ: ثنا أَبُو حَاتِمٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا فَهْدُ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَبُو سَلَمَةَ الثَّقَفِيُّ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ، قَالَ: " تَذَلُّلُ الْمَرْءِ لإِخْوَانِهِ تَعْظِيمٌ لَهُ فِي أَنْفُسِهِمْ "

Bekr b. Abdillah el-Müzenî der ki: "Kişinin arkadaşlarına karşı alçakgönüllü olması, yanlarındaki değerlerini arttırır."

(٢٢١٥)- [٢٢٦/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ زِيَادٍ الأَحْمَرُ، قَالَ: ثنا زَيْدٌ الْعُكْلِيُّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ، قَالَ: " كَانَ الرَّجُلُ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذَا بَلَغَ الْمَبْلَغَ فَمَشَى فِي النَّاسِ تُظِلُّهُ غَمَامَةٌ، قَالَ: فَمَرَّ رَجُلٌ قَدْ أَظَلَّتْهُ غَمَامَةٌ عَلَى رَجُلٍ، فَأَعْظَمَهُ ذَلِكَ لِمَا رَأَى مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ ﷾ قَالَ: فَاحْتَقَرَهُ صَاحِبُ الْغَمَامَةِ، أَوْ قَالَ كَلِمَةً نَحْوَهَا، قَالَ: فَأُمِرَتْ أَنْ تُحَوَّلَ مِنْ رَأْسِهِ إِلَى رَأْسِ الَّذِي عَظَّمَ أَمْرَ اللَّهِ تَعَالَى " [٢٢٧/٢]

Bekr b. Abdillah el-Müzenî der ki: "İsrail Oğullarında bazı kişiler belli bir mertebeye ulaşıp insanların arasına çıkınca üzerini bir bulut gölgelermiş. Bir gün böyle, bulutun gölgelediği bir adam, birine uğramıştı. Adam gördüğü bu Allah vergisine hayran kaldı. Bulut sahibi, adamı küçümsedi ve buna benzer bir ifade kullandı. Buluta onun üzerinden, Allah'ın bu işine hayran kalan adamın üzerine geçip gölge yapması emredildi."

(٢٢١٦)- [٢٢٧/٢] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْعَسْكَرِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَرْوَانَ الْحَذَّاءُ، قَالَ: ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ، قَالَ: " قُوِّمَتْ كِسْوَةُ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَرْبَعَةَ آلافٍ "

Humeyd et-Tavîl der ki: Bekr b. Abdillah'ın giysisi dört bin dirhemlikti. Fakirlerle, miskinlerle oturur, onlarla muhabbet eder ve: "Bu, onların hoşuna gidiyor" derdi.

(٢٢١٧)- [٢٢٧/٢] حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُثْمَانِيُّ، قَالَ: ثنا خَالِدُ بْنُ النَّضْرِ الْقُرَشِيُّ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: سَمِعْتُ مَعْمَرًا، يَقُولُ: قَالَ: ثنا حُمَيْدٌ، قَالَ: " كَانَتْ قِيمَةُ ثِيَابِ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَرْبَعَةَ آلافٍ، وَكَانَ يُجَالِسُ الْفُقَرَاءَ وَالْمَسَاكِينَ يحَدِّثُهُمْ، وَيَقُولُ: إِنَّهُ يُعْجِبُهُمْ ذَلِكَ "

Humeyd der ki: Bekr b. Abdillah el-Müzenî'nin kıyafetlerinin değeri dört bin ederdi. Fakirlerle ve miskinlerle oturup sohbet ederdi. Bu durumun onların hoşuna gittiğini söylerdi.

(٢٢١٨)- [٢٢٧/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدَانَ، قَالَ: ثنا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ أَبِي وَهْبٍ، قَالَ: ثنا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيُّ، قَالَ: كَانَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ " الَّذِينَ يَلْبَسُونَ لا يَطْعُنُونَ عَلَى الَّذِينَ لا يَلْبَسُونَ، وَالَّذِينَ لا يَلْبَسُونَ لا يَطْعُنُونَ عَلَى الَّذِينَ يَلْبَسُونَ "

Bekr b. Abdillah el-Müzenî der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından (iyi) giyinenler, giyinmeyenleri eleştirmezdi. Giyinmeyenler de giyinenleri tenkid etmezlerdi."

(٢٢١٩)- [٢٢٧/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حُدِّثْتُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُبَارَكِ بْنِ فَضَالَةَ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " أَعِيشُ عَيْشَ الأَغْنِيَاءِ وَأَمُوتُ مَوْتَ الْفُقَرَاءِ "، قَالَ: فَمَاتَ وَإِنَّ عَلَيْهِ لَشَيْئًا مِنْ دَيْنٍ

Bekr b. Abdillah der ki: "Zenginler gibi yaşar, fakirler gibi ölürüm." Bekr vefat ettiği zaman az da olsa borcu vardı.

(٢٢٢٠)- [٢٢٧/٢] ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَيُّوبَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ مُسَاوِرٍ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ، قَالَ: ثنا شَيْبَانُ، قَالا: ثنا أَبُو هِلالٍ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ فِي مَرَضِهِ نَعُودُهُ وَهُوَ مَرِيضٌ، فَجَعَلُوا يَدْخُلُونَ وَلا يَخْرُجُونَ، فَجَعَلَ ذَلِكَ لا يُعْجِبُهُ، فَقَالَ: " إِنَّ الْمَرِيضَ يُعَادُ وَلا يُزَارُ "، وَقَالَ عَفَّانُ: إِنَّ " الْمَرِيضَ يُعَادُ وَالصَّحِيحَ يُزَارُ "

Ebû Hilâl der ki: Hastalığı sırasında Bekr b. Abdillah'ın yanına ziyaretine gittik. Birçok kişi yanına girip halini soruyor ve geri çıkıyordu. Bu durumdan hoşlanan Bekr: "Hasta kişi bu şekilde kısaca ziyaret edilir. Uzunca yanında oturulmaz" demeye başladı. Affân rivayetinde: "Hastanın yanında sadece durumunu öğrenmeye, sağlıklı kişiye ise ziyarete gidilir" ibaresi geçmiştir.

(٢٢٢١)- [٢٢٧/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ يَعْنِي ابْنَ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، وَحُمَيْدٍ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " كَانَ فِيمَنْ قَبْلَكُمْ مَلِكٌ، وَكَانَ مُتَمَرِّدًا عَلَى رَبِّهِ ﷾ فَغزَاهُ الْمُسْلِمُونَ فَأَخَذُوهُ سَلِيمًا، فَقَالُوا: بِأَيِّ شَيْءٍ نَقْتُلُهُ؟ فَأَجْمَعَ رَأْيُهُمْ عَلَى أَنْ يَجْعَلُوا لَهُ قُمْقُمًا عَظِيمًا وَأَنْ يَحْشُوا تَحْتَهُ النَّارَ وَلا يَقْتُلُوهُ حَتَّى يُذِيقُوهُ طَعْمَ الْعَذَابِ، قَالَ: فَفَعَلُوا ذَلِكَ بِهِ فَجَعَلَ يَدْعُو آلِهَتَهُ وَاحِدًا بَعْدَ وَاحِدٍ يَا فُلانُ بِمَا كُنْتُ أَعبُدُكَ وَأُصَلِّي لَكَ وَأَمْسَحُ وَجْهَكَ، فَأَنْقِذْنِي مِمَّا أَنَا فِيهِ، فَلَمَّا رَآهُمْ لا يُغْنُونَ عَنْهُ شَيْئًا رَفَعَ [٢٢٨/٢] رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ، فَقَالَ: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَدَعَا اللَّهَ ﷾ مُخْلِصًا، فَصَبَّ اللَّهُ ﷾ مَثْغَبًا مِنَ السَّمَاءِ فَأَطْفَأَتْ تِلْكَ النَّارَ، وَجَاءَتْ رِيحٌ فَاحْتَمَلَتْ ذَلِكَ الْقُمْقُمَ، فَجَعَلَ يَدُورُ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ، وَهُوَ يَقُولُ: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، فَقَذَفَهُ اللَّهُ ﷾ إِلَى قَوْمٍ لا يَعْبُدُونَ اللَّهَ وَهُوَ يَقُولُ: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ فَاسْتَخْرَجُوهُ، فَقَالُوا لَهُ: وَيْحَكَ مَا لَكَ؟ قَالَ: أَنَا مَلِكُ بَنِي فُلانٍ، فَقَصَّ عَلَيْهِمِ الْقِصَّةَ، وَقَالَ: كَانَ مِنْ أَمْرِي، وَكَانَ مِنْ أَمْرِي، فَآمَنُوا "

Bekr b. Abdillah der ki: Sizden önceki kavimlerde bir kral vardı. Rabbine karşı çıkıp isyan etmişti. Müslümanlar ona savaş açıp sağ olarak esir aldılar. "Onu nasıl öldürelim?" diye konuşmaya başladılar. Sonunda, bir çalı kulesinin üzerine koyup, altını ateşle doldurma konusunda fikir birliğine vardılar. Böylece öldürmeyip işkencenin tadını tattırmak istediler. İşe koyulduklarında kral, tanrılarına sırayla bir bir dua edip, "Ey falan, sana ettiğim ibadetin, ettiğim duanın hatırına, yüzüne el sürmemin hatırına, beni içine düştüğüm bu durumdan kurtar" demeye başladı.

Tanrıların bir işe yaramadığını görünce, başını gökyüzüne kaldırıp "Lâ ilâhe illallah" dedi ve samimi bir şekilde dua etti. Anında Allah gökten oluk oluk yağmur indirip o ateşi söndürdü. Ardından bir rüzgar gelip çalıları sürükledi. Yerle gök arasında dolaşıp "Lâ ilâhe illallah" demeye başladı.

Allah onu alıp, Allah'a ibadet etmeyen bir kavmin içine attı. Hâlâ "Lâ ilâhe illallah" diyordu. Onu kurtarıp "Sana yazıklar olsun, neyin var?" dediler. Kral "Ben falan oğullarının kralıyım" deyip onlara hikâyesini anlattı. Sonra "Şöyle oldu, şöyle oldu" deyince iman ettiler.

(٢٢٢٢)- [٢/٢٢٨] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ لَيُجَرِّعُ عَبْدَهُ الْمُؤْمِنَ مِنَ الْمَرَارَةِ، لِمَا يُرِيدُ بِهِ مِنْ صَلاحِ عَاقِبَةِ أَمْرِهِ "

Bekr b. Abdillah der ki: "Allah, işlerinin akıbetini düzeltmek istediğinde, mümin kuluna biraz acı tattırır."

(٢٢٢٣)- [٢/٢٢٨] قَالَ بَكْرٌ: " أَمَا رَأَيْتُمُ الْمَرْأَةَ تُوجِرُ وَلَدَهَا الصَّبِرَ "، أَوْ قَالَ: " الْحُضَضَ تُرِيدُ بِهِ عَافِيَتَهُ؟ "

Bekr diyor ki: "Kadının çocuğuna, onu tedavi etmek için acı kaktüs veya ardıç suyunu içirdiğini görmediniz mi?"

(٢٢٢٤)- [٢/٢٢٨] ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَمْزَةَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ سَهْلٍ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مَلِكٌ وَكَانَ لَهُ حَاجِبٌ يُقَرِّبُهُ وَيُدْنِيهِ، وَكَانَ هَذَا الْحَاجِبُ، يَقُولُ: أَيُّهَا الْمَلِكُ أَحْسِنْ إِلَى الْمُحْسِنِ، وَدَعِ الْمُسِيءَ تَكْفِيكَ إِسَاءَتُهُ، قَالَ: فَحَسَدَهُ رَجُلٌ عَلَى قُرْبِهِ مِنَ الْمَلِكِ فَسَعَى بِهِ، فَقَالَ: أَيُّهَا الْمَلِكُ، إِنَّ هَذَا الْحَاجِبَ هُوَ ذَا يُخْبِرُ النَّاسَ أَنَّكَ أَبْخَرُ، قَالَ: وَكَيْفَ لِي بِأَنْ أَعْلَمَ ذَلِكَ؟ قَالَ: إِذَا دَخَلَ عَلَيْكَ تُدْنِيهِ لِتُكَلِّمَهُ فَإِنَّهُ يَقْبِضُ عَلَى أَنْفِهِ، قَالَ: فَذَهَبَ السَّاعِي، فَدَعَا الْحَاجِبَ إِلَى دَعْوَتِهِ وَاتَّخَذَ مَرَقَةً وَأَكْثَرَ فِيهَا الثُّومَ، فَلَمَّا أَنْ كَانَ مِنَ الْغَدِ دَخَلَ الْحَاجِبُ فَأَدْنَاهُ الْمَلِكُ لِيُكَلِّمَهُ بِشَيْءٍ فَقَبَضَ عَلَى فِيهِ،

فَقَالَ الْمَلِكُ: تَنَحَّ فَدَعَا بِالدَّوَاةِ، وَكَتَبَ لَهُ كِتَابًا وَخَتَمَهُ، وَقَالَ: اذْهَبْ بِهَذَا إِلَى فُلَانٍ، وَكَانَتْ جَائِزَتُهُ مِائَةَ أَلْفٍ فَلَمَّا أَنْ خَرَجَ اسْتَقْبَلَهُ السَّاعِي، فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ هَذَا؟ قَالَ: قَدْ دَفَعَهُ إِلَيَّ الْمَلِكِ فَاسْتَوْهَبَهُ فَوَهَبَهُ لَهُ فَأَخَذَ الْكِتَابَ وَمَرَّ بِهِ إِلَى فُلَانٍ، فَلَمَّا أَنْ فَتَحُوا الْكِتَابَ دَعَوْا بِالذَّبَّاحِينَ، فَقَالَ: اتَّقُوا اللَّهَ يَا قَوْمُ، فَإِنَّ هَذَا غَلَطٌ وَقَعَ عَلَيَّ، وَعَاوِدُوا الْمَلِكَ، فَقَالُوا: لا يَتَهَيَّأُ لَنَا مُعَاوِدَةُ الْمَلِكِ وَكَانَ فِي الْكِتَابِ: إِذَا أَتَاكُمْ حَامِلُ كِتَابِي هَذَا فَاذْبَحُوهُ [٢٢٩/٢] وَاسْلَخُوهُ وَاحْشُوهُ التِّبْنَ وَوَجِّهُوهُ إِلَيَّ، فَذَبَحُوهُ وَسَلَخُوا جِلْدَهُ وَوَجَّهُوا بِهِ إِلَيْهِ، فَلَمَّا أَنْ رَأَى الْمَلِكُ ذَلِكَ تَعَجَّبَ، فَقَالَ لِلْحَاجِبِ: تَعَالَ وَحَدِّثْنِي وَاصْدُقْنِي، لَمَّا أَدْنَيْتُكَ لِمَاذَا قَبَضْتَ عَلَى أَنْفِكَ؟ قَالَ: أَيُّهَا الْمَلِكُ إِنَّ هَذَا دَعَانِي إِلَى دَعْوَتِهِ وَاتَّخَذَ مَرَقَةً وَأَكْثَرَ فِيهَا الثُّومَ فَأَطْعَمَنِي فَلَمَّا أَنْ أَدْنَانِيَ الْمَلِكُ، قُلْتُ: يَتَأَذَّى الْمَلِكُ بِرِيحِ الثُّومِ، فَقَالَ: ارْجِعْ إِلَى مَكَانِكَ وَقُلْ مَا كُنْتَ تَقُولُهُ وَوَصَلَهُ بِمَالٍ عَظِيمٍ"، أَوْ كَمَا ذَكَرَهُ

Bekr b. Abdillah anlatıyor: Sizden önceki toplumlardan birinde bir kral vardı. Bu kralın kendine yakın tuttuğu ve yanından ayırmadığı bir de muhafızı vardı. Muhafız ona devamlı olarak: "Kralım! İyilere iyi davran, kötülerden de uzak dur ki, sana da bir kötülüğü dokunmasın!" derdi. Ancak adamın biri krala bu yakınlığından dolayı muhafıza haset etti ve kralın gözünden düşürmek için uğraşmaya başladı. Bir defasında krala: "Kralım! Senin şu muhafız insanlara nefesinin çok kötü koktuğunu söylüyor!" dedi. Kral adama: "Doğru söylediğini nereden bileyim?" diye sorunca, adam: "Huzuruna girdiği zaman konuşmak için yanına çağır. Burnunu kapattığını göreceksin!" dedi. Adam oradan ayrılırken de muhafızı verdiği bir ziyafete davet etti. Ziyafette et suyu yapmış ve sarımsağını da çok koymuştu.

İkinci gün muhafız, kralın huzuruna çıktı. Kral konuşmak için muhafızı yanına çağırınca muhafız eliyle ağzını kapattı. Bunun üzerine kral: "Yanımdan çekil!" dedi ve bir kâğıtla kalem isteyerek muhafıza bir yazı yazdı. Mührü de basarak ona: "Bu mektubu filan kişiye götür!" dedi. Mektubu vermesi halinde ödül olarak kendisine yüz bin dirhem verileceğini de söyledi. Muhafız çıkarken kendisini kıskanan adamla karşılaştı. Adam ona: "Bu ne?" diye sorunca, muhafız: "Kral bana şu kadarlık bir meblağı ödül olarak verdi" dedi. Adam, ödülü almak için muhafızdan mektubu kendisine vermesini isteyince muhafız mektubu verdi. Adam mektubu alıp söz konusu kişinin yanına gitti. Orada mektubu açıp okuduklarında hemen cellâdı çağırdılar. Adam: "Allah'tan korkun! Bir yanlışlık olmalı! Krala gidip durumu bildirin!" dedi; ancak ona: "Krala gitme gibi bir yetkimiz yok!" karşılığını verdiler. Kralın mektubunda: "Bu mektubumu getiren kişi yanınıza ulaştığı zaman adamı kesip öldürün. Derisini yüzün ve içine saman doldurup bana geri gönderin!" yazıyordu. Bunun üzerine adamı kesip derisini yüzdüler. İçini samanla doldurup krala gönderdiler. Kral adamı görünce şaşırarak muhafızına: "Gel ve bana doğruyu söyle! Konuşmak için seni yanıma çağırdığımda neden burnunu kapattın!" diye sordu. Muhafız şöyle dedi: "Kralım! Bu adam bir ziyafet verdi. Yemekte et suyu yapmış sarımsağını da çok koymuştu. Sen beni yanına çağırdığında yediğim yemekten dolayı sarımsak kokusundan rahatsız olmayasın diye ağzımı kapattım!" Bunun üzerine kral ona: "Görevinin başına dön ve eskiden olduğu gibi yine bana nasihatlerde bulun!" dedi ve ona büyük miktarda mal verdi.

(٢٢٢٥)- [٢٢٩/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: وَجَدْتُ فِي كِتَابِ أَبِي، قَالَ: ثنا مُعَاوِيَةُ الْغَلابِيُّ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي حُرَّةَ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ نَعُودُهُ، فَوَافَقْنَاهُ وَقَدْ خَرَجَ لِحَاجَتِهِ، قَالَ: فَجَلَسْنَا فِي الْبَيْتِ، فَأَقْبَلَ إِلَيْنَا يُهَادَى بَيْنَ رَجُلَيْنِ فَسَلَّمَ، ثُمَّ نَظَرَ فِي وُجُوهِنَا، فَقَالَ: " رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أُعْطِي قُوَّةً فَعَمِلَ بِهَا فِي طَاعَةِ اللَّهِ ﷾ أَوْ قَصَرَ بِهِ ضَعْفٌ، فَكَفَّ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ "

Ebû Hurre der ki: Hasta ziyareti için Bekr b. Abdillah'ın yanına gitmiştik. Odaya girdiğimizde hacet için helâya gitmişti. Odada oturduk, geldiğinde iki kişiye dayanarak yürüyordu. Sonra yüzümüze baktı ve şöyle dedi: "Allah güç verdiğinde; O'nun yolunda harcayan veya güçsüz kıldığında; O'nun haramlarından uzak duran adama Allah merhamet etsin."

(٢٢٢٦)- [٢/٢٢٩] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، قَالَ: ثنا الْمِنْهَالُ بْنُ عِيسَى الْعَبْدِيُّ، قَالَ: ثنا غَالِبٌ الْقَطَّانُ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ، قَالَ: " مَنْ يَأْتِي الْخَطِيئَةَ وَهُوَ يَضْحَكُ، دَخَلَ النَّارَ وَهُوَ يَبْكِي "

Bekr b. Abdillah der ki: "Kim günah işlerken gülerse, cehenneme ağlayarak girer."

(٢٢٢٧)- [٢/٢٢٩] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عِيسَى، وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِي، قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى الرَّقِّيُّ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْيَشْكُرِيِّ، قَالا: ثنا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيُّ، أَنَّهُ قَالَ: " مَنْ مَثْلُكَ يَا ابْنَ آدَمَ؟ ! خُلِّيَ بَيْنَكَ وَبَيْنَ الْمِحْرَابِ تَدْخُلُ مِنْهُ إِذَا شِئْتَ عَلَى رَبِّكَ، وَلَيْسَ بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ حِجَابٌ وَلا تَرْجُمَانٌ، وَإِنَّمَا طِيبُ الْمُؤْمِنِينَ هَذَا الْمَاءُ الْمَالِحُ "

Bekr b. Abdillah el-Müzenî şöyle demiştir: "Ey insanoğlu! Senin gibisi var mı ki? Zira mihrabla aran her zaman açık bırakılmış, istediğin zaman Rabbinle konuşmak için içeriye girebiliyorsun. Rabbinle aranda ne bir engel, ne de bir tercüman bulunmakta. Müminlerin temizlenme vasıtası da şu (çöldeki) tuzlu sudur."

(٢٢٢٨)- [٢/٢٢٩] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو عُمَرَ الْحَوْضِيُّ، [٢/٢٣٠] قَالَ: ثنا يَزِيدُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: ثنا حَبِيبُ أَبُو مُحَمَّدٍ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " نَفَقَةُ الرَّجُلِ عَلَى أَهْلِهِ فِي كِفَّةِ الْمِيزَانِ الْيُمْنَى، وَكِفَّةُ الْيُمْنَى الْجَنَّةُ "

Bekr b. Abdillah der ki: "Kişinin ailesine harcadığı nafakası, Mizan'ın sağ kefesindedir. Sağ kefe ise cennettir."

(٢٢٢٩)- [٢/٢٣٠] حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُثْمَانِيُّ، ثنا أَبُو يَزِيدَ خَالِدُ بْنُ النَّضْرِ، قَالَ: ثنا النَّضْرُ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ حُمَيْدٍ، قَالَ: " كَانَ بَكْرٌ مُجَابُ الدَّعْوَةِ "

Humeyd der ki: "Bekr, duası kabul edilen biriydi."

(٢٢٣٠)- [٢/٢٣٠] حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبَانَ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ، قَالَ: ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ نَشِيطٍ الْهِلالِيُّ، قَالَ: ثنا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيُّ: إِنَّ قَصَّابًا أُولِعَ بِجَارِيَةٍ لِبَعْضِ جِيرَانِهِ، فَأَرْسَلَهَا مَوْلاهَا إِلَى حَاجَةٍ لَهُمْ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى، فَتَبِعَهَا، فَرَاوَدَهَا عَنْ نَفْسِهَا، فَقَالَتْ: لا تَفْعَلْ، لأَنَا أَشَدُّ حُبًّا لَكَ مِنْكَ، وَلَكِنِّي أَخَافُ اللَّهَ، قَالَ: فَأَنْتِ تَخَافِينَهُ وَأَنَا لا أَخَافُهُ ! فَرَجَعَ تَائِبًا، فَأَصَابَهُ الْعَطَشُ حَتَّى كَادَ يَنْقَطِعُ عُنُقُهُ، فَإِذَا هُوَ بِرَسُولٍ لِبَعْضِ أَنْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ فَسَأَلَهُ، فَقَالَ: مَا لَكَ؟ قَالَ: الْعَطَشُ، قَالَ: تَعَالَ حَتَّى نَدْعُوَ حَتَّى تُظِلَّنَا سَحَابَةٌ حَتَّى نَدْخُلَ الْقَرْيَةَ، قَالَ: مَا لِيَ مِنْ عَمِلٍ فَأَدْعُوَ، قَالَ: فَأَنَا أَدْعُو وَأَمِّنْ أَنْتَ، قَالَ: فَدَعَا الرَّسُولُ أَنْ لَيْسَ لَكَ عَمَلٌ، وَأَنَا الَّذِي دَعَوْتُ وَأَنْتَ الَّذِي أَمَّنْتَ، فَأَظَلَّتْنَا سَحَابَةٌ ثُمَّ تَبِعَتْكَ، لَتُخْبِرَنِّي بِأَمْرِكَ، فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ لَهُ الرَّسُولُ: " إِنَّ التَّائِبَ مِنَ اللَّهِ بِمَكَانٍ لَيْسَ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ بِمَكَانِهِ "

Bekr b. Abdillah el-Müzenî bildiriyor: Kasabın biri komşularına ait olan bir cariyeye göz dikti. Efendisi cariyeyi bir iş için başka bir kasabaya gönderince kasap da peşinden gitti. Onunla birlikte olmak isteyince, cariye: "Bunu yapma! Ben seni, senin beni istemenden daha fazla istiyorum; ancak Allah'tan korkuyorum" dedi. Kasap: "Sen bu iş için Allah'tan korkuyorsun da ben neden korkmayayım!" karşılığını verdi ve tövbe edip pişmanlık içinde geri döndü. Dönüşte öyle bir susuzluğa yakalandı ki neredeyse ölecekti. Sonunda İsrâil oğullarından bir peygamberin bir elçisiyle karşılaştı. Elçi ona: "Neyin var?" diye sorunca, adam: "Susuz kaldım!" karşılığını verdi. Elçi: "O zaman gel dua edelim de Allah kasabaya girene kadar bize gölge edecek bir bulut göndersin" deyince, adam: "Bir amelim yok ki dua edip bir şeyler isteyebileyim!" karşılığını verdi. Bunun üzerine elçi: "O zaman ben dua edeyim, sen de duama âmin de!" dedi. Bu şekilde elçi dua etti, adam da bu duaya âmin dedi. Duanın ardından bir bulut geldi ve kasabaya girene kadar onlara gölge etti. Kasap kendi dükkanına gidince bulut da onunla birlikte gitti. Elçi: "Bir amelin olmadığını söyledin. Bunun için duayı ben ettim, sen sadece âmin dedin. Bu dua üzerine bir bulut gelip bize gölge etti. Ama bulut senin peşinden gitti. Bunda bir iş var ve bana anlatacaksın!"

deyince kasap olanları elçiye anlattı. Bunun üzerine elçi ona: "Tövbe eden kişi, Allah'ın yanında öyle bir konumdadır ki insanlardan başka hiç kimse bu konuma ulaşamaz" dedi.

(٢٢٣١)- [٢٣٠/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي هَارُونُ الْعِجْلِيُّ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ بَكْرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيَّ، يَقُولُ: " أَنْتُمْ تُكْثِرُونَ مِنَ الذُّنُوبِ، فَاسْتَكْثِرُوا مِنَ الاسْتِغْفَارِ، فَإِنَّ الرَّجُلَ إِذَا وُجِدَ فِي صَحِيفَتِهِ بَيْنَ كُلِّ سَطْرَيْنِ اسْتِغْفَارٌ سَرَّهُ مَكَانُ ذَلِكَ "

Bekr b. Abdillah el-Müzenî der ki: "Sizler çokça günah işliyorsunuz. Onun için çokça da istiğfarda bulunun. Zira kişi, amel defterinde her iki satır arasında bir istiğfarın bulunmasına (günü gelince) çok sevinecektir."

Bekr b. Abdillah'ın hadis naklettiği kişilerden bazıları; Enes b. Mâlik, İbn Ömer, Câbir, Abdullah b. Ma'kil ve Ma'kil b. Yesâr:

Takrîb 2958, Takrîb 3748, Takrîb 4487, Takrîb 3662, Takrîb 150

Huleyd b. Abdillah el-Asrî

Onlardan biri de; zikir ve fikir ehli Huleyd b. Abdillah el-Asrî. Sevgilisini çok zikreder, O'nunla birlikte olmak için uykusuz kalırdı.

(٢٢٣٧)- [٢٣٢/٢] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ مَاهَانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ الْغِفَارِيُّ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا عُمَرُ بْنُ نَبْهَانَ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ خُلَيْدًا الْعَصْرِيَّ فِي مَسْجِدِ الْجَامِعِ، يَقُولُ: " أَلا إِنَّ كُلَّ حَبِيبٍ يُحِبُّ أَنْ يَلْقَى حَبِيبَهُ، أَلا فَأَحِبُّوا رَبَّكُمْ ".رَوَاهُ جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ عُمَرَ مِثْلَهُ

Katâde, Huleyd el-Asrî'nin, Büyük Mescid'de şöyle dediğini nakleder: "Şunu bilin ki, seven herkes sevdiğiyle buluşmak ister. Rabbinizi seviniz, Ona doğru güzel bir yolculuk yapınız."

(٢٢٣٨)- [٢٣٢/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ عُمَرَ بْنِ شِهَابٍ، عَنْ قَتَادَةَ، أَنَّ خُلَيْدًا الْعَصْرِيَّ جَاءَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَأَخَذَ بِعِضَادَتَيِ الْبَابِ، فَقَالَ: " يَا إِخْوَتَاهُ،

هَلْ مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلا يُحِبُّ أَنْ يَلْقَى حَبِيبَهُ؟ أَلا فَأَحِبُّوا رَبَّكُمُ اللَّهَ، وَسِيرُوا إِلَيْهِ سَيْرًا جَمِيلا "

Katâde'nin naklettiğine göre Huleyd el-Asrî Cuma günü geldi. Kapımn iki pervazına tutunup şöyle dedi: "Ey kardeşlerim! İçinizde sevgilisine kavuşmak istemeyen var mı? Kulak verin! Rabbiniz Allah'ı sevin ve ona güzel bir şekilde gidin."

(٢٢٣٩)- [٢٣٢/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: ثنا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ خُلَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْعَصْرِيِّ، قَالَ: " الْمُؤْمِنُ لا تَلْقَاهُ إِلا فِي ثَلاثِ خِلالٍ: فِي مَسْجِدٍ يَعْمُرُهُ، أَوْ بَيْتٍ يَسْتُرُهُ، أَوْ حَاجَةٍ مِنْ أَمْرِ دُنْيَا لا بَأْسَ بِهَا "

Huleyd b. Abdillah el-Asrî der ki: "Mü'mini ancak üç yerde bulursun: İmar ettiği bir mescidde, üstünü örttüğü bir evde veya önemsiz bir dünya işinde."

(٢٢٤٠)- [٢٣٢/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ حِسَابٍ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ، عَنْ خُلَيْدٍ الْعَصْرِيِّ، أَنَّهُ كَانَ يَأْمُرُ بِبَيْتِهِ فَيُقَمُّ، ثُمَّ يَأْمُرُ بِوِسَادَتَيْنِ، ثُمَّ يَغْلِقُ بَابَهُ ثُمَّ يَقْعُدُ عَلَى فِرَاشِهِ، فَيَقُولُ: " مَرْحَبًا بِمَلائِكَةِ رَبِّي أَمَا وَاللَّهِ لأُشْهِدَنَّكُمُ الْيَوْمَ خَيْرًا خُذُوا: بِاسْمِ اللَّهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ "، عَامَّةَ يَوْمِهِ.رَوَاهُ سَيَّارٌ، عَنْ جَعْفَرٍ مِثْلَهُ، قَالَ: وَزَادَ " وَلا يَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى تَغْلِبَهُ عَيْنُهُ أَوْ يَخْرُجَ إِلَى الصَّلاةِ " [٢٣٣/٢]

Sâbit el-Bünânî'nin naklettiğine göre Huleyd el-Asrî, evinin süpürülmesini emreder, iki yastık ister, kapısını kapatır, yatağına oturup "Rabbimin meleklerine merhaba! Vallahi bugün güzel şeylere şahid olmanızı sağlayacağım, buyurun" deyip bütün gün "Bismillah, Sübhânallah, Elhamdu lillah, ve Lâ ilâhe illallah vallahu ekber" diye zikrederdi.

Başka bir kanalla "Gözü kapanıncaya kadar veya namaza çıkıncaya kadar bu şekilde devam ederdi" ibaresi geçmiştir.

(٢٢٤١)- [٢٣٣/٢] ثنا أَبِي، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَقِيلٍ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا أَبُو عُمَرَ الضَّرِيرُ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مِهْزَمٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ وَاسِعٍ، قَالَ: كَانَ خُلَيْدٌ الْعَصْرِيُّ " يَصُومُ الدَّهْرَ "

Muhammed b. Vâsi'nin naklettiğine göre Huleyd el-Asrî, yılın bütün günlerinde oruç tutardı.

(٢٢٤٢)- [٢٣٣/٢] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ خُلَيْدٍ الْعَصْرِيِّ، قَالَ: " تَلْقَى الْمُؤْمِنَ عَفِيفًا سَئُولا، وَتَلْقَاهُ ذَلِيلا عَزِيزًا، أَحْسَنَ النَّاسِ مَعُونَةً وَأَهْوَنَ النَّاسِ مَئُونَةً "

Huleyd el-Asrî der ki: "Mü'mini gördüğünde; iffetli ve sorgulayıcıdır, alçak gönüllü ve izzetlidir. İnsanlar içinde en çok yardım eden odur, sıkıntıları kolay atlatan da odur."

(٢٢٤٣)- [٢٣٣/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا يُونُسُ، قَالَ: ثنا شَيْبَانُ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: وَجَدْتُ خُلَيْدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْعَصْرِيَّ، قَالَ: " تَلْقَى الْمُؤْمِنَ عَفِيفًا سَئُولا، وَتَلْقَاهُ غَنِيًّا فَقِيرًا، قَالَ: تَلْقَاهُ عَفِيفًا عَنِ النَّاسِ، سَئُولا لِرَبِّهِ ﷾ ذَلِيلا لِرَبِّهِ، عَزِيزًا فِي نَفْسِهِ، غَنِيًّا عَنِ النَّاسِ، فَقِيرًا إِلَى رَبِّهِ "، قَالَ قَتَادَةُ: وَتِلْكَ أَخْلاقُ الْمُؤْمِنِ هُوَ أَحْسَنُ مَعُونَةً وَأَيْسَرُ النَّاسِ مَئُونَةً

Huleyd b. Abdillah el-Asrî der ki: "Mümini, hem kimseden bir şey istemeyecek kadar onurlu, hem de birçok şeyi isteyen biri, hem zengin hem de muhtaç olarak görürsün. Onurlu biri olduğunu, insanlardan hiçbir şey istemediğini ve ihtiyaçlarını ancak Rabbinden dilediğini görürsün. Rabbi karşısında zelil, buna karşılık halk içinde azizdir. İnsanlara hiçbir şeyde ihtiyacı yoktur, ama Rabbi karşısında muhtaç birisidir." Katâde der ki: "Müminin ahlâkı da işte bu şekilde olmalıdır. İnsanlar yönelik çok yardımsever olmasına rağmen, kendisi az bir şeye kanaat eder."

(٢٢٤٤)- [٢٣٣/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا يُونُسُ، قَالَ: ثنا شَيْبَانُ، قَالَ سَلامُ بْنُ مِسْكِينٍ، حَدَّثَنِي شَيْخٌ مِنْ بَنِي عَصْرٍ

يُكْنَى أَبَا سُلَيْمَانَ، قَالَ: كَانَ خُلَيْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْعَصْرِيُّ، يَقُولُ: " لِكُلِّ بَيْتٍ زِينَةٌ، وَزِينَةُ الْمَسَاجِدِ رِجَالٌ يَتَعَاوَنُونَ عَلَى ذِكْرِ اللَّهِ "

Hâlid b. Abdillah el-Asrî şöyle derdi: "Her evin bir süsü vardır. Mescitlerin süsü de Allah'ı zikretmede yardımlaşan kişilerdir."

(٢٢٤٥)- [٢٣٣/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: ثنا يُوسُفُ بْنُ الْفَرَقِ، قَالَ: ثنا سَلامُ بْنُ مِسْكِينٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي ثُبَيْتٍ، عَنْ خُلَيْدٍ الْعَصْرِيِّ، قَالَ: " إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ زِينَةً، وَإِنَّ زِينَةَ الْمَسَاجِدِ الْمُتَعَاوِنُونَ عَلَى ذِكْرِ اللَّهِ "

Huleyd el-Asrî' der ki: "Her şeyin bir süsü vardır. Camilerin süsü de Allah'ı zikretme hususunda yardımlaşanlardır."

Huleyd el-Asrî'nin rivayet ettiği hadislerden bazıları:

Takrîb 3769, Takrîb 85

Muvarrık el-İclî

Onlardan biri de; her şeyiyle kendini teslim edip arınan, Muvarrık b. Müşemrih el-İclî. Kendini her şeyden soyutlamış. Müşahadeyle, tereddüdden arınmış biriydi.

(٢٢٤٨)- [٢٣٤/٢] حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ، قَالَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَطِيَّةَ، قَالَ: ثنا الْمُعَلَّى بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: قَالَ مُوَرِّقٌ الْعِجْلِيُّ: " مَا مِنْ أَمْرٍ يَبْلُغُنِي، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ مَوْتِ أَهْلِي إِلَيَّ "

Muvarrık el-İclî der ki: "Başıma gelebilecek olaylar içinde, ailemden birinin yanımda ölmesinden daha değerli bir şey yoktur."

(٢٢٤٩)- [٢٣٤/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ، قَالَتْ: كَانَ مُوَرِّقٌ الْعِجْلِيُّ يَأْتِينَا، فَسَأَلْتُهُ عَنْ أَهْلِهِ وَوَلَدِهِ، فقال: " هُمْ وَاللَّهِ مُتَوَافِرُونَ "، فَقَالَتْ: قُلْتُ: رَحِمَكَ اللَّهُ، لِمَ هَذَا؟ قَالَ: " إِنِّي وَاللَّهِ أَخْشَى أَنْ يَحْبِسُونِي عَلَى هَلَكَةٍ "

Hafsa binti Sîrîn der ki: Muvarrık el-İclî bize gelirdi. Ailesini ve çocuğunu sordum, “Vallahi çok kalabalıklar” dedi. Ona “Allah merhamet etsin, niye öyle diyorsun?” dediğimde ise; “Başımı belaya sokmalarından korkuyorum” dedi.

(٢٢٥٠)- [٢٣٤/٢] وَكَانَ يَقُولُ: " مَا فِي الأَرْضِ نَفْسٌ لِي فِي مَوْتِهَا أَجْرٌ، إِلا وَدِدْتُ أَنَّهَا قَدْ مَاتَتْ " [٢٣٥/٢]

Ayrıca şöyle derdi: “Yeryüzünde ölümüyle bana sevap kazandıracak her canın, ölümünü arzulamışımdır.”

(٢٢٥١)- [٢٣٥/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: قَالَ مُوَرِّقٌ: " مَا وَجَدْتُ لِلْمُؤْمِنِ فِي الدُّنْيَا مَثَلا، إِلا مَثَلَ رَجُلٍ عَلَى خَشَبَةٍ فِي الْبَحْرِ، وَهُوَ يَقُولُ: يَا رَبِّ، يَا رَبِّ، لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُنَجِّيَهُ "

Muvarrık el-İclî der ki: “Dünyada mümini benzetebildiğim tek misal; denizde bir kütüğe tutunup, belki Allah kurtarır diye «Yâ Rab! Yâ Rab!» diyen adamdır.”

(٢٢٥٢)- [٢٣٥/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا أَبُو كَامِلٍ، وَحَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، وَحَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، وَأَخُوهُ سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ كُلُّهُمْ، عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ، عَنْ مُوَرِّقٍ الْعِجْلِيِّ، قَالَ: " الْمُتَمَسِّكُ بِطَاعَةِ اللَّهِ إِذَا جَبُنَ النَّاسُ عَنْهَا، كَالْكَارِّ بَعْدَ الْفَارِّ "

Muvarrık el-İclî der ki: “Allah’ın, insanların yapmaya korktuğu bir emrine tutunan kimse, düşmandan kaçan bir ordunun içinde düşmana saldıran kişi gibidir.”

(٢٢٥٣)- [٢٣٥/٢] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ بَشَّارٍ، قَالَ: ثنا أَبُو أَيُّوبَ، قَالَ: ثنا يَزِيدُ الشَّنِّيُّ، قَالَ: قَالَ مُوَرِّقٌ الْعِجْلِيُّ: " إِنِّي لَقَلِيلُ الْغَضَبِ، وَلَقَلَّمَا غَضِبْتُ فَأَقُولُ فِي غَضَبِي شَيْئًا نَدِمْتُ عَلَيْهِ إِذَا رَضِيتُ " فَقَالَ رَجُلٌ: إِنِّي أَشْكُو إِلَيْكَ قَسْوَةَ قَلْبِي، لا أَسْتَطِيعُ الصَّوْمَ وَلا أُصَلِّي، فَقَالَ لَهُ مُوَرِّقٌ: " إِنْ ضَعُفْتَ عَنِ الْخَيْرِ فَاضْعُفْ عَنِ الشَّرِّ، فَإِنِّي أَفْرَحُ بِالنَّوْمَةِ أَنَامُهَا "

Muvarrik el-İclî der ki: “Ben sinirli biri değilim ve çok nadir olarak öfkelenirim. Öfkelendiğim zaman da sakinleştiğimde beni pişman edecek çok az söz söylemişimdir.” Ravi der ki: Bir adam ona: “Kalbimin katılığından şikâyetçiyim. Ne oruç tutabiliyor, ne de namaz kılabiliyorum” deyince, Muvarrik adama şöyle karşılık verdi: “Eğer hayırlı işlerde zorlanıp bunları yapamıyorsan bari kötü işlerden de elini çek ve onları da yapmamaya çalış. Ben (öyle yaptığım zaman) uyuduğum uykuya bile sevinirim.”

(٢٢٥٥)- [٢٣٥/٢] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَطِيَّةَ، قَالَ: الْمُعَلَّى بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: قَالَ مُوَرِّقٌ الْعِجْلِيُّ: " تَعَلَّمْتُ الصَّمْتَ فِي عَشْرِ سِنِينَ، وَمَا قُلْتُ شَيْئًا قَطُّ إِذَا غَضِبْتُ أَنْدَمُ عَلَيْهِ إِذَا ذَهَبَ عَنِّي الْغَضَبُ "

Muvarrik el-İclî der ki: “Susmayı ancak on yılda öğrenebildim. Şimdi ise öfkelendiğim zaman hiçbir şey demiyorum. Zira öfkem dinip de dediğim şeylerden dolayı pişman olmak istemiyorum.”

(٢٢٥٦)- [٢٣٥/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا أَبُو عُبَيْدَةَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ مُوَرِّقٍ، قَالَ: " مَا تَكَلَّمْتُ بِشَيْءٍ فِي الْغَضَبِ نَدِمْتُ عَلَيْهِ فِي الرِّضَا "

Muvarrık der ki: “Sakin olunca pişman olacağım hiçbir şeyi sinirlendiğimde söylemedim."

(٢٢٥٧)- [٢٣٥/٢] ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَطِيَّةَ، قَالَ: الْمُعَلَّى بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: قَالَ مُوَرِّقٌ الْعِجْلِيُّ: " لَقَدْ سَأَلْتُ اللَّهَ حَاجَةَ كَذَا وَكَذَا مُنْذُ عِشْرِينَ سَنَةً، فَمَا أُعْطِيتُهَا وَلا أَيِسْتُ مِنْهَا "، قَالَ: فَسَأَلَهُ بَعْضُ أَهْلِهِ: مَا هِيَ؟ قَالَ: " أَنْ أَقُولَ مَا لا يَعْنِينِي ".رَوَاهُ جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنِ الْمُعَلَّى نَحْوَهُ

Muvarrik el-Iclî şöyle dedi: “Yirmi yıldan beri Allah’a dua edip şu şu talebimi diledim; ancak bana verilmedi. Ancak yine de dilemekten usanmadım.” Ailesinden biri kendisine: “Dilediğin şey neydi?” diye sorunca, Mesrûk: “Beni ilgilendirmeyen bir şey hakkında söz söylemememdir” karşılığım verdi.

(٢٢٥٨)- [٢٣٥/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: [٢٣٦/٢] حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا رَوْحٌ، قَالَ: ثنا أَبُو الأَشْهَبِ، قَالَ: ذَكَرُوا عَنْ مُوَرِّقٍ، أَنَّهُ قَالَ: " مَا أُدْرِكَ عِنْدِي مَالُ زَكَاةٍ قَطُّ "

Muvarrık demiş ki: “Benim kesinlikle zekata tabi olacak kadar malım olmamıştır.”

(٢٢٥٩)- [٢٣٦/٢] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَبْسِيُّ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: ثنا بَعْضُ أَصْحَابِنَا، قَالَ: كَانَ مُوَرِّقٌ يَتَّجِرُ فَيُصِيبُ الْمَالَ، فَلا تَأْتِي عَلَيْهِ جُمُعَةٌ وَعِنْدَهُ مِنْهُ شَيْءٌ يَلْقَى الأَخَ فَيُعْطِيهُ أَرْبَعَ مِائَةٍ، خَمْسَ مِائَةٍ، ثَلاثَ مِائَةٍ، فَيَقُولُ: " ضَعْهَا عِنْدَكَ حَتَّى تَحْتَاجَ إِلَيْهَا "، ثُمَّ يَلْقَاهُ بَعْدَ ذَلِكَ، فَيَقُولُ: " شَأْنُكَ بِهَا "، فَيَقُولُ الأَخُ: لا حَاجَةَ لِي فِيهَا، فَيَقُولُ: " إِنَّا وَاللَّهِ مَا نَحْنُ بِآخِذِيهَا أَبَدًا، فَشَأْنُكَ بِهَا ".رَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ جَمِيلٍ، عَنْ مُوَرِّقٍ مِثْلَهُ، وَقَالَ: كَرِهَ أَنْ يُعْطِيَهُمْ عَلَى وَجْهِ الصَّدَقَةِ

Muvarrik el-Iclî ticaretle uğraşırdı. Ancak kazandığı para bir hafta geçmeden tükenmiş olurdu. Zira her gördüğü din kardeşine üç yüz, dört yüz veya beş yüz dirhem verir: “İhtiyacımız olana kadar sen kullan” derdi. Daha sonra onunla karşılaştığında: “O parayla istediğini yap, senindir!” derdi. Adam: “Ona ihtiyacım yok!” dediğinde ise Muvarrik: “Vallahi bu parayı asla almam! Artık senindir, dilediğini yap!” karşılığını verirdi.

(٢٢٦٠)- [٢٣٦/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: أُخْبِرْتُ عَنْ سَيَّارٍ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، عَنْ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ، قَالَ: قَالَ مُوَرِّقٌ الْعِجْلِيُّ: " لَوْ كَانَ النَّاسُ يَرَوْنَ فِينَا مَا يَرَى قَوْمُنَا، لَمَا قَعَدُوا إِلَيْنَا "

Muvarrık el-İclî der ki: “Kavmimizin bizim hakkımızda düşündüklerini, insanlar düşünseydi bizimle oturmazlardı.”

(٢٢٦١)- [٢٣٦/٢] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الطِّهْرَانِيُّ، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي الْحَارِثِ، قَالَ: ثنا الأَخْنَسُ، قَالَ: ثنا ابْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ عَاصِمٍ، أَنَّ مُوَرِّقًا الْعِجْلِيَّ: " كَانَ يَجِدُ نَفَقَتَهُ تَحْتَ رَأْسِهِ "

صِلَةُ بْنُ أَشْيَمَ الْعَدَوِيُّ وَمِنْهُمْ: أَبُو الصَّهْبَاءِ صِلَةُ بْنُ أَشْيَمَ الْعَدَوِيُّ، الْمُنْتَصِحُ بِكِتَابِ اللَّهِ، وَالْمُتَحَبِّبُ إِلَى عِبَادِ اللَّهِ، كَانَ عِنْدَ النَّوَازِلِ مُحْتَسِبًا صَابِرًا، وَفِي الْحَنَادِسِ مُنْتَصِبًا ذَاكِرًا، وَقَدْ قِيلَ: " إِنَّ التَّصَوُّفَ شِدَّةُ الانْتِصَابِ وَالاكْتِسَابِ بِرُؤْيَةِ الاحْتِسَابِ وَالارْتِقَاءِ ".

Âsım'ın naklettiğine göre Muvarrık el-İclî, nafakasını başının altında bulurdu.

Şeyh (Ebû Nuaym) diyor ki: Muvarrık el-İclî, birden çok hadisi sahabeden mürsel olarak rivayet etmiştir. Bunlar, Ebû Zer ve Selmân'dır.

Takrîb 140, Takrîb 3899, Takrîb 721

Sıla b. Eşyem el-Adevi

Onlardan biri de; Ebu's-Sahbâ Sıla b. Eşyem el-Adevî, Allah'ın Kitabı'ndan nasihat almış, Allah'ın kullarına sevdirilmiş biri. Musibetlere tevekkül edip sabreden, karanlık geceleri ayakta geçirip zikreden biriydi.

Derler ki: Tasavvuf, tevekkülü ve terakkiyi müşahade ederek, dimdik durmak ve bol bol sevap kazanmaktır.

(٢٢٦٥)- [٢٣٧/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ، قَالَ: ثنا رُزَيْكٌ صَاحِبُ الطَّعَامِ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو السَّلِيلِ، قَالَ: أَتَيْتُ صِلَةَ الْعَدَوِيَّ، فَقُلْتُ لَهُ: عَلِّمْنِي مِمَّا علَّمَكَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، قَالَ: أَنْتَ الْيَوْمَ مِثْلِي حَيْثُ أَتَيْتُ أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَتَعَلَّمُ مِنْهُمْ، فَقُلْتُ لَهُمْ: عَلِّمُونِي مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ، فَقَالُوا: " انْتَصِحْ لِلْقُرْآنِ، وَانْصَحْ لِلْمُسْلِمِينَ، وَأَكْثِرْ مِنْ دُعَاءِ اللَّهِ مَا اسْتَطَعْتَ، وَلا تَكُونَنَّ قَتِيلَ الْعَصَا قَتِيلَ عِمِّيَّةٍ، [٢٣٨/٢] يَا آلَ فُلانٍ، فَإِنِّي لا أُبَالِي أَبِرِجْلِهِ مَدَّتْ أَمْ بِرِجْلِ خِنْزِيرٍ، وَإِيَّاكَ وَقَوْمًا يَقُولُونَ: نَحْنُ الْمُؤْمِنُونَ وَلَيْسُوا مِنَ الإِيمَانِ عَلَى شَيْءٍ، هُمُ الْحَرُورِيَّةُ، هُمُ الْحَرُورِيَّةُ "

Ebu's-Selîl der ki: Sıla el-Adevî'nin yanına gidip: "Allah'ın sana öğrettiklerinden bana da öğret" deyince şöyle karşılık verdi: "Senin bu durumun, benim Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına bir şeyler öğrenmek için gitmeme benziyor. Ben de onlara gitmiş: "Allah'ın size öğrettiklerinden bana da öğretiniz" demiştim. Bana: "Kur'an'dan öğüt al ve onunla Müslümanlara öğüt ver. Gücün yettiği kadar Allah'a çok dua et. Sapıklığı sebebiyle kim vurduya gidip sopayla öldürülenlerden olma!"

Sonra şöyle devam etti: "Ey filan oğulları! Böylesi bir durumda kişinin insan ayağıyla mı yoksa domuz ayağıyla ezilip öldürüldüğüne aldırış etmem! «Biz müminleriz» deyip imandan hiç nasibi olmayanlardan da sakın. Bu kişiler de Hâricilerdir!"

(٢٢٦٦)- [٢٣٨/٢] حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ النَّجِيرَمِيُّ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: ثنا ثَابِتٌ، أَنَّ صِلَةَ بْنَ أَشْيَمَ وَأَصْحَابَهُ مَرَّ بِهِمْ فَتًى يَجُرُّ ثَوْبَهُ، فَهَمَّ أَصْحَابُ صِلَةَ أَنْ يَأْخُذُوهُ بِأَلْسِنَتِهِمْ أَخْذًا شَدِيدًا، فَقَالَ: " يَا ابْنَ أَخِي، إِنَّ لِي إِلَيْكَ حَاجَةً "، قَالَ: وَمَا حَاجَتُكَ؟ قَالَ: " أُحِبُّ أَنْ تَرْفَعَ إِزَارَكَ "، قَالَ: نَعَمْ ! وَنُعْمَى عَيْنٌ، فَرَفَعَ إِزَارَهُ، فَقَالَ صِلَةُ لأَصْحَابِهِ: " هَذَا كَانَ أَمْثَلَ مِمَّا أَرَدْتُمْ، لَوْ شَتَمْتُمُوهُ وَآذَيْتُمُوهُ لَشَتَمَكُمْ "

Sâbit'in naklettiğine göre Sıla b. Eşyem ve arkadaşları otururken yanlarından eteklerini yerde sürüyen bir genç geçti. Sıla'nın arkadaşları onu dillerine dolayıp ağır bir şekilde eleştirmek istediler. Sıla delikanlıya "Yeğenim! Senden bir şey rica edeceğim" dedi. Delikanlı "Nedir?" deyince, Sıla "Elbisenin eteğini toplamanı istiyorum" dedi. Delikanlı "Peki! Başım gözüm üstüne" deyip eteğini topladı. Sıla arkadaşlarına şöyle dedi: "Böylesi sizin yapmak istediğinizden daha güzel oldu. Eğer ona hakaret edip canını sıksaydınız, o da size hakaret ederdi."

(٢٢٦٧)- [٢٣٨/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ مُعَاذَةَ، قَالَتْ: كَانَ أَصْحَابُ صِلَةٍ " إِذَا الْتَقَوْا عَانَقَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا "

Muâze'nin naklettiğine göre Sıla'nın arkadaşları birbirleriyle karşılaştıklarında birbirleriyle kucaklaşırlardı.

(٢٢٦٨)- [٢/٢٣٨] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ هَارُونَ بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: ثنا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ، قَالَ: كَانَ صِلَةُ بْنُ أَشْيَمَ يَخْرُجُ إِلَى الْجَبَّانَةَ فَيَتَعَبَّدُ فِيهَا، فَكَانَ يَمُرُّ عَلَى شَبَابٍ يَلْهُونَ وَيَلْعَبُونَ، فَقَالَ لَهُمْ: " أَخْبِرُونِي عَنْ قَوْمٍ أَرَادُوا سَفَرًا، فَحَادُوا النَّهَارَ عَنِ الطَّرِيقِ، وَنَامُوا بِاللَّيْلِ، مَتَى يَقْطَعُونَ سَفَرَهُمْ؟ ! " قَالَ: فَكَانَ كَذَلِكَ يَمُرُّ بِهِمْ وَيَعِظُهُمْ، فَمَرَّ بِهِمْ ذَاتَ يَوْمٍ، فَقَالَ لَهُمْ هَذِهِ الْمَقَالَةَ، فَانْتَبَهَ شَابٌّ مِنْهُمْ، فَقَالَ: يَا قَوْمُ، إِنَّهُ لا يَعْنِي بِهَذَا غَيْرَنَا نَحْنُ بِالنَّهَارِ نَلْهُو وَبِاللَّيْلِ نَنَامُ، ثُمَّ اتَّبَعَ صِلَةَ فَلَمْ يَزَلْ يَخْتَلِفُ مَعَهُ إِلَى الْجَبَّانَةِ، فَيَتَعَبَّدُ مَعَهُ حَتَّى مَاتَ

Sâbit el-Bünânî bildiriyor: Sıla b. Eşyem, mezarlığa çıkarak orada ibadetle meşgul olurdu. Yolda oyun ve eğlenceye dalmış gençlerle karşılaştığı zaman da onlara: "Söyleyin bakalım! Bir topluluk yolculuğa çıkmak istemiş. Ancak gündüzleri yol almamış, geceleri de uykuyla geçirmişler. Sizce bunlar yolculuklarını ne zaman tamamlayabilirler?" derdi. Bu şekilde Sıla ne zaman onlarla karşılaşsa aynı şeyleri onlara tekrar eder dururdu. İçlerinden bir genç durumun farkına vardı ve diğerlerine: "Arkadaşlar! Adam bu sözleriyle bizi kastediyor! Zira biz gündüzleri eğleniyor, geceleri de uyuyoruz!" dedi. Genç bunun farkına vardıktan sonra Sıla'mn peşine düştü. Ölene kadar da Sıla ile birlikte mezarlığa çıkıp ibadet etmeye devam etti.

(٢٢٦٩)- [٢/٢٣٨] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَنْدَهْ، قَالَ: ثنا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى صِلَةَ بْنِ أَشْيَمَ وَهُوَ يَأْكُلُ، فَقَالَ: إِنَّ فُلانًا قُتِلَ أَوْ مَاتَ يَعْنِي أَخَاهُ، فَقَالَ لَهُ: " ادْنُ فَكُلْ، فَقَدْ نُعِيَ إِلَيَّ أَخِي مُنْذُ حِينٍ، قَالَ اللَّهُ ﷻ: ﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ﴾ "

Sâbît el-Bunânî bildiriyor: Adamın biri yemek yiyen Sıla b. Eşyem'in yanına geldi ve Eşyem'in kardeşini kastederek: "Filan kişi öldü!" dedi. Eşyem de adama şöyle karşılık verdi: "O zaman sen de yemeğe otur.

Kardeşimin ölüm haberi bana önceden zaten bildirilmişti. Zira Allah şöyle buyurur: “**Şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecekler.**”[1]

(٢٢٧٠)- [٢٣٨/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جعْفرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا أَبِي، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ثَابِتٌ، أَنَّ أَخًا لِصِلَةَ [٢٣٩/٢] ابْنِ أَشْيَمَ مَاتَ، فَجَاءَهُ رَجُلٌ وَهُوَ يَطْعَمُ، فَقَالَ: يَا أَبَا الصَّهْبَاءِ إِنَّ أَخَاكَ مَاتَ، فَقَالَ: " هَلُمَّ فَكُلْ، فَقَدْ نُعِي لَنَا، ادْنُ فَكُلْ هَيْهَاتَ قَدْ نُعِيَ "، فَقَالَ: وَاللَّهِ مَا سَبَقَنِي إِلَيْكَ أَحَدٌ، فَمَنْ نَعَاهُ؟ قَالَ: " يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ﴾ "

Sâbit’in naklettiğine göre: Sıla b. Eşyem’in bir kardeşi vefat etmişti. Yemek verdiği sırada bir adam gelip “Ey Ebû Sahbâ, kardeşin öldü” dediğinde, Sıla “Gel yemek ye, bize haber verilmişti. Yaklaş ye, ne yazık ki bize haber verilmişti” dedi. Adam “Vallahi, benden önce kimse sana gelmiş olamaz, kim sana haber verdi?” deyince Sıla şöyle dedi: “Allah «**Muhakkak sen öleceksin, onlar da ölecektir**»[2] diyor ya.”

(٢٢٧١)- [٢٣٩/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ، قَالَ: إِنَّ صِلَةَ بْنَ أَشْيَمَ كَانَ فِي مَغْزًى لَهُ وَمَعَهُ ابْنٌ لَهُ، فَقَالَ: " أَيْ بُنَيَّ، تَقَدَّمْ فَقَاتِلْ حَتَّى أَحْتَسِبَكَ "، فَحَمَلَ فَقَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ، فَاجْتَمَعَتِ النِّسَاءُ عِنْدَ امْرَأَتِهِ مُعَاذَةَ الْعَدَوِيَّةِ، فَقَالَتْ: مَرْحَبًا إِنْ كُنْتُنَّ جِئْتُنَّ لِتَهْنِئَتِي فَمَرْحَبًا بِكُنَّ، وَإِنْ كُنْتُنَّ جِئْتُنَّ لِغَيْرِ ذَلِكَ فَارْجِعْنَ.رَوَاهُ سَيَّارٌ، عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ صِلَةَ نَحْوَهُ

Sâbit el-Bünânî bildiriyor: Sıla b. Eşyem, yanında oğluyla birlikte bir gazvedeydi. Oğluna: “Evladım! Atılıp savaş ta bunun sevabını âhirette Allah’tan alalım!” dedi. Oğlu da ileri atılıp savaştı ve öldü. Ölümü üzerine kadınlar, çocuğun annesi olan Muâze binti’l-Adeviyye’nin yanında toplandılar. Muâze de onlara: “Şâyet oğlumun ölümüyle beni kutlamaya gelmişseniz hoş gelmişsiniz. Ancak başka bir şey için geldiyseniz geri dönün!” dedi.

---

[1] Zümer Sur. 30

[2] Zümer Sur. 30

(٢٢٧٢)- [٢٣٩/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، قَالَ: ثنا حُمَيْدُ بْنُ هِلالٍ، عَنْ صِلَةَ بْنِ أَشْيَمَ الْعَدَوِيِّ، قَالَ: " خَرَجْنَا فِي بَعْضِ قُرَى نَهْرِ تِيرَى أَسِيرُ عَلَى دَابَّتِي فِي زَمَنِ فُيُوضِ الْمَاءِ، فَأَنَا أَسِيرُ عَلَى مُسَنَّاةٍ فَسِرْتُ يَوْمًا لا أَجِدُ شَيْئًا آكُلُهُ، فَاشْتَدَّ جُوعِي فَلَقِيَنِي عِلْجٌ يَحْمِلُ عَلَى عَاتِقِهِ شَيْئًا، فَقُلْتُ: ضَعْهُ فَوَضَعَهُ فَإِذَا هُوَ خُبْزٌ، فَقُلْتُ: أَطْعِمْنِي مِنْهُ، فَقَالَ: نَعَمْ ! إِنْ شِئْتَ، وَلَكِنْ فِيهِ شَحْمُ خِنْزِيرٍ، فَلَمَّا قَالَ ذَلِكَ تَرَكْتُهُ وَمَضَيْتُ، ثُمَّ لَقِيَنِي آخَرُ يَحْمِلُ عَلَى عَاتِقِهِ طَعَامًا، فَقُلْتُ لَهُ: أَطْعِمْنِي مِنْهُ، فَقَالَ: تَزَوَّدْتَ هَذَا لِكَذَا وَكَذَا مِنْ يَوْمٍ، فَإِنْ أَخَذْتَ مِنْهُ شَيْئًا أَضْرَرْتَ بِي وَأَجَعْتَنِي، فَتَرَكْتُهُ، ثُمَّ مَضَيْتُ، فَوَاللَّهِ إِنِّي لأَسِيرُ إِذْ سَمِعْتُ خَلْفِيَ وَجْبَةً كَوَجْبَةِ الطَّيْرِ يَعْنِي صَوْتَ طَيَرَانِهِ، فَالْتَفَتُّ، فَإِذَا بِشَيْءٍ مَلْفُوفٍ فِي سِبٍّ أَبْيَضَ أَيْ خِمَارٍ، فَنَزَلْتُ إِلَيْهِ فَإِذَا هُوَ دَوْخَلَّةٌ مِنْ رُطَبٍ فِي زَمَانٍ لَيْسَ فِي الأَرْضِ رُطَبَةٌ، فَأَكَلْتُ مِنْهُ وَلَمْ آكُلْ قَطُّ رُطَبًا أَطْيَبَ مِنْهُ، وَشَرِبْتُ مِنَ الْمَاءِ ثُمَّ لَفَفْتُ مَا بَقِيَ مِنْهُ، وَرَكِبْتُ الْفَرَسَ وَحَمَلْتُ مَعِي نَوَاهُنَّ "، قَالَ جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ: فَحَدَّثَنِي [٢٤٠/٢] أَوْفَى بْنُ دَلْهَمٍ، قَالَ: رَأَيْتُ ذَلِكَ السِّبَّ مَعَ امْرَأَتِهِ مَلْفُوفًا فِيهِ مُصْحَفٌ ثُمَّ فُقِدَ بَعْدَ ذَلِكَ، قَالَ: فَلا يَدْرُونَ أَسُرِقُ أَمْ ذَهَبَ أَمْ مَا صُنِعَ بِهِ

Sıla b. Eşyem el-Adevî anlatıyor: Tîra Nehri köylerinden birine gittiğimizde ben suların güçlü aktığı bir mevsimde su kenarlarında bineğimle dolaşıyordum. Bir gün, dolaştım ama yiyecek bir şey bulamadım. Açlığımın arttığı bir zamanda omzunda bir şey taşıyan iri yarı bir adamla karşılaştım ve: "Omzundakini bırak" dedim. Adam omzundaki şeyi bırakınca ekmek olduğunu gördüm. Adama: "Bana ekmekten ver" deyince, "Eğer istersen yiyebilirsin, ama içinde domuz yağı var" dedi. Adam böyle deyince adamı bırakıp yoluma devam ettim. Sonra omzunda yemek taşıyan başka bir kişi karşıma çıktı. Adama: "Bana bu yemekten ver" deyince, adam: "Ben bunu şu günler için hazırlamıştım. Eğer bundan bir şey alacak olursan bana zarar vermiş ve beni aç bırakmış olursun" dedi. Bu adamı da bırakıp yoluma devam ettim. Vallahi yürürken arkamda uçan bir şeyin sesini duydum ve hemen dönüp bakınca beyaz bir örtüyle sarılmış bir şey olduğunu gördüm. Baktığımda içinde taze hurma olduğunu gördüm.

Hâlbuki henüz hurma mevsimi değildi. Bu hurmadan yediğimde tadının daha önce yediğim hurmalardan çok güzel olduğunu gördüm. Suyumu içtim, kalan hurmaları sardım, yediğim hurmaların çekirdeklerini de alarak atıma bindim.

(٢٢٧٣)- [٢/٢٤٠] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: ثنا الْمُسْلِمُ بْنُ سَعِيدٍ الْوَاسِطِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: إِنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ، قَالَ: خَرَجْنَا فِي غَزَاةٍ إِلَى كَابُلَ وَفِي الْجَيْشِ صِلَةُ بْنُ أَشْيَمَ، قَالَ: فَتَرَكَ النَّاسَ عِنْدَ الْعَتَمَةِ، فَقُلْتُ: لأَرْمُقَنَّ عَمَلَهُ، فَأَنْظُرُ مَا يَذْكُرُ النَّاسُ مِنْ عِبَادَتِهِ، فَصَلَّى أُرَاهُ الْعَتَمَةَ، ثُمَّ اضْطَجَعَ فَالْتَمَسَ غَفْلَةَ النَّاسِ، حَتَّى إِذَا قُلْتُ وَثَبَ، فَدَخَلَ غَيْضَةً قَرِيبًا مِنِّي، فَدَخَلْتُ فِي أَثَرِهِ، فَتَوَضَّأَ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي، فَافْتَتَحَ الصَّلاةَ: هَدَأَتِ الْعُيونُ قَالَ: وَجَاءَ أَسَدٌ حَتَّى دَنَا مِنْهُ، قَالَ: فَصَعِدْتُ إِلَى شَجَرَةٍ، قَالَ: أَفَتَرَاهُ الْتَفَتَ إِلَيْهِ أَوْ عَذَبَهُ حَتَّى سَجَدَ، فَقُلْتُ: الآنَ يَفْتَرِسُهُ فَلا شَيْءَ، فَجَلَسَ ثُمَّ سَلَّمَ، فَقَالَ: " أَيُّهَا السَّبُعُ اطْلُبِ الرِّزْقَ مِنْ مَكَانٍ آخَرَ "، فَوَلَّى وَإِنَّ لَهُ لَزَئِيرًا، أَقُولُ تَصَدَّعَتْ مِنْهُ الْجِبَالُ، فَمَا زَالَ كَذَلِكَ يُصَلِّي حَتَّى لَمَّا كَانَ عِنْدَ الصُّبْحِ، جَلَسَ فَحَمِدَ اللَّهَ بِمَحَامِدَ لَمْ أَسْمَعْ بِمِثْلِهَا إِلا مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ قَالَ: " اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تُجِيرَنِيَ مِنَ النَّارِ، أَوَ مِثْلِي يَجْتَرِئُ أَنْ يَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ "، ثُمَّ رَجَعَ فَأَصْبَحَ كَأَنَّهُ بَاتَ عَلَى الْحَشَايَا، وَقَدْ أَصْبَحْتُ وَبِي مِنَ الْفَتْرَةِ شَيْءٌ اللَّهُ تَعَالَى بِهِ عَلِيمٌ

Hammâd b. Câfer b. Zeyd, babasından bildiriyor: Bir orduyla Kâbil'e gittik. Orduda Sıla b. Eşyem de vardı. Karanlık basıp ta insanlardan uzaklaşınca: "Ne yaptığını gözleyeceğim ve halkın ibadeti hakkında söylediklerine bakacağım" dedim. Karanlıkta namaz kıldıktan sonra uzanıp insanların uykuya dalmasını bekledi. İnsanlar uyuyunca bir ağaçlığa girdi. Ben de peşinden gittim. Abdest alıp namaz kılmaya başladı. Namaza başlayınca bir aslan gelip ona yaklaşınca ben bir ağaca tırmandım. Secdeye varana kadar aslan ona ne yaklaştı, ne de bir zarar verdi. Ben "Şimdi (secdedeyken) onu avlar" dedim, ama bir şey olmadı. Sıla, Tahiyyât'a oturduktan sonra selam verdi ve: "Ey aslan! Rızkını başka yerde ara" dedi. Bunun üzerine aslan dağları inleten kükreyişlerle kaçmaya başladı. Sıla, sabah yaklaşana kadar namaz kılmaya devam etti. Sabah yaklaşınca oturup bir müddet, daha önce duymadığım şekilde Allah'a hamd etti. Sonra: "Allahım! Beni cehennemden korumanı diliyorum. Benim gibi biri hiç Senden cenneti istemeye cesaret edebilir mi?" diye dua edip sonra kimse anlamadan orduya döndü. Sanki sabaha kadar uyumuş göründü. Daha sonra ben de, üzerinde, gecenin uykusuzluğu, beden yorgunluğu ve aslanın korkusu olduğu halde orduya döndüm. Bunu Allah'tan başka bilen yoktu.

(٢٢٧٤)- [٢/٢٤٠] ثنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: حُدِّثْتُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خُبَيْقٍ، أَخْبَرَنِي نَجْدَةُ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، قَالَ: كَانَ بِالْبَصْرَةِ ثَلاثَةٌ مُتَعَبِّدُونَ: صِلَةُ بْنُ أَشْيَمَ، وَكُلْثُومُ بْنُ الأَسْوَدِ، وَرَجُلٌ آخَرُ، فَكَانَ صِلَةُ إِذَا كَانَ اللَّيْلُ، خَرَجَ إِلَى أَجَمَةٍ يَعْبُدُ اللَّهَ تَعَالَى فِيهَا، فَفَطِنَ لَهُ رَجُلٌ فَقَامَ لَهُ فِي الأَكَمَةِ لِيَنْظُرَ إِلَى عِبَادَتِهِ، فَأَتَى سَبُعٌ فَبَصُرَ بِهِ صِلَةُ فَأَتَاهُ، فَقَالَ: " قُمْ أَيُّهَا السَّبُعُ فَابْتَغِ الرِّزْقَ "، فَتَمَطَّى السَّبُعُ وَذَهَبَ، ثُمَّ قَامَ لِعِبَادَتِهِ، فَلَمَّا كَانَ فِي السَّحَرِ، قَالَ: " اللَّهُمَّ إِنَّ صِلَةَ لَيْسَ بِأَهْلٍ أَنْ يَسْأَلَكَ الْجَنَّةَ، وَلَكِنْ سِتْرًا مِنَ النَّارِ "

Mâlik b. Miğvel der ki: Basra'da çok ibadet eden üç kişi vardı; Sıla b. Eşyem, Külsûm b. Esved ve bir kişi daha. Sıla, gece olduğunda, bol ağaçlı bir yere gider, orada Allah'a ibadet ederdi. Bir adam bunu fark etti, bir kayanın üzerine çıkıp onun ibadet etmesini seyretmek için beklemeye başladı. Bir aslan geldi, Sıla ona baktı, yanına gidip "Ey aslan kalk! Rızkını ara" dedi. Aslan gerindi ve gitti. Sonra Sıla ibadetine döndü. Seher vakti olunca: "Allahım! Sıla senden cenneti istemeye layık değildir, ama onu cehennemden koru" dedi.

(٢٢٧٥)- [٢/٢٤٠] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا الأَسْوَدُ، وَرَوْحٌ، قَالا: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ ثَابِتٍ أَنَّ صِلَةَ بْنَ أَشْيَمَ، كَانَ يَقُولُ: " مَا أَدْرِي بِأَيِّ يَوْمَيَّ أَنَا أَشَدُّ فَرَحًا، يَوْمًا بَاكَرْتُ فِيهِ ذِكْرَ اللَّهِ ﷾ أَوْ يَوْمًا غَدَوْتُ فِيهِ لِبَعْضِ حَاجَتِي فَيَعْرِضُ لِي ذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى "

Sâbit el-Bünânî bildiriyor: Sıla b. Eşyem şöyle derdi: "Hangi günüm için daha fazla sevineyim bilemiyorum! Erkenden Allah'ı zikrettiğim gün için mi? Yoksa sabahtan işime gittiğim, ancak bana Allah'ı hatırlatan bir şeyle karşılaştığım gün için mi?"

(٢٢٧٦)- [٢٤١/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَةَ، قَالَ: ثنا شَيْبَانُ، قَالَ: ثنا أَبُو هِلالٍ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: قَالَ أَبُو الصَّهْبَاءِ: " طَلَبْتُ الْمَالَ مِنْ وَجْهِهِ فَأَعْيَانِي، إِلا رِزْقَ يَوْمٍ بِيَوْمٍ فَعَرَفْتُ أَنَّهُ قَدْ خِيرَ لِي "

Hasan el-Basrî bildiriyor: Ebu's-Sahbâ: "Allah'tan mal istedim; ancak günübirlik nafakam dışında bu dileğimi kabul etmedi. O zaman bunun benim için daha hayırlı olduğunu ve takdir edildiğini anladım" dedi. Hasan der ki: "Allah'a yemin olsun ki rızkım günlük elde eden kişi, bunun kendisi için daha hayırlı olduğunun farkında değilse ya düşüncesiz ya da özürlüdür."

(٢٢٧٧)- [٢٤١/٢] قَالَ الْحَسَنُ: " وَايْمُ اللَّهِ مَا رُزِقَ رَجُلٌ يَوْمًا بِيَوْمٍ فَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّهُ خِيرَ لَهُ، إِلا غَبِيُّ الرَّأْيِ أَوْ عَاجِزٌ "

Hasan şöyle diyor: "Allah'a yemin olsun ki; gün be gün rızık verilen kişi, bunun kendisi için hayırlı olduğunu bilmezse, ya aptal fikirli ya da acizdir."

(٢٢٧٨)- [٢٤١/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ: ثنا يُونُسُ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: قَالَ أَبُو الصَّهْبَاءِ صِلَةُ بْنُ أَشْيَمَ: " طَلَبْتُ الدُّنْيَا مِنْ مَظَانِّ حَلالِهَا فَجَعَلْتُ لا أُصِيبُ مِنْهَا إِلا قُوتًا، أَمَّا أَنَا فَلا أَعْيَا فِيهِ، وَأَمَّا هُوَ فَلا يُجَاوِزُنِي، فَلَمَّا رَأَيْتُ ذَلِكَ، قُلْتُ: أَيْ نَفْسِي، جُعِلَ رِزْقُكِ كَفَافًا فَارْبَعِي فَرَبَعَتْ وَلَمْ تَكِدَّ "

Ebu's-Sahbâ Sıla b. Eşyem der ki: Dünyanın helal rızkından istedim, sadece doyacak kadar kazanmaya başladım. Ama ben bunu fark etmedim. O da artmıyordu. Bunu görünce "Ey nefsim! Senin rızkın yeterli kılındı, dayan" dedim. Dayandı ve sesini çıkarmadı.

(٢٢٧٩)- [٢٤١/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلِ بْنِ الصَّبَّاحِ، قَالَ: ثنا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: مَاتَ أَخٌ لَنَا فَصَلَّيْنَا عَلَيْهِ، فَلَمَّا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَمَدَّ عَلَيْهِ الثَّوْبَ، جَاءَ صِلَةُ بْنُ أَشْيَمَ وَأَخَذَ بِنَاحِيَةِ الثَّوْبِ، ثُمَّ نَادَى: " يَا فُلانُ بْنَ فُلانٍ:

فَإِنْ تَنْجُ مِنْهَا تَنْجُ مِنْ ذِي عَظِيمَةٍ   وَإِلا فَإِنِّي لا أَخَالُكَ نَاجِيًا
قَالَ: فَبَكَى وَأَبْكَى النَّاسَ

Hasan el-Basrî anlatıyor: Bir kardeşimiz öldüğünde namazını kıldık, ölü mezara konunca üzerine bir giysi örtüldü. Sıla b. Eşyem gelip, giysinin kenarını tutarak şöyle seslendi:

Ey falan oğlu falan!

Eğer bundan kurtulacak olursan, büyük bir şeyden kurtuldun demektir.

Eğer kurtulamayacak olursan, ben senin kurtulan dostun olamam.

Bunu söyleyen Sıla hem kendisi ağladı, hem de etrafındakileri ağlattı.

(٢٢٨٠)- [٢٢٨٢] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: بَلَغَنَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " يَكُونُ فِي أُمَّتِي رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ: صِلَةُ، يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِشَفَاعَتِهِ كَذَا وَكَذَا " [٢٤١/٢]

Abdurrahman b. Yezîd b. Câbir diyor ki: Bize ulaştığına göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimde Sıla diye bilinen bir adam olacak; onun şefaatiyle şunlar şunlar cennete girecekler"* buyurdu.

(٢٢٨١)- [٢٤١/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ مُسْلِمٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ خِدَاشٍ، فَقَالَ حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِصِلَةَ بْنِ أَشْيَمَ: ادْعُ اللَّهَ لِي، فَقَالَ: " رَغَّبَكَ اللَّهُ فِيمَا يَبْقَى، وَزَهَّدَكَ فِيمَا يَفْنَى، [٢٤٢/٢] وَوَهَبَ لَكَ الْيَقِينَ الَّذِي لا يُسْكَنُ إِلا إِلَيْهِ، وَلا يُعَوَّلُ فِي الدِّينِ إِلا عَلَيْهِ "

İbn Avn'ın naklettiğine göre bir adam Sıla b. Eşyem'e "Benim için Allah'a dua et" deyince, şöyle dua etti: "Allah baki olana rağbetini arttırsın, fani olana sırt çevirmeni sağlasın, sadece O'na götüren imanı nasip etsin ve sadece O'na giden yola meylettirsin."

Şeyh (Ebû Nuaym) diyor ki: Sıla bir çok sahabiyle görüştü ve onlardan bir şeyler öğrenip aldı. İbn Abbâs'tan da hadis rivayet etti:

Takrîb 609

Alâ b. Ziyâd

Onlardan biri de; mahzun müjdeci, saklanıp gizlenmiş, mal ve mülkten arınmış, ölüme hazırlanmış, son durak için ikramlarda bulunmuş ve insanlardan uzak durmuş olan Alâ b. Ziyâd.

Derler ki: Tasavvuf, güvenin zirvesinde, serveti küçümsemek için çabalayıp çalışmaktır.

(٢٢٨٣)- [٢٤٢/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: أُخْبِرْتُ عَنِ الْمُبَارَكِ بْنِ فَضَالَةَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلالٍ، قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ الْحَسَنِ عَلَى الْعَلاءِ بْنِ زِيَادٍ الْعَدَوِيِّ وَقَدْ سَلَّهُ الْحُزْنُ، وَكَانَتْ لَهُ أُخْتٌ تَنْدِفُ عَلَيْهِ الْقُطْنَ غُدْوَةً وَعَشِيَّةً، فَقَالَ لَهُ الْحَسَنُ: كَيْفَ أَنْتَ يَا عَلاءُ؟ فَقَالَ: " وَاحُزْنَاهُ عَلَى الْحُزْنِ "، قَالَ الْحَسَنُ: قُومُوا، فَإِلَى هَذَا وَاللَّهِ انْتَهَى اسْتِقْلالُ الْحُزْنِ

Humeyd b. Hilâl bildiriyor: Hasan-ı Basrî ile birlikte Alâ b. Ziyâd el-Adevî'nin yanına girdik. Üzülmekten vereme yakalanmıştı. Yanında kız kardeşi de sabah akşam rahatlaması için üzerine pamuk koyuyordu. Hasan ona: "Ey Alâ! Nasılsın?" diye sorunca, Alâ: "Ah nerede o eski hüzünler!" karşılığını verdi. Bunun üzerine Hasan: "Kalkın! Biz de ne az üzülüyormuşuz, ama buraya kadarmış!" dedi.

(٢٢٨٤)- [٢٤٣/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا رَوْحٌ، قَالَ: ثنا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: ثنا الْعَلاءُ بْنُ زِيَادٍ، " أَنَّ رَجُلا كَانَ يُرَائِي بِعَمَلِهِ، فَجَعَلَ يُشَمِّرُ ثِيَابَهُ وَيَرْفَعُ صَوْتَهُ حَتَّى إِذَا مَا قَرَأَ، فَجَعَلَ لا يَأْتِي عَلَى أَحَدٍ إِلا سَبَّهُ وَلَعَنَهُ، ثُمَّ رَزَقَهُ اللَّهُ تَعَالَى يَقِينًا بَعْدَ ذَلِكَ، فَخَفَّضَ مِنْ صَوْتِهِ، وَجَعَلَ صَلاتَهُ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ رَبِّهِ تَعَالَى، فَجَعَلَ لا يَأْتِي بَعْدَ ذَلِكَ عَلَى أَحَدٍ إِلا دَعَا لَهُ بِخَيْرٍ وَشَمَّتَ عَلَيْهِ "

Alâ b. Ziyâd der ki: “Adamın biri ilmiyle insanlara gösteriş yapıyordu. Kollarını sıvamaya ve okurken bile sesini yükseltmeye başlamıştı. Öyle bir hal aldı ki, gittiği herkese hakaret edip lanet etmeye başlamıştı. Daha sonra Allah ona iman nasib etti. Sesini alçalttı, namazını Yüce Rabbiyle arasında kılmaya başladı. Ondan sonra yanına gittiği herkese hayır duada bulunup pişman olduğunu söylemeye başladı.”

(٢٢٨٥)- [٢٤٣/٢] حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ أَبَانَ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حُدِّثْتُ عَنْ عَبْدِ السَّلامِ بْنِ مُطَهِّرٍ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، عَنْ أَوْفَى بْنِ دَلْهَمٍ، قَالَ: كَانَ لِلْعَلاءِ بْنِ زِيَادٍ مَالٌ وَرَقِيقٌ، فَأَعْتَقَ بَعْضَهُمْ وَوَصَلَ بَعْضَهُمْ وَبَاعَ بَعْضَهُمْ، وَأَمْسَكَ غُلامًا أَوِ اثْنَيْنِ يَأْكُلُ غَلَّتَهُمَا، فتعَبَّدَ فكَانَ يَأْكُلُ كُلَّ يَوْمٍ رَغِيفَيْنِ، وَتَرَكَ مُجَالَسَةَ النَّاسِ فَلَمْ يَكُنْ يُجَالِسُ أَحَدًا، يُصَلِّي فِي الْجَمَاعَةِ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى أَهْلِهِ، وَيُجَمِّعُ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى أَهْلِهِ، وَيُشَيِّعُ الْجَنَازَةَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى أَهْلِهِ، وَيَعُودُ الْمَرِيضَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى أَهْلِهِ، فَضَعُفَ فَبَلَغَ ذَلِكَ إِخْوَانَهُ فَاجْتَمَعُوا، فَأَتَاهُ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ وَالْحَسَنُ وَالنَّاسُ، وَقَالُوا: رَحِمَكَ اللَّهُ أَهْلَكْتَ نَفْسَكَ، لا يَسَعُكَ هَذَا فَكَلَّمُوهُ وَهُوَ سَاكِتٌ، حَتَّى إِذَا فَرَغُوا مِنْ كَلامِهِمْ، قَالَ: " إِنَّمَا أَتَذَلَّلُ لِلَّهِ تَعَالَى لَعَلَّهُ يَرْحَمُنِي "

Evfâ b. Delhem bildiriyor: Alâ b. Ziyâd’ın malları ve köleleri vardı. Bu kölelerden bazılarını azat etti, bazılarını ailesine kattı, bazılarını da sattı. Kazançlarından yemek için de kendine bir veya iki köle bıraktı ve kendini ibadete verdi. Günde iki ekmek yiyordu. İnsanlarla oturmayı bıraktı. Hiç kimseyle oturmuyor, cemaatle namazı kıldıktan sonra da hemen evine dönüyordu. Cuma namazına gider, sonra hemen evine geri gelirdi. Cenazenin ardında gider, hemen evine dönerdi. Hasta birini ziyarete gider, hemen evine dönerdi. Sonraları zayıf düşüp de durumdan Müslüman kardeşlerinin haberi olunca toplandılar. Yanma Enes b. Mâlik, Hasan ve diğerleri girdiler. Ona: “Allah sana merhamet etsin! Kendini helak ettin! Sen bu kadarını kaldıramazsın!” dediler. Onlar konuşurken kendisi susarak dinledi. Konuşmaları bittiğinde de şöyle dedi: “Ben kendimi Allah’a itaate verdim ki, belki bana merhamet eder.”

(٢٢٨٦)- [٢٤٣/٢] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ، قَالَ: ثنا مَخْلَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، أَنَّ الْعَلاءَ بْنَ زِيَادٍ كَانَ قُوتُ نَفْسِهِ رَغِيفًا كُلَّ يَوْمٍ، وَكَانَ يَصُومُ حَتَّى يَخْضَرَّ، وَيُصَلِّي حَتَّى يَسْقُطَ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ وَالْحَسَنُ، فَقَالا: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَمْ يَأْمُرْكَ بِهَذَا كُلِّهِ، فَقَالَ: " إِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ مَمْلُوكٌ، لا أَدَعُ مِنَ الاسْتِكَانَةِ شَيْئًا إِلا جِئْتُهُ بِهِ "

Hişâm b. Hassân'ın naklettiğine göre Alâ b. Ziyâd'ın kendi günlük ihtiyacı bir ekmekten ibaretti. Morarıncaya kadar oruç tutar, yere düşünceye kadar namaz kılardı. Bir gün Hasan'la Enes b. Mâlik yanına girdiler. Kendisine "Allah sana bu şekilde yapmanı emretmiyor" dediklerinde şöyle cevap verdi: "Ben sahibi olan bir köleyim. Köleliğin gerektirdiği ne varsa ihmal etmeyip yerine getirdim."

(٢٢٨٧)- [٢٤٣/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ: ثنا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ حُمَيْدَ بْنَ هِلالٍ يُحَدِّثُ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ زِيَادٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ النَّاسَ فِي النَّوْمِ يَتَّبِعُونَ شَيْئًا فَتَبِعْتُهُ، فَإِذَا عَجُوزٌ كَبِيرَةٌ هَتْمَاءُ [٢٤٤/٢] عَوْرَاءُ عَلَيْهَا مِنْ كُلِّ حِلْيَةٍ وَزِينَةٍ، فَقُلْتُ: مَا أَنْتِ؟ قَالَتْ: أَنَا الدُّنْيَا، قُلْتُ: أَسْأَلُ اللَّهَ تَعَالَى أَنْ يُبَغِّضَكِ إِلَيَّ، قَالَتْ: نَعَمْ، إِنْ أَبْغَضْتَ الدَّرَاهِمَ "

Alâ b. Ziyâd der ki: Rüyamda insanların bir şeyin peşinden gittiklerini görünce ben de onun peşine düştüm. Yanına vardığımda üzerinde her türlü süs ve ziynet bulunan dişleri dökülmüş, kör bir yaşlı kadın olduğunu gördüm. Ona: "Sen kimsin?" diye sorduğumda: "Ben dünyayım!" karşılığını verdi. Ona: "Allah'tan sana karşı içimde bir öfke kılmasını dilerim!" dediğimde de: "Şâyet dirhemleri (parayı) sevmezsen dediğin olur!" karşılığım verdi.

(٢٢٨٨)- [٢٤٤/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا الْحَارِثُ بْنُ نَبْهَانَ، قَالَ: ثنا هَارُونُ بْنُ رِيَابٍ الأَسَدِيُّ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ زِيَادٍ الْعَدَوِيِّ، قَالَ: " رَأَيْتُ فِيَ مَنَامِي امْرَأَةً قَبِيحَةً عَلَيْهَا مِنْ كُلِّ زِينَةٍ، قُلْتُ: مَنْ أَنْتِ يَا عَدُوَّةَ اللَّهِ؟ مَنْ أَنْتِ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكِ؟ قَالَتْ: أَنَا الدُّنْيَا، إِنْ أَرَدْتَ أَنْ يُعِيذَكَ اللَّهُ مِنِّي فَأَبْغِضِ الدَّرَاهِمَ "

Alâ b. Ziyâd el-Adevî diyor ki: Rüyamda kötü bir kadın gördüm, üzerinde her türlü ziynet vardı. Ona "Sen kimsin, ey Allah'ın düşmanı? Sen kimsin? Senden Allah'a sığınıyorum" dedim. Bana dedi ki: "Ben dünyayım, Allah'ın seni benden korumasını istiyorsan; paralardan nefret et."

(٢٢٨٩)- [٢٤٤/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا مُعْتَمِرٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ سُوَيْدٍ، قَالَ: قَالَ الْعَلاءُ بْنُ زِيَادٍ: " لا تَتْبَعْ بَصَرَكَ رِدَاءَ الْمَرْأَةِ، فَإِنَّ النَّظَرَ يَجْعَلُ فِي الْقَلْبِ شَهْوَةً "

Alâ b. Ziyâd der ki: "Kadının giysilerine bakıp durma; zira böylesi bir bakış kalpte ona karşı bir şehvet doğurur."

(٢٢٩٠)- [٢٤٤/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ حِسَابٍ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا هِشَامُ بْنُ زِيَادٍ أَخُو الْعَلاءِ بْنِ زِيَادٍ، قَالَ: كَانَ الْعَلاءُ بْنُ زِيَادٍ يُحْيِي كُلَّ لَيْلَةِ جُمُعَةٍ، فَوَجَدَ لَيْلَةً فَتْرَةً، فَقَالَ لامْرَأَتِهِ: " يَا أَسْمَاءُ، إِنِّي أَجِدُ فَتْرَةً، فَإِذَا مَضَى كَذَا وَكَذَا فَأَيْقِظِينِي "، قَالَتْ: نَعَمْ، فَأَتَاهُ آتٍ فِي مَنَامِهِ فَأَخَذَ بِنَاصِيَتِهِ، فَقَالَ: يَا ابْنَ زِيَادٍ، قُمْ فَاذْكُرِ اللَّهَ يَذْكُرْكَ، قَالَ: فَقَامَ، فَمَا زَالَتْ تِلْكَ الشَّعَرَاتُ الَّتِي أَخَذَهَا مِنْهُ قَائِمَةً حَتَّى مَاتَ رَحِمَهُ اللَّهُ

Alâ b. Ziyâd'ın kardeşi Hişâm b. Ziyâd'ın naklettiğine göre Alâ b. Ziyâd, her Cuma akşamını ihya ederdi. Bir gece hafif uykusu gelmişti. Hanımına "Ey Esmâ! Biraz uykum var, şu kadar zaman sonra beni uyandır" dedi. Karısı "Tamam" dedi. Rüyasında biri gelip perçeminden tutup "Ey İbn Ziyâd! Kalk, Allah'ı zikret ki Allah seni hatırlasın" dedi. Alâ b. Ziyâd kalktı.

Ravinin naklettiğine göre: (Rüyasındaki) adamın tutup çektiği saçları ölünceye kadar yanında durmuştu.

(٢٢٩١)- [٢٤٤/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: ثنا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى، قَالَ: ثنا الأَصْمَعِيُّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: كَانَ الْعَلاءُ بْنُ زِيَادٍ الْعَدَوِيُّ، يَقُولُ: " لِيُنْزِلْ أَحَدُكُمْ نَفْسَهُ أَنَّهُ حَضَرَهُ الْمَوْتُ، فَاسْتَقَالَ رَبَّهُ تَعَالَى نَفْسَهُ فَأَقَالَهُ، فَلْيَعْمَلْ بِطَاعَةِ اللَّهِ ﷾ "

Katâde bildiriyor: Alâ' b. Ziyâd el-Adevî şöyle derdi: "Kişi kendisine ölüm geldiğini ve Rabbinden ölümünü ertelemesini istediğini ve Rabbinin de bunu kabul ettiğini düşünüp Allah'a itaat etmeye baksın."

(٢٢٩٢)- [٢٤٤/٢] حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ شَاهِينٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ صَدَقَةَ الْجُبْلانِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ مَخْلَدَ بْنَ حُسَيْنٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي خَلْفَ الْعَلاءِ بْنِ زِيَادٍ الْعَدَوِيِّ، فَكُنْتُ أَتَوَقَّى الطِّينَ، قَالَ: فَدَفَعَهُ إِنْسَانٌ فَوَقَعَتْ رِجْلُهُ فِي الطِّينِ فَخَاضَهُ، فَلَمَّا وَصَلَ إِلَى الْبَابِ وَقَفَ، فَقَالَ: " رَأَيْتَ [٢٤٥/٢] يَا هِشَامُ ؟ " قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: " كَذَلِكَ الْمَرْءُ الْمُسْلِمُ يَتَوَقَّى الذُّنُوبَ، فَإِذَا وَقَعَ فِيهَا خَاضَهَا "

Hişâm b. Hassân der ki: Alâ b. Ziyâd el-Adevî'nin arkasında yürüyordum. Çamura da dikkat ediyordum. Birisi ona çağırınca ayağı çamura saplandı ve çamurun içine girdi. Kapıya gelince durup "Gördün mü ey Hişâm?" dedi, "Evet" dedim. "İşte Müslüman insan böyle, günahlardan sakınır, içine düşünce de işler" dedi.

(٢٢٩٣)- [٢٤٥/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ مُصْعَبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مَخْلَدَ بْنَ الْحُسَيْنِ ذَكَرَ، أَنَّ الْعَلاءَ بْنَ زِيَادٍ، قَالَ لَهُ رَجُلٌ: رَأَيْتُ كَأَنَّكَ فِي الْجَنَّةِ، فَقَالَ لَهُ: " وَيْحَكَ، أَمَا وَجَدَ الشَّيْطَانُ أَحَدًا يَسْخَرُ بِهِ غَيْرِي وَغَيْرَكَ "

Mahled b. el-Hüseyn bildiriyor: Adamın biri Alâ b. Ziyâd'a: "Rüyamda seni Cennette gördüm" deyince, Alâ: "Yazık sana! Şeytan alay etmek için benden ve senden başkasını bulamadı mı!" karşılığını verdi.

(٢٢٩٤)- [٢٤٥/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ، قَالَ: ثنا هَمَّامٌ، قَالَ: ثنا قَتَادَةُ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ زِيَادٍ، أَنَّهُ قَالَ: " إِنَّمَا نَحْنُ قَوْمٌ وَضَعْنَا أَنْفُسَنَا فِي النَّارِ، إِنْ شَاءَ اللَّهُ أَنْ يُخْرِجَنَا مِنْهَا أَخْرَجَنَا "

Alâ b. Ziyâd der ki: "Biz kendimiz ateşe atmış insanlarız. Allah bizi oradan çıkarmak isterse çıkarır."

(٢٢٩٥)- [٢٤٥/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ، قَالَ: ثنا جَرِيرُ بْنُ عُبَيْدٍ الْعَدَوِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قُلْتُ لِلْعَلاءِ بْنِ زِيَادٍ: إِذَا صَلَّيْتُ وَحْدِي لَمْ أَعْقِلْ صَلاتِي، قَالَ: " أَبْشِرْ، فَإِنَّ هَذَا عَلَمُ

الْخَيْرِ، أَمَا رَأَيْتَ اللُّصُوصَ إِذَا مُرُّوا بِالْبَيْتِ الْخَرِبِ لَمْ يَلْوُوا عَلَيْهِ، وَإِذَا مُرُّوا بِالْبَيْتِ الَّذِي رَأَوْا فِيهِ الْمَتَاعَ زَاوَلُوهُ حَتَّى يُصِيبُوا مِنْهُ شَيْئًا "

Cerîr b. Ubeyd el-Adevî, babasından naklediyor: Alâ b. Ziyâd'a "Yalnız namaz kıldığım zaman fazla bir şey anlamıyorum" dedim. Bana "Müjdeler olsun! Bu hayırlı bir haberdir. Hırsızlara dikkat etmedin mi? Harabe bir ev gördüklerinde aldırış etmezler, içi eşya dolu bir ev gördüklerinde ondan bir şeyler alabilmek için ona yönelirler."

(٢٢٩٦)- [٢/٢٤٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ الْعَدَوِيُّ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ دِينَارٍ يَسْأَلُ هِشَامَ بْنَ زِيَادٍ الْعَدَوِيَّ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ، فَحَدَّثَنَا بِهِ يَوْمَئِذٍ، فَقَالَ: تَجَهَّزَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ وَهُوَ يُرِيدُ الْحَجَّ، فَأَتَاهُ آتٍ فِي مَنَامِهِ، فَقَالَ: ائْتِ الْعِرَاقَ ثُمَّ ائْتِ الْبَصْرَةَ ثُمَّ ائْتِ بَنِي عَدِيٍّ، فَأْتِ بِهَا الْعَلاءَ بْنَ زِيَادٍ، فَإِنَّهُ رَجُلٌ أَقْصَمُ الثَّنِيَّةِ بَسَّامٌ فَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ، قَالَ: فَقَالَ: رُؤْيَا لَيْسَتْ بِشَيْءٍ، حَتَّى إِذَا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الثَّانِيَةُ رَقَدَ فَأَتَاهُ آتٍ، فَقَالَ: أَلا تَأْتِي الْعِرَاقَ، فَذَكَرَ مِثْلَ ذَلِكَ، حَتَّى إِذَا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الثَّالِثَةُ جَاءَهُ بِوَعِيدٍ، فَقَالَ: أَلا تَأْتِي الْعِرَاقَ، ثُمَّ تَأْتِي الْبَصْرَةَ، ثُمَّ تَأْتِي بَنِي عَدِيٍّ، فَتَلْقَى الْعَلاءَ بْنَ زِيَادٍ، رَجُلٌ رَبْعَةٌ أَقْصَمُ الثَّنِيَّةِ بَسَّامٌ فَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ، قَالَ: فَأَصْبَحَ وَأَخَذَ جِهَازَهُ إِلَى الْعِرَاقِ، فَلَمَّا خَرَجَ مِنَ الْبُيُوتِ، إِذَا الَّذِي أَتَاهُ فِي مَنَامِهِ يَسِيرُ بَيْنَ يَدَيْهِ مَا سَارَ، فَإِذَا نَزَلَ فَقَدَهُ، فَلَمْ يَزَلْ يَرَاهُ حَتَّى دَخَلَ الْكُوفَةَ فَفَقَدَهُ، قَالَ: " فَتَجَهَّزَ مِنَ الْكُوفَةِ، فَخَرَجَ فَرَآهُ يَسِيرُ بَيْنَ يَدَيْهِ مَا سَارَ حَتَّى قَدِمَ الْبَصْرَةَ، فَأَتَى بَنِي عَدِيٍّ، فَدَخَلَ [٢/٢٤٦] دَارَ الْعَلاءِ بْنِ زِيَادٍ، فَوَقَفَ الرَّجُلُ عَلَى بَابِ الْعَلاءِ فَسَلَّمَ، قَالَ هِشَامٌ: فَخَرَجْتُ إِلَيْهِ، فَقَالَ لِي: أَنْتَ الْعَلاءُ بْنُ زِيَادٍ، قُلْتُ: لا، وَقُلْتُ: انْزِلْ رَحِمَكَ اللَّهُ، فَضَعْ رَحْلَكَ وَضَعْ مَتَاعَكَ، فَقَالَ: لا، أَيْنَ الْعَلاءُ بْنُ زِيَادٍ؟ قُلْتُ: هُوَ فِي الْمَسْجِدِ، قَالَ: وَكَانَ الْعَلاءُ يَجْلِسُ فِي الْمَسْجِدِ وَيَدْعُو بِدَعَوَاتٍ وَيُحَدِّثُ، قَالَ هِشَامٌ: فَأَتَيْتُ الْعَلاءَ، فَخَفَّفَ مِنْ حَدِيثِهِ وَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ جَاءَ فَلَمَّا رَآهُ الْعَلاءُ تَبَسَّمَ فَبَدَتْ ثَنِيَّتُهُ، فَقَالَ: هَذَا وَاللَّهِ صَاحِبِي، قَالَ: فَقَالَ الْعَلاءُ: " هَلا حَطَطْتَ رَحْلَ الرَّجُلِ هَلا أَنْزَلْتَهُ "، قَالَ: قَدْ قُلْتُ لَهُ فَأَبَى، قَالَ: فَقَالَ الْعَلاءُ: " انْزِلْ رَحِمَكَ اللَّهُ "، قَالَ: فَقَالَ الرَّجُلُ: أَخْلِنِي، قَالَ: فَدَخَلَ الْعَلاءُ مَنْزِلَهُ، وَقَالَ: " يَا أَسْمَاءُ تَحَوَّلِي إِلَى الْبَيْتِ الآخَرِ "، قَالَ: فَتَحَوَّلَتْ وَدَخَلَ الرَّجُلُ وَبَشَّرَهُ بِرُؤْيَاهُ، ثُمَّ خَرَجَ فَرَكِبَ، قَالَ: وَقَامَ الْعَلاءُ فَأَغْلَقَ بَابَهُ وَبَكَى

ثَلاثَةَ أَيَّامٍ، أَوْ قَالَ: سَبْعَةَ أَيَّامٍ، لا يَذُوقُ فِيهَا طَعَامًا وَلا شَرَابًا، وَلا يَفْتَحُ بَابَهُ، قَالَ هِشَامٌ: فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ فِي خِلالِ بُكَائِهِ: " أَنَا أَنَا "، قَالَ: فَكُنَّا نَهَابَهُ وَخَشِيتُ أَنْ يَمُوتَ، فَأَتَيْتُ الْحَسَنَ فَذَكَرْتُ لَهُ ذَلِكَ، وَقُلْتُ: لا أُرَاهُ إِلا مَيِّتًا، لا يَأْكُلُ وَلا يَشْرَبُ، بَاكِيًا، قَالَ: فَجَاءَ الْحَسَنُ حَتَّى ضَرَبَ عَلَيْهِ بَابَهُ، وَقَالَ: افْتَحْ يَا أَخِي، فَلَمَّا سَمِعَ كَلامَ الْحَسَنِ قَامَ فَفَتَحَ بَابَهُ وَبِهِ مِنَ الضُّرِّ شَيْءٌ اللَّهُ بِهِ عَلِيمٌ فَكَلَّمَهُ الْحَسَنُ، ثُمَّ قَالَ: رَحِمَكَ اللَّهُ، وَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ، أَفَقَاتِلٌ نَفْسَكَ أَنْتَ؟ قَالَ هِشَامٌ: حَدَّثَنَا الْعَلاءُ لِي وَلِلْحَسَنِ بِالرُّؤْيَا، وَقَالَ: " لا تُحَدِّثُوا بِهَا مَا كُنْتُ حَيًّا "

Câfer bildiriyor: Mâlik b. Dinâr'ın, Hişâm b. Ziyâd el-Adeviyye bir olayı sorduğunu işittim de o zaman Hişâm olayı şöyle anlattı: Şam ahalisinden bir adam hacca gitmek üzere hazırlığını yapıyordu. Bir ara rüyasında kendisine biri geldi ve: "Doğruca Irak'a git! Oradan Basra'ya, Basra'da da Adiy oğullarının yanına git. Ön dişi kırık, mütebessim biri olan Alâ b. Ziyâd'ı bul ve onu Cennetle müjdele!" dedi. Ancak adam: "Bu, anlamı olmayan bir rüyadır" diye düşündü. İkinci gece uyuduğunda aynı adam tekrar rüyasında kendisine gelerek: "Neden Irak'a gitmiyorsun!" diyerek bir önceki gece söylediklerinin aynısını tekrarladı. Üçüncü gece yine rüyasında aynı kişi geldi ve: "Neden Irak'a gitmiyorsun? Irak'a git, oradan Basra'ya, Basra'da da Adiy oğullarının yanına git. Orada Alâ b. Ziyâd'ı göreceksin. Kendisi orta boyda, ön dişi kırık ve mütebessim birisidir! Gördüğünde onu Cennetle müjdele!" dedi.

Adam sabahlayınca hazırlığını yapıp Irak'a doğru yola koyuldu. Kentten çıktığı zaman rüyasında kendisine gelen adamın da önünde yürüdüğünü gördü. Adam yürüyünce yürüyor, konaklayınca kendisi de konaklıyordu. Bu durum Kûfe'ye girene kadar devam etti. Kûfe'ye girince de adam ortadan kayboldu. Kûfe'den de çıkıp tekrar yola koyulunca aynı adamla yolda karşılaştı ve adam yol boyu önünde yürümeye başladı. Basra'ya geldiğinde Adiy oğullarının yanma varıp Alâ b. Ziyâd'ın evine girdi. Adam Alâ'nın kapısında durup içeriye doğru selam verdi.

Hişâm devamen şöyle anlattı: Sesini işitince yanına çıktım. Bana: "Alâ b. Ziyâd sen misin?" diye sorunca: "Hayır!" karşılığını verdim ve ona: "Allah sana rahmet etsin! Yükünü ve eşyalarını indir de misafirimiz ol!" dedim. Adam: "Olmaz! Alâ b. Ziyâd nerede?" diye sordu. Ben de: "Mesciddedir!" dedim. Alâ genelde mescidde oturur, dualar edip müslümanlarla sohbet ederdi. Alâ'nın yanına gittiğimizde sohbetini kısa tuttu, iki rekât namaz kıldıktan sonra da yanımıza geldi. Alâ adamı görünce tebessüm etti ve önden kırık olan dişi göründü. Bunun üzerine adam: "Vallahi aradığım adam bu!" dedi. Alâ bana: "Adamın yükünü indirip, ağırladın mı?" diye sorunca, ben: "Ona söyledim, ama kabul etmedi" karşılığını verdim. Alâ da adama: "Allah sana merhamet etsin! Misafirimiz ol!" dedi. Eve gittiklerinde adam Alâ'ya: "Beni içeri al!" dedi. Bunun üzerine Alâ eve girdi ve: "Ey Esmâ! Sen diğer odaya gir!" dedi. Esmâ diğer odaya geçince de adam içeri girdi ve Alâ'ya müjdeyi verdi. Sonra çıkıp bineğine bindi ve gitti.

Adam gittikten sonra Alâ odanın kapısını kapattı ve içerde üç (veya yedi) gün boyunca ağladı. Bu süre zarfında ne bir şeyler yiyor, ne de bir şeyler içiyor, ne de kapısını açıyordu. Ama içerde ağlarken de devamlı olarak: "Ben mi? Ben mi?" diye söylendiğini işitiyordum. Ondan çekindiğimiz için de odasının kapısını açamıyorduk. Ölmesinden korktuğum için hemen Hasan'a gittim, olanları anlattım ve: "Yemiyor içmiyor ve devamlı olarak ağlıyor. Ölmesinden korkuyorum!" dedim. Bunun üzerine Hasan eve geldi, odasının kapısını çalıp: "Kardeşim! Aç kapıyı!" diye seslendi. Alâ, Hasan'ın sesini işitince kapıyı açtı. Kötü görünüyordu ki ne olduğunu ancak Allah bilir. Hasan onunla konuştuktan sonra: "Allah sana rahmet etsin! İnşaallah Cennet ahalisinden birisindir. Ama bu şekilde kendini öldürmek mi istiyorsun?" dedi. Çıktıktan sonra Alâ, bana ve Hasan'a adamın rüyasını anlattı ve: "Ben ölene kadar sakın bu rüyayı kimselere anlatmayın!" dedi.

(٢٢٩٧)- [٢٤٦/٢] ثنا أَبُو مُسْلِمِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَعْمَرٍ، وَسُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا الأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: ثنا أُسَيْدُ بْنُ

عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْفِلَسْطِينِيُّ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ زِيَادٍ، قَالَ: " إِنَّكُمْ فِي زَمَانٍ أَقَلُّكُمُ الَّذِي ذَهَبَ عُشْرُ دِينِهِ، وَسَيَأْتِي زَمَانٌ أَقَلُّكُمُ الَّذِي يَبْقَى عَلَيْهِ عُشْرُ دِينِهِ "

Alâ b. Ziyâd der ki: "Öyle bir zamandasınız ki; her biriniz dininin en az onda birini kaybetmiştir. Öyle bir zaman gelecek ki; her birinizin dininin ancak onda biri kalacaktır."

(٢٢٩٨)- [٢٤٦/٢] حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ النَّجِيرَمِيُّ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا هَمَّامٌ، قَالَ: ثنا قَتَادَةُ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ زِيَادٍ، قَالَ: " مَا يَضُرُّكَ شَهِدْتَ عَلَى مُسْلِمٍ بِكُفْرٍ أَوْ قَتَلْتَهُ "

Alâ b. Ziyâd der ki: "Sana zarar verecek olan şey, bir Müslümanın kafir olduğuna şahitlik etmen veya onu öldürmendir."

Şeyh (Ebû Nuaym) diyor ki; Alâ b. Ziyâd, sahabeden bir çok kişiden hadis rivayet etmiştir. İmrân b. Husayn ile Ebû Hureyre'den doğrudan; Muâz b. Cebel, Ebû Zer ve Ubade b. es-Sâmit'ten ise mürsel olarak hadis nakletmiştir.

Takrîb 2917-a, Takrîb 4213, Takrîb 4384, Takrîb 4374, Takrîb 4375, Takrîb 3943, Takrîb 3944

Ebu's-Sevvâr el-Adevî

Onlardan biri de; el-Adevî Ebu's-Sevvâr, kalbiyle ziyaret eden, gerçekten şefkat gösteren, başkalarıyla ilgilenenlere övgü yağdıran ve nefsine çile çektiren birisi.

Derler ki: Tasavvuf, kavuşmaya susamak ve aşkta heyecanlanmaktır.

(٢٣٠٧)- [٢٥٠/٢] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا بِسْطَامُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا السَّوَّارِ الْعَدَوِيَّ، يَقُولُ: وَقَرَأَ هَذِهِ الآيَةَ: " ﴿وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ﴾، قَالَ: هُمَا نَشْرَتَانِ وَطَيَّةٌ، أَمَّا مَا حَيِيتَ يَا ابْنَ آدَمَ فَصَحِيفَتُكَ مَنْشُورَةٌ، فَأَمْلِ فِيهَا مَا شِئْتَ، فَإِذَا مِتَّ طُوِيَتْ، ثُمَّ إِذَا بُعِثْتَ نُشِرَتْ: ﴿اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا﴾ "

Ebû't-Teyyâh'ın bildirdiğine göre Ebû's-Sevvâr el-Adevî, **"Biz her insanın amelini boynuna bağladık"**[1] âyetini okuyup şöyle dedi: "Bunlar iki defa açılır, bir defa katlanır. Ey Âdemoğlu hayatta olduğun müddetçe sahifen açıktır. Ona istediğin kadar bakabilirsin. Öldüğünde katlanır. Sonra tekrar dirildiğinde açılır; **"Kendi kitabını oku! Bugün nefsin hesap sorucu olarak sana yeter."**[2]

(٢٣٠٨)- [٢/٢٥٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، عَنْ بِسْطَامِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: دَعَا بَعْضُ مُتْرِفِي هَذِهِ الأُمَّةِ أَبَا السَّوَّارِ الْعَدَوِيَّ، فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ مِنْ أَمْرِ دِينِهِ، فَأَجَابَهُ بِمَا يَعْلَمُ، فَقَالَ لَهُ: " وَإِلا فَأَنْتَ بَرِيءٌ مِنَ الإِسْلامِ "، قَالَ: فَضَرَبَهُ أَرْبَعِينَ سَوْطًا، فَقَالَ الْحَسَنُ: وَاللَّهِ لا تَذْهَبُ أَسْوَاطُهُ

Hasan'ın naklettiğine göre ileri gelenlerden birisi, Ebû's-Sevvâr el-Adevî'yi davet edip İslam'la ilgili bir şey sordu. O da bildiği kadarıyla cevap verdi ve sözünün sonunda "Yoksa İslam'dan çıkarsın" dedi. Adam kendisine kırk kırbaç vurdu. Hasan diyor ki: "Kırbaç izleri hiç kaybolmadı."

(٢٣٠٩)- [٢/٢٥٠] قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ: لَمَّا نزَلَ بِأَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ مِنَ الضَّرْبِ وَالْحَبْسِ مَا نَزَلَ دَخَلَتْ عَلَيَّ مِنْ ذَلِكَ مُصِيبَةٌ، فَأُتِيتُ فِي مَنَامِي، فَقِيلَ لِي: " أَمَا تَرْضَى أَنْ يَكُونَ عِنْدَ اللَّهِ ﷻ بِمَنْزِلَةِ أَبِي السَّوَّارِ الْعَدَوِيِّ، فَأَتَيْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ فَأَخْبَرْتُهُ فَاسْتَرْجَعَ "

Ebû Câfer diyor ki: Ahmed b. Hanbel'in başına gelen kırbaçlama ve hapis belaları geldiğinde, benim de başıma bir musibet geldi. Rüyamda bana "Onun, Allah katında Ebû's-Sevvâr el-Adevî derecesinde olmasını istemez misin?" dediler. Ben hemen Ebû Abdillah'a gidip olanları anlattım, geri adım attı.

(٢٣١٠)- [٢/٢٥٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مَخْلَدَ بْنَ الْحُسَيْنِ، يَقُولُ:

---

[1] İsrâ Sur.13

[2] İsrâ Sur.14

إِنَّ أَبَا السَّوَّارِ الْعَدَوِيَّ أَقْبَلَ عَلَيْهِ رَجُلٌ بِالأَذَى، فَسَكَتَ حَتَّى إِذَا بَلَغَ مَنْزِلَهُ أَوْ دَخَلَ، قَالَ: " حَسْبُكَ إِنْ شِئْتَ "

Ebu's-Sevvâr el-Adevî'yi birisi rahatsız etti; ancak Ebu's-Sevvâr susup karşılık vermedi. Adamın rahatsızlığı, Ebu's-Sevvâr evine ulaşana veya girene kadar devam etti. En son Ebu's-Sevvâr adama: "İstersen yetsin artık!" dedi.

(٢٣١١)- [٢/٢٥٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: ثنا سَالِمُ بْنُ نُوحٍ، قَالَ: مَرَّ عَوْفٌ يَوْمَ جُمُعَةٍ فَسَأَلَهُ يُونُسُ: كَيْفَ حَالُكَ؟ كَيْفَ أَنْتَ؟ وَقَالَ عَوْفٌ: قِيلَ لأَبِي السَّوَّارِ الْعَدَوِيِّ: أَكُلُّ حَالِكَ صَالِحٌ ؟ قَالَ: " لَيْتَ عُشْرَهُ يَصْلُحُ " [٢/٢٥١]

Sâlim b. Nûh'un naklettiğine göre bir Cuma günü Avf geçerken, Yûnus kendisine "Sağlığın nasıl? Nasılsın?" diye sordu. Avf şöyle cevap verdi: Ebu's-Sevvâr el-Adevî'ye; "Sağlığın iyi mi?" dediklerinde "Keşke onda biri işe yarasaydı" demişti.

(٢٣١٢)- [٢/٢٥١] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: ثنا أَبُو خَلْدَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا السَّوَّارِ الْعَدَوِيَّ، يَقُولُ لِمُعَاذَةَ الْعَدَوِيَّةِ فِي مَسْجِدِ بَنِي عَدِيّ: " تَجِيءُ إِحْدَاكُنَّ الْمَسْجِدَ فَتَضَعُ رَأْسَهَا وَتَرْفَعُ اسْتَهَا "، فَقَالَتْ: وَلِمَ تَنْظُرُ؟ اجْعَلْ فِي عَيْنَيْكَ تُرَابًا وَلا تَنْظُرْ، قَالَ: " إِنِّي وَاللَّهِ مَا أَسْتَطِيعُ إِلا أَنْ أَنْظُرَ "، ثُمَّ اعْتَذَرَتْ، فَقَالَتْ: يَا أَبَا السَّوَّارِ، إِذَا كُنْتُ فِي الْبَيْتِ شَغَلَنِي الصِّبْيَانُ، وَإِذَا كُنْتُ فِي الْمَسْجِدِ كَانَ أَنْشَطَ لِي، قَالَ: " النَّشَاطُ أَخَافُ عَلَيْكِ "

Ebû Halde şöyle bildirir: Ebu's-Sevvâr el-Adevî, Muâze el-Adeviyye'ye, Benî Adiy mescidinde şöyle dedi: "Siz mescide gelip başınızı yere koyup ardınızı havaya kaldırıyorsunuz" Muâze: "Sen neden bakıyorsun? Gözlerine toprak koy ve bakma" diye karşılık verince ise: "Vallahi! Bakmadan edemiyorum" dedi. Muâze özür dileyip: "Ey Ebu's-Sevvâr! Evde olduğum zaman çocuklar beni meşgul ediyor. Mescidde daha rahat oluyorum" deyince, Ebu's-Sevvâr: "İşte ben de senin bu rahatlığından korkuyorum" dedi.

Şeyh (Ebû Nuaym) diyor ki; Ebu's-Sevvâr, İmrân b. Husayn ve diğerler sahabilerden birden fazla hadis rivayet etmiştir. Naklettiklerinden bazıları:

Takrîb 2802, Takrîb 2803, Takrîb 2804, Takrîb 3117

Humeyd b. Hilâl el-Adevî

Onlardan biri de; Humeyd b. Hilâl el-Adevî. Fıkıh okuyup uzlete çekildi, öğretip uğraştı. İlimde büyük payı, tahkikte güzel bir mertebesi vardır.

(٢٣١٧)- [٢٥٢/٢] ثنا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا أَبُو هِلالٍ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: كَانَ حُمَيْدُ بْنُ هِلالٍ مِنَ الْعُلَمَاءِ الْفُقَهَاءِ، " لَمْ يَكُنْ يُذَاكِرُ وَلا يُسْأَلُ، إِنَّمَا كَانَ يَعْتَزِلُ فِي مَكَانٍ "

Katâde der ki: Humeyd b. Hilâl âlim ve fakih biriydi. Tartışmalara katılmaz, sorulara cevap vermezdi. Bir köşede uzlette yaşardı.

(٢٣١٨)- [٢٥٢/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ جَرِيرِ بْنِ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هِلالٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ قَتَادَةَ، يَقُولُ: " مَا كَانَ بِالْمِصْرَيْنِ أَعْلَمُ مِنْ حُمَيْدٍ "، مَا اسْتَثْنِي الْحَسَنُ وَلا مُحَمَّدٌ

Katâde der ki: "Mısırlılar içinde Humeyd'den daha âlim kimse yoktu." Bunu derken, Hasan veya Muhammed (b. Sîrîn)'i istisna etmedi.

(٢٣١٩)- [٢٥٢/٢] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: ثنا أَبُو هِلالٍ خَالِدُ بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلالٍ، قَالَ: " مَثَلُ ذَاكِرِ اللَّهِ فِي السُّوقِ، كَمَثَلِ شَجَرَةٍ خَضْرَاءَ وَسْطَ شَجَرٍ مَيِّتٍ "

Humeyd b. Hilâl der ki: "Çarşıda Allah'ı zikreden kişi, kurumuş ağaçlar içindeki yeşil ağaç gibidir."

(٢٣٢٠)- [٢٥٢/٢] ثنا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلالٍ، قَالَ: " ذُكِرَ لَنَا أَنَّ الرَّجُلَ إِذَا دَخَلَ الْجَنَّةَ، فَصُوِّرَ صُورَةَ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَأُلْبِسَ لِبَاسَهُمْ وَحُلِّيَ حُلاهُمْ، وَرَأَى أَزْوَاجَهُ وَخَدَمَهُ وَمَسَاكِنَهُ فِي الْجَنَّةِ يَأْخُذُهُ سُوَارُ فَرَحٍ، فَلَوْ كَانَ يَنْبَغِي أَنْ يَمُوتَ لَمَاتَ فَرَحًا، فَيُقَالُ لَهُ: أَرَأَيْتَ سُوَارَ فَرْحَتِكَ هَذِهِ ! فَإِنَّهَا قَائِمَةٌ لَكَ أَبَدًا "

Humeyd b. Hilâl der ki: Bize anlatıldığına göre bir adam cennete girdiğinde, cennet ehlinin suretine bürünür; kendisine cennet ehlinin elbiseleri giydirilir, cennet ehlinin süsleriyle süslenir. Cennetteki hanımlarını, hizmetçilerini ve evlerini görür. Bir eğlencenin içine düşer. O anda ölmesi gerekse; kesinlikle mutluluktan ölür. Kendisine şöyle derler; "Senin için kurulan bu eğlenceyi görüyor musun? Bu, sonsuza kadar senin için devam edecektir."

(٢٣٢١)- [٢٥٢/٢] أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ محمد بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، قَالَ: ثنا مُوسَى بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلالٍ، قَالَ: " قَالَ رَجُلٌ: رَحِمَ اللَّهُ رَجُلا أَتَى عَلَى هَذِهِ الآيَةِ: ﴿وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلالِ وَالإِكْرَامِ﴾، فَسَأَلَهُ بِذَلِكَ الْوَجْهِ الْبَاقِي الْكَرِيمِ "

Humeyd b. Hilâl der ki: Adamın biri şöyle dedi: "Allah; **«Celal ve ikram sahibi Rabbinin yüzü (kendisi) baki kalacaktır»**[1] âyetine bakarak gelip, o baki ve cömert yüze dua eden kişiye merhamet eder."

(٢٣٢٢)- [٢٥٢/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: ثنا حُمَيْدُ بْنُ هِلالٍ، قَالَ: قَالَ [٢٥٣/٢] كَعْبٌ: " ثَلاثٌ أَجِدُهُنَّ فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى، مَنْ حَافَظَ عَلَيْهِنَّ فَهُوَ عَبْدِي حَقًّا، وَمَنْ ضَيَّعَهُنَّ فَهُوَ عَدُوِّي حَقًّا: الصَّلاةُ، وَالصَّوْمُ، وَالْغُسْلُ مِنَ الْجَنَابَةِ "

Humeyd b. Hilâl, Ka'b(u'l-Ahbâr)ın şöyle dediğini nakleder: "Allah'ın Kitabı'nda (kutsal metinlerde) üç şeyi gördüm; (Allah onlar için diyor ki);

---

[1] Rahman Sur. 27

Kim onlara dikkat ederse gerçek kulumdur, kim kaçırırsa gerçek düşmanımdır: Namaz, oruç ve cenabetten dolayı gusül almak."

(٢٣٢٣)- [٢٥٣/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: ثنا حُمَيْدُ بْنُ هِلالٍ، قَالَ: رَاحَ قَوْمٌ مَعَ كَعْبٍ، فَسَارُوا عَشِيَّتَهُمْ وَلَيْلَتَهُمْ حَتَّى غَوَّرُوا الْمَقِيلَ، فَشَكَوْا إِلَى كَعْبٍ شِدَّةَ مَسِيرِهِمْ، فَقَال كَعْبٌ: " مَا أَدْرَكْتُمْ مَقْعَدَ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ "

Humeyd b. Hilâl der ki: Bazı insanlar Ka'b(u'l-Ahbâr) ile birlikte yolculuğa çıkmışlardı. Bir gün boyu yürüdüler, dinlenme yerine ulaşabilmek için gece de devam ettiler. Yolculuğun zorluğunu Ka'b'a şikâyet etmeleri üzerine onlara; "Sizin vardığınız yer, cehennem ehlinden bir adamın yeridir" dedi.

(٢٣٢٤)- [٢٥٣/٢] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ يُونُسَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلالٍ، قَالَ: " حُدِّثْتُ أَنَّ فِي جَهَنَّمَ تَنَانِيرُ، ضِيقُهَا كَضِيقِ زَجِّ أَحَدِكُمْ فِي الأَرْضِ، تَضِيقُ عَلَى قَوْمٍ بِأَعْمَالِهِمْ "

Humeyd b. Hilâl der ki: "Bana anlatıldığına göre; cehennemde tandırlar vardır. Genişliği birinizin toprakta kapladığı yer kadar dardır. Amellerine göre insanlara dar gelir."

Humeyd birkaç sahabiden hadis nakletmiştir. Bunlardan bazıları; Abdullah b. Muğaffel, Enes b. Mâlik, Hişâm b. Âmir ve Ebû Rifâa el-Adevî, Allah hepsinden razı olsun.

Takrîb 4463, Takrîb 2420, Takrîb 2739

Esved b. Külsûm

Onlardan biri de; ağzı bağlanıp şehid edilen Esved b. Külsûm, duası makbul ve keramet sahibidir.

(٢٣٢٨)- [٢٥٤/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُلَيَّةَ، قَالَ: أَخْبَرَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلالٍ، قَالَ: كَانَ مِنَّا رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ: الأَسْوَدُ بْنُ كُلْثُومٍ، وَكَانَ إِذَا

مَشَى لا يُجَاوِزُ بَصَرُهُ قَدَمَيْهِ، فَكَانَ يَمُرُّ بِالنِّسْوَةِ وَفِي الْجُدُرِ يَوْمَئِذٍ قِصَرٌ، وَلَعَلَّ إِحْدَاهُنَّ أَنْ تَكُونَ وَاضِعَةً ثَوْبَهَا أَوْ خِمَارَهَا، فَإِذَا رَأَيْنَهُ رَاعَهُنَّ، ثُمَّ يَقُلْنَ: كَلا ! إِنَّهُ الأَسْوَدُ بْنُ كُلْثُومٍ، فَلَمَّا قَدِمَ غَازِيًا، قال: " اللَّهُمَّ إِنَّ نَفْسِي هَذِهِ تَزْعُمُ فِي الرَّخَاءِ أَنَّهَا تُحِبُّ لِقَاءَكَ، فَإِنْ كَانَتْ صَادِقَةً فَارْزُقْهَا ذَلِكَ، وَإِنْ كَانَتْ كَاذِبَةً فَاحْمِلْهَا عَلَيْهِ، وَإِنْ كَرِهَتْ فَأَطْعِمْ لَحْمِي سِبَاعًا وَطَيْرًا "، فَانْطَلَقَ فِي خَيْلٍ، فَدَخَلُوا حَائِطًا فَنَذَرَ بِهِمُ الْعَدُوُّ، فَجَاءُوا فَأَخَذُوا بِثُلْمَةٍ فِي الْحَائِطِ، فَنَزَلَ الأَسْوَدُ عَنْ فَرَسِهِ فَضَرَبَهَا حَتَّى [٢/٢٥٥] غَارَتْ، فَخَرَجَ فَأَتَى الْمَاءَ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ صَلَّى، قَالَ: يَقُولُ الْعَجَمُ: هَكَذَا اسْتِسْلامُ الْعَرَبِ إِذَا اسْتَسْلَمُوا، ثُمَّ تَقَدَّمَ فَقَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ، قَالَ: فَمَرَّ عُظْمُ الْجَيْشِ بَعْدَ ذَلِكَ بِذَلِكَ الْحَائِطِ، فَقِيلَ لأَخِيهِ: لَوْ دَخَلْتَ فَنَظَرْتَ مَا بَقِيَ مِنْ عِظَامِ أَخِيكَ وَلَحْمِهِ، قَالَ: لا، دَعَا أَخِي بِدَعَوَاتٍ فَاسْتَجِيبَتْ لَهُ، فَلَسْتُ أَعْرِضُ فِي شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ

Humeyd b. Hilâl anlatıyor: İçimizde Esved b. Külsûm adında birisi vardı. Yürüdüğünde gözleri ayaklarından başka bir yere bakmazdı. O zamanlar duvarlar kısaydı. Kadınların olduğu bir yerden geçtiğinde, kadınlardan biri, elbisesini veya başörtüsünü atmış olabiliyordu. Esved onları gördüğünde çok dikkat ettiği için kadınlar; “Hayır bu Esved b. Külsûm” derlerdi.

Savaşa gittiğinde şöyle dua etti: “Allahım! Benim bu camm gevşemeye başladı ve sana kavuşmak istiyor. Eğer samimiyse ona bunu nasib et. Eğer yalan söylüyorsa oraya sürükle. Hoşlanmıyorsa etimi kurda kuşa yedir.”

Atına binip yola çıktı. Bir duvarın arkasına sığındıklarında düşmanlar onları sıkıştırdılar ve duvara merdiven dayadılar. Esved atından inip merdiveni devirdi. Oradan çıktılar, bir suya gidip abdest aldı ve namaz kıldı. “Yabancılar der ki: Teslim olduklarında Arapların teslim olması böyledir.” dedi ve muharebeye girdi. Ölünceye kadar savaştı. Ondan sonra düşman askerlerinin çoğu o duvarın üzerinden geçti. Kardeşine “Girip kardeşinin kemiklerinden ve etinden kalanlara baksaydın” dediler. Kardeşi dedi ki; “Hayır! Kardeşim bazı dualar etti, onlar da kabul edildi. Ben bunlara karışmam.”

Şuveys b. Hayyân

Adiyy Oğulları'nm liderlerinden Şuveys b. Hayyân Ebu'r-Rukâd. Hicret senesinde dünyaya geldi, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dönemine kavuştu ve Ömer b. Hattâb'dan ödenek aldı.

(٢٣٢٩)- [٢٥٥/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِي خَلْدَةَ، قَالَ: قَالَ لِي أَبُو الْعَالِيَةِ: " مَنْ بَقِيَ مِنْ شُيوخِ بَنِي عَدِيٍّ ؟ " قُلْتُ: أَبُو السَّوَّارِ، قَالَ: " ذَاكَ مِنَ الْفِتْيَانِ "، قُلْتُ: إِنَّهُ أَبْيَضُ الرَّأْسِ وَاللِّحْيَةِ، قَالَ: " فَذَاكَ مِنَ الْفِتْيَانِ، إِنَّمَا سَأَلْتُكَ عَنَ الشيوخِ "، قَالَ: قُلْتُ: شُوَيْسٌ الْعَدَوِيُّ، قَالَ: " نَعَمْ، هُوَ مِمَّنْ أَخَذَ الدِّرْهَمَيْنِ عَلَى عَهْدِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ "

Ebû Halde der ki: Ebu'l-Âliye bana "Benî Adiy ileri gelenlerinden kim kaldı?" dediğinde "Ebû's-Sevvâr" dedim. "O gençlerden" dedi. "Saçı sakalı beyaz " dediğimde, "O, gençlerden. Ben sana yaşlılarını sordum" dedi. Böyle deyince ben "Şuveys el-Adevî" dedim. "Evet. O, Ömer döneminde iki dirhem ödenek alanlardandı" dedi.

(٢٣٣٠)- [٢٥٥/٢] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، وَعُبَيْدُ اللَّهِ يَعْقُوبُ، قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَبَّاسِ، قَالَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: ثنا جَسْرٌ أَبُو جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ شُوَيْسٍ الْعَدَوِيِّ، وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الدِّرْهَمَيْنِ، قَالَ: " إِنَّ صَاحِبَ الْيَمِينِ أَمِينٌ، أَوْ قَالَ: أَمِيرٌ عَلَى صَاحِبِ الشِّمَالِ، فَإِذَا عَمِلَ ابْنُ آدَمَ سَيِّئَةً وَأَرَادَ صَاحِبُ الشِّمَالِ أَنْ يَكْتُبُهَا، قَالَ لَهُ صَاحِبُ الْيَمِينِ: لا تَعْجَلْ لَعَلَّهُ يَعْمَلُ حَسَنَةً، فَإِنْ عَمِلَ حَسَنَةً أَلْقَى وَاحِدَةً بِوَاحِدَةٍ وَكُتِبَ لَهُ تِسْعُ حَسَنَاتٍ، فَيَقُولُ الشَّيْطَانُ: يَا وَيْلَهُ مَنْ يُدْرِكُ تَضْعِيفَ ابْنِ آدَمَ ؟ "

Ebû Mes'ûd el-Cureyrî, iki dirhem ahalisinden olan Şuveys el-Adevî'nin şöyle dediğini naklediyor: "Sağcı olan güvende olur." Şöyle de demiş olabilir: "Sağdaki olan soldakinin âmiridir. Âdemoğlu bir kötülük yaptığında ve soldaki bunu yazmak istediğinde, sağdaki ona "Acele etme belki bir iyilik yapar" der. İyilik yapınca da bir kötülüğe karşı bir hasene silip dokuz hasene yazar. Bunu gören şeytan der ki: "Vay be! Âdemoğlu için yapılan katlamalı hesaplamalara kim yetişebilir?"

(٢٣٣١)- [٢٥٥/٢] حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: ثنا جَدِّي مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ مَرْزُوقٍ [٢٥٦/٢]، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، قَالَ: " أَدْرَكْتُ رِجَالا مِنْ بَنِي عَدِيٍّ إِنْ كَانَ أَحَدُهُمْ لِيُصَلِّي حَتَّى مَا يَأْتِي فِرَاشَهُ إِلا حَبْوًا"

Sâbit el-Bünânî der ki: “Adiy oğullarından öyle adamlar gördüm ki biri namaz kılmaya başladığı zaman, en sonunda yatağına ancak emekleyerek gidebilirdi.”

Şuveys, Utbe b. Ğazvân el-Mâzinî’den hadis rivâyet etmiştir:

Takrîb 3893

Abdullah b. Ğalib

Onlardan biri de; olgun ve çok ibadet eden, hazır durup sıra bekleyen, âşık ve istekli olan, Ebû Firâs Abdullah b. Ğalib.

Derler ki: Tasavvuf, dünyadan sıyrılıp kaçmak, ukbâya dalıp arzulamaktır.

(٢٣٣٣)- [٢٥٦/٢] ثنا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: ثنا مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ، قَالَ: " كَانَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ غَالِبٍ بَيْتَانِ: بَيْتٌ يَتَعَبَّدُ فِيهِ وَبَيْتٌ لِعِيَالِهِ، وَكَانَ لَهُ وِرْدَانِ: وِرْدٌ بِالنَّهَارِ وَوِرْدٌ بِاللَّيْلِ "

Mâlik b. Dinâr’ın naklettiğine göre Abdullah b. Ğâlib’in iki evi vardı. Birinde ibadet eder, diğeri ise ailesi içindi. İki de virdi vardı; birini gündüz, birini gece yapardı.

(٢٣٣٤)- [٢٥٦/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ، قَالَ: ثنا عَوْنُ بْنُ أَبِي شَدَّادٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ غَالِبٍ، كَانَ يُصَلِّي الضُّحَى مِائَةَ رَكْعَةٍ، وَيَقُولُ: " لِهَذَا خُلِقْنَا وَبِهَذَا أُمِرْنَا، وَيُوشِكُ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ أَنْ يُكَافَئُوا وَيُحْمَدُوا "

Avn b. Ebî Şeddâd’ın naklettiğine göre Abdullah b. Ğâlib, kuşluk vaktinde yüz rekat namaz kılar ve şöyle derdi: “Bunun için yaratıldık ve bununla emrolunduk. umulur ki Allah'ın veli kulları mükafat ve övgü görürler."

(٢٣٣٥)- [٢٥٦/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو عَمْرٍو الأَزْدِيُّ ، قَالَ: ثنا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ أَخِيهِ خَالِدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ قَتَادَةَ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ غَالِبٍ كَانَ " يَقُصُّ فِي الْمَسْجِدِ الْجَامِعِ، فَمَرَّ عَلَيْهِ الْحَسَنُ، فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، لَقَدْ شَقَقْتَ عَلَى أَصْحَابِكَ، فَقَالَ: مَا أَرَى عُيُونَهُمُ انْفَقَأَتْ وَلا أَرَى ظُهُورَهُمُ انْدَقَّتْ، وَاللَّهُ يَأْمُرُنَا يَا حَسَنُ أَنْ نَذْكُرَهُ كَثِيرًا، وَأَنْتَ تَأْمُرُنَا أَنْ نَذْكُرَ قَلِيلا، ﴿كَلَّا لا تُطِعْهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ﴾ "، ثُمَّ سَجَدَ، قَالَ الْحَسَنُ: وَاللَّهِ مَا رَأَيْتُ كَالْيَوْمِ، مَا أَدْرِي أَسْجُدُ أَمْ لا؟

Katâde'nin naklettiğine göre Abdullah b. Ğâlib, büyük camide kıssa anlatıyordu. Hasan yanına uğrayıp "Ey Abdullah! Arkadaşlarını yordun" deyince şöyle dedi: "Gördüğüm kadarıyla ne gözleri patladı, ne de sırtları büküldü. Ey Hasan! Allah, O'nu çok zikretmemizi emrediyor. Sen ise az zikretmemizi istiyorsun, **"Asla ona itaat etme, secde et ve yakınlaş[1]"**. Ardından secde etti. Hasan: "Vallahi bu günkü gibi bir şey yaşamadım. Secde edeyim mi, etmeyeyim mi bilmiyorum?" dedi.

(٢٣٣٦)- [٢٥٧/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ، قَالا: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ غَالِبٍ، يَقُولُ فِي دُعَائِهِ: " اللَّهُمَّ إِنَّا نَشْكُو إِلَيْكَ سَفَهَ أَحْلامِنَا، وَنَقْصَ عَمَلِنَا وَاقْتِرَابَ آجَالِنَا، وَذَهَابَ الصَّالِحِينَ مِنَّا "

Abdullah b. Ğâlib duasında şöyle derdi: "Allahım! Sahip olduğumuz boş ümitleri, amellerimizin azlığını, ecellerimizin yaklaşmasını ve salih insanların aramızdan ayrılmasını sana şikâyet ederim."

(٢٣٣٧)- [٢٥٧/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَبُو عَمْرٍو الأَزْدِيُّ، قَالَ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ غَالِبٍ إِذَا أَصْبَحَ، يَقُولُ: " لَقَدْ رَزَقَنِي اللَّهُ الْبَارِحَةَ خَيْرًا،

---

[1] Alak Sur. 19

قَرَأْتُ كَذَا، وَصَلَّيْتُ كَذَا، وَذَكَرْتُ كَذَا "، فَيُقَالُ لَهُ: يَا أَبَا فِرَاسٍ: إِنَّ مِثْلَكَ لا يَقُولُ مِثْلَ هَذَا ! فَيَقُولُ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ، وَأَنْتُمْ تَقُولُونَ: لا تُحَدِّثْ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ "

Abdullah b. Ğâlib sabahladığı zaman şöyle derdi: "Allah dün gece bana hayırlar ihsan etti. Zira şu kadar Kur'ân okudum, şu kadar namaz kıldım, şu kadar zikir yaptım ve şöyle şöyle amellerde bulundum." Kendisine: "Ey Ebû Fâris! Senin gibi birinin bunları açığa vurup söylememesi gerek!" denildiğinde şöyle karşılık verirdi: "Allah: «**Ve Rabbinin nimetini minnet ve şükranla an**»[1] buyuruyor. Oysa siz bana, Allah'ın bu nimetlerinden bahsetme diyorsunuz."

(٢٣٣٨)- [٢٥٧/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ، قَالَ: ثنا غَسَّانُ، قَالَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: " سَجَدَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ غَالِبٍ وَمَضَى رَجُلٌ إِلَى الْجِسْرِ يَشْتَرِي عَلَفًا، فَاشْتَرَى حَاجَتَهُ مِنَ الْجِسْرِ وَرَجَعَ وَهُوَ سَاجِدٌ "

Saîd b. Yezîd'in naklettiğine göre Abdullah b. Ğâlib, secde ederken köprüden yem almaya giden bir adam geçti. Adam alacağını alıp döndüğünde, o hâlâ secdedeydi.

(٢٣٣٩)- [٢٥٧/٢] ثنا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ، قَالا: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ دِينَارٍ، يَقُولُ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ الزَّاوِيَةِ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ غَالِبٍ: " إِنِّي لأَرَى أَمْرًا مَا لِيَ عَلَيْهِ صَبْرٌ، رَوِّحُوا بِنَا إِلَى الْجَنَّةِ "، قَالَ: فَكَسَرَ جَفْنَ سَيْفِهِ، ثُمَّ تَقَدَّمَ فَقَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ، [٢٥٨/٢] قَالَ: فَكَانَ يُوجَدُ مِنْ قَبْرِهِ رِيحُ الْمِسْكِ

Mâlik b. Dinâr'ın naklettiğine göre Zaviye günü olduğunda Abdullah b. Ğâlib "Öyle bir olaya şahid oluyorum ki buna dayanamam. Haydi hep birlikte cennete gidelim" dedi. Kılıcının kılıfını kırdı ve ilerledi ölünceye kadar savaştı. Kabrinden mis kokusu yayılırdı.

---

[1] Duhâ Sur. 11

(٢٣٤٠)- [٢٥٨/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا أَبُو عِيسَى، قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ الزَّاوِيَةِ، رَأَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ غَالِبٍ دَعَا بِمَاءٍ فَصَبَّهُ عَلَى رَأْسِهِ وَكَانَ صَائِمًا، وَكَانَ يَوْمًا حَارًّا وَحَوْلَهُ أَصْحَابُهُ، ثُمَّ كَسَرَ جَفْنَ سَيْفِهِ فَأَلْقَاهُ، ثُمَّ قَالَ لأَصْحَابِهِ: " رَوِّحُوا بِنَا إِلَى الْجَنَّةِ "، قَالَ: فَنَادَى عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ الْمُهَلَّبِ: أَبَا فِرَاسٍ أَنْتَ آمِنٌ أَنْتَ آمِنٌ ! قَالَ: فَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهِ، ثُمَّ مَضَى فَضَرَبَ بِسَيْفِهِ حَتَّى قُتِلَ، قَالَ: فَلَمَّا قُتِلَ دُفِنَ، فَكَانَ النَّاسُ يَأْخُذُونَ مِنْ تُرَابِ قَبْرِهِ كَأَنَّهُ مِسْكٌ يُصِرُّونَهُ فِي ثِيَابِهِمْ

Ebû İsa bildiriyor: Zâviye savaşında Abdullah b. Ğâlib'in su isteyip getirilen suyu da başına döktüğünü gördüm. Sıcak bir yaz günüydü ve Abdullah oruçluydu. Arkadaşları çevresindeydi. Suyu başına döktükten sonra kılıcının kınını kırıp attı ve arkadaşlarına: "Haydi Cennete doğru gidelim!" dedi. Düşman saflarından Abdulmelik b. el-Muhelleb ona: "Sana emân verdik! Sana emân verdik!" diye bağırdı; ama Abdullah dönüp de bakmadı. Düşman üzerine daldı ve öldürülene kadar savaştı. Öldükten sonra defnedildiğinde insanlar misk alıyormuş gibi mezarının toprağından alıp giysilerine dolduruyorlardı.

Abdullah b. Ğâlib, Ebû Saîd el-Hudrî'den hadis nakletmiştir.

Takrîb 2788

Zürâre b. Evfâ

Onlardan biri de; Allah'tan korkan ve insanlardan saklanan, inleyip mırıldanan ve Mele-i A'lâ'ya havale edilen Zürâre b. Evfâ.

Derler ki: Tasavvuf, göçünceye kadar sıkıntı çekmek ve ebedi hayata gözünü dikmektir.

(٢٣٤٢)- [٢٥٨/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: أَبُو جَنَابٍ الْقَصَّابُ وَاسْمُهُ عَوْنُ بْنُ ذَكْوَانَ، قَالَ: " صَلَّى بِنَا زُرَارَةُ بْنُ أَوْفَى صَلاةَ الصُّبْحِ، فَقَرَأَ: ﴿يَأَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ حَتَّى بَلَغَ فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ﴾، [٢٥٩/٢] خَرَّ مَيِّتًا، وَكُنْتُ فِيمَنْ حَمَلَهُ إِلَى دَارِهِ "

Avn b. Zekvân Ebû Cenâb el-Kassâb der ki: Zürâre b. Evfâ bize sabah namazını kıldırdı. Namazda Müddessir sûresini okudu. **"Sûr'a üfürüldüğü zaman..."**[1] âyetine gelince cansız bir şekilde yere yığıldı. Evine taşıyanlardan biri de bendim.

(٢٣٤٣)- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا رَوْحُ بْنُ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ، قَالَ: ثنا غِيَاثُ بْنُ الْمُثَنَّى الْقُشَيْرِيُّ، قَالَ: ثنا بَهْزُ بْنُ حَكِيمٍ، قَالَ: " صَلَّى بِنَا زُرَارَةُ بْنُ أَوْفَى فِي مَسْجِدِ بَنِي قُشَيْرٍ، فَقَرَأَ: ﴿فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ﴾، فَخَرَّ مَيِّتًا فَحُمِلَ إِلَى دَارِهِ "، قَالَ: " وَكَانَ يَقُصُّ فِي دَارِهِ وَقَدِمَ الْحَجَّاجُ الْبَصْرَةَ وَهُوَ يَقُصُّ فِي دَارِهِ "

Behz b. Hakîm der ki: Zürâre b. Evfâ, Benî Kuşeyr mescidinde bize namaz kıldırdı. **"Sûr'a üfürüldüğü zaman..."**[2] âyetini okudu ve cansız bir şekilde yere yığıldı. Sonra evine götürüldü.

Behz b. Hakîm'in dediğine göre: Sürekli evinde anlatırdı. Bir gün hacılar Basra'ya ulaştılar kendisi de evinde anlatıyordu.

Zürâre b. Evfâ birkaç sahabiden hadis nakletmiştir:

Takrîb 92-h, Takrîb 155-a, Takrîb 2172, Takrîb 3656-c, Takrîb 2579, Takrîb 2581, Takrîb 3771

Ukbe b. Abdilğâfir

Onlardan biri de; dua edip şükreden Ukbe b. Abdilğâfir. Zorluk anında zikreder, mutluluk anında şükreder idi.

(٢٣٥٢)- [٢٦١/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى أَبِي، ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا حَمَّادٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ثَابِتٌ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَبْدِ الْغَافِرِ، قَالَ: " دَعْوَةٌ فِي السِّرِّ أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ فِي الْعَلانِيَةِ، وَإِذَا عَمِلَ الْعَبْدُ فِي الْعَلانِيَةِ عَمَلا حَسَنًا وَعَمِلَ فِي السِّرِّ مِثْلَهُ، قَالَ اللَّهُ لِمَلائِكَتِهِ: هَذَا عَبْدٌ حَقًّا "

---

[1] Müddessir Sur. 8

[2] Müddessir Sur. 8

Ukbe b. Abdilğâfir der ki: “Gizlice yapılan bir dua, aleni yapılan yetmiş duadan daha hayırlıdır. Kul aleni olarak yaptığı bir amelin benzerini gizliden de yapıyorsa Allah, meleklere: «Bu gerçek (samimi) bir kuldur» buyurur.”

(٢٣٥٣)- [٢٦١/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَمَّادٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَبْدِ الْغَافِرِ، قَالَ: " صَلاةُ الْعِشَاءِ فِي جَمَاعَةٍ كَحَجَّةٍ، وَصَلاةُ الْفَجْرِ فِي جَمَاعَةٍ كَعُمْرَةٍ "

Ukbe b. Abdilğâfir der ki: “Yatsı namazını cemaatle kılmak, haccetmek gibidir. Sabah namazını cemaatle kılmak ise umre gibidir.”

(٢٣٥٤)- [٢٦١/٢] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: ثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ الطَّنَافِسِيُّ، قَالَ: ثنا وَائِلُ بْنُ دَاوُدَ، قَالَ: سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَبْدِ الْغَافِرِ، قَالَ: " مَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ إِلا وَبِجَنْبَتَيْهَا مَلَكَانِ يُنَادِيَانِ يُسْمِعَانِ أَهْلَ الأَرْضِ إِلا الثَّقَلَيْنِ، يَقُولانِ: أَيُّهَا النَّاسُ هَلُمُّوا إِلَى رَبِّكُمْ، مَا قَلَّ وَكَفَى خَيْرٌ مِمَا أَكْثَرَ وَأَلْهَى، وَلا غَرَبَتْ، إِلا وَبِجَنْبَتَيْهَا مَلَكَانِ يُنَادِيَانِ يُسْمِعَانِ أَهْلَ الأَرْضِ إِلا الثَّقَلَيْنِ: اللَّهُمَّ أَعْقِبْ مُنْفِقًا خَلَفًا، وَأَعْقِبْ مُمْسِكًا تَلَفًا "

Ukbe b. Abdilğâfir der ki: Güneş her doğduğunda, iki tarafında iki melek, insanlar ve cinler dışındaki yeryüzü sakinlerine duyurmak için seslenip şöyle derler: “Ey insanlar! Rabbinize gelin! Yetecek kadar az olan, çok olup oyalayandan hayırlıdır.”

Güneş her battığında da, iki tarafında iki melek, insanlar ve cinler dışındaki yeryüzü sakinlerine duyurmak için seslenip şöyle derler; “Allahım! İnfak edene halef ver, cimriyi de telef et.”

Ukbe, Ebû Saîd el-Hudrî’den hadis duymuş ve rivayet etmiştir:

Takrîb 3694, Takrîb 4377, Takrîb 4354

İbn Sîrîn

Onlardan birisi de; aklı olgunlaşmış, vera duygusu sağlam, misafir ve kardeşlerini ikramda bulunan, hem tevhid ehline hem günahkârlara karşı saygılı olan Ebû Bekr Muhammed b. Sîrîn. Vera sahibi, güvenilir, insanları kollayan ve himaye eden biriydi. Geceleri ağlayıp inleyen, gündüzleri güleç yüzlü ve sosyaldi. Bir gün oruç tutup bir gün yerdi.

Derler ki: Tasavvuf, yedirip harcamak, el uzatıp bağışlamaktır.

(٢٣٥٨)- [٢/٢٦٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: ثنا أَزْهَرُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: قِيلَ لِمُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ: يَا أَبَا بَكْرٍ، إِنَّ رَجُلا قَدِ اغْتَابَكَ فَتُحِلُّهُ؟ قَالَ: " مَا كُنْتُ لأُحِلَّ شَيْئًا حَرَّمَهُ اللَّهُ "

İbn Avn'ın naklettiğine göre: Muhammed b. Sîrîn'e "Ey Ebû Bekr! Bir adam senin arkandan konuşmuş bir adama hakkını helal eder misin?" diye sorduklarında şöyle cevap verdi: "Allah'ın haram kıldığı bir şeyi ben helal kılamam."

(٢٣٥٩)- [٢/٢٦٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي عَاصِمٍ، قَالَ: ثنا أَبُو عُمَيْرٍ، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ، قَالَ: قَالَ السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى، أَوْ غَيْرُهُ لابْنِ سِيرِينَ: إِنِّي قَدِ اغْتَبْتُكَ فَاجْعَلْنِي فِي حِلٍّ، قَالَ: " إِنِّي أَكْرَهُ أَنْ أُحِلَّ مَا حَرَّمَ اللَّهُ تَعَالَى "

Serî b. Yahyâ (veya başkası), İbn Sîrîn'e: "Senin gıybetini yaptım, hakkını helal et" deyince İbn Sîrîn: "Allah'ın haram kıldığı bir şeyi helâl kılmaktan hoşlanmıyorum" karşılığını verdi.

(٢٣٦٠)- [٢/٢٦٣] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ شَيْخًا يَذْكُرُ، عَنْ مُحَمَّدٍ، قَالَ: وَسُئِلَ مَرَّةً عَنْ فُتْيَا فَأَحْسَنَ الإِجَابَةَ فِيهَا، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: وَاللَّهِ يَا أَبَا بَكْرٍ لأَحْسَنْتَ الْفُتْيَا فِيهَا أَوِ الْقَوْلَ فِيهَا، قَالَ: وَعَرَضَ كَأَنَّهُ يَقُولُ: مَا كَانَتِ الصَّحَابَةُ لِتُحْسِنَ أَكْثَرَ مِنْ هَذَا، فَقَالَ مُحَمَّدٌ: " لَوْ أَرَدْنَا فِقْهَهُمْ لَمَّا أَدْرَكَتْهُ عُقُولُنَا "

Ubeydullah b. Muhammed bildiriyor: Bir ihtiyarın Muhammed b. Sîrîn hakkında şöyle dediğini işittim: Bir defasında Muhammed b. Sîrîn'den birçok konuda fetva istendi ve kendisi de en güzel şekilde bu fetvaları verdi. Adamın biri ona: "Ey Ebû Bekr! Vallahi bu konuda çok güzel fetvalar verdin" dedi ve sözü sanki sahabiler bile bundan daha iyisini veremezdi, demeye getirdi. Bunun üzerine İbn Sîrîn: "Onlar gibi bir bilgiye sahip olmak istesek aklımız buna yetmezdi" dedi.

(٢٣٦١)- [٢٦٣/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا رَوْحٌ، قَالَ: ثنا هِشَامٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، قَالَ: " كَانَ مِمَّا يَقُولُ لِلرَّجُلِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُسَافِرَ فِي التِّجَارَةِ: اتَّقِ اللَّهَ تَعَالَى، واطلبْ مَا قُدِّرَ لَكَ فِي الْحَلالِ، فَإِنَّكَ إِنْ تَطْلُبْهُ مِنْ غَيْرِ ذَلِكَ، لَمْ تُصِبْ أَكْثَرَ مَا قُدِّرَ لَكَ "

Muhammed b. Sîrîn der ki: "Ticaret için yolculuğa çıkan kişiye şöyle denilirdi: "Allah'a karşı takva içinde ol ve helal olan rızıktan sana takdir edileni iste. Bundan başkasını istemen halinde ise sana takdir edilenden daha fazlasını elde edemeyeceksin."

(٢٣٦٢)- [٢٦٣/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: ثنا رَوْحٌ، قَالَ: ثنا ابْنُ عَوْنٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدًا يَقُولُ فِي شَيْءٍ رَاجَعْتُهُ فِيهِ: " إِنِّي لَمْ أَقُلْ لَكَ: لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ، وَإِنَّمَا قُلْتُ لَكَ: لا أَعْلَمُ بِهِ بَأْسًا "

Abdullah b. Avn der ki: Muhammed'in, kendisine sorduğum bir konuda şöyle dediğini duydum: "Ben sana bunun sakıncası yoktur demiyorum. Bunun bir sakıncasının olduğu konusunda bilgim yoktur diyorum."

(٢٣٦٣)- [٢٦٤/٢] ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الأَسْفَاطِيُّ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: ثنا حِصْنُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْبَاهِلِيُّ، وَحَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ الضَّبِّيُّ، قَالَ: ثنا الْقَاسِمُ بْنُ أُمَيَّةَ الْحَذَّاءُ، قَالَ: ثنا الْحَكَمُ بْنُ سِنَانَ، كِلاهُمَا عَنْ يَحْيَى بْنِ عَتِيقٍ، قَالَ: قُلْتُ لِمُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ: الرَّجُلُ يَتْبَعُ الْجَنَازَةَ لا يَتْبَعُهَا حِسْبَةً يَتْبَعُهَا حَيَاءً مِنْ أَهْلِهَا، لَهُ فِي ذَلِكَ أَجْرٌ؟ قَالَ: " أَجْرٌ وَاحِدٌ ! بَلْ لَهُ أَجْرَانِ، أَجْرٌ لِصَلاتِهِ عَلَى أَخِيهِ، وَأَجْرٌ لِصِلَتِهِ الْحَيِّ "

Yahyâ b. Atîk anlatıyor: Muhammed b. Sîrîn'e: "Kişi cenazeyi sevap kazanmak için değil de cenaze sahiplerinden utandığı için takip ediyor. Bu kişi hareketinden dolayı ecir alır mı?" diye sordum. İbn Sîrîn: "Bir değil iki ecri vardır. Bir ecir kardeşinin cenaze namazını kıldığı için, bir de o toplumla alakasını kesmediği için" karşılığını verdi.

(٢٣٦٤)- [٢/٢٦٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: حُدِّثْنَا عَنْ حَبِيبٍ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، قَالَ: " إِذَا أَرَادَ اللَّهُ تَعَالَى بِعَبْدٍ خَيْرًا، جَعَلَ لَهُ وَاعِظًا مِنْ قَلْبِهِ يَأْمُرُهُ وَيَنْهَاهُ "

İbn Sîrîn der ki: “Eğer Allah, bir kul hakkında hayır dilerse, ona kalbinde, kendisine iyiliği emredip kötülükten sakındıran bir nasihatçi yapar.”

(٢٣٦٥)- [٢/٢٦٤] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيُّ، قَالَ: ثنا الأَشْعَثُ، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ " إِذَا سُئِلَ عَنْ شَيْءٍ مِنَ الْفِقْهِ الْحَلالِ وَالْحَرَامِ، تَغَيَّرَ لَوْنُهُ وَتَبَدَّلَ حَتَّى كَأَنَّهُ لَيْسَ بِالَّذِي كَانَ "

Eş’as’ın naklettiğine göre Muhammed b. Sîrîn’e fıkıhtan helal ve haram sorulduğunda, rengi değişir, halden hale girerdi. Başka biri olurdu.

(٢٣٦٦)- [٢/٢٦٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ أَيُّوبَ، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ، يَقُولُ: " لا تُكْرِمْ أَخَاكَ بِمَا يَشُقُّ عَلَيْكَ "

Eyyûb’un bildirdiğine göre Muhammed b. Sîrîn şöyle derdi: “Sana ağır gelecek bir şekilde kardeşine ikramda bulunma.”

(٢٣٦٧)- [٢/٢٦٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيْنَا ضَمْرَةُ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: بَعَثَ ابْنُ هُبَيْرَةَ إِلَى ابْنِ سِيرِينَ فَقَدِمَ عَلَيْهِ، فَقَالَ: كَيْفَ تَرَكْتَ أَهْلَ مِصْرِكَ؟ قَالَ: " تَرَكْتُهُمْ وَالظُّلْمُ فِيهِمْ فَاشٍ "، قَالَ ابْنُ عَوْنٍ: كَانَ يَرَى أَنَّهَا شَهَادَةٌ يُسْأَلُ عَنْهَا فَكَرِهَ أَنْ يَكْتُمَهَا

İbn Avn’ın naklettiğine göre İbn Hubeyre, İbn Sîrîn’e haber göndermişti. Geldiğinde ona “Memleketinin halkını nasıl bıraktın?” dedi. İbn Sîrîn “Onları bıraktığımda zulüm aralarında yayılmıştı” dedi.

İbn Avn diyor ki: “Soruyu şahitlik kabul edip gizlemek istemedi.”

(٢٣٦٨)- [٢/٢٦٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْمُخَرِّمِيُّ، قَالَ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا شَبِيبُ بْنُ شَيْبَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ، يَقُولُ: " الْكَلامُ أَوْسَعُ مِنْ أَنْ يَكْذِبَ فِيهِ ظَرِيفٌ "

Muhammed b. Sîrîn şöyle der: “Dil, imalarla yalan söylemeye gerek bıraktırmayacak kadar geniştir.”

(٢٣٦٩)- [٢/٢٦٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: كَلَّمْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ فِي رَجُلٍ، وَقُلْتُ: يَا أَبَا بَكْرٍ، إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ، ثُمَّ رَجَعْتُ إِلَيْهِ مِنَ الْغَدِ، فَقُلْتُ: يَا أَبَا بَكْرٍ، كَيْفَ رَأَيْتَ صَاحِبَنَا؟ قَالَ: " بَعِيدٌ مِمَّا قُلْتُ، يَرَى أَنَّهُ يَعْلَمُ الْعِلْمَ وَلا يَقُولُ لِمَا لَمْ يَسْمَعْهُ: لَمْ أَسْمَعْهُ "

İbn Avn der ki: Muhammed b. Sîrîn’le bir adam hakkında konuşurken ona “Ey Ebû Bekr! O adam ilim ehlindendir” dedim. Sonra ertesi gün kendisine gittiğimde “Ey Ebû Bekr!’ Dostumuzu nasıl buldun?” dedim. Şöyle dedi: “Dediğinden çok uzak. İlimleri bildiğini düşünüyor, ama duymadığına «Duymadım» demiyor.”

(٢٣٧٠)- [٢/٢٦٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدَانَ، قَالَ: ثنا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ، قَالَ: ثنا أَبُو حُرَّةَ، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ " يَكْرَهُ أَنْ يَقُولَ لِلْمَرْأَةِ: طَمِثَتْ، وَلَكِنْ كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: حَاضَتْ "

Ebû Hurre der ki: Muhammed b. Sîrîn kadınlar için “kanı aktı (*tamaset*)“ lafzını kullanmayı kerih görür; bunun yerine Allah’ın da Kitab’ında zikrettiği gibi “hayız (âdet) gördü” lafzını kullanırdı.

(٢٣٧١)- [٢/٢٦٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ، قَالَ: ثنا زِيَادُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ، وَسُئِلَ عَمَّنْ يَسْمَعُ الْقُرْآنَ فَيُصْعَقُ؟ قَالَ: " مِيعَادُ مَا بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ أَنْ يَجْلِسُوا عَلَى حَائِطٍ، فَيُقْرَأُ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ مِنْ أَوَّلِهِ إِلَى آخِرِهِ، فَإِنْ سَقَطُوا فَهُمْ كَمَا يَقُولُونَ "

İmrân b. Abdilazîz der ki: Muhammed b. Sîrîn’e, Kur’ân’ı dinleyip çığlık atarak çırpınanların durumu hakkında sorulunca şöyle karşılık verdi:

“Bizimle onlar arasındaki ölçü şöyle olmalıdır: Onlar bir duvarın üstünde otursunlar, yanlarında Kur’ân okunsun. Eğer duvardan düşerlerse bu hareketlerinde samimi oldukları anlaşılır.”

(٢٣٧٢)- [٢٦٥/٢] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ، أَحْمَدَ قَالَ: ثنا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلامٍ، قَالَ: كَانَ مسلْمُ بْنُ قُتَيْبَةَ يَأْتِي مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ عَلَى بِرْذَوْنٍ، ثُمَّ أَتَاهُ رَاجِلا، قَالَ: " مَا فَعَلَ بِرْذَوْنُكَ؟ " قَالَ: بِعْتُهُ، قَالَ: " وَلِمَ؟ " قَالَ: لِمَئُونَتِهِ، قَالَ: " أَتُرَاهُ خَلَّفَ رِزْقَهُ عِنْدَكَ "

Muhammed b. Selâm’ın naklettiğine göre Müslim b. Kuteybe, Muhammed b. Sîrîn’in yanına at üzerinde gelirdi. Bir gün yürüyerek gelince, “Atına ne oldu?” diye sordu. “Sattım” deyince “Neden?” dedi. “Yeminden dolayı” deyince de İbn Sîrîn şöyle dedi: “Rızkını senin yanında terk ettiğini mi düşünüyorsun?”

(٢٣٧٣)- [٢٦٥/٢] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جُشَمٍ، قَالَ: ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، قَالَ: ثنا عُمَرُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ قُرَّةَ بْنِ خَالِدٍ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: "

إِنَّكَ إِنْ كَلَّفْتَنِي مَا لَمْ أُطِقْ   سَاءَكَ مَا سَرَّكَ مِنِّي مِنْ خُلُقْ

Kurre b. Hâlid, İbn Sîrîn’in şöyle dediğini naklediyor:

Sen bana beni aşan işler teklif edersen,
Senin hoşuna giden huylarım seni üzer.

(٢٣٧٤)- [٢٦٥/٢] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ ثَعْلَبٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلامٍ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: ثنا الأَصْمَعِيُّ، قَالَ: لَقِيتُ ابْنَ أَبِي عُطَارِدٍ وَهُوَ شَيْخٌ هَرِمٌ، فَقُلْتُ لَهُ: مَا حَفِظْتَ عَنْ أَبِيكِ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ ؟ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ قَالَ لَهُ: " انْكِحِ امْرَأَةً تَنْظُرُ فِي يَدِكَ، وَلا تَنْكِحِ امْرَأَةً تَكُونُ أَنْتَ تَنْظُرُ فِي يَدِهَا "

İbn Sîrîn der ki: “Maddi olarak kendisine bağlı olacağın bir kadınla değil, kendisinin sana bağlı olacağı bir kadınla evlen.”

(٢٣٧٥)- [٢٦٦/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيْنَا ضَمْرَةُ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: لَمَّا حَضَرَتِ الْوَفَاةُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ، قَال: " يَا بُنَيَّ اقْضِ عَنِّي، وَتَقَضَّ عَنِّي إِلا الْوَفَاءَ "، قَالَ: يَا أَبَتِ أَعْتِقُ عَنْكَ؟ قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَقَادِرٌ أَنْ يَأْجُرَنِيَ وَإِيَّاكَ فِيمَا صَنَعْتَ مِنْ خَيْرٍ "

İbn Avn'ın naklettiğine göre Muhammed b. Sîrîn ölüm yatağına düşünce, "Oğlum! Borcumu öde ve vefa dışındaki yüklerimden kurtar" dedi. Oğlu "Babacığım! Senin adına köle azad edeyim mi?" deyince, İbn Sîrîn; "Allah, yapacağın iyilikler sayesinde beni ve seni affetmeye kadirdir" dedi.

(٢٣٧٦)- [٢٦٦/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ، قَالَ: ثنا شَيْبَانُ، قَالَ: ثنا أَبُو هِلالٍ، عَنْ غَالِبٍ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ، قَالَ: " مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى أَوْرَعِ أَهْلِ زَمَانِهِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، فَوَاللَّهِ مَا أَدْرَكْنَا مَنْ هُوِ أَوْرَعَ مِنْهُ"

Bekr b. Abdillah el-Müzenî der ki: "Kim zamanının en muttaki insanını görmek isterse, Muhammed b. Sîrîn'e baksın. Vallahi, ondan daha çok vera sahibi birine rastlamadık."

(٢٣٧٧)- [٢٦٦/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ سَهْلٍ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَاصِمٍ الأَحْوَلِ، قَالَ: سَمِعْتُ مُوَرِّقًا الْعِجْلِيَّ، يَقُولُ: " مَا رَأَيْتُ رَجُلا أَفْقَهَ فِي وَرَعِهِ، وَلا أَوْرَعَ فِي فِقْهِهِ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ "

Muvarrık el-İclî der ki: "Muhammed b. Sîrîn kadar Allah korkusunu iyi bilen, fıkhında onun kadar Allah'tan korkan hiç kimse görmedim."

(٢٣٧٨)- [٢٦٦/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا أُبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْبَاهِلِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: " لَمْ يَكُنْ كُوفِيٌّ وَلا بَصْرِيٌّ وَرَعَ مِثْلَ وَرَعِ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ "

Süfyân b. Uyeyne der ki: "Ne Basra'da ne de Kûfe'de, Muhammed b. Sîrîn kadar verâ sahibi kimse olmamıştır."

(٢٣٧٩)- [٢/٢٦٦] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُونُسَ، قَالَ: ثنا أَبُو شِهَابٍ، عَنْ هِشَامٍ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، " أَنَّهُ اشْتَرَى بَيْعًا فَأَشْرَفَ فِيهِ عَلَى ثَمَانِينَ أَلْفًا، فَعَرَضَ فِي قَلْبِهِ مِنْهُ شَيْءٌ فَتَرَكَهُ "، قَالَ هِشَامٌ: مَا هُوَ بَرِبًا

Hişâm'ın naklettiğine göre: "Muhammed b. Sîrîn, seksen bine mal olan bir alışveriş yaptı. Aldığı mal ile ilgili içine bir kurt düştü ve satmaktan vazgeçti. Onu rahatsız eden şey faiz değildi."

(٢٣٨٠)- [٢/٢٦٦] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا أَبُو إِسْحَاقَ الطَّالْقَانِيُّ، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ، عَنِ السَّرِيِّ بْنِ يَحْيَى، قَالَ: " لَقَدْ تَرَكَ ابْنُ سِيرِينَ رِبْحَ أَرْبَعِينَ أَلْفًا فِي شَيْءٍ دَخَلَهُ "، قَالَ السَّرِيُّ: فَسَمِعْتُ سَلْمَانَ التَّيْمِيَّ، يَقُولُ: لَقَدْ تَرَكَهُ فِي شَيْءٍ مَا يَخْتَلِفُ فِيهِ أَحَدٌ مِنَ الْعُلَمَاءِ

Seriyy b. Yahyâ der ki: İbn Sîrîn bir şeyden elde ettiği kırk bin (dinarlık) kârı almadı. Seriyy der ki: Süleymân et-Teymî'nin: "Öyle bir şey için o parayı almaktan vazgeçti ki, âlimlerin hiç biri o şeyin helal olduğunda ihtilaf etmemişti" dediğini duydum.

(٢٣٨١)- [٢/٢٦٦] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا [٢/٢٦٧] مُوسَى بْنُ هِلالٍ، قَالَ: سَمِعْتُ هِشَامَ بْنَ حَسَّانَ يَذْكُرُهُ، قَالَ: كَانَ ابْنُ سِيرِينَ إِذَا دُعِيَ إِلَى وَلِيمَةٍ أَوْ إِلَى عُرْسٍ، يَدْخُلُ مَنْزِلَهُ، فَيَقُولُ: " اسْقُونِي شَرْبَةَ سَوِيقٍ "، فَيُقَالُ لَهُ: يَا أَبَا بَكْرٍ، أَنْتَ تَذْهَبُ إِلَى الْوَلِيمَةِ أَوْ إِلَى الْعُرْسِ تَشْرَبُ سَوِيقًا، قَالَ: " إِنِّي أَنْ أَحْمِلَ حَرَّ جُوعِي عَلَى طَعَامِ النَّاسِ "

Hişâm b. Hassân der ki: İbn Sîrîn, bir ziyafete veya düğün yemeğine davet edildiği zaman evine girer ve: "Bana biraz çorba verin" derdi. Kendisine: "Ey Ebû Bekr! Sen ziyafete veya düğüne gidiyorsun. Bir de burada çorba mı içeceksin?" denilince, "Karnımın açlığım insanların yemeğine taşımayı sevmem" karşılığını verirdi.

(٢٣٨٢)- [٢/٢٦٧] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ، عَنْ هِشَامٍ، قَالَ: " أَوْصَى أَنَسُ

بْنُ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ أَنْ يُغَسِّلَهُ مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ "، فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ وَكَانَ مَحْبُوسًا، فَقَالَ: أَنَا مَحْبُوسٌ، قَالُوا: قَدِ اسْتَأْذَنَّا الأَمِيرَ فَأَذِنَ لَكَ، قَالَ: إِنَّ الأَمِيرَ لَمْ يَحْبِسْنِي، إِنَّمَا حَبَسَنِي الَّذِي لَهُ الْحَقُّ، فَأَذِنَ لَهُ صَاحِبُ الْحَقِّ، فَخَرَجَ فَغَسَّلَهُ

Hişâm der ki: Enes b. Mâlik, vefat ettiği zaman kendisini İbn Sîrîn'in yıkamasını vasiyet etti. Hapiste olan İbn Sîrîn'e Enes'in bu vasiyeti söylenince, "Ben hapsedilmişim" dedi. Kendisine: "Validen izin aldık ve sana izin verdi" denince, "Benim burada hapiste bulunmamın sebebi vali değil ki, ben de hakkı olan birinden dolayı buradayım" karşılığını verdi. Hak sahibi kendisine izin verince çıkıp Enes'i yıkadı.

(٢٣٨٣)- [٢٦٧/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ نَصْرٍ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، قَالَ: ثنا أَبِي، قَالَ: ثنا ابْنُ عَوْنٍ، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدٌ " لا يطْعَمُ عِنْدَ كُلِّ أَحَدٍ، فَكَانَ إِذَا دُعِيَ إِلَى وَلِيمَةٍ أَجَابَ وَلَمْ يَطْعَمْ، وَكَانَ يُخْرِجُ الزِّيُوفَ مِنْ مَالِهِ "

Abdullah b. Avn der ki: Muhammed (b. Sîrîn) herkesin yanında yemek yemezdi. Bir ziyafete çağrıldığı zaman ise icabet eder, ama yemezdi. Daima malının fazlasını infak ederdi.

(٢٣٨٤)- [٢٦٧/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: ثنا أَبُو الرَّبِيعِ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ هِشَامٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ سِيرِينَ، يَقُولُ: " الْمُسْلِمُ عِنْدَ الدِّرْهَمِ وَالدِّينَارِ "

Muhammed b. Sîrîn der ki: "Müslüman, dirhemin ve dinarın tarafındadır."

(٢٣٨٥)- [٢٦٧/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا أَزْهَرُ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدٌ يَكْرَهُ أَنْ يَشْتَرِيَ بِهَذِهِ الدَّنَانِيرِ وَالدَّرَاهِمِ الْمُحْدَثَةِ الَّتِي عَلَيْهَا اسْمُ اللَّهِ، يَقُولُ: " الْمُسْلِمُ عَبْدُ الدِّرْهَمِ ! "

İbn Avn'ın naklettiğine göre Muhammed b. Sîrîn, üzerinde Allah'ın adının basılı olduğu yeni dirhem ve dinarlarla alışveriş yapmayı sevmezdi, "Müslüman dirhemin kölesidir" derdi.

(٢٣٨٦)- [٢٦٧/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ سَهْلٍ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، قَالَ: ذُكِرَ مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ عِنْدَ أَبِي قِلابَةَ، فَقَالَ: " وَأَيُّنَا يُطِيقُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ، مُحَمَّدٌ يَرْكَبُ مِثْلَ حَدِّ السِّنَانِ "

Eyyûb'un naklettiğine göre Ebû Kılâbe'nin yanında Muhammed b. Sîrîn'in adı geçince şöyle dedi: "Muhammed b. Sîrîn'e hangimiz dayanabilir. Muhammed okun ucu gibi batar."

(٢٣٨٧)- [٢٦٧/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَاصِمٍ، قَالَ: " لَمْ يَكُنِ ابْنُ سِيرِينَ يَتْرُكُ أَحَدًا يَمْشِي مَعَهُ "

Âsım diyor ki: "Muhammed b. Sîrîn, kimsenin yanında yürümesine izin vermezdi."

(٢٣٨٨)- [٢٦٧/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ أَبُو الْجُرْجَانِيِّ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْعَبَّاسِ [٢٦٨/٢]، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ الْكِسَائِيُّ، قَالَ: ثنا النَّجْمُ بْنُ بَشِيرٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ زَكَرِيَّا، عَنْ عَاصِمٍ الأَحْوَلِ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ سِيرِينَ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ، مَا تَقُولُ فِي كَذَا؟ قَالَ: " مَا أَحْفَظُ فِيهَا شَيْئًا "، فَقُلْنَا لَهُ: فَقُلْ فِيهَا بِرَأْيِكَ، قَالَ: " أَقُولُ فِيهَا بِرَأْيِي، ثُمَّ أَرْجِعُ عَنْ ذَلِكَ الرَّأْيِ، لا وَاللَّهِ "

Âsım el-Ahvel bildiriyor: İbn Sîrîn'in yanındayken adamın biri gelerek: "Ey Ebû Bekr! Şu konuda ne dersin?" diye bir konuda soru sordu. İbn Sîrîn de: "Bu konuda ezberimde olan bir âyet veya hadis yok" karşılığını verdi. Ona: "Kendi görüşüne göre cevap ver" dediğimizde ise: "Bu konuda kendi görüşümü söyleyip sonra bu görüşten geri mi döneyim! Vallahi bunu yapacak değilim!" karşılığını verdi.

(٢٣٨٩)- [٢٦٨/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مَعْبَدٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ الأَشَجُّ، قَالَ: ثنا الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مَرْزُوقٍ، قَالَ: بَعَثَ ابْنُ هُبَيْرَةَ إِلَى ابْنِ سِيرِينَ، وَالْحَسَنِ، وَالشَّعْبِيِّ، قَالَ: فَدَخَلُوا عَلَيْهِ، فَقَالَ لابْنِ سِيرِينَ: يَا أَبَا بَكْرٍ، مَاذَا رَأَيْتَ مُنْذُ قُرِّبْتَ مِنْ بَابِنَا؟ قَالَ: " رَأَيْتُ ظُلْمًا فَاشِيًا "، قَالَ: فَغَمَزَهُ ابْنُ أَخِيهِ

بِمَنْكِبِهِ، فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ ابْنُ سِيرِينَ، فَقَالَ: إِنَّكَ لَسْتَ تَسْأَلُ إِنَّمَا أَنَا أَسْأَلُ، فَأَرْسَلَ إِلَى الْحَسَنِ بِأَرْبَعَةِ آلافٍ وَإِلَى ابْنِ سِيرِينَ بِثَلاثَةِ آلافٍ وَإِلَى الشَّعْبِيِّ بِأَلْفَيْنِ، فَأَمَّا ابْنُ سِيرِينَ فَلَمْ يَأْخُذْهَا

Câfer b. Merzûk bildiriyor: (Irak valisi) İbn Hubeyre, yanına gelmeleri için İbn Sîrîn, Hasan ve Şa'bî'ye haber saldı. Geldiklerinde İbn Sîrîn'e: "Ey Ebû Bekr! Kapımıza yakın durduğundan beri neler gördün?" diye sordu. İbn Sîrîn: "Her yere yayılmış zulmü görüyorum!" karşılığını verince, kardeşinin oğlu dirseğiyle İbn Sîrîn'i dürttü. Ancak İbn Sîrîn ona dönüp: "Soru sana değil bana soruldu!" dedi. Bunun üzerine İbn Hubeyre, Hasan'a dört bin, İbn Sîrîn'e üç bin, Şâ'bî'ye de iki bin dirhem gönderdi. Ancak İbn Sîrîn bunu almayı kabul etmedi.

(٢٣٩٠)- [٢/٢٦٨] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرْوِيُّ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيْنَا ضَمْرَةُ، عَنْ حَازِمِ بْنِ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ يُونُسَ بْنَ عُبَيْدٍ يَصِفُ الْحَسَنَ وَابْنَ سِيرِينَ، فَقَالَ: أَمَّا ابْنُ سِيرِينَ، فَإِنَّهُ " لَمْ يَعْرِضْ لَهُ أَمْرَانِ فِي دِينِهِ، إِلا وَأَخَذَ بِأَوْثَقِهِمَا "

Hâzım b. Recâ b. Ebî Seleme'nin naklettiğine göre Yûnus b. Ubeyd, Hasan'ı ve İbn Sîrîn'i anlatırken: "İbn Sîrîn'e gelince; o diniyle ilgili iki seçenekle karşılaştığında kesinlikle sağlam olanı tercih ederdi" dedi.

(٢٣٩١)- [٢/٢٦٨] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: ثنا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ، وَقَالَ لِي: " رَأَيْتَ ذَلِكَ الرَّجُلَ الأَسْوَدَ "، ثُمَّ قَالَ: " اسْتَغْفِرُ اللَّهَ، مَا أُرَانَا إِلا قَدِ اغْتَبْنَاهُ "

Cerîr b. Hâzım bildiriyor: Bir defasında Muhammed b. Sîrîn bana: "Şuradaki siyah adamı görüyor musun?" dedi ve hemen ardından ekledi: "Estağfirullah! Sanırım adamın gıybetini yaptık!"

(٢٣٩٢)- [٢/٢٦٨] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ عَامِرٍ الْبَزَّارُ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ

بْنُ زَيْدٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: كَانَ لابْنِ سِيرِينَ مَنَازِلُ لا يُكْرِيهَا إِلا مِنْ أَهْلِ الذِّمَّةِ، فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ، قَالَ: " إِذَا جَاءَ رَأْسُ الشَّهْرِ رُعْتُهُ، وَأَكْرَهُ أَنْ أُرَوِّعَ مُسْلِمًا "

İbn Avn der ki: İbn Sîrîn'in birçok evi vardı ve bunları sadece zimmet ahalisinden olanlara (gayr-ı müslimlere) kiraya verirdi. Neden öyle yaptığı sorulduğunda ise: "Her aybaşı kira ödeme zamanı gelince kiracı benden yana bir endişe ve korkuya kapılır. Ben de bir müslümana böylesi bir korkuyu yaşatmaktan hoşlanmam!" dedi.

(٢٣٩٣)- [٢٦٨/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: ثنا أَزْهَرُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا ابْنُ عَوْنٍ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ وَبَيْنَ يَدَيْهِ شَهْدَةٌ، فَقَالَ: " هَلُمَّ فَكُلْ، فَإِنَّ الطَّعَامَ أَهْوَنُ مِنْ أَنْ يُقْسَمَ عَلَيْهِ "

İbn Avn der ki: Muhammed b. Sîrîn'in yanma girmiştim, önünde bir parça bal vardı. "Gel ye! Yemeği yemek, ona yemin etmekten kolaydır" dedi.

(٢٣٩٤)- [٢٦٨/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: أَكَلْتُ فِي بَيْتِ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ طَعَامًا، فَلَمَّا شَبِعْتُ أَخَذْتُ الْمِنْدِيلَ وَرَفَعْتُ يَدِي، فَقَالَ لِي مُحَمَّدٌ: إِنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، قَالَ: " الطَّعَامُ أَهْوَنُ مِنْ أَنْ يُقْسَمَ عَلَيْهِ "

Kurre b. Hâlid der ki: Muhammed b. Sîrîn'in evinde yemek yedim. Doyunca mendili alıp çekildim. Muhammed (b. Sîrîn) bana; "Hasan b. Ali şöyle dedi: "Yemeği yemek, ona yemin etmekten kolaydır" dedi.

(٢٣٩٥)- [٢٦٩/٢] ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ، قَالَ: ثنا بَكَّارُ بْنُ مُحَمَّدٍ السِّيرِينِيُّ، قَالَ: ثنا ابْنُ عَوْنٍ، قَالَ: " مَا أَتَيْنَا مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ فِي يَوْمٍ قَطُّ، إِلا أَطْعَمَنَا خَبِيصًا أَوْ فَالُوذَجَ "

İbn Avn der ki: "Muhammed b. Sîrîn'in yanına ne zaman gittiysek mutlaka bize un helvası veya pelte yedirmiştir."

(٢٣٩٦)- [٢٦٩/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَعْبَدٍ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ مُطَرِّفٍ، قَالَ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا أَبُو خَلْدَةَ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ أَنَا

وَابْنُ عَوْنٍ، وَسَهْمٌ الْفَرَائِضِيُّ، فَقَالَ: " مَا أَدْرِي مَا أُتْحِفُكُمْ بِهِ كُلُّكُمْ فِي بَيْتِهِ خُبْزٌ وَلَحْمٌ "، فَقَدَّمَ إِلَيْنَا شَهْدَةً، وَجَعَلَ يَقْطَعُ لَنَا بِيَدِهِ وَنَأْكُلُ

Ebû Halde bildiriyor: İbn Avn ve Sehm el-Farâidî ile İbn Sîrîn'in evine girdik. Bize: "Size ne ikram edeceğimi bilemiyorum; zira hepinizin evinde ekmek ve et var!" dedi. Sonra önümüze bal koydu. Eliyle balı parçalayıp bize yedirmeye başladı.

(٢٣٩٧)- [٢٦٩/٢] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا أَبُو خَلْدَةَ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، فَقَالَ: " مَا أَدْرِي مَا أُتْحِفُكُمْ بِهِ، كُلُّكُمْ فِي بَيْتِهِ الْخُبْزُ وَاللَّحْمُ؟ يَا جَارِيَةُ، هَاتِ تِلْكَ الشَّهْدَةَ، فَجَاءَتْ بِهَا فَجَعَلَ يَقْطَعُ وَيَأْكُلُ وَيُطْعِمُنَا "

397- Ebû Halde der ki: Muhammed b. Sîrîn'i ziyarete gitmiştik, "Size ne ikram edeceğimi bilmiyorum, hepinizin evinde ekmek ve et var" dedi. Sonra hizmetçiye seslenip; "Ey cariye, şu balı getir!" dedi. Cariye bal peteğini getirince, kesip yemeye ve bize yedirmeye başladı.

(٢٣٩٨)- [٢٦٩/٢] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ الْغَزِّيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ، قَالَ ضَمْرَةُ عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: كَانَ فِي أَهْلِ ابْنِ سِيرِينَ فَرَحٌ، فَأَتَاهُمْ فَرْقَدٌ السَّبَخِيُّ يُهَنِّئُهُمْ، فَأَتَوْهُ بِخَبِيصٍ فَأَبَى أَنْ يَأْكُلَهُ، فَأَتَوْهُ بِسَمْنٍ وَعَسَلٍ وَخُبْزٍ نَقِيٍّ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ، فَقَالَ ابْنُ سِيرِينَ: " وَهَلِ الَّذِي تَرَكْتَ إِلا هَذَا الَّذِي تَأْكُلُهُ؟ ! "

İbn Avn der ki: İbn Sîrîn'in yakınlarının bir düğünü vardı. Onları tebrik etmek için Ferkad es-Sebahî gelmişti. Ona hurma tatlısı getirdiler yemek istemedi. Tereyağı, bal ve sade ekmek getirdiler yemeye başladı. Bunun üzerine İbn Sîrîn şöyle dedi: "Sanki reddettiğin ile bu yediğin arasında bir fark mı var?"

(٢٣٩٩)- [٢٦٩/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى ابْنِ سِيرِينَ فِي يَوْمٍ حَارٍّ، فَرَأَى فِي وَجْهِي اللَّغْبَ، فَقَالَ: " يَا جَارِيَةُ، هَاتِ لِحَبِيبٍ غِذَاءً هَاتِ هَاتِ "، حَتَّى قَالَ ذَلِكَ مِرَارًا، قُلْتُ: لا أُرِيدُهُ، قَالَ: " هَاتِ "، فَلَمَّا جَاءَتْ بِهِ، قُلْتُ:

لا أُرِيدُهُ، قَالَ: " كُلْ لُقْمَةً وَأَنْتَ بِالْخِيَارِ "، فَلَمَّا أَكَلْتُ لُقْمَةً نَشِطْتُ، فَأَكَلْتُ حَتَّى شَبِعْتُ

İbrâhim b. Habîb b. eş-Şehîd, babasından bildiriyor: Sıcak bir günde İbn Sîrîn'in evine girdim. İbn Sîrîn bitkin halimi görünce: "Ey cariye! Habîb'e yemek getir! Çabuk getir!" emrini verdi ve bunu birkaç defa tekrar etti. Ben: "Yemek istemiyorum!" dediysem de o: "Yemeği getir!" diye ısrar etti. Cariye yemeği getirince ben yine: "Yemek istemiyorum!" dedim; ama kendisi: "Bir lokma ye ve sonra istersen yeme!" karşılığını verdi. Ben yemekten bir lokma alınca yorgunluğum gidip kendime gelmeye başladım. Bunun üzerine doyana kadar yedim.

(٢٤٠٠)- [٢٦٩/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا [٢٧٠/٢] إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنْ هِشَامٍ، قَالَ: كَانَ آلُ ابْنِ سِيرِينَ " لا يَدْخُلُ عَلَيْهِمْ دَاخِلٌ إِلا قَرَّبُوا لَهُ طَعَامًا، حَتَّى إِذَا كَانَ آخِرًا وَخَفَّتْ حَالُهُمْ، كَانُوا يَشْتَرُونَ مِنْ ذَلِكَ الْبُسْرِ الْمَطْبُوخِ أَوِ الْمَغْلِيِّ، فَإِذَا دَخَلَ دَاخِلٌ قَدَّمُوا إِلَيْهِ مِنْ ذَلِكَ الْبُسْرِ "

Hişâm der ki: İbn Sîrîn'in evine ne zaman bir misafir gelse, ev halkı mutlaka önüne yemek koyarlardı. İkram edecekleri yemekler bitmeye yüz tuttuğu zaman da pişirilmiş veya haşlanmış hurma satın alır, gelen misafire de bu hurmadan ikramda bulunurlardı.

(٢٤٠١)- [٢٧٠/٢] حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُثْمَانِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو رَوْقٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: ثنا الأَصْمَعِيُّ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، " أَنَّهُ حِينَ رَكِبَهِ الدَّيْنُ خَفَّفَ مَطْعَمَهُ، حَتَّى كُنْتُ آوِي لَهُ، وَكَانَ أَكْثَرُ مَا يَأْتَدِمُ بِهِ السَّمَكَ الصِّغَارَ "

İbn Avn diyor ki: "Muhammed b. Sîrîn'in borcu ağırlaşınca yemeğini azalttı. Ona ara sıra giderdim, en çok idare ettiği yemek küçük balıklardı."

(٢٤٠٢)- [٢٧٠/٢] ثنا سُلَيْمَانَ بْنِ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ ثَعْلَبٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَلامٍ، قَالَ: ثنا الأَصْمَعِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو هِلالٍ الرَّاسِبِيُّ، قَالَ: " دَعَانَا مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ إِلَى الْغَدَاءِ، وَكَانَ أَدَمُهُ السَّمَكَ الصِّغَارَ، فَمَا قَامَ مِنَّا إِلا أَبُو عُطَارِدٍ "

İbn Avn diyor ki: "Muhammed b. Sîrîn bizi öğle yemeğine davet etti. Katık olarak küçük balıklar vardı. Bizden Ebû Utârid dışında kalkan olmadı."

(٢٤٠٣)- [٢٧٠/٢] ثنا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ زُرَارَةَ، وَحَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا يَعْقُوبُ الدَّوْرَقِيُّ، قَالا: ثنا ابْنُ عُلَيَّةَ، قَالَ: ثنا ابْنُ عَوْنٍ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَعْظَمَ رَجَاءً لِلْمُوَحِّدِينَ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، كَانَ يَتْلُو هَذِهِ الآيَاتِ: ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ﴾، وَيَتْلُو: ﴿مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرَ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ﴾ ، وَيَتْلُو: ﴿لا يَصْلاهَا إِلا الأَشْقَى الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى﴾ "، لَفْظُ يَعْقُوبَ

İbn Avn der ki: Muvahhidler için Muhammed b. Sîrîn'den daha fazla dua eden kimse görmedim. Devamlı şu âyetleri okurdu: **"Onlar, kendilerine; Lâ ilâhe illallah, dendiğinde büyüklük taslıyorlardı."**[1] Şu âyeti okurdu: **"Sizi cehenneme sürükleyen nedir? Biz namaz kılanlardan değildik, dediler."**[2] Şų âyeti okurdu; **"O ateşe ancak yalanlayıp yüz çeviren en bedbaht kimse girer."**[3]

(٢٤٠٤)- [٢٧٠/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْفُضَيْلَ بْنَ عِيَاضٍ، يَقُولُ: قَالَ الْحَسَنُ: " إِنَّمَا هِيَ طَاعَةُ اللَّهِ أَوِ النَّارُ "

(٢٤٠٥)- [٢٧٠/٢] وَقَالَ ابْنُ سِيرِينَ: " إِنَّمَا هِيَ رَحْمَةُ اللَّهِ أَوِ النَّارُ "

Fudayl b. İyâd, Hasan(-i Basrî)'nin şöyle dediğini naklediyor: "İşin hulasası; Allah'a itaat ya da cehennem." İbn Sîrîn ise: "İşin hulasası; Allah'ın rahmeti ya da cehennem" demiştir

(٢٤٠٦)- [٢٧٠/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: ثنا أَزْهَرُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: ثنا ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ، قَالَ: " كَانُوا يَرْجُونَ فِي الْمَوْقُوفِ حَتَّى الْحَمْلِ فِي بَطْنِ أُمِّهِ "

---

[1] Saffât Sur. 35

[2] Müddessir Sur. 42

[3] Leyl Sur.15,16

Muhammed (b. Sîrîn) der ki: "(Sahabe) her şeyi vakfetmeyi tercih ederlerdi, annesinin karnındaki bebeği bile..."

(٢٤٠٧)- [٢٧٠/٢] ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ نَصْرٍ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، قَالَ: ثنا أَبِي، قَالَ ابْنُ عَوْنٍ: قَالَ: قَرَأَ رَجُلٌ عِنْدَ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ: ﴿لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ﴾، فَقَالَ مُحَمَّدٌ: " لا نَعْلَمُ شَيْئًا أَرْجَى لِلْمُنَافِقِينَ مِنْ هَذِهِ الآيَةِ، مَا عَلِمْنَاهُ أَغْرَى بِهِمْ حَتَّى مَاتَ ﷺ "

İbn Avn'ın naklettiğine göre bir adam, Muhammed b. Sîrîn'in yanında, **"Münafıklar ve kalplerinde hastalık olanlar yaptıklarına son vermezlerse..."**[1] âyetini okuyunca Muhammed: "Münafıklar için bu âyetten daha ağır bir âyet bilmiyoruz. Onlar için bundan daha etkili olanını bilmiyoruz" dedi. Ölünceye kadar bunu söylerdi.

(٢٤٠٨)- [٢٧٠/٢] حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُثْمَانِيُّ، قَالَ: ثنا النُّعْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا [٢٧١/٢] مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، قَالَ: ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: ثنا سُهَيْلٌ أَخُو حَزْمٍ الْقُطَعِيّ لا أَعْلَمُ إِلا أَنَّهُ هُوَ ذَكَرَهُ، قَالَ: سَمِعَ ابْنُ سِيرِينَ رَجُلا يَسُبُّ الْحَجَّاجَ، فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ، فقَالَ: " مَهْ أَيُّهَا الرَّجُلُ، فَإِنَّكَ لَوْ قَدْ وَافَيْتَ الآخِرَةَ، كَانَ أَصْغَرُ ذَنْبٍ عَمِلْتَهُ قَطُّ أَعْظَمَ عَلَيْكَ مِنْ أَعْظَمِ ذَنْبٍ عَمِلَهُ الْحَجَّاجُ، وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى حَكَمٌ عَدْلٌ، إِنْ أَخَذَ مِنَ الْحَجَّاجِ لِمَنْ ظَلَمَهُ، فَسَوْفَ يَأْخُذُ لِلْحَجَّاجِ مِمَّنْ ظَلَمَهُ، فَلا تَشْغَلَنَّ نَفْسَكَ بِسَبِّ أَحَدٍ "

İbn Sîrîn, bir adamın (Zalim lakaplı) Haccâc'a sövdüğünü işitince ona şöyle dedi: "Sakin ol be adam! Kıyamet günü hesapta durduğun zaman işlemiş olduğun en ufak bir günahın bile sana, Haccâc'ın işlemiş olduğu en büyük günahtan daha büyük gelecektir. Bil ki Allah, âdil bir hakemdir. Haccâc'ın zulmüne uğrayanların hakkını ondan alacağı gibi, Haccâc'a zulmetmiş olandan da Haccâc'ın bu hakkını alacaktır. Başkalarıyla kendini boşu boşuna meşgul etme!"

---

[1] Ahzâb Sur. 60

(٢٤٠٩)- [٢٧١/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَسَنٍ الْبَاهِلِيُّ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، أَنَّهُ لَمَّا رَكِبَهُ الدَّيْنُ، اغْتَمَّ لِذَلِكَ، فَقَالَ: " إِنِّي لأَعْرِفُ هَذَا الْغَمَّ بِذَنْبٍ أَصَبْتُهُ مُنْذُ أَرْبَعِينَ سَنَةً "

Muhammed b. Sîrîn, büyük miktarda bir borcun altına girince bundan dolayı çok sıkıldı ve şöyle dedi: "Bu sıkıntının sebebini biliyorum! Kırk yıl öncesinde işlediğim bir günahtan dolayıdır!"

(٢٤١٠)- [٢٧١/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عُمَرُ بْنُ بَحْرٍ الأَسَدِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ أَبِي الْحَوَارِيِّ، يُخْبِرُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ السَّرِيِّ، قَالَ: قَالَ ابْنُ سِيرِينَ: " إِنِّي لأَعْرِفُ الذَّنْبَ الَّذِي حُمِلَ عَلَيَّ بِهِ الدَّيْنُ مَا هُوَ، قُلْتُ لِرَجُلٍ مِنْ أَرْبَعِينَ سَنَةً: يَا مُفْلِسُ "، فَحَدَّثَ بِهِ أَبَا سُلَيْمَانَ الدَّارَانِيَّ، فَقَالَ: قَلَّتْ ذُنُوبُهُمْ فَعَرَفُوا مِنْ أَيْنَ يُؤْتَوْنَ، وَكَثُرَتْ ذُنُوبِي وَذُنُوبُكَ فَلَيْسَ نَدْرِي مِنْ أَيْنَ نُؤْتَى

Abdullah b. es-Serî bildiriyor: İbn Sîrîn dedi ki: "Borçtan dolayı içine düştüğüm bu sıkıntıya sebep olan günahı biliyorum. Kırk yıl önce birisine: «Ey müflis!» diye seslenmiştim." Abdullah der ki: Bunu Ebû Süleymân ed-Dârânî'ye aktardığımda: "Günahları az olduğu için maruz kaldıkları sıkıntıların da sebebini biliyorlar. Oysa bizlerin günahları o kadar çok ki neden dolayı sıkıntılara maruz kaldığımızı artık bilemiyoruz" dedi.

(٢٤١١)- [٢٧١/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ التَّمَّارُ، قَالَ: ثنا جَدِّي، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، قَالَ: قَالَ لِي مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ: " يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، لَمْ يَكُنْ يَمْنَعُنِي مِنْ مُجَالَسَتِكُمْ إِلا مَخَافَةُ الشُّهْرَةِ، فَلَمْ يَزَلْ بِيَ الْبَلاءُ حَتَّى أَقَمْتُ عَلَى الْمَصْطَبَةِ، فَقِيلَ: هَذَا مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ، أَكَلَ أَمْوَالَ النَّاسِ "، وَكَانَ عَلَيْهِ دَيْنٌ كَثِيرٌ

Sâbit el-Bünânî bildiriyor: Muhammed b. Sîrîn bana şöyle dedi: "Ey Ebû Muhammed! Sizin mecliste oturmama engel olan tek şey, meşhur olma korkusudur. Zira bundan dolayı o kadar çok belalara maruz kaldım ki, sonunda yüksek bir yere oturtulup insanlar da benim için: «Bu, Muhammed

b. Sîrîn'dir! İnsanların mallarını yemiştir, çok da borcu bulunmaktadır» demeye başlamışlardır."

(٢٤١٢)- [٢٧١/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ قُرَيْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ بَعْضَ مَنْ يُحَدِّثُ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: " لَمَّا رَكِبَ ابْنَ سِيرِينَ الدَّيْنُ، خَفَّفَ مَطْعَمَهُ حَتَّى أَوَيْتُ لَهُ، وَكَانَ أَكْثَرُ أَدَمِهِ هَذَا السَّمَكَ الصِّغَارَ "

İbn Avn der ki: "Muhammed b. Sîrîn'in borcu ağırlaşınca yemeğini azalttı. Ona ara sıra giderdim, en çok idare ettiği yemek şu küçük balıklardı."

(٢٤١٣)- [٢٧١/٢] ثنا مَخْلَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ الْفِرْيَابِيُّ، قَالَ: ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ، قَالَ: كَانَ " لِمُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ سَبْعَةُ [٢٧٢/٢] أَوْرَادٍ يَقْرَؤُهَا بِاللَّيْلِ، فَإِذَا فَاتَهُ مِنْهَا شَيْءٌ قَرَأَهُ مِنَ النَّهَارِ "

Enes b. Sîrîn der ki: Muhammed b. Sîrîn'in her gece okuduğu yedi virdi vardı. Bunlardan birini gece okuyamayacak olursa gündüz okurdu.

(٢٤١٤)- [٢٧٢/٢] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا أَبُو يَعْلَى الْمَوْصِلِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْبُرْجُلانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَزْهَرُ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: أَنْبَأَنِي يُوسُفُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، أَنَّ مُحَمَّدًا " نَامَ عَنِ الْعِشَاءِ حَتَّى تَفَرَّطَتْ، ثُمَّ قَامَ فَصَلاهَا، ثُمَّ أَحْيَا بَقِيَّةَ لَيْلِهِ "

Abdullah b. el-Hâris bildiriyor: Muhammed (b. Sîrîn), yatsıyı kılmadan uyur, yatsı vakti geçince uyanıp yatsı namazını kılar ve gecenin kalan kısmını ibadetle geçirirdi.

(٢٤١٥)- [٢٧٢/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: حَدَّثَنِي ضَمْرَةُ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، قَالَ: كَانَ ابْنُ سِيرِينَ " يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا، وَكَانَ الَّذِي يُفْطِرُ فِيهِ: يَتَغَدَّى فَلا يَتَعَشَّى، ثُمَّ يَتَسَحَّرُ وَيُصْبِحُ صَائِمًا "

İbn Şevzeb der ki: "İbn Sîrîn bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı. Ancak oruç tutmadığı günlerde sadece öğle yemeği yer ve akşam vakti bir şeyler yemezdi. Sahur vakti bir şeyler yedikten sonra da sabaha oruçlu başlardı."

(٢٤١٦)- [٢٧٢/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَاهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي أُمُّ عَبَّادٍ، امْرَأَةُ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، قَالَتْ: كُنَّا نُزُولا مَعَ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ فِي دَارِهِ، " فَكُنَّا نَسْمَعُ بُكَاءَهُ بِاللَّيْلِ، وَضَحِكَهُ بِالنَّهَارِ "

Hişâm b. Hassân'ın hanımı Ümmü Abbâd der ki: "Muhammed b. Sîrîn'in evine misafir olmuştuk. Geceleri ağlamasını, gündüz de gülmesini duyardık."

(٢٤١٧)- [٢٧٢/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا خَلِيفَةُ بْنُ خَيَّاطٍ، قَالَ: ثنا سِيدَانُ، قَالَ: ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَوَانَةَ، قَالَ: " رَأَيْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ فِي السُّوقِ، فَمَا رَآهُ أَحَدٌ إِلا ذَكَرَ اللَّهَ تَعَالَى "

Ebû Avâne der ki: "Muhammed b. Sîrîn'i çarşıda gördüm. Onu görüp Allah'ı anmayan kimse yoktu."

(٢٤١٨)- [٢٧٢/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: رَأَيْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ يَدْخُلُ السُّوقَ نِصْفَ النَّهَارِ يُكَبِّرُ وَيُسَبِّحُ وَيذْكَرُ اللَّهَ تَعَالَى، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا أَبَا بَكْرٍ، فِي هَذِهِ السَّاعَةِ؟ قَالَ: " إِنَّهَا سَاعَةُ غَفْلَةٍ "

Mûsa b. el-Muğîre bildiriyor: Muhammed b. Sîrîn'in gün ortasında çarşıya tekbir getirerek, tesbih ederek ve Allah'ı zikrederek girdiğini gördüm. Adamın biri ona: "Ey Ebû Bekr! Bu saatte mi?" diye sorunca, Muhammed: "Evet! Zira bu saat, gaflet saatidir!" karşılığını verdi.

(٢٤١٩)- [٢٧٢/٢] ثنا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا الْحُمَيْدِيُّ، وَحَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْعَبَّاسِ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَرْبِيُّ، قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ، قَالا: ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي زُهَيْرٌ الأَقْطَعُ، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ " إِذَا ذُكِرَ الْمَوْتُ، مَاتَ كُلُّ عُضْوٍ مِنْهُ عَلَى حِدَتِهِ "

Züheyr el-Akta der ki: “Ölüm bahsi geçtiğinde, Muhammed b. Sîrîn’in gerginlikten bütün uzuvlarının canı çekilirdi.”

(٢٤٢٠)- [٢٧٢/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْجُرَيْرِيُّ، قَالَ: [٢٧٣/٢] كُنَّا عِنْدَ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، فَلَمَّا أَرَدْنَا الْقِيَامَ، قُلْنَا: دَعْوَةً يَا أَبَا بَكْرٍ، قَالَ: " اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنَّا أَحْسَنَ مَا نَعْمَلُ، وَتَجَاوَزْ عَنَّا فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ، وَعْدَ الصِّدْقِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ "

Cüreyrî der ki: Muhammed b. Sîrîn’in yanındaydık. Kalkmak istediğimizde “Bir dua, ey Ebû Bekr!” dedik. Şöyle dua etti: “Allahım! Bizden yaptığımız amellerin en iyisini kabul et. Bizi; cennet ehline vaad ettiğin gerçekleşeceği kesin olan sözün içine dâhil et.”

(٢٤٢١)- [٢٧٣/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: ثنا شَيْبَانُ، ثنا سَلامُ بْنُ مِسْكِينٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ، يَقُولُ: " إِذَا اتَّقَى اللَّهَ الْعَبْدُ فِي الْيَقَظَةِ، لا يَضُرُّهُ مَا رُئِيَ لَهُ فِي النَّوْمِ "

Muhammed b. Sîrîn der ki: “Kul uyanık iken Allah’tan korkarsa, uyurken gördükleri ona zarar vermez.”

(٢٤٢٢)- [٢٧٣/٢] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي عَاصِمٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: ثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: كَانَ الرَّجُلُ إِذَا سَأَلَ ابْنَ سِيرِينَ عَنِ الرُّؤْيَا، قَالَ لَهُ: " اتَّقِ اللَّهَ فِي الْيَقَظَةِ، لا يَضُرُّكَ مَا رَأَيْتَ فِي الْمَنَامِ "

Vehb b. Cerîr, babasından bildiriyor: İbn Sîrîn’e biri rüya konusunu sorduğu zaman: “Uyanıkken Allah’a karşı takvalı olduktan sonra rüyanda gördüğün şeyler sana bir zarar vermez” derdi.

(٢٤٢٣)- [٢٧٣/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ هَارُونَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَكِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كُرْدُوسٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: قَالَ لِي مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ: " رَأَيْتُ جَلِيسًا فِي الْمَنَامِ، فَإِذَا سَاقَاهُ مِنْ ذَهَبٍ، فَقُلْتُ لَهُ: مَا صَنَعَ اللَّهُ بِكَ؟ فَقَالَ: غَفَرَ لِي وَأَدْخَلَنِي الْجَنَّةَ، وَأَبْدَلَنِي بَدَلَ

سَاقَيَّ سَاقَيْنِ مِنْ ذَهَبٍ، أَسْرَحُ بِهِمَا فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ شِئْتُ، قُلْتُ: بِمَاذَا؟ قَالَ: بِعَزْلِ الأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ "

Muhammed b. Sîrîn der ki: Rüyamda meclis arkadaşlarımdan birini gördüm. Ayaklarının altından olduğunu görünce ona: "Allah sana neler yaptı?" diye sordum. Bana: "Beni bağışlayıp Cennetine koydu. Ayaklarımı da değiştirip altından yaptı. Bu ayaklarla da Cennette dilediğim gibi geziyorum" dedi. Ona: "Bunu sana neye karşılık yaptı?" diye sorduğumda da: "Yoldan, gelip geçene eziyet veren bir şeyi kaldırdığım için" dedi.

(٢٤٢٤)- [٢٧٣/٢] ثنا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْقَطَّانُ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ الزِّيَادِيُّ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي بَعْضُ آلِ سِيرِينَ، قَالَ: مَا رَأَيْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ " يُكَلِّمُ أُمَّهُ قَطُّ، إِلا وَهُوَ يَتَضَرَّعُ "

Hişâm b. Hassân der ki: Sîrîn ailesinden birinin bana aktardığına göre Muhammed b. Sîrîn, annesiyle ancak boyun eğerek ve rica eder gibi konuşmuştur!

(٢٤٢٥)- [٢٧٣/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى مُحَمَّدٍ وَهُوَ عِنْدَ أُمِّهِ، فَقَالَ: مَا شَأْنُ مُحَمَّدٍ، أَيَشْتَكِي شَيْئًا؟ قَالُوا: " لا، وَلَكِنْ هَكَذَا يَكُونُ إِذَا كَانَ عِنْدَ أُمِّهِ "

İbn Avn der ki: Muhammed b. Sîrîn, annesinin yanındayken adamın biri içeri girdi. Adam: "Muhammed'in neyi var? Rahatsız mı?" diye sorunca, oradakiler: "Hayır! Ama annesinin yanındayken onun hali hep böyledir" karşılığını verdiler.

(٢٤٢٦)- [٢٧٣/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: ثنا أَزْهَرُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، قَالَ: " كَانَتْ شَجَرَةٌ فِي الْبَرِيَّةِ تُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ، فَأَخَذَ رَجُلٌ فَأْسًا فَخَرَجَ إِلَيْهَا فَقَطَعَهَا، فَغُفِرَ لَهُ "

Muhammed b. Sîrîn der ki: "İnsanların şehir dışında Allah'ın yerine kendisine taptıkları bir ağaç vardı. Bir gün adamın biri eline aldığı baltayla gidip bu ağacı kesti. Bundan dolayı da bağışlandı."

(٢٤٢٧)- [٢٧٤/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: ثنا شُجَاعُ بْنُ مَخْلَدٍ، قَالَ: ثنا أَزْهَرُ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، قَالَ: " كَانُوا يَرَوْنَ حُسْنَ الْخُلُقِ عَوْنًا عَلَى الدِّيْنِ "

Muhammed b. Sîrîn'in şöyle dediğini nakleder: "Güzel ahlakın İslam'a destek olduğunu düşünüyorlardı."

(٢٤٢٨)- [٢٧٤/٢] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، قَالَ: ثنا زَكَرِيَّا السَّاجِيُّ، قَالَ: ثنا عَبَّاسٌ الْبَاكِسَائِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، قَالَ: " كَانُوا يَعْشَقُونَ مِنْ غَيْرِ رِيبَةٍ "

Muhammed b. Sîrîn der ki: "Öncekiler şüpheye bulaşmadan âşık olurlardı."

(٢٤٢٩)- [٢٧٤/٢] ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْقَاسِمِ بْنِ مُسَاوِرٍ، قَالَ: ثنا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ، قَالَ: ثنا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ " يَتَمَثَّلُ الشِّعْرَ، وَيذْكَرُ الشَّيْءَ وَيَضْحَكُ، حَتَّى إِذَا جَاءَ الْحَدِيثُ مِنَ السُّنَّةِ، كَلَحَ وَانْضَمَّ بَعْضُهُ إِلَى بَعْضٍ "

Mehdî b. Meymûn der ki: "Muhammed b. Sîrîn şiir okur ve bazı yerlerinde gülerdi. Ancak bir sünnet konusunda hadis geldiği zaman hemen ciddileşir ve kendini toparlardı."

(٢٤٣٠)- [٢٧٤/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ ضَمْرَةَ، عَنِ السَّرِيِّ بْنِ يَحْيَى، وَابْنِ شَوْذَبٍ، قَالا: كَانَ ابْنُ سِيرِينَ رُبَّمَا " ضَحِكَ حَتَّى يَسْتَلْقِيَ وَيَمُدَّ رِجْلَيْهِ "

Serî b. Yahyâ ve İbn Şevzeb şöyle dediler: "İbn Sîrîn bazen öyle gülerdi ki gülmekten sırt üstü düşer ve ayaklarını uzatırdı."

(٢٤٣١)- [٢٧٤/٢] ثنا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُثْمَانِيُّ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بِسْطَامٍ، قَالَ: ثنا الْمُقَوِّمُ، يَعْنِي يَحْيَى بْنَ حَكِيمٍ، قَالَ: ثنا قُرَيْشُ بْنُ أَنَسٍ، قَالَ: ثنا حَبِيبُ بْنُ الشَّهِيدِ، كَانَ ابْنُ سِيرِينَ " لا يَئِنُّ عَلَى بَلاءٍ، وَرُبَّمَا ضَحِكَ حَتَّى تَدْمَعَ عَيْنَاهُ "

İbn Sîrîn ağır hasta olsa da asla inlemezdi. Bazen de gözleri yaşaracak şekilde gülerdi.

(٢٤٣٢)- [٢٧٤/٢] ثنا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ رُسْتَهْ، قَالَ: ثنا يُوسُفُ بْنُ عَطِيَّةَ أَبُو سَهْلٍ، قَالَ: رَأَيْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ وَكَانَ " كَثِيرَ الْمِزَاحِ، كَثِيرَ الضَّحِكِ "

Yûsuf b. Atiyye (Ebû Sehl) der ki: "Muhammed b. Sîrîn'i çok şakacı ve çok gülen birisi olarak gördüm."

(٢٤٣٣)- [٢٧٤/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، قَالَ: ثنا ابْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، قَالَ: كَانَ ابْنُ سِيرِينَ " يُمَازِحُ أَصْحَابَهُ، وَيَقُولُ: مَرْحَبًا بِالْمُدَرْفِشِينَ "، يَعْنِي أَنَّكُمْ تَشْهَدُونَ الْجَنَائِزَ وَتَحْمِلُونَ الْمَوْتَى

İbn Şevzeb'in naklettiğine göre: Muhammed b. Sîrîn dostlarıyla şakalaşıp şöyle derdi: "Hoş geldiniz cenazeciler!" Cenazeleri görüp, ölüleri taşıyorsunuz, demek istiyor.

(٢٤٣٤)- [٢٧٤/٢] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: ثنا حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ إِسْحَاقَ بَصْرِيٌّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، أَنَّهُ قَالَ: " الرُّمَّانُ بَيْنَ الْفَاكِهَةِ، كَجِبْرِيلَ بَيْنَ الْمَلائِكَةِ "

Muhammed b. Sîrîn der ki: "Meyveler içinde nar, melekler içinde Cibril gibidir."

(٢٤٣٥)- [٢٧٤/٢] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا خَلَفُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ الضَّبِّيُّ، قَالَ: ثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ ، قَالَ: ثنا الأَصْمَعِيُّ، قَالَ: ثنا جُوَيْرِيَةُ، قَالَ: قُلْتُ لِمُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ: إِنِّي اشْتَرَيْتُ جَارِيَةً عَظِيمَةَ الشَّفَةِ، فَقَالَ: " ذَاكَ أَوْثَرُ لِقُبْلَتِهَا "

Cüveyriye bildiriyor: Muhammed b. Sîrîn'e: "İri dudaklı bir cariye satın aldım" deyince, "Bu, onun daha rahat öpmesine yarar" karşılığını verdi.

(٢٤٣٦)- [٢٧٥/٢] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّازِيُّ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ قُرَّةَ بْنِ خَالِدٍ، قَالَ: قُلْتُ لِمُحَمَّدِ

بْنِ سِيرِينَ: هَلْ كَانُوا يَتَمَازَحُونَ؟ فَقَالَ: مَا كَانُوا إِلا كَالنَّاسِ، كَانَ ابْنُ عُمَرَ " يَمْزَحُ وَيُنْشِدُ الشِّعْرَ، وَيَقُولُ:

يُحِبُّ الْخَمْرَ مِنْ كِيسِ النَّدَامَى   وَيَكْرَهُ أَنْ تُفَارِقَهُ الْفُلُوسُ

Kurre b. Hâlid bildiriyor: Muhammed b. Sîrîn'e: "Ashâb birbirleriyle sakalaşırlar mıydı?" diye sorduğumda şöyle dedi: Onlar da diğer insanlar gibiydiler. Hatta İbn Ömer şakalaşır ve şöyle şiir okurdu:

"İçkicilerin kesesinden içki içmeyi sever
Paracıklarından ayrılmayı da hiç istemezdi."

(٢٤٣٧)- [٢٧٥/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَمَّادِ بْنِ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شُعَيْبِ بْنِ الْحَبْحَابِ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَمِّي صَالِحُ بْنُ عَبْدِ الْكَبِيرِ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَمِّي أَبُو بَكْرِ بْنُ شُعَيْبٍ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، فَجَاءَهُ إِنْسَانٌ فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ مِنَ الشِّعْرِ، وَذَاكَ قَبْلَ صَلاةِ الْعَصْرِ، فَأَنْشَدَ هَذِهِ الأَبْيَاتِ:

كَأَنَّ الْمُدَامَةَ وَالزَّنْجَبِيلْ   وَرِيحَ الْخَزَامَى وَذَوْبَ الْعَسَلْ
يَعْدِلُ بِهِ بَرْدَ أَنْيَابِهَا   إِذَا النَّجْمُ وَسْطَ السَّمَاءِ اعْتَدَلْ

ثُمَّ دَخَلَ فِي الصَّلاةِ

Ebû Bekr b. Şu'ayb bildiriyor: Muhammed b. Sîrîn'in yanındayken bir adam geldi ve şiir hakkında bir şey sordu. Bu olay ikindi namazından önce olmuştu. İbn Sîrîn şu beyitleri söyledi ve namaza durdu:

"Şarap ve zencefil
Lavanta kokusu eritilmiş balı anımsatabilir.
Sevgilinin dişlerindeki serinlik
Gökteki asılı bir yıldız gibidir."

(٢٤٣٨)- [٢٧٥/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ خُلَيْفِ بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سُئِلَ مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ: أَيُنْشِدُ الرَّجُلُ وَهُوَ عَلَى وُضُوءٍ؟ فَقَالَ:

نُبِّئْتُ أَنَّ فَتَاةً كُنْتُ أَخْطُبُهَا عُرْقُوبُهَا مِثْلُ شَهْرِ الصَّوْمِ فِي الطُّوَلْ
أَسْنَانُهَا مِائَةٌ أَوْ زِدْنَ وَاحِدَةً وَسَائِرُ الْخَلْقِ مِنْهَا بَعْدُ مَمْطُولْ
ثُمَّ قَالَ: " اللَّهُ أَكْبَرُ "

Yahyâ b. Huleyf b. Ukbe, babasından bildiriyor: Muhammed b. Sîrîn'e: "Kişi abdestliyken şiir söyleyebilir mi?" diye sorulunca, İbn Sîrîn:

Nişanlanmak istediğim bir kız hakkında
Bana bilgi verdiler ve dediler ki
Uzun günde oruç tutmuş gibi
Bitkinlikten sinirler şişmiş
Dişleri yüz veya yüz bir tanedir.
Diğer insanlar ona göre ceylan gibidir.

şiirini söyleyip tekbir getirerek namaza başladı.

(٢٤٣٩)- [٢٧٥/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ السِّنْدِيِّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ، قَالَ: ثنا خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ، قَالَ: " مَثَلُ الَّذِي يَجْلِسُ وَلا يَخْلَعُ نَعْلَيْهِ، مَثَلُ دَابَّةٍ يُوضَعُ عَنْهَا الْحِمْلُ وَلا يُوضَعُ عَنْهَا الإِكَافُ "

Muhammed b. Sîrîn der ki: "Oturduğu zaman terliklerini çıkarmayan kişi, yükü indirildiği halde semeri üzerinde bırakılan hayvan gibidir."

(٢٤٤٠)- [٢٧٥/٢] أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَصْرٍ فِي كِتَابِهِ، وَحَدَّثَنِي عَنْهُ أَبُو عَمْرٍو الْعُثْمَانِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ مَسْرُوقٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانَ، قَالَ: ثنا عُمَرُ بْنُ حَبِيبٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ سِيرِينَ، يَقُولُ: " ثَلاثَةٌ لَيْسَ مَعَهُمْ غُرْبَةٌ: حَسَنُ الأَدَبِ، وَكَفُّ الأَذَى، وَمُجَانَبَةُ الرَّيْبِ "

Muhammed b. Sîrîn der ki: "Üç şeyle yalnızlık bir arada olmaz: Güzel ahlâk, zulmü terk etmek ve şüpheden uzak durmak."

(٢٤٤١)- [٢٧٦/٢] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ السَّمَيْدَعِ، قَالَ: ثنا مُوسَى بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ بَكَّارٍ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ دِينَارٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ

سِيرِينَ، " أَنَّ رَجُلَيْنِ اخْتَصَمَا فِي تُخُومِ أَرْضٍ، فَأَوْحَى اللَّهُ ﷻ إِلَيْهَا فَكَلَّمَتْهُمَا، فَقَالَتْ: يَا مِسْكِينَانِ، أَوْ يَا شَقِيَّانِ، تَخْتَصِمَانِ فِيَّ وَقَدْ مَلَكَنِي أَلْفُ أَعْوَرَ سِوَى الأَصِحَّاءِ "

Hasan b. Dînâr'ın, Muhammed b. Sîrîn'den naklettiğine göre iki adam tarla sınırı konusunda anlaşmazlığa düştüler. Allah tarlaya vahyetti, tarla dile gelip onlara: "Ey iki miskin! —veya— ey iki bedbaht! Benim için anlaşmazlığa düşüyorsunuz, ama şimdiye kadar bana sağlamlar hariç bin kör adam sahip olmuştur" dedi.

(٢٤٤٢)- [٢٧٦/٢] حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي جَدِّي مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ مَرْزُوقٍ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: ثنا هِشَامٌ، عَنْ مُحَمَّدٍ، قَالَ: " لَمْ تُرَ هَذِهِ الْحُمْرَةُ الَّتِي فِي آفَاقِ السَّمَاءِ حَتَّى قُتِلَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهِ تَعَالَى عَنْهُمَا، وَلَمْ تُفْقَدِ الْخَيْلُ الْبَلَقُ فِي الْمَغَازِي حَتَّى قُتِلَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ "

Muhammed (b. Sîrîn) der ki: "Hüseyin b. Ali şehid edilinceye kadar, bu gökyüzündeki kızıllık görünmemişti. Hz. Osmân şehid edilinceye kadar da alaca atlar savaş meydanlarında kaybedilmemişti."

(٢٤٤٣)- [٢٧٦/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْقَاسِمِ بْنِ مُشَاوِرٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: ثنا مَرْحُومُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: لَمَّا كَانَتْ فِتْنَةُ يَزِيدَ بْنِ الْمُهَلَّبِ، انْطَلَقْتُ أَنَا وَرَجُلٌ إِلَى ابْنِ سِيرِينَ، فَقُلْنَا: مَا تَرَى؟ فَقَالَ: " انْظُرُوا إِلَى أَسْعَدِ النَّاسِ حَتَّى قُتِلَ عُثْمَانُ فَاقْتَدُوا بِهِ "، قُلْنَا: هَذَا ابْنُ عُمَرَ كَفَّ يَدَهُ

Merhûm b. Abdilazîz bildiriyor: Babamın şöyle dediğini işittim: Yezîd b. el-Mühelleb'in fitnesi zamanında bir adamla birlikte İbn Sîrîn'in yanına gittik ve: "Ne yapmamızı önerirsin?" diye sorduk. Bize: "Osmân'ın öldürülmesi sırasında en mutlu kişinin kim olduğunu bulun ve onun yaptığını yapın!" karşılığını verdi. Biz de kendi kendimize: "Bu dediği İbn Ömer'dir. O zamanlar da İbn Ömer bu fitneden uzak durmuştu" dedik.

Rüya tabiri konusunda ondan rivayet olunanlar:

(٢٤٤٤)- [٢٧٦/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ،

قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَوْنٍ، قَالَ: ثنا أَبُو يَحْيَى الْحِمَّانِيُّ، قَالَ: ثنا قُطْبَةُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ يُوسُفَ الصَّبَّاغِ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، قَالَ: " مَنْ رَأَى رَبَّهُ تَعَالَى فِي الْمَنَامِ دَخَلَ الْجَنَّةَ "

İbn Sîrîn der ki: "Rüyasında Rabbini gören kişi Cennete girer."

(٢٤٤٥)- [٢٧٦/٢] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا مَرْوَانُ بْنُ سَالِمٍ، قَالَ: ثنا مَسْعَدَةُ بْنُ الْيَسَعِ، عَنْ خَالِدِ بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ سِيرِينَ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ، رَأَيْتُ فِيَ الْمَنَامِ كَأَنِّي أَشْرَبُ مِنْ بُلْبُلَةٍ لَهَا ثَقْبَانِ، فَوَجَدْتُ أَحَدَهُمَا عَذْبًا وَالآخَرَ مِلْحًا، قَالَ ابْنُ سِيرِينَ: " اتَّقِ اللَّهَ، لَكَ امْرَأَةٌ وَأَنْتَ تُخَالِفُ إِلَى أُخْتِهَا "

Hâlid b. Dînâr bildiriyor: İbn Sîrîn'in yanındayken adamın biri geldi ve: "Ey Ebû Bekr! Rüyamda iki deliği olan bir memeden içtiğimi gördüm. Ama bunlardan birinin tadı tatlı iken diğeri tuzluydu" dedi. İbn Sîrin adama: "Allah'tan kork! Hanımın varken sen onun kardeşine yanaşıyorsun!" karşılığını verdi.

(٢٤٤٦)- [٢٧٧/٢] ثنا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: ثنا جَدِّي مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، وَوهَيْبٌ، قَالا: ثنا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، أَنَّ رَجُلا قَالَ لأَبِي بَكْرٍ: رَأَيْتُ كَأَنِّي أَبُولُ دَمًا، قَالَ: " تَأْتِي امْرَأَتَكَ وَهِيَ حَائِضٌ؟ " قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: " اتَّقِ اللَّهَ وَلا تَعُدْ "

Ebû Kılâbe bildiriyor: Adamın biri İbn Sîrîn'e: "Rüyamda kan işediğimi gördüm!" dedi. Bunun üzerine adama: "Hanımın hayızlı iken onunla ilişkiye giriyor musun?" diye sorunca, adam: "Evet!" karşılığını verince ona: "Allah'tan kork ve bunu bir daha yapma!" dedi.

(٢٤٤٧)- [٢٧٧/٢] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا مَرْوَانُ بْنُ سَالِمٍ، قَالَ: ثنا مَسْعَدَةُ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ: أَنَّ رَجُلا رَأَى فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ فِي حِجْرِهِ صَبِيًّا يَصِيحُ، فَقَصَّ رُؤْيَاهُ عَلَى ابْنِ سِيرِينَ، فَقَالَ: " اتَّقِ اللَّهَ وَلا تَضْرِبِ الْعُودَ "

Ebû Câfer'in naklettiğine göre bir adam rüyasında, kucağında bağırarak ağlayan bir çocuk görmüştü. Bu rüyasını İbn Sîrîn'e anlatınca şöyle dedi: "Allah'tan kork ve ûd çalma."

(٢٤٤٨)- [٢٧٧/٢] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا مَرْوَانُ، قَالَ: ثنا مَسْعَدَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ حَبِيبٍ، أَنَّ امْرَأَةً رَأَتْ فِي الْمَنَامِ أَنَّهَا تَحْلِبُ حَيَّةً، فَقَصَّتْ عَلَى ابْنِ سِيرِينَ، فَقَالَ ابْنُ سِيرِينَ: " اللَّبَنُ فِطْرَةٌ، وَالْحَيَّةُ عَدُوٌّ، وَلَيْسَتْ مِنَ الْفِطْرَةِ فِي شَيْءٍ، هَذِهِ امْرَأَةٌ يَدْخُلُ عَلَيْهَا أَهْلُ الأَهْوَاءِ "

Habîb bildiriyor: Kadının biri rüyasında bir yılanı sağdığını gördü. Bu rüyasını da İbn Sîrîn'e anlattı. Sonrasında İbn Sîrîn: "Süt fıtrata, yılan ise düşmana işarettir. Ancak bu kadının fıtrattan yana bir nasibi olmamıştır. Erkeklerle de beraber olmaktadır" dedi.

(٢٤٤٩)- [٢٧٧/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الضَّحَّاكِ، قَالَ: ثنا أَبُو هِشَامٍ الرِّفَاعِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، قَالَ: ثنا مُغِيرَةُ بْنُ حَفْصٍ، قَالَ: رَأَى الْحَجَّاجُ بْنُ يُوسُفَ فِي مَنَامِهِ رُؤْيَا كَأَنَّ حَوْرَاوَيْنِ أَتَتَاهُ، فَأَخَذَ إِحْدَاهُمَا وَفَاتَتْهُ الأُخْرَى، فَكَتَبَ بِذَلِكَ إِلَى عَبْدِ الْمَلِكِ، فَكَتَبَ إِلَيْهِ عَبْدُ الْمَلِكِ: هَنِيئًا يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، فَبَلَغَ ذَلِكَ ابْنَ سِيرِينَ، فَقَالَ: " أَخْطَأَتِ، اسْتُهُ الْحُفْرَةَ هَذِهِ فِتْنَتَانِ، يُدْرِكُ إِحْدَاهُمَا وَتَفُوتُهُ الأُخْرَى "، قَالَ: فَأَدْرَكَ الْجَمَاجِمَ وَفَاتَتْهُ الأُخْرَى

Muğîre b. Hafs anlatıyor: (Zalim lakaplı) Haccâc b. Yûsuf rüyasında iki huri gördü. Bunlardan birini alabildi, ama diğerini kaçırdı. Bu rüyasını mektupla Abdulmelik'e bildirince, Abdulmelik ona: "Müjdeler olsun sana ey Ebû Muhammed!" şeklinde bir cevap yazdı. İbn Sîrîn durumdan haberdâr olunca Abdulmelik için şöyle dedi: "Yanlış yorumlamışsın, kabre giresice! Bunlar iki fitneye işarettir ki bunlardan birine maruz kalıp diğerinden kurtulacaktır!" Gerçekten de Haccâc, Cemâcim'deki fitneye ulaştı, ancak diğerinden kurtuldu.

(٢٤٥٠)- [٢٧٧/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: ثنا أَبُو هِشَامٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرٍ، قَالَ: ثنا مُغِيرَةُ، قَالَ: رَأَى ابْنُ سِيرِينَ: كَأَنَّ الْجَوْزَاءَ تَقَدَّمَتِ الثُّرَيَّا، فَأَخَذَ فِي وَصِيَّتِهِ، قَالَ: " يَمُوتُ الْحَسَنُ وَأَمُوتُ بَعْدَهُ، هُوَ أَشْرَفُ مِنِّي "

Muğîre bildiriyor: İbn Sîrîn, rüyasında İkizler burcunun Süreyyâ'nın üzerine çıktığını gördü. Bunun üzerine vasiyetini yazdı ve şöyle dedi: "Hasan ölecek ardından ben öleceğim. Zira o benden daha saygın birisidir."

(٢٤٥١)- [٢٧٨/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بُنْدَارٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي عَاصِمٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، قَالَ: ثنا الْحَارِثُ بْنُ مُشْقِفٍ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لابْنِ سِيرِينَ: إِنِّي رَأَيْتُ كَأَنِّي أَلْعَقُ عَسَلا مِنْ جَامٍ مِنْ جَوْهَرٍ، فَقَالَ: " اتَّقِ اللَّهَ وَعَاوِدِ الْقُرْآنَ، فَإِنَّكَ رَجُلٌ قَرَأْتَ الْقُرْآنَ ثُمَّ نَسِيتَهُ "

Hâris b. Muşkif bildiriyor: Adamın biri İbn Sîrîn'e: "Rüyamda mücevherlerle süslü cam bir kaptan kaşıkla bal yediğimi gördüm" dedi. İbn Sîrîn de adama: "Allah'tan kork ve sıkça Kur'ân oku! Sen Kur'ân'ı okumuş, ancak onu unutmuşsun!" karşılığını verdi. Başka bir adam İbn Sîrîn'e: "Rüyamda kıraç bir araziye bekçilik yaptığımı gördüm" deyince, İbn Sîrîn: "Sen hanımınla ilişkiye girince azil yapıyorsun!" karşılığını verdi.

(٢٤٥٢)- [٢٧٨/٢] قَالَ: وَقَالَ رَجُلٌ لابْنِ سِيرِينَ: رَأَيْتُ كَأَنِّيَ أَحْرُثُ أَرْضًا لا تَنْبُتُ، قَالَ: " أَنْتَ رَجُلٌ تَعْزِلُ عَنِ امْرَأَتِكَ "

Bir adam İbn Sîrîn'e; "Rüyamda bir tarlayı ektiğimi, ama ekin bitmediğini gördüm" deyince, ona "Sen eşinle birlikte olurken (hamile kalmaması için) azil yapıyorsun" dedi.

(٢٤٥٣)- [٢٧٨/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بُنْدَارٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي عَاصِمٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ، قَالَ: ثنا مُبَارَكُ بْنُ يَزِيدَ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لابْنِ سِيرِينَ: رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنِّي أَغْسِلُ ثَوْبِي وَهُوَ لا يَنْقَى، قَالَ: " أَنْتَ رَجُلٌ مُصَارِمٌ لأَخِيكَ " قَالَ: وَقَالَ رَجُلٌ لابْنِ سِيرِينَ: رَأَيْتُ كَأَنِّيَ أَطِيرُ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ، قَالَ: " أَنْتَ رَجُلٌ تُكْثِرُ الْمُنَى "

Mübârek b. Yezîd el-Basrî bildiriyor: Adamın biri İbn Sîrîn'e: "Rüyamda giysimi yıkadığımı, ancak bir türlü temizlenmediğini gördüm" deyince İbn Sîrîn adama: "Sen kardeşine sırtım çevirmişsin!" karşılığını verdi. Başka bir adam ona: "Rüyamda gökyüzü ile yeryüzü arasında uçtuğumu gördüm" deyince, İbn Sîrîn adama: "Arzuları çok olan birisin!" karşılığını verdi.

(٢٤٥٥)- [٢٧٨/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى،
قَالَ: ثنا الْحُمَيْدِيُّ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: ثنا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى ابْنِ
سِيرِينَ وَأَنَا عِنْدَهُ، فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ كَأَنَّ عَلَى رَأْسِي تَاجًا مِنْ ذَهَبٍ، فَقَالَ لَهُ ابْنُ سِيرِينَ:
" اتَّقِ اللَّهَ، فَإِنَّ أَبَاكَ فِي أَرْضِ غُرْبَةٍ وَقَدْ ذَهَبَ بَصَرُهُ وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ تَأْتِيَهُ "، قَالَ: فَمَا أَرَادَ
الرَّجُلُ الْكَلامَ حَتَّى أَدْخَلَ يَدَهُ فِي حُجْزَتِهِ، فَأَخْرَجَ كِتَابًا مِنْ أَبِيهِ يَذْكُرُ فِيهِ غِيَابَ بَصَرِهِ،
وَإِنَّهُ فِي أَرْضِ غُرْبَةٍ، وَيَأْمُرُ بِالإِتْيَانِ إِلَيْهِ

Hişâm b. Hassân bildiriyor: İbn Sîrîn'in yanındayken adamın biri geldi ve: "Rüyamda başımda altından bir taç olduğunu gördüm" dedi. İbn Sîrîn adama: "Allah'tan kork! Baban gurbet ellerinde gözlerini kaybetmiş bir şekilde senin yanına gitmeni bekliyor!" deyince, adam başka da bir söz söylemedi. Ama elini giysisinin altına sokup babasından kendisine gelen mektubu çıkardı. Mektupta da gerçekten babasının gurbet elde gözlerini kaybetmiş olduğu ve kendisini yanma beklediği yazıyordu.

(٢٤٥٦)- [٢٧٨/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي
أُسَامَةَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، قَالَ: ثنا ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، قَالَ: "
إِنَّ هَذَا الْعِلْمَ دِينٌ، فَانْظُرُوا عَمَّنْ تَأْخُذُونَهُ "

Muhammed b. Sîrîn der ki: "Bu ilim dindir (veya borçtur). Onu kimden aldığınıza dikkat edin."

(٢٤٥٧)- [٢٧٨/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ إِسْحَاقَ الْمَوْصِلِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ
بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا، عَنْ عَاصِمٍ الأَحْوَلِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ
سِيرِينَ، قَالَ: " كَانُوا لا يَسْأَلُونَ عَنِ الإِسْنَادِ، فَلَمَّا وَقَعَتِ الْفِتْنَةُ، قَالُوا: سَمُّوا لَنَا رِجَالَكُمْ،
فَنَنْظُرَ إِلَى أَهْلِ السُّنَّةِ فَنَأْخُذَ حَدِيثَهُمْ، وَإِلَى أَهْلِ الْبِدْعَةِ فَلا نَأْخُذَ حَدِيثَهُمْ "

Muhammed b. Sîrîn der ki: "Eskiden isnadı araştırmazlardı. Fitne ortaya çıkınca şöyle demeye başladılar; "Bize hadis naklettiğiniz adamların adını söyleyin. Bakarız; Ehl-i sünnet olanların hadislerini alırım, Ehl-i bidat olanların hadisini almayız."

Muhammed b. Sîrîn sahabeden bir çok kişiden hadis rivâyet etti. Bunlardan bazıları; Ebû Hureyre, Ebû Saîd el-Hudrî, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Abbâs, İmrân b. Husayn, Ebû Bekre, Enes b. Mâlik ve diğerleri.

Takrîb 1502, Takrîb 1503, Takrîb 884, Takrîb 2029, Takrîb 3768, Takrîb 3767, Takrîb 2632, Takrîb 2453, Takrîb 3673, Takrîb 3953-a, Takrîb 2343, Takrîb 4058

Ebû Kılâbe Abdullah b. Zeyd

Onlardan biri de; aklı başında ve nasihati dinlenir, hitabeti anlaşılır, merhametli bol, eli bol, Ebû Kılâbe Abdullah b. Zeyd el-Cermî.

Derler ki: Tasavvuf, endişelenip nasihat etmek, ahlâken geniş olmaktır.

(٢٤٧١)- [٢٨٢/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، قَالَ: ثنا [٢٨٣/٢] سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ رُسْتُمَ، قَالَ: قَالَ أَبُو قِلابَةَ: " يَا أَيُّوبُ، إِذَا أَحْدَثَ اللَّهُ تَعَالَى لَكَ عِلْمًا، فَأَحْدِثْ لَهُ عِبَادَةً، وَلا يَكُنْ هَمُّكَ مَا تُحَدِّثُ بِهِ النَّاسَ "

Ebû Kılâbe der ki: "Ey Eyyûb, Allah sana ilim verirse, sen de ona ibadet ver. İnsanlara bir şeyler anlatmak derdin olmasın."

(٢٤٧٢)- [٢٨٣/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَالِمٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، قَالَ: ثنا الْقَاسِمُ بْنُ عِيسَى، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " قِيلَ لِلُقْمَانَ: أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ؟ قَالَ: الَّذِي يَزْدَادُ مِنْ عِلْمِ النَّاسِ إِلَى عِلْمِهِ "

Ebû Kılâbe der ki: Lokman'a "Hangi insanlar daha âlimdir?" diye sordular. "İnsanların ilminden alıp kendi ilmini katandır" dedi.

(٢٤٧٣)- [٢٨٣/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ، قَالَ: ثنا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " مَا مِنْ أَحَدٍ يُرِيدُ خَيْرًا أَوْ شَرًّا، إِلا وَجَدَ فِي قَلْبِهِ آمِرًا وَزَاجِرًا، آمِرًا يَأْمُرُ بِالْخَيْرِ، وَزَاجِرًا يَنْهَى عَنِ الشَّرِّ "

Ebû Kılâbe der ki: “Hayrı veya şerri isteyen hiç kimse yoktur ki, kalbinde ona hayrı emreden ve şerden sakındıranı bulmasın.”

(٢٤٧٤)- [٢٨٣/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، قَالَ: ثنا أَيُّوبُ، عَنْ كِتَابِ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " مَثَلُ الْعُلَمَاءِ كَمَثَلِ النُّجُومِ الَّتِي يُهْتَدَى بِهَا، وَالأَعْلامِ الَّتِي يُقْتَدَى بِهَا، فَإِذَا تَغَيَّبَتْ تَحَيَّرُوا، وَإِذَا تَرَكُوهَا ضَلُّوا "

Eyyûb, Ebû Kılâbe’nin mektubundan, onun şu sözünü nakleder: “Âlimler, yol gösteren yıldızlar ve takip edilen liderler gibidir. Âlimler kaybolursa; insanlar yollarını şaşırır, onların peşini bırakırlarsa yollarını kaybederler.”

(٢٤٧٥)- [٢٨٣/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَبِي، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ، قَالَ: ثنا أَيُّوبُ، عَنْ كِتَابِ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " الْعُلَمَاءُ ثَلاثَةٌ: فَعَالِمٌ عَاشَ بِعِلْمِهِ وَعَاشَ النَّاسُ بِعِلْمِهِ، وَعَالِمٌ عَاشَ بِعِلْمِهِ وَلَمْ يَعِشِ النَّاسُ بِعِلْمِهِ، وَعَالِمٌ لَمْ يَعِشْ بِعِلْمِهِ وَلَمْ يَعِشِ النَّاسُ بِعِلْمِهِ "

Ebû Kılâbe der ki: “Üç çeşit âlim vardır: Kendi ilmiyle amel eden ve insanların da onun ilmiyle amel ettiği âlim. Kendi ilmiyle amel eden, ancak insanların onun ilmiyle amel etmediği âlim. Diğeri de ilmiyle ne kendisinin, ne de diğer insanların amel etmediği âlimdir.”

(٢٤٧٦)- [٢٨٣/٢] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، قَالَ: ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، قَالَ: ثنا أَيُّوبُ بْنُ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " مَثَلُ النَّاسِ وَالإِمَامِ، كَمَثَلِ الْفُسْطَاطِ، لا يَقُومُ الْفُسْطَاطُ إِلا بِعَمُودٍ، وَلا يَقُومُ الْعَمُودُ إِلا بِالأَوْتَادِ، وَكُلَّمَا نُزِعَ وَتَدٌ ازْدَادَ الْعَمُودُ وَهْنًا "

Ebû Kılâbe der ki: “İnsanlar ve âlim kıl çadıra benzer. Çadır orta direk olmazsa ayakta duramaz. Direk de kazıklar olmazsa ayakta durmaz. Kazıklar söküldükçe direk gevşer.”

(٢٤٧٧)- [٢٨٣/٢] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا يُوسُفُ الْقَاضِي، قَالَ: ثنا أَبُو الرَّبِيعِ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: ثنا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " أَيُّ رَجُلٍ أَعْظَمُ

أَجْرًا مِنْ رَجُلٍ يُنْفِقُ عَلَى عِيَالِهِ صِغَارًا، فَيَعِفُّهُمْ وَيَنْفَعُهُمُ اللَّهُ تَعَالَى وَيُغْنِيهِمْ بِهِ؟ "
[٢٨٤/٢]

Ebû Kılâbe der ki: "Küçük çocuklarının nafakasını karşılayan bir kişiden daha ecirli kimse var mıdır? Allah onun hatırına onları haramlardan muhafaza edip yardımcı olur."

(٢٤٧٨)- [٢٨٤/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ، قَالَ: ثنا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَمَّا لَعَنَ إِبْلِيسَ، سَأَلَهُ النَّظِرَةَ فَأَنْظَرَهُ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ، فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ، لا أَخْرُجُ مِنْ جَوْفِ أَوْ مِنْ قَلْبِ ابْنِ آدَمَ مَا دَامَ فِيهِ الرُّوحُ، قَالَ: وَعِزَّتِي لا أَحْجُبُ عَنْهُ التَّوْبَةَ مَا دَامَ فِيهِ الرُّوحُ "

Ebû Kılâbe der ki: "Allah İblis'i lanetlediğinde, İblis mühlet istedi. Allah da Din Gününe kadar mühlet verdi. İblis "İzzetine yemin ederim ki; ruh taşıdığı müddetçe Âdemoğlunun kalbinden veya içinden çıkmayacağım" deyince, Allah: "İzzetime yemin ederim ki; ruh taşıdığı müddetçe ona tövbe kapısını kapatmayacağım" dedi.

(٢٤٧٩)- [٢٨٤/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، أَنَّهُ قَالَ فِي صَلَوَاتِهِ: " اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الطَّيِّبَاتِ وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ وَحُبَّ الْمَسَاكِينِ وَأَنْ تَتُوبَ عَلَيَّ، وَإِذَا أَرَدْتَ لِعِبَادِكَ فِتْنَةً أَنْ تَوَفَّانِي غَيْرَ مَفْتُونٍ "

Eyyûb, Ebû Kılâbe'nin namazında şöyle dediğini naklediyor: "Allahım! Senden güzellikleri istiyorum, kötülükleri terk etmeyi, miskinleri sevmeyi nasip etmeni istiyorum. Tövbemi kabul etmeni istiyorum. Eğer kullarını fitneyle imtihan etmek istersen, fitneye bulaşmadan ruhumu almanı istiyorum."

(٢٤٨٠)- [٢٨٤/٢] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، قَالَ: ثنا أَبِي، قَالَ: ثنا ابْنُ عَوْنٍ، قَالَ: ثنا أَبُو رَجَاءٍ مَوْلَى أَبِي قِلابَةَ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، فَذَكَرُوا الْقَسَامَةَ "

فَحَدَّثْتُهُ، عَنْ أَنَسٍ، بِقِصَّةِ الْعُرَنِيِّينَ، فَقَالَ عُمَرُ: " لَنْ تَزَالُوا بِخَيْرٍ يَا أَهْلَ الشَّامِ مَا دَامَ فِيكُمْ هَذَا، أَوْ مِثْلُ هَذَا "

Ebû Kılâbe der ki: Ömer b. Abdilazîz'in yanında oturuyordum. Kasâme'den[1] bahsettiler. Ona Enes'ten, Uranîlerin[2] kıssasını naklettim. Ömer dedi ki; "Ey Şâm ahalisi! Bu adam veya böyle bir adam içinizde var olduğu müddetçe hayır içinde yaşarsınız."

(٢٤٨١)- [٢٨٤/٢] حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ بْنُ حَمْزَةَ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْحَجَّاجُ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو رَجَاءٍ مَوْلَى أَبِي قِلابَةَ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، أَنَّ عَنْبَسَةَ بْنَ سَعِيدٍ قَالَ لأَبِي قِلابَةَ: " لا يَزَالُ هَذَا الْجُنْدُ بِخَيْرٍ مَا عَاشَ هَذَا الشَّيْخُ بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ "

Ebû Kılâbe'nin hizmetçisi Ebû Recâ'nın naklettiğine göre: Anbese b. Saîd, Ebû Kılâbe için şöyle dedi: "Bu yaşlı adam içinizde yaşadığı müddetçe, bu ordu hayır içinde yaşar."

(٢٤٨٢)- [٢٨٤/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا حَاتِمُ بْنُ اللَّيْثِ، قَالَ: ثنا عَارِمٌ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، قَالَ: " كَانَ أَبُو قِلابَةَ وَاللَّهِ مِنَ الْفُقَهَاءِ ذَوِي الأَلْبَابِ "، فَقَالُ أَيُّوبُ: قَالَ مُسْلِمُ بْنُ يَسَارٍ: لَوْ كَانَ أَبُو قِلابَةَ مِنَ الْعَجَمِ كَانَ مُوبَذَ مُوبَذَانَ، قَالَ مُسْلِمٌ: يَعْنِي: قَاضِيَ الْقُضَاةِ

Eyyûb der ki: "Vallahi Ebû Kılâbe, feraset sahibi bir fıkıh âlimidir.

Müslim b. Yesâr der ki: "Ebû Kılâbe Acem halkından olsaydı kadılar kadısı olurdu."

(٢٤٨٣)- [٢٨٤/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا حَاتِمٌ، قَالَ: ثنا عَارِمٌ، قَالَ: ثنا ثَابِتُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: ثنا عَاصِمٌ الأَحْوَلُ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " إِذَا كَانَ الإِنْسَانُ أَعْلَمَ بِنَفْسِهِ مِنَ النَّاسِ، فَذَاكَ قَمِنٌ أَنْ يَنْجُوَ، وَإِذَا كَانَ النَّاسُ أَعْلَمَ بِهِ مِنْ نَفْسِهِ، فَذَاكَ قَمِنٌ أَنْ يَهْلَكَ "

---

[1] Cahiliye döneminde, iddiayı ispat için grup halinde yemin etmektir. Bu ispat türü, İslam hukukunda da geçerli kabul edilmiştir.

[2] Uranîler, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) karşı geldikleri için ağır ceza verilen bir esir kabile.

Ebû Kılâbe der ki: “Eğer kişi nefsini insanlardan iyi bilirse, bu kişi kurtulmaya yakındır. Eğer insanlar bu kişiyi kendinden daha iyi tanıyorsa bu kişinin de helaki yakındır.”

(٢٤٨٤)- [٢٨٥/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: ثنا أَيُّوبُ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ أَبِي قِلابَةَ، فَسَمِعْنَا صَوْتَ قَاصٍّ قَدِ ارْتَفَعَ صَوْتُهُ وَصَوْتُ أَصْحَابِهِ، فَقَالَ أَبُو قِلابَةَ: " إِنْ كَانُوا لَيُعَظِّمُونَ الْمَوْتَ بِالسَّكِينَةِ "

Eyyûb bildiriyor: Ebû Kılâbe ile bir cenazedeyken bir vaizin yüksek sesle konuştuğunu ve arkadaşlarının da sesinin yükseldiğini görünce: “Öncekiler sükûnetle cenazeye saygı duyarlardı” dedi.

(٢٤٨٥)- [٢٨٥/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " إِذَا بَلَغَكَ عَنْ أَخِيكَ شَيْءٌ تَكْرَهُهُ، فَالْتَمِسْ لَهُ الْعُذْرَ جَهْدَكَ، فَإِنْ لَمْ تَجِدْ لَهُ عُذْرًا، فَقُلْ فِي نَفْسِكَ: لَعَلَّ لأَخِي عُذْرًا لا أَعْلَمُهُ "

Ebû Kılâbe der ki: “Eğer kardeşinden hoşlanmadığın bir şey görürsen, kendin ona bir mazeret bulmaya çalış. Eğer bir mazeret bulamazsan kendi kendine; “Kardeşimin bilmediğim bir mazereti vardır” de.”

(٢٤٨٦)- [٢٨٥/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَهْ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: ثنا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: " اثْنَتَانِ يَا ابْنَ آدَمَ أَعْطَيْتُكَهُمَا لَمْ تَكُنْ لَكَ وَاحِدَةٌ مِنْهُمَا، أَمَّا إِحْدَاهُمَا: فَإِنَّكَ بَخِلْتَ بِمَا مَلَكْتَ حَتَّى إِذَا أَخَذْتُ بِكَظَمِكَ وَصَارَ لِغَيْرِكَ، جَعَلْتُ لَكَ فِيهِ نَصِيبًا، أَوْ قَالَ: فَرِيضَةً أُزَكِّيكَ بِهَا وَأُطَهِّرُكَ، وَأَمَّا الأُخْرَى: فَصَلاةُ عِبَادِي عَلَيْكَ بَعْدَمَا انْقَطَعَ عَمَلُكَ، فَلَمْ يَكُنْ لَكَ عَمَلٌ "

Ebû Kılâbe der ki: Allah buyuruyor ki: “Ey Âdemoğlu! Sana, senin olmayan iki şey verdim. Birincisi; mülkünde cimrilik ettin, sonunda senin payından alıp başkasına verdim, bundan sana da pay düştü. —veya; seni temizlemek için farz olanı aldım.— Diğeri ise; amel defterin kapandıktan sonra, kullarımın senin namazını kılmalarıdır. Çünkü senin artık bir amelin söz konusu değildir.”

(٢٤٨٧)- [٢٨٥/٢] ثنا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ زُرَارَةَ، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ أَيُّوبَ، قَالَ: " لَمَّا تُوُفِّيَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أُذَيْنَةَ، ذُكِرَ أَبُو قِلابَةَ لِلْقَضَاءِ، فَهَرَبَ حَتَّى أَتَى الشَّامَ "

Eyyûb'un naklettiğine göre Abdurrahman b. Üzeyne vefat ettiği zaman, kadılık için Ebû Kılâbe'nin adı geçince, Ebû Kılâbe kaçıp Şâm'a gitmişti."

(٢٤٨٨)- [٢٨٥/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَهْ، قَالَ: ثنا ابْنُ حَسَّانَ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، قَالَ: " وَجَدْتُ أَعْلَمَ النَّاسِ بِالْقَضَاءِ أَشَدَّهُمْ فِرَارًا مِنْهُ، وَمَا أَدْرَكْتُ بِهَذَا الْمِصْرِ أَعْلَمَ بِالْقَضَاءِ مِنْ أَبِي قِلابَةَ "

Eyyûb der ki: "İnsanların kadılık yapmaktan en çok kaçanlarının, kadılık konusunda en fazla bilgiye sahip olanlar olduğunu gördüm. Bu asırda ise Ebû Kılâbe gibi kadılık konusunda bilgilisine yetişmedim."

(٢٤٨٩)- [٢٨٥/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا حَاتِمٌ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا وُهَيْبٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ غَيْلانَ بْنِ جَرِيرٍ، قَالَ: اسْتَأْذَنْتُ عَلَى أَبِي قِلابَةَ، فَقَالَ: " ادْخُلْ إِنْ لَمْ تَكُنْ حَرُورِيًّا "

Ğaylân b. Cerîr der ki: "Ebû Kılâbe'nin yanına girmek için izin istediğimde; «Haricilerden değilsen gir» dedi."

(٢٤٩٠)- [٢٨٥/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، [٢٨٦/٢] قَالَ: ثنا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ نَبْهَانَ، عَنْ يَزِيدَ الرِّشْكِ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " يُنَادِي مُنَادٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ قِبَلِ الْعَرْشِ: ﴿أَلا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾، قَالَ: فَلا يَبْقَى أَحَدٌ إِلا رَفَعَ رَأْسَهُ، فَيَقُولُ: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾، فَلا يَبْقَى مُنَافِقٌ إِلا نَكَسَ رَأْسَهُ "

Ebû Kılâbe der ki: "Kıyamet gününde, Arş tarafından bir münadi; **"Bilesiniz ki; Allah'ın dostları için korku yoktur. Onlar mahzun da olmayacaklar."**[1] diyerek seslenir. Herkes başını kaldırır, **"Onlar iman**

---

[1] Yûnus Sur. 62

edenler ve Allah'tan sakınanlardır"[1] deyince de bütün münafıklar başını önüne eğer."

(٢٤٩١)- [٢٨٦/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " لا تُحَدِّثِ الْحَدِيثَ مَنْ لا يَعْرِفُهُ، فَإِنَّ مَنْ لا يَعْرِفُهُ يَضُرُّهُ وَلا يَنْفَعُهُ "

Ebû Kılâbe der ki: "Hadisi (değerini) bilmeyene öğretme. Hadisi bilmeyen fayda yerine ona zarar verir."

(٢٤٩٢)- [٢٨٦/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا عُمَرُ، عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " خَيْرُ الأُمُورِ أَوْسَاطُهَا "

Ebû Kılâbe der ki: "İşlerin en hayırlısı, orta kararlı olanıdır."

(٢٤٩٣)- [٢٨٦/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، قَالَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ رُسْتُمَ، قَالَ: قَالَ أَبُو قِلابَةَ: " يَا أَيُّوبُ، الْزَمْ سُوقَكَ، فَإِنَّ الْغِنَى مِنَ الْعَافِيَةِ "

Ebû Kılâbe der ki: "Ey Eyyûb! Çarşına sahip çık. Çünkü zenginlik sağlıktandır."

(٢٤٩٤)- [٢٨٦/٢] حَدَّثَنَا فاروقٌ الْخَطَّابِيُّ، قَالَ: ثنا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ السِّيرَافِيُّ، قَالَ: ثنا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ، قَالَ: ثنا وُهَيْبٌ، عَنْ أَيُّوبَ، قَالَ: قَالَ أَبُو قِلابَةَ: " لَنْ تَضُرَّكَ دُنْيَا شَكَرْتَهَا لِلَّهِ ﷾ "

Ebû Kılâbe' der ki: "Allah'a şükrettiğin dünya (nimeti) sana zarar veremez."

(٢٤٩٥)- [٢٨٦/٢] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، قَالَ: ثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَ: ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهِ تَعَالَى قَدْ أَوْسَعَ عَلَيْكُمْ، فَلَيْسَ بِضَائِرِكُمْ دُنْيَا إِذَا شَكَرْتُمُوهَا لِلَّهِ ﷾ "

---

[1] Yûnus Sur. 63

Ebû Kılâbe der ki: “Allah size genişlik vermiştir. Şükrünü Allah’a eda ettiğiniz bir dünya size zarar veremez.”

(٢٤٩٦)- [٢٨٦/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا رَجَاءُ بْنُ الْجَارُودِ، قَالَ: ثنا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى، عَنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ صُهَيْبٍ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، قَالَ: قُلْتُ لأَبِي قِلابَةَ: " مَا هَذَا؟ يَعْنِي رَفَعَ الْيَدَيْنِ فِي الصَّلاةِ، قَالَ: تَعْظِيمٌ "

Hâlid el-Hazzâ der ki: (Namazda ellerin kaldırılması konusunda) Ebû Kılâbe’ye: “Bu nedir?” diye sorduğumda: “Allah’ı yüceltmenin göstergesidir!” dedi.

(٢٤٩٧)- [٢٨٦/٢] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ أَيُّوبَ، قَالَ: رَآنِي أَبُو قِلابَةَ وَأَنَا أَشْتَرِي تَمْرًا رَدِيئًا، فَقَالَ: " قَدْ كُنْتُ أَظُنُّ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ نَفَعَكَ بِمَجَالِسِنَا، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ نَزَعَ مِنْ كُلِّ رَدِيءٍ بَرَكَتَهُ؟ "

Eyyûb der ki: Ebû Kılâbe, çürük hurma alırken görüp şöyle dedi; “Allah sayesinde, bizimle oturmanın sana faydalı olacağını sanıyordum. Allah’ın her çürüğün bereketini almış olduğunu bilmiyor musun?”

(٢٤٩٨)- [٢٨٦/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ شَرِيكٍ الأَسَدِيُّ، قَالَ: ثنا شِهَابُ بْنُ عَبَّادٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادٌ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، أَنَّ أَبَا قِلابَةَ، قَالَ: " إِيَّاكُمْ وَأَصْحَابَ الأَكْسِيَةِ "

Ebû Kılâbe der ki: “Giyim kuşam sahiplerinden sakınınız.”

(٢٤٩٩)- [٢٨٧/٢] حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: ثنا جَدِّي، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، قَالَ: كُنَّا نَأْتِي أَبَا قِلابَةَ، فَإِذَا حَدَّثَنَا بِثَلاثَةِ أَحَادِيثَ، قَالَ: قَدْ أَكْثَرْتُ "

Hâlid el-Hazzâ der ki: Ebû Kılâbe’ye giderdik. Bize üç hadis naklederse, “Fazla oldu” derdi.

(٢٥٠٠)- [٢٨٧/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: ثنا أَبُو يَزِيدَ يَعْنِي الْخَزَّازَ، قَالَ: ثنا ابْنُ عُلَيَّةَ، قَالَ: ثنا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " لَيْسَ شَيْءٌ أَطْيَبَ مِنَ الرُّوحِ مَا انْتُزِعَ مِنْ شَيْءٍ إِلا أَنْتَنَ "

Ebû Kılâbe der ki: “Rûhtan daha güzel hoş kokan bir şey yoktur. Terk edip ayrıldığı her şey pis kokar.”

(٢٥٠١)- [٢٨٧/٢] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ بَطَّالٍ، قَالَ: ثنا زِيَادُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: ثنا حَاتِمُ بْنُ وَرْدَانَ، قَالَ: ثنا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " مَا أَمَاتَ الْعِلْمَ إِلا الْقُصَّاصُ يُجَالِسُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ الْقَاصَّ سَنَةً، فَلا يَتَعَلَّقُ مِنْهُ بِشَيْءٍ، وَيَجْلِسُ إِلَى الْعِلْمِ، فَلا يَقُومُ حَتَّى يَتَعَلَّقَ مِنْهُ بِشَيْءٍ "

Ebû Kılâbe der ki: “İlmi, hikâyecilerden başkası öldürmemiştir. İnsan, hikâyecinin yanında bir yıl oturur, ama ondan bir şey almaz. İlim meclisinde oturduğunda ise; bir şey öğrenmeden kalkmaz.”

(٢٥٠٢)- [٢٨٧/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا أَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، قَالَ: قَدِمَ أَبُو قِلابَةَ عَلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، فَقَالَ لَهُ: حَدِّثْ يَا أَبَا قِلابَةَ، قَالَ: " وَاللَّهِ إِنِّي لأَكْرَهُ كَثِيرًا مِنَ الْحَدِيثِ وَكَثِيرًا مِنَ السُّكُوتِ "

İbn Meymûn’un naklettiğine göre Ebû Kılâbe, Ömer b. Abdülaziz’in yanına gitmişti. Kendisine “Konuş ey Ebû Kılâbe!” deyince, şöyle dedi: “Vallahi, çok konuşmaktan da, çok susmaktan da hoşlanmıyorum.”

(٢٥٠٣)- [٢٨٧/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا حَاتِمُ بْنُ اللَّيْثِ، قَالَ: ثنا شُرَيْحُ بْنُ النُّعْمَانِ، قَالَ: ثنا مُصْعَبُ بْنُ حَيَّانَ، عَنْ أَخِيهِ مُقَاتِلِ بْنِ حَيَّانَ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " مَا ابْتَدَعَ رَجُلٌ بِدْعَةً إِلا اسْتَحَلَّ السَّيْفَ "

Ebû Kılâbe der ki: “Bidat ortaya koyan her kişinin kılıçla öldürülmesi helal olur.”

(٢٥٠٤)- [٢٨٧/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، قَالَ: قَالَ أَبُو قِلابَةَ: " لا

تُجَالِسُوا أَهْلَ الأَهْوَاءِ وَلا تُحَادِثُوهُمْ، فَإِنِّي لا آمَنُ أَنْ يَغْمِسُوكُمْ فِي ضَلالَتِهِمْ أَوْ يُلَبِّسُوا عَلَيْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْرِفُونَ "

Ebû Kılâbe der ki: "Nefsanî arzularına uyanlarla oturmayın ve onlarla konuşmayın. Çünkü sizi de dalaletlerinin içine çekmeyeceklerinden veya bildiğiniz şeylerde sizi şüpheye düşürmeyeceklerinden emin değilim."

(٢٥٠٥)- [٢٨٧/٢] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْعَبَّاسِ، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلابَةَ، قَالَ: " مَثَلُ أَهْلِ الأَهْوَاءِ مَثَلُ الْمُنَافِقِينَ، فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى ذَكَرَ الْمُنَافِقِينَ بِقَوْلٍ مُخْتَلِفٍ وَعَمِلٍ مُخْتَلِفٍ، وَجِمَاعُ ذَلِكَ الضُّلالُ، وَإِنَّ أَهْلَ الأَهْوَاءِ اخْتَلَفُوا فِي الأَهْوَاءِ وَاجْتَمَعُوا عَلَى السَّيْفِ "

Ebû Kılâbe der ki: "Hevâ ehli münafıklara benzerler. Allah münafıkları, sözlerinin ve amellerinin değişik olduğunu buyurdu. Bunun neticesi de dalalettir. Heva ehli hevalarında farklılar, ama hepsi de kılıç (ve savaş çığlığında) birleşiyorlar."

Şeyh (Ebû Nuaym) diyor ki: Ebû Kılâbe, bir çok sahabîden sayılmayacak kadar hadis nakletmiştir.

Meşhur hadislerinden bazıları:

Takrîb 2174, Takrîb 72, Takrîb 999, Takrîb 190, Takrîb 4556

Müslim b. Yesâr

Onlardan biri de; bakınca gören, gerekince anında hazır olan, Ebû Abdillah Müslim b. Yesâr.

Derler ki: Tasavvuf, bir yerde bulunmaktan zevk almak ve önemli meselelerin izinden gitmektir.

(٢٥١١)- [٢٩٠/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ذُكِرَ لِمُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ قِلَّةُ الْتِفَاتِهِ فِي صَلاتِهِ، فَقَالَ: " وَمَا يُدْرِيكُمْ أَيْنَ قَلْبِي؟ "

Câfer b. Hayyân bildiriyor: Müslim b. Yesâr'a, namazda sağına soluna dönmesinin çok az olduğunu hatırlattıklarında: "Namazdayken kalbimin nerede olduğunu nereden bileceksiniz?" karşılığım verdi.

(٢٥١٢)- [٢٩٠/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي حَوْثَرَةُ بْنُ أَشْرَسَ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ، أَنَّ مُسْلِمَ بْنَ يَسَارٍ: " كَانَ قَائِمًا يُصَلِّي، فَوَقَعَ حَرِيقٌ إِلَى جَانِبِهِ، فَمَا شَعَرَ بِهِ حَتَّى طُفِئَتِ النَّارُ"

Habîb b. eş-Şehîd der ki: "Müslim b. Yesâr namaz kılarken hemen yan tarafında bir yangın çıktı. Ancak söndürülene kadar Müslim bu yangının farkına bile varmadı."

(٢٥١٣)- [٢٩٠/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا مُعْتَمِرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ كَهْمَسًا يُحَدِّثُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي ذَاتَ يَوْمٍ، فَدَخَلَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ فَفَزِعُوا، وَاجْتَمَعَ لَهُ أَهْلُ الدَّارِ، فَلَمَّا انْصَرَفُوا، قَالَتْ لَهُ أُمُّ عَبْدِ اللَّهِ: دَخَلَ هَذَا الشَّامِيُّ فَفَزِعَ أَهْلُ الدَّارِ، فَلَمْ تَنْصَرِفْ إِلَيْهِمْ، أَوْ كَمَا قَالَتْ: قَالَ: " مَا شَعَرْتُ "

Abdullah b. Müslim bildiriyor: Bir defasında babam namaz kılarken eve Şam ahalisinden bir adam girdi. Onun girişiyle de evdekilerin hepsi telaşa kapılıp adamın etrafında toplandılar. Babam namazı bitirince Ümmü Abdillah (annem) ona: "Şu Şamlı adam buraya girdi de evdekilerin hepsi telaşa kapılıp ayaklandılar. Oysa sen dönüp de bakmadın bile!" dedi. Babam: "Fark etmedim" karşılığını verdi.

(٢٥١٤)- [٢٩٠/٢] قَالَ مُعْتَمِرٌ: وَبَلَغَنِي أَنَّ مُسْلِمًا كَانَ يَقُولُ لأَهْلِهِ: " إِذَا كَانَتْ لَكُمْ حَاجَةٌ، فَتَكَلَّمُوا وَأَنَا أُصَلِّي "

Müslim b. Yesâr, ailesine şöyle dedi: “Dünyalık bir ihtiyacınız konusunda konuşacaksanız, ben namaz kılarken konuşun!”

(٢٥١٥)- [٢٩٠/٢] ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ، قَالَ: ثنا مُعْتَمِرٌ، قَالَ: ثنا كَهْمَسٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُهُ يُصَلِّي قَطُّ إِلا ظَنَنْتُ أَنَّهُ مَرِيضٌ "

Abdullah b. Müslim bildiriyor: “Babamı ne zaman namaz kılarken görsem onu hasta zannederdim.”

(٢٥١٦)- [٢٩٠/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، قَالَ: كَانَ مُسْلِمُ بْنُ يَسَارٍ يَقُولُ لأَهْلِهِ إِذَا دَخَلَ فِي صَلاتِهِ فِي بَيْتِهِ: " تَحَدَّثُوا، فَلَسْتُ أَسْمَعُ حَدِيثَكُمْ "

İbn Şevzeb’in naklettiğine göre Müslim b. Yesâr, namaza duracağı zaman ailesine; “Konuşabilirsiniz, ben (namazdayken) sizin konuştuğunuzu duyamam” derdi.

(٢٥١٧)- [٢٩٠/٢] ثنا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، قَالَ: ثنا عَوْنُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: " سَقَطَ حَائِطُ الْمَسْجِدِ وَمُسْلِمُ بْنُ يَسَارٍ قَائِمٌ يُصَلِّي، فَمَا عَلِمَ بِهِ "

Avn b. Mûsa der ki: “Müslim b. Yesâr namaz kılarken mescidin duvarı yıkılmıştı, o bunu fark etmedi bile.”

(٢٥١٨)- [٢٩٠/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ نَصْرٍ الْعَسَّالُ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا ابْنُ مُبَارَكٍ، قَالَ: ثنا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَيْمُونُ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ مُسْلِمَ بْنَ يَسَارٍ مُلْتَفِتًا فِي صَلاتِهِ قَطُّ، خَفِيفَةً وَلا طَوِيلَةً، وَلَقَدِ انْهَدَمَتْ نَاحِيَةٌ مِنَ الْمَسْجِدِ، فَفَزِعَ أَهْلُ السُّوقِ لِهَدْمِهِ، وَإِنَّهُ لَفِي الْمَسْجِدِ فِي الصَّلاةِ فَمَا الْتَفَتَ "

Meymûn b. Hayyân der ki: Müslim b. Yesâr’ın namaz kılarken az da olsa, çok da olsa sağma soluna döndüğünü asla görmüş değilim. Bir defasında mescidin bir köşesi çöktü. Dışarıda çarşı ahalisi bundan dolayı korkuya kapıldı; ama içerde namaz kılan Müslim dönüp de bakmadı bile!

(٢٥١٩)- [٢٩١/٢] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ مُسْلِمُ بْنُ يَسَارٍ " إِذَا دَخَلَ الْمَنْزِلَ، سَكَتَ أَهْلُ الْبَيْتِ فَلا يُسْمَعُ لَهُمْ كَلامٌ، وَإِذَا قَامَ يُصَلِّي تَكَلَّمُوا وَضَحِكُوا "

Müslim b. Yesâr evine girdiği zaman ev ahalisini susturur, kimseler konuşmazdı. Ancak namaza durduğu zaman rahat bir şekilde konuşup gülmeye başlarlardı.

(٢٥٢٠)- [٢٩١/٢] ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: ثنا جَدِّي مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ غَيْلانَ بْنِ جَرِيرٍ، قَالَ: كَانَ مُسْلِمُ بْنُ يَسَارٍ " إِذَا رُئِيَ وَهُوَ يُصَلِّي كَأَنَّهُ ثَوْبٌ مُلْقًى "

Ğaylân b. Cerîr'in naklettiğine göre Müslim b. Yesâr, namaz kılarken yere atılmış bir gömlek gibi görünürdü.

(٢٥٢١)- [٢٩١/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا أَبُو مُوسَى الْعَنَزِيُّ، قَالَ: ثنا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: كَانَ مُسْلِمُ بْنُ يَسَارٍ " إِذَا كَانَ فِي غَيْرِ صَلاةٍ، كَأَنَّهُ فِي صَلاةٍ "

İbn Avn'ın naklettiğine göre Müslim b. Yesâr, namaza dışında bile namazdaymış gibi görünürdü.

(٢٥٢٢)- [٢٩١/٢] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا حُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ سُفْيَانُ عَنْ رَجُلٍ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، " أَنَّهُ سَجَدَ سَجْدَةً فَوَقَعَتْ ثَنِيَّتَاهُ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ أَبُو إِيَاسٍ فَأَخَذَ يُعَزِّيهِ وَيُهَوِّنُ عَلَيْهِ، فَذَكَرَ مُسْلِمٌ مِنْ تَعْظِيمِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى "

Süfyân'ın bir adamdan naklettiğine göre Müslim b. Yesâr bir keresinde secdeye kapanınca öndeki iki dişi kırıldı. Ebû İyâs yanına girip geçmiş olsun demeye ve teselli etmeye başladı. Müslim Allah'ı tesbih ediyordu.

(٢٥٢٣)- [٢٩١/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ خَالِدِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، قَالَ:

دَخَلْتُ عَلَى مُسْلِمٍ، فَقَالَ: " دَخَلْتَ عَلَيَّ وَأَنَا أَدْفِنُ بَعْضَ جَسَدِي "، قَالَ مُعَاوِيَةُ: وَكَانَ يُطِيلُ السُّجُودَ، أُرَاهُ قَالَ: فَوَقَعَ الدَّمُ مِنْ ثَنِيَّتَيْهِ فَسَقَطَتَا فَدَفَنَهُمَا

Muâviye b. Kurre der ki: Müslim b. Yesâr'ın yanına girince "Yanıma girdiğinde vücudumu defnediyordum" dedi.

Muâviye'ye göre uzun uzun secde ediyordu, iki dişinden kan akmaya başladı. Dişleri düşünce onları gömdü.

(٢٥٢٤)- [٢٩١/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، قَالَ: ثنا عَوْنٌ، قَالَ: رَأَيْتُ مُسْلِمَ بْنَ يَسَارٍ " يُصَلِّي كَأَنَّهُ وَتَدٌ لا يَمِيلُ عَلَى قَدَمٍ مَرَّةً وَلا عَلَى قَدَمٍ مَرَّةً، وَلا يَتَحَرَّكُ لَهُ ثَوْبٌ "، وَقَالَ مُعَاذٌ مَرَّةً: " لا يَتَرَوَّحُ عَلَى رَجُلٍ مَرَّةً "، أَوْ قَالَ: " لا يَعْتَمِدُ "

Abdullah b. Avn der ki: Müslim b. Yesâr'ı namaz kılarken gördüm. Sanki yayda gerilmiş tel gibiydi. Biraz şu ayağına, biraz da şu ayağına dayanmıyor, giysisi bile hareket etmiyordu.

(٢٥٢٥)- [٢٩١/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَبُو مُوسَى الْعَنَزِيُّ، قَالَ: ثنا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: رَأَيْتُ مُسْلِمًا وَهُوَ سَاجِدٌ، وَهُوَ يَقُولُ فِي سُجُودِهِ: " مَتَى أَلْقَاكَ وَأَنْتَ عَنِّي رَاضٍ؟ " وَيَذْهَبُ فِي الدُّعَاءِ، ثُمَّ يَقُولُ: " مَتَى أَلْقَاكَ وَأَنْتَ عَنِّي رَاضٍ؟ "

Müslim b. Yesâr'ın torunu Abdülhamid b. Abdillah, babasının şöyle dediğini naklediyor: "Müslim'i secdede iken gördüm. Secdede; «Benden razı olarak sana ne zaman kavuşacağım?» diyor ve dua ediyordu. Sonra tekrar; «Benden razı olarak sana ne zaman kavuşacağım?» diyordu."

(٢٥٢٦)- [٢٩٢/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ، ثنا شَيْبَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو هِلالٍ، قَالَ: ثنا قَتَادَةُ، قَالَ: قَالَ مُسْلِمُ بْنُ يَسَارٍ: " اعْمَلْ عَمَلَ رَجُلٍ لا يُنَجِّيهِ إِلا عَمَلُهُ، وَتَوَكَّلْ تَوَكُّلَ رَجُلٍ لا يُصِيبُهُ إِلا مَا كَتَبَهُ اللَّهُ ﷾ لَهُ "

Müslim b. Yesâr der ki: "Ancak ameliyle kurtulabileceğini düşünen biri gibi amel yapmaya çalış. Başına sadece Allah'ın takdir ettiği şeylerin geleceğini düşünen kişi gibi de bir tevekkül içinde ol."

(٢٥٢٧)- [٢٩٢/٢] ثنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، أَنَّهُ قَالَ: " مَنْ رَجَا شَيْئًا طَلَبَهُ، وَمَنْ خَافَ مِنْ شَيْءٍ هَرَبَ مِنْهُ، وَمَا أَدْرِي مَا حَسْبُ رَجَاءِ امْرِئٍ عُرِضَ لَهُ بَلاءٌ لَمْ يَصْبِرْ عَلَيْهِ لِمَا يَرْجُو، وَمَا أَدْرِي مَا حَسْبُ خَوْفِ امْرِئٍ عُرِضَتْ لَهُ شَهْوَةٌ لَمْ يَدَعْهَا لِمَا يَخْشَى "

Müslim b. Yesâr der ki: "Bir şeye ümit bağlayan kişi, onu elde etmek için uğraşır. Bir şeyden korkan kişi de korktuğu şeyden uzak durur. Ümitvâr olan kişi, nasıl olur da bir belaya maruz kaldığı zaman ümit ettiği şeye ulaşmak adına bu belaya sabretmez, bilmiyorum! Korkan kişi de nasıl olur bir zevkle başbaşa kaldığı zaman sonucundan korktuğu halde bundan uzak durmaz, bilmiyorum!"

(٢٥٢٨)- [٢٩٢/٢] ثنا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: .ثنا عَفَّانُ، وَالأَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، قَالا: ثنا حَمَّادٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: " مَا أَدْرِي مَا حَسْبُ إِيمَانِ عَبْدٍ لا يَتْرُكُ شَيْئًا يَكْرَهُهُ اللَّهُ ﷾ "

Müslim b. Yesâr der ki: "Allah'ın hoşuna gitmeyecek şeyleri terk etmeyen bir kulun, imamnın durumunu bilmiyorum."

(٢٥٢٩)- [٢٩٢/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ خَالِدِ بْنِ أَبِي زَيْدٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، فَقُلْتُ: مَا عِنْدِي كَبِيرُ عَمَلٍ، إِلا أَنِّي أَرْجُو اللَّهَ وَأَخَافُ مِنْهُ، قَالَ: " مَا شَاءَ اللَّهُ، مَنْ خَافَ مِنْ شَيْءٍ حَذِرَ مِنْهُ، وَمَنْ رَجَا شَيْئًا طَلَبَهُ، وَمَا أَدْرِي مَا حَسْبُ خَوْفِ عَبْدٍ عُرِضَتْ لَهُ شَهْوَةٌ فَلَمْ يَدَعْهَا لِمَا يَخَافُ، أَوِ ابْتُلِيَ بِبَلاءٍ فَلَمْ يَصْبِرْ عَلَيْهِ لِمَا يَرْجُو "، قَالَ مُعَاوِيَةُ: فَإِذَا أَنَا قَدْ زَكَّيْتُ نَفْسِي، وَأَنَا لا أَعْلَمُ

Muâviye b. Kurre anlatıyor: Müslim b. Yesâr'ın yanma girdim ve: "Güvenebileceğim o kadar büyük bir amelim yok. Allah'tan hem ümitliyim, hem de korkuyorum" dedim. Müslim de şöyle dedi: "Maşaallah! Korkan kişi korktuğu şeyden sakınır. Ümit eden kişi de ümit ettiği bu şeyin peşine düşer. Ancak korkan bir kul, nefsi bir arzuyla karşı karşıya kaldığı zaman eğer ondan uzak durmuyorsa o zaman nasıl korkuyordur? Musibetlerle karşılaştığı zaman eğer bunlara sabretmiyorsa da neyi ümit ediyordur?" Muâviye der ki: "Bu durumda farkında olmadan kendi kendimi temize çıkarmış oldum."

(٢٥٣٠)- [٢٩٢/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا أَبُو مُوسَى، قَالَ: ثنا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: قَالَ مُسْلِمٌ: " إِذَا حَدَّثْتَ عَنِ اللَّهِ فَأَمْسِكْ، فَاعْلَمْ مَا قَبْلَهُ وَمَا بَعْدَهُ "

Müslim der ki: "Allah'tan bahsederken dikkat et. Sözünün önünü arkasını hesapla."

(٢٥٣١)- [٢٩٢/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَبَلَةَ، قَالَ: قَالَ ابْنُ أَبِي إِدْرِيسَ عَائِذُ اللَّهِ لأَبِيهِ: يَا أَبَتِ أَمَا يُعْجِبُكَ طُولُ صَمْتِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ، يَعْنِي مُسْلِمَ بْنَ يَسَارٍ؟ فَقَالَ: أَيْ بُنَيَّ، تَكَلَّمٌ بِالْحَقِّ خَيْرٌ مِنْ سُكُوتٍ عَنْهُ، فَقَالَ مُسْلِمٌ: " سُكُوتٌ عَنِ الْبَاطِلِ خَيْرٌ مِنْ تَكَلُّمٍ بِهِ "

İbn Ebî İdrîs Âizullah, babasına: "Babacığım! Müslim b. Yesâr'ın bu suskunluğu senin de hoşuna gitmiyor mu?" diye sorunca, babası şöyle karşılık vermiştir: "Evladım! Hak olan bir şeyi söylemek susup söylememekten daha hayırlıdır." Müslim der ki: "Batıl olan bir şeyi konuşmaktansa susmak daha hayırlıdır."

(٢٥٣٢)- [٢٩٣/٢] حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: ثنا جَدِّي مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: ثنا ثَابِتٌ، قَالَ: قَالَ مُسْلِمُ بْنُ يَسَارٍ: " مَا شَيْءٌ مِنْ عَمَلِي إِلا وَأَنَا أَخَافُ أَنْ يكُونَ قَدْ دَخَلَهُ مَا أَفْسَدَهُ عَلَيَّ، لَيْسَ الْحُبَّ فِي اللَّهِ ﷾ فَإِنِّي لا أَجِدُنِي أُحِبُّ إِلا فِي اللَّهِ "

Müslim b. Yesâr der ki: "Yaptığım her amelim konusunda, içine onu bozacak bir şeyin karışmış olmasından çekinirim. Allah için sevmem hariç! Çünkü sevdiğim zaman sadece Allah için seviyorum."

(٢٥٣٣)- [٢٩٣/٢] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، قَالَ: ثنا عِمْرَانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: " مَرِضْتُ مَرْضَةً لِي، فَلَمْ يَكُنْ فِي عَمَلِي أَوْثَقُ فِي نَفْسِي مِنْ قَوْمٍ كُنْتُ أُحِبُّهُمْ فِي اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى "

Yine der ki: "Bir defa hastalandım. Hastalığım sırasında, en çok kendisine güvendiğim amelim, bir topluluğu sadece Allah için sevmiş olmamdı."

(٢٥٣٤)- [٢٩٣/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَهْ، قَالَ: ثنا شَيْبَانُ، قَالَ: ثنا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " مَا يَنْبَغِي لِلصَّدِيقِ أَنْ يكُونَ لَعَّانًا، وَلَوْ لَعَنْتُ شَيْئًا مَا تَرَكْتُهُ فِي بَيْتِي "

Müslim b. Yesâr der ki: "Arkadaşın lanet eden biri olması gerekmez. Bir şeyi lanetleyeceksem evimde barındırmam."

(٢٥٣٥)- [٢٩٣/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مُوسَى الْعَنَزِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو دَاوُدُ، قَالَ: ثنا مُبَارَكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، أَنَّ أَبَاهُ كَانَ يَكْرَهُ أَنْ يَمَسَّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ، وَيَقُولُ: " إِنِّي لأَرْجُو أَنْ آخُذَ كِتَابِي بِيَمِينِي "

Müslim b. Yesâr'ın oğlu Abdullah'ın naklettiğine göre babası erkeklik organına sağ eliyle dokunmazdı ve "Sağ elimle kitabımı taşımayı umuyorum" derdi.

(٢٥٣٦)- [٢٩٣/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَبُو كُرَيْبٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، وَذَكَرَ مُسْلِمَ بْنَ يَسَارٍ، وَقَالَ: حَدَّثَنِي الْعُذْرِيُّ، عَنْهُ، قَالَ: حَجَّ مُسْلِمٌ، فَوَاللَّهِ إِنَّهُ قَاعِدٌ فِي بَيْتِهِ يُعَالِجُ شَيْئًا يَعْنِي مِنْ طَعَامِهِ، إِذْ جَاءَتْهُ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ لَهُ شَيْئًا فَأَعْطَاهَا، فَقَالَتْ: لَيْسَ هَذَا طَلَبْتُ، إِنَّمَا طَلَبْتُ مَا تَطْلُبُ الْمَرْأَةُ مِنْ زَوْجِهَا، فَقَامَ بِكُلِّ شَيْءٍ فِي يَدِهِ فَطَرَحَهُ، ثُمَّ خَرَجَ يَشْتَدُّ، فَلَمَّا خَرَجَ، قَالَ: " يَا رَبِّ لَيْسَ لِهَذَا جِئْتُ أَنَا هَاهُنَا "

Ebû Bekr b. Ayyâş, Müslim b. Yesâr'ı anarak şöyle dedi: el-Uzrî'nin bana aktardığına göre Müslim, hac için Mekke'ye gitmişti. Evinde oturup yemeğini yerken de kadının biri geldi ve onunla bir şeyler konuştu. Bunun üzerine Müslim bir şey alıp kadına verdi. Ancak kadın: "Senden istediğim bu değildi! Ben bir kadının kocasından isteyebileceği bir şeyi istemiştim!" dedi. Bunu duyan Müslim elindekileri yere attı ve koşarak dışarıya çıktı. Çıktıktan sonra: "Rabbim! Ben bunun için buraya gelmemiştim!" dedi.

(٢٥٣٧)- [٢٩٣/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، قَالَ: ثنا الْمُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " إِذَا لَبِسْتَ ثَوْبًا فَظَنَنْتَ أَنَّكَ فِي ذَلِكَ الثَّوْبِ أَفْضَلَ مِمَّا فِي غَيْرِهِ، فَبِئْسَ الثَّوْبُ هُوَ لَكَ "

Müslim b. Yesâr der ki: "Bir elbise giyip, onunla giymiş olduğun başka elbiseden daha üstün görürsen bu elbise senin en kötü elbisendir demektir."

(٢٥٣٨)- [٢٩٤/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، قَالَ: ثنا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَ: ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ صُبَيْحٍ، قَالَ: قَالَ مَكْحُولٌ: رَأَيْتُ سَيِّدًا مِنْ سَادَتِكُمْ يَا أَهْلَ الْبَصْرَةِ دَخَلَ الْكَعْبَةَ، فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ بَيْنَ الْعَمُودَيْنِ الْمُقَدَّمَيْنِ وَهُوَ سَاجِدٌ، فَبَكَى حَتَّى بَلَّ الْمَرْمَرَ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: " اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَمَا قَدَّمَتْهُ يَدَايَ "، قَالَ: فَإِذَا هُوَ مُسْلِمُ بْنُ يَسَارٍ، قَالَ: فَيَرَوْنَ أَنَّهُ ذَكَرَ ذَلِكَ الْمَشْهَدَ الَّذِي شَهِدَهُ يَوْمَ دِيرِ الْجَمَاجِمِ

Mekhûl der ki: Ey Basra halkı! Sizin liderlerinizden birinin Kâbe'ye girdiğini gördüm. Öndeki iki sütunun arasında iki rekat namaz kıldı. Secdede iken yerdeki kumları ıslatıncaya kadar ağladı. "Günahlarımı ve geçmiş hatalarımı affet!" dediğini duydum. Bu, Müslim b. Yesâr imiş.

Mekhûl'un bu olayı Deyru'l-Cemâcim gününde anlattığını söylerler.

(٢٥٣٩)- [٢٩٤/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا شَيْبَانُ، قَالَ: ثنا عَوْنُ بْنُ مُوسَى اللَّيْثِيُّ أَبُو رَوْحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: كَانَ لأَبِي غُلامٌ لا يُصَلِّي، وَكَانَ لا يَضْرِبُهُ، فَأَقُولُ: أَلَمْ تَنْهَهُ؟ يَقُولُ: " لا أَدْرِي مَا أَصْنَعُ بِهِ، قَدْ غَلَبَنِي "

Abdullah b. Müslim b. Yesâr bildiriyor: Babamın namaz kılmayan bir kölesi vardı. Ancak babam bu yüzden onu dövmezdi. Bir defasında babama:

“Neden onu namaza zorlamıyorsun?” diye sorduğumda: “Onunla ne yapacağımı bilemiyorum; zira onunla baş edemiyorum” dedi.

(٢٠٤٠)- [٢٩٤/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ بْنُ الْكُمَيْتِ، قَالَ: ثنا مُعَلَّى بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ وَاسِعٍ، قَالَ: كَانَ مُسْلِمُ بْنُ يَسَارٍ، يَقُولُ: " إِيَّاكُمْ وَالْمِرَاءَ، فَإِنَّهَا سَاعَةُ جَهْلِ الْعَالِمِ، وَبِهَا يَبْتَغِي الشَّيْطَانُ زَلَّتَهُ "

Müslim b. Yesâr şöyle derdi: “Münakaşalardan uzak durun! Zira münakaşa, âlimin cahilliğini ortaya koyduğu andır ve Şeytan da işte bu esnada Müslümanları günaha sokmaya çalışır.”

(٢٠٤١)- [٢٩٤/٢] حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: ثنا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَوَارِيِّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: قَالَ مُسْلِمُ بْنُ يَسَارٍ: " مَا تَلَذَّذَ الْمُتَلَذِّذُونَ بِمِثْلِ الْخَلْوَةِ بِمُنَاجَاةِ اللَّهِ ﷻ "

Müslim b. Yesâr der ki: “Dua ve ilahi sevginin lezzetini tadanlar, Allah’a dua edip onunla başbaşa kalmanın lezzetinin hiçbir şeyde bulamazlar.”

(٢٠٤٢)- [٢٩٤/٢] حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: ثنا جَدِّي مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: ثنا ثَابِتٌ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: " كَانَ أَحَدُهُمْ إِذَا بَرَأَ قِيلَ لِيَهْنِكَ الطُّهْرُ "

Müslim b. Yesâr der ki: “Öncekiler, hastalıklardan iyileşince, «(Hastalığının kefareti olarak günahlardan) Temizlenmen sana kutlu olsun» denirdi.”

(٢٠٤٣)- [٢٩٤/٢] حَدَّثَنَا فَهْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا الْغَلابِيُّ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي وَلادَةُ بِنْتُ إِبْرَاهِيمَ الأَزْدِيَّةُ، قَالَتْ: حَدَّثَتْنِي أُمِّي، قَالَتْ: قَالَ مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ: " رَأَيْتُ مُسْلِمَ بْنَ يَسَارٍ فِي مَنَامِي بَعْدَ مَوْتِهِ بِسَنَةٍ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ السَّلامَ، فَقُلْتُ: لِمَ لا تُرَدُّ عَلَيَّ السَّلامَ؟ قَالَ: أَنَا مَيِّتٌ، فَكَيْفَ أَرُدُّ السَّلامَ؟ ! فَقُلْتُ: مَاذَا لَقِيتَ يَوْمَ الْمَوْتِ؟ قَالَ: " لَقَدْ لَقِيتُ أَهْوَالا وَزَلازِلَ عِظَامًا شِدَادًا "، قُلْتُ: وَمَاذَا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ؟ قَالَ: وَمَا تَرَاهُ يَكُونُ مِنَ الْكَرِيمِ؟ قَبِلَ مِنَّا الْحَسَنَاتِ، وَعَفَا لَنَا عَنِ السَّيِّئَاتِ، وَضَمِنَ عَنَّا التَّبِعَاتِ "،

قَالَتْ: فَكَانَ مَالِكٌ يُحَدِّثُ، بِهَذَا وَهُوَ يَبْكِي وَيَشْهَقُ، ثُمَّ يُغْشَى عَلَيْهِ، فَلَبِثَ بَعْدَ ذَلِكَ أَيَّامًا مَرِيضًا ثُمَّ مَاتَ فِي مَرَضِهِ، فَكُنَّا نَرَى أَنَّ قَلْبَهُ انْصَدَعَ

Mâlik b. Dînâr bildiriyor: Ölümünün üzerinden bir yıl geçtikten sonra Müslim b. Yesâr'ı rüyamda gördüm. Ona selam verdiğimde selamımı almadı. "Neden selamımı almadın?" diye sorduğumda: "Ben ölmüş biriyim, selamını nasıl alayım!" karşılığını verdi. Ona: "Ölümünden sonra neler gördün?" diye sorduğumda: "Öldükten sonra korkunç olaylar ve çok şiddetli sarsıntılar gördüm" dedi. "Sonrasında ne oldu?" diye sorduğumda ise şöyle dedi: "Kerîm olan birinin ne yapmasını beklersin ki? İyiliklerimi kabul etti, kötülüklerimi bağışladı ve diğer günahlarımızdan yana da bana güvence verdi."

Ravi der ki: "Mâlik bu olayı hıçkıra hıçkıra ağlayarak anlatır ve düşüp bayılırdı. Bu rüyayı gördükten birkaç gün sonra da hastalandı ve bu hastalığında da vefat etti. Biz (gördüğü rüyayla) kalbinin parçalandığım ve bundan dolayı öldüğünü düşünürdük."

(٢٠٤٤)- [٢٩٥/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ سُوَيْدٍ، قَالَ: صَحِبْتُ مُسْلِمَ بْنَ يَسَارٍ عَامًا إِلَى مَكَّةَ، فَلَمْ أَسْمَعْهُ تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ حَتَّى بَلَغْنَا ذَاتَ عِرْقٍ، قَالَ: ثُمَّ حَدَّثَنَا، فَقَالَ: " بَلَغَنِي أَنَّهُ يُؤْتَى بِالْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيُوقَفُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ ﷾ فَيَقُولُ: انْظُرُوا فِي حَسَنَاتِهِ، فَيُنْظَرُ فِي حَسَنَاتِهِ فَلَا تُوجَدُ لَهُ حَسَنَةٌ، فَيَقُولُ: انْظُرُوا فِي سَيِّئَاتِهِ فَتُوجَدُ لَهُ سَيِّئَاتٌ كَثِيرَةٌ، فَيُؤْمَرُ بِهِ إِلَى النَّارِ، فَيُذْهَبُ بِهِ وَهُوَ يَلْتَفِتُ، فَيَقُولُ: رُدُّوهُ، إِلامَ تَلْتَفِتُ؟ فَيَقُولُ: أَيْ رَبِّ، لَمْ يَكُنْ هَذَا ظَنِّي أَوْ رَجَائِي فِيكَ، شَكَّ إِبْرَاهِيمُ، فَيَقُولُ: صَدَقْتَ، فَيُؤْمَرُ بِهِ إِلَى الْجَنَّةِ "

İshâk b. Süveyd der ki: Bir sene, Müslim b. Yesâr'la birlikte Mekke'ye yolculuk yaptım. Zât-ı Irk'a gelinceye kadar bir kelime bile etmedi. Sonra bize şöyle dedi: "Duyduğuma göre; kıyamet günü kul Allah'ın huzuruna getirilir. Allah «Sevaplarına bakın» diye emreder. Sevaplarına bakarlar, bir tane bile bulamazlar. «Günahlarına bakın» diye emreder. Çok günahı olduğunu görürler. Cehenneme atılması emredilir. Adam götürülürken dönüp arkaya doğru bakar. Allah «Geri getirin» der. Getirilince «Neden dönüp geriye bakıyorsun?» diye sorar. Adam «Yâ Rab! Seni böyle düşünmüyordum, böyle ummuyordum» deyince, Allah «Doğru söyledin» deyip cennete götürülmesine emir verilir."

(٢٠٤٥)- [٢٩٥/٢] حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُثْمَانِيُّ، قَالَ: ثنا ابْنُ مُكْرَمٍ، قَالَ: ثنا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي مُزَاحِمٍ، قَالَ: ثنا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ لاحِقٍ الْبَصْرِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، أَنَّهُ قَالَ: " قَدِمْتُ الْبَحْرَيْنِ وَالْيَمَامَةَ عَلَى تِجَارَةٍ، فَإِذَا أَنَا بِالنَّاسِ مُقْبِلِينَ وَمُدْبِرِينَ نَحْوَ مَنْزِلٍ، فَقَصَدْتُ إِلَيْهِ فَإِذَا أَنَا بِامْرَأَةٍ جَالِسَةٍ فِي مُصَلاهَا عَلَيْهَا ثِيَابٌ غَلِيظَةٌ، وَإِذَا هِيَ كَئِيبَةٌ مَحْزُونَةٌ قَلِيلَةُ الْكَلامِ، وَإِذَا كُلُّ مَنْ رَأَيْتُ وَلَدُهَا وَخَوَلُهَا وَعَبِيدُهَا وَالنَّاسُ مَشْغُولُونَ بِالْبِيَاعَاتِ وَالتِّجَارَاتِ فَقَضَيْتُ حَاجَتِي، ثُمَّ أَتَيْتُهَا وَوَدَّعْتُهَا، فَقَالَتْ: حَاجَتُنَا إِلَيْكَ أَنْ تَأْتِيَنَا إِذَا جِئْتَ إِلَيْنَا بِحَاجَةٍ فَتَنْزِلَ بِنَا، قَالَ: فَانْصَرَفْتُ، فَلَبِثْتُ حِينًا ثُمَّ إِنِّي تَوَجَّهْتُ إِلَى بَلَدِهَا فِي حَاجَةٍ، فَلَمَّا قَدِمْتُهَا لَمْ أَرَ دُونَ مَنْزِلِهَا شَيْئًا مِمَّا كُنْتُ رَأَيْتُ، فَأَتَيْتُ مَنْزِلَهَا فَلَمْ أَرَ أَحَدًا، فَأَتَيْتُ الْبَابَ فَاسْتَفْتَحْتُ فَإِذَا أَنَا بِضَحِكِ امْرَأَةٍ وَكَلامِهَا، فَفُتِحَ لِي، فَدَخَلْتُ فَإِذَا أَنَا بِهَا جَالِسَةٌ فِي بَيْتٍ وإذا وَعَلَيْهَا ثِيَابٌ حَسَنَةٌ رَقِيْقَةٌ، وَإِذَا الضَّحِكُ الَّذِي سَمِعْتُ كَلامُهَا وَضَحِكُهَا، وَإِذَا امْرَأَةٌ لَيْسَ مَعَهَا فِي بَيْتِهَا شَيْءٌ قَطُّ، فَاسْتَنْكَرْتُ، وَقُلْتُ: قَدْ رَأَيْتُكِ عَلَى حَالَيْنِ فِيهِمَا عَجَبٌ: حَالِكِ فِي قَدْمَتِي الأُولَى، وَحَالِكَ هَذِهِ، قَالَتْ: لا تَعْجَبْ، فَإِنَّ الَّذِي قَدْ رَأَيْتَ مِنْ حَالَتِي الأُولَى أَنِّي كُنْتُ فِيمَا رَأَيْتَ مِنَ الْخَيْرِ وَالسَّعَةِ، وَكُنْتُ لا أُصَابُ بِمُصِيبَةٍ مِنْ وَلَدٍ وَلا خَوَلٍ وَلا مَالٍ وَلا أَوْجُهٍ مِنْ تِجَارَةٍ إِلا سَلِمْتُ، وَلا يُبْتَاعُ لِيَ شَيْءٌ إِلا رَبِحْتُ فِيهِ، وَتَخَوَّفْتُ أَنْ لا يَكُونَ لِي عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ فَكُنْتُ مُكْتَئِبَةً لِذَلِكَ، وَقُلْتُ: لَوْ كَانَ لِي عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لابْتَلانِي، فَتَوَالَتْ عَلَيَّ الْمَصَائِبُ فِي وَلَدِي الَّذِي رَأَيْتَ وَخَوَلِي وَمَالِي، وَمَا بَقِيَ لِي مِنْهُ شَيْءٌ، فَرَجَوْتُ أَنْ يكُونَ اللَّهُ قَدْ أَرَادَ بِي خَيْرًا فَابْتَلانِي وَذَكَّرْنِي، فَفَرِحْتُ لِذَلِكَ وَطَابَتْ نَفْسِي، فَانْصَرَفْتُ فَلَقِيتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ فَأَخْبَرْتُهُ بِخَبَرِهَا، فَقَالَ: " رَحِمُ اللَّهُ هَذِهِ، مَا فَاتَهَا أَيُّوبُ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلامُ إِلا بِقَلِيلٍ، لَكِنِّي تَخَرَّقَ مُطْرَفِي هَذَا، أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا، فَوَجَّهْتُ بِهِ يُصْلَحُ، فَعُمِلَ لِي عَلَى غَيْرِ مَا كُنْتُ أُرِيدُ فَأَحْزَنَنِي ذَلِكَ

Müslim b. Yesâr anlatıyor: Ticaret amacıyla Bahreyn ile Yemâme'ye geldiğimde insanların bir eve gelip gittiklerini fark ettim. Eve doğru gittiğimde orada bir kadının bulunduğunu gördüm. Kaba elbiseleri içinde, sıkıntılı, üzgündü ve çok az konuşuyordu. Eve gidip geldiklerini gördüğüm kişiler de onun çocukları, hizmetçileri ve köleleri çıktı. Benimle gelen kişiler malların satışıyla ve ticaretle meşguldü. Ticari olarak işlerimi bitirip vedalaşmak üzere kadının yanına geldiğimde bana şöyle dedi: "Senden isteğimiz bir daha buralara uğradığın zaman yanımıza gelmen ve bizde konaklamandır." Sonrasında oradan ayrıldım.

Bir zaman geçtikten sonra bir iş için kadının memleketine doğru yöneldim. Yanına gittiğimde ev dışında daha önceki gelişimde gördüklerimden bir eser kalmamıştı. Kadının evine gittim, kimsecikler yoktu. Kapıya vardığımda girmek için izin istedim. İçerden bir kadın gülmesi ve konuşması işittim. Girmem için kapı açılınca da girdim. Kadını bir odada, güzel giysiler giyinmiş bir şekilde otururken buldum. Dışardan işittiğim gülme ile konuşma seslerinin de kendisinden geldiğini öğrendim. Kadının evinde hiçbir şey yoktu. Durumu garipsedim ve: "Daha önceki gelişimde seni bir halde gördüm. Şimdi ise farklı bir halde gördüm ve her iki durumunu da garipsedim" dedim. Kadın şöyle karşılık verdi: "Garipseme! Bir önceki gelişinde beni gördüğünde bolluk ve ferahlık içindeydim. Çocuklarım, hizmetçilerin ve mallarım konusunda herhangi bir musibete maruz kalmamıştım. Girdiğim her ticari işte, sattığım her şeyde kazançlı çıkıyordum. Ancak Allah katında hayırlı bir şeyimin olmamasından korktuğum için beni o şekilde üzgün ve sıkıntılı görmüştün. Kendi kendime: «Allah katında hayırlı bir şeyim olsaydı beni musibetlerle denerdi» dedim. Sonrasında ise daha önce gördüğün çocuklarım, hizmetçilerim ve mallarımdan yana musibetler ardarda gelmeye başladı. Onlardan geriye bir şey kalmadı. Allah benim hakkımda bir hayır diledi de böylesi musibetlere maruz bıraktı, kendisini hatırlattı diye düşündüm."

Bunları işitince kadın adına çok sevindim, rahatladım ve oradan ayrıldım. Daha sonra Abdullah b. Ömer ile karşılaştığımda kadının durumunu ona aktardım. Abdullah ise: "Allah bu kadından rahmetini esirgemesin! Zira Hz. Eyyûb sabırda bunu az bir şeyle geçmiştir. Oysa ben yırtılan şu hırkamı onarmak üzere göndermiştim. İstediğim şekilde yapılmadığı için de buna üzülmüştüm" dedi.

Müslim, bir çok sahabiden muttasıl ve mürsel hadisler rivayet etti. Ondan ise tâbiûndan Ebû Kılâbe, Muhammed (b. Sîrîn) ve Katâde rivayet ettiler:

Takrîb 12, Takrîb 378, Takrîb 1933, Takrîb 433

Muâviye b. Kurre

Onlardan biri de; gündüzleri tebessüm eden, seher vakitleri ağlayan, Ebû İyâs Muâviye b. Kurre.

(٢٥٥٠)- [٢٩٨/٢] ثنا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُثْمَانِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْعُصْفُرِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، قَالَ: ثنا رَوْحٌ، قَالَ: ثنا حَجَّاجُ بْنُ الأَسْوَدِ، وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: ثنا بَسَّامُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: ثنا حَجَّاجُ بْنُ الأَسْوَدِ، أَنَّ مُعَاوِيَةَ بْنَ قُرَّةَ، قَالَ: " مَنْ يَدُلُّنِي عَلَى بَكَّاءٍ بِاللَّيْلِ بَسَّامٍ بِالنَّهَارِ "

Muâviye b. Kurre der ki: "Kim beni, geceleri ağlayan gündüzleri tebessüm eden kişiye götürecek?"

(٢٥٥١)- [٢٩٩/٢] حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا عِيسَى بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: ثنا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ تَمَّامِ بْنِ نَجِيحٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، قَالَ: " أَدْرَكْتُ سَبْعِينَ رَجُلا مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ ﷺ لَوْ خَرَجُوا فِيكُمُ الْيَوْمَ مَا عَرَفُوا شَيْئًا مِمَّا أَنْتُمْ عَلَيْهِ الْيَوْمَ، إِلا الأَذَانَ "

Muâviye b. Kurre der ki: Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından yetmiş kişiye kavuştum. Bugün mezarlarından çıkıp sizi görseler, ezan dışında yaptıklarınızdan hiçbir şey anlamazlar."

(٢٥٥٢)- [٢٩٩/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَعْبَدٍ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ مُطَرِّفٍ، قَالَ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا شَدَّادُ بْنُ سَعِيدٍ أَبُو طَلْحَةَ الرَّاسِبِيُّ، قَالَ: ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ قُرَّةَ، قَالَ: " أَدْرَكْتُ ثَلاثِينَ رَجُلا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ مَا مِنْهُمْ إِلا مَنْ طَعَنَ أَوْ طُعِنَ أَوْ ضَرَبَ أَوْ ضُرِبَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ "

Muâviye b. Kurre der ki: “Hz. Peygamber’in (sallallahu aleyhi vesellem) Ashabından otuz kişiye kavuştum. Onlardan her biri, Resûlullah’la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte; muhakkak ya yaralamış veya yaralanmış, ya vurmuş veya vurulmuştur.”

(٢٠٠٣)- [٢٩٩/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا شَيْبَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو هِلالٍ، قَالَ: ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ قُرَّةَ، أَنَّ أَبَاهُ، كَانَ يَقُولُ لِبَنِيهِ إِذَا صَلُّوا الْعِشَاءَ: " يَا بَنِيَّ، نَامُوا لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَرْزُقَكُمْ مِنَ اللَّيْلِ خَيْرًا "

Muâviye b. Kurre bildiriyor: Babam, yatsı namazını kıldıktan sonra biz çocuklarına şöyle derdi: “Oğullarım! Hemen uyuyun; belki yüce Allah bu geceden sizlere hayırlar ihsan eder.”

(٢٠٠٤)- [٢٩٩/٢] حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ شَاهِينٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغَوِيُّ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: ثنا عَوْنُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ قُرَّةَ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ الْحَسَنِ فَتَذَاكَرْنَا: أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ فَكُلُّهُمُ اتَّفَقُوا عَلَى قِيَامِ اللَّيْلِ، فَقُلْتُ أَنَا: " تَرْكُ الْمَحَارِمِ "، قَالَ: فَانْتَبَهَ لَهَا الْحَسَنُ، فَقَالَ: " ثُمَّ الأَمْرُ، ثُمَّ الأَمْرُ "

Muâviye b. Kurre bildiriyor: Hasan’ın yanındayken, hangi amelin daha üstün olduğu konusunda müzakere ettik. Herkes gece namazının en üstün amel olduğu konusunda ittifak ederken ben: “En üstün amel, haramlardan sakınmaktır” dedim. Hasan bu sözüme kulak verip: “Mesele kapanmıştır, mesele kapanmıştır” dedi.

(٢٠٠٥)- [٢٩٩/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: ثنا الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَيْمُونٍ الْبَصْرِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ قُرَّةَ، يَقُولُ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَرْزُقُ الْعَبْدَ رِزْقَ شَهْرٍ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ، فَإِنْ أَصْلَحُهُ أَصْلَحَ اللَّهُ عَلَى يَدَيْهِ، وَعَاشَ وَعِيَالُهُ بَقِيَّةَ شَهْرِهِمْ بِخَيْرٍ، وَإِنْ هُوَ أَفْسَدَهُ أَفْسَدَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى يَدَيْهِ، وَعَاشَ هُوَ وَعِيَالُهُ بَقِيَّةَ شَهْرِهِمْ بِشَرٍّ "

Muâviye b. Kurre der ki: “Allah, kula bir aylık rızkını bir günde verir. İdare ederse Allah da onu idare eder ve ailesiyle birlikte, ayın geri kalanını mutlu bir şekilde yaşar. Eğer idare edemezse, Allah onun işlerini bozar ve ailesiyle birlikte, ayın geri kalanını sıkıntı içinde geçirir.”

(٢٠٥٦)- [٢٩٩/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَتَّاتُ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: ثنا حَجَّاجُ بْنُ الأَسْوَدِ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ قُرَّةَ، يَقُولُ: " اللَّهُمَّ إِنَّ الصَّالِحِينَ أَنْتَ أَصْلَحْتَهُمْ وَرَزَقْتَهُمْ، يَعْمَلُونَ بِطَاعَتِكَ فَرَضِيتَ عَنْهُمْ، اللَّهُمَّ كَمَا أَصْلَحْتَهُمْ وَرَزَقْتَهُمْ فَرَضِيتَ عَنْهُمْ، فَارْزُقْنَا أَنْ نَعْمَلَ بِطَاعَتِكَ وَارْضَ عَنَّا "

Muâviye b. Kurre der ki: “Allahım! Salihleri sen ıslah edip rızık verdin. Bize de senin emrine uygun amel etmeyi nasib et ve bizden razı ol!”

(٢٠٥٧)- [٣٠٠/٢] حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْوَرَّاقُ، قَالَ: ثنا يَزْدَادُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكَاتِبُ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: ثنا مُسْلِمٌ، قَالَ: لَقِيَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ قُرَّةَ وَأَنَا جَاءٍ مِنَ الْكَلإِ، فَقَالَ لِي: " مَا صَنَعْتَ أَنْتَ؟ " قُلْتُ: اشْتَرَيْتُ لأَهْلِي كَذَا وَكَذَا، قَالَ: " وَأَصَبْتَ مِنَ الْحَلالِ ؟ " قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: " لأَنْ أَغْدُوَ فِيمَا غَدَوْتَ بِهِ كُلَّ يَوْمٍ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَقُومَ اللَّيْلَ وَأَصُومَ النَّهَارَ "

Müslim bildiriyor: Ot toplamadan gelirken Muâviye b. Kurre ile karşılaştım. Bana: “Ne yaptın?” diye sorunca: “Aileme şunları şunları satın aldım” dedim. “Helal yoldan mı parasını kazandın?” diye sorunca: “Evet!” karşılığını verdim. Bunun üzerine: “Her gün senin yaptığın işi yapmam, benim için gece namazına kalkmaktan ve gündüzleri oruçla geçirmekten daha sevimlidir” dedi.

(٢٠٥٨)- [٣٠٠/٢] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا عَبَّاسُ بْنُ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الشَّهِيدِيُّ، قَالَ: ثنا قُرَيْشُ بْنُ أَنَسٍ، قَالَ: قَدِمَ مُعَاوِيَةُ بْنُ قُرَّةَ مِنْ سَفَرٍ، فَدَخَلَ عَلَى ابْنِهِ إِيَاسِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، فَقَالَ: " إِنَّ هَذَا الْيَوْمَ مَا يَنْبَغِي أَنْ أَكُونَ فِيهِ حَيًّا، إِنِّي رَأَيْتُ فِيَ النَّوْمِ كَأَنِّي وَأَبِي نَسْتَبِقُ إِلَى غَايَةٍ فَأَدْرَكْنَاهَا مَعًا، وَقَدْ بَلَغْتُ سِنَّ أَبِي الْيَوْمَ، فَمَا أَخْرُجُ إِلا مَيِّتًا "

Kureyş b. Enes bildiriyor: Muâviye b. Kurre yolculuk dönüşünde oğlu İyâs b. Muâviye’nin yanına girdi ve şöyle dedi: “Benim bugün hâlâ hayatta olmamam gerekiyor! Zira rüyamda babam ile yarıştığımızı ve hedefe aynı anda vardığımızı gördüm. Bugün de babamın öldüğü yaşa ulaştım. Vallahi buradan ölmeden çıkmayacağım!"

(٢٥٥٩)- [٢/٣٠٠] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ دِيمَهْرَ، قَالَ: ثنا الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ شَبِيبِ بْنِ مِهْرَانَ، قَالَ: قَالَ لَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ قُرَّةَ: " جَالِسُوا وُجُوهَ النَّاسِ، فَإِنَّهُمْ أَحْكَمُ وَأَعْقَلُ مِنْ غَيْرِهِمْ "

Şebîb b. Mihrân der ki: Muâviye b. Kurre bize; "İnsanların seçkin olanlarıyla arkadaşlık edin. Onlar diğerlerinden daha akıllı ve daha mantıklıdır" dedi.

(٢٥٦٠)- [٢/٣٠٠] ثنا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّجَّاجِيُّ الْفَقِيهُ الطَّبَرِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِدْرِيسَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ وَسِيمٍ، قَالَ: حُدِّثْتُ عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ بُجَيْرٍ، عَنْ شَبِيبِ بْنِ شَيْبَةَ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِمُعَاوِيَةَ: إِنِّي لأُحِبُّكَ، فَقَالَ: " لِمَ لا تُحِبُّنِي وَلَسْتُ لَكَ بِجَارٍ وَلا قَرَابَةٍ؟ "

Şebîb b. Şeybe'nin naklettiğine göre bir adam Muâviye'ye "Ben seni çok seviyorum" deyince, Muâviye ona: "Neden beni sevmeyesin ki; ne sana komşuyum, ne de akrabayım" dedi.

(٢٥٦١)- [٢/٣٠٠] ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ الطُّفَيْلِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ، قَالَ: ثنا رَوَّادٌ، وَضَمْرَةُ بْنُ رَبِيعَةَ، وَبَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ خُلَيْدِ بْنِ دَعْلَجٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ قُرَّةَ، يَقُولُ: " إِنَّ الْقَوْمَ لَيَحِجُّونَ، وَيَعْتَمِرُونَ، وَيُجَاهِدُونَ، وَيُصَلُّونَ، وَيَصُومُونَ، وَمَا يُعْطَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلا عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ "

Muâviye b. Kurre der ki: "İnsanlar haccederler, umre yaparlar, cihad ederler, namaz kılıp oruç tutarlar ama kıyamet gününde ancak akılları seviyesince bunların karşılığını alırlar."

(٢٥٦٢)- [٢/٣٠٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبَرْتِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا هُشَيْمٌ، عَنِ الْعَوَّامِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، قَالَ: كَانَ يَقُولُ: " الْخُصُومَاتُ فِي الدِّينِ تُحْبِطُ الأَعْمَالَ "

Avvâm b. Havşeb'in naklettiğine göre Muâviye şöyle derdi: "Dindeki düşmanlıklar, amelleri boşa çıkarır."

(٢٥٦٣)- [٣٠١/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَنْدَهْ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، قَالَ: ثنا هَارُونُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْخَزَّازُ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، قَالَ: " مَكْتُوبٌ فِي الْحِكْمَةِ لا تُجَالِسْ بِحِلْمِكَ السُّفَهَاءَ، وَلا تُجَالِسْ بِسَفَهِكَ الْعُلَمَاءَ "

Muâviye b. Kurre der ki: Hikmet kitabında şöyle yazılıdır: "Hilminle sefihlerle, sefihliğinle de âlimlerle sakın oturma!"

(٢٥٦٤)- [٣٠١/٢] حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَكَمِ، قَالَ: ثنا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ: ثنا يُوسُفُ بْنُ الْعَرَقِ، عَنْ سَوَادَةَ بْنِ حَيَّانَ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، قَالَ: " مَنْ لَمْ يَكْتُبِ الْعِلْمَ، لَمْ يُعَدَّ عِلْمُهُ عِلْمًا "

Muâviye b. Kurre der ki: "İlmi yazıya dökmeyenin ilmi, ilim sayılmaz!"

(٢٥٦٥)- [٣٠١/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: ثنا عَبْدَانُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: ثنا أَبُو قُتَيْبَةَ، قَالَ: ثنا جُوَيْرِيَّةُ بْنُ بَشِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ قُرَّةَ، يَقُولُ: " كُنَّا لا نَعُدُّ مَنْ لا يَكْتُبُ الْعِلْمَ عِلْمَهُ عِلْمًا "

Muâviye b. Kurre der ki: "Bizler (elde ettiği) ilmi yazıya dökmeyenin ilmini ilim saymazdık!"

(٢٥٦٦)- [٣٠١/٢] ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، قَالَ: ثنا أَبِي، قَالَ: ثنا بِسْطَامُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " يَا بُنَيَّ، إِذَا كُنْتَ فِي مَجْلِسٍ تَرْجُو خَيْرَهُ، فَعَجِلَتْ بِكَ حَاجَةٌ، فَقُلْتَ: السَّلامُ عَلَيْكُمْ، فَأَنْتَ شَرِيكُهُمْ فِيمَا يُصِيبُونَ مِنْ ذَلِكَ الْمَجْلِسِ ".رَوَاهُ جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ بِسْطَامٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ، أَنَّ لُقْمَانَ قَالَ لابْنِهِ مِثْلَهُ

Muâviye b. Kurre, babasının kendisine şöyle dediğini nakleder: "Ey oğul! Hayırlı olduğunu umduğun bir meclise bazı ihtiyaçlarından dolayı gecikirsen "Es-selamu aleykum" deyip selam ver. Böyle yaparsan sen onların bu mecliste kazandıkları sevapta onlara ortak olursun."

Muâviye b. Kurre, sahabeden pek çoklarından hadis rivayet etmiştir. Enes'ten rivayet ettiği sahih hadisleri, Buhârî ve Müslim'in kitaplarında yer almıştır:

Takrîb 3636, Takrîb 868, Takrîb 1792, Takrîb 1793, Takrîb 1794, Takrîb 3870, Takrîb 210, Takrîb 4014, Takrîb 4015, Takrîb 106

Ebû Recâ el-Utâridî

Onlardan biri de; uzun ömür verilmiş, takvası katlanmış, samimiyeti müjdelenmiş, Ebû Recâ el-Utâridî. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ilk davetine kavuşmuş, tasdikle cevap verip kabul etmiş, kavuşma ve kabule mazhar olmuştur.

Derler ki: Tasavvuf, Resûl'ün kavuşmaya yardımcı olmayı kabul etmesidir.

(٢٥٧٧)- [٣٠٤/٢] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا عُمَارَةُ الْمَعْوَلِيُّ، سَمِعْتُ أَبَا رَجَاءٍ الْعُطَارِدِيَّ، يَقُولُ: " بُعِثَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَنَا خُمَاسِيٌّ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ "

Ebû Recâ el-Utâridî der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ben beş karış boyundayken peygamber olarak gönderildi ve cennete davet etmeye başladı."

(٢٥٧٨)- [٣٠٤/٢] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَيْلِيُّ أَبُو هَاشِمٍ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ الْحَسَنِ وَعِنْدَهُ ابْنُ سِيرِينَ، فَدَخَلَ رَجُلانِ، فَقَالا: جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ عَنْ شَيْءٍ، فَقَالَ: " سَلُونِي عَمَّا بَدَا لَكُمْ "، قَالُوا: لَكَ عِلْمٌ بِالْجِنِّ الَّذِينَ بَايَعُوا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ هَلْ بَقِيَ مِنْهُمْ أَحَدٌ؟ فَتَبَسَّمَ الْحَسَنُ، وَقَالَ: " مَا كُنْتُ أَظُنُّ أَنَّ أَحَدًا يَسْأَلُنِي عَنْ هَذَا، وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِأَبِي رَجَاءٍ الْعُطَارِدِيِّ "

Kesîr b. Abdillah el-Eylî Ebû Hâşim anlatıyor: Hasan'ın yanındaydık ve İbn Sîrîn de oradaydı. İki kişi girip: "Sana bir şey sormak için geldik" dediler. "İstediğinizi sorun" deyince, onlar: "Resûlullah'a biat eden cinler hakkında bilgin var mı? Acaba onlardan hala hayatta olan var mı?" diye sordular. Hasan tebessüm ederek: "Kimsenin bana bunu soracağını zannetmemiştim. Siz Ebû Recâ el-Utâridî'ye sorun" karşılığını verdi.

(٢٥٧٩)- [٣٠٤/٢] ثنا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا قُتَيْبَةُ، وَحَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: ثنا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا [٣٠٥/٢] كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَتَيْنَا أَبَا رَجَاءٍ الْعُطَارِدِيَّ، فَقُلْنَا لَهُ: أَلَكَ عِلْمٌ بِمَنْ بَايَعَ النَّبِيَّ ﷺ مِنَ الْجِنِّ، هَلْ بَقِيَ مِنْهُمْ أَحَدٌ؟ قَالَ: سَأُخْبِرُكُمْ عَنْ ذَلِكَ: " نَزَلْنَا عَلَى قَصْرٍ فَضَرَبْنَا أَخْبِيَتَنَا، فَإِذَا حَيَّةٌ تَضْطَرِبُ فَمَاتَتْ فَدَفَنْتُهَا، فَإِذَا أَنَا بِأَصْوَاتٍ كَثِيرَةٍ: السَّلامُ عَلَيْكُمْ، وَلا أَرَى شَيْئًا، فَقُلْتُ: مَنْ أَنْتُمْ؟ قَالُوا: نَحْنُ الْجِنُّ، جَزَاكَ اللَّهُ عَنَّا خَيْرًا اتَّخَذْتَ عِنْدَنَا يَدًا، قُلْتُ: وَمَا هِيَ؟ قَالُوا: الْحَيَّةُ الَّتِي قَبَرْتَهَا، كَانَتْ آخِرَ مَنْ بَقِيَ مِمَّنْ بَايَعَ النَّبِيَّ ﷺ "، قَالَ أَبُو رَجَاءٍ: وَأَنَا الْيَوْمَ لِي مِائَةٌ وَخَمْسَةٌ وَثَلاثُونَ سَنَةً

Kesîr b. Abdirrahman bildiriyor: Ebû Recâ el-Uṭâridî’nin yanına gelip: “Hz. Peygamber’e (sallallahu aleyhi vesellem) biat eden cinler hakkında bir şey biliyor musun? Onlardan hâlâ hayatta olan var mı?” diye sorduk. Ebû Recâ ise şöyle dedi:

Size bunun cevabını vereyim. Bir defasında bir sarayda konakladık. Saray içinde çadırlarımızı kurmaya çalışırken kıvranan bir yılan gördük. Yılanın ölmesi üzerine de onu alıp gömdüm. O esnada: “es-Selamu aleykum” şeklinde birçok ses işittim. Etrafıma baktım, ama kimseyi göremedim. “Kimsiniz?” diye sorduğumda, sesler bana: “Bizler cinleriz. Bizlere bir iyilikte bulundun; Allah seni hayırlarla mükâfatlandırsın!” şeklinde karşılık verdiler. Ben: “Nasıl bir iyilik yapmışım?” diye sorduğumda: “O gömdüğün yılan, Resûlullah’a (sallallahu aleyhi vesellem) biat eden cinlerden geriye kalan en son kişiydi” dediler. Ebû Recâ ekledi: “Şu an ben de yüz otuzbeş yaşındayım.”

(٢٥٨٠)- [٣٠٥/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا الْفَضْلُ بْنُ غَسَّانَ، قَالَ: ثنا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَجَاءٍ، يَقُولُ: " بَلَغَنَا أَمْرُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ عَلَى مَاءٍ لَنَا يُقَالُ لَهُ: سِنْدٌ، فَانْطَلَقْنَا نَحْوَ الشَّجَرَةِ هَارِبِينَ، أَوْ قَالَ: هِرَابًا بِعِيَالِنَا، فَبَيْنَمَا أَنَا أَسُوقُ بِالْقَوْمِ، إِذْ وَجَدْتُ كُرَاعَ ظَبْيٍ طَرِيٍّ فَأَخَذْتُهُ، فَأَتَيْتُ الْمَرْأَةَ، فَقُلْتُ: هَلْ عِنْدَكِ شَعِيرٌ؟ فَقَالَتْ: قَدْ كَانَ فِي وِعَاءٍ لَنَا عَامَ أَوَّلَ

شَيْءٌ مِنْ شَعِيرٍ، فَمَا أَدْرِي بَقِيَ مِنْهُ شَيْءٌ أَمْ لا؟ فَأَخَذْتُهُ فَنَقَضْتُهُ، فَاسْتَخْرَجْتُ مِنْهُ مِلْءَ كَفٍّ مِنْ شَعِيرٍ، فَرَضَخْتُهُ بَيْنَ حَجَرَيْنِ، ثُمَّ أَلْقَيْتُهُ وَالْكُرَاعَ فِي بُرْمَةٍ، ثُمَّ قُمْتُ إِلَى بَعِيرٍ فَفَصَدْتُهُ إِنَاءً مِنْ دَمٍ، ثُمَّ أَوْقَدْتُ تَحْتَهُ، ثُمَّ أَخَذْتُ عُودًا فَلَبَكْتُهُ بِهِ لَبْكًا شَدِيدًا حَتَّى أَنْضَجْتُهُ، ثُمَّ أَكَلْنَا "، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا أَبَا رَجَاءٍ كَيْفَ طَعْمُ الدَّمِ؟ قَالَ: " حُلْوٌ "

Vehb b. Cerîr, babasından naklettiğine göre Ebû Recâ şöyle diyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) olayını duyduğumuzda, bize ait Sind diye bilinen bir suyun başındaydık. Ailelerimizle hızlıca ağaca doğru gittik. Ben insanlarla giderken, körpe bir ceylan yavrusu buldum. Bir kadına gidip "Sende arpa var mı?" dedim. Kadın "Geçen seneden kalma bir kapta bir az arpa vardı. Bilmem ondan bir şey kaldı mı, kalmadı mı?" dedi. Alıp açtım, içinden bir avuç kadar arpa aldım. İki taş arasına koyup ezdim. Geyik yavrusu birlikte bir kazanın içine koydum. Sonra bir devenin yanına gidip bir kabın içine biraz kanını akıttım, sonra da altını yaktım. Ardından bir dal alıp pişirinceye kadar iyice karıştırdım. Sonra da yedik." Bir adam ona "Ey Ebû Recâ! Kanın tadı nasıldı?" deyince "Tatlı" dedi.

(٢٥٨١)- [٣٠٥/٢] أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: ثنا مُحْرِزُ بْنُ عَوْنٍ، قَالَ: ثنا يُوسُفَ بْنُ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: دَخَلَ أَبِي عَلَى أَبِي رَجَاءٍ الْعُطَارِدِيِّ، فَقَالَ: وَحَدَّثَنِي أَبُو رَجَاءٍ، قَالَ: " بُعِثَ النَّبِيُّ ﷺ وَنَحْنُ عَلَى مَاءٍ لَنَا، وَكَانَ لَنَا صَنَمٌ مُدَوَّرٌ، فَحَمَلْنَاهُ عَلَى قَتَبٍ وَانْتَقَلْنَا مِنْ ذَلِكَ الْمَاءِ إِلَى غَيْرِهِ، فَمَرَرْنَا بِرَمْلَةٍ، فَانْسَلَّ الْحَجَرُ فَوَقَعَ فِي رَمْلٍ فَغَابَ فِيهِ، فَلَمَّا رَجَعْنَا إِلَى الْمَاءِ، فَقَدْنَا الْحَجَرَ فَرَجَعْنَا فِي طَلَبِهِ، فَإِذَا هُوَ فِي رَمْلٍ قَدْ غَابَ فِيهِ، فَاسْتَخْرَجْنَاهُ فَكَانَ ذَلِكَ أَوَّلَ إِسْلامِي، فَقُلْتُ: " إِنَّ إِلَهًا لَمْ يُمْنَعْ مِنْ تُرَابٍ يَغِيبُ فِيهِ لإِلَهُ سُوءٍ، وَإِنَّ الْعَنْزَ لَتَمْنَعُ حَيَّاهَا بِذَنَبِهَا، فَكَانَ ذَلِكَ أَوَّلَ إِسْلامِي، فَرَجَعْتُ إِلَى الْمَدِينَةِ وَقَدْ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ "

Ebû Recâ anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gönderildiğinde biz, bize ait bir suyun başındaydık. Yuvarlak bir putumuz vardı, onu devenin sırtına yükledik ve oradan başka bir su başına taşındık. Bir kumsaldan geçtik, taş (put) kayıp kuma düşünce kumun içinde kaybolmuştu. Suya geldiğimizde taşın olmadığını fark ettik, onu aramak için geriye döndük. Kumun içine batmış bir vaziyette bulduk. Onu çıkardık, ilk Müslüman oluşum o zamandı, "Bir tanrı toprağın içinde kaybolmaya engel olamıyorsa, berbat bir tanrıdır. Bir keçi bile canını kuyruğuyla koruyabiliyor" dedim. Bu, ilk

Müslüman oluşumdu. Medine'ye döndüm, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmişti.

(٢٥٨٢)- [٣٠٦/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ خِرَاشٍ، قَالَ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا عُمَارَةُ الْمَعْوَلِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَجَاءٍ، يَقُولُ: " كُنَّا نَعْمِدُ إِلَى الرَّمْلِ فَنَجْمَعُهُ وَنَحْلِبُ عَلَيْهِ فَنَعْبُدُهُ، وَكُنَّا نَعْمِدُ إِلَى الْحَجَرِ الأَبْيَضِ فَنَعْبُدُهُ زَمَانًا ثُمَّ نُلْقِيهِ، وَكُنَّا نُعَظِّمُ الْحَرَمَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ مَا لا تُعَظِّمُونَهُ في الإسلام "

Ebû Recâ el-Utâridî der ki: "Kuma gidip toplardık, sonra üzerine sağar öylece ibadet ederdik. Beyaz taşlara giderdik, bir müddet ibadet eder, sonra atardık. Cahiliye döneminde İslam'da olmadığı kadar Harem'e saygı gösterirdik."

(٢٥٨٣)- [٣٠٦/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، قَالَ: ثنا أَبُو عَلِيٍّ الْحَنَفِيُّ، قَالَ: ثنا سَلْمُ بْنُ رَزِينٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَجَاءٍ، يَقُولُ: " كُنَّا نَجْمَعُ التُّرَابَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَنَجْعَلُ وَسَطَهُ حُفْرَةً فَنَحْلِبُ فِيهَا ثُمَّ نَسْعَى حَوْلَهَا، وَنَقُولُ: لَبَّيْكَ لا شَرِيكَ لَكَ، إِلا شَرِيكًا هُوَ لَكَ تَمْلِكُهُ وَمَا مَلَكَ "

Ebû Recâ el-Utâridî der ki: "Cahiliye döneminde, toprağı toplardık, ortasına çukur açar içine süt sağardık. Sonra etrafında dolaşıp «Lebbeyk! Mülküyle birlikte malik olduğun ortağın dışında şerikin yoktur» derdik."

(٢٥٨٤)- [٣٠٦/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدَانَ، قَالَ: ثنا بُكَيْرُ بْنُ بَكَّارٍ، قَالَ: ثنا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَجَاءٍ، يَقُولُ: " قَدْ رَمَيْتُ عَلِيًّا بِسَهْمٍ حَتَّى لَهِفَ نَفْسِي أَنَّهَا قَدْ قَصَرَتْ دُونَهُ "

Ebû Recâ el-Utâridî der ki: "Ali'ye öyle bir ok atmıştım ki; ondan daha zayıf attım diye kendi kendime kızmıştım."

(٢٥٨٥)- [٣٠٦/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا أَزْهَرُ، قَالَ: ثنا ابْنُ عَوْنٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَجَاءٍ، يَقُولُ: " مَا أَنْفَسُ عَلَى شَيْءٍ أُخَلِّفُهُ بَعْدِي إِلا أَنِّي كُنْتُ أُعَفِّرُ وَجْهِي فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ خَمْسَ أَمْرَارٍ لِرَبِّي ﷻ "

Ebû Recâ el-Utâridî der ki: "Öldükten sonra geride bırakacaklarımın hiçbirine üzülmem de günde Rabbim için yüzümü beş defa yere sürerdim ona üzülüyorum."

(٢٥٨٦)- [٣٠٦/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَهْ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ حِسَابٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَجَاءٍ، يَقُولُ: " وَاللَّهِ لَلْمُؤْمِنُ أَذَلُّ فِي نَفْسِهِ مِنْ قُعُودِ إِبِلٍ "

Ebû Recâ el-Utâridî der ki: "Vallahi mümin, nefsine karşı devenin oturmasından daha alçak gönüllüdür."

(٢٥٨٧)- [٣٠٦/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ، قَالَ: ثنا أَبُو الأَشْهَبِ، قَالَ: كَانَ أَبُو رَجَاءٍ " يَخْتِمُ بِنَا فِي قِيَامِ رَمَضَانَ لِكُلِّ عَشَرَةِ أَيَّامٍ "

Ebu'l-Eşheb der ki: "Ebû Recâ el-Utâridî, Ramazan ayında namazda okumak suretiyle her on günde bir Kur'ân'ı bize hatmettirirdi."

(٢٥٨٨)- [٣٠٧/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، قَالَ: ثنا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا الْجَعْدُ أَبُو عُثْمَانَ الْيَشْكُرِيُّ، قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا رَجَاءٍ الْعُطَارِدِيَّ، قُلْتُ: يَا أَبَا رَجَاءٍ، أَرَأَيْتَ مَنْ أَدْرَكْتَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانُوا يَخَافُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمُ النِّفَاقَ؟ قَالَ: " أَمَا إِنِّي أَدْرَكْتُ بِحَمْدِ اللَّهِ مِنْهُمْ صَدْرًا حَسَنًا "، قَالَ أَبُو عُثْمَانَ: وَقَدْ كَانَ أَدْرَكَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، فَقَالَ: " نَعَمْ شَدِيدًا، نَعَمْ شَدِيدًا "

Ca'd Ebû Osmân el-Yeşkurî der ki: Ebû Recâ el-Utâridî'ye sorup "Ey Ebû Recâ! Resûlullah'ın ashâbına kavuştun; kendileri için nifaktan korktuklarını fark ettin mi?" dedim. Dedi ki: "Allah'a hamdolsun onlardan iyi bir sayıya kavuştum. Evet, hem de çok, evet hem de çok."

Ebû Osmân'ın dediğine göre; Ömer b. el-Hattâb'ı görmüştü.

(٢٥٨٩)- [٣٠٧/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، وَيَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، قَالا: ثنا مُعْتَمِرٌ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ دِرْهَمٍ، عَنْ أَبِي

رَجَاءٍ، قَالَ: " كَانَ هَذَا الْمَوْضِعُ مِنَ ابْنِ عَبَّاسٍ أَيْ مَجْرَى الدُّمُوعِ، كَأَنَّهُ الشِّرَاكُ الْبَالِي مِنَ الدَّمْعِ "

Ebû Recâ bildiriyor: "İbn Abbâs'ın göz torbaları ağlamaktan kendisinden su damlayan (av için kullanılan) ağ gibiydi."

(٢٥٩٠)- [٣٠٧/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْعَبَّاسِ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَرْبِيُّ، قَالَ: ثنا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي جَارٌ لأَبِي رَجَاءٍ الْعُطَارِدِيِّ، قَالَ: أَتَيْتُهُ بِبَنِينَ لِي قَدْ أَلْبَسْتُهُمْ وَهَيَّأْتُهُمْ، فَقُلْتُ: ادْعُ اللَّهَ لِي فِيهِمْ بِالْبَرَكَةِ، قَالَ: " اللَّهُمَّ قَدْ أَحْسَنْتَ نَبْتَهُمْ، فَأَحْسِنْ حَصْدَهُمْ "

İbn Şevzeb'in naklettiğine göre Ebû Recâ el-Utâridî'nin komşusu şöyle diyor: Kendisine oğullarımla gitmiştim. Onları giydirip hazırlamıştım. Ona "Benim için onlara hayır ve bereket için dua et" dedim. Şöyle dedi: "Allahım! Onların gelişmesini güzelleştirdin, hasadlarını da güzelleştir."

(٢٥٩١)- [٣٠٧/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ فِي كِتَابِهِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: ثنا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَجَاءٍ، يَقُولُ: " وَاللَّهِ لَقَدْ أُنْبِئْتُ أَنَّ رِجَالا مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَى النَّاسِ وَيُمْلُونَهُمْ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ ﷾ فَلا تَفْعَلُوا وَاتَّبِعُوا كِتَابَ اللَّهِ مَا اسْتَطَعْتُمْ، ثُمَّ خَلُّوا عَنْهُمْ، فَإِنَّ لِلنَّاسِ حَوَائِجَ وَأَهْلِينَ "

Ebû Recâ el-Utâridî der ki: "Vallahi duyduğuma göre içinizden bazı adamlar, insanlara hikâye anlatıp, onları Allah'ın Kitab'ından bıktırıyorlar. Böyle yapmayın, gücünüz yettiğince Allah'ın Kitab'ına tâbi olun ve onları bırakın. İnsanların ihtiyaçları ve aileleri vardır."

(٢٥٩٢)- [٣٠٧/٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَنْدَهْ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، قَالَ: ثنا عَوْفٌ، قَالَ: قُلْتُ لأَبِي رَجَاءٍ: أَشْرَفْتُ وَلِصٌّ يَنْقِبُ عَلَيَّ وَمَعِي صَخْرَةٌ، قَالَ: " دَلِّهَا عَلَيْهِ "، قُلْتُ: إِنَّهُ مُسْلِمٌ، قَالَ: " فَأَيْنَ الإِسْلامُ؟ تَرَكَ الإِسْلامَ وَرَاءَ الْحَائِطِ "

Avf der ki: Ebû Recâ'ya "Bir baktım, bir hırsız duvarımı delip giriyor, elimde de büyük bir taş var" dedim. "Üzerine at" dedi, "Ama adam Müslüman" dedim, "İslam nerede? Duvarın arkasında kaldı" dedi.

Ebû Recâ, Ömer b. Hattâb ve Abdullah b. Abbâs'tan hadis nakletti. İbn Abbâs'tan naklettiklerinden bazıları:

Takrîb 3714, Takrîb 4062, Takrîb 4063, Takrîb 2747, Takrîb 2916

Ebû İmrân el-Cevnî

Onlardan biri de; vaiz, uyuklayanı uyandıran, şeytanı çileden çıkaran Ebû İmrân el-Cevnî.

Derler ki: Tasavvuf, uyanık ve dikkatli olmak, vesvese ve şüphelere karşı gözünü açık tutmaktır.

(٢٥٩٨)- [٣٠٩/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الصَّقْرِ، قَالَ: ثنا الصَّلْتُ بْنُ مَسْعُودٍ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ الْجَوْنِيَّ، يَقُولُ: " لا يَغُرَّنَّكُمْ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى طُولُ النَّسِيئَةِ، وَلا حَسَنُ الطَّلَبِ، فَإِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ "

Ebû İmrân el-Cevnî der ki: "Allah'ın size mühlet vermesi ve dualarınıza karşılık vermesi sizi aldatmasın. Muhakkak ki Allah'ın hesabı, çok acı ve çetin olacaktır."

(٢٥٩٩)- [٣٠٩/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عِمْرَانَ الْقَوَارِيرِيُّ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ الْجَوْنِيَّ، يَقُولُ كَثِيرًا: " اهْتَبِلُوا غَفْلَةَ الْحَمْقَى، وَامْضُوا حَيْثُ أُعْلِمَ لَكُمْ، وَكِلُوا مَا لا تَعْلَمُونَ إِلَى عَالِمِهِ، قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَ حُضُورُ مَا لا تَسْتَطِيعُونَ دَفْعَهُ مِنَ الْمَوْتِ وَجَلائِلِ الأُمُورِ "

Ebû İmrân el-Cevnî der ki: "Ahmakların gafletini üzerinizden silkip atınız. Size emredildiği gibi hareket ediniz. Defetmeye gücünüzün yetmeyeceği ölüm ve belalar gelmeden önce bilmediğiniz şeyi onu bilene havale ediniz."

(٢٦٠٠)- [٣٠٩/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الصَّقْرِ، قَالَ: ثنا الصَّلْتُ بْنُ مَسْعُودٍ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ، يَقُولُ

فِي قَصَصِهِ: " حَتَّى مَتَى تَبْقَى وُجُوهَ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ تَحْتَ أَطْبَاقِ التُّرَابِ، وَإِنَّمَا هُمْ مُحْتَبَسُونَ بِبَقِيَّةِ آجَالِكُمْ أَيَّتُهَا الأُمَّةُ حَتَّى يَبْعَثَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى إِلَى جَنَّتِهِ وَثَوَابِهِ "

Câfer b. Süleymân, Ebû İmrân'ın bir konuşmasında şöyle dediğini naklediyor: "Allah'ın sevgili kullarının yüzü ne zamana kadar toprağın altında kalacak? Ey ümmet! Allah'ın sevabını alıp cennetine kavuşmak için kıyamete kadar sizin ecelinizi bekliyorlar."

(٢٦٠١)- [٣٠٩/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا ابْنُ الْحُبَابِ، وَيَسَارٌ، قَالا: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ، يَقُولُ فِي قَوْلِهِ ﷿: "﴿سَلامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ﴾، قَالَ: سَلامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ عَلَى دِينِكُمْ، فَنِعْمَ مَا أَعْقَبَكُمْ مِنَ الدُّنْيَا الْجَنَّةُ "

Câfer b. Süleymân'ın naklettiğine göre Ebû İmrân; "**(Melekler) sabrınıza karşılık size selam olsun. (Dünya) yurdunun sonu (cennet) ne güzeldir (derler)**"[1] âyetiyle ilgili şöyle diyor; "Dininizin zorluklarına katlandığınız için size selam olsun. Dûnyanın karşılığında cennet yurdunu kazanmanız ne güzeldir."

(٢٦٠٢)- [٣١٠/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ، يَقُولُ: " زَرْعَ اللَّهُ فِي قُلُوبِنَا وَقُلُوبِكُمُ الْمَوَدَّةَ عَلَى ذِكْرِهِ، وَجَعَلَ قُلُوبَنَا وَقُلُوبَكُمْ أَوْطَانًا تَحِنُّ إِلَيْهِ، وَأَجْرَى عَلَيْنَا وَعَلَيْكُمُ الْمَغْفِرَةَ كَمَا جَرَتْ عَلَيْنَا وَعَلَيْكُمُ الذُّنُوبُ، إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَمْ يَسْتَوْدِعْ شَيْئًا قَطُّ إِلا حِفْظِهِ، وَأَنَا مُسْتَوْدِعٌ اللَّهَ دِينَنَا وَدِينَكُمْ، وَخَوَاتِيمَ أَعْمَالِنَا وَخَوَاتِيمَ أَعْمَالِكُمْ، كَمَا اسْتَوْدَعَتْ أُمُّ مُوسَى مُوسَى، وَكَمَا اسْتَوْدَعَ يَعْقُوبُ يُوسُفَ، وَدَائِعُ اللَّهِ الَّتِي لا تَضِيعُ فِي السَّمَوَاتِ وَلا فِي الأَرْضِ، وَأَقْرَأُ عَلَيْكُمُ السَّلامَ وَرَحْمَةَ اللَّهِ "

Ebû İmrân el-Cevnî der ki: "Allah, kalbimize ve kalbinize zikrine olan tutkuyu eksin. Kalplerimiz ve kalpleriniz onun için çarpsın. Günahların kalbimize ve kalbinize aktığı gibi, Allah'ın affı üzerimize ve üzerinize aksın. Allah neyi emanet almışsa onu muhakkak korumuştur. Ben de dinimizi ve dininizi, sonumuzu ve sonunuzu, tıpkı Hz. Musâ'nın annesinin, Hz.

---

[1] Ra'd Sur. 24

Mûsâ'yı, Hz. Yakûb'un Hz. Yûsuf'u emanet ettiği gibi Allah'a emanet ediyorum. Allah'a bırakılan emanetler ne gökte, ne de yerde kaybolur. Allah'ın selamı ve rahmeti üzerinize olsun derim."

(٢٦٠٣)- [٣١٠/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ السِّنْدِيِّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْمُؤَدِّبُ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ، تَلا هَذِهِ الآيَةَ: "﴿إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالا وَجَحِيمًا﴾، قَالَ: قُيُودًا وَاللَّهِ لا تُحَلُّ أَبَدًا "

Câfer b. Süleymân der ki: Ebû İmrân'ı işittim **"Hiç şüphesiz bizim nezdimizde (onlar için hazırlanmış) boyunduruklar, yakıcı bir ateş var"**[1] âyetini okuyunca; "Vallahi asla çözülmeyecek bağlar (zincirler) vardır" dedi.

(٢٦٠٤)- [٣١٠/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ الْجَوْنِيَّ، يَقُولُ: " وَاللَّهِ لَئِنْ ضَيَّعْنَا، إِنَّ لِلَّهِ عِبَادًا آثَرُوا طَاعَةَ اللَّهِ تَعَالَى عَلَى شَهْوَةِ أَنْفُسِهِمْ، ومَضَوْا مِنَ الدُّنْيَا عَلَى مَهَلٍ حَتَّى مَشَوْا عَلَى الأَسِنَّةِ، حَتَّى خَرَجَ عَلَقُ الأَجْوَافِ مِنْهُمْ عَلَى أَطْرَافِ الأَسِنَّةِ، يَبْتَغُونَ بِذَلِكَ رَوْحَ الآخِرَةِ "

Ebû İmrân el-Cevnî der ki: "Vallahi kendimizi kaybettik! Allah'ın öyle kulları var ki Allah'a itaati kendi nefsi arzularına tercih etmişlerdir. Dikkatli bir şekilde sanki mızrak uçları üzerinde yürüyormuş gibi yaşayıp gitmişlerdir. Bazen ayaklarındaki etler bu mızrakların uçlarında kalırdı da sırf Allah'ın rızası için bu tür şeylere katlanırlardı."

(٢٦٠٥)- [٣١٠/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا هَمَّامٌ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ الْجَوْنِيَّ، يَقُولُ: " مَا مِنْ لَيْلَةٍ تَأْتِي إِلا وَتُنَادِي: اعْمَلُوا فِيمَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ خَيْرٍ، فَلَمْ أَرْجِعْ إِلَيْكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ "

---

[1] Müzzemmil Sur. 12

Ebû İmrân el-Cevnî der ki: "Hava karardığında gelip çatan her gece şöyle seslenir: "Elinizden geldiği kadar iyilik yapın! Kıyamet gününe kadar size geri gelmeyeceğim."

(٢٦٠٦)- [٢/٣١٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ الْجَوْنِيَّ، يَقُولُ: " إِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ طُرُقٌ وَلا فَيَافٍ وَلا مَنْزِلٌ هُنَالِكَ لأَحَدٍ مَنْ أَخْطَأَتْهُ الْجَنَّةُ صَارَ إِلَى النَّارِ "

Ebû İmrân el-Cevnî der ki: "Cennet ve cehennem arasında ne bir yol, ne bir geçit, ne de birilerine ait bir yer var. Cennetin beğenmediği cehenneme gider."

(٢٦٠٧)- [٢/٣١١] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، وَعَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالا: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ الْجَوْنِيَّ، يَقُولُ: " حُدِّثْتُ أَنَّ الْبَهَائِمَ إِذَا رَأَتْ بَنِي آدَمَ قَدْ تَصَدَّعُوا مِنْ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ تَعَالَى صِنْفَيْنِ، صِنْفٌ إِلَى الْجَنَّةِ وَصِنْفٌ إِلَى النَّارِ، تُنَادِيهِمُ الْبَهَائِمُ: يَا بَنِي آدَمَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَجْعَلْنَا الْيَوْمَ مِثْلَكُمْ، لا جَنَّةً نَرْجُو وَلا عِقَابًا نَخَافُ "

Ebû İmrân el-Cevnî der ki: Bana anlatıldığına göre hayvanlar insanların, Allah'ın eliyle iki sınıfa yarıldığını; bir sınıfın cennete, bir sınıfın cehenneme gönderildiğini görünce, derler ki; "Ey Âdemoğulları! Bugün bize, size davrandığı gibi davranmayan Allah'a hamd olsun. Ne arzuladığımız bir cennet; ne de korktuğumuz bir cehennem var."

(٢٦٠٨)- [٢/٣١١] ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ، قَالَ: ثنا أَبِي، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ الْجَوْنِيَّ، يَقُولُ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: "﴿يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ﴾، قَالَ: كَالْمَاءِ فِي الزُّجَاجَةِ، إِلا مَنْ سَتَرَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى "

Câfer'in naklettiğine göre Ebû İmrân el-Cevnî, Allah'ın; **"O gün huzura çıkarılacaksınız ve gizlediğiniz hiçbir şey gizli kalmayacaktır"**[1] âyetiyle ilgili; "Şişenin içindeki su gibi. Allah'ın gizli tuttukları hariç" dedi.

---

[1] Hâkka Sur.18

(٢٦٠٩)- [٣١١/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ الْجَوْنِيَّ قَرَأَ هَذِهِ الآيَةَ: " ﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الأَقَاوِيلِ لأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ﴾، قَالَ أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ: الْوَتِينُ: حَبْلُ قَلْبِهِ "، وَفِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا﴾، قَالَ: سِجْنًا "، وفِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿أُولِي الأَيْدِي وَالأَبْصَارِ﴾، قَالَ: الأَيْدِي: الْقُوَّةُ فِي الْعِبَادَةِ، وَالْبَصَرُ فِي الْهُدَى "

Câfer b. Süleymân'ın naklettiğine göre: **"Eğer o, bize karşı bazı sözler söylemiş olsaydı, onu kuvvetle yakalardık. Sonra onun şah damarını koparırdık"**[1] âyetleriyle ilgili Ebû İmrân el-Cevnî, "Vetin, kalp damarıdır" dedi.

"Biz cehennemi, kâfirler için zindan kılmışız"[2] âyetiyle ilgili; "Hasîra, hapistir" dedi.

"El ve göz sahipleri"[3] âyetiyle ilgili; "Eller; ibadet gücü, gözler ise yol bulma gücüdür" dedi.

(٢٦١٠)- [٣١١/٢] ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَلِتُصْنَعَ عَلَى عَيْنِي﴾، قَالَ: تُرَبَّى بِعَيْنِ اللَّهِ تَعَالَى "

Mu'temir b. Süleymân, babasından bildiriyor: Ebû İmrân el-Cevnî, Allah'ın **"Gözetimimde yetiştirilesin diye..."**[4] âyetiyle ilgili; "Allah'ın gözetiminde terbiye edilesin diye.." dedi.

(٢٦١١)- [٣١١/٢] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ، يَقُولُ: " وَاللَّهِ لَقَدْ صَرَفَ إِلَيْنَا رَبُّنَا ﷻ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مَا لَوْ صَرَفَهُ إِلَى الْجِبَالِ لَهَتَّهَا وَحَنَاهَا "

---

[1] Hâkka Sur. 44-46

[2] İsrâ Sur. 8

[3] Sâd Sur. 45

[4] Tâhâ Sur. 30

Ebû İmrân el-Cevnî der ki: “Vallahi! Allah Kur’ân’da öyle şeyler yöneltti ki, eğer onları dağlara yöneltseydi dağlar sarsılır ve eğilirdi.”

(٢٦١٢)- [٣١١/٢] ثنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَهْ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ هِلالٍ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، قَالَ: " بَلَغَنِي أَنَّهُ قِيلَ لِمُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ: لا أُعَبِّدُ الأَرْضَ لأَحَدٍ بَعْدَكَ أَبَدًا "

Ebû İmrân el-Cevnî der ki: Bana ulaşan bilgilere göre; Hz. Mûsa’ya şöyle denildi: “Yeryüzünü senden sonra hiç kimseye köle ettirmeyeceğim.”

(٢٦١٣)- [٣١١/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَنْ، سَمِعَ وَهْبَ بْنَ جَرِيرٍ يَذْكُرُ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: قَالَ أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ: " وَهَلْ أَبْكَى الْعُيُونَ مَا أَبْكِي الْعِلْمُ "

Ebû İmrân el-Cevnî der ki: “Gözleri, ilmin ağlattığı kadar ağlatan var mı?”

(٢٦١٤)- [٣١٢/٢] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: ثنا أَبُو سَلَمَةُ التَّبوذَكِيُّ، قَالَ: ثنا سَلامُ بْنُ مِسْكِينٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ الْجَوْنِيَّ، يَقُولُ: " وَهَلْ أَبْكِي الْعُيُونَ بُكَاءً، إِلا الْكِتَابُ السَّابِقُ "

Ebû İmrân el-Cevnî der ki: “Son gelen kitap kadar, gözleri adamakıllı ağlatan oldu mu?”

(٢٦١٥)- [٣١٢/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ، ثنا أَبِي، ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ الْجَوْنِيَّ، يَقُولُ فِي دُعَائِهِ: " اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا عِلْمَكَ فِينَا، فَإِنَّكَ تَعْلَمُ مِنَّا مَا لا يَعْلَمُهُ أَحَدٌ، وَكَفَى بِعِلْمِكَ فِينَا اسْتِكْمَالا لِكُلِّ عُقُوبَةٍ إِلَّا مَا عَافَيْتَ وَرَحِمْتَ"

Câfer’in naklettiğine göre Ebû İmrân el-Cevnî bir duasında şöyle diyor; “Allahım! Bizim hakkımızda bildiklerini affet. Sen bizim hakkımızda kimsenin bilmediklerini biliyorsun. Bizim hakkımızda bildiklerin her türlü cezayı vermen için yeterlidir. Merhamet edip affettiklerin hariç...”

(٢٦١٦)- [٣١٢/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ، وَهَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالا: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ، يَقُولُ: " بَلَغَنَا أَنَّهُ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، أَمَرَ اللَّهُ تَعَالَى بِكُلِّ جَبَّارٍ وَكُلِّ شَيْطَانٍ وَكُلِّ مَنْ يَخَافُ النَّاسُ مِنْ شَرِّهِ فِي الدُّنْيَا فَيُوثَقُونَ فِي الْحَدِيدِ، ثُمَّ أَمَرَ بِهِمْ إِلَى النَّارِ، ثُمَّ أَوْصَدَهَا عَلَيْهِمْ أَيْ أَطْبَقَهَا، فَلا وَاللَّهِ لا تَسْتَقِرُّ أَقْدَامُهُمْ عَلَى قَرَارٍ أَبَدًا، وَلا وَاللَّهِ مَا يَنْظُرُونَ إِلَى أَدِيمِ سَمَاءٍ أَبَدًا، وَلا وَاللَّهِ لا تَلْتَقِي جُفُونُ أَعْيُنِهِمْ عَلَى غَمْضِ نَوْمٍ أَبَدًا، وَلا وَاللَّهِ لا يَذُوقُونَ فِيهَا بَارِدَ شَرَابٍ أَبَدًا، قَالَ: ثُمَّ يُقَالُ لأَهْلِ الْجَنَّةِ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، افْتَحُوا الْيَوْمَ الأَبْوَابَ، فَلا تَخَافُوا شَيْطَانًا وَلا جَبَّارًا، وَكُلُوا الْيَوْمَ وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الأَيَّامِ الْخَالِيَةِ "، قَالَ أَبُو عِمْرَانَ: هِيَ وَاللَّهِ يَا إِخْوَتَاهُ أَيَّامَكُمْ هَذِهِ

Ebû İmrân el-Cevnî diyor ki: Bize gelen bilgilere göre Kıyamet günü geldiğinde, Allah, bütün zalimleri, bütün şeytanları ve dünyada insanların korkup çekindiği herkesi çağırır. Demirlerle bağlanırlar. Sonra cehenneme atılmalarım emreder. Ardından cehennemi üzerlerine kapatır. Vallahi ne ayakları bir yere basar, ne gökyüzünü görürler, ne göz kapakları birbirine değer, ne de orada soğuk bir içeceği tadabilirler.

Sonra cennet ahalisine şöyle seslenilir: "Ey cennet ahalisi! Bugün kapıları açın. Ne şeytanlardan korkun, ne de zalimlerden korkun. Bugün geçen günlerde yaptıklarınızın karşılığı olarak yiyin ve için."

Ebû İmrân ekledi: "Vallahi, işte o günler sizin bu günlerinizdir, kardeşlerim."

(٢٦١٧)- [٣١٢/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو الْعَسْقَلانِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو عُمَيْرٍ، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِمْرَانَ الْجَوْنِيَّ، يَقُولُ: " لَيْتَ شِعْرِي أَيَّ شَيْءٍ عَلِمَ رَبُّنَا مِنْ أَهْلِ الأَهْوَاءِ حِينَ أَوْجَبَ لَهُمُ النَّارَ؟ "

Ebû İmrân el-Cevnî diyor ki: "Rabbimizin, haklarındaki hangi bilgisine dayanarak heva sahiplerine cehennemi yazdığını öğrenmek isterdim."

(٢٦١٨)- [٣١٢/٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ فِي كِتَابِهِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ حَازِمٍ، قَالَ: ثنا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، عَنْ غَيْرِهِ، قَالَ: " مَنْ قَرَّبَ الْمَوْتَ مِنْ قَلْبِهِ، اسْتَكْثَرَ مَا فِي يَدَيْهِ "

Ebû İmrân el-Cevnî, bir kişiden bildiriyor: "Ölüm kimin kalbine yakın olursa elinde bulunan şeyleri çok görür."

(٢٦١٩)- [٣١٢/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا [٣١٣/٢] عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: ثنا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ: " أَنَّ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ لَمَّا نزلَ بِهِ الْمَوْتُ جزِعَ، ثُمَّ قَالَ: إِنِّي لَسْتُ أَجْزَعُ لِلْمَوْتِ، وَلَكِنِّي أَجْزَعُ أَنْ يُحْبَسَ لِسَانِي عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ ﷾ عِنْدَ الْمَوْتِ "، قَالَ: فَكَانَ لِمُوسَى ثَلاثُ بَنَاتٍ، فَقَالَ: " يَا بَنَاتِي، إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَيَعْرِضُونَ عَلَيْكُنَّ الدُّنْيَا فَلا تَقْبَلْنَ، وَالْقُطْنُ هَذَا السُّنْبُلُ فَافْرِكْنَهُ وَكِلْنَهُ وَتَبَلَّغْنَ بِهِ إِلَى الْجَنَّةِ "

Câfer'in Ebû İmrân el-Cevnî'den naklettiğine göre Hz. Mûsa ölüm vaktinin geldiğini öğrenince korkmuştu. Sonra "Ben ölümden değil, ölüm anında dilim Allah'ı zikredemezse diye korkuyorum" dedi.

Hz. Mûsa'nın üç kızı vardı. Kızlarına: "Kızlarım! İsrâil oğulları size dünyayı teklif edeceklerdir, kabul etmeyin. Şu başağı alın, ufalayın ve yiyin, cennete kavuşursunuz" dedi.

(٢٦٢٠)- [٣١٣/٢] ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الْقَزَّازُ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: ثنا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، قَالَ: " قَالَ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلامُ: إِلَهِيَ كَيْفَ أُصْبِحَ الْيَوْمَ؟ عَدُوُّكَ الشَّيْطَانُ يُعَيِّرُنِي، يَقُولُ: يَا دَاوُدُ، أَيْنَ كَانَ رَأْيُكَ حِينَ وَاقَعْتَ الْخَطِيئَةَ؟ "

Ebû İmrân el-Cevnî der ki: Hz. Dâvûd: "Allahım! Senin düşmanın olan şeytan beni kınayıp «Ey Dâvûd! Hataya düştüğünde aklın neredeydi?» derse o gün ne duruma düşerim?" dedi.

(٢٦٢١)- [٣١٣/٢] ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: ثنا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، قَالَ: " مَرَّ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلامُ فِي مَوْكِبِهِ وَالطَّيْرُ تُظِلُّهُ وَالإِنْسُ وَالْجِنُّ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ، فَمَرَّ بِعَابِدٍ مِنْ عُبَّادِ بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَقَالَ: وَاللَّهِ يَا ابْنَ دَاوُدَ، آتَاكَ اللَّهُ مُلْكًا عَظِيمًا فَسَمِعَ سُلَيْمَانُ كَلامَهُ، فقال: " لَتَسْبِيحَةٌ فِي صَحِيفَةٍ أَفْضَلُ مِمَّا أُوتِي ابْنُ دَاوُدَ، إِنَّ مَا أُوتِي ابْنُ دَاوُدَ يَذْهَبُ وَالتَّسْبِيحَةُ تَبْقَى "، قَالَ: وَكَانَ نَبِيُّ اللَّهِ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلامُ يُطْعِمُ الْمَجْذُومِينَ وَالْيَتَامَى النَّقِيَّ وَيَأْكُلُ الشَّعِيرَ، وَلَمْ يَدَعْ يَوْمَ مَاتَ دِينَارًا وَلا دِرْهَمًا

Ebû İmrân el-Cevnî der ki: Hz. Süleymân b. Dâvûd maiyetiyle birlikte geçiyordu. Kuşlar onu gölgeliyor, insanlar ve cinler sağında solunda yürüyorlardı. İsrâil oğullarından bir bilginle karşılaştı. Adam kendisine; "Ey Dâvûd'un oğlu! Allah sana büyük bir krallık verdi" deyince, Süleymân onun söylediklerini duydu ve dedi ki; "Bir sahifedeki bir tek tesbihat, Dâvûd'un Oğluna verilen mülkten daha hayırlıdır. Dâvûd'un Oğluna verilen, gelip geçer, ama tesbihat kalıcıdır."

Allah'ın Peygamber'i Süleymân b. Dâvûd, kimsesizlere ve yetimlere güzel yemekleri yedirir, kendisi de arpa yerdi. Öldüğü gün arkasında ne bir dinar, ne de bir dirhem bırakmıştı.

(٢٦٢٢)- [٣١٣/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَعَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالا: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: ثنا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، قَالَ: " تَصْعَدُ الْمَلائِكَةُ بِالأَعْمَالِ، فَتَصَفُّ فِي سَمَاءِ الدُّنْيَا، فَيُنَادَى الْمَلَكُ: أَلْقِ تِلْكَ الصَّحِيفَةَ، أَلْقِ تِلْكَ الصَّحِيفَةَ، فَتَقُولُ الْمَلائِكَةُ: رَبَّنَا قَالُوا خَيْرًا وَحَفِظْنَاهُ عَلَيْهِمْ، قَالَ: فَيَقُولُ: لَمْ يُرِدْ بِهِ وَجْهِيَ، وَيُنَادَى مَلَكٌ: اكْتُبْ لِفُلانٍ كَذَا وَكَذَا مَرَّتَيْنِ، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ إِنَّهُ لَمْ يَعْمَلْهُ، فَيَقُولُ تَعَالَى: إِنَّهُ نَوَاهُ، إِنَّهُ نَوَاهُ "

Ebû İmrân el-Cevnî der ki: Melekler amellerle yükselir. Dünya semasında dizilir. Meleğe; "O sahifeyi at! O sahifeyi at!" diye seslenilir. Melekler "Rabbimiz! Güzel şeyler konuştular, onların adına yazdık" derler. Allah "Ama bunlarla benim rızamı taleb etmiyor" der.

Bir meleğe "Falana şunu şunu iki defa yaz" diye seslenilir. Melek "Ey Rabbim! O bunları yapmadı ki" der. Allah "Yapmaya niyet etti, yapmaya niyet etti" buyurur.

(٢٦٢٣)- [٣١٣/٢] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَنْدَهْ، قَالَ: ثنا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، قَالَ: " إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، انْقَطَعَ كُلُّ وَصْلٍ لَيْسَ وَصْلا فِي اللَّهِ ﷾ "

Ebû İmrân el-Cevnî' der ki: "Kıyamet günü geldiğinde bütün bağlantılar kesilir. Allah ile hiçbir bağlantı kalmaz."

(٢٦٢٤)- [٣١٤/٢] ثنا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالا: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، قَالَ: ثنا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا أَبُو عِمْرَانَ

Takrîb 4298, Takrîb 4296, Takrîb 119, Takrîb 3705, Takrîb 4380, Takrîb 3293-a, Takrîb 7-a

Sâbit el-Bünânî

Onlardan biri de; ibadetten bitab düşmüş, cömertçe uğraşıp çabalamış olan; Ebû Muhammed Sâbit b. Eslem el-Bünânî.

Derler ki: Tasavvuf, mahremiyete hürmet edip, hizmete devam etmektir.

(٢٦٣٧)- [٣١٨/٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي، قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ يَوْمًا: " إِنَّ لِلْخَيْرِ مَفَاتِيحُ، وَإِنَّ ثَابِتًا مِفْتَاحٌ مِنْ مَفَاتِيحِ الْخَيْرِ "

Hammâd b. Zeyd, babasından, Enes b. Malik'in bir gün şöyle dediğini naklediyor: "İyiliğin anahtarları vardır. Sâbit de iyilik anahtarlarından biridir."

(٢٦٣٨)- [٣١٨/٢] ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ، قَالَ: ثنا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخٍ، قَالَ: ثنا أَبُو هِلالٍ، عَنْ غَالِبٍ الْقَطَّانِ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ نَصْرٍ الْحَذَّاءُ، قَالا: ثنا الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ: ثنا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: ثنا أَبُو هِلالٍ، قَالَ: ثنا غَالِبٌ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " مَنْ أَرَادَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى أَعْبَدِ أَهْلِ زَمَانِهِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ "، فَمَا أَدْرَكْنَا الَّذِي هُوَ أَعْبَدُ مِنْهُ، زَادَ مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ فِي حَدِيثِهِ: " إِنَّهُ لَيَظَلُّ فِي الْيَوْمِ الْمَعْمَعَانِيِّ الطَّوِيلِ مَا بَيْنَ طَرَفَيْهِ صَائِمًا يُرَوِّحُ مَا بَيْنَ جَبْهَتِهِ وَقَدَمِهِ "

Bekr b. Abdillah der ki: "Kendi zamanının en çok ibadet eden insanını görmek isteyen, Sâbit el-Bünânî'ye baksın. Ondan daha çok ibadet eden birini görmedik."

Mûsa b. İsmâîl, rivayetine şunu ilave eder: "Ateş gibi yanan uzun günlerde, oruçlu bir halde, bakışları secde ettiği yerle ayak bastığı yer arasında gidip gelirdi."

(٣٣٠٠)- [٥٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الزُّهْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ حَاتِمٍ الطَّوِيلُ، قَالَ: ثنا شُعَيْبُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ أَبِي عَوَانَةَ، قَالَ: " لَوْ قِيلَ لِمَنْصُورِ بْنِ زَاذَانَ إِنَّكَ مَيِّتٌ الْيَوْمَ أَوْ غَدًا مَا كَانَ عِنْدَهُ مِنْ مَزِيدٍ "

Ebû Avâne der ki: “Mansûr b. Zâdân'a bugün veya yarın öleceksin denilse bile yaptığı amelden daha fazlasını yapamazdı.”

(٣٣٠١)- [٥٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ الْخَفَّافُ، قَالَ: ثنا عُثْمَانُ أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ مَنْصُورٍ، قَالَ: " نُبِّئْتُ أَنَّ بَعْضَ مَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ يَتَأَذَّى أَهْلُ النَّارِ بِرِيحِهِ، فَيُقَالُ لَهُ: وَيْلَكَ مَا كُنْتَ تَعْمَلُ؟ أَمَا يَكْفِينَا مَا نَحْنُ فِيهِ مِنَ النَّتَنِ حَتَّى ابْتُلِينَا بِكَ وَبِنَتَنِ رِيحِكَ، فَيَقُولُ: كُنْتُ عَالِمًا فَلَمْ أَنْتَفِعْ بِعِلْمِي "

Mansûr der ki: Bana haber verildiğine göre; cehenneme atılanlardan biri, pis kokusuyla etrafındakileri rahatsız eder. Yanındakiler ona: “Yazıklar olsun sana, sen ne yapmışsın öyle? İçinde bulunduğumuz pis kokular bize yetmiyormuş gibi, sen ve senin pis kokularınla karşı karşıya bıraktın?” diye sorduklarında şöyle cevap verir: “Ben âlimdim, ama ilmimden faydalanmadım.”

Mansûr b. Zâdân, Enes b. Mâlik'ten hadis nakletmiştir. Rivayetlerinin çoğunluğu ise; Hasan ile İbn Sîrîn’den olup ayrıca: Ebû Kılâbe, Humeyd b. Hilâl, Muâviye b. Kurre, Katâde, Atâ b. Ebî Rebâh, Amr b. Dînâr, Abdurrahman b. el-Kâsım, Nafi', Meymûn b. Ebî Şebîb, Hâris el-Uklî ve diğerlerinden de hadis nakletmiştir.

Takrîb 2639, Takrîb 2805, Takrîb 2806, Takrîb 2072, Takrîb 3671, Takrîb 3675, Takrîb 1846, Takrîb 1489, Takrîb 117, Takrîb 2107, Takrîb 64

Budeyl b. Meysere

Onlardan biri de; ihlâslı âbid, çalışkan zâhid Budeyl b. Meysere.

(٣٣١٤)- [٦٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْبَرْقَعِيدِيُّ، ثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، ثَنَا الْفِرْيَابِيُّ، ثَنَا السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى، عَنْ بُدَيْلٍ الْعُقَيْلِيِّ، قَالَ: " مَنْ أَرَادَ بِعِلْمِهِ وَجْهَ اللَّهِ أَقْبَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ، وَأَقْبَلَ بِقُلُوبِ الْعِبَادِ إِلَيْهِ، وَمَنْ عَمِلَ لِغَيْرِ اللَّهِ تَعَالَى صَرَفَ عَنْهُ وَجْهَهُ، وَصَرَفَ بِقُلُوبِ الْعِبَادِ عَنْهُ "

Budeyl el-Ukaylî der ki: “Her kim, ilmiyle sadece Allah'ın rızasını isterse Allah da ona teveccüh gösterir ve kulların kalplerini de ona doğru yönlendirir. Her kim de Allah rızası dışında bir şey için amelde bulunursa Allah ondan yüz çevirir, insanların da kalplerini ondan uzak tutar.”

(٣٣١٥)- [٦٢/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا حَكِيمُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ مَسْمَعٍ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ بُدَيْلٍ الْعُقَيْلِيِّ، قَالَ: " الصِّيَامُ مَعْقِلُ الْعَابِدِينَ "

Budeyl el-Ukaylî der ki: “Oruç, âbidlerin kalesidir.”

(٣٣١٦)- [٦٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: قَالَ مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ: " رَأَيْتُ لَيْلَةَ مَاتَ بُدَيْلٌ الْعُقَيْلِيُّ قَائِلا يَقُولُ: أَلا إِنَّ بُدَيْلا أَصْبَحَ مِنْ سُكَّانِ الْجَنَّةِ "

Mehdî b. Meymûn der ki: Budeyl el-Ukaylî'nin vefat ettiği gece birinin şöyle dediğini işittim; “Şunu bilin ki; Budeyl cennet ahalisinden olmuştur.”

Budeyl, Enes b. Mâlik'ten hadis nakletmiştir. Ebu'l-Cevzâ, Abdullah b. Şakîk ve başkalarından da hadis dinlemiştir.

Takrîb 2578-a, Takrîb 751, Takrîb 2522

Talk b. Habîb

Onlardan biri de; vefa ve şeref ehli, kalpten ibadetine bağlı olan Talk b. Habîb.

(٣٣٢٠)- [٦٣/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَوْفٌ، عَنْ طَلْقِ بْنِ حَبِيبٍ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ فِي دُعَائِهِ: " اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْمَ الْخَائِفِينَ لَكَ، وَخَوْفَ الْعَالِمِينَ بِكَ، وَيَقِينَ الْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْكَ، وَتَوَكُّلَ الْمُؤْمِنِينَ بِكَ، وَإِنَابَةَ الْمُخْبِتِينَ إِلَيْكَ، وَإِخْبَاتَ الْمُنِيبِينَ إِلَيْكَ، وَشُكْرَ الصَّابِرِينَ لَكَ، وَصَبْرَ الشَّاكِرِينَ لَكَ، وَنَجَاةَ الأَحِبَّاءِ الْمَرْزُوقِينَ عِنْدَكَ "

Avf'ın naklettiğine göre Talk b. Habîb, dua ederken şöyle derdi: "Allahım! Senden, senin korkunu bilenlerin ilmini, sana tevekkül edenlerin imanını istiyorum. Müminlerin sana tevekkül ettiği gibi tevekkül etmeyi, günahkârların sana sığındığı gibi sığınmayı, sabredenler gibi şükretmeyi, şükredenler gibi sabretmeyi nasib et! Sevdiklerine ve nimet verdiklerine verdiğin kurtuluşu nasib et!"

(٣٣٢١)- [٦٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الآجُرِّيُّ، قَالَ: ثنا عُمَرُ بْنُ أَيُّوبَ السَّقَطِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو هَمَّامٍ، قَالَ: ثنا قَبِيصَةُ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمٍ الأَحْوَلِ، قَالَ: لَقِيَ بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ طَلْقَ بْنَ حَبِيبٍ، فَقَالَ لَهُ بَكْرٌ: صِفْ لَنَا مِنَ التَّقْوَى شَيْئًا يَسِيرًا تَحْفَظُهُ، فَقَالَ: " اعْمَلْ بِطَاعَةِ اللَّهِ عَلَى نُورٍ مِنَ اللَّهِ، تَرْجُو ثَوَابَ اللَّهِ، وَالتَّقْوَى تَرْكُ الْمَعَاصِي عَلَى نُورٍ مِنَ اللَّهِ، مَخَافَةَ عِقَابِ اللَّهِ ﷻ "

Âsım el-Ahvel bildiriyor: Bekr b. Abdillah, Talk b. Habîb ile karşılaşınca ona: "Takva hakkında aklımızda kalabilecek ufak bir şey söyle!" dedi. Talk ise: "Allah'ın nurunu hedefleyerek ve ondan mükâfatını umarak Allah'a itaat et. Takva da Allah'ın nurunu umarak ve cezasından çekinerek Allah'a isyandan uzak durmaktır" dedi.

(٣٣٢٢)- [٦٤/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا أَبُو مَعْمَرٍ، قَالَ: ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، قَالَ: " لَمْ يَكُنْ بِبَلَدِنَا أَحَدٌ أَحْسَنَ مُدَارَاةً لِصَلاتِهِ مِنْ طَلْقِ بْنِ حَبِيبٍ "

İbn Ebî Necîh der ki: "Memleketimizde, namazına Talk b. Habîb'den daha fazla itina gösteren kimse yoktu."

(٣٣٢٣)- [٦٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا الْحُمَيْدِيُّ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الْكَرِيمِ، يَقُولُ: " كَانَ طَلْقٌ لا يَرْكَعُ إِذَا افْتَتَحَ الْقِرَاءَةَ حَتَّى يَبْلُغَ الْعَنْكَبُوتَ، وَكَانَ يَقُولُ: " إِنِّي أَشْتَهِي أَنْ أَقُومَ حَتَّى يَشْتَكِيَ صُلْبِي "

Abdülkerîm der ki: Talk namazda kıraate başladığı zaman Ankebût sûresine ulaşmadan rükûya varmazdı. Şöyle de derdi: "Belim ağırıncaya kadar kıyamda durmayı isterim."

(٣٣٢٤)- [٦٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ أَبِي أُمَيَّةَ، عَنْ طَلْقٍ، قَالَ: " أَحْسَنُ النَّاسِ صَوْتًا بِالْقُرْآنِ الَّذِي إِذَا قَرَأَ رَأَيْتَ أَنَّهُ يَخْشَى اللَّهَ ﷻ "، قَالَ عَبْدُ الْكَرِيمِ: وَكَانَ طَلْقٌ كَذَلِكَ

Talk b. Habîb der ki: "Kur'ân'ı en güzel sesle okuyanlar, okudukları zaman Allah'tan korktuğu görülebilen kimselerdir." Ravi Abdülkerîm der ki: "Talk'ın kendisi de öyleydi."

(٣٣٢٥)- [٦٤/٣] قَالَ عَبْدُ الْكَرِيمِ: وَقَالَ طَلْقٌ: " إِنِّي أَشْتَهِي أَنْ أَقُومَ حَتَّى يَشْتَكِيَ صُلْبِي، وَكَانَ طَلْقٌ يَفْتَتِحُ بِالْبَقَرَةِ، فَلا يَرْكَعُ حَتَّى يَبْلُغَ الْعَنْكَبُوتَ "

Abdülkerim'in naklettiğine göre Talk; "Sırtım ağırıncaya kadar namaz kılmak isterim" derdi. Bakara sûresini okumayla başlar, Ankebût sûresine kadar rükûya gitmezdi.

(٣٣٢٦)- [٦٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: ثنا كُلْثُومُ بْنُ جَبْرٍ، قَالَ: كَانَ الْمُتَمَنِّي بِالْبَصْرَةِ يَقُولُ: " عِبَادَةَ طَلْقِ بْنِ حَبِيبٍ، وَحِلْمَ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ "

Külsûm b. Cebr der ki: Basra'da temennide bulunan kişi şöyle derdi: "Talk b. Habîb'in ibadeti ile Müslim b. Yesâr'ın hilmi..."

(٣٣٢٧)- [٦٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَاصِمٍ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَوْدُودٍ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا رَوْحٌ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: كَانَ طَلْقُ بْنُ حَبِيبٍ، يَقُولُ فِي مَوْعِظَةٍ: " يَا ابْنَ آدَمَ، الدُّنْيَا لَيْسَتْ لَكَ بِدَارٍ، وَإِنَّكَ لا تَكُونُ مِنْهَا بِحَرِيزٍ، فَاتَّقِ اللَّهَ يَا ابْنَ آدَمَ فِي السِّرِّ الْمُفْضَى بِهِ إِلَيْكَ "

İbn Avn'ın naklettiğine göre Talk b. Habîb bir konuşmasında şöyle demişti; "Ey Âdemoğlu! Dünya senin vatanın değil. Onun bekçisi olma. Sana verilen sır konusunda Allah'tan kork ey Âdemoğlu!"

(٣٣٢٨)- [٦٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، عَنْ مَسْعَرٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: كُنَّا إِذَا لَقِينَا طَلْقًا لَمْ نَفْتَرِقْ حَتَّى يَقُولَ: " اللَّهُمَّ أَبْرِمْ لِلْمُؤْمِنِينَ أَمْرًا رَشِيدًا، تُعِزُّ فِيهِ وَلِيَّكَ، وَتُذِلُّ بِهِ عَدُوَّكَ، وَيُعْمَلُ فِيهِ بِطَاعَتِكَ، وَيُتَنَاهَى فِيهِ عَنْ سَخَطِكَ "، قَالَ: وَكَانَ يَقُولُ: " إِنَّ حُقُوقَ اللَّهِ تَعَالَى أَعْظَمُ مِنْ أَنْ يَقُومَ بِهَا الْعِبَادُ، وَإِنَّ نِعَمَ اللَّهِ أَكْثَرُ مِنْ أَنْ تُحْصَى، وَلَكِنِ أَصْبِحُوا تَائِبِينَ، وَأَمْسُوا تَائِبِينَ "

Sa'd b. İbrâhîm der ki: Talk ile karşılaştığımız zaman; "Allahım! Müminlere, seni sevenleri aziz edecek, düşmanlarını zelil edecek, sana itaat yolunda uğraşacakları, gazabından uzak duracakları, doğru kararlar vermeyi nasib et" diye dua etmedikçe dağılmazdık.

(٣٣٢٩)- [٦٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: ثنا أَبِي، عَنِ الْمُسَيِّبِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ طَلْقِ بْنِ حَبِيبٍ، قَالَ: " مَكْتُوبٌ فِي الإِنْجِيلِ: ابْنَ آدَمَ، اذْكُرْنِي حِينَ تَغْضَبُ، أَذْكُرْكَ حِينَ أَغْضَبُ، وَلا أَمْحَقْكَ فِيمَنْ أَمْحَقُ، يَا ابْنَ آدَمَ، إِذَا ظُلِمْتَ فَاصْبِرْ، فَإِنَّ لَكَ نَاصِرًا خَيْرًا مِنْكَ لِنَفْسِكَ نَاصِرًا "

Talk b. Habîb der ki: İncil'de şöyle yazıyor; "Âdemoğlu! Sinirlenince beni hatırla ki ben sinirlenince seni hatırlayayım ve mahvettiklerimle birlikte seni mahvetmeyeyim. Ey Âdemoğlu! Zulme uğradığında sabret. Senin, sana senden daha hayırlı yardım edenin var.”

Talk b. Habîb, İbn Abbâs ve Câbir b. Abdillah'tan hadis nakletmiştir. Buşeyr b. Ka'b el-Adevî gibi tabiûnun ilklerinden de hadis rivayet etmiştir.

Takrîb 4096, Takrîb 4347, Takrîb 4150

Yahyâ b. Ebî Kesîr

Onlardan biri de; bilgili râvi, basiretli uyanık, Ebû Nasr Yahyâ b. Ebî Kesîr, basiretli ve akıllı, çalışkan ve takva sahibiydi.

(٣٣٣٤)- [٦٦/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا مُعَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: ثنا مُسَدَّدٌ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: " لا يَأْتِي الْعِلْمُ بِرَاحَةِ الْجَسَدِ "

Abdullah b. Yahyâ b. Ebî Kesîr, babasının şöyle dediğini rivayet ediyor; “İlim vücudu rahat ettirerek elde edilmez.”

(٣٣٣٥)- [٦٦/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، قَالَ: ثنا مُسَدَّدٌ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: " مِيرَاثُ الْعِلْمِ خَيْرٌ مِنْ مِيرَاثِ الذَّهَبِ، وَالْيَقِينُ الصَّالِحُ خَيْرٌ مِنَ اللُّؤْلُؤِ "

Abdullah b. Yahyâ b. Ebî Kesîr, babasının şöyle dediğini rivayet ediyor: “Miras olarak kalan ilim, miras olarak kalan altından daha hayırlıdır. Samimi iman, mücevherden daha hayırlıdır.”

(٣٣٣٦)- [٦٧/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: ثنا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، قَالَ: قَالَ الأَوْزَاعِيُّ: كَانَ يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، وَقَتَادَةُ، يَقُولانِ: " لَيْسَ مِنَ الأَهْوَاءِ شَيْءٌ أَخْوَفَ عِنْدَهُمْ عَلَى الأُمَّةِ مِنَ الإِرْجَاءِ "

Evzâî bildiriyor: Yahyâ b. Ebî Kesîr ve Katâde şöyle derlerdi: “Hevâya uyma konusunda Mürcieden olmak kadar korkunç bir şey yoktur.”

(٣٣٣٧)- [٦٧/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ وَهْبٍ الْعَلافُ، قَالَ: ثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الإِمَامُ، قَالَ: ثَنَا عَامِرُ بْنُ يَسَافٍ، قَالَ: " كَانَ يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ حَسَنَ اللِّبَاسِ، حَسَنَ الْهَيْئَةِ، مَاتَ وَلَمْ يَتْرُكْ إِلا ثَلاثِينَ دِرْهَمًا كَفَّنُوهُ بِهَا "

Âmir b. Yesâf'ın naklettiğine göre Yahyâ b. Ebî Kesîr, güzel giyimli, güzel görünüşlü biriydi. Öldüğünde otuz dirhem dışında miras bırakmıştı. Onu bu parayla kefenlediler.

(٣٣٣٨)- [٦٧/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي عَاصِمٍ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ أَبِي كَبْشَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، قَالَ: ثنا حُمَيْدٌ الْكِنْدِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ أَبِي كَثِيرٍ، يَقُولُ: " تَعَلُّمُ الْفِقْهِ صَلاةٌ، وَدِرَاسَةُ الْقُرْآنِ صَلاةٌ "

Humeyd el-Kindî'nin naklettiğine göre Yahyâ b. Ebî Kesîr şöyle derdi: "Fıkıh öğrenmek ibadettir, Kur'ân'la uğraşmak ibadettir."

(٣٣٣٩)- [٦٧/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، قَالَ: ثنا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَابْلُتِّيُّ، قَالَ: ثنا الأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: " إِنَّ أَوَّلَ مَا يُسْأَلُ عَنْهُ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَلاتُهُ، فَإِنْ صَلَحَتْ صَلاتُهُ صَلَحَ عَمَلُهُ، وَإِنْ فَسَدَتْ صَلاتُهُ لَمْ يَصْلُحْ شَيْءٌ مِنْ عَمَلِهِ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: "Kıyamet gününde kula sorulacak ilk şey namazıdır. Namazı sağlamsa, amelleri de sağlam olur. Namazı problemliyse amelleri hiçbir işe yaramaz."

(٣٣٤٠)- [٦٧/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: ثنا أَبُو عَمْرٍو الأَوْزَاعِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: " الْعَالِمُ مَنْ يَخْشَى اللَّهَ ﷻ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: "Âlim, Allah'tan korkan kişidir."

(٣٣٤١)- [٦٧/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ، قَالَ: ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: " مَا وَجَدْتُ عَالِمَيْنِ إِلا كَانَ أَكْثَرُهُمَا تَوَسُّعًا أَكْثَرَهُمَا فِقْهًا "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: "İki âlim gördüysem, bunların hangisi daha geniş bilgiye sahipse, fıkıhta daha isabetli karar verdiğini gördüm."

(٣٣٤٢)- [٦٧/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، وَمَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ، قَالا: ثنا الْوَلِيدُ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى، قَالَ: " الْعُلَمَاءُ مِثْلُ الْمِلْحِ هُوَ صَلاحُ كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا فَسَدَ الْمِلْحُ لَمْ يُصْلِحْهُ شَيْءٌ، وَيَنْبَغِي أَنْ يُوطَأَ بِالأَقْدَامِ، ثُمَّ يُلْقَى "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: "Âlimler tuz gibidir, her şeyi bozulmaktan korurlar. Ama tuz bozulursa onu hiçbir şey koruyamaz. Ayaklarla çiğneyip atmak lazımdır."

(٣٣٤٣)- [٦٨/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، قَالَ: ثنا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا الأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى، قَالَ: " سِتٌّ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَقَدِ اسْتَكْمَلَ الإِيمَانَ: قِتَالُ أَعْدَاءِ اللَّهِ بِالسَّيْفِ، وَالصِّيَامُ فِي الصَّيْفِ، وَإِسْبَاغُ الْوُضُوءِ فِي الْيَوْمِ الشَّاتِي، وَالتَّبْكِيرُ بِالصَّلاةِ فِي يَوْمِ الْغَيْمِ، وَتَرْكُ الْجِدَالِ وَالْمِرَاءِ وَأَنْتَ تَعْلَمُ أَنَّكَ صَادِقٌ، وَالصَّبْرُ عَلَى الْمُصِيبَةِ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: "Şu altı şey kimde bulunursa onun imanı kemale ermiştir: Allah düşmanlarına karşı kılıçla savaşmak, yazın oruç tutmak, kışın soğuk günlerinde abdest almak, bulutlu günde namazı erken kılmak, doğru yolda olduğunu bildiği halde Müslüman kardeşiyle yaptığı tartışmayı terk etmek ve musibete karşı sabretmek."

(٣٣٤٤)- [٦٨/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، قَالَ: ثنا أَبُو شُعَيْبٍ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو الأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ أَبِي كَثِيرٍ، يَقُولُ: " يَقُولُ النَّاسُ: فُلانٌ النَّاسِكُ، وَإِنَّمَا النَّاسِكُ: الْوَرِعُ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: İnsanlar: "Falan kişi âbiddir" diyorlar. Âbid, vera sahibi olan (günaha girmekten azami korkan) kişidir.

(٣٣٤٥)- [٦٨/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، قَالَ: ثنا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا الأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: ثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، أَنَّهُ قَالَ: " اللَّهُمَّ إِنِّي اخْتَرْتُكَ الْيَوْمَ أَقْضِي الأَيَّامَ الْخَالِيَةَ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: "Allahım! Günlerimi boş boş geçirmeyi bırakıp bugün seni seçtim."

(٣٣٤٦)- [٦٨/٣] حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْحَذَّاءُ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، قَالَ: ثنا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: ثنا الْوَلِيدُ، عَنْ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: " مَا صَلَحَ مَنْطِقُ رَجُلٍ إِلا عَرَفْتَ ذَلِكَ فِي سَائِرِ عَمَلِهِ، وَلا فَسَدَ مَنْطِقُهُ إِلا عَرَفْتَ ذَلِكَ فِي سَائِرِ عَمَلِهِ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: "Birinin konuşması ıslah olmuşsa bunu mutlaka diğer amellerinde de görürdüm. Birinin konuşması bozulmuşsa yine bunu mutlaka diğer amellerinde de görürdüm."

(٣٣٤٧)- [٦٨/٣] حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغَوِيُّ، قَالَ: ثنا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: ثنا الْوَلِيدُ، قَالَ: سَمِعْتُ الأَوْزَاعِيَّ، يَقُولُ: قَالَ يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ: " إِنَّ ذِكْرَكَ حَسَنَاتِكَ وَنِسْيَانَكَ سَيِّئَاتِكَ غِرَّةٌ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: "Kötülüklerini unutup sadece iyiliklerini hatırlaman, gurura kapılmana ve aldanmana yol açar."

(٣٣٤٨)- [٦٨/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا الأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى، قَالَ: " أَفْضَلُ الأَعْمَالِ الْوَرَعُ، وَأَفْضَلُ الْعِبَادَةِ التَّوَاضُعُ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: "En üstün amel, günahlardan sakınmak, en hayırlı ibadet ise tevazudur."

(٣٣٤٩)- [٦٨/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: ثنا يَزِيدُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى: " أَنَّهُ قَالَ لَهُ رَجُلٌ: إِنِّي أُحِبُّكَ، قَالَ: " قَدْ عَرَفْتُ ذَلِكَ مِنْ نَفْسِي "

Evzaî'nin naklettiğine göre bir gün bir adam Yahyâ'ya "Seni seviyorum" dediğinde Yahyâ; "Bunu ben de hissettim" dedi.

(٣٣٥٠)- [٦٨/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو ، قَالَ: ثنا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنْ يَحْيَى، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " إِذَا لَقِيتَ صَاحِبَ بِدْعَةٍ فِي طَرِيقٍ، فَخُذْ فِي طَرِيقٍ آخَرَ "

Ebû İshâk el-Fezârî'nin naklettiğine göre Yahyâ şöyle derdi: "Yolda bidat ehlinden biriyle karşılaşırsan yolunu değiştir."

(٣٣٥١)- [٦٩/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ، قَالَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا عَامِرُ بْنُ يَسَافٍ، عَنْ يَحْيَى: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ﴾، قَالَ: هُوَ السَّمَاعُ "

Âmir b. Yesâf'ın naklettiğine göre Yahyâ, Allah'ın "**Bir bahçe içinde ağırlanıp neşelenirler...**"[1] âyetiyle ilgili "Bu, semâ yapmaktır" dedi.

(٣٣٥٢)- [٦٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ الأَشْعَثِ، قَالَ: ثنا عَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا الأَوْزَاعِيُّ، عَنْ يَحْيَى، : فِي قَوْلِهِ ﷾: " ﴿فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ﴾، قَالَ: هُوَ السَّمَاعُ، فَإِذَا أَخَذَ أَهْلُ الْجَنَّةِ فِي السَّمَاعِ لَمْ يَبْقَ فِي الْجَنَّةِ شَجَرَةٌ إِلا وَرَدَتْ "

Evzaî'nin naklettiğine göre Yahyâ, Allah'ın "**Bir bahçe içinde ağırlanıp neşelenirler...**"[2] âyetiyle ilgili der ki: "Bu, semâ yapmaktır, cennet ehli semâ yapmaya başladıklarında, cennette çiçek açmayan ağaç kalmaz."

---

[1] Rûm Sur. 15

[2] Rûm Sur. 15

(٣٣٥٣)- [٦٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ الأَشْعَثِ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، قَالَ: ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِي عَمْرٍو الأَوْزَاعِيِّ، قَالَ: كَانَ يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ يَدْعُو حَضْرَةَ شَهْرِ رَمَضَانَ: " اللَّهُمَّ سَلِّمْنِي لِرَمَضَانَ، وَسَلِّمْ لِي رَمَضَانَ، وَتَسَلَّمْهُ مِنِّي مُتَقَبَّلا "

Yahyâ b. Ebî Kesîr, Ramazan ayım karşılama babında şöyle dua ederdi: “Allahım! Ramazan ayı için beni sağlıklı kıl, Ramazan'ı da bana selamet ayı kıl. Ramazan ayını, amellerimi kabul etmiş bir şekilde benden al.”

(٣٣٥٤)- [٦٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا عَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا الأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى، يَقُولُ: " يَصُومُ الرَّجُلُ عَنِ الْحَلالِ الطَّيِّبِ، وَيُفْطِرُ عَلَى الْحَرَامِ الْخَبِيثِ، لَحْمِ أَخِيهِ يَعْنِي اغْتِيَابَهُ "، قَالَ: وَسَمِعْتُ يَحْيَى، يَقُولُ: لا يُعْجِبُكَ حِلْمُ امْرِئٍ حَتَّى يَغْضَبَ، وَلا أَمَانَتُهُ حَتَّى يَطْمَعَ، فَإِنَّكَ لا تَدْرِي عَلَى أَيِّ شِقَّيْهِ يَقَعُ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: “Kişi oruç tutup helal ve temiz olan şeylerden uzak durur, ama haram ve pis olan şeyle, kardeşinin etiyle yani gıybetle orucunu bozar.” Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: “Birinin öfke anını görmedikçe hilmine, tamahkâr olduğu anı görmedikçe emanete sadakatine şaşma! Zira daha sonra nasıl bir tavır takınacağını bilemezsin!”

(٣٣٥٥)- [٦٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: ثنا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: ثنا الْوَلِيدُ، عَنْ أَبِي عَمْرٍو يَعْنِي الأَوْزَاعِيَّ، عَنْ يَحْيَى، قَالَ: " ثَلاثٌ لا تَكُونُ فِي بَيْتٍ إِلا نُزِعَتْ مِنْهُ الْبَرَكَةُ: السَّرَفُ، وَالزِّنَا، وَالْخِيَانَةُ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: “Üç şey vardır ki, bir evde bunlardan sadece birisi olursa bereketi kaçırır; İsraf, zina ve ihanet.”

(٣٣٥٦)- [٦٩/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، قَالَ: ثنا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا الأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى، يَقُولُ: " لَوْلا أَنَّ السَّاعَةَ مَوْعِدُ هَذِهِ الأُمَّةِ لَخُسِفَ بِطَائِفَةٍ، وَطَائِفَةٌ تَنْظُرُ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: "Eğer bu ümmete kıyamet sözü verilmiş olmasaydı; insanların bir kısmı yerin dibine batırılır, bir kısmı da seyrederdi."

(٣٣٥٧)- [٦٩/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ غَزْوَانَ، قَالَ: ثنا مُحْرِزُ بْنُ عَوْنٍ، قَالَ: ثنا عَامِرُ بْنُ يَسَافٍ، عَنْ يَحْيَى، قَالَ: " قَرَأْتُ فِي الْحِكْمَةِ: ابْنَ آدَمَ، ابْدَأْ أَهْلَكَ بِمَكَارِمِ الأَخْلاقِ، فَإِنَّ الثَّوَاءَ مَعَهُمْ قَلِيلٌ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: Hikmet kitabında şöyle bir şey okudum: "Ey insanoğlu! Ailene en güzel ahlâkı vermeye bak! Zira vaktinin az bir kısmını onlarla geçirebileceksin!"

(٣٣٥٨)- [٦٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، قَالَ: ثنا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: ثنا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: " إِنَّ الْمَلَكَ لَيَصْعَدُ بِعَمَلِ الْعَبْدِ مُبْتَهِجًا إِلَى اللَّهِ تَعَالَى، فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: اجْعَلُوهُ فِي سِجِّينٍ، إِنِّي لَمْ أُرَدْ بِهَذَا الْعَمَلِ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: Melek, bir kulun parıltılı amelini Allah'a takdim eder. Allah şöyle buyurur; "Günahkârların bulunduğu yere yazın. Ben böyle bir ameli kabul etmem."

(٣٣٥٩)- [٧٠/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، قَالَ: ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: " مَوْطِنَانِ تُزَخْرَفُ فِيهِمَا الْجَنَّةُ، وَتُزَيَّنُ الْحُورُ الْعِينُ: عِنْدَ الصَّلاةِ، وَعِنْدَ الْقِتَالِ، فَإِذَا انْصَرَفَ الْمُنْصَرِفُ وَلَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ تَعَالَى الْحُورَ الْعِينَ، وَلَمْ يَسْأَلِ الْجَنَّةَ، قُلْنَ: يَا وَيْحَ هَذَا لَمْ يَسْأَلْنَا اللَّهَ، وَلَمْ يَسْأَلِ الْجَنَّةَ، وَعِنْدَ الْقِتَالِ تَقُولُ زَوْجَتُهُ: أَقْدِمْ فَلا تُخْزِنِّي فِي صَوَاحِبِي "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: İki durumda cennet hazırlanır, cennet hurileri süslenir; Namazda ve savaş sırasında. Kişi, işini bitirip Allah'a dua edip hurileri nasib etmesini istemezse, cennet hurileri; "Şuna bakın, Allah'tan bizi istemiyor. Cenneti de istemiyor" derler. Savaş sırasında ise cennetteki eşi "İlerle de arkadaşlarımın önünde beni üzme" der.

(٣٣٦٠)- [٣/٧٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُرْهِبِيُّ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ، قَالَ: ثنا الْهَيْثَمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا عَامِرُ بْنُ يَسَافٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: " تَعَلَّمُوا النِّيَّةَ فَإِنَّهَا أَبْلَغُ مِنَ الْعَمَلِ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: "Niyet etmeyi öğrenin, çünkü niyet amelden daha önemlidir."

(٣٣٦١)- [٣/٧٠] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ، عَنْ يَحْيَى، قَالَ: " يُفْسِدُ النَّمَّامُ فِي سَاعَةٍ مَا لا يُفْسِدُ السَّاحِرُ فِي شَهْرٍ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: "Büyücünün bir ayda çıkaramadığı fesadı, dedikoducu bir saatte çıkarır."

(٣٣٦٢)- [٣/٧٠] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ نَجْدَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ الْحَجَّاجِ الْخَوْلانِيُّ، قَالَ: ثنا الأَوْزَاعِيُّ، عَنْ يَحْيَى، قَالَ: قَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ لابْنِهِ عَلَيْهِمَا السَّلامُ: يَا بُنَيَّ، إِيَّاكَ وَالنَّمِيمَةَ، فَإِنَّهَا أَحَدُّ مِنَ السَّيْفِ، وَإِيَّاكَ وَغَضَبَ الْمَلِكِ الظَّلُومِ، فَإِنَّهُ كَمَلَكِ الْمَوْتِ، يَا بُنَيَّ، إِيَّاكَ وَالْمِرَاءَ، فَإِنَّ نَفْعَهُ قَلِيلٌ، وَهُوَ يُهَيِّجُ الْعَدَاوَةَ بَيْنَ الإِخْوَانِ، يَا بُنَيَّ، خَطِيئَةُ بَنِي آدَمَ فَخْرُهُمْ، وَالزِّنَا عَيْنُ الإِثْمِ، يَا بُنَيَّ، إِنَّ الأَحْلامَ تَصْدُقُ قَلِيلا وَتَكْذِبُ، فَلا يَحْزُنْكَ وَعَلَيْكَ بِكِتَابِ اللَّهِ فَالْزَمْهُ، وَإِيَّاهُ فَتَأَوَّلْ، يَا بُنَيَّ، إِيَّاكَ وَكَثْرَةَ الْغَضَبِ، فَإِنَّ كَثْرَةَ الْغَضَبِ تَسْحَقُ فُؤَادَ الرَّجُلِ الْحَلِيمِ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: Hz. Süleymân b. Dâvud, oğluna şöyle nasihat eder: "Oğlum! Dedikodudan sakın, çünkü dedikodu kılıçtan daha keskindir. Zalim hükümdarın gazabından sakın, çünkü o, ölüm meleği gibidir. Yavrucuğum! Gururdan sakın, çok az faydası vardır, ama kardeşler arasında düşmanlığı körükler. Oğlum! Âdemoğullarının hatası gururudur. Zina kötülüklerin kaynağıdır. Yavrucuğum! Rüyalar bazen doğru söyler, genelde yalandır. Sen üzülme ve Allah'ın Kitabı'na uy, ona yapış, kararlarını verirken ilk olarak ona müracaat et. Oğlum! Aşırı sinirlenmekten sakın, aşırı sinir yumuşak huylu adamın kalbini sapıtır."

(٣٣٦٣)- [٣/٧٠] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَ: ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ، قَالَ: ثنا الأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: قَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ لابْنِهِ: يَا بُنَيَّ، إِنْ أَرَدْتَ أَنْ تَغِيظَ عَدُوَّكَ فَلا تُبْعِدْ عَصَاكَ عَنِ ابْنِكَ وَأَهْلِكَ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: Hz. Süleymân b. Dâvud, oğluna şöyle nasihat eder: "Yavrucuğum! Düşmanlarını kızdırmak istiyorsan, sopanı çocuklarından ve ailenden uzak tutma."

(٣٣٦٤)- [٣/٧١] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَ: ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ، قَالَ: ثنا الأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: قَالَ سُلَيْمَانُ لابْنِهِ: " لا تُكْثِرِ الْغَيْرَةَ عَلَى أَهْلِكَ وَلَمْ تَرَ مِنْهَا سُوءًا، فَتَرْمِي بِالشَّرِّ مِنْ أَجْلِكَ، وَإِنْ كَانَتْ مِنْهُ بَرِيئَةً "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: Hz. Süleymân, oğluna şöyle nasihat etti; "Kötülük görmediğin ailene karşı aşırı kıskanç olma. Masum iken, senin yüzünden günaha düşebilir."

(٣٣٦٥)- [٣/٧١] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَ: ثنا أَبُو الْمُغِيرَةِ، قَالَ: ثنا الأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: قَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ: " مَا أَقْبَحَ الْفَقْرَ بَعْدَ الْغِنَى، وَمَا أَقْبَحَ الْخَطِيئَةَ مَعَ الْمَسْكَنَةِ، وَأَقْبَحُ مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ رَجُلٌ كَانَ عَابِدًا فَتَرَكَ عِبَادَتَهُ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: Hz. Süleymân b. Dâvud, oğluna şöyle nasihat etti; "Zenginlikten sonra fakirlik ne kadar kötüdür. Miskinlikle birlikte suç işlemek ne kötüdür. Bunlardan daha kötüsü, ibadetlerine sadık bir adamın ibadetini terk etmesidir."

(٣٣٦٦)- [٣/٧١] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَةَ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الْمِنْقَرِيُّ، قَالَ: ثنا النُّعْمَانُ بْنُ عَبْدِ السَّلامِ، قَالَ: ثنا الْمُفَضَّلُ بْنُ يُونُسَ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى، قَالَ: " خَيْرُ الإِخْوَانِ الَّذِي يَقُولُ لِصَاحِبِهِ: تَعَالَ

نَصُومُ قَبْلَ أَنْ نَمُوتَ، وَشَرُّ الإِخْوَانِ الَّذِي يَقُولُ لأَخِيهِ: تَعَالَ نَأْكُلُ وَنَشْرَبُ قَبْلَ أَنْ نَمُوتَ"

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: Dostların en hayırlısı, arkadaşına "Gel ölmeden oruç tutalım" diyendir. Arkadaşların en kötüsü de, arkadaşına "Gel ölmeden yiyelim içelim" diyen kişidir.

(٣٣٦٧)- [٧١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بُنْدَارٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، وَالْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالا: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى، قَالَ: قَالَ سُلَيْمَانُ لابْنِهِ: يَا بُنَيَّ، عَلَيْكَ بِخَشْيَةِ اللَّهِ سبحانه وتعالى فَإِنَّهَا غَلَبَتْ كُلَّ شَيْءٍ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: Hz. Süleymân oğluna şöyle nasihat eder; "Yavrucuğum! Allah'tan korkmayı unutma, Allah korkusu her şeye galip gelir."

(٣٣٦٨)- [٧١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: ثنا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: ثنا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى، قَالَ: قَالَ سُلَيْمَانُ لابْنِهِ: " مَنْ عَمِلَ بِالسُّوءِ فَبِنَفْسِهِ بَدَأَ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: Hz. Süleymân oğluna şöyle nasihat eder: "Kötülük yapan, kendine kötülük yaparak başlar."

(٣٣٦٩)- [٧١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بُنْدَارٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، قَالا: ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى، قَالَ: قَالَ سُلَيْمَانُ لابْنِهِ: يَا بُنَيَّ، لا تَقْطَعَنَّ أَمْرًا حَتَّى تُؤَامِرَ مُرْشِدًا، فَإِنَّكَ إِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ لَمْ تَحْزَنْ عَلَيْهِ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: Hz. Süleymân oğluna şöyle nasihat eder: "Yavrucuğum! Aklı başında birine danışmadan bir konu hakkında kesin karar verme. Böyle yaparsan pişman olmazsın."

(٣٣٧٠)- [٧١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ، أَنَّ الْوَلِيدَ بْنَ مُسْلِمٍ، وَعُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْوَاحِدِ، حدثاه عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى، قَالَ: قَالَ سُلَيْمَانُ لابْنِهِ: يَا بُنَيَّ، عَلَيْكَ بِالْحَبِيبِ الأَوَّلِ، فَإِنَّ الآخِرَ لا يَعْدِلُهُ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: Hz. Süleymân oğluna şöyle nasihat eder: "Yavrucuğum! Sevdiğin ilk kişiye dikkat et, sonraki onun yerini tutamaz."

(٣٣٧١)- [٧١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ ، قَالَ: ثنا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: ثنا الْوَلِيدُ، قَالَ: ثنا أَبُو عَمْرٍو، عَنْ يَحْيَى أَنَّ سُلَيْمَانَ، قَالَ لابْنِهِ: يَا بُنَيَّ، لا تَعْجَبْ مِمَّنْ هَلَكَ كَيْفَ هَلَكَ، وَلَكِنِ اعْجَبْ مِمَّنْ نَجَا كَيْفَ نَجَا، يَا بُنَيَّ، لا غِنَى أَفْضَلُ مِنْ صِحَّةِ جِسْمٍ، وَلا نَعِيمَ أَفْضَلُ مِنْ قُرَّةِ عَيْنٍ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: Hz. Süleymân oğluna şöyle nasihat eder: "Yavrucuğum! Ölenin nasıl öldüğüne bakıp şaşma, aksine ölümden kurtulanın nasıl kurtulduğuna bak. Yavrucuğum! Vücut sağlığından daha değerli bir zenginlik yoktur. Gözünü aydınlatacak bir evlattan daha değerli bir nimet de yoktur."

(٣٣٧٢)- [٧٢/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالَ: ثنا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى، قَالَ: قَالَ سُلَيْمَانُ لابْنِهِ: " إِنَّ مِنْ عَيْشِ السُّوءِ نَقْلا مِنْ مَنْزِلٍ إِلَى مَنْزِلٍ "

Yahyâ b. Ebî Kesîr der ki: Hz. Süleymân, oğluna: "Bir evden başka bir eve taşınmak, kötü yaşamdan sayılır" demiştir.

Yahyâ b. Ebî Kesîr, birçok sahabeden hadis rivayet etmiştir. Enes b. Mâlik, Ebû Kâhil, Abdullah b. Ebî Evfâ, Yûsuf b. Abdillah b. Selâm bunlardan bazılarıdır.

Tabiûndan da bir çok kişiden nakletmiştir. Saîd b. el-Müseyyeb, Ebû Seleme b. Abdirrahman, Urve b. ez-Zübeyr, Sâlim b. Abdillah, Kâsım b. Muhammed, Abdullah b. Ebî Katâde bunlardan bazılarıdır.

Takrîb 1494, Takrîb 174, Takrîb 879, Takrîb 1471, Takrîb 3467, Takrîb 192, Takrîb 2242, Takrîb 248, Takrîb 3931, Takrîb 2022, Takrîb 1961

Matar el-Verrâk

Onlardan biri de; zirvede parıldayan, çalışıp kazanan, Ebû Recâ Matar el-Verrâk.

(٣٣٨٤)- [٣/٧٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُمَرَ بْنِ رُسْتَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ دِينَارٍ، يَقُولُ: " يَرْحَمُ اللَّهُ مَطَرًا كَانَ عَبْدَ الْعِلْمِ "

Mâlik b. Dînar der ki: "Allah Matar'a merhamet etsin, ilmin kulu kölesiydi."

(٣٣٨٥)- [٣/٧٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: ثنا الْخَلِيلُ بْنُ عُمَرَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَمِّي أَبَا عِيسَى، يَقُولُ: " مَا رَأَيْتُ مِثْلَ مَطَرٍ فِي فِقْهِهِ وَزُهْدِهِ "

Ömer b. İbrâhîm, amcası Ebû İsa'nın şöyle dediğini naklediyor: "Fıkıh ve zühd konusunda Matar gibisini görmedim."

(٣٣٨٦)- [٣/٧٥] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ دِينَارٍ، يَقُولُ: " يَرْحَمُ اللَّهُ مَطَرًا إِنِّي لأَرْجُو لَهُ الْجَنَّةَ "

Mâlik b. Dinârı der ki: "Allah Matar'a merhamet etsin, onun cennete girmesini diliyorum."

(٣٣٨٧)- [٣/٧٦] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ مَعْدَانٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْجَلِيلِ بْنُ الْحَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي شَيْبَةُ بِنْتُ الأَسْوَدِ، قَالَتْ: " رَأَيْتُ مَطَرًا الْوَرَّاقَ وَهُوَ يَقُصُّ "

Esved'in kızı Şeybe der ki: "Matar el-Verrâk'ı vaaz ederken görmüştüm."

(٣٣٨٨)- [٣/٧٦] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا أَبُو هَمَّامٍ السَّكُونِيُّ، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، عَنْ مَطَرٍ الْوَرَّاقِ، قَالَ: " لَوْ وُزِنَ خَوْفُ الْمُؤْمِنِ وَرَجَاؤُهُ بِمِيزَانِ التَّرَبُّصِ لَمْ يُوجَدْ أَحَدُهُمَا يَزِيدُ عَلَى صَاحِبِهِ شَيْئًا "

Matar el-Verrâk der ki: "Müminin ümit ile korkusu karşılıklı olarak, görülebilecek bir terazi ile tartılacak olsa, birinin diğerinden daha ağır basmadığı ve ikisinin aynı olduğu görülecektir."

(٣٣٨٩)- [٧٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الآجُرِّيُّ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ حُسَيْنٍ الْحُلْوَانِيُّ، قَالَ: ثنا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ بْنُ رَبِيعَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَوْذَبٍ، عَنْ مَطَرٍ الْوَرَّاقِ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ﴾، قَالَ: هَلْ مِنْ طَالِبِ عِلْمٍ يُعَانُ عَلَيْهِ "

Abdullah b. Şevzeb'in naklettiğine göre Matar el-Verrâk, Allah'ın: "**Biz Kur'ân'ı öğüt almak için kolaylaştırdık, var mı düşünüp öğüt alan?**"[1] âyetini açıklarken, "Var mı ilim taleb eden yardım edelim?" dedi.

(٣٣٩٠)- [٧٦/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ رَاشِدٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ هَانِئٍ الْمَقْدِسِيُّ، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، عَنْ مَطَرٍ، قَالَ: " عَمَلٌ قَلِيلٌ فِي سُنَّةٍ، خَيْرٌ مِنْ عَمَلٍ كَثِيرٍ فِي بِدْعَةٍ، وَمَنْ عَمِلَ عَمَلا فِي سُنَّةٍ، قَبِلَ اللَّهُ مِنْهُ عَمَلَهُ، وَمَنْ عَمِلَ عَمَلا فِي بِدْعَةٍ، رَدَّ اللَّهُ عَلَيْهِ بِدْعَتَهُ "

Matar el-Verrâk der ki: "Sünnete muvafık olan az bir amel, bidatten olan çok amelden daha hayırlıdır. Allah, sünnete muvafık amel işleyen kişinin bu amelini kabul eder. Bidatten olan bir ameli işleyen kişinin bu amelini de geri çevirir."

Matar, Enes b. Mâlik'ten naklettiği gibi; Hasan, İbn Sîrîn, Ebû Recâ el-Utâridî, Mutarrif b. eş-Şıhhir, Câbir b. Zeyd, Ebû Kılâbe, Amr b. Dînâr, Atâ, İkrime, Nâfi, Hakem ve Saîd b. Cübeyr'den de hadis nakletmiştir.

Takrîb 3097, Takrîb 4299, Takrîb 4072, Takrîb 402, Takrîb 4204, Takrîb 1938, Takrîb 764

---

[1] Kamer Sur. 17

Evs b. Abdillâh

Onlardan biri de; bidatlerden ve şahsi görüşlerden uzak duran, lanetleşmeye ve kötülüklere sırt çeviren Evs b. Abdillâh Ebu'l-Cevzâ.

(٣٣٩٨)- [٧٨/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: ثنا عَارِمُ بْنُ النُّعْمَانِ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ النُّكْرِيِّ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، قَالَ: " لأَنْ أُجَالِسَ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُجَالِسَ رَجُلا مِنْ أَهْلِ الأَهْوَاءِ "

Yine der ki: "Maymun ve domuzlarla oturmayı, heva ehlinden biriyle oturmaya yeğlerim."

(٣٣٩٩)- [٧٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: ثنا أَبُو الرَّبِيعِ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، قَالَ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لأَنْ تَمْتَلِئَ دَارِي قِرَدَةً وَخَنَازِيرَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يُجَاوِرَنِي أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الأَهْوَاءِ، وَلَقَدْ دَخَلُوا فِي هَذِهِ الآيَةِ: ﴿هَأَنْتُمْ أُولاءِ تُحِبُّونَهُمْ وَلا يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا لَقُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا﴾ "

Ebu'l-Cevzâ der ki: "Canım elinde olana yemin ederim ki, evimin maymun ve domuzlarla dolması, heva ehlinden birinin yanıma gelmesinden daha sevimlidir. Heva ehli, şu âyetin kapsamına girmektedir: **"İşte siz öyle kimselersiniz ki, onlar sizi sevmedikleri halde siz onları seversiniz. Siz, bütün kitaplara inanırsınız; onlar ise, sizinle karşılaştıklarında «İnandık» derler..."**[1]

(٣٤٠٠)- [٧٨/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ النُّكْرِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْجَوْزَاءِ، يَقُولُ: " مَا لَعَنْتُ شَيْئًا قَطُّ، وَلا أَكَلْتُ شَيْئًا مَلْعُونًا، وَلا آذَيْتُ أَحَدًا قَطُّ "

Ebu'l-Cevzâ der ki: "Hiçbir şeye, kesinlikle lanet etmedim. Lanetlenmiş bir şey de yemedim. Asla kimseyi rahatsız etmedim."

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 119

(٣٤٠١)- [٧٩/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ النُّكْرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ: " أَنَّهُ لَمْ يَلْعَنْ شَيْئًا قَطُّ، وَلَمْ يَأْكُلْ شَيْئًا مَلْعُونًا قَطُّ، وَكَانَ يُعْطِي خَادِمَهُ الدِّرْهَمَيْنِ وَالثَّلاثَةَ فِي الشَّهْرِ حَتَّى لا يَلْعَنْ طَعَامَهُ إِذَا أَصَابَهُ حَرُّ التَّنُّورِ وَوَقُودُ الْقِدْرِ "

Amr b. Mâlik en-Nukrî'nin bildirdiğine göre Ebu'l-Cevzâ, hiçbir şeye lanet etmez ve lanetlenmiş hiçbir şeyi yemezdi. Hizmetçisine de, tandırı yakarken tandırın ve tencerenin sıcaklığından dolayı yemeğe lanet okumasın diye ayda iki veya üç dirhem verirdi.

(٣٤٠٢)- [٧٩/٣] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، قَالَ: " جَاوَرْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ سَنَةً فِي دَارِهِ، وَمَا مِنَ الْقُرْآنِ آيَةٌ إِلا وَقَدْ سَأَلْتُهُ عَنْهَا، وَكَانَ رَسُولِي يَخْتَلِفُ إِلَى أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ غُدْوَةً وَعَشِيَّةً، فَمَا سَمِعْتُ مِنَ أَحَدٍ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَلا سَمِعْتُ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ لِذَنْبٍ: إِنِّي لا أَغْفِرُهُ إِلا الشِّرْكَ بِهِ "

Ebu'l-Cevzâ der ki: İbn Abbâs'ın evine oniki sene boyunca gidip geldim. Bu süre zarfında Kur'ân'daki her biri âyeti kendisine sormuşumdur. Yine bir elçim de sabah akşam müminlerin annesine sorularla gidip gelirdi. Hiçbir âlimden Allah'ın şirk dışında bir günah için: "Bunu bağışlamam!" dediğini işitmiş değilim.

(٣٤٠٣)- [٧٩/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ النُّكْرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: كَانَ أَبُو الْجَوْزَاءِ، يَقُولُ: لَوْ أَنَّ أُنَاسًا مِنْ فُقَهَائِكُمْ وَأَغْنِيَائِكُمُ انْطَلَقُوا إِلَى رَجُلٍ فَقِيهٍ غَنِيٍّ فَسَأَلُوهُ كُوزًا مِنْ مَاءٍ، أَكَانَ يُعْطِيهِمْ؟ قَالُوا يَا أَبَا الْجَوْزَاءِ: وَمَنْ يَمْنَعُ كُوزًا مِنْ مَاءٍ؟ قَالَ أَبُو الْجَوْزَاءِ: " وَاللَّهِ، لَلَّهُ أَجْوَدُ بِجَنَّتِهِ مِنْ ذَلِكَ الرَّجُلِ بِذَلِكَ الْكُوزِ مِنْ مَاءٍ "

Amr b. Mâlik en-Nükrî der ki: Ebu'l-Cevzâ, "Sizin âlimlerinizden ve zenginlerinizden bir grup, zengin ve âlim birine gidip bir testi su istese verir mi?" diye sordu, etrafındakiler: "Ey Ebu'l-Cevzâ! Bir testi suyu kim niye esirgesin ki?" dediler. Ebu'l-Cevzâ şöyle devam etti: "Vallahi, Allah cennetinde, o adamın o testi konusunda gösterdiği cömertlikten daha cömerttir."

(٣٤٠٤)- [٧٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا حَاتِمُ بْنُ اللَّيْثِ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ: " أَنَّ أَبَا الْجَوْزَاءِ لَمْ يَكْذِبْ قَطُّ "

Amr b. Mâlik, Ebu'l-Cevzâ'nın hiçbir zaman yalan söylemediğini rivayet eder.

(٣٤٠٥)- [٧٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا حَاتِمٌ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا قَطُّ..."

Amr b. Mâlik, Ebu'l-Cevzâ'nın şöyle dediğini naklediyor: "Hiç kimseyi asla görmedim..."[1]

(٣٤٠٦)- [٧٩/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ فِي كِتَابِهِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَعِيدٍ الأَشْعَرِيُّ، قَالَ: ثنا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، قَالَ: ثنا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ، قَالَ: ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَلِيٍّ: " أَنَّ أَبَا الْجَوْزَاءِ كَانَ يوَاصِلُ سَبْعَةَ أَيَّامٍ وَسَبْعَ لَيَالٍ، ثُمَّ يَقْبِضُ عَلَى ذِرَاعِ الرَّجُلِ الشَّابِّ فَيَكَادُ يَحْطِمُهَا "

Süleymân b. Ali'nin naklettiğine göre Ebu'l-Cevzâ, yedi gün yedi gece kesintisiz (oruç tutardı). Sonra da genç birinin kolunu tuttuğunda kıracak kadar gücü olurdu.

(٣٤٠٧)- [٧٩/٣] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ فِي كِتَابِهِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: ثنا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ النَّمَرِيُّ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: ثَنَا عَمْرُ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: " بَيْنَمَا نَحْنُ يَوْمًا عِنْدَ أَبِي الْجَوْزَاءِ يُحَدِّثُنَا إِذْ خَرَّ رَجُلٌ فَاضْطَرَبَ، فَوَثَبَ أَبُو الْجَوْزَاءِ فَسَعى

---

[1] Kitabın aslında burada bir boşluk vardır.

قبلهُ، فَقِيلَ: يَا أَبَا الْجَوْزَاءِ، إِنَّهُ رَجُلٌ بِهِ الْمَوْتُ، فَقَالَ: إِنَّمَا كُنْتُ أُرَاهُ مِنْ هَؤُلاءِ الْقَفَّازِينَ، وَلَوْ كَانَ مِنْهُمْ لأَمَرْتُ بِهِ وَأَخْرَجْتُهُ مِنَ الْمَسْجِدِ، إِنَّمَا ذَكَرَهُمُ اللَّهُ، فَقَالَ: تَفِيضُ أَعْيُنُهُمْ، وَتَقْشَعِرُّ جُلُودُهُمْ "

Amr b. Mâlik bildiriyor: Bir gün Ebu'l-Cevzâ'nın yanındayken ve bize bir şeyler anlatıyorken bir adam düşüp kendinden geçti. Ebu'l-Cevzâ kalkıp koşarak ona doğru gidince: “Ya Ebu'l-Cevzâ! Bu adam ölmek üzere” denildi. Ebu'l-Cevzâ: “Ben onu şu sıçrayanlardan zannetmiştim. Eğer onlardan biri olsaydı emredip onu mescidden çıkarırdım. Allah onları (Takva sahiplerini) zikredip: «Gözlerinden yaşlar boşalır ve derileri ürperir» buyurdu” dedi.

(٣٤٠٨)- [٨٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، قَالَ: " وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَلْزَمُ بِالْقَلْبِ حَتَّى مَا يَسْتَطِيعُ صَاحِبُهُ ذِكْرَ اللَّهِ، أَلا تَرَوْنَهُمْ فِي الْمَجَالِسِ يَأْتِي عَلَى أَحَدِهِمْ عَامَّةُ يَوْمِهِ لا يَذْكُرُ اللَّهَ إِلا حَالِفًا، وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي الْجَوْزَاءِ بِيَدِهِ، مَا لَهُ فِي الْقَلْبِ طَرْدٌ إِلا قَوْلُ: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْءَانِ وَحْدَهُ وَلَّوْا عَلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا﴾ "

Ebu'l-Cevzâ der ki: “Canım elinde olana yemin olsun ki Şeytan kalpte öyle bir yerleşir ki artık kalp sahibinin Allah'ı zikretmeye gücü yetmez. Zira şu meclistekileri görmez misiniz? İçlerinden biri gelir de ettiği yeminde anması dışında o günü Allah'ı hiç zikretmemiş olur. Ebu'l-Cevzâ'nın cam elinde olana yemin olsun ki Şeytanı kalpten kovmanın tek yolu «Lâ ilâhe illallâh!” demektir.” Ebu'l-Cevzâ sonra şu âyeti okudu: **“Sen, Kur'an'da Rabbinin birliğini yâd ettiğinde onlar, canları sıkılmış bir vaziyette, gerisin geri dönüp giderler.”**[1]

---

[1] İsrâ Sur. 46

(٣٤٠٩)- [٣/٨٠] حُدِّثْتُ، عَنْ عَبْدَانَ بْنِ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا عَفَّانُ، قَالَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْجَوْزَاءِ، يَقُولُ: " نَقْلُ الْحِجَارَةِ أَهْوَنُ عَلَى الْمُنَافِقِ مِنْ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ "

Ebu'l-Cevzâ der ki: “Münafık için, taş taşımak Kur'ân okumaktan daha kolaydır.”

Ebu'l-Cevzâ, Abdullah b. Abbâs ile Hz. Âişe'den ve birçok kişiden hadis nakletmiştir:

Takrîb 3936, Takrîb 4119, Takrîb 2480, Takrîb 2529, Takrîb 773, Takrîb 781, Takrîb 755

Ebu't-Teyyâh

Onlardan birisi de; çok gezip ibadet eden, yüksek sesle Rabbine sığınan Yezîd b. Humeyd ed-Dubaî Ebu't-Teyyâh.

(٣٤١٧)- [٣/٨٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ حِسَابٍ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: قَالَ أَبُو التَّيَّاحِ: " كَانَ الرَّجُلُ يَقْرَأُ عِشْرِينَ سَنَةً لا يَشْعُرُ بِهِ جِيرَانُهُ "

Ebu't-Teyyâh der ki: “Öncekilerden kişi, yirmi yıl boyunca Kur'ân'ı okurdu da komşuları dahi bunun farkına varmazdı.”

(٣٤١٨)- [٣/٨٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا التَّيَّاحِ، يَقُولُ: " أَدْرَكْتُ أَبِي، وَمَشْيَخَةَ الْحَيِّ إِذَا صَامَ أَحَدُهُمُ ادَّهَنَ وَلَبِسَ صَالِحَ ثِيَابِهِ، وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يَقْرَأُ عِشْرِينَ سَنَةً مَا يَعْلَمُ بِهِ جِيرَانُهُ "

Ebu't-Teyyâh der ki: “Babama ve kabilemin yaşlılarına yetiştim. Onlardan biri oruç tuttuğu zaman (oruçlu olduğu bilinmesin diye) kokular sürünür, en güzel giysilerini giyerdi. Yine biri yirmi yıl boyunca her gün Kur'ân okurdu da komşuları dahi bunun farkında olmazdı.”

(٣٤١٩)- [٨٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثَنَا جَعْفَرٌ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَبِي التَّيَّاحِ نَعُودُهُ، فَقَالَ: " وَاللَّهِ إِنَّهُ لَيَنْبَغِي لِلرَّجُلِ الْمُسْلِمِ أَنْ يَزِيدَهُ مَا يَرَى فِي النَّاسِ مِنَ التَّهَاوُنِ بِأَمْرِ اللَّهِ أَنْ يَزِيدَهُ ذَلِكَ جِدًّا وَاجْتِهَادًا، ثُمَّ بَكَى "

Câfer bildiriyor: Hasta olan Ebu't-Teyyâh'ın yanına girdiğimizde: "Vallahi! Müslümanın; halkın Allah'ın emirlerine itaatte gördüğü gevşeklikten dolayı itaatinin artması gerekir. İnsanların bu gevşekliğini görenin, gayretinin ve çabasının artması gerekir" deyip ağladı.

Ebû't-Teyyâh, Enes b. Mâlik , Ebû Osmân el-Nehdî, Mutarrif b. Abdillah b. eş-Şıhhîr, İbn Ebî Müleyke, Ebû Hamza ve İshâk b. Süveyd'den hadis nakletmiştir.

Şu'be, Hammâdların ikisi ve Abdulvâris gibi râviler de kendisinden hadis nakletmişlerdir. Az hadis nakletmiştir, hadisleri genellikle Sahîh kitaplardadır.

Takrîb 1765, Takrîb 253, Takrîb 3639, Takrîb 1052, Takrîb 4392

Câbir b. Zeyd

Onlardan biri de; ilmini şüphelerden ve zalimlerden arındıran, zorluklarda ve musibetlerde zikriyle teselli bulan Câbir b. Zeyd Ebû'ş-Şa'sâ'. İlmi gözetir ve desteklerdi. İbadette sağlam duvardı. Hakka sığınır, halktan kaçardı.

Onu anlatmakta geç kaldık, çünkü tabiûnun ileri gelenlerinden idi.

(٣٤٢٥)- [٨٥/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا أَبِي، قَالَ: ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَطَاءً، قَالَ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ: " لَوْ نَزَلَ أَهْلُ الْبَصْرَةِ بِجَابِرِ بْنِ زَيْدٍ لَأَوْسَعَهُمْ عِلْمًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ ﷻ "

İbn Abbâs der ki: "Basra halkı Câbir b. Zeyd'in karşısına çıksa, Allah'ın Kitabı'nı hepsinden daha iyi bilir."

(٣٤٢٦)- [٨٥/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، وَعَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، قَالا: ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ، يَقُولُ: " لَوْ نَزَلَ أَهْلُ الْبَصْرَةِ عِنْدَ قَوْلِ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ لَوَسِعَهُمْ عِلْمًا عَمَّا فِي كِتَابِ اللَّهِ ﷻ "

İbn Abbâs der ki: "Câbir b. Zeyd'in karşısına Basra ahalisi gelse, Allah'ın Kitab'ında bulunan bilgileri onlardan daha iyi bilir."

(٣٤٢٧)- [٨٥/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ فِي كِتَابِهِ، قَالَ: ثنا مُوسَى بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا عَزْعَرَةُ بْنُ الْبِرِنْدِ، قَالَ: حَدَّثَنِي تَمِيمُ بْنُ جَرِيرٍ السُّلَمِيُّ، عَنِ الرَّبَابِ، قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا عَنْ شَيْءٍ، فَقَالَ: " تَسْأَلُونِي وَفِيكُمْ جَابِرُ بْنُ زَيْدٍ "

Rabâb der ki: İbn Abbâs'a bir şey sormuştum, bana: "Câbir b. Zeyd aranızdayken bana mı soruyorsunuz?" diye karşılık verdi.

(٣٤٢٨)- [٨٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلانَ، قَالَ: ثنا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، وَزَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالا: ثنا يَزِيدُ بْنُ عُقْبَةَ، عَنِ الضَّحَّاكِ الضَّبِّيِّ، قَالَ: لَقِيَ ابْنُ عُمَرَ جَابِرَ بْنَ زَيْدٍ فِي الطَّوَافِ، فَقَالَ: " يَا جَابِرُ، إِنَّكَ مِنْ فُقَهَاءِ أَهْلِ الْبَصْرَةِ، وَإِنَّكَ سَتُسْتَفْتَى، فَلا تُفْتِيَنَّ إِلا بِقُرْآنٍ نَاطِقٍ، أَوْ سُنَّةٍ مَاضِيَةٍ، فَإِنَّكَ إِنْ فَعَلْتَ غَيْرَ ذَلِكَ، فَقَدْ هَلَكْتَ وَأَهْلَكْتَ "

Dahhâk ed-Dabbî bildiriyor: İbn Ömer tavaf sırasında Câbir b. Zeyd ile karşılaştı ve ona şöyle dedi: "Ey Câbir! Sen Basra ahalisinin fakihlerindensin ve senden fetva vermen istenecek. Sakın Kur'an ve Sünnet dışında bir şeyle fetva verme. Eğer bunun dışında bir şey yaparsan, hem kendin helak olur, hem de Müslümanları helake sürüklersin!"

(٣٤٢٩)- [٨٦/٣] حُدِّثْتُ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ مُكْرَمٍ، قَالَ: ثنا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي زِيَادُ بْنُ جُبَيْرٍ، قَالَ: سَأَلْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيَّ عَنْ مَسْأَلَةٍ، فَقَالَ فِيهَا، ثُمَّ قَالَ: " كَيْفَ تَسْأَلُونَنَا وَفِيكُمْ أَبُو الشَّعْثَاءِ؟ "

Ziyâd b. Cübeyr der ki: Câbir b. Abdillâh el-Ensârî'ye bir konuyu sormuştum, konuyu açıkladıktan sonra: "Yanınızda Ebû'ş-Şa'sâ' varken neden bize soruyorsunuz ki?" dedi.

(٣٤٣٠)- [٨٦/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا أَبِي، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَعْلَمَ بِالْفُتْيَا مِنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ "

Amr b. Dînâr der ki: "Fetva konusunda, Câbir b. Zeyd'den daha bilgili kimse görmedim."

(٣٤٣١)- [٨٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا حَاتِمُ بْنُ اللَّيْثِ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: ثنا عَارِمٌ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ فَضَالَةَ الأَزْدِيِّ، عَنْ إِيَاسِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، قَالَ: " أَدْرَكْتُ أَهْلَ الْبَصْرَةِ وَفَقِيهُهُمْ جَابِرُ بْنُ زَيْدٍ مِنْ أَهْلِ عُمَانَ "

İyâs b. Muâviye der ki: "Basra halkına ve Ummân halkından olan fakihleri Câbir b. Zeyd'e yetiştim."

(٣٤٣٢)- [٨٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الأَخْرَمُ، قَالَ: ثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَوَّارٍ، قَالَ: ثنا أَبُو الْحُبَابِ، قَالَ " لَمَّا دُفِنَ جَابِرُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ قَتَادَةُ: " الْيَوْمَ دُفِنَ عِلْمُ الأَرْضِ "

Ebu'l-Hubâb'ın naklettiğine göre Câbir b. Zeyd defnedildiğinde Katâde: "Bugün yeryüzünün ilmi defnedildi" dedi.

(٣٤٣٣)- [٨٦/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، وَعَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، قَالا: ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: قَالَ لِي أَبُو الشَّعْثَاءِ: " كَتَبَ الْحَكَمُ بْنُ أَيُّوبَ نَفَرًا لِلْقَضَاءِ أَنَا مِنْهُمْ، أَيْ عَمْرٌو، فَلَوِ ابْتُلِيتُ بِشَيْءٍ مِنْهُ لَرَكِبْتُ رَاحِلَتِي وَهَرَبْتُ فِي الأَرْضِ "

Amr b. Dînâr, Ebu'ş-Şa'sâ'nın kendisine şöyle dediğini nakleder: "Hakem b. Eyyûb bir grubu kadılık için tayin etti" Amr der ki: "Ben de onlardan biriydim." Eğer bu görev bana verilecek olsaydı bineğime binip başka yerlere kaçardım."

(٣٤٣٤)- [٨٦/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: قَالَ لِي جَابِرُ بْنُ زَيْدٍ: " إِنَّ لِي نَاقَةً أَقِفُ عَلَيْهَا بِعَرَفَةَ، مَا يَسُرُّنِي أَنَّ لِي كُلَّ بَعِيرٍ بِعَرَفَةَ مَكَانَهَا، أُعْطِيتُ بِهَا مِائَتَيْ دِينَارٍ، فَلَمْ أَبِعْهَا "، قَالَ سُفْيَانُ: وَثنَا بَعْضُ الْبَصْرِيِّينَ: " أَنَّ جَابِرَ بْنَ زَيْدٍ خَرَجَ عَلَى نَاقَةٍ لَهُ بِالْهِلالِ فَوَافَى الْمَوْسِمَ "

Amr b. Dînâr der ki: Câbir b. Zeyd bana demişti ki: "Benim Arafat'a çıkıp durduğum bir devem var. Onun yerine herhangi bir deveyle Arafat'a çıkmak benim hoşuma gitmiyor. İki yüz dinar teklif ettiler satmadım."

Süfyân diyor ki: Basralılardan birisi, "Câbir b. Zeyd hilalle (Zilhicce'nin başında) yola çıkıp hacca yetişti" dedi.

(٣٤٣٥)- [٨٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: ثنا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، قَالَ: ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَانَ، قَالَ: " رَأَيْتُ أَبَا الشَّعْثَاءِ جَابِرَ بْنَ زَيْدٍ سَابَقَ الْحَجَّاجَ يَسِيرُ إِحْدَى عَشْرَةَ، اثْنَتَيْ عَشْرَةَ "

Muhammed b. Cürcân der ki: Hacıların öncüsü –Câbir b. Zeyd- Ebu'ş-Sa'sâ'nın Zilhicce ayının onbiri ya da onikisinde dönüş için yola koyulduğunu gördüm.

(٣٤٣٦)- [٨٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: ثنا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: ثنا زِيَادُ بْنُ الرَّبِيعِ، عَنْ صَالِحٍ الدَّهَّانِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: " نَظَرْتُ فِي أَعْمَالِ الْبِرِّ فَإِذَا الصَّلاةُ تُجْهِدُ الْبَدَنَ، وَلا تُجْهِدُ الْمَالَ، وَالصِّيَامَ مِثْلَ ذَلِكَ، وَالْحَجُّ يُجْهِدُ الْمَالَ وَالْبَدَنَ، فَرَأَيْتُ أَنَّ الْحَجَّ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ "

Câbir b. Zeyd der ki: "Hayırlı olan amellere baktım da namaz bedeni yoruyor, ancak malı etkilemiyordu. Oruç da namaz gibiydi. Ancak hac, hem malı, hem de bedeni etkiliyordu. Onun için hac ibadetinin diğerlerinden daha üstün olduğunu düşünüyorum."

(٣٤٣٧)- [٨٧/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغَوِيُّ، قَالَ: ثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا زِيَادُ بْنُ الرَّبِيعِ، عَنْ صَالِحٍ الدَّهَّانِ، أَنَّ جَابِرَ بْنَ زَيْدٍ: " كَانَ لا يُمَاكِسُ فِي ثَلاثٍ: فِي الْكِرَاءِ إِلَى مَكَّةَ، وَفِي الرَّقَبَةِ يَشْتَرِيهَا لِلْعِتْقِ، وَفِي الأُضْحِيَّةِ "، وَقَالَ: " كَانَ جَابِرُ بْنُ زَيْدٍ لا يُمَاكِسُ فِي كُلِّ شَيْءٍ يَتَقَرَّبُ بِهِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ "

Sâlih ed-Dehhân der ki: “Câbir b. Zeyd üç şeyde asla pazarlık yapmazdı: Mekke'ye gitmek için kiralayacağı hayvanda, azat etmek için satın alacağı kölede ve alacağı kurbanda.” Yine der ki: “Câbir b. Zeyd, Allah'a yaklaşmada vesile olabilecek hiçbir şeyde pazarlık yapmazdı.”

(٣٤٣٨)- [٨٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: ثَنَا مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ، قَالَ: " خَرَجَ جَابِرُ بْنُ زَيْدٍ بِسَوَادٍ، فَأَخَذَ قَصَبَةً مِنْ حَائِطٍ فَجَعَلَ يَطْرُدُ بِهَا الْكِلابَ، فَلَمَّا أَصْبَحَ رَدَّهَا فِي الْحَائِطِ "

Mâlik b. Dinâr'ın naklettiğine göre Câbir b. Zeyd karanlıkta yola çıkmıştı, duvarın birinden bir kamış alıp köpekleri kovalamaya başladı. Sabah olduğunda kamışı getirip duvardaki yerine koydu.

(٣٤٣٩)- [٨٧/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغَوِيُّ، قَالَ: ثنا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا زِيَادُ بْنُ الرَّبِيعِ، عَنْ صَالِحٍ الدَّهَّانِ أَنَّ جَابِرَ بْنَ زَيْدٍ: " كَانَ يَتَحَدَّثُ مَعَ بَعْضِ أَهْلِهِ، فَمَرَّ بِحَائِطِ قَوْمٍ فَانْتَزَعَ مِنْهُ قَصَبَةً، فَجَعَلَ يَطْرُدُ بِهَا الْكِلابَ عَنْ نَفْسِهِ، فَلَمَّا أَتَى الْبَيْتَ وَضَعَهَا فِي الْمَسْجِدِ، فَقَالَ لأَهْلِهِ: احْتَفِظُوا بِهَذِهِ الْقَصَبَةِ، فَإِنِّي مَرَرْتُ بِحَائِطِ قَوْمٍ فَانْتَزَعْتُهَا عَنْهُ، قَالُوا: سُبْحَانَ اللَّهِ يَا أَبَا الشَّعْثَاءِ ! مَا بَلَغَ بِقَصَبَةٍ؟ فَقَالَ: لَوْ كَانَ كُلُّ مَنْ مَرَّ بِهَذَا الْحَائِطِ أَخَذَ مِنْهُ قَصَبَةً لَمْ يَبْقَ مِنْهُ شَيْءٌ، فَلَمَّا أَصْبَحَ رَدَّهَا "

Sâlih ed-Dehhân'ın naklettiğine göre Câbir b. Zeyd, ailesinden biriyle konuşuyordu. Birilerine ait bir duvarın yanından geçerken bir kamış çekip aldı. Kamışla karşılaştığı köpekleri uzaklaştırmaya çalıştı. Eve geldiğinde, namaz kıldığı yere koydu. Aile halkına: “Bu kamışı kaybetmeyin, yanından geçtiğim bir duvardan çekip aldım” dedi. Ona “Allah Allah ey Ebu'ş-Şa'sâ!

Bir kamıştan ne olacak ki?" dediler. Câbir: "O duvarın yanından geçen herkes bir kamış çekse duvardan bir şey kalmaz" dedi, sabah olunca da geri götürdü.

(٣٤٤٠)- [٨٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، قَالَ: ثنا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ قَالَ: ثنا الْفَضْلُ بْنُ الْعَلاءِ، قَالَ: ثنا عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: " إِذَا جِئْتُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقِفْ عَلَى الْبَابِ، وَقُلِ: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي الْيَوْمَ أَوْجَهَ مَنْ تَوَجَّهَ إِلَيْكَ، وَأَقْرَبَ مَنْ تَقَرَّبَ إِلَيْكَ، وَأَنْجَحَ مَنْ دَعَاكَ وَطَلَبَ إِلَيْكَ "

Câbir b. Zeyd der ki: "Cuma günü Cuma namazına geldiğin zaman mescidin kapısında durup şöyle dua et: "Allahım! Beni, sana en iyi şekilde yönelenlerden, en iyi şekilde yaklaşanlardan, en iyi şekilde dua edenlerden ve en iyi dileklerde bulunanlardan biri eyle!"

(٣٤٤١)- [٨٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا ابْنُ زَيْدٍ، قَالَ: ثنا الْحَجَّاجُ بْنُ أَبِي عُيَيْنَةَ، قَالَ: كَانَ جَابِرُ بْنُ زَيْدٍ يَأْتِينَا فِي مُصَلانَا، قَالَ: " فَأَتَانَا ذَاتَ يَوْمٍ عَلَيْهِ نَعْلانِ خَلَقَانِ، فَقَالَ: " مَضَى مِنْ عُمُرِي سِتُّونَ سَنَةً نَعْلايَ هَاتَانِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا مَضَى، إِلا يَكُ خَيْرًا قَدَّمْتُهُ "

Haccâc b. Ebî Uyeyne bildiriyor: Câbir b. Zeyd namazgâhımızda olduğumuz zamanlarda yanımıza gelip giderdi. Bir defasında geldiğinde ayaklarında eskimiş bir çift ayakkabı vardı ve şöyle dedi: "Altmış yaşına geldim; ama şu bir çift ayakkabı benim için, hayırlı işlerim dışında bu süre içinde yapmış olduğum tüm şeylerden daha sevimlidir."

(٣٤٤٢)- [٨٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا أَبُو مَعْمَرٍ صَالِحُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: ثنا خَالِدُ بْنُ زَيْدٍ الْهَدَادِيُّ، قَالَ: ثَنَا صَالِحٌ الدَّهَّانُ، قَالَ: " إِنَّ جَابِرَ بْنَ زَيْدٍ كَانَ إِذَا وَقَعَ فِي يَدِهِ دِرْهَمٌ سَتُوقٌ كَسَرَهُ وَرَمَى بِهِ "، يَعْنِي لِئَلا يُغْرِيَ بِهِ مُسْلِمًا

Sâlih ed-Dehhân'ın naklettiğine göre Câbir b. Zeyd'in eline bir sahte bir dirhem geçtiğinde kırıp atardı. Yani onunla bir Müslüman aldatılmasın diye.

(٣٤٤٣)- [٨٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ،
قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا أَبُو عَبْدِ الصَّمَدِ الْعَمِّيُّ، قَالَ: ثَنَا مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ، قَالَ: دَخَلَ
عَلَيَّ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ، وَأَنَا أَكْتُبُ، فَقُلْتُ لَهُ: كَيْفَ تَرَى صَنْعَتِي هَذِهِ يَا أَبَا الشَّعْثَاءِ ؟ قَالَ: "
نِعْمَ الصَّنْعَةُ صَنْعَتُكَ مَا أَحْسَنَ هَذَا، تَنْقُلُ كِتَابَ اللَّهِ ﷾ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَى وَرَقَةٍ، وَآيَةٍ إِلَى آيَةٍ،
وَكَلِمَةٍ إِلَى كَلِمَةٍ، هَذَا الْحَلالُ لا بَأْسَ بِهِ "

Mâlik b. Dînâr bildiriyor: Yazı yazarken yanıma Câbir b. Zeyd girdi. Kendisine: "Ey Ebu'ş-Şa'sâ! Bu işimi nasıl buluyorsun?" diye sorduğumda: "İşin, en güzel işlerden birisidir. Bundan daha iyisi mi olur, zira Allah'ın Kitabı'nı sahife sahife, âyet âyet, kelime kelime aktarıyorsun. Bu helal bir iştir ve herhangi bir sakıncası da yoktur", dedi.

(٣٤٤٤)- [٨٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا
عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ، قَالَ "
سَأَلْتُ جَابِرَ بْنُ زَيْدٍ، قُلْتُ قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى: " ﴿وَلَوْلا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ
شَيْئًا قَلِيلا إِذًا لأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ﴾، قَالَ: ضِعْفَ عَذَابِ الدُّنْيَا،
وَضِعْفَ عَذَابِ الآخِرَةِ: ﴿ثُمَّ لا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا﴾ "

Mâlik b. Dinâr der ki: Câbir b. Zeyd'e soru sorup, Allah'ın **"Eğer biz sana sebat vermemiş olsaydık, az kalsın onlara biraz meyledecektin. İşte o zaman sana hayatın da ölümün de katmerli acılarını tattırırdık"**[1] âyetini okudum.

---

[1] İsrâ Sur. 73,74

Câbir: "Hem dünya acılarının katmerlisini, hem de âhiret acılarının katmerlisini..." dedi ve **"Sonra da bize karşı kendine hiçbir yardımcı bulamazsın"**[1] âyetini okudu.

(٣٤٤٥)- [٨٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا شَيْبَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: ثنا سَلامُ بْنُ مِسْكِينٍ، قَالَ: ثَنَا مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ، قَالَ: " جَاءَنِي جَابِرُ بْنُ زَيْدٍ، وَقَالَ: انْطَلِقْ بِنَا حَتَّى نَسْمَعَ مِنْ قِرَاءَةِ نَصْرِ بْنِ عَاصِمٍ، قَالَ: فَلَمَّا انْطَلَقْنَا جَلَسْنَا، فَقَرَأَ: ﴿وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الأَرْضِ إِلَهٌ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ﴾، فَقَالَ جَابِرٌ: أَمَا إِنَّ مَعَ قِرَاءَتِكُمْ هَذِهِ: ﴿وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الأَرْضِ إِلَهٌ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ﴾ "

Mâlik b. Dinâr der ki: Bir gün Câbir b. Zeyd bana gelip: "Hadi kalk, gidip Nasr b. Âsım'ın tilavetini dinleyelim" dedi. Gidip oturduğumuzda: "**Gökteki İlâh da, yerdeki İlâh da O'dur. O, Hakîm'dir, her şeyi bilendir**"[2] âyetini okudu. Câbir "Tıpkı bu âyette okuduğunuz gibi; **Gökteki İlâh da, yerdeki İlâh da O'dur. O, Hakîm'dir, her şeyi bilendir**" dedi.

(٣٤٤٦)- [٨٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، قَالَ: " كَانَ أَبُو الشَّعْثَاءِ مُسْلِمًا عِنْدَ الدِّينَارِ وَالدِّرْهَمِ "، يَعْنِي كَانَ وَرِعًا عِنْدَهُمْ

İbn Sîrîn der ki: "Ebu'ş-Şa'sâ, dinar ve dirhem(i) olduğu zaman da vera sahibiydi (yani onlara düşkün değildi.)

(٣٤٤٧)- [٨٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ أَبُو الشَّعْثَاءِ: " يَا عَمْرُو، مَا أَمْلِكُ مِنَ الدُّنْيَا إِلا حِمَارًا "

---

[1] İsrâ Sur. 75

[2] Zuhruf Sur. 84

Amr'ın naklettiğine göre Ebû'ş-Şa'sâ şöyle dedi: “Ey Amr! Yeryüzünde bir merkepten başka bir şeye malik değilim.”

(٣٤٤٨)- [٨٩/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا الْحُمَيْدِيُّ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: ثنا أَبُو عُمَيْرٍ الْحَارِثُ بْنُ عُمَيْرٍ، قَالَ: قِيلَ لِجَابِرِ بْنِ زَيْدٍ عِنْدَ الْمَوْتِ: " أَيُّ شَيْءٍ تُرِيدُ أَوْ تَشْتَهِي، قَالَ: " نَظْرَةٌ إِلَى الْحَسَنِ "

Ebû Umeyr el-Hâris b. Umeyr'in naklettiğine göre öleceği zaman Câbir b. Zeyd'e: “Ne istersin, canın ne ister?” dediklerinde: “Hasan'a bir kez bakmak” dedi.

(٣٤٤٩)- [٨٩/٣] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ فِي كِتَابِهِ قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: ثنا حَبِيبُ بْنُ الشَّهِيدِ، عَنْ ثَابِتٍ، قَالَ: لَمَّا ثَقُلَ جَابِرُ بْنُ زَيْدٍ، قِيلَ لَهُ: مَا تَشْتَهِي؟ قَالَ: " نَظْرَةٌ إِلَى الْحَسَنِ "، قَالَ: فَأَتَيْتُ الْحَسَنَ فَأَخْبَرْتُهُ، فَرَكِبَ إِلَيْهِ، فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ قَالَ لأَهْلِهِ: أَرْقِدُونِي، فَجَلَسَ، فَمَا زَالَ يَقُولُ: " أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ وَسُوءِ الْحِسَابِ "

Sâbit bildiriyor: Câbir b. Zeyd'in durumu ağırlaşınca kendisine: “Canının istediği bir şey var mı?” diye soruldu. Câbir: “Hasan'ı görmek isterim” deyince, kalkıp Hasan'ın yanına gittim ve durumu bildirdim. Hasan gelip de yanına girince Câbir ailesine: “Beni rahat bırakın” dedi ve kalkıp oturdu. Oturduktan sonra da: “Cehennem ateşinden ve kötü bir hesaptan Allah'a sığınırım” demeye başladı.

(٣٤٥٠)- [٨٩/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ حِسَابٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: ثنا حَجَّاجُ بْنُ أَبِي عُيَيْنَةَ، عَنْ هِنْدِ بِنْتِ الْمُهَلَّبِ، وَذَكَرُوا عِنْدَهَا جَابِرَ بْنَ زَيْدٍ، فَقَالُوا: إِنَّهُ كَانَ أَبَاضِيًّا، " كَانَ جَابِرُ بْنُ زَيْدٍ أَشَدَّ النَّاسِ انْقِطَاعًا إِلَيَّ وَإِلَى أُمِّي، فَمَا أَعْلَمُ شَيْئًا كَانَ يُقَرِّبُنِي إِلَى اللَّهِ إِلا أَمَرَنِي بِهِ، وَلا شَيْئًا يُبَاعِدُنِي، عَنِ اللَّهِ ﷾ إِلا نَهَانِي عَنْهُ، وَمَا دَعَانِي إِلَى الإِبَاضِيَّةِ قَطُّ، وَلا أَمَرَنِي بِهَا، وَإِنْ كَانَ لَيَأْمُرُنِي أَنْ أَضَعَ الْخِمَارَ، وَوَضَعَتْ يَدَهَا عَلَى الْجَبْهَةِ "

Haccâc b. Ebî Uyeyne'den nakledildiğine göre Mühelleb'in kızı Hind'in yanında Câbir b. Zeyd'den bahsedip: "Câbir b. Zeyd, İbâdî (Hâricî) idi" dediler. Hind şöyle dedi: "Câbir b. Zeyd, beni ve annemi insanlardan en çok kıskanan kişiydi. Beni Allah'a yaklaştıran her şeyi yapmamı ister, Allah'tan uzaklaştıracak her şeyden uzak durmamı isterdi. Beni kesinlikle ne İbâdiyye'ye girmeye davet etti, ne de böyle bir şey istedi. Devamlı örtünmemi isterdi" deyip eliyle yüzünü gösterdi.

(٣٤٥١)- [٨٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ بَحْرٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ نَافِعٍ، قَالَ: ثنا أُمَيَّةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: ثنا شُعْبَةُ، عَنْ مَطَرٍ الْوَرَّاقِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: " لأَنْ أَتَصَدَّقَ بِدِرْهَمٍ عَلَى يَتِيمٍ أَوْ مِسْكِينٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ حَجَّةٍ بَعْدَ حَجَّةِ الإِسْلامِ "

Câbir b. Zeyd der ki: "Bir yetime veya bir miskine vereceğim bir dirhemlik sadaka, benim için bir defa haccettikten sonra edeceğim ikinci hactan daha iyidir."

(٣٤٥٢)- [٩٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْمِصْرِيُّ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ، قَالَ: ثنا قُرَيْشُ بْنُ حَيَّانَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: جَاءَنِي جَابِرُ بْنُ زَيْدٍ فَحَضَرَتِ الصَّلاةُ فَأَبَى أَنْ يَؤُمَّنِي، وَقَالَ: " ثَلاثٌ رَبُّهُنَّ أَحَقُّ بِهِنَّ: رَبُّ الْبَيْتِ أَحَقُّ بِالإِمَامَةِ فِي بَيْتِهِ، وَرَبُّ الْفِرَاشِ أَحَقُّ بِصَدْرِ فِرَاشِهِ، وَرَبُّ الدَّابَّةِ أَحَقُّ بِصَدْرِ دَابَّتِهِ "

Mâlik b. Dinâr der ki: Câbir b. Zeyd evime gelmişti. Namaz vakti gelince bana imam olmayı reddetti ve şöyle dedi: "Üç sahip, sahip olduğu şeyde önceliklidir; Ev sahibi, evinde imam olmada, minderin sahibi, minderin başında oturmada, binek sahibi, bineğine binmede önceliklidir."

Câbir b. Zeyd, hadislerin çoğunu İbn Abbâs'tan ve İbn Ömer'den rivayet etti.

Kendisinden de Amr b. Dinâr, Katâde ve Amr b. Herim hadis nakletmiştir.

Takrîb 997, Takrîb 998, Takrîb 1583, Takrîb 2142, Takrîb 858, Takrîb 4317, Takrîb 4318

Dâvûd b. Ebî Hind

Onlardan biri de; ilmini ispat etmiş, zühdünü gizlemiş olan Dâvûd b. Ebî Hind.

(٣٤٦٠)- [٩٢/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ النَّاقِدُ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: أَخْبِرُونِي عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: " لَقِيتُ دَاوُدَ بْنَ أَبِي هِنْدٍ، فَرَأَيْتُهُ يَنْزِعُ الْعِلْمَ نَزْعًا "

İbn Cüreyc der ki: “Dâvud b. Ebî Hind'le görüşmüştüm; bilgiyi zorla çekip aldığını gördüm.”

(٣٤٦١)- [٩٢/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا عَمْرٌو النَّاقِدُ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالَ أَبِي: " دَخَلْتُ وَاسِطَ وَبِهَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ، فَسَمِعْتُهُمْ يَقُولُونَ: هَذَا دَاوُدُ الْقَارِئُ "

Süfyân, babasmın şöyle dediğini naklediyor: Dâvûd b. Ebî Hind oradayken Vâsıt'a gitmiştim. İnsanların “İşte âlim Dâvûd budur” dediklerini duydum.

(٣٤٦٢)- [٩٢/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي خَيْرَةَ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: " رَأَيْتُ دَاوُدَ بْنَ أَبِي هِنْدٍ بِوَاسِطَ وَأَنَّهُ لَشَابٌّ يُقَالُ لَهُ: دَاوُدُ الْقَارِئُ، وَلَقَدْ كَانَ يُفْتِي فِي زَمَنِ الْحَسَنِ "

Süfyân b. Uyeyne, babasının şöyle dediğini naklediyor: “Dâvûd b. Ebî Hind'i Vâsıt'ta gördüm. Kendisi gençti ve ona “Âlim Dâvûd” diyorlardı. Hasan zamanında fetva verirdi.”

(٣٤٦٣)- [٩٢/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي عَاصِمٍ، قَالَ: ثنا ابْنُ عَبْدِ الأَوَّلِ، قَالَ: سَمِعْتُ يَزِيدَ بْنَ زُرَيْعٍ، يَقُولُ: " كَانَ دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ مُفْتِي أَهْلِ الْبَصْرَةِ "

Yezîd b. Zuray'ın naklettiğine göre Dâvûd b. Ebî Hind, Basra halkının müftüsü idi.

(٣٤٦٤)- [٩٢/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، قَالَ: ثنا أَبُو عِيسَى بْنُ النَّحَّاسِ، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ بْنُ رَبِيعَةَ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ دَاوُدَ بْنَ أَبِي هِنْدٍ، وَكَانَ عَاقِلا يَقُولُ: " إِنَّكَ إِذَا أَخَذْتَ بِالَّذِي أَجْمَعُوا عَلَيْهِ لَمْ يَضُرَّكَ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ، وَإِنَّ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ هُوَ الَّذِي نُهُوا عَنْهُ "

Süfyân es-Sevrî der ki: Dâvûd b. Ebî Hind akıllı bir insandı; şöyle derdi: “(Müslümanların) ittifak ettiklerini takip edersen, ihtilaf ettikleri sana zarar vermez. Zaten ihtilaf ettikleri onlara yasaklanan şeydir.”

(٣٤٦٥)- [٩٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ سَهْلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ التُّسْتَرِيُّ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ سَهْلٍ الْمُجَوِّزُ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، وَسُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالا: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: قُلْتُ لِدَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ: مَا قُلْتَ فِي الْقَدَرِ ؟ قَالَ: أَقُولُ مَا قَالَ مُطَرِّفٌ: " لَمْ نُوكَلْ إِلَى الْقَدَرِ، وَإِلَيْهِ نَصِيرُ "

Hammâd b. Zeyd bildiriyor: Dâvûd b. Ebî Hind'e: “Kader hakkında ne dersin?” diye sorunca, bana şöyle karşılık verdi: “Mutarrif'in dediğini söylerim: “Kadere bırakılmadık, ona doğru gidiyoruz.”

(٣٤٦٦)- [٩٢/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا سَالِمُ بْنُ عِصَامٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ، قَالَ: ثَنَا الأَنْصَارِيُّ، قَالَ: " رَأَيْتُ دَاوُدَ بْنَ أَبِي هِنْدٍ، وَعَوْفَ بْنَ أَبِي جَمِيلَةَ، قَدْ تَكَلَّمَا فِي الْقَدَرِ حَتَّى أَخَذَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا بِرَأْسِ صَاحِبِهِ، وَكَانَ دَاوُدُ مُثْبِتًا "

el-Ensârî der ki: Dâvûd b. Ebî Hind ve Avf b. Ebî Cemîle'nin kader konusunda konuştuklarını gördüm. Sonunda her biri arkadaşıyla baş başa verdi. Dâvûd ispatlı konuşuyordu.

(٣٤٦٧)- [٣/٩٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ فِي كِتَابِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبَانَ الْمَدِينِيِّ، قَالَ: ثنا يَحْيَى ابْنُ الْفَضْلِ الْخُرْقِيُّ، قَالَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: قَالَ دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ: أَتَيْتُ الشَّامَ فَلَقِيَنِي غَيْلانُ، فَقَالَ: يَا دَاوُدُ، إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَسْأَلَكَ، عَنْ مَسَائِلَ، قُلْتُ: سَلْنِي عَنْ خَمْسِينَ مَسْأَلَةٍ، وَأَسْأَلُكَ عَنْ مَسْأَلَتَيْنِ، قَالَ: سَلْ يَا دَاوُدُ، قُلْتُ: " أَخْبَرَنِي مَا أَفْضَلُ مَا أُعْطِيَ ابْنُ آدَمَ ؟ قَالَ: الْعَقْلُ، قُلْتُ: فَأَخْبَرَنِي عَنِ الْعَقْلِ هُوَ شَيْءٌ مُبَاحٌ لِلنَّاسِ، مَنْ شَاءَ أَخَذَهُ، وَمَنْ شَاءَ تَرَكَهُ؟ أَوْ هُوَ مَقْسُومٌ بَيْنَهُمْ؟ قَالَ: فَمَضَى وَلَمْ يُجِبْنِي "

Dâvud b. Ebî Hind anlatıyor: Şam'a gittiğimde Ğaylân ile karşılaştım. Bana: "Ey Dâvud! Sana bazı meseleleri sormak istiyorum" dedi. Ben: "Sen bana elli mesele sor, ben ise sana iki mesele sorayım" karşılığım verdiğimde: "Sor ey Dâvud!" dedi. Ona: "Âdemoğluna verilen en güzel şey nedir?" diye sordum. Ğaylân: "Akıl" karşılığını verdi. Ben: "Bana akıl hakkında bilgi ver" dediğimde, Ğaylân: "Bu insanlara sunulan bir şeydir. Dileyen alır dileyen de almaz" karşılığını verdi. Ona: "Akıl insanlar arasında taksim mi edilmiştir?" diye sorduğumda da Ğaylân cevap vermeden yürüyüp gitti.

(٣٤٦٨)- [٣/٩٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْهَرَوِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا مُوسَى مُحَمَّدَ بْنَ الْمُثَنَّى، يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي عَدِيٍّ، يُحَدِّثُ عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، قَالَ: " بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ، إِذْ أَتَانِي رَجُلانِ، فَقَعَدَ أَحَدُهُمَا عِنْدَ رَأْسِي، وَالآخَرُ عِنْدَ رِجْلَيَّ، فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِلآخَرِ: انْظُرْ، انْظُرْ، فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِي فَمِي، فَقَالَ: كَمْ مِنْ خَيْرٍ تَكَلَّمْتَ بِهِ، وَقَالَ أَحَدُهُمَا لِلْآخَرِ: انْظُرْ، فَنَظَرَ إِلَى رِجْلَيَّ، فَقَالَ: كَمْ مِنْ خَيْرٍ مَشَيْتِ فِيهِ، ثُمَّ قَالَ: لَمْ يَأْنِ لَهُ، فَارْتَفَعَا عَنِّي "

Dâvûd b. Ebî Hind der ki: Ben uyurken yanıma iki adam geldi. Biri başucumda, diğeri ayaklarımın ucunda oturdu. Biri diğerine: "Bak! Bak!" dedi ve elini ağzıma soktu. Sonra: "Bununla ne güzel şeyler konuştun" dedi.

Diğeri berikine "Bak!" dedi, ayaklarıma baktı ve "Bunlarla ne güzel yerlere gittin" dedi. Sonra da: "Henüz zamanı gelmemiş" deyip yanımdan kalkıp gittiler.

(٣٤٦٩)- [٩٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا حَاتِمُ بْنُ اللَّيْثِ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعْتُ دَاوُدَ بْنَ أَبِي هِنْدٍ، يَقُولُ: " أَصَابَنِي الطَّاعُونُ زَمَنَ الطَّاعُونِ، فَأُغْمِيَ عَلَيَّ، فَكَأَنَّ اثْنَيْنِ أَتَيَانِي، فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ: أَيُّ شَيْءٍ تَجِدُ؟ قَالَ: أَجِدُ بِهِ تَسْبِيحًا وَتَكْبِيرًا، وَخُطُوًا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَشَيْئًا مِنْ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ، ثُمَّ قَامَا، فَبَرَأْتُ، وَأَقْبَلْتُ عَلَى قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فَحَفِظْتُهُ، وَلَمْ أَكُنْ أَحْفَظُهُ قَبْلَ ذَلِكَ "

Dâvûd b. Ebî Hind der ki: Veba salgım sırasında vebaya yakalanmıştım. Bayılmışım, bayıldığım sırada rüyamda iki kişi geldiler. Biri diğerine: "Ne buldun? Nesi var?" dedi. Diğeri: "Tesbihât, tekbir, mescide gidip gelme, biraz da Kur'ân okuması var" dedi ve kalktılar. Sonra ben iyileştim ve Kur'ân okumaya ağırlık verdim, Kur'ân hafızı oldum. Ondan önce Kur'ân hafızı değildim.

(٣٤٧٠)- [٩٣/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي عَدِيٍّ، يَقُولُ: أَقْبَلَ عَلَيْنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ، فَقَالَ: " يَا فِتْيَانُ، أُخْبِرُكُمْ لَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَنْتَفِعَ بِهِ، كُنْتُ وَأَنَا غُلامٌ، أَخْتَلِفُ إِلَى السُّوقِ، فَإِذَا انْقَلَبْتُ إِلَى بَيْتِي جَعَلْتُ عَلَى نَفْسِي أَنْ أَذْكُرَ اللَّهَ تَعَالَى إِلَى مَكَانِ كَذَا وَكَذَا، فَإِذَا بَلَغْتُ ذَاكَ الْمَكَانَ جَعَلْتُ عَلَى نَفْسِي أَنْ أَذْكُرَ اللَّهَ تَعَالَى إِلَى مَكَانِ كَذَا وَكَذَا، حَتَّى آتِيَ الْمَنْزِلَ "

İbn Ebî Adiy bildiriyor: Dâvûd b. Ebî Hind yanımıza gelerek şöyle dedi: "Ey çocuklar! Size bir şeyi anlatayım da belki içinizden söyleyeceğim şeyden faydalanan olur. Ben çocukken çarşıya gider ve eve dönerken «Falan yere kadar Allah'ı zikredeceğim» derdim. O yere yetişince yine «Falan yere kadar Allah'ı zikredeceğim» derdim ve eve varıncaya kadar hep öyle yapardım.

(٣٤٧١)- [٩٣/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْفَضْلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي عَدِيٍّ، يَقُولُ: " صَامَ دَاوُدُ أَرْبَعِينَ سَنَةً لا يَعْلَمُ بِهِ أَهْلُهُ، وَكَانَ خَرَّازًا يَحْمِلُ مَعَهُ غَدَاءَهُ مِنْ عِنْدِهِمْ فَيَتَصَدَّقُ بِهِ فِي الطَّرِيقِ، وَيَرْجِعُ عَشِيًّا فَيُفْطِرُ مَعَهُمْ "

İbn Ebî Adiy der ki: "Dâvûd, ailesinden habersiz kırk sene oruç tuttu. Kendisi boncuk işiyle uğraşırdı. Evden çıkarken evden azığını alır, yolda tasadduk ederdi. Akşam eve döndüğünde ailesiyle birlikte yemek yerdi."

(٣٤٧٢)- [٩٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقَسَّامُ، قَالَ: ثنا أَبُو سَيَّارٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: " كُنَّا إِذَا قَدِمَ دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ خَرَجْنَا نَتَلَقَّاهُ نَنْظُرُ إِلَى هَيْئَتِهِ، وَسَمْتِهِ، وَتَشْمِيرِهِ "

Süfyân b. Uyeyne bildiriyor: Babam bana şöyle dedi: "Dâvud b. Ebî Hind geldiği zaman, heybetini, hareketlerini ve ciddiyetini görmek için onu seyretmeye çıkardık."

(٣٤٧٣)- [٩٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، فِي كِتَابِهِ قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَهْلٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بِشْرٍ يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: ثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ، قَالَ: " اثْنَتَانِ لَوْ لَمْ يَكُونَا لَمْ يَنْتَفِعْ أَهْلُ الدُّنْيَا بِدُنْيَاهُمْ: الْمَوْتُ وَالأَرْضُ تُنَشِّفُ النَّدَا

Dâvûd b. Ebî Hind der ki: "Eğer şu iki şey olmasaydı dünya ehli dünyalarından faydalanamazlardı: Ölüm ve suyu emen toprak."

Dâvûd b. Ebî Hind, sahabeden Enes b. Mâlik'ten hadis nakletti. Ayrıca Saîd b. el-Müseyyeb, Ebû Osmân en-Nehdî, Ebu'l-Âliye, Ebû Kılâbe, Hasan, İbn Sîrîn, Zürâre b. Evfâ, Ebû'ş-Şa'sâ, Şehr b. Havşeb, Şa'bî, Simâk, İkrime, Câbir, Mücâhid, Atâ b. Ebî Rebâh, Ebû'z-Zübeyr, Mekhûl, Atâ el-Horâsânî, Ali b. Ebî Talha gibi isimlerden de rivayette bulunmuştur.

Takrîb 2669, Takrîb 2312, Takrîb 2481, Takrîb 4532, Takrîb 270, Takrîb 2689, Takrîb 3059-a, Takrîb 1898, Takrîb 499, Takrîb 2780

Ebû Nadre

Onlardan biri de; gözyaşını sel gibi akıtan, sermayeyi ve dünya ziynetini yok sayan Münzir b. Mâlik Ebû Nadre. Basra halkının ileri gelenlerinden biri.

(٣٤٨٤)- [٩٧/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: ثنا الْمُقَدَّمِيُّ، قَالَ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي عَقِيلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا نَضْرَةَ، يَقُولُ: " يُسْتَحَبُّ إِذَا قَرَأَ الرَّجُلُ هَذِهِ الآيَةَ: ﴿أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَى أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ﴾، أَنْ يَرْفَعَ بِهَا صَوْتَهُ "

Ebû Nadre der ki: **"Yoksa o ülkelerin halkı geceleyin uyurlarken, azabımızın gelmeyeceğinden emin mi oldular"**[1] âyetini okurken sesini yükseltmesi müstehabdır."

(٣٤٨٥)- [٩٧/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَعْبَدٍ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ النُّعْمَانِ، قَالَ: ثنا أَبُو رَبِيعَةَ زَيْدُ بْنُ عَوْفٍ، قَالَ: ثنا عَامِرُ بْنُ يَسَافٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، قَالَ: " كُنَّا نَتَوَاعَظُ فِي أَوَّلِ الإِسْلامِ بِأَرْبَعٍ: اعْمَلْ فِي فَرَاغِكَ لِشُغُلِكَ، وَاعْمَلْ فِي صِحَّتِكَ لِسَقَمِكَ، وَاعْمَلْ فِي شَبَابِكَ لَهَرَمِكَ، وَاعْمَلْ فِي حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ "

Ebû Nadre der ki: "İslam'ın ilk yıllarında birbirimize dört şeyi tavsiye ederdik: Boş iken yoğun zamanın için çalış, sağlıklı iken hastalığın için çalış, gençliğinde yaşlılığın için çalış ve hayatta iken ölümün için çalış."

(٣٤٨٦)- [٩٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَةَ، قَالَ: ثنا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ، قَالَ: ثنا أَبُو الأَشْهَبِ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، قَالَ: " مَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةٍ مِائَةَ آيَةٍ إِلَى أَلْفِ آيَةٍ، أَصْبَحَ وَلَهُ قِنْطَارٌ مِنَ الثَّوَابِ، وَالْقِنْطَارُ مِلْءُ مِسْكِ ثَوْرٍ ذَهَبًا "

Ebû Nadre der ki: "Bir gecede yüz âyet ile bin âyet arasında Kur'ân okursa, bir kıntar sevaba sahip olur. Kıntar, bir öküzün kanı ağırlığında altındır."

---

[1] A'râf Sur. 97

(٣٤٨٧)- [٩٧/٣] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، فِي كِتَابِهِ قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الإِسْفَذِنِيُّ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الإِسْفَذِنِيُّ، قَالَ: ثنا مَسْعَدَةُ بْنُ الْيَسَعِ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، قَالَ: " كُنَّا نَتَحَدَّثُ إِنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ أَشَدَّ قَسْوَةً مِنْ صَاحِبِ كِتَابٍ إِذَا قَسَا "

Ebû Nadre der ki: “Eskiden, sert davranan bir kişinin amel defterinden daha kötü bir şey yoktur, diye konuşurduk.”

(٣٤٨٨)- [٩٧/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ، قَالَ: ثنا عَبَّادُ بْنُ الْوَلِيدِ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، قَالَ: " يَنْتَهِي الْقَدَرُ إِلَى هَذِهِ الآيَةِ: ﴿إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ﴾ "

Ebû Nadre der ki: “Kader tartışmaları sonunda şu âyetle biter: **“...Rabbin, şüphesiz, her istediğini yapar.”**[1]

(٣٤٨٩)- [٩٨/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالا: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: ثنا حُسَيْنُ بْنُ حَسَنٍ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَ: ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، أَنْبَأَنَا إِيَاسُ بْنُ فُلانٍ، سَمَّاهُ الْمُعْتَمِرُ، قَالَ: " انْطَلَقَ الْحَسَنُ، وَانْطَلَقْتُ مَعَهُ إِلَى أَبِي نَضْرَةَ نَعُودُهُ، فَقَالَ لَهُ أَبُو نَضْرَةَ: ادْنُ مِنِّي يَا أَبَا سَعِيدٍ، فَدَنَا مِنْهُ، فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَى عُنُقِهِ، وَقَبَّلَ خَدَّهُ، فَقَالَ الْحَسَنُ: يَا أَبَا نَضْرَةَ، إِنَّكَ لَوْلا وَاللَّهِ هَوْلُ الْمَطْلَعِ لَسَرَّ رِجَالا مِنْ إِخْوَانِكَ أَنْ يَكُونُوا فَارَقُوا مَا هَا هُنَا، فَقَالُوا: يَا أَبَا سَعِيدٍ، اقْرَأْ سُورَةً وَادْعُ بِدَعَوَاتٍ، فَقَرَأَ: " قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، وَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَصَلَّى عَلَى النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ مَسَّ أَخَانَا الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ، قَالَ: فَبَكَى وَبَكَى الْحَسَنُ، فَبَكَى أَهْلُ الْبَيْتِ رَحْمَةً لأَخِيهِمْ، قَالَ: فَمَا رَأَيْتُ الْحَسَنَ بَكَى بُكَاءً أَشَدَّ مِنْهُ، وَقَالَ أَبُو نَضْرَةَ: يَا أَبَا سَعِيدٍ، كُنْ أَنْتَ الَّذِي تُصَلِّي عَلَيَّ "

Mu'temir b. Süleymân, İyâs b. Fülan'dan —Mu'temir bunun ismini zikretmiştir— bildiriyor: Hasan-ı Basrî, hasta olan Ebû Nadre'nin ziyaretine gitmek isteyince ben de onunla birlikte gittim. Vardığımızda Ebû Nadre kendisine: "Ey Ebû Saîd! Yanıma yaklaş!" dedi. Yaklaşınca da Ebû Nadre elini Hasan'ın boynuna koydu ve yanağından öptü. Hasan: "Ey Ebû Nadre! Vallahi can çıkışındaki o korku olmasaydı buradaki kardeşlerinin çoğunun canının şimdi ve burada çıkması kendilerini sevindirirdi" dedi. Oradakiler Hasan'a: "Ey Ebû Saîd! Kur'ân'dan bir sûre oku ve dualar et" dediklerinde Hasan, İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini okudu, Allah'a hamdü senalar etti, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) salavât getirdi ve: "Allahım! Şu kardeşimiz bir belaya maruz kaldı ve sen merhametlilerin en merhametlisisin!" diye dua etti. Ebû Nadre ağlamaya başlayınca Hasan da ağladı. Ebû Nadre'ye şefkatlerinden dolayı da evdekilerin hepsi ağlamaya başladı. Hasan'ın o günkü kadar ağladığını hiç görmedim. Sonra Ebû Nadre ona: "Ey Ebû Saîd! Benim namazımı sen kıldır!" dedi.

---

[1] Hûd Sur. 107

Ebû Nadre, Ebû Saîd el-Hudrî, Câbir, İbn Abbâs, Ebû Mûsa, İbn Ömer ve Enes b. Mâlik gibi sahabenin bir çoğundan hadis nakletmiştir.

Tabiinden birçok isim de ondan hadis nakletmiştir. Bunlardan bazıları: Katâde, Ali b. Zeyd, Süleymân et-Teymî, Dâvûd b. Ebî Hind, Ebû Bişr Câfer b. Ebî Vahşiyye, Ebû Seleme Saîd b. Zeyd, Ebû Neâme es-Sa'dî, Avf b. Ebî Cemîle, Yahyâ b. Ebî Kesîr, Huleyd b. Câfer, Saîd el-Cüreyrî ve Rabi' b. Subayh.

Takrîb 2673, Takrîb 2674, Takrîb 2301, Takrîb 1975, Takrîb 2655-b, Takrîb 3313, Takrîb 706, Takrîb 2829, Takrîb 2099, Takrîb 804

Ebu's-Sıddîk en-Nâcî

Onlardan biri de; hakkını vererek dua eden, en-Nâcî Ebû's-Sıddîk. Asıl adı Bekr b. Amr, ibadetlerini erken yapardı ve ölçülerinde dürüst biri idi.

(٣٥٠٠)- [٣/١٠١] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ مِسْعَرٍ، قَالَ: ثنا زَيْدٌ الْعَمِّيُّ، عَنْ أَبِي الصِّدِّيقِ النَّاجِيِّ، قَالَ: " خَرَجَ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ عَلَيْهِمَا السَّلامُ يَسْتَسْقِي، فَمَرَّ بِنَمْلَةٍ مُسْتَلْقِيَةً عَلَى ظَهْرِهَا رَافِعَةً قَوَائِمَهَا إِلَى السَّمَاءِ، وَهِيَ تَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنَّا خَلْقٌ مِنْ خَلْقِكَ لَيْسَ بِنَا غِنًى عَنْ سُقْيَاكَ

وَرِزْقِكَ، فَإِمَّا أَنْ تَسْقِيَنَا وَتَرْزُقَنَا، وَإِمَّا أَنْ تُهْلِكَنَا، فَقَالَ سُلَيْمَانُ عَلَيْهِ السَّلامُ: ارْجِعُوا فَقَدْ سُقِيتُمْ بِدَعْوَةِ غَيْرِكُمْ "

Ebû's-Sıddık en-Nâcî der ki: Hz. Süleymân b. Dâvud bir gün yağmur duası için yola çıkmıştı. Yolda sırt üstü uzanmış bir karıncayla karşılaştı, karınca ellerini semâya kaldırmış şöyle diyordu: "Allahım! Yeryüzünde senin yağmuruna ve vereceğin rızka bizden daha muhtaç olan mahlûkat yoktur. Ya yağmur yağdırır bize rızık verirsin ya da bizi helak edersin." Bunun üzerine Süleymân b. Dâvud: "Geriye dönün, başkasının duasıyla size yağmur verilecektir" dedi.

(٣٥٠١)- [١٠١/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا خَلادٌ، عَنْ مِسْعَرٍ، قَالَ: ثنا زَيْدٌ الْعَمِّيُّ، عَنْ أَبِي الصِّدِّيقِ، قَالَ: " إِنْ كَانَ شِسْعُ الرَّجُلِ لَيَنْقَطِعُ فِي الْجَنَازَةِ فَمَا يَكَادُ يُدْرِكُهُمْ، أَوْ فَمَا يُدْرِكُهُمْ "

Ebu's-Sıddîk der ki: "(Öncekiler) Cenazeyi defnetmekte acele ederlerdi ki, ayakkabı bağı kopan kişi öndekilere yetişemezdi."

Ebû's-Sıddık, Ebû Saîd ve İbn Ömer'den hadis nakletmiştir:

Takrîb 2695, Takrîb 3734, Takrîb 1306

Fudayl b. Zeyd er-Rakkâşî

Onlardan biri de; namaz vakitlerine bekçilik eden, boş işlerden sıyrılarak azıklar eken, Ebû Hassân Fudayl b. Zeyd er-Rakkâşî. Kendisi, tâbiûnun ileri gelenlerinden ve Basra halkının ibadete düşkünlerinden biridir. Ömer b. el-Hattâb döneminde fetihlere katılmıştır.

(٣٥٠٥)- [١٠٢/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْحَرَسِيُّ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَاصِمٍ الأَحْوَلِ قَالَ: قَالَ لِي فُضَيْلٌ الرَّقَاشِيُّ: " يَا هَذَا، لا يَشْغَلْكَ كَثْرَةُ النَّاسِ عَنْ نَفْسِكَ، فَإِنَّ الأَمْرَ يَخْلُصُ إِلَيْكَ دُونَهُمْ، وَإِيَّاكَ أَنْ تُذْهِبَ نَهَارَكَ تَقْطَعُهُ هَهُنَا وَهَهُنَا، فَإِنَّهُ مَحْفُوظٌ عَلَيْكَ، وَمَا رَأَيْتُ شَيْئًا قَطُّ أَحْسَنَ طَلَبًا، وَلا أَسْرَعَ إِدْرَاكًا، مِنْ حَسَنَةٍ حَدِيثَةٍ لِذَنْبٍ قَدِيمٍ "

Âsım el-Ahval bildiriyor: Fudayl er-Rakkâşî bana şöyle dedi: "Ey Âsım! İnsanların çokluğu seni kendinden alıkoymasın. Çünkü bunun zararı onlara değil, sana olur. Sakın günlerini orada burada boş şeylerle geçirme. Çünkü işlediğin her şey yazılıyor. Eski bir günah için yeni bir sevap kazanmak kadar, zararı hızla telafi edecek bir şey ve daha güzel bir arzu görmedim."

(٣٥٠٦)- [١٠٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا وَكِيعٌ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ زَيْدٍ الرَّقَاشِيِّ، وَكَانَ غَزَا مَعَ عُمَرَ سَبْعَ غَزَوَاتٍ، قَالَ: " لا يُلْهِيَنَّكَ النَّاسُ عَنْ ذَاتِ نَفْسِكَ، فَإِنَّ الأَمْرَ يَخْلُصُ إِلَيْكَ دُونَهُمْ، وَلا تَقْطَعِ النَّهَارَ بِكَيْتَ وَكَيْتَ، فَإِنَّهُ مَحْفُوظٌ عَلَيْكَ مَا قُلْتَ، وَلَمْ نَرَ شَيْئًا أَحْسَنَ طَلَبًا، وَلا أَسْرَعَ إِدْرَاكًا، مِنْ حَسَنَةٍ حَدِيثَةٍ لِذَنْبٍ قَدِيمٍ "

Asım'ın naklettiğine göre Hz. Ömer'le birlikte yedi savaşa katılan Fudayl b. Zeyd er-Rakkâşî der ki: "İnsanlar, seni kendinden alıkoymasın; çünkü sonunda meselelerle sen baş başa kalacaksın ve yanında onlar olmayacak. Gününü boş konuşarak, şöyle böyle geçirme; çünkü söylediğin her şey senin karşına çıkarılmak üzere saklanmaktadır. Eski bir günahın affedilmesi için, yeni kazanılan bir sevaptan daha etkili, daha güzel ve daha hızlı kabul edilecek bir dua düşünmüyorum."

(٣٥٠٧)- [١٠٣/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ فُضَيْلٌ الرَّقَاشِيُّ: " إِذَا كَمِدَ الْحَزِينُ فتَرَ، وَإِذَا فتَرَ انْقَطَعَ "

Fudayl er-Rakkâşî der ki: "Hazin olan solduğunda olgunlaşır, olgunlaşınca dünyadan kopar."

Fudayl er-Rakkâşî, Abdullah b. el-Muğaffel el-Müzenî ve başka sahabilerden hadis nakletmiştir.

Takrîb 2298

Kasâme b. Züheyr

Onlardan biri de; kırıntı ve yamalarla yetinen, hasır ve bez parçalarıyla örtünen, Ebu'l-Minhâl Kasâme b. Züheyr.

Derler ki: Tasavvuf, sırayı bozmak ve zulme itiraz etmektir.

(٣٥٠٩)- [١٠٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْوَهَّابِ، قَالَ: ثنا عَوْفٌ، عَنْ قَسَامَةَ بْنِ زُهَيْرٍ، قَالَ: خَطَبَنَا أَبُو مُوسَى بِالْبَصْرَةِ، فَقَالَ: " يَا أَيُّهَا النَّاسُ، ابْكُوا، فَإِنْ لَمْ تَبْكُوا فَتَبَاكُوا، فَإِنَّ أَهْلَ النَّارِ يَبْكُونَ بِالدُّمُوعِ حَتَّى تَنْقَطِعَ، ثُمَّ يَبْكُونَ بِالدِّمَاءِ حَتَّى لَوْ أُرْسِلَتْ فِيهَا السُّفُنُ لَجَرَتْ "

Kasâme b. Züheyr der ki: Ebû Mûsa, Basra'da bize hutbe verip şöyle dedi: "Ey insanlar! Ağlayın, ağlamasanız da ağlamaklı olun. Cehennem ehli gözleri kuruyuncaya kadar ağlarlar. Sonra kanlı gözyaşı dökerek ağlarlar, akıttıkları kanlı gözyaşları gemileri bile yürütür."

(٣٥١٠)- [١٠٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالَ: ثنا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، قَالَ: ثنا عَوْفٌ، عَنْ قَسَامَةَ بْنِ زُهَيْرٍ، قَالَ: " بَلَغَنِي أَنَّ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلامُ حَدَّثَ نَفْسَهُ أَنَّهُ أَرْحَمُ الْخَلْقِ، قَالَ: فَرَفَعَهُ اللَّهُ تَعَالَى حَتَّى أَشْرَفَ عَلَى أَهْلِ الأَرْضِ، فَأَبْصَرَ أَعْمَالَهُمْ، فَلَمَّا رَآهُمْ وَمَا يَفْعَلُونَ، قَالَ: يَا رَبِّ، دَمِّرْ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ لَهُ رَبُّهُ تَعَالَى: " أَنَا أَرْحَمُ بِعِبَادِي مِنْكَ يَا إِبْرَاهِيمُ، فَاهْبِطْ فَلَعَلَّهُمْ يَتُوبُونَ وَيَرْجِعُونَ "

Kasâme b. Züheyr der ki: Öğrendiğime göre Hz. İbrâhîm kendi kendine; mahlûkatın en merhametlisi olduğunu düşündü. Allah onu yükseltip yeryüzünde yaşayanların yaptıklarını görmesini sağladı. Onların yaptıklarını görünce : "Ya Rab! Onları mahvet!" dedi. Allah kendisine şöyle cevap verdi: "Ben kullarıma karşı senden daha merhametliyim, ey İbrâhîm. Sen in, belki vazgeçip tövbe ederler."

(٣٥١١)- [١٠٤/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يَحْيَى، قَالَ: ثنا يَعْقُوبُ الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ: ثنا هَوْذَةُ بْنُ خَلِيفَةَ، قَالَ: ثنا عَوْفٌ، عَنْ قَسَامَةَ بْنِ زُهَيْرٍ، عَنِ

الأَشْعَرِيِّ، قَالَ: " إِنَّ مَثَلَ حَامِلِ الْحِكْمَةِ كَحَامِلِ الْمِسْكِ، تَجْلِسُ إِلَى جَنْبِهِ، فَإِنْ لا يَهَبُ لَكَ مِنْهُ تَجِدُ رِيحَهُ، وَإِنَّ مَثَلَ جَلِيسِ السُّوءِ كَالْقَيْنِ، تَجْلِسُ إِلَيْهِ فَيَنْفُخُ بِكِيرِهِ، فَيُصِيبُكَ مِنْ شَرَرِهِ وَدُخَانِهِ "

(Ebû Mûsa) el-Eş'arî der ki: "Hikmet taşıyan, misk taşıyan gibidir. Yanında oturduğunda, sana hikmet vermese bile kokusunu hissedersin. Kötü arkadaş ise demirci gibidir. Yanma oturduğunda körüğüyle üfler, isinden ve dumanından senin üstünü kirletir."

(٣٥١٢)- [١٠٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبُرْجُلانِيُّ، قَالَ: ثنا رَوْحٌ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ قَسَامَةَ بْنِ زُهَيْرٍ، قَالَ: " رَوِّحُوا الْقُلُوبَ تَعِي الذِّكْرَ "

Kasâme b. Züheyr der ki: “Kalplerinizi (dünya meşgalelerinden yana) dinlendirin ki, zikri daha iyi yapabilsin.”

Kasâme b. Züheyr, Ebû Mûsa el-Eş'arî ve Ebû Hureyre'den hadis nakletmiştir.

Takrîb 3042, Takrîb 1231

Ebu'l-Halâl el-Atekî

Onlardan biri de; el-Atekî Ebu'l-Halâl, bıkkınlık ve tembellikten uzak kalmış, ibadetlerine, zühde ve sadeliğe bağlı biriydi.

(٣٥١٥)- [١٠٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ ثَوْرٍ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي أُمِّي، عَنْ عَمَّتِهَا الْعَيْنَاءِ، قَالَتْ: " كَانَ أَبُو الْحَلالِ فَوْقَ غُرْفَةٍ، فَيَأْتِي بَعْضَ أَبْوَابِهَا فَيُشْرِفُ عَلَى شِقٍّ مِنْ نَاحِيَةِ الْحَيِّ، فَيُنَادِي: يَا فُلانُ بْنَ فُلانٍ، ثُمَّ يُقْبِلُ عَلَى الشِّقِّ الآخَرِ، فَيَقُولُ مِثْلَهُ، حَتَّى يَأْتِيَ عَلَى الأَرْكَانِ الأَرْبَعَةِ، قَالَ: ثُمَّ يَقُولُ: " ﴿هَلْ تُحِسُّ مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا﴾، ثُمَّ يُقْبِلُ عَلَى الصَّلاةِ، وَمَاتَ يَوْمَ مَاتَ وَهُوَ ابْنُ عِشْرِينَ وَمِائَةِ سَنَةٍ "

Ubeydullah b. Sevr, annesinden, o da halası Aynâ'dan bildiriyor: Ebu'l-Halâl bir odadaydı, pencerelerinden birine gelir, avluya bakan bir pencereden: "Ey falan oğlu falan!" diye seslenir. Sonra diğer pencereye geçip aynı şekilde seslenir. Bu şekilde dört taraftan seslenir. Ardından şöyle derdi: **"Onlardan birine bir şey hissettirip bir söz mü dinletebilirsin?"**[1] ardından namaza dururdu. Öldüğünde yüz yirmi yaşındaydı.

(٣٥١٦)- [١٠٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ ثَوْرٍ، عَنْ عَوْنٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي الْحَلالِ وَاسْمُهُ رَبِيعَةُ بْنُ زُرَارَةَ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي أُمِّي، عَنْ عَمَّتِهَا الْعَيْنَاءِ بِنْتِ أَبِي الْحَلالِ، قَالَتْ: " كَانَ لأَبِي جَصَّةٌ يَسْجُدُ عَلَيْهَا مِنَ الْكِبَرِ، لا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَقُومَ، وَيَقُولُ: " اللَّهُمَّ لا تَسْلُبْنِي الْقُرْآنَ "،

Ebu'l-Halâl'ın kızı Aynâ der ki: "Babamın yaşlılıktan dolayı secde ettiği bir kerpiç vardı, ayakta duramazdı. «Allahım! Beni Kur'ân'dan ayırma» derdi."

Ebu'l-Halâl birden fazla sahabiden hadis nakletmiştir. Osmân b. Affan'dan hadis dinlemiştir. Katâde ve Ğaylân b. Cerîr kendisinden hadis nakletmişlerdir.

Takrîb 2231, Takrîb 1046, Takrîb 1608

(٣٥٢٠)- [١٠٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْجَارُودِ، قَالَ: ثنا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، قَالَ: ثنا ابْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ شُعْبَةَ، وَمَهْدِيِّ بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ غَيْلانَ بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ أَبِي الْحَلالِ، قَالَ: " أَتَيْتُ عُثْمَانَ فِي حَاجَةٍ، فَلَمَّا قَضَيْتُهَا، قَالَ: هَلْ لَكَ مِنْ حَاجَةٍ؟ قُلْتُ: لا، إِلا أَنَّ رَجُلا مِنَّا مَلَّكَ امْرَأَتَهُ أَمْرَهَا، قَالَ: " الْقَضَاءُ مَا قَضَتْ "[١٠٥/٣]

Ebu'l-Halâl der ki: Hz. Osmân'a bir iş için gitmiş. Hallettikten sonra: "Başka bir ihtiyacın var mı?" dedi. Dedim ki: "Hayır ancak, içimizden bir adam karısını (boşanma konusunda) kendi kararıyla baş başa bıraktı?" O da: "Artık karar kadınındır" dedi.

---

[1] Meryem Sur. 98

Meymûn b. Siyâh

Onlardan biri de; oyalayıcı ve haram olandan sakınan, kendini nimet veren ve ihsan edeni zikretmeye adayan Meymûn b. Siyâh b. Mihrân.

(٣٥٢١)- [١٠٦/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا يَعْلَى، يَقُولُ: سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ عَرْعَرَةَ ، يَقُولُ: ثنا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا سَلامُ بْنُ مِسْكِينٍ، قَالَ: " مَيْمُونُ بْنُ سِيَاهٍ سَيِّدُ الْقُرَّاءِ "

Selâm b. Miskîn der ki: “Meymûn b. Siyâh, âlimlerin efendisidir.”

(٣٥٢٢)- [١٠٧/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: ثنا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ حَزْمٍ، قَالَ: " كَانَ مَيْمُونُ بْنُ سِيَاهٍ لا يَغْتَابُ، وَلا يَدَعُ أَحَدًا يَغْتَابُ عِنْدَهُ، يَنْهَاهُ، فَإِنِ انْتَهَى، وَإِلا قَامَ عَنْهُ "

Meymûn b. Siyâh asla başkasının gıybetini yapmaz, yanında da gıybet yapılmasına izin vermezdi. Biri yanında gıybet yapacağı zaman onu bundan alıkoyar, adam devam ederse kalkıp oradan giderdi.

(٣٥٢٣)- [١٠٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْجَنُوبِ، قَالَ: سَمِعْتُ مَيْمُونَ بْنَ سِيَاهٍ، يَقُولُ: " إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدِهِ خَيْرًا حَبَّبَ إِلَيْهِ ذِكْرَهُ "

Meymûn b. Siyâh der ki: “Allah kuluna hayır dilediği zaman ona kendi zikrini sevdirir.”

(٣٥٢٤)- [١٠٧/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَةَ، قَالَ: ثنا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخٍ، قَالَ: ثنا أَبُو الأَشْهَبِ، عَنْ مَيْمُونٍ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ فِي دُعَائِهِ: " اللَّهُمَّ يَسِرِّ لَنَا مَا نَخَافُ عُسْرَهُ، وَسَهِّلْ لَنَا مَا نَخَافُ حُزُونَتَهُ، وَفَرِّجْ عَنَّا مَا نَخَافُ ضِيقَهُ، وَنَفِّسْ عَنَّا مَا نَخَافُ غَمَّهُ، وَفَرِّجْ عَنَّا مَا نَخَافُ كَرْبَهُ "

Ebu’l-Eşheb'in naklettiğine göre Meymûn dua ederken devamlı şöyle derdi: “Allahım! Çekindiğimiz işleri bize kolaylaştır. Bizi üzeceğini düşündüğümüz işleri bize kolaylaştır. Bizi sıkacağından korktuğumuz işlerden bizi kurtar. Bizi üzecek gamlara karşı içimizi ferahlat. Bize dert olacağından endişe ettiğimiz işlerden bizi kurtar."

Meymûn b. Siyâh, Enes b. Mâlik'ten birkaç hadis nakletmiştir:

Takrîb 3029, Takrîb 2941, Takrîb 4116

Haccâc b. el-Furâfisa

Onlardan biri de; dünyadan alıkonan, âhiret için bekletilen Haccâc b. el-Furâfisa.

(٣٥٢٨)- [١٠٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مُوسَى الأَنْصَارِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّضْرَ بْنَ شُمَيْلٍ، يَقُولُ: " مَكَثَ الْحَجَّاجُ بْنُ فُرَافِصَةَ أَرْبَعَةَ عَشَرَ يَوْمًا لا يَشْرَبُ مَاءً "، قَالَ أَبُو مُوسَى: قَدْ سَمِعَ النَّضْرُ مِنْهُ وَرَآهُ

Nadr b. Şümeyl der ki: "Haccâc b. el-Furâfisa on dört gün su içmeden yaşamıştı."

Ebû Mûsa, Nadr'ın ondan hadis dinleyip rivayet ettiğini belirtti.

(٣٥٢٩)- [١٠٨/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَرَاسَةَ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، قَالَ: " بِتُّ عِنْدَ الْحَجَّاجِ بْنِ الْفُرَافِصَةِ إِحْدَى وَعِشْرِينَ يَوْمًا، فَمَا أَكَلَ وَلا شَرِبَ وَلا نَامَ "

Süfyân es-Sevrî der ki: "Haccâc b. el-Furâfisa'nın yanında onbir gün misafir kaldım. Ne bir şey yedi, ne içti, ne de uyudu."

(٣٥٣٠)- [١٠٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيَّ الْحَجَّاجُ بْنُ فُرَافِصَةَ، قَالَ بُدَيْلٌ: " مَنْ عَرَفَ رَبَّهُ أَحَبَّهُ، وَمَنْ أَحَبَّهُ تَرَكَ الدُّنْيَا وَزَهَدَ فِيهَا، وَالْمُؤْمِنُ لا يَلْهُو حَتَّى يَغْفُلَ، وَإِنْ تَفَكَّرَ حَزِنَ "

Süfyân der ki: Haccâc b. Furâfisa'ya şöyle bir mektup yazdım: Budeyl der ki: "Rabbini tanıyan kişi onu sever. Onu seven kişi dünyayı terk edip nimetlerinden uzak durur. Mümin kişi, gaflete düşmediği sürece boş şeylerle uğraşmaz. Tefekküre daldığı zaman da hüzünlenir."

(٣٥٣١)- [١٠٨/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: ثنا الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، قَالَ: ثنا ضَمْرَةُ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ الْحَجَّاجَ بْنَ فُرَافِصَةَ، وَاقِفًا فِي السُّوقِ عِنْدَ أَصْحَابِ الْفَاكِهَةِ، فَقُلْتُ: مَا تَصْنَعُ هَهُنَا؟ قَالَ: " أَنْظُرُ إِلَى هَذِهِ الْمَقْطُوعَةِ الْمَمْنُوعَةِ "

İbn Şevzeb der ki: Haccâc b. Furâfisa'yı, çarşıda manavların yanında gördüm. Ona "Burada ne yapıyorsun?" diye sorunca: "Şu toplanmış ve yasaklanmış şeylere bakıyorum" dedi

(٣٥٣٢)- [١٠٨/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُطَرِّفٍ، عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ فُرَافِصَةَ، قَالَ: " بَلَغَنَا فِي بَعْضِ الْكُتُبِ: مَنْ عَمِلَ بِغَيْرِ مَشُورَةٍ فَبَاطِلٌ يَتَعَنَّى، وَلا يَنْتَصِرُ مِنْ ظَالِمِهِ بِيَدٍ وَلا بِلِسَانٍ، وَمَنِ اسْتَغْفَرَ لِظَالِمِهِ فَقَدْ هَزَمَ الشَّيْطَانَ "

Haccâc b. Furâfisa der ki: Bazı kitaplarda okuduğumuza göre: "Kim etrafına danışmadan bir iş yaparsa boşuna uğraşıyordur. Kendisine zulmedene karşı fiziki olarak da, şifahi olarak da başarılı olamaz. Kim kendisine zulmeden için istiğfar ederse şeytanı mağlup etmiş olur."

Haccâc b. Furâfisa, Enes b. Mâlik'ten hadis nakletmiştir. Ayrıca Ebû Osmân en-Nehdî, Ebû İmrân el-Cevnî ve Mekhûl'den de hadis nakletmiştir.

Takrîb 3646, Takrîb 2683, Takrîb 3964, Takrîb 2555, Takrîb 1860, Takrîb 92

İyâs b. Katâde et-Temîmî

Onlardan biri de; günahlarından arman, geçen günlerinin farkında olan, yalnızlığıyla dost olan, ihtiyarlığına itina gösteren, İyâs b. Katâde et-Temîmî. Ahnef b. Kays'ın kız kardeşinin oğlu, Temîm oğullarının kadısı.

(٣٥٣٩)- [٣/١١٠] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ زَكَرِيَّا، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ الأَصْمَعِيَّ، قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّ إِيَاسَ بْنَ قَتَادَةَ نَظَرَ فِي الْمِرْآةِ فَرَأَى شَيْبَةً، فَقَالَ: " أَلا أُرَانِي حَمِيرًا لِحَاجَاتِ بَنِي تَمِيمٍ، وَهَذَا الْمَوْتُ يَطْلُبُنِي "، قَالَ: فَخَرَجَ إِلَى الشَّبَكَةِ، فَلَمْ يَزَلْ بِهَا حَتَّى مَاتَ، قَالَ: وَبَلَغَنِي أَنَّهُ قَالَ: " يَا بَنِي تَمِيمٍ، وَهَبْتُ لَكُمْ شَبَابِي، فَهَبُوا لِي شَيْبَتِي "

Asmaî'nin naklettiğine göre İyâs b. Katâde bir gün aynaya bakıp saçının ağardığını görünce ve şöyle dedi: "Temim oğullarının işlerini gören merkep gibi görünüyorum. Oysa ölüm beni çağırıyor." Sonra kırsala gidip ölünceye kadar orada kaldı.

Ayrıca şöyle dediğini de duymuştum: "Ey Temîm oğulları! Ben size gençliğimi verdim, ihtiyarlığımı bana bırakın."

İyâs, Kays b. Ubâd'dan hadis nakletmiştir.

Takrîb 694

Ebu'l-Abyad

Onlardan biri de; en farz ve en vacib olana tâbi olan, en haram ve en tehlikeli olandan uzak duran, ibadetine bağlılığından dolayı Ebu'l-Abyad olarak çağrılan kişi.

(٣٥٤١)- [٣/١١١] حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبَانَ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَلَمَةُ، قَالَ: ثنا سَهْلُ بْنُ عَاصِمٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ غَنَّامِ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَرُ أَبُو حَفْصٍ الْجَزَرِيُّ، قَالَ: كَتَبَ أَبُو الأَبْيَضِ، وَكَانَ عَابِدًا، إِلَى بَعْضِ إِخْوَانِهِ: " أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّكَ لَمْ تُكَلَّفْ مِنَ الدُّنْيَا إِلا نَفْسًا وَاحِدَةً، فَإِنْ أَنْتَ أَصْلَحْتَهَا لَمْ

يَضُرَّكَ إِفْسَادُ مَنْ فَسَدَ بِصَلاحِهَا، وَإِنْ أَنْتَ أَفْسَدْتَهَا لَمْ يَنْفَعْكَ صَلاحُ مَنْ صَلَحَ بِفَسَادِهَا، وَاعْلَمْ أَنَّكَ لَنْ تَسْلَمَ مِنَ الدُّنْيَا حَتَّى لا تُبَالِي مَنْ أَكَلَهَا مِنْ أَحْمَرَ أَوْ أَسْوَدَ "

Ömer Ebû Hafs el-Cezerî'nin naklettiğine göre Ebu'l-Abyad, ibadetine itina gösteren biriydi, kardeşlerinden birine mektup yazıp şöyle dedi: "Şunu bil ki; sen dünyada sorumlu tutulanlardan sadece birisin. Sen kendini ıslah edersen, kendine kötülük edenlerin yaptıkları sana zarar vermez. Sen kendine zarar verirsen, kendini ıslah edenlerin yaptıklarının sana bir faydası olmaz. Ayrıca şunu bil ki; dünyanın nimetlerini, karasını kızılını yemeyi umursamaz olmadığın müddetçe, onun zararından kurtulamazsın."

Ebu'l-Abyad, Enes b. Mâlik'ten hadis nakletmiştir:

Takrîb 521

Lâhik Ebû Miclez

Onlardan biri de; fıkıh ilmini iyi bilen, ibadetinin farkında olan, Ebû Miclez Lâhik b. Humeyd.

(٣٥٤٣)- [١١٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا أَبُو قَطَنٍ، ثنا الْمُنْذِرُ بْنُ ثَعْلَبَةَ، عَنِ الرُّدَيْنِيِّ بْنِ أَبِي مِجْلَزٍ ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " أَكْيَسُ الْمُؤْمِنِينَ أَحْذَرُهُمْ "

Rudeynî b. Ebî Miclez, babasının şöyle dediğini naklediyor: "Müminlerin en güzeli, en dikkatli olanıdır."

(٣٥٤٤)- [١١٢/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ جَبَلَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي حَرَمِيُّ بْنُ عُبَادَةَ، عَنِ الْمُنْذِرِ بْنِ ثَعْلَبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي رُدَيْنِيُّ بْنُ أَبِي مِجْلَزٍ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ قَالَ: " أَكْيَسُ النَّاسِ أَشَدُّهُمْ حَذَرًا "

Ebû Miclez der ki: "İnsanların en iyisi, en çok dikkat eden kişidir."

(٣٥٤٥)- [١١٢/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ، قَالَ: ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا عِمْرَانُ بْنُ حُدَيْرٍ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ، قَالَ: " أَفْضَلُ الصَّلاةِ طُولُ الْقِيَامِ، وَأَفْضَلُ الْعِبَادَةِ طُولُ الرُّكُوعِ "

Ebû Miclez der ki: "En faziletli namaz, uzun kıyamla kılınandır, en faziletli ibadet de uzun rükûdur."

(٣٥٤٦)- [١١٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: ثنا عِمْرَانُ بْنُ حُدَيْرٍ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ، قَالَ: " إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ لا يُنْكَبُ غَرِيمُكَ فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ نَكْبَةً، فَافْعَلْ، وَمَا تَرَكْتَ غَرِيمَكَ بَعْدَ حِلِّ حَقِّكَ، فَإِنَّهُ مَجْزِيٌّ لَكَ "

Ebû Miclez der ki: "Borç alıp verdiğin kişinin senden şikâyetçi olmamasını sağlamaya gücün yeterse yap. Alacağını aldıktan sonra, sana borçlu olanda bıraktığın hakkın sana helaldir."

(٣٥٤٧)- [١١٢/٣] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، فِي كِتَابِهِ قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، قَالَ: ثنا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لأَبِي مِجْلَزٍ وَهُمْ يَتَذَاكَرُونَ الْفِقْهَ وَالسُّنَّةَ لَوْ قَرَأْتَ سُورَةً، أَوْ قَرَأْتُمْ سُورَةً؟ فَقَالَ: " مَا أَرَى أَنَّ قِرَاءَةَ سُورَةٍ أَفْضَلُ مِمَّا نَحْنُ فِيهِ "

Mu'temir b. Süleymân, babasından naklediyor: Fıkıh ve sünneti tartışırken bir adam Ebû Miclez'e: "(Bunları konuşacağınıza) bir sûre okusaydınız ya" dedi. Ebû Miclez şöyle cevap verdi: "Bir sûre okumanın uğraştığımız işten daha faziletli olduğunu düşünmüyorum."

(٣٥٤٨)- [١١٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا حَاجِبُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ الْعَجَمِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ، قَالَ: " إِنَّمَا حَدِيثُ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلُ الْقُرْآنِ يَنْسَخُ بَعْضُهُ بَعْضًا "

Ebû Miclez der ki: "Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hadisi, Kur'ân gibidir. Birbirini nesheder (hükmünü kaldırır)."

(٣٥٤٨)- [١١٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا حَاجِبُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ الْعَجَمِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ، قَالَ: " إِنَّمَا حَدِيثُ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلُ الْقُرْآنِ يَنْسَخُ بَعْضُهُ بَعْضًا "

Mu'temir b. Süleymân babasından naklettiğine göre Ebû Miclez: “**Onun cezası, içinde devamlı kalacağı cehennemdir**”[1] âyetiyle ilgili “Onun cezası Allah'ın dediği gibidir. Allah dilerse cezasını kaldırır” dedi.

(٣٥٥٠)- [١١٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ، قَالَ: ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: ثنا كَهْمَسٌ، عَنْ عَبَّاسٍ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عُبَادٍ، قَالَ: " أَتَى رَجُلٌ إِلَى أَخٍ لَهُ يَزُورُهُ فِي اللَّهِ، فَلَقِيَهُ لاقٍ، قَالَ: أَيْنَ تَذْهَبُ؟ قَالَ: إِلَى فُلانٍ، قَالَ: أَبَيْنَكُمَا رَحِمٌ تَصِلُهَا؟ قَالَ: لا، قَالَ: فَنِعْمَةٌ تَرُبُّهَا؟ قَالَ: لا، وَلَكِنْ أُحِبُّهُ فِي اللَّهِ، قَالَ: " فَإِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ بِأَنَّهُ يُحِبُّكَ اللَّهُ لِحُبِّكَ إِيَّاهُ "

Kays b. Ubâd der ki: Bir adam, bir arkadaşını Allah rızası için ziyaret amacıyla yola çıktı. Yolda onu gören birisi, “Nereye gidiyorsun?” diye sordu. “Falana gidiyorum” dedi. Adam “Aranızda sıkı tutman gereken akrabalık mı var?” deyince: “Hayır” dedi. “Geliştirmen gereken menfaat mi var?” deyince de: “Hayır, sadece Allah için seviyorum” dedi. Adam şöyle dedi: “Ben, onu sevdiğin için Allah'ın da seni sevdiğini haber veren müjdeciyim.”

(٣٥٥١)- [١١٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ الصَّبَّاحِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُدَيْرٍ، قَالَ: " أَرْسَلَ ابْنُ سِيرِينَ إِلَى أَبِي مِجْلَزٍ أَنِ ابْعَثْ إِلَيْنَا بِنَفَقَةٍ لا تَطْلُبُهَا حَتَّى نَبْعَثَ بِهَا إِلَيْكَ، قَالَ: فَصَرَّ ثَلاثَ مِائَةٍ، فَأَرْسَلَ بِهَا إِلَيْهِ "

---

[1] Nisa Sur. 93

İmrân b. Hudayr bildiriyor: İbn Sîrîn, Ebû Miclez'e: "Bize, biz sana göndermedikçe bizden istemeyeceğin bir miktar para yolla" deyince Ebû Miclez ona içinde üç yüz dirhem olan bir kese yolladı.

(٣٥٥٢)- [١١٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ قُتَيْبَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ، ثنا مُعْتَمِرٌ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُدَيْرٍ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ، قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ: " عَابُوا عَلَيَّ تَحْكِيمَ الْحَكَمَيْنِ، وَقَدْ حَكَّمَ اللَّهُ فِي طَائِرٍ حَكَمَيْنِ "

Ebû Miclez, Ali b. Ebî Talib'in şöyle dediğini naklediyor: "Benim, iki hakemin (Ebû Mûsa ile Amr'ın) hükmünü kabul etmemi ayıpladılar. Hâlbuki Allah, bir kuş için iki hakem tayin etmiştir."

Ebû Miclez, sahabeden birkaç kişiden hadis nakletmiştir. Bunlardan bazıları Enes b. Mâlik, Abdullah b. Ömer ve İbn Abbâs'tır.

Takrîb 831-a, Takrîb 2271-a, Takrîb 496, Takrîb 4460

Hassân b. Ebî Sinân

Onlardan biri de; sanat ve edebiyata itina gösteren, ruh ve yüreğe bağlı olan Hassân b. Ebî Sinân.

(٣٥٥٧)- [١١٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَائِلَةَ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الشَّاذَكُونِيُّ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ جَلِيسًا لِوَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ: " رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِيمَا يَرَى النَّائِمُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيْنَ الأَبْدَالُ مِنْ أُمَّتِكَ؟ قَالَ بِيَدِهِ قِبَلَ الشَّامِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَمَا بِالْعِرَاقِ مِنْهُمْ أَحَدٌ؟ قَالَ: " بَلَى، مُحَمَّدُ بْنُ وَاسِعٍ، وَحَسَّانُ بْنُ أَبِي سِنَانٍ، وَمَالِكُ بْنُ دِينَارٍ "

Câfer b. Süleymân, Vehb b. Münebbih'in bir öğrencisinin şöyle dediğini naklediyor: Rüyamda Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gördüm. "Ey Allah'ın Resûlü! Ümmetinin abdalları nerede?" diye sordum. Eliyle Şam'a doğru işaret etti. "Ey Allah'ın Resûlü! Irak'ta onlardan kimse yok mu" dedim. Şöyle dedi: "Evet var, Muhammed b. Vâsi, Hassân b. Ebî Sinân ve Mâlik b. Dînâr."

(٣٥٥٨)- [٣/١١٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحَذَّاءُ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِي، قَالَ: حَدَّثَنِي رَجُلٌ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ سُلَيْمَانَ، أَنَّ رَجُلا رَأَى النَّبِيَّ ﷺ فِي الْمَنَامِ، فَقَالَ: " لَوْ أَنَّ حَسَّانًا دَعَا أَنْ يُحَوِّلَ جَبَلٌ، لَحُوِّلَ "

Câfer b.Süleymân'ın naklettiğine göre Bir adam rüyasında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dediğini görmüş: “Hassân, bir dağın taşınması için dua etse, dağ yer değiştir.”

(٣٥٥٩)- [٣/١١٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنِي غَسَّانُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، قَالَ: ثنا شَيْخٌ لَنَا يُقَالُ لَهُ: أَبُو حَكِيمٍ، قَالَ: خَرَجَ حَسَّانُ يَوْمَ الْعِيدِ، فَلَمَّا رَجَعَ قَالَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ: كَمْ مِنِ امْرَأَةٍ حَسَنَةٍ نَظَرْتَ إِلَيْهَا الْيَوْمَ وَرَأَيْتَهَا؟ فَلَمَّا أَكْثَرَتْ، قَالَ " وَيْحَكِ، مَا نَظَرْتُ إِلا فِي إِبْهَامِي مُنْذُ خَرَجْتُ مِنْ عِنْدِكِ حَتَّى رَجَعْتُ إِلَيْكِ "

Ebû Hakîm bildiriyor: Bir bayram gününde Hassân b. Ebî Sinân dışarıya çıktı. Döndüğünde hanımı kendisine: “Bugün kaç güzel kadınla karşılaştın ve kaç kadına baktın!” dedi. Hanımı bunu birkaç defa tekrar edince, Hassân: “Yazık sana! Yanından çıkıp geri dönene kadar ayağımın başparmağından başka bir yere bakmış değilim!” karşılığını verdi.

(٣٥٦٠)- [٣/١١٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ كَثِيرٍ، قَالَ: ثنا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، قَالَ: سَمِعْتُ حَمَّادَ بْنَ زَيْدٍ، يَقُولُ: " كُنْتُ إِذَا رَأَيْتُ حَسَّانَ بْنَ أَبِي سِنَانٍ كَأَنَّهُ أَبَدًا مَرِيضٌ "، قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِمَخْلَدِ بْنِ حُسَيْنٍ، فَقَالَ: هَكَذَا كَانَ إِذَا رَأَيْتَهُ، كَأَنَّهُ أَبَدًا نَاقِهٌ "

Hammâd b. Zeyd der ki: “Ne zaman Hassân b. Ebî Sinân'ı görsem, hasta ve bitkin görürdüm. Bunu Mahled b. Hüseyin'e söyledim; o da: "Öyle, ben de ne zaman görsem hep hastaymış sanıyorum” dedi.

(٣٥٦١)- [٣/١١٥] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الزَّرَّادُ، قَالَ: خَرَجَ

حَسَّانُ إِلَى الْعِيدِ، فَقِيلَ لَهُ لَمَّا رَجَعَ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، مَا رَأَيْنَا عِيدًا أَكْثَرَ نِسَاءً مِنْهُ، قَالَ: " مَا تَلَقَّتْنِي امْرَأَةٌ حَتَّى رَجَعْتُ "

Abdullah b. Muhammed ez-Zerrâd der ki: Bir bayram gününde Hassân dışarıya çıktı. Döndüğünde kendisine: “Ey Ebû Abdillah! Daha önce kadınların bu kadar bol olduğu bir bayram görmedik” denildi. Hassân: “Ben de bir kadınla karşılaştım diye geri döndüm” karşılığını verdi.

(٣٥٦٢)- [١١٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَبُو يَعْلَى الْمَوْصِلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبُرْجُلانِيُّ، عَنْ عَبْدِ الْجَبَّارِ بْنِ النَّضْرِ السُّلَمِيِّ، قَالَ: مَرَّ حَسَّانُ بْنُ أَبِي سِنَانٍ، بِغُرْفَةٍ فَقَالَ: مُذْ كَمْ بُنِيَتْ هَذِهِ؟ قَالَ: ثُمَّ رَجَعَ إِلَى نَفْسِهِ، فَقَالَ: " وَمَا عَلَيْكِ مُذْ كَمْ بُنِيَتْ، تَسْأَلِينَ عَمَّا لا يَعْنِيكِ، فَعَاقَبَهَا بِصَوْمِ سَنَةٍ "

Abdülcebbâr b. en-Nadr der ki: Hassân b. Ebî Sinân bir odaya uğrayıp: “Bu oda ne zaman yapıldı?” diye sordu ve kendine dönerek: “Ne zaman yapıldığından sana ne! Seni ilgilendirmeyen şeyi soruyorsun?” deyip nefsini bir yıl oruçla cezalandırdı.

(٣٥٦٣)- [١١٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمَ بْنِ شُعَيْبٍ الْقَارِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُمَرَ رُسْتَةُ، قَالَ: ثنا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: ثنا عُمَارَةُ بْنُ زَاذَانَ، قَالَ: " كَانَ حَسَّانُ يَفْتَحُ بَابَ حَانُوتِهِ فَيَضَعُ الدَّوَاةَ، وَيَنْشُرُ حِسَابَهُ، وَيُرْخِي سِتْرَهُ، ثُمَّ يُصَلَّى، فَإِذَا أَحَسَّ بِإِنْسَانٍ قَدْ جَاءَ يُقْبِلُ عَلَى الْحِسَابِ يُرِيهِ أَنَّهُ كَانَ فِي الْحِسَابِ "

Umâre b. Zâdân der ki: Hassân b. Ebî Sinân dükkânını kapısını açar, divitini tezgâha koyar, hesap defterlerini açıp kapı örtüsünü indirir ve namaz kılmaya başlardı. Birinin geldiğini gördüğü zaman da sanki hesap işiyle uğraşıyormuş gibi namazı bırakıp hesap işlerine koyulurdu.

(٣٥٦٤)- [١١٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: ثنا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: ثنا سَلامُ بْنُ أَبِي مُطِيعٍ، قَالَ: قَالَ حَسَّانُ بْنُ أَبِي سِنَانٍ: " لَوْلا الْمَسَاكِينُ مَا اتَّجَرْتُ "

Hassân b. Ebî Sinân der ki: “Şayet yoksul kişiler olmasaydı ticaretle uğraşmazdım.”

(٣٥٦٥)- [١١٦/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُمَرَ رُسْتَةُ، قَالَ: ثنا زُهَيْرُ بْنُ نُعَيْمٍ الْبَابِيُّ، قَالَ: اجْتَمَعَ يُونُسُ بْنُ عُبَيْدٍ، وَحَسَّانُ بْنُ أَبِي سِنَانٍ، فَقَالَ يُونُسُ: مَا عَالَجْتُ شَيْئًا أَشَدَّ عَلَيَّ مِنَ الْوَرَعِ، فَقَالَ حَسَّانُ: لَكِنْ مَا عَالَجْتُ شَيْئًا أَهْوَنَ عَلَيَّ مِنْهُ، قَالَ يُونُسُ: كَيْفَ؟ قَالَ: " تَرَكْتُ مَا يُرِيبُنِي إِلَى مَا لا يُرِيبُنِي، فَاسْتَرَحْتُ "

3565 – Züheyr b. Nuaym el-Bâbî'nin naklettiğine göre Yûnus b. Ubeyd ile Hassân b. Ebî Sinân bir araya gelmişlerdi. Yûnus: “Vera (günaha girme korkusu) kadar zor bir şeyle uğraşmadım” dedi. Hassân: “Ben ondan daha rahat bir şeyle uğraşmadım” dedi. Yûnus: “Nasıl?” dedi. Hassân şöyle cevap verdi: “Bana şüpheli gelen fiilleri şüpheye mahal bırakmayan fiillerle değiştirdim, rahat ettim.”

(٣٥٦٦)- [١١٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرَوِيُّ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيْنَا ضَمْرَةُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَوْذَبٍ، قَالَ: قَالَ حَسَّانُ: " مَا أَيْسَرَ الْوَرَعَ، إِذَا شَكَكْتَ فِي شَيْءٍ، فَاتْرُكْهُ "

Hassân der ki: "Vera sahibi olmak ne kadar kolay! Bir şey hakkında şüpheye düşersen onu terk et.”

(٣٥٦٧)- [١١٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيْنَا ضَمْرَةُ، عَنِ ابْنِ شَوْذَبٍ، قَالَ: " كَانَ حَسَّانُ بْنُ أَبِي سِنَانٍ رَجُلا مِنْ تُجَّارِ الْبَصْرَةِ لَهُ شَرِيكٌ بِالْبَصْرَةِ، وَهُوَ مُقِيمٌ بِالأَهْوَازِ، يُجَهِّزُ عَلَى شَرِيكِهِ بِالْبَصْرَةِ، ثُمَّ يَجْتَمِعَانِ رَأْسَ كُلِّ سَنَةٍ، فَيَقْتَسِمَانِ الرِّبْحَ، فَكَانَ يَأْخُذُ قُوتَهُ مِنْ رِبْحِهِ، وَيَتَصَدَّقُ بِمَا بَقِيَ، وَكَانَ صَاحِبُهُ يَبْنِي دُورًا وَيَتَّخِذُ أَرَضِينَ، فَقَدِمَ حَسَّانُ الْبَصْرَةَ قَدْمَةً، فَفَرَّقَ مَا أَرَادَ أَنْ يُفَرِّقَ، فَذُكِرَ لَهُ أَهْلُ بَيْتٍ لَمْ تَكُنْ حَاجَتُهُمْ ظَهَرَتْ، فَقَالَ: أَمَا كُنْتُمْ تُخْبِرُونَا؟ فَاسْتَقْرَضَ لَهُمْ ثَلاثَ مِائَةِ دِرْهَمٍ وَبَعَثَ بِهَا إِلَيْهِمْ "

İbn Şevzeb anlatıyor: Basra tüccarlarından biri olan Hassân b. Ebî Sinân'ın Basra'da çalışan bir ortağı vardı. Hassân da Ehvâz'da oturuyordu. Hassân, Basra'daki ortağına mal gönderir ve her yılın başında da bir araya gelip kazancı paylaşırlardı. Hassân kazançtan sadece geçimliğini alır; geri kalanı da infak ederdi. Ortağı ise evler inşa edip tarlalar satın alırdı. Bir defasında Hassân, Basra'ya geldi ve infak etmesi gereken malları dağıttı. Kendisine ihtiyaç sahibi olduklarını belli etmeyen bir aileden söz edildiğinde: "Bize haber verseydiniz ya!" dedi ve bir yerden üç yüz dirhem borç alarak o aileye gönderdi.

(٣٠٦٨)- [١١٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحَذَّاءُ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ قَرِيبٍ الأَصْمَعِيُّ، قَالَ: ثنا الْوَلِيدُ بْنُ يَسَارٍ، قَالَ: جَاءَتِ امْرَأَةٌ عَلَيْهَا ثَوْبٌ قَدْ نَفَضَ مِنَ الصَّبْغِ، فَسَأَلَتْ حَسَّانَ بْنَ أَبِي سِنَانٍ، فَقَالَ لِشَرِيكِهِ هَكَذَا، وَأَشَارَ بِإِصْبَعَيْهِ السَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى، قَالَ: فَذَهَبَ شَرِيكُهُ يَزِنُ دِرْهَمَيْنِ، قَالَ: زِنْ لَهَا مِائَتَيْنِ، فَقَالُوا: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، كَانَتْ تَرْضَى بِذَا، كَذَا وَكَذَا مِنْ سَائِلٍ، فَقَالَ: " إِنِّي ذَهَبْتُ فِي شَيْءٍ لَمْ تَذْهَبُوا فِيهِ، إِنِّي رَأَيْتُ بِهَا بَقِيَّةً مِنَ الشَّبَابِ، وَخَشِيتُ أَنْ تَحْمِلَهَا الْحَاجَةُ عَلَى بَعْضِ مَا يُكْرَهُ "

Velîd b. Yesâr anlatıyor: Üzerindeki giysinin rengi solmuş bir kadın gelip Hassân b. Ebî Sinân'dan bir şeyler istedi. Hassân da şahadet parmağı ve orta parmağıyla ortağına iki işareti yaparak: "Ona şu kadar ver" dedi. Ortağı gidip kadına iki dirhem getirmek üzereydi ki Hassân ona: "Ona iki yüz dirhem ver!" dedi. Oradakiler: "Ey Ebû Abdillah! Kadın iki dirheme de razı olurdu; zira şu şu kadar dilenci var!" dediklerinde Hassân şöyle karşılık verdi: "Benim düşündüğüm şeyi sizler düşünmediniz. Kadında hâlâ gençlikten izler var. Muhtaçlığının çirkin görülen bir şeyi (zina) yapmasına yol açmasından çekindim."

(٣٠٦٩)- [١١٧/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ كَثِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْمُؤْمِنِ بْنُ عَبَّادٍ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: لَقِيَ حَسَّانُ بْنُ أَبِي سِنَانٍ رَجُلا بِهِ زَهْوٌ، وَكَانَ مَعَ حَسَّانَ رَجُلٌ،

قَالَ: فَسَأَلَهُ حَسَّانُ مَسْأَلَةً لَطِيفَةً، فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: تَسْأَلُ مِثْلَ هَذَا هَذِهِ الْمَسْأَلَةَ حَتَّى يَظُنَّ فِي نَفْسِهِ أَنَّهُ شَيْءٌ؟ قَالَ: " مَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَكُونُ فِي هَذَا خَصْلَةٌ يُحِبُّهَا اللَّهُ، وَفِيكَ خَصْلَةٌ يُبْغِضُهَا اللَّهُ؟ " قَالَ: فَقَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، " وَمَا هَذِهِ الْخَصْلَةُ الَّتِي فِيهِ يُحِبُّهَا اللَّهُ، وَمَا الْخَصْلَةُ الَّتِي فِيَّ يُبْغِضُهَا اللَّهُ؟ قَالَ: لَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ حِينَ رَآكَ حَدَّثَتْهُ نَفْسُهُ أَنَّكَ خَيْرٌ مِنْهُ، وَلَعَلَّكَ حِينَ رَأَيْتَهُ حَدَّثَتْكَ نَفْسُكَ أَنَّكَ خَيْرٌ مِنْهُ "

Abdulmü'min b. Abbâd Ebû Abdillah anlatıyor: Hassân b. Ebî Sinân, bir gün basit bir adamla karşılaştı. Hassân'ın yanında da birisi vardı. Hassân karşılaştığı adama ince bir konuyu sordu. Yanındaki adam: "Bunun gibi birine böyle soru sorulur mu? Adam kendini bir şey sanacak?" deyince, Hassân: "Ne biliyorsun, belki adamda Allah'ın hoşuna giden bir haslet vardır, sende de Allah'ın hoşuna gitmeyen bir haslet vardır" dedi. Yanındaki adam: "Ey Ebû Abdillah! Adamda Allah'ın hoşuna gidecek olan haslet, bende de Allah'ın hoşuna gitmeyecek olan haslet ne olabilir?" diye sordu. Hassân şöyle cevap verdi: "Belki seni gördüğünde kendi kendine, senin ondan üstün olduğunu düşündü ve belki sen onu gördüğünde kendi kendine ondan daha üstün olduğunu düşünmüşsündür."

(٣٥٧٠)- [١١٧/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرَوِيُّ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيْنَا ضَمْرَةُ، عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: قُلْتُ لِحَسَّانَ بْنِ أَبِي سِنَانٍ: " أَمَا تُحَدِّثُكَ نَفْسُكَ بِالْفَاقَةِ؟ قَالَ: بَلَى، قُلْتُ: فَبِأَيِّ شَيْءٍ تَرُدُّهَا؟ قَالَ: أَقُولُ لَهَا: وَكَانَ ذَاكَ، تَأْخُذِينَ الْمِسْحَاةَ فَتَجْلِسِينَ مَعَ الْفَعَلَةِ، فَتَكْتَسِبِينَ دَانِقًا أَوْ دَانِقَيْنِ تَعِيشِينَ بِهِ، فَتَسْكُنُ "

Recâ b. Ebî Seleme bildiriyor: Hassân b. Ebî Sinân'a: "Nefsin, bir gün fakir düşebileceğini hiç aklına getirmiyor mu?" diye sorduğumda: "Getiriyor!" dedi. "Bu düşünceyi nasıl atlatıyorsun?" diye sorduğumda ise şöyle dedi: "Böyle bir şey olduğu zaman nefsime: «Kazmam alıp amelelerin arasında oturursun. İş çıktığı zaman geçimini sağlayacak kadar bir veya iki dânik kazanırsın» diyorum. O zaman sakinleşiyor."

(٣٥٧١)- [١١٧/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا مُوسَى بْنُ هِلالٍ، قَالَ: ثنا رَجُلٌ كَانَ جَلِيسًا لَنَا، وَكَانَتِ امْرَأَةُ حَسَّانَ مَوْلاةً لَهُ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي امْرَأَةُ حَسَّانَ بْنِ أَبِي سِنَانٍ، قَالَتْ: " كَانَ يَجِيءُ فَيَدْخُلُ مَعِي فِي فِرَاشِي، ثُمَّ يُخَادِعُنِي كَمَا تُخَادِعُ الْمَرْأَةُ صَبِيَّهَا، فَإِذَا عَلِمَ أَنِّي نِمْتُ سَلَّ نَفْسَهُ فَخَرَجَ، ثُمَّ يَقُومُ فَيُصَلِّي، قَالَتْ: فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، كَمْ تُعَذِّبُ نَفْسَكَ، ارْفُقْ بِنَفْسِكَ، فَقَالَ: اسْكُتِي وَيْحَكِ، فَيُوشِكُ أَنْ أَرْقُدَ رَقْدَةً لا أَقُومُ مِنْهَا زَمَانًا "

Mûsâ b. Hilâl, Hassân'ın hanımının azatlısı olan bir adamdan, Hassân b. Ebî Sînân'ın hanımının şöyle dediğini nakleder: Hassân gelip yatağıma girer, annenin çocuğunu kandırdığı gibi beni kandırırdı. Uyuduğumu anladığında usulca yataktan çıkar ve kalkıp namaz kılardı. Kendisine: “Ey Ebû Abdillah! Kendine işkence ediyorsun. Biraz kendine acı!” deyince bana şöyle karşılık verdi: “Sus! Yazıklar olsun sana! Uzun bir zaman uyanamayacağım bir uykuya (ölüme) dalma vaktim pek yakındır.”

(٣٥٧٢)- [١١٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي زَيْدٍ أَبُو جَعْفَرٍ الْخُرَاسَانِيُّ، قَالَ: قُلْتُ لِمَهْدِيِّ بْنِ مَيْمُونٍ: مَنْ حَسَّانُ بْنُ أَبِي سِنَانٍ ؟ فَقَالَ: مَنْ حَسَّانُ بْنُ أَبِي سِنَانٍ ! رَأَيْتُ حَسَّانَ بْنَ أَبِي سِنَانٍ أَحْسِبُهُ قَالَ فِي مَرَضِهِ، فقِيلَ لَهُ: " كَيْفَ تَجِدُكَ؟ قَالَ: " بِخَيْرٍ إِنْ نَجَوْتُ مِنَ النَّارِ "، فَقِيلَ لَهُ: فَمَا تَشْتَهِي؟ قَالَ: " لَيْلَةً بَعِيدَةَ مَا بَيْنَ الطَّرَفَيْنِ أَحْيَى بَيْنَ طَرَفَيْهَا "

3572 – Muhammed b. Ahmed b. Ebî Zeyd Ebû Câfer el-Horâsânî diyor ki: Mehdî b. Meymûn'a: “Hassân b. Ebî Sinân kimdir?” diye sordu. Bana şöyle cevap verdi: “Hassân b. Ebî Sinân kim mi? Hassân b. Ebî Sinân'ı hastayken görmüştüm. Kendisine: “Canın bir şey çekiyor mu?” diye sorulunca: “Uzun bir gece ve bu gecenin tümünü namazla geçirmek” karşılığını verdi.

(٣٥٧٣)- [١١٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْمَاءَ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ عَامِرٍ، يَذْكُرُ أَنَّ قَوْمًا أَتَوْا حَسَّانَ بْنَ أَبِي سِنَانٍ وَمَعَهُمْ رَجُلٌ قَدْ كَانَتْ حَالُهُ حَسَنَةً، فَتَغَيَّرَتْ، فَأَتَوْا حَسَّانَ يُرِيدُونَ أَنْ يُكَلِّمُوهُ لِيُعِينَهُ فِي شَيْءٍ، فَوَجَدُوهُ ضَجِرًا، فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ لا نَرَى أَنْ نُكَلِّمَهُ وَهُوَ عَلَى هَذِهِ الْحَالِ، قَالَ: فَسَاءَلُوهُ، ثُمَّ أَرَادُوا أَنْ يَنْصَرِفُوا، قَالَ: فَقَالَ لَهُمْ: مَا حَاجَتُكُمْ؟ قَالُوا: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، نَعُودُ إِلَيْكَ، قَالَ: فَقَالَ لا، تَكَلَّمُوا بِحَاجَتِكُمْ، قَالُوا: هَذَا فُلانٌ قَدْ عَرَفْتَهُ، كَانَتْ حَالَتُهُ حَسَنَةً قَبْلَ الْيَوْمِ فَتَغَيَّرَتْ، فَأَرَدْنَا أَنْ نَجْمَعَ لَهُ شَيْئًا، قَالَ: مَكَانَكُمْ، قَالَ: فَدَخَلَ فَأَخْرَجَ صُرَّةً فِيهَا أَرْبَعُ مِائَةِ دِرْهَمٍ، فَقَالَ: أَمَا إِنِّي لَمْ أُخَلِّفْ غَيْرَهَا، ثُمَّ قَالَ: " مَكَانَكُمْ حَتَّى أُخْبِرَكُمْ بِمَا رَأَيْتُمْ مِنْ غَمِّي، بَنَيْتُ مَخْدَعًا لأَهْلِنَا، أَنْفَقْنَا عَلَيْهِ سَبْعَةً وَعِشْرِينَ دِرْهَمًا وَكَسْرًا، هُوَ بِنَا رَافِقٌ، وَلَوْ لَمْ نَبْنِهِ وَجَدْنَا عَنْهُ بُدًّا، فَذَلِكَ الَّذِي رَأَيْتُمْ مِنْ غَمِّي "

Saîd b. Âmir anlatıyor: Bir topluluk Hassân b. Ebî Sinân'a geldiler. Yanlarında durumu iyiyken fakirleşen biri vardı. Hassân ile yardım etmesi için konuşmak istediler, ama onu üzgün bir halde bulunca birbirlerine: "Bu haldeyken onunla konuşmayalım, sonra konuşuruz" dediler; gitmek üzereyken Hassân: "Ne istiyorsunuz?" dedi. Onlar: "Ey Ebû Abdillah! Sonra geliriz" dediler. Ama o: "Hayır, ne istediğinizi söyleyiniz" dedi. Onlar: "Bu kişi falancadır. Bildiğin gibi daha önce durumu iyiydi, ama şimdi durumu değişti. Biz de onun için biraz yardım toplamak istedik" dediler. Hassân: "Burada bekleyiniz" deyip içeriye girdi ve içinde dört yüz dirhem olan bir kese çıkararak: "Şunu bilin ki bundan başka param yoktur" deyip şöyle devam etti: "Bekleyin de size üzüntümün sebebini anlatayım: Ailem için yirmi yedi dirheme bir kiler yaptırdım. Bunun bize faydası var, ama bunu yaptırmasaydık ta olurdu. İşte üzüntümün sebebi budur."

(٣٥٧٤)- [١١٨/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحَذَّاءُ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: " كَتَبَ غُلامُ حَسَّانَ بْنِ أَبِي سِنَانٍ إِلَيْهِ مِنَ الأَهْوَازِ أَنَّ قَصَبَ السُّكَّرِ

أَصَابَتْهُ آفَةٌ، فَاشْتَرِ السُّكَّرَ فِيمَا قِبَلَكَ، قَالَ: فَاشْتَرَاهُ مِنْ رَجُلٍ، فَلَمْ يَأْتِ عَلَيْهِ إِلا قَلِيلٌ، فَإِذَا فِيمَا اشْتَرَى رَبِحَ ثَلاثِينَ أَلْفًا، قَالَ: فَأَتَى صَاحِبُ السُّكَّرِ، فَقَالَ: يَا هَذَا، إِنَّ غُلامِي كَتَبَ إِلَيَّ وَلَمْ أُعْلِمْكَ، فَأَقِلْنِي فِيمَا اشْتَرَيْتُهُ مِنْكَ، قَالَ الآخَرُ: قَدْ أَعْلَمْتَنِي الآنَ، وَطَيَّبْتُهُ لَكَ، قَالَ: فَرَجَعَ وَلَمْ يَحْتَمِلْ قَلْبُهُ، قَالَ: فَأَتَاهُ، وَقَالَ: يَا هَذَا إِنِّي لَمْ آتِ هَذَا الأَمْرَ مِنْ قِبَلِ وَجْهِهِ، فَأُحِبُّ أَنْ تَسْتَرِدَّ هَذَا الْبَيْعَ، قَالَ: فَمَا زَالَ بِهِ حَتَّى رَدَّهُ عَلَيْهِ "

Abdullah anlatıyor: Hassân b. Ebî Sinân'ın kölesi, Ehvâz'dan kendisine: "Şeker kamışları telef olduğu için fiyatlar burada yükseldi. Onun için senin oralarda ne kadar şeker varsa satın al!" diye bir mektup yazdı. Hassân da şeker satın aldı, Çok bir zaman geçmedi ki aldığı şeker kendisine otuzbin dirhem kâr getirdi. Bunun üzerine şekeri satın aldığı adama gelerek: "Hey sen! Kölem bana şeker hakkında şöyle şöyle yazdı ve ben bunu sana söylemedim. Senden aldığım şekeri bana helal et" dedi. Adam da: "İşte şimdi bana haber vermiş oldun. Gönül rızamla da sana onu helal ediyorum" karşılığını verdi. Hassân geri döndü, ama içi rahat etmedi. Bir daha adama geldi ve: "Ben bu şekeri olması gerektiği gibi satın almadım! Onun için geri almanı istiyorum" dedi. Çok ısrar edince de adam sattığı şekeri geri aldı.

(٣٥٧٥)- [١١٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا صَاحِبٌ لَنَا، قَالَ " أَقْبَلَ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِ حَسَّانَ بْنِ أَبِي سِنَانٍ، تُجَّارًا فِي سَفِينَةٍ فِي النَّهَرِ، فَتَلَقَّتْهُمْ سَفِينَةٌ تَحْمِلُ الأُرْزَ، فَاشْتَرَوْا ذَلِكَ كُلَّهُ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: اجْعَلُوا لِحَسَّانَ سَهْمًا كَسَهْمِ رَجُلٍ مِنَّا، فَفَعَلُوا، فَبَاعُوا ذَلِكَ الأُرْزَ، فَرَبِحُوا آلافَ دَرَاهِمَ، فَأَصَابَ كُلَّ إِنْسَانٍ أَلْفَانِ، فَعَمَدُوا إِلَى أَلْفَيْ حَسَّانَ فَجَعَلُوهَا فِي كِيسٍ، ثُمَّ أَتَوْهُ بِهَا فَأَخْبَرُوهُ بِخَبَرِهَا، فَقَالَ لَهُمْ: " أَرَأَيْتُمْ لَوْ بِعْتُمْ هَذَا الأُرْزَ بِوَضِيعَةٍ، كَانَتْ تَلْزَمُنِي الْوَضِيعَةُ مَعَكُمْ؟ قَالُوا: لا، قَالَ: لا حَاجَةَ لِي بِهَا "

Amr b. Muhammed, bir arkadaşından bildiriyor: Hassân b. Ebî Sinân'ın arkadaşlarından bir grup gemilerle gelen tüccarları karşıladılar. Pirinç yüklü bir gemi görünce de gemideki bütün pirinçleri satın aldılar. İçlerinden biri: "Bu pirinçten Hassân'a da içimizden biri gibi bir pay ayıralım" deyince onu da gıyabında buna ortak ettiler. Pirinçleri satınca binlerce dirhemlik kâr ettiler. Her birine iki bin dirhem düşünce, Hassân'ın payı olan iki bin dirhemi de bir keseye koyup kaldırdılar. Bu parayı ona getirdiklerinde Hassân: "Şayet bu pirinçleri zararına satsaydınız bu zarara beni de ortak eder miydiniz?" diye sordu. "Hayır!" karşılığını verdiklerinde Hassân: "O zaman bu iki bin dirhemle işim olmaz!" dedi.

Hassân b. Ebî Sinân, Enes b. Mâlik'ten hadis nakletmiştir. Dediklerine göre, Hasan ve Sâbit'ten en çok hadis rivayet eden kişidir. İbadete düşkünlüğü, onu hadis nakletmekten alıkoymuştur.

(٣٥٧٦)- [١١٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا مُوسَى بْنُ هِلالٍ، قَالَ: قَالَ هَارُونُ الأَعْوَرُ: " مَا كَانَ بِالْبَصْرَةِ رَجُلٌ أَرْوَى لِحَدِيثِ الْحَسَنِ مِنْ حَسَّانَ، مَا يَجِيءُ عَنْهُ خَمْسَةُ أَحَادِيثَ، وَلَكِنَّهُ كَانَ رَجُلا عَابِدًا صَاحِبَ صَلاةٍ "

Hârun el-A'ver der ki: Basra'da Hasan'ın hadislerini, Hassân'dan daha fazla rivayet eden olmamıştır. Ondan beş hadis nakletmiştir. Fakat ibadetlerine ve namazına düşkün bir adamdı.

(٣٥٧٧)- [١١٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْمَاءَ، قَالَ: ثنا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، قَالَ: ثنا الْحَجَّاجُ بْنُ فُرَافِصَةَ، عَنْ حَسَّانَ بْنِ أَبِي سِنَانٍ، قَالَ: " ذَاكِرُ اللَّهِ فِي الْغَافِلِينَ، كَالْمُقَاتِلِ عَنِ الْمُدْبِرِينَ "

Hassân b. Ebî Sinân der ki: "Gafillerin içinde Allah'ı zikreden kişi, herkesin kaçtığı bir zamanda savaşan kişi gibidir."

Takrîb 3910, Takrîb 2308, Takrîb 2938

Âsım b. Süleymân el-Ahval

Onlardan biri de; ibadetine bağlı, çok değerli Âsım b. Süleymân el-Ahval.

(٣٥٨١)- [١٢٠/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا أَبُو الْحَرِيشِ أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى الْكِلابِيُّ، قَالَ: ثنا فِطْرُ بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: ثنا عَاصِمٌ الأَحْوَلُ، قَالَ: قَالَ لِي فُضَيْلٌ الرَّقَاشِيُّ، وَأَنَا أُسَائِلُهُ: " يَا هَذَا، لا يَشْغَلَنَّكَ كَثْرَةُ النَّاسِ عَنْ نَفْسِكَ، فَإِنَّ الأَمْرَ يَخْلُصُ إِلَيْكَ دُونَهُمْ، وَلا تَقُلْ أَذْهَبُ هَهُنَا وَهَهُنَا يَنْقَطِعُ عَنِّي النَّهَارُ، فَإِنَّهُ مَحْفُوظٌ عَلَيْكَ، وَمَا رَأَيْتُ قَطُّ أَحْسَنَ طَلَبًا، وَلا أَسْرَعَ إِدْرَاكًا، مِنْ حَسَنَةٍ حَدِيثَةٍ لِذَنْبٍ قَدِيمٍ "

Âsım el-Ahval der ki: Fudayl er-Rakkâşî'ye soru soruyordum, bana dedi ki: “Bana bak, insanların çokluğu seni kendinden alıkoymasın; çünkü sonunda meselelerle baş başa sen kalacaksın ve yanında onlar olmayacak. Sakın “Şuraya giderim, buraya giderim, günümü geçiririm” deme. Çünkü söylediğin her şey (âhirette) senin karşına çıkarılmak üzere saklanmaktadır. Eski bir günahın affedilmesi için, yeni kazanılan bir sevaptan daha etkili, daha güzel ve daha hızlı kabul edilecek bir dua görmedim.”

(٣٥٨٢)- [١٢٠/٣] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، فِي كِتَابِهِ قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: ثنا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: " رُبَّمَا زَارَنِي عَاصِمٌ الأَحْوَلُ وَهُوَ صَائِمٌ فَيُفْطِرُ، فَإِذَا صَلَّى الْعِشَاءَ تَنَحَّى فَصَلَّى، فَلا يَزَالُ يُصَلِّي حَتَى يَطْلُعَ الْفَجْرُ لا يَضَعُ جَنْبَهُ "

Abbâd der ki: “Âsım el-Ahvel bazen oruçluyken beni ziyaret eder ve benim yanımda iftar ederdi. Yatsıyı kıldıktan sonra bir köşeye çekilir ve tan ağarmasına kadar hiç uyumadan namaz kılardı.”

Asım, Enes b. Mâlik ve Abdullah b. Sercis'den hadis nakletmiştir. Ayrıca İbn Sîrîn, Ebû Osmân en-Nehdî, Ebû Kılâbe ve diğerlerinden rivayette bulunmuştur.

Takrîb 1210, Takrîb 3402, Takrîb 2331, Takrîb 4222, Takrîb 4210-b, Takrîb 4488 , Takrîb 3662-b

İyâs b. Muâviye

Onlardan biri de; hikmetin ve eski hükümlerin sahibi olan, Ebû Vâsile lakabıyla anılan İyâs b. Muâviye

(٣٥٩٠)- [١٢٣/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالا: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنِي هِلالُ بْنُ بَشِيرٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شَيْبَةَ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: ثنا مَحْبُوبُ بْنُ هِلالٍ، قَالَ: سُئِلَ إِيَاسُ بْنُ مُعَاوِيَةَ: مَتَى يَنْقَطِعُ الْمِيلادُ فَلا يَكُونُ مِيلادٌ؟ قَالَ: " إِذَا اسْتَكْمَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ عَدَدَهُمُ الَّذِي قَضَاهُ اللَّهُ ﷾ إِذْ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ، وَاسْتَكْمَلَ أَهْلُ النَّارِ عَدَدَهُمُ الَّذِي قَضَاهُ اللَّهُ ﷾ إِذْ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ، فَعِنْدَ ذَلِكَ يَنْقَطِعُ الْمِيلادُ فَلا يَكُونُ مِيلادٌ "

Mahbûb b. Hilâl'in naklettiğine göre İyâs b. Muâviye'ye: "Doğum ne zaman kesilir, ne zaman insanlar doğmaz olur?" diye sorulduğunda şöyle dedi: "Cennet ahalisi, Arş'ı su üzerinde olan Allah'ın takdir ettiği sayıya ulaşınca; cehennem ahalisi de, Arş'ı su üzerinde olan Allah'ın takdir ettiği sayıya ulaşınca. İşte o zaman doğum kesilir, insanlar doğmaz olur."

(٣٥٩١)- [١٢٣/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو الْحَسَنِ الْمَدَائِنِيُّ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ بْنِ حَفْصٍ، عَنْ نُوحٍ، قَالَ: قِيلَ لإِيَاسِ بْنِ مُعَاوِيَةَ: فِيكَ أَرْبَعُ خِصَالٍ: دَمَامَةٌ، وَكَثْرَةُ كَلامٍ، وَإِعْجَابٌ بِنَفْسِكَ، وَتَعْجِيلُكَ بِالْقَضَاءِ، قَالَ: " أَمَّا الدَّمَامَةُ فَالأَمْرُ فِيهَا إِلَى غَيْرِي، وَأَمَّا كَثْرَةُ الْكَلامِ، فَبِصَوَابٍ أَتَكَلَّمُ أَمْ بِخَطَأٍ؟ قَالُوا: بِصَوَابٍ، قَالَ: فَالإِكْثَارُ مِنَ الصَّوَابِ أَمْثَلُ، وَأَمَّا إِعْجَابِي بِنَفْسِي، أَفَيُعْجِبُكُمْ مَا تَرَوْنَ مِنِّي؟ قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: فَإِنِّي أَحَقُّ أَنْ أُعْجَبَ بِنَفْسِي، وَأَمَّا قَوْلُكُمْ: إِنَّكَ تَعْجَلُ بِالْقَضَاءِ، فَكَمْ هَذِهِ؟ وَأَشَارَ بِيَدِهِ خَمْسَةً، قَالُوا: مَا نَعُدُّ شَيْئًا قَدْ عَرَفْنَاهُ، قَالَ: فَمَا أَحْبِسُ شَيْئًا قَدْ تَبَيَّنَ لِي فِيهِ الْحُكْمُ "

Nûh'un naklettiğine göre İyâs b. Muâviye'ye "Sende dört özellik var: Yüzünde leke var, çok konuşuyorsun, kendini beğenmişsin ve çabuk hüküm veriyorsun" dediler. Şöyle cevap verdi: "Yüzümdeki lekenin sebebi ben değilim, başkası. Çok konuşmama gelince, doğru mu konuşuyorum yanlış mı?" "Doğru" dediler. "Öyleyse, çok doğru yapmak güzel bir şeydir. Kendimi beğenmeme gelince; yaptıklarımı siz beğeniyor musunuz?" deyince: "Evet" dediler. İyâs: "Kendimi beğenmek benim de hakkımdır. Karar verirken acele ediyorsun, diyorsunuz. Bu kaçtır?" dedi ve eliyle beş gösterdi. Orada bulunanlar: "Bildiğimiz bir şeyi saymamıza gerek yok" dediler. Bunun üzerine İyâs şöyle dedi: "Bana açıkça görünen bir hükmü niye gizleyeyim ki?"

(٣٥٩٢)- [١٢٣/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ، قَالَ: ثنا أَبُو الْحَسَنِ الْمَدَائِنِيُّ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُسْلِمٍ الْقُرَشِيُّ، قَالَ: كَانَ إِيَاسٌ، يَقُولُ: " مَا أُحِبُّ أَنِّي أَكْذِبُ كِذْبَةً، لا يَطَّلِعُ عَلَيْهَا إِلا اللَّهُ، وَلا أُؤَاخَذُ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَإِنَّ لِي مَفْرُوحًا مِنَ الدُّنْيَا "

İyâs b. Muâviye der ki: "Dünyalık az bir sevinç için Allah'tan başka kimsenin bilmeyeceği bir yalanı bile ne söylemek, ne de kıyamet günü onun sebebiyle kınanmak isterim."

(٣٥٩٣)- [١٢٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا حَاتِمُ بْنُ اللَّيْثِ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ حُمَيْدٍ، قَالَ: لَمَّا وَلِيَ إِيَاسُ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْقَضَاءَ أَتَاهُ الْحَسَنُ، فَبَكَى إِيَاسٌ، فَقَالَ لَهُ الْحَسَنُ: مَا يُبْكِيكَ يَا أَبَا وَاثِلَةَ ؟ قال: " كَانَ لِي بَابَانِ مَفْتُوحَانِ مِنَ الْجَنَّةِ، فَأُغْلِقَ أَحَدُهُمَا "

Humeyd der ki: İyâs b. Muâviye kadılık makamına getirilince Hasan(-ı Basrî) kendisini ziyarete gelmişti. İyâs ağlamaya başladı. Hasan ona: "Neden ağlıyorsun, ey Ebû Vâsile?" dedi. İyâs: "Cennete açılan iki tane kapım vardı, biri kapandı" dedi.

(٣٥٩٤)- [١٢٤/٣] حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ كَيْسَانَ، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: ثنا أَبُو هِلالٍ، قَالَ: ثنا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ، قَالَ: قَالَ إِيَاسُ بْنُ مُعَاوِيَةَ: " كُلُّ رَجُلٍ لا يَعْرِفُ عَيْبَهُ، فَهُوَ أَحْمَقُ "، قَالُوا: يَا أَبَا وَاثِلَةَ، مَا عَيْبُكَ؟ قَالَ: كَثْرَةُ الْكَلامِ "

Dâvûd b. Ebî Hind'in naklettiğine göre İyâs b. Muâviye: “Ayıbını bilmeyen kişi ahmaktır” deyince, oradakiler: “Ey Ebû Vâsile! Senin ayıbın nedir?” dediler. İyâs: “Çok konuşmak” diye cevap verdi.

(٣٥٩٥)- [٣/١٢٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا ابْنُ مَعْدَانَ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ الْجَوَارِبِيُّ الْوَاسِطِيُّ، قَالَ: ثنا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ، قَالَ: " أَطَافَ النَّاسُ بِإِيَاسَ بْنِ مُعَاوِيَةَ، فَسَأَلُوهُ عَنْ هَذِهِ الآيَةِ: إِنَّهُ لا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ، قَالَ: " الإِسْرَافُ مَا قَصَرْتَ فِيهِ عَنْ حَقِّ اللَّهِ ﷾ "

Ebû Bişr der ki: İnsanlar, İyâs b. Muâviye'ye gidip: “**Çünkü O israf edenleri sevmez**”[1] âyetini sordular. Dedi ki: “İsraf; Allah'ın hakkında gereğini yerine getirmemektir.”

(٣٥٩٦)- [٣/١٢٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا عَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الأَسْقَاطِيُّ، قَالَ: ثنا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ إِيَاسَ بْنَ مُعَاوِيَةَ، يَقُولُ: " أَكْلُ رَطْبِ السُّكَّرِ يَزِيدُ فِي الدِّمَاغِ "

İyâs b. Muâviye der ki: “Taze şeker kamışı, yemek beynin gücünü arttırır.”

(٣٥٩٧)- [٣/١٢٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: ثنا هَنَّادٌ، قَالَ: ثنا قَبِيصَةُ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، قَالَ: قِيلَ لِمُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ: كَيْفَ ابْنُكَ؟ قَالَ: " نِعْمَ الابْنُ، كَفَانِي أَمْرَ دُنْيَايَ، وَفَرَّغَنِي لآخِرَتِي "

Hâlid el-Hazzâ'nın naklettiğine göre Muâviye b. Kurre'ye: “Oğlun (İyâs) nasıl biridir?” diye sordular. Şöyle dedi: “Çok iyi bir evlattır. Dünya işlerini benden aldı ve beni âhiretimle baş başa bıraktı.”

(٣٥٩٨)- [٣/١٢٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَحْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبِ بْنِ حَرْبٍ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ بْنِ زُرَيْقٍ الْخَيَّاطُ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ،

---

[1] En'âm Sur.141

قَالَ: ثنا أَبُو هِلالٍ، قَالَ: ثنا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ، قَالَ: قَالَ لِي إِيَاسُ بْنُ مُعَاوِيَةَ: " أَنَا أُكَلِّمُ النَّاسَ بِنِصْفِ عَقْلِي، فَإِذَا اخْتَصَمَ إِلَيَّ اثْنَانِ جَمَعْتُ عَقْلِي كُلَّهُ "

İyâs b. Muâviye der ki: “Ben insanlarla aklımın yarısıyla muhatap oluyorum. Ancak iki kişi karşımda davalaştığı zaman akılımın tümünü bir araya getiriyorum.”

(٣٥٩٩)- [١٢٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ رُسْتُمَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِي، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ، قَالَ: سَمِعْتُ إِيَاسَ بْنَ مُعَاوِيَةَ، يَقُولُ: " مَا كَلَّمْتُ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِ الأَهْوَاءِ بِعَقْلِي كُلِّهِ إِلا الْقَدَرِيَّةَ، فَإِنِّي قُلْتُ لَهُمْ: مَا الظُّلْمُ فِيكُمْ؟ قَالُوا: أَنْ يَأْخُذَ الإِنْسَانُ مَا لَيْسَ لَهُ؟ فَقُلْتُ لَهُمْ: فَإِنَّ لِلَّهِ ﷾ كُلَّ شَيْءٍ "

İyâs b. Muâviye der ki: “Kaderiyye fırkası dışında, hevâ sahiplerinden (sapkın mezheplerden) hiç kimseyle uzun boylu konuşmadım. Onlara: “Sizce zulüm nedir?” diye sorunca, onlar: “Kişinin kendine ait olmayan bir şeyi almasıdır” karşılığını verdiler. O zaman ben: “Her şey Allah'a aittir” dedim.”

(٣٦٠٠)- [١٢٤/٣] أَخْبَرَنَا الْقَاضِي مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، فِي كِتَابِهِ قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زِيَادٍ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي يَحْيَى، قَالَ: سَمِعْتُ إِيَاسَ ابْنَ مُعَاوِيَةَ، يَقُولُ: " كَانَ أَفْضَلَهُمْ عِنْدِي يَعْنِي الْمَاضِينَ: أَسْلَمُهُمْ صَدْرًا، وَأَقَلُّهُمْ غِيبَةً "، أَسْنَدَ إِيَاسٌ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَسَمِعَ أَبَاهُ، وَسَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ

İyâs b. Muâviye der ki: "Bana göre geçmişteki insanların en faziletlisi, kalpleri (kötü düşünce) ile dedikodudan uzak olanlardı."

İyâs, sahabeden Enes b. Mâlik, babası Muâviye b. Kurre ve Saîd b. el-Müseyyeb'den rivayette bulunmuştur:

Takrîb 4254-a, Takrîb 79

Şumayt b. Aclân

Onlardan biri de; âşık ve hazin, uyumadan nasihat eden, Ebû Hemmâm Şumayt b. Aclân. Ebû Ubeydullah olarak da bilinir.

(٣٦٠٣)- [١٢٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَتَّاتُ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ " إِذَا وَصَفَ الْمُوقِنِينَ " أَتَاهُمْ مِنَ اللَّهِ أَمْرٌ وَقَذَهُمْ عَنِ الْبَاطِلِ، فَأَسْهَرُوا الْعُيونَ، وَأَجَاعُوا الْبُطُونَ، وَأَظْمَأُوا الأَكْبَادَ، وَأَنْصَبُوا الأَبْدَانَ، وَاهْتَضَمُوا الطَّارِفَ وَالتَّالِدَ "

Câfer'in naklettiğine göre Ubeydullah b. Şumayt, babasının müminleri anlatırken şöyle dediğini naklediyor: "Allah'tan bir emir gelmiş, onları batıla sapmaktan kurtarmıştır. Gözlerini uykudan uzak tuttular, karınlarını aç bıraktılar, susuzluktan ciğerleri yandı, vücutlarını dik tuttular, kazandıkları ve miras aldıkları ne varsa kenara ittiler."

(٣٦٠٤)- [١٢٦/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ قَحْطَبَةَ، قَالَ: ثنا ابْنُ أَبِي صَفْوَانَ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ شُمَيْطٍ، قَالَ: كَانَ أَبِي، يَقُولُ فِي قَصَصِهِ " إِنَّ الْمُتَّقِينَ أَتَاهُمْ مِنَ اللَّهِ أَمْرٌ أَقْلَقَهُمْ، فَأَكَلُوا عَلَى تَنَغُّصٍ، وَبَاتُوا عَلَى تَصَوُّنٍ "، وَكَانَ يَقُولُ فِي قَصَصِهِ: " إِنَّ الْمُتَّقِينَ هُمُ الأَكْيَاسُ، أَكَلُوا طَيِّبَ رِزْقِ اللَّهِ، وَعَاشُوا فِي فَضْلِ نَعِيمِ الآخِرَةِ "

Şumayt b. Aclân der ki: "Muttakiler, insanların en akıllı kimseleridir. Zira Allah'ın helal rızıklarından yemiş ve âhiretin bol nimetleri içinde yaşamışlardır."

(٣٦٠٥)- [١٢٦/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: قَالَ شُمَيْطٌ: " إِنَّ الْمُتَّقِينَ أَتَاهُمْ، وَعِيدُ اللَّهِ، فَنَامُوا عَلَى خَوْفٍ، وَقَامُوا عَلَى وَقَارٍ "

Şumayt der ki: "Muttakilere Allah'ın vaadi (ölüm) geldiği zaman korku içinde can verir, vakarlı bir şekilde de dirilirler."

(٣٦٠٦)- [١٢٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الْوَاسِطِيُّ، عَنْ رَبَاحِ بْنِ عَمْرٍو أَبِي الْمُهَاجِرِ، قَالَ: سَمِعْتُ الشُّمَيْطَ أَخَا الْخَضِرِ بْنِ عَجْلانَ، وَهُوَ يَقُولُ فِي مَجْلِسِهِ، وَوَصَفَ أَهْلَ الدُّنْيَا وَمَا هُمْ فِيهِ مِنَ الْغَفْلَةِ، فَقَالَ: " حَيَارَى سُكَارَى، فَارِسُهُمْ يَرْكُضُ رَكْضًا، وَبَيْدَقُهُمْ يَسْعَى سَعْيًا، عَشِقُوا الدُّنْيَا وَلَزِمَتْ بِأُمِّ رُءُوسِهِمْ يَرْتَضِعُونَهَا لا يَنْفَطِمُونَ مِنْ رَضَاعِهَا، وَإِذَا أَحْدَثَ اللَّهُ تَعَالَى لأَحَدِهِمْ نِعْمَةً أَحْدَثَ رِيَاءً وَسُمْعَةً، فَعَلَّقَ مِنْ بَيْنِ أَصْفَرَ وَأَخْضَرَ وَأَحْمَرَ، ثُمَّ قَالَ لِلنَّاسِ: تَعَالَوْا فَانْظُرُوا، فَأَمَّا الْمُؤْمِنُونَ، فَيَقُولُونَ: لا حَسَنٌ وَاللَّهِ، وَلا جَمِيلٌ، إِنْ يَكُنْ مِنْ حَلالٍ فَقَدْ أَسْرَفْتُ، وَإِنْ يَكُنْ مِنْ حَرَامٍ فَثَكِلَتْكَ أُمُّكَ، وَأَمَّا الْمُنَافِقُونَ، فَيَقُولُونَ: يَا وَيْحَنَا، يَا لَيْتَ لَنَا مَا أَكْثَرُ وَأَطْيَبُ، ذَرُوهُمْ عِبَادَ اللَّهِ وَمَا اخْتَارُوا لأَنْفُسِهِمْ مِنْ فَالُوذَجِهِمْ وَرَوْدَجِهِمْ، فَكُلْ يَوْمًا بَقْلا، وَيَوْمًا خَلا، وَيَوْمًا مِلْحًا، وَالْمَوْعِدُ اللَّهُ، يَطْلُبُونَ لأَوْلادِهِمُ السَّمْنَ وَالْعَسَلَ، ثُمَّ يُخْرِجُونَهُمْ عَلَى أَيْتَامِ الْمَسَاكِينِ، فَيَذْهَبُ الصَّبِيُّ إِلَى أُمِّهِ فَيُجَاذِبُهَا خِمَارَهَا، فَيَقُولُ: اطْلُبِي لَنَا سَمْنًا وَعَسَلا، فَإِنِّي رَأَيْتُ مَعَ ابْنِ فُلانٍ سَمْنًا وَعَسَلا، فَتَقُولُ لَهُ أُمُّهُ: إِنَّهُ كَثِيرٌ لَكَ مِنْ حَيْثُ أَصَبْتُ لَكَ الْخُبْزَ وَالْمِلْحَ، يَشْتَرِي أَحَدُهُمُ الأَمَةَ الْعَجْمَاءَ قَدْ أُخْرِجَتْ مِنْ دَارِ الْمُشْرِكِينَ إِلَى دَارِ الْمُسْلِمِينَ، فَلا يُفَقِّهُهَا فِي الدِّينِ، وَلا يُعَلِّمُهَا شَيْئًا مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ، فَتَلْبَسُ الْوَشْيَ، وَتُحَلَّى بِالذَّهَبِ، ثُمَّ تَخْطِرُ عَلَى فُسَّاقِ أَهْلِ الأَسْوَاقِ، فَإِنْ جَنَتْ جِنَايَةً تَبِعَهُ مِنْ ذَلِكَ مَا سَاءَهُ "

Rabâh b. Amr Ebu'l-Muhâcir, Hadir (Hıdr) b. Aclân'ın kardeşi Şumayt'ın bir mecliste, dünya ehlini ve içinde bulundukları gafleti anlatırken şöyle dediğini naklediyor: Şaşkındırlar, sarhoş gibidirler. Atı olan atını mahmuzlar, piyade olan yaya koşar. Dünyaya âşık olurlar, dünya ise tepelerine yerleşir. Emzikteki çocuk gibi ondan emerler, kendi kendilerini sütten kesemezler. Allah onlardan birine bir nimet verdiğinde, adamın gösteriş ve şöhret duyguları ortaya çıkar. Altın gümüş ve mücevherleri takınır sonra insanlara: “Gelin seyredin” der.

Müminler bu manzaraya şöyle derler: "Vallahi güzel değil, hiç yakışmadı. Eğer helal yollardan kazandıysan, bu hareketin israftır. Haram ise anan ağladı demektir.

Münafıklar şöyle derler: "Yazıklar olsun bize, keşke daha fazlası ve daha güzeli bizim olsa."

Ey Allah'ın kulları! Onları, tercih ettikleri lüks yemekleri ve debdebeleriyle ile baş başa bırakın. Bir gün sebze, bir gün meyve, bir gün tuz... Sonunda gidilecek yer Allah'tır. Çocuklarının eline yağ ve bal verip fakir yetimlerin üzerine salarlar. O çocuklar da annelerine gider, başörtüsünü çekiştirip: "Bize yağla bal bul. Falanın oğlunun elinde yağ ile bal gördüm" derler. Anneleri onlara: "Tuzla ekmek bulabildiğine şükret" diye cevap verir.

Biri yabancı bir cariye satın alır. Müşriklerin evinden Müslümanların evine gelir. Ne dinini anlatmış, ne peygamberlerden bahsetmiş. Güzel kıyafetler giyip altınlarla süslenir. Sonra da sokaktaki kötü insanların eline düşer. Bir kötülük yaptığında, yaptığından sahibine de bulaşır.

(٣٦٠٧)- [١٢٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: أُخْبِرْتُ عَنْ سَيَّارٍ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي إِذَا وَصَفَ أَهْلَ الدُّنْيَا، قَالَ: " دَائِمُ الْبِطْنَةِ، قَلِيلُ الْفِطْنَةِ، إِنَّمَا هَمُّهُ بَطْنُهُ، وَفَرْجُهُ وَجِلْدُهُ، يَقُولُ: مَتَى أُصْبِحُ فَآكُلَ وَأَشْرَبَ، وَأَلْهُوَ وَأَلْعَبَ؟ وَمَتَى أُمْسِي فَأَنَامَ؟ جِيفَةٌ بِاللَّيْلِ، بَطَّالٌ بِالنَّهَارِ "

Ubeydullah b. Şumayt der ki: Dünya ehlini anlatırken babamın şöyle dediğini duymuştum: "İri göbekli, zekâsı kıt, bütün derdi midesi, şehveti ve tenidir. "Ne zaman sabah olacak da yiyip içeceğim, eğlenip oynayacağım? Ne zaman akşam olacak da yatacağım?" der. Geceleri leş, gündüzleri ise bir kahramandır.

(٣٦٠٨)- [١٢٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: أُخْبِرْتُ عَنْ سَيَّارٍ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: " إِنَّ

أَوْلِيَاءَ اللَّهِ آثَرُوا رِضَى اللَّهِ ﷾ عَلَى هَوَى أَنْفُسِهِمْ، وَإِنْ كَانَتْ أَهْوَاؤُهُمْ مِحْنَةً لَهُمْ، فَأَرْغَمُوا أَنْفُسَهُمْ كَثِيرًا لِرِضَاءِ رَبِّهِمْ، فَأَفْلَحُوا وَأَنْجَحُوا "

Abdullah b. Şumayt der ki: Babamın şöyle dediğini işittim: "Allah'ın dostları (evliyâullah) Allah rızasını kendi nefsi arzularına tercih eden kimselerdir. Bu konuda nefsi arzuları kendilerini sıkıntılara soksa da Allah'ın rızasını kazanmak için kendilerini zorlamış ve bu yola adamışlardır. Bundan dolayı doğru yola girip kurtuluşa ermişlerdir."

(٣٦٠٩)- [٣/١٢٧] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: أُخْبِرْتُ عَنْ سَيَّارٍ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ: كَانَ أَبِي، وَغَيْلانُ الطُّفَاوِيُّ، يَقُولانِ: " صُمْ عَنِ الدُّنْيَا، وَاجْعَلْ غَايَةَ إِفْطَارِكَ فِي الدُّنْيَا الْمَوْتَ "

Ubeydullah b. Şumayt bildiriyor: Babam ile Ğaylân et-Tafâvî şöyle derdi: "Dünya nimetlerine karşı oruçlu ol ve iftarını ölümde kıl!"

(٣٦١٠)- [٣/١٢٧] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أُخْبِرْتُ عَنْ سَيَّارٍ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: " بَادِرُوا بِالصِّحَّةِ السَّقَمَ، وَبِالْفَرَاغِ الشُّغْلَ، وَبَادِرُوا بِالْحَيَاةِ الْمَوْتَ "

Ubeydullah b. Şumayt, babasının şöyle dediğini naklediyor: "Sağlıklı iken, hastalık için hazırlıklı olun. Boş iken meşguliyet için hazırlıklı olun. Hayatta iken ölüm için hazırlıklı olun."

(٣٦١١)- [٣/١٢٧] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَهْرَيَارَ، قَالَ: ثنا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: " اللَّهُمَّ اجْعَلْ أَحَبَّ سَاعَاتِ الدُّنْيَا إِلَيْنَا سَاعَاتِ ذِكْرِكَ وَعِبَادَتِكَ، وَاجْعَلْ أَبْغَضَ سَاعَاتِهَا إِلَيْنَا سَاعَاتِ أَكْلِنَا، وَشُرْبِنَا، وَنَوْمِنَا "

Şumayt b. Aclân şöyle dua etmiştir: "Allahım! Dünyada en sevdiğimiz anlarımızı, seni anıp sana ibadet ettiğimiz anlar kıl! En sevmediğimiz anları da yiyip içtiğimiz ve uyuduğumuz anlar kıl!"

(٣٦١٢)- [١٢٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: " يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّمَا الدُّنْيَا غَدَاءٌ وَعَشَاءٌ، فَإِنْ أَخَّرْتَ غَدَاءَكَ إِلَى عَشَائِكَ، أَمْسَى دِيوَانُكَ فِي دِيوَانِ الصَّائِمِينَ "

Şumayt b. Aclân der ki: "Ey Âdemoğlu! Dünya kahvaltı ile akşam yemeğinden ibarettir. Şayet kahvaltını akşam yemeğine kadar geciktirecek olursan Allah'ın katındaki divanda oruçlular listesinde yazılırsın."

(٣٦١٣)- [١٢٨/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ بِسْطَامٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُمَيْعٍ الأَزْدِيُّ، قَالَ: دَعَا بَعْضُ الأُمَرَاءِ شُمَيْطًا إِلَى طَعَامٍ، فَاعْتَلَّ عَلَيْهِ وَلَمْ يَأْتِهِ، فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ، فَقَالَ: " فَقْدُ أَكْلَةٍ أَيْسَرُ عَلَيَّ مِنْ بَذْلِ دِينِي لَهُمْ، مَا يَنْبَغِي أَنْ تَكُونَ بَطْنُ الْمُؤْمِنِ أَعَزَّ عَلَيْهِ مِنْ دِينِهِ "

Muhammed b. Abdillah b. Sumey' el-Ezdî der ki: Yöneticilerden biri Şumayt b. Aclân'ı yemeğe davet etti; ancak Şumayt gitmedi. Kendisine neden gitmediği sorulduğunda ise: "Benim için bir yemeği yiyememem, dinimi onlara sunmamdan daha kolaydır. Zira müminin midesi dininden daha değerli olmamalıdır!" dedi.

(٣٦١٤)- [١٢٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ الْغَلابِيُّ، قَالَ: ثنا رَجُلٌ، قَالَ: قَالَتِ امْرَأَةُ شُمَيْطٍ: يَا أَبَا هَمَّامٍ، إِنَّمَا نَعْمَلُ الشَّيْءَ وَنَصْنَعُهُ، فَنَشْتَهِي أَنْ تَأْكُلَ مِنْهُ مَعَنَا، فَلا تَجِيءُ حَتَّى يَفْسُدَ وَيَبْرَدَ، فَقَالَ: " وَاللَّهِ إِنَّ أَبْغَضَ سَاعَاتِي إِلَيَّ السَّاعَةُ الَّتِي آكُلُ فِيهَا "

Şumayt b. Aclân'ın hanımı Şumayt'a: "Ey Ebû Hemmâm! Bazen yemek yapıyor ve sıcak bir şekilde ondan yemek istiyoruz; ancak sen gelene kadar soğuyup tadı kaçıyor" deyince, Şumayt: "Vallahi en nefret ettiğim anlarım, yemek yediğim anlardır" karşılığını verdi.

(٣٦١٥)- [١٢٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، وَعُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالا: سَمِعْنَا شُمَيْطًا، يَقُولُ: " رَأْسُ مَالِ الْمُؤْمِنِ دِينُهُ، حَيْثُمَا زَالَ زَالَ مَعَهُ دِينُهُ، لا يُخَلِّفُهُ فِي الرِّحَالِ، وَلا يَأْمَنُ عَلَيْهِ الرِّجَالَ "

Şumayt b. Aclân der ki: "Müminin sermayesi dinidir ve nereye giderse gitsin dini de yanında gider. Bunun için bu sermayesini (dinini) ne kendi haline bırakır, ne de başkasına emanet olarak verir."

(٣٦١٦)- [١٢٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ شُمَيْطًا، يَقُولُ: " إِنَّ الدِّينَارَ وَالدِّرْهَمَ أَزِمَّةُ الْمُنَافِقِينَ، بِهِمَا يُقَادُونَ إِلَى السَّوْءَاتِ "

Şumayt b. Aclân der ki: "Diner ve dirhem, münafıklar için bir musibettir. Onunla her kötülüğe sürüklenirler."

(٣٦١٧)- [١٢٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطِ بْنِ عَجْلانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: " أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلامُ: أَلا تَرَى إِلَى الْمُنَافِقِ كَيْفَ يُخَادِعُنِي وَأَنَا أَخْدَعُهُ، يُسَبِّحُنِي بِطَرْفِ لِسَانِهِ، وَقَلْبُهُ بَعِيدٌ مِنِّي، يَا دَاوُدُ: قُلْ لِلْمَلأِ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، لا يَدْعُونِي وَالْخَطَايَا بَيْنَ أَضْبَانِهِمْ، لِيُلْقُوهَا ثُمَّ يَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَهُمْ "

Şumayt b. Aclân bildiriyor: Allah, Hz. Dâvud'a şöyle vahyetti: "Münafığın beni nasıl kandırmaya çalıştığım ve benim de onu nasıl kandırdığımı görmüyor musun? Beni dilinin ucuyla tesbih ediyor, ama kalbi benden uzak. Ey Dâvûd! İsrâîl oğullarına kucakları günahlarla doluyken bana dua etmesinler. Bu günahları atıp öyle dua etsinler ki dualarına icabet deyim."

(٣٦١٨)- [١٢٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: أُخْبِرْتُ عَنْ سَيَّارٍ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: كَانَ يُقَالُ: " عَلامَةُ الْمُنَافِقِ: قِلَّةُ ذِكْرِ اللَّهِ ﷾ "

Ubeydullah b. Şumayt babasının şöyle dediğini naklediyor: "Münafığın alâmeti, Allah'ı az zikretmesidir."

(٣٦١٩)- [١٢٩/٣] قَالَ: وَأُخْبِرْتُ عَنْ سَيَّارٍ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبَّادًا يَسْأَلُ شُمَيْطًا: هَلْ يَبْكِي الْمُنَافِقُ؟ قَالَ: " يَبْكِي مِنْ رَأْسِهِ، فَأَمَّا قَلْبُهُ فَلا "

Câfer bildiriyor: Abbâd, Şumayt b. Aclân'a: "Münafık ağlar mı?" diye sorunca, "Gözleri ağlar ama kalbi ağlamaz" karşılığını verdi.

(٣٦٢٠)- [١٢٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: أُخْبِرْتُ عَنْ سَيَّارٍ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ فِي كَلامِهِ " بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ خُلِقَ لِلْعِبَادَةِ، فَصَدَّتْهُ الشَّهَوَاتُ عَنِ الْعِبَادَةِ، بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ خُلِقَ لِلْعَاقِبَةِ، فَصَدَّتْهُ الْعَاجِلَةُ عَنِ الْعَاقِبَةِ، فَزَالَتِ الْعَاجِلَةُ وَشَقِيَ بِالْعَاقِبَةِ "

Ubeydullah b. Şumayt der ki: Babamın konuşurken şöyle dediğini işittim: "İbadet için yaratılmış olduğu halde şehveti bu ibadetine engel olan kul, ne kötü bir kuldur! Âhiret için yaratılan, ancak dünyanın, âhireti için çalışmasından kendisini alıkoyan, sonuçta hem dünyasını kaybeden, hem de âhirette cezaya maruz kalan kul ne kötü bir kuldur!"

(٣٦٢١)- [١٢٩/٣] قَالَ: وَسَمِعْتُ أَبِي شُمَيْطًا، يَقُولُ: " كُلُّ يَوْمٍ يَنْقُصُ مِنْ أَجَلِكَ، وَأَنْتَ لا تَحْزَنُ، وَكُلُّ يَوْمٍ تَسْتَوْفِيَ مِنْ رِزْقِكَ، قَدْ أُعْطِيتَ مَا يَكْفِيكَ، وَأَنْتَ تَطْلُبُ مَا يُطْغِيكَ، وَلا بِقَلِيلٍ تَقْنَعُ، وَلا مِنْ كَثِيرٍ تَشْبَعُ، فَكَيْفَ يَسْتَبِينُ لِلْعَالِمِ جَهْلُ مَنْ قَدْ عَجَزَ عَنْ شُكْرِ مَا هُوَ فِيهِ، وَهُوَ مُغْتَرٌّ فِي طَلَبِ الزِّيَادَةِ؟ أَمْ كَيْفَ يَعْمَلُ لِلآخِرَةِ مَنْ لا تَنْقَضِي عَنِ الدُّنْيَا شَهْوَتُهُ، وَلا تَنْقَضِي فِيهَا رَغْبَتُهُ؟ فَالْعَجَبُ كُلُّ الْعَجَبِ لِمُصَدِّقٍ بِدَارِ الْحَقِّ، وَهُوَ يَسْعَى لِدَارِ الْغُرُورِ "

Şumayt b. Aclân der ki: "Her gün ömrün azalır da sen hâlâ üzülmezsin. Her gün ihtiyacın olan rızkı da elde edersin. İhtiyacın olanı sana verildiği halde sen hâlâ seni saptıracak olanını istersin. Aza kanaat etmez çokla da doymazsın. Âlim, kendisi daha fazla malın peşine düşmüş iken elinde bulunan şeylere şükürde aciz kalan kişinin cehaleti konusunda ne diyebilir? Veya dünyaya yönelik şehveti doymak bilmeyen, bu yöndeki arzularının sonu gelemeyen bir kişi âhiretine yönelik nasıl amelde bulunabilir? Gariptir, hak olan bir mekâna (ahirete) iman edip de aldatıcı bir mekân için çaba sarf eden kişinin durumu, pek gariptir.”

(٣٦٢٢)- [١٢٩/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ بَشَّارٍ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ، قَالَ: ثنا أَبُو عَاصِمٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ الْعَبَّادَانِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ شُمَيْطًا، يَقُولُ فِي قَصَصِهِ: " يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّكَ مَا دُمْتَ سَاكِتًا فَإِنَّكَ سَالِمٌ، فَإِذَا تَكَلَّمْتَ فَخُذْ حَذَرَكَ "

Şumayt b. Aclân der ki: “Ey insanoğlu! Bil ki suskun kaldığın sürece selamettesin demektir. Ancak konuşacaksan tedbirini de almak zorundasın.”

(٣٦٢٣)- [١٢٩/٣] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ شَهْرَيَارَ، قَالَ: ثنا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ، وَنَظَرَ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ عِيدِهِمْ فِي مَحْشَرِهِمْ وَمَجْمَعِهِمْ، فَقَالَ: " هَلْ تَرَى إِلا خِرْقَةً تَبْلَى، وَلَحْمًا يَأْكُلُهُ الدُّودُ غَدًا؟

Ubeydullah b. Şumayt der ki: Babam, bir bayram günü insanların kalabalık bir şekilde toplandığını görünce şöyle dedi: “Şu gördüklerin, yarın yıpranacak kumaş parçaları ve kurtların kemireceği et yığınından başka bir şey değildir.”

(٣٦٢٤)- [١٢٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ رَوْحٍ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ، قَالَ: ثنا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ شُمَيْطًا، يَقُولُ: " مَنْ جَعَلَ الْمَوْتَ نُصْبَ عَيْنَيْهِ، لَمْ يُبَالِ بِضِيقِ الدُّنْيَا وَلا بِسِعَتِهَا "

Şumayt b. Aclân der ki: “Ölümü iki gözünün arasına getiren, ne dünyanın sıkıntısını, ne de genişliğini önemsemez.”

(٣٦٢٥)- [١٣٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: أُخْبِرْتُ عَنْ سَيَّارٍ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: " إِنَّ اللَّهَ

﷾ جَعَلَ قُوَّةَ الْمُؤْمِنِ فِي قَلْبِهِ، وَلَمْ يَجْعَلْهَا فِي أَعْضَائِهِ، أَلا تَرَوْنَ أَنَّ الشَّيْخَ يَكُونُ ضَعِيفًا يَصُومُ الْهَوَاجِرَ وَيَقُومُ اللَّيْلَ، وَالشَّابُّ يَعْجِزُ عَنْ ذَلِكَ؟ "

Ubeydullah b. Şumayt b. Aclân, babasının şöyle dediğini nakleder: "Allah müminin kuvvetini bedeninde değil kalbinde kılmıştır. Görmez misiniz bedenen zayıf düşmüş bir yaşlı nasıl da gün boyu oruç tutar, gece boyu da namaz kılar? Oysa bedenen genç biri bundan acizdir."

(٣٦٢٦)- [١٣٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أُخْبِرْتُ عَنْ سَيَّارٍ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: " يَعْمِدُ أَحَدُهُمْ فَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَطْلُبُ الْعِلْمَ، حَتَّى إِذَا عَلِمَهُ أَخَذَ الدُّنْيَا فَضَمَّهَا إِلَى صَدْرِهِ، وَحَمَلَهَا عَلَى رَأْسِهِ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ ثَلاثَةٌ ضُعَفَاءُ: امْرَأَةٌ ضَعِيفَةٌ، وَأَعْرَابِيٌّ جَاهِلٌ، وَأَعْجَمِيٌّ، فَقَالُوا: هَذَا أَعْلَمُ بِاللَّهِ مِنَّا، لَوْ لَمْ يَرَ فِي الدُّنْيَا ذَخِيرَةً مَا فَعَلَ هَذَا، فَرَغِبُوا فِي الدُّنْيَا وَجَمَعُوهَا، وَكَانَ أَبِي، يَقُولُ: فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الَّذِي قَالَ اللَّهُ ﷾: ﴿وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾ "

Ubeydullah b. Şumayt, babasının şöyle dediğini naklediyor: Biri Kur'ân okumaya ve ilim öğrenmeye karar verir. Öğrenince dünyaya kucaklayıp sarılır. Başının üzerine koyar. Onu üç zayıf görür; zayıf bir kadın, cahil bir köylü ve garip birisi. Bunlar adama bakıp: "Vallahi bu adam bizden daha bilgili, dünyada bir fayda görmeseydi böyle yapmazdı" derler. Onlar da dünyaya rağbet edip para biriktirmeye başlarlar.

Babam bu adam için şöyle derdi: "Bu adam, Allah'ın **"Onlar kendi günahlarını ve farkında olmadan saptırdıkları insanların günahlarının bir kısmını yüklenirler"**[1] dediği kişilere benzer."

(٣٦٢٧)- [١٣٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أُخْبِرْتُ عَنْ سَيَّارٍ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، وَعُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، عَنْ شُمَيْطٍ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَوْحَى إِلَى دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلامُ: إِنَّكَ إِذَا اسْتَنْقَذْتَ هَالِكًا مِنْ هَلَكَتِهِ، سَمَّيْتُكَ جَهْبَذًا "

---

[1] Nahl Sur. 25

Şumayt der ki: Allah, Hz. Dâvud'a şöyle vahyetti: "Eğer ölmekte olan birini ölümden kurtarırsan, sana usta derim."

(٣٦٢٨)- [١٣٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أُخْبِرْتُ عَنْ سَيَّارٍ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ " كَانَ يُقَالُ: " مَنْ رَضِيَ بِالْفِسْقِ فَهُوَ مِنْ أَهْلِهِ، وَمَنْ رَضِيَ أَنْ يَعْصِيَ اللَّهَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى لَمْ يُرْفَعْ لَهُ عَمَلٌ "

Ubeydullah b. Şumayt babasının şöyle dediğini naklediyor: Eskiden: "Kötülüğe razı olan onu yapanlardan sayılır ve Allah'a karşı gelmeyi kabul edenin, ameli kabul edilmez" derlerdi.

(٣٦٢٩)- [١٣٠/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: " عَجَبًا لابْنِ آدَمَ، بَيْنَمَا قَلْبُهُ فِي الآخِرَةِ، إِذْ حَكَّهُ بَرْغُوثٌ أَوْ قَمْلَةٌ فَنَسِيَ الآخِرَةَ "

Ubeydullah b. Şumayt, babasının şöyle dediğini naklediyor: "Âdemoğluna şaşıyorum! Bütün kalbiyle âhireti düşünürken, bir bit veya pire ısırsa âhireti unutuverir."

(٣٦٣٠)- [١٣٠/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، قَالَ: قَالَ شُمَيْطُ بْنُ عَجْلانَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى وَسَمَ الدُّنْيَا بِالْوَحْشَةِ لِيَكُونَ أُنْسُ الْمُنْقَطِعِينَ إِلَيْهِ "

Şumayt b. Aclân der ki: "Allah dünyayı yalnızlıkla şekillendirmiş ki; kimsesizler kendisine sığınsın."

(٣٦٣١)- [١٣٠/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا حَاجِبُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: ثنا حَمَّادُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا رَبَاحٌ الْقَيْسِيُّ ، وَعُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالا: سَمِعْنَا شُمَيْطًا، يَقُولُ: " رَجُلانِ مُعَذَّبَانِ فِي الدُّنْيَا: رَجُلٌ أُعْطِيَ الدُّنْيَا، فَهُوَ مَتْعُوبٌ فِيهَا وَمَشْغُولٌ بِهَا، وَفَقِيرٌ زُوِيَتْ عَنْهُ الدُّنْيَا، فَنَفْسُهُ تَتَقَطَّعُ عَلَيْهَا حَسَرَاتٍ "

Şumayt b. Aclân der ki: "İki kişi vardır ki bunlar, henüz dünyada iken azap içindedirler. Bunlardan biri kendisine dünya nimetleri verilen zengin kişidir ki bu mallar onu yorgun düşürüp devamlı olarak meşgul eder. Diğeri de kendisine mal ihsan edilmeyen fakir kişidir ki onun da içi mal özlemiyle parçalanır."

(٣٦٣٢)- [١٣١/٣] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ شَهْرَيَارَ، قَالَ: ثنا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا رَبَاحٌ، وَعُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، وَجَعْفَرٌ، قَالُوا: سَمِعْنَا شُمَيْطًا، يَقُولُ: " إِنِّي وَاللَّهِ مَا رَأَيْتُ أَبْدَانَكُمْ إِلا مَطَايَاكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ ﷾ أَلا فَأَنْضُوهَا فِي طَاعَةِ اللَّهِ يُبَارِكُ اللَّهُ فِيكُمْ "

Şumayt der ki: "Vallahi ben sizin bedenlerinizi Rabbinize yönelme aracı olarak görüyorum. Kendinize gelin ve onu Allah yolunda tüketin. Allah da hayatınıza bereket versin."

(٣٦٣٣)- [١٣١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، وَجَعْفَرٌ، وَرَبَاحٌ، قَالُوا: سَمِعْنَا شُمَيْطًا، يَقُولُ: " رَحِمَ اللَّهُ رَجُلا تَبَلَّغَ بِامْرَأَةٍ، وَإِنْ كَانَتْ نَصَفًا وَكَانَ فِي وَجْهِهَا رَدَاءَةٌ، إِنْ كَانَ مُوقِنًا بِنِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ "

Şumayt b. Aclân der ki: "Şayet Cennetteki kadınlara iman ediyorsa, kısa boylu veya yüzü çirkin bir kadınla evlenmeyi kabul eden birinden Allah merhametini esirgemesin."

(٣٦٣٤)- [١٣١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا جَعْفَرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ شُمَيْطَ بْنَ عَجْلانَ، يَقُولُ: " دَلَّنَا رَبُّنَا ﷾ عَلَى نَفْسِهِ فِي هَذِهِ الآيَةِ ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾ "

Şumayt b. Aclan der ki: Rabbimiz: "**Sizin Rabbiniz, yeryüzünü altı günde yaratan Allah'tır**"[1] âyetiyle bize kendini anlatıyor.

(٣٦٣٥)- [١٣١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ فِي مَوْعِظَتِهِ " قَدْ أَفْلَحَ مَنْ جَعَلَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ عَيْنَيْنِ بَصِيرَتَيْنِ، وَلِسَانًا فَصِيحًا، وَقَلْبًا وَاعِيًا، يَعِي الْخَيْرَ وَيَعْمَلُ بِهِ "

Ubeydullah b. Şumayt babasının nasihat ederken şöyle dediğini nakleder: "Allah'ı, gören gözleri, fasih konuşan dili ve uyanık kalbi olarak kullanan kurtulur. Böylece hayrı fark edip onunla amel eder."

(٣٦٣٦)- [١٣١/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِيسَى الطُّفَاوِيُّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ شُمَيْطٍ، قَالَ: كَانَ أَبِي، يَقُولُ: " النَّاسُ ثَلاثَةٌ: فَرَجُلٌ ابْتَكَرَ الْخَيْرَ فِي حَدَاثَةِ سِنِّهِ، ثُمَّ دَاوَمَ عَلَيْهِ حَتَّى خَرَجَ مِنَ الدُّنْيَا، فَهَذَا الْمُقَرَّبُ، وَرَجُلٌ ابْتَكَرَ عُمْرَهُ بِالذُّنُوبِ وَطُولِ الْغَفْلَةِ، ثُمَّ رَاجَعَ بِتَوْبَةٍ، فَهَذَا صَاحِبُ يَمِينٍ، وَرَجُلٌ ابْتَكَرَ الشَّرَّ فِي حَدَاثَتِهِ، ثُمَّ لَمْ يَزَلْ فِيهِ حَتَّى خَرَجَ مِنَ الدُّنْيَا، فَهُوَ صَاحِبُ الشِّمَالِ "

Ubeydullah b. Şumayt'ın naklettiğine göre babası şöyle derdi: "İnsanlar üç gruptur; birisi genç yaşında iyilik yapar, sonra dünyadan çekip gidinceye kadar ona devam eder ki, bu yakın (mukarreb) olanlardandır. Birisi ömrünü günahlarla ve uzun süren gafletle geçirir, sonra tövbe ederek vazgeçer, bu düzgün bir adamdır. Birisi gençliğini kötülük yaparak geçirir, dünyadan çekip gidinceye kadar aynı şekilde devam eder, bu bedbaht adamdır."

(٣٦٣٧)- [١٣٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ، قَالَ: ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، قَالَ: ثنا سَيَّارٌ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ:

---

[1] A'râf Sur. 54

حَدَّثَنِي أَبِي شُمَيْطُ بْنُ عَجْلانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ لِجُلَسَائِهِ: " سَاعَةٌ لِلدُّنْيَا، وَسَاعَةٌ لِلآخِرَةِ، وَقُولُوا فِي خِلالِ الْحَدِيثِ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا "

Şumayt b. Aclân der ki: Abdullah b. Ömer, yanında oturanlara şöyle derdi: "Biraz dünya için, biraz âhiret için… Konuşmanızın sonunda da: «Allahım! Bizi affet» deyin."

Şumayt tâbiûndan birden fazla kişiden hadis nakletmiştir. Az hadis nakledenlerdendir.

Takrîb 1891, Takrîb 1892, Takrîb 569

(٣٦٤٠)- [١٣٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَةَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ حِسَابٍ، قَالَ: ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ شُمَيْطٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، وَعَمِّي الأَخْضَرُ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ زُهَيْرٍ الْعَامِرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ: مَا تَقُولُ فِي الصَّدَقَةِ، أَيُّ مَالٍ هِيَ؟ قَالَ: شَرُّ مَالٍ، إِنَّمَا هِيَ لِلْعُمْيَانِ، وَالْعُرْجَانِ، وَالْمُنْقَطِعِ بِهِمْ، قُلْتُ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْعَامِلِينَ عَلَيْهَا، وَالْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﷻ مَا أُحِلَّ لَهُمْ؟ قَالَ: لِلْعَامِلِينَ عَلَيْهَا بِقَدْرِ عِمَالَتِهِمْ، وَلِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا أُحِلَّ لَهُمْ، " إِنَّ الصَّدَقَةَ لا تَحِلُّ لِغَنِيٍّ، وَلا لِذِي مِرَّةٍ سَوِيٍّ "[١٣٢/٣]

Ubeydullah b. Şumayt'ın babasından ve amcası Ahdar'dan naklettiğine göre Atâ b. Züheyr el-Âmirî, babasının şöyle dediğini naklediyor: Abdullah b. Ömer'e: "Sadaka hakkında ne düşünüyorsun? Hangi maldır?" diye sormuştum, şöyle cevap verdi: "En kötü maldır; sadaka körlerin, topalların ve miskinlerindir." Ona: "Bana zekât memurları ve Allah yolunda cihad edenleri anlat, onlara helâ edilen nedir?" diye sorunca da şöyle cevap verdi: "Sadaka, zenginlere ve gücü iyi olanlara helal olamaz."

Zeynelâbidin Ali b. Hüseyn

Ali b. el-Hüseyn b. Ali b. Ebî Tâlib de bu tabakandandır. Allah hepsinden razı olsun. Zeynelâbidin, kendini Allah'a adayıp karşılığını alan, ibadetine sadık, sözünde duran, mümtaz ve cömert.

Derler ki: Tasavvuf; sözüne sadık olmak ve insanlara kötü davranmaktan kaçınmaktır.

(٣٦٤٢)- [١٣٣/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا الْغَلابِيُّ، قَالَ: ثنا الْعُتْبِيُّ، قَالَ: ثنا أَبِي، قَالَ: " كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ إِذَا فَرَغَ مِنْ وُضُوئِهِ لِلصَّلاةِ وَصَارَ بَيْنَ وُضُوئِهِ وَصَلاتِهِ أَخَذَتْهُ رِعْدَةٌ وَنَفْضَةٌ، فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ، فَقَالَ: وَيْحَكُمْ، أَتَدْرُونَ إِلَى مَنْ أَقُومُ، وَمَنْ أُرِيدُ أَنْ أُنَاجِيَ "

Utbî, babasından naklediyor: Ali b. el-Hüseyn abdestini bitirip de namaza kalkacağı zaman titreyip sarsılmaya başlardı. Kendisine neden öyle olduğu sorulduğunda ise: “Yazık size! Kimin huzuruna çıkıyorum ve kime yakaracağım bilmiyor musunuz!” karşılığını verirdi.

(٣٦٤٣)- [٣٦٤٦] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ النَّيْسَابُورِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، قَالَ: ثنا حَاتِمٌ يَعْنِي ابْنَ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنِي جَعْفَرٌ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، قَالَ: " يَا بُنَيَّ، لَوِ اتَّخَذْتَ لِي ثَوْبًا لِلْغَائِطِ، رَأَيْتُ الذُّبَابَ يَقَعُ عَلَى الشَّيْءِ ثُمَّ يَقَعُ عَلَيَّ، ثُمَّ انْتَبَهَ، فَقَالَ: فَمَا كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَلا لأَصْحَابِهِ، إِلا ثَوْبٌ، فَرَفَضَهُ "[١٣٣/٣]

Câfer(-i Sâdık), babasının şöyle dediğini naklediyor: Ali b. el-Hüseyin: “Evladım! Keşke ayakyolu için bana bir giysi alsan. Çünkü sineğin bir o şeye, bir üzerime konduğunu gördüm” dedi. Sonra düşündü ve “Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ve ashabının birer gömlekten başka kıyafetleri yoktu” dedi ve giysiden vazgeçti.

(٣٦٤٤)- [١٣٣/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، قَالَ: ثنا جَرِيرٌ، عَنْ عَمْرِو بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: " كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ لا يَضْرِبُ بَعِيرَهُ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ "

Amr b. Sâbit der ki: “Ali b. el-Hüseyin Mekke'den Medine'ye kadar (yol alır) devesine vurmazdı.”

(٣٦٤٥)- [١٣٣/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، قَالَ: ثنا جَرِيرٌ، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ غَزْوَانَ، قَالَ: قَالَ لِي عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ: " مَنْ ضَحِكَ ضَحْكَةً، مَجَّ مَجَّةً مِنَ الْعِلْمِ "

Fudayl b. Ğazvân der ki: Ali b. el-Hüseyin bana dedi ki: “Kim bir defa gülerse, ilmin bir bölümünü tükürmüş olur.”

(٣٦٤٦)- [١٣٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، قَالَ: ثنا جَرِيرٌ، وثنا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْجَارُودِ، قَالَ: ثنا أَبُو سَعِيدٍ الْكِنْدِيُّ، قَالَ: ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، قَالَ: " إِنَّ الْجَسَدَ إِذَا لَمْ يَمْرَضْ أَشِرَ، وَلا خَيْرَ فِي جَسَدٍ يَأْشَرُ"

Ali b. el-Hüseyn der ki: “Beden hastalanmayacak olursa şımarır. Şımaran bedende de hayır yoktur.”

(٣٦٤٧)- [١٣٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ الأَنْبَارِيِّ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ الصَّلْتِ، قَالَ: ثنا قَاسِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْعَلَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ: " فَقْدُ الأَحِبَّةِ غُرْبَةٌ "، وَكَانَ يَقُولُ: " اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ تُحَسِّنَ فِي لَوَائِعِ الْعُيُونِ عَلانِيَتِي، وَتُقَبِّحَ فِي خَفِيَّاتِ الْعُيُونِ سَرِيرَتِي، اللَّهُمَّ كَمَا أَسَأْتُ وَأَحْسَنْتَ إِلَيَّ، فَإِذَا عُدْتُ فَعُدْ عَلَيَّ "،

Muhammed el-Bâkır der ki: Ali b. el-Hüseyn Zeynelâbidîn şöyle dua ederdi: “Allahım! Beni, insanların gördükleri anlarda iyi, gözlerden uzak yalnız kaldığım anlarda da kötü kılmandan sana sığınırım! Allahım! Nasıl ben kötülük ettiğimde sen yine bana iyilik ediyorsan, sana yöneldiğim anlarda sen de bana yönel.”

وَكَانَ يَقُولُ: " إِنَّ قَوْمًا عَبَدُوا اللَّهَ رَهْبَةً، فَتِلْكَ عِبَادَةُ الْعَبِيدِ، وَآخَرِينَ عَبْدُوهُ رَغْبَةً، فَتِلْكَ عِبَادَةُ التُّجَّارِ، وَقَوْمًا عَبَدُوا اللَّهَ شُكْرًا، فَتِلْكَ عِبَادَةُ الأَحْرَارِ "

Ali b. el-Hüseyn der ki: “Bazıları Allah'ın azabından korkularından dolayı ibadet ederler ki onların ibadeti kölelerin ibadetine benzer. Bazıları Allah'ın katındaki nimetleri arzulayarak ibadet ederler ki bu da tüccarların ibadeti gibidir. Bazıları da Allah'a şükür olarak ibadet ederler ki işte özgür ve asil insanların ibadeti de budur."

(٣٦٤٨)- [٣/١٣٤] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، قَالَ: ثنا عَلِيُّ بْنُ رَجَاءٍ الْقَادِسِيُّ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ، قَالَ: أَتَيْتُ بَابَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فَكَرِهْتُ أَنْ أَضْرِبَ، فَقَعَدْتُ حَتَّى خَرَجَ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ وَدَعَوْتُ لَهُ، فَرَدَّ عَلَيَّ السَّلامَ وَدَعَا لِي، ثُمَّ انْتَهَى إِلَى حَائِطٍ لَهُ، فَقَالَ: يَا أَبَا حَمْزَةَ، " تَرَى هَذَا الْحَائِطَ؟ قُلْتُ: بَلَى يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: فَإِنِّي اتَّكَأْتُ عَلَيْهِ يَوْمًا وَأَنَا حَزِينٌ، فَإِذَا رَجُلٌ حَسَنُ الْوَجْهِ، حَسَنُ الثِّيَابِ يَنْظُرُ فِي تُجَاهِ وَجْهِي، ثُمَّ قَالَ: يَا عَلِيُّ بْنَ الْحُسَيْنِ، مَالِي أَرَاكَ كَئِيبًا حَزِينًا؟ أَعَلَى الدُّنْيَا، فَهُوَ رِزْقٌ حَاضِرٌ يَأْكُلُ مِنْهَا الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ؟ فَقُلْتُ: مَا عَلَيْهَا أَحْزَنُ، لأَنَّهُ كَمَا تَقُولُ، فَقَالَ: أَعَلَى الآخِرَةِ، هُوَ وَعْدٌ صَادِقٌ يَحْكُمُ فِيهَا مَلِكٌ قَاهِرٌ؟ قُلْتُ: مَا عَلَى هَذَا أَحْزَنُ، لأَنَّهُ كَمَا تَقُولُ، فَقَالَ: وَمَا حُزْنُكَ يَا عَلِيُّ بْنَ الْحُسَيْنِ؟ قُلْتُ: مَا أَتَخَوَّفُ مِنْ فِتْنَةِ ابْنِ الزُّبَيْرِ، فَقَالَ لِي: يَا عَلِيُّ، هَلْ رَأَيْتَ أَحَدًا سَأَلَ اللَّهَ فَلَمْ يُعْطِهِ؟ قُلْتُ: لا، ثُمَّ قَالَ: فَخَافَ اللَّهَ فَلَمْ يَكْفِهِ؟ قُلْتُ: لا، ثُمَّ غَابَ عَنِّي، فَقِيلَ لِي: يَا عَلِيُّ، هَذَا الْخَضِرُ عَلَيْهِ السَّلامُ، نَاجَاكَ "

Ebû Hamza es-Sumâlî anlatıyor: Bir gün Ali b. el-Hüseyin'in evinin kapısına vardım, kapıyı çalmak istemedim, kendisi dışarı çıkıncaya kadar bekledim. Selam verip dua ettim. O da selamıma karşılık verip bana dua etti. Sonra kendisine ait bir duvarın yanına gidip: "Ey Ebû Hamza! Bu duvarı görüyor musun?" dedi. Ben "Evet, ey Resûlullah'ın oğlu" deyince şöyle devam etti: "Hüzünlü bir günümde bu duvara dayanmıştım. Birden güzel yüzlü, güzel giyimli birinin yüzüme doğru baktığını gördüm. Yaklaşıp: «Ey Hüseyin'in oğlu Ali! Neyi düşünüp neye üzülüyorsun? Dünyaya mı? Dünya hazır bir rızıktır, ondan iyiler de yer, kötüler de» deyince, ona: «Ben dünyaya üzülmüyorum, çünkü dediğin gibidir» diyerek cevap verdim. Devam edip: «Âhirete mi? O gün sözüne sadık, güçlü bir sultan hüküm verecek» deyince, ona: «Ona da üzülmüyorum, çünkü dediğin gibidir» dedim. «Öyleyse üzüntünün sebebi nedir, ey Hüseyin'in oğlu Ali!?» dedi. Ona «İbnü'z-Zübeyr'in fitnesinden çekiniyorum» dedim. «Ey Ali! Allah'a dua etiği halde duası kabul edilmeyeni gördün mü?» dedi. «Hayır» dedim. «Allah'tan korkup yardımına koşmadığı kimseyi?» dedi. «Hayır» dedim. Sonra o da gözden kayboldu. Sonra bana «Bu, Hızır idi, sana yardım etmeye geldi» dediler."

(٣٦٤٩)- [١٣٥/٣] حُدِّثْتُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَجَّاجِ بْنِ رِشْدِينَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو الْبَلَوِيُّ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ زَيْدِ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَالِمُ بْنُ فَرُّوخَ مَوْلَى الْجَعْفَرِيِّينَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: " شَهِدْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ يَوْمَ حَمَلَهُ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَرْوَانَ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى الشَّامِ فَأَثْقَلَهُ حَدِيدًا، وَوَكَّلَ بِهِ حُفَّاظًا فِي عُدَّةٍ وَجَمْعٍ، فَاسْتَأْذَنْتُهُمْ فِي التَّسْلِيمِ عَلَيْهِ وَالتَّوْدِيعِ لَهُ، فَأَذِنُوا لِي، فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ وَهُوَ فِي قُبَّةٍ، وَالأَقْيَادُ فِي رِجْلَيْهِ، وَالْغُلُّ فِي يَدَيْهِ، فَبَكَيْتُ وَقُلْتُ: وَدِدْتُ أَنِّي مَكَانَكَ وَأَنْتَ سَالِمٌ، فَقَالَ: يَا زُهَرِيُّ، أَتَظُنُّ أَنَّ هَذَا مِمَّا تَرَى عَلَيَّ وَفِي عُنُقِي يُكْرِبُنِي، أَمَا لَوْ شِئْتُ مَا كَانَ، فَإِنَّهُ وَإِنْ بَلَغَ مِنْكَ وَبِأَمْثَالِكَ لَيُذَكِّرُنِي عَذَابَ اللَّهِ، ثُمَّ أَخْرَجَ يَدَيْهِ مِنَ الْغُلِّ وَرِجْلَيْهِ مِنَ الْقَيْدِ، ثُمَّ قَالَ: يَا زُهَرِيُّ، لا جُزْتَ مَعَهُمْ عَلَى ذَا مَنْزِلَتَيْنِ مِنَ الْمَدِينَةِ، قَالَ: فَمَا لَبِثْنَا إِلا أَرْبَعَ لَيَالٍ حَتَّى قَدِمَ الْمُوَكَّلُونَ بِهِ يَطْلُبُونَهُ بِالْمَدِينَةِ، فَمَا وَجَدُوهُ، فَكُنْتُ فِيمَنْ سَأَلَهُمْ عَنْهُ، فَقَالَ لِي بَعْضُهُمْ: إِنَّا لَنَرَاهُ مَتْبُوعًا، إِنَّهُ لَنَازِلٌ وَنَحْنُ حَوْلَهُ لا نَنَامُ، نَرْصُدُهُ إِذْ أَصْبَحْنَا، فَمَا وَجَدْنَا بَيْنَ مَحْمَلِهِ إِلا حَدِيدَهُ، قَالَ الزُّهْرِيُّ: فَقَدِمْتُ بَعْدَ ذَلِكَ عَلَى عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ، فَسَأَلَنِي عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، فَأَخْبَرْتُهُ، فَقَالَ لِي: إِنَّهُ قَدْ جَاءَنِي فِي يَوْمٍ فَقَدَهُ الأَعْوَانُ، فَدَخَلَ عَلَيَّ، فَقَالَ: مَا أَنَا وَأَنْتَ؟ فَقُلْتُ: أَقِمْ عِنْدِي، فَقَالَ: لا أُحِبُّ، ثُمَّ خَرَجَ، فَوَاللَّهِ لَقَدِ امْتَلأَ ثَوْبِي مِنْهُ خِيفَةً، قَالَ الزُّهْرِيُّ: فَقُلْتُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، لَيْسَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ حَيْثُ تَظُنُّ، إِنَّهُ مَشْغُولٌ بِنَفْسِهِ، فَقَالَ: حَبَّذَا شُغْلُ مِثْلِهِ، فَنِعْمَ مَا شُغِلَ بِهِ، قَالَ: وَكَانَ الزُّهْرِيُّ إِذَا ذُكِرَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ يَبْكِي، وَيَقُولُ: زَيْنُ الْعَابِدِينَ "

İbn Şihâb (ez-Zührî) anlatıyor: Ali b. el-Hüseyin'i, Abdülmelik b. Mervan Medine'den Şam'a götürmek istediği gün görmüştüm. Üzerine demir ağırlık yerleştirilmişti. Onu götürmeleri için kalabalık bir muhafız birliği görevlendirmişti. Ona selam verip vedalaşmak için izin istedim, izin verdiler. Yanına girdiğimde bir çadırın içindeydi. Ayaklarında demir prangalar, elleri zincirlerle bağlıydı. Ağlamaya başladım ve "Keşke sen iyi olsaydın da senin yerinde olsaydım" dedim. Ban "Ey Zührî! Sen bu üzerimdekilerin ve boynumdakilerin beni rahatsız ettiğini mi sanıyorsun? İsteseydim bunların hiçi biri başıma gelmezdi. Bu işler senin veya senin gibi insanların başına gelse Allah'ın azabını hatırlatır."

Sonra ellerini kelepçelerden, ayaklarını prangalardan çıkardı ve şöyle dedi: "Ey Zührî! Medine'ye, iki menzil sahibine onlarla birlikte gitsen."

Dört gece geçmişti ki, görevli askerler götürmek için Medine'ye geldiler. Onu bulamadılar. Arayanlarla birlikteydim. Onlardan biri bana şöyle dedi: "Onun devamlı takip edileceğini düşünüyoruz. Kendisi orada, biz de aradaydık. Uyumadan onun etrafında nöbet tuttuk. İçeri girdiğimizde yerinde demirin dışında bir şey bulamadık."

Bu olaydan sonra Abdülmelik b. Mervan'ın yanına gittim. Bana Ali b. el-Hüseyin'i sordu. Ona olanları anlatınca bana şöyle dedi: "Muhafızların kendisini kaybettiği gece bana geldi. Yanıma girip «Seninle aramda ne var?» dedi. «Yanımda kal» dedim, "İstemem" dedi ve çıktı. Vallahi, giysim korkuyla doldu."

Ben ona "Ey Müminlerin emiri! Ali b. el-Hüseyin sandığın gibi biri değildir. Kendi halinde biridir. Ne güzel bir uğraş, keşke biz de öyle olsaydık" dedim.

Zührî'nin yanında Ali b. el-Hüseyin'in adı anılınca ağlar ve "Zeynelâbidîn" derdi.

(٣٦٥٠)- [١٣٥/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: ثنا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُصْعَبٍ الْبَجَلِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ تَسْنِيمٍ، قَالَ: ثنا الْحَسَنُ بْنُ مَحْبُوبٍ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، يَقُولُ: " مَنْ قَنِعَ بِمَا قَسَمَ اللَّهُ لَهُ، فَهُوَ مِنْ أَغْنَى النَّاسِ "

Ali b. el-Hüseyn der ki: "Allah'ın kendisine verdiğiyle kanaat eden kişi, insanların en zenginidir."

(٣٦٥١)- [١٣٥/٣] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مَيْمُونٍ، قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ، قَالَ: كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ يَحْمِلُ جِرَابَ الْخُبْزِ عَلَى ظَهْرِهِ بِاللَّيْلِ، فَيَتَصَدَّقُ بِهِ وَيَقُولُ: " إِنَّ صَدَقَةَ السِّرِّ تُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى "

Ebû Hamza es-Sumâlî der ki: Ali b. el-Hüseyn (Zeynelâbidîn) gece vakti sırtında taşıdığı ekmekleri götürüp dağıtır ve şöyle derdi: "Gizli olarak verilen sadaka, Rabbın öfkesini dindirir!"

(٣٦٥٢)- [١٣٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ شَيْبَةَ بْنِ نَعَامَةَ، قَالَ: كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ يُبَخَّلُ، فَلَمَّا مَاتَ وَجَدُوهُ يَقُوتُ مِائَةً مِنْ أَهْلِ بَيْتٍ بِالْمَدِينَةِ، قَالَ جَرِيرٌ فِي الْحَدِيثِ أَوْ مِنْ قَبْلِهِ: " إِنَّهُ حِينَ مَاتَ وَجَدُوا بِظَهْرِهِ آثَارًا مِمَّا كَانَ يَحْمِلُ بِاللَّيْلِ الْجُرُبَ إِلَى الْمَسَاكِينِ "

Ebû Hamza es-Sumâlî der ki: Ali b. el-Hüseyn (Zeynelâbidîn), insanlar tarafından cimri birisi olarak bilinirdi. Ancak vefat ettiği zaman Medine'de yüz ailenin geçimini sağladığı anlaşıldı. Cerîr bunu rivayet ederken (veya öncesinde) der ki: "Öldüğü zaman, gece vakti çuvallarla yoksullara erzak taşıdığı için sırtında çuval izleri gördüler."

(٣٦٥٣)- [١٣٦/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ، قَالَ: ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ عَمْرِو بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: " لَمَّا مَاتَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ، فَغَسَّلُوهُ جَعَلُوا يَنْظُرُونَ إِلَى آثَارِ سَوَادٍ بِظَهْرِهِ، فَقَالُوا: مَا هَذَا؟ فَقِيلَ: كَانَ يَحْمِلُ جُرُبَ الدَّقِيقِ لَيْلا عَلَى ظَهْرِهِ يُعْطِيهِ فُقَرَاءَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ "

Amr b. Sâbit der ki: Ali b. el-Hüseyin vefat ettiğinde, cenazesini yıkarken sırtında bir morluk gördüler. "Bu nedir?" diye sorulunca "Un torbalarını, geceleri sırtında taşıyıp Medine fakirlerine dağıtırdı" dediler.

(٣٦٥٤)- [١٣٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مُوسَى الأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ

إِسْحَاقَ، قَالَ: " كَانَ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ يَعِيشُونَ لا يَدْرُونَ مِنْ أَيْنَ كَانَ مَعَاشُهُمْ، فَلَمَّا مَاتَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ، فَقَدُوا مَا كَانُوا يُؤْتَوْنَ بِهِ فِي اللَّيْلِ "

Muhammed b. İshâk bildiriyor: Medine ahalisinden bir topluluk (yardımlarla) geçinip gider; ancak bu yardımların nereden geldiğini bilmezlerdi. Ali b. el-Hüseyn vefat edince gece vakti kendilerine getirilen yardımların kesildiğini anladılar.

(٣٦٥٥)- [١٣٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَائِشَةَ، يَقُولُ: قَالَ أَبِي سَمِعْتُ أَهْلَ الْمَدِينَةِ، يَقُولُونَ " مَا فَقَدْنَا صَدَقَةَ السِّرِّ حَتَّى مَاتَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ "

İbn Âişe, babasından bildiriyor: Medine ahalisinin şöyle dediğini işittim: “Gizli verilen sadakadan, Ali b. el-Hüseyn'in ölümüyle mahrum kaldık.”

(٣٦٥٦)- [١٣٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حُصَيْنٍ الْوَادِعِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: ثنا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُونُسَ، قَالَ: ثنا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي وَاقِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَرْجَانَةَ، قَالَ: " عَمَدَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ إِلَى عَبْدٍ لَهُ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ أَعْطَاهُ بِهِ عَشَرَةَ آلافِ دِرْهَمٍ أَوْ أَلْفَ دِينَارٍ، فَأَعْتَقَهُ "

Saîd b. Mercâne der ki: Ali b. el-Hüseyin'in bir kölesi vardı. Abdullah b. Câfer ona satması için on bin dirhem veya bin dinar teklif etmişti. Bu köleyi azâd etti.

(٣٦٥٧)- [١٣٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْحَجَبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، وَاجْتَمَعَ عَلَيْهِ نَاسٌ، فَقَالُوا لَهُ ذَلِكَ الْقَوْلَ، فَقَالَ لَهُمْ: " أَحِبُّونَا حُبَّ الإِسْلامِ لِلَّهِ ﷾ فَإِنَّهُ مَا بَرِحَ بِنَا حُبُّكُمْ حَتَّى صَارَ عَلَيْنَا عَارًا "

Yahyâ b. Saîd der ki: Ali b. el-Hüseyn, yanında toplanan ve kendisine (Ehl-i beyt’i aşırı yücelten) malum sözleri söyleyen kişilere şöyle dedi: “Bizi

İslam'ın öngördüğü şekilde sevin. Zira bize olan sevginiz, çok geçmedi ki bizim için bir utanca dönüştü."

(٣٦٥٨)- [١٣٦/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَ: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، قَالَ: ثنا أَبُو مُصْعَبٍ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ قُدَامَةَ وَهُوَ ابْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَاطِبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، قَالَ: أَتَانِي نَفَرٌ مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ، فَقَالُوا فِي أَبِي بَكْرٍ، وَعُمَرَ، وَعُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ، فَلَمَّا فرَغُوا، قَالَ لَهُمْ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ: " أَلا تُخْبِرُونَنِي أَنْتُمُ الْمُهَاجِرُونَ الأَوَّلُونَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ، يَبْتَغُونَ فَضْلا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا، وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ؟ قَالُوا: لا، قَالَ: فَأَنْتُمُ الَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ، وَلا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا، وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ؟ قَالُوا: لا، قَالَ: أَمَّا أَنْتُمْ فَقَدْ تَبَرَّأْتُمْ أَنْ تَكُونُوا مِنْ أَحَدِ هَذَيْنِ الْفَرِيقَيْنِ، ثُمَّ قَالَ: أَشْهَدُ أَنَّكُمْ لَسْتُمْ مِنَ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ ﷾: ﴿وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالإِيمَانِ وَلا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾، اخْرُجُوا فَعَلَ اللَّهُ بِكُمْ "

Zeynelâbidîn Ali b. el-Hüseyn der ki:: Irak ahalisinden bir grup yanıma geldi ve Ebû Bekr, Ömer, Osmân'ın aleyhinde konuşmaya başladılar. Bitirdiklerinde onlara: **"Allah'ın verdiği bu ganimet malları bilhassa; yurtlarından ve mallarından edilmiş olan, Allah'tan bir lütuf ve rıza dileyen, Allah'ın dinine ve Peygamberine yardım eden muhacir fakirlerindir. İşte doğru olanlar bunlardır"**[1] âyetinde bahsedilen muhacirler sizler misiniz?" diye sordum. "Hayır!" dediler. Onlara: **"Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler; onlara verilenler karşısında içlerinde bir çekememezlik hissetmezler; kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerinden önde tutarlar. Nefsinin tamahkârlığından korunabilmiş kimseler, işte onlar saadete erenlerdir"**[2] âyetinde bahsedilen kişiler sizler misiniz?" diye sorduğumda yine: "Hayır!" dediler. Bunun üzerine onlara şöyle dedim: "Sizler bu iki fırkadan olmadığınızı söylediniz. şahadet ederim ki Allah'ın, haklarında: **"Onlardan sonra gelenler: «Rabbimiz! Bizi ve bizden önce inanmış olan kardeşlerimizi bağışla; kalbimizde müminlere karşı kin bırakma; Rabbimiz! Şüphesiz Sen şefkatlisin, merhametlisin» derler"**[1] buyurduğu kimselerden de değilsiniz! Yanımdan çıkın! Allah size bildiğini yapsın!"

---

[1] Haşr Sur. 8

[2] Haşr Sur. 9

(٣٦٥٩)- [١٣٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُجَاعُ بْنُ الْوَلِيدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ حَوْشَبٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، قَالَ: " يَا مَعْشَرَ أَهْلِ الْعِرَاقِ، يَا مَعْشَرَ أَهْلِ الْكُوفَةِ، أَحِبُّونَا حُبَّ الإِسْلامِ، وَلا تَرْفَعُونَا فَوْقَ حَقِّنَا "

Ali b. el-Hüseyn der ki: "Ey Iraklılar! Ey Kûfeliler! Bizi İslam'ın öngördüğü şekilde sevin ve bizi hak etmediğimiz bir konuma getirerek yüceltmeyin!"

(٣٦٦٠)- [١٣٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ: " مَا أُحِبُّ أَنَّ لِي بِنَصِيبِي مِنَ الذُّلِّ حُمْرَ النَّعَمِ "

Ali b. el-Hüseyin der ki: "Ben zelil olup nimetlerin en güzeline bile sahip olmak istemem."

(٣٦٦١)- [١٣٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِشْكَابَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ الْمِنْهَالِ الطَّائِيُّ، أَنَّ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ: " كَانَ إِذَا نَاوَلَ الصَّدَقَةَ السَّائِلَ قَبَّلَهُ، ثُمَّ نَاوَلَهُ "

İbnu'l-Minhâl et-Tâî der ki: Ali b. el-Hüseyn (Zeynelâbidîn) kendisinden bir şey isteyen kişiye sadakayı vereceği zaman önce ona sarılıp öper sonra verirdi.

---

[1] Haşr Sur. 10

(٣٦٦٢)- [١٣٧/٣] حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُثْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ، وَالْخَصِيبُ بْنُ نَاصِحٍ، قَالا: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَبِيبِ بْنِ أَزْدَكَ، قَالَ: سَمِعْتُ نَافِعَ بْنَ جُبَيْرٍ، يَقُولُ لِعَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ: غَفَرَ اللَّهُ لَكَ، أَنْتَ سَيِّدُ النَّاسِ وَأَفْضَلُهُمْ، تَذْهَبُ إِلَى هَذَا الْعَبْدِ فَتَجْلِسُ مَعَهُ يَعْنِي زَيْدَ بْنَ أَسْلَمَ، فَقَالَ: " إِنَّهُ يَنْبَغِي لِلْعِلْمِ أَنْ يُتْبَعَ حَيْثُمَا كَانَ "

Abdurrahman b. Habîb b. Ezdek'in naklettiğine göre bir gün Nâfi b. Cübeyr, Ali b. el-Hüseyin'e der ki: “Allah seni affetsin, sen insanların seyyidi ve en faziletli şahsiyetisin. Neden şu kölenin yani Zeyd b. Eslem'in yanına gidip onunla oturuyorsun?” deyince Ali şöyle cevap verdi: “Nerede olursa olsun ilmin peşinden gitmek lazım.”

(٣٦٦٣)- [١٣٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى صَاعِقَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَدِينِيِّ، قَالَ: كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ يَتَخَطَّى حِلَقَ قَوْمِهِ حَتَّى يَأْتِيَ زَيْدَ بْنَ أَسْلَمَ، فَيَجْلِسَ عِنْدَهُ، فَقَالَ: " إِنَّمَا يَجْلِسُ الرَّجُلُ إِلَى مَنْ يَنْفَعُهُ فِي دِينِهِ "

Muhammed b. Abdirrahman el-Medinî'nin naklettiğine göre Ali b. el-Hüseyin, yakınlarını dolaşa dolaşa Zeyd b. Eslem'in yanına gelirdi. Yanına oturur ve şöyle derdi: “İnsan dinine faydalı olacak kişinin yanına oturur.”

(٣٦٦٤)- [١٣٨/٣] حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُثْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ، عَنْ جَعْفَرَ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: سُئِلَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ، عَنْ كَثْرَةِ بُكَائِهِ، فَقَالَ: " لا تَلُومُونِي، فَإِنَّ يَعْقُوبَ فَقَدَ سِبْطًا مِنْ وَلَدِهِ، فَبَكَى حَتَّى ابْيَضَّتْ عَيْنَاهُ، وَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّهُ مَاتَ، وَقَدْ نَظَرْتُ إِلَى أَرْبَعَةَ عَشَرَ رَجُلا مِنْ أَهْلِ بَيْتِي فِي غَزَاةٍ وَاحِدَةٍ، أَفَتَرَوْنَ حُزْنَهُمْ يَذْهَبُ مِنْ قَلْبِي؟ "

Câfer b. Muhammed der ki: (Zeynelâbidîn) Ali b. el-Hüseyn'e neden çok ağladığı sorulduğunda şöyle karşılık verdi: "Bu konuda beni kınamayın! Yâkub peygamber bile oğullarından birini kaybedince, gözlerinin akı akıncaya kadar ağlamıştır. Oysa ki onun ölüp ölmediğini bile bilmiyordu. Ben ise bir savaşta (Kerbelâ'da) ailemden on dört kişinin cansız bedenini gördüm. Onlara olan üzüntümün kalbimden çıkıp gittiğini mi sanıyorsunuz?"

(٣٦٦٥)- [١٣٨/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: ثنا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا الْغُلابِيُّ، قَالَ: ثنا الْعُتْبَى، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ وَكَانَ مِنْ أَفْضَلَ بَنِي هَاشِمٍ لابْنِهِ: " يَا بُنَيَّ، اصْبِرْ عَلَى النَّوَائِبَ، وَلا تَتَعَرَّضْ لِلْحُقُوقِ، وَلا تُجِبْ أَخَاكَ إِلَى الأَمْرِ الَّذِي مَضَرَّتُهُ عَلَيْكَ أَكْثَرُ مِنْ مَنْفَعَتِهِ لَهُ "

Utbî, babasından naklediyor: Ali b. el-Hüseyn, oğluna şöyle demiştir: "Evladım! Başına gelen musibetlere sabret ve sakın kimsenin hakkına tecavüz etme. Kendisine sağlayacağı faydadan daha fazla sana zararı dokunacaksa Müslüman kardeşine bir konuda yardım etme."

(٣٦٦٦)- [١٣٨/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْمَدَائِنِيُّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: سَمِعَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ: نَاعِيَةً فِي بَيْتِهِ، وَعِنْدَهُ جَمَاعَةٌ، فَنَهَضَ إِلَى مَنْزِلِهِ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى مَجْلِسِهِ، فَقِيلَ لَهُ: أَمِنْ حَدَثٍ كَانَتِ النَّاعِيَةُ؟ قَالَ: نَعَمْ، فَعَزَّوْهُ وَتَعَجَّبُوا مِنْ صَبْرِهِ، فَقَالَ: " إِنَّا أَهْلُ بَيْتٍ نُطِيعُ اللَّهَ فِيمَا نُحِبُّ، وَنَحْمَدُهُ فِيمَا نَكْرَهُ "

İbrâhîm b. Sa'd bildiriyor: Zeynelâbidîn Ali b. el-Hüseyn, evinde feryat eden bir kadın sesi işitince oturduğu yerden kalkıp evine gitti, sonra da oturduğu meclise geri döndü. Oradakiler: "Bu feryat acı bir olaydan dolayı mıydı?" diye sorduklarında, Ali: "Evet!" dedi. Bunun üzerine ona taziyede bulundular ve gösterdiği bu sabır karşısında şaşırdılar. Ali: "Biz öyle bir aileyiz ki sevdiğimiz şeylerle karşılaştığımızda Allah'a itaat eder, hoşlanmadığımız bir şeyle karşılaştığımızda da Allah'a hamd ederiz" dedi.

(٣٦٦٧)- [١٣٨/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْعَسْكَرِيُّ الْعَطَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا صُهَيْبُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَدَّادُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، قَالَ: " إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ يُنَادِي مُنَادٍ: أَيْنَ أَهْلُ الصَّبْرِ؟ فَيَقُومُ نَاسٌ مِنَ النَّاسِ، فَيُقَالُ: عَلامَ صَبَرْتُمْ؟ قَالُوا: صَبَرْنَا عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ، وَصَبَرْنَا عَنْ مَعْصِيَةِ اللَّهِ ﷾ فَيُقَالُ: صَدَقْتُمْ، ادْخُلُوا الْجَنَّةَ "

Ali b. el-Hüseyn der ki: "Kıyamet gününde birisi: «Sabır ahalisi neredeler?» diye seslenir. Bu çağrı üzerine insanlardan bir topluluk ayağa kalkar. Onlara: «Neye sabrettiniz?» diye sorulunca, onlar: «Allah'a itaat yolunda ve Allah'a isyan sayılan şeylere bulaşmamak için sabrettik!» karşılığını verirler. Bunun üzerine onlara: «Doğru söylediniz! Cennete girin!» denilir."

(٣٦٦٨)- [١٣٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ زَكَرِيَّا، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ عَائِشَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ " حَجَّ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ قَبْلَ أَنْ يَلِيَ الْخِلافَةَ، فَاجْتَهَدَ أَنْ يَسْتَلِمَ الْحَجَرَ فَلَمْ يُمْكِنْهُ، وَجَاءَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ، فَوَقَفَ لَهُ النَّاسُ وَتَنَحَّوْا حَتَّى اسْتَلَمَهُ "، قَالَ: وَنُصِبَ لِهِشَامٍ مِنْبَرٌ، فَقَعَدَ عَلَيْهِ، فَقَالَ لَهُ أَهْلُ الشَّامِ: مَنْ هَذَا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ فَقَالَ: لا أَعْرِفُهُ، فَقَالَ الْفَرَزْدَقُ: لَكِنِّي أَعْرِفُهُ، هَذَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا: "

هَذَا ابْنُ خَيْرِ عِبَادِ اللَّهِ كُلِّهِمُ   هَذَا التَّقِيُّ النَّقِيُّ الطَّاهِرُ الْعَلَمُ
هَذَا الَّذِي تَعْرِفُ الْبَطْحَاءُ وَطْأَتَهُ   وَالْبَيْتُ يَعْرِفُهُ وَالْحِلُّ وَالْحَرَمُ
يَكَادُ يُمْسِكُهُ عِرْفَانُ رَاحَتِهِ   عِنْدَ الْحَطِيمِ إِذَا مَا جَاءَ يَسْتَلِمُ
إِذَا رَأَتْهُ قُرَيْشٌ قَالَ قَائِلُهَا   إِلَى مَكَارِمِ هَذَا يَنْتَهِي الْكَرَمُ
إِنْ عُدَّ أَهْلُ التُّقَى كَانُوا أَئِمَّتَهُم   أَوْ قِيلَ مَنْ خَيْرُ أَهْلِ الأَرْضِ قِيلَ هُمُ
هَذَا ابْنُ فَاطِمَةٍ إِنْ كُنْتَ جَاهِلَهُ   بِجَدِّهِ أَنْبِيَاءُ اللَّهِ قَدْ خُتِمُوا
وَلَيْسَ قَوْلُكَ مَنْ هَذَا بِضَائِرِه   الْعُرْبُ تَعْرِفُ مَا أَنْكَرْتَ وَالْعَجَمُ

يُغْضِي حَيَاءً وَيُغْضَى مِنْ مَهَابَتِهِ   وَلا يُكَلَّمُ إلا حِينَ يَبْتَسِمُ

İbn Âişe, babasından bildiriyor: Hişâm b. Abdilmelik henüz hilafete gelmeden önce hacca gitmişti. Hac esnasında yaklaşıp Hacer-i Esved'i istilâm etmek istedi; ancak izdihamdan bunu başaramadı. Ali b. el-Hüseyn geldiğinde ise insanlar durup kenara çekilerek ona yer verdiler ve o da bu şekilde Hacer-i Esved'i istilâm etti. Hişâm'a bir minber kuruldu ve üzerine oturdu. Şam ahalisi ona: "Ey müminlerin emiri! Bu adam kim?" diye sorduklarında, Hişâm: "Tanımıyorum!" karşılığını verdi. Bunun üzerine Ferezdak: "Ama ben onu tanıyorum. O, Ali b. Hüseyn'dir" dedi ve şöyle bir şiir okuyarak onu övmeye başladı:

"Bu, Allah'ın kulları içinde en hayırlı olan kişinin oğludur
Bu, takva sahibi, seçkin, tertemiz ve insanların rehberi olan kişidir
Bu, ayağını basmasıyla Bathâ'nın kendisini tanıdığıdır
Kâbe'nin, harem bölgesi ile diğer bölgelerin kendisini iyi bildiğidir
Hatîm'e gelip de Hacer'i istilâm etmek istediği zaman
Cömertliğinden, Rüknü'l-Hatîm neredeyse elini tutacak gibi olur
Kureyşliler onu gördükleri zaman her biri:
"Onur denilen şey bunun onurunun yanında sus pus kalır" demeye başlar
Takvalı olanlar sayılacak olsa onlar (Ehl-i beyt) takvanın önderleri olurlar
"Yeryüzü ahalisinin en hayırlıları kimlerdir?" denilse: "Onlardır" denilir
Şayet onu tanımıyorsan bil ki bu, Fâtıma'nın oğludur
Son peygamber olarak gelip bu kapıyı kapatan dedesidir
Senin: "Kim ki bu!" demen ona zarar verecek değildir
Zira senin tanımadığın bu kişiyi Araplar ve Acemler iyi bilir
Hayâsından dolayı susar, heybetinden dolayı da karşısında susulur
Ve ancak tebessüm eşliğinde ağzını açıp konuşur."

(٣٦٦٩)- [١٣٩/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحُلْوَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ الْفَرَّاءِ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ،

قَالَ: " إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نَادَى مُنَادٍ: لِيَقُمْ أَهْلُ الْفَضْلِ، فَيَقُومُ نَاسٌ مِنَ النَّاسِ، فَيُقَالُ: انْطَلِقُوا إِلَى الْجَنَّةِ، فَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلائِكَةُ، فَيَقُولُونَ: إِلَى أَيْنَ؟ فَيَقُولُونَ: إِلَى الْجَنَّةِ، قَالُوا: قَبْلَ الْحِسَابِ؟ قَالُوا: نَعَمْ، قَالُوا: مَنْ أَنْتُمْ؟ قَالُوا: أَهْلُ الْفَضْلِ، قَالُوا: وَمَا كَانَ فَضْلُكُمْ؟ قَالُوا: كُنَّا إِذَا جُهِلَ عَلَيْنَا حَلُمْنَا، وَإِذَا ظُلِمْنَا صَبَرْنَا، وَإِذَا أُسِيَ عَلَيْنَا غَفَرْنَا، قَالُوا: ادْخُلُوا الْجَنَّةَ، فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ، ثُمَّ يُنَادِي مُنَادٍ: لِيَقُمْ أَهْلُ الصَّبْرِ، فَيَقُومُ نَاسٌ مِنَ النَّاسِ، فَيُقَالُ لَهُمْ: انْطَلِقُوا إِلَى الْجَنَّةِ، فَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلائِكَةُ، فَيُقَالُ لَهُمْ مِثْلُ ذَلِكَ، فَيَقُولُونَ: نَحْنُ أَهْلُ الصَّبْرِ، قَالُوا: مَا كَانَ صَبْرُكُمْ؟ قَالُوا: صَبَّرْنَا أَنْفُسَنَا عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ، وَصَبَّرْنَاهَا عَنْ مَعْصِيَةِ اللَّهِ ﷾ قَالُوا: ادْخُلُوا الْجَنَّةَ، فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ، ثُمَّ يُنَادِي مُنَادٍ: لِيَقُمْ جِيرَانُ اللَّهِ فِي دَارِهِ، فَيَقُومُ نَاسٌ مِنَ النَّاسِ وَهُمْ قَلِيلٌ، فَيُقَالُ لَهُمْ: انْطَلِقُوا إِلَى الْجَنَّةِ، فَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلائِكَةُ، فَيُقَالُ لَهُمْ مِثْلُ ذَلِكَ، قَالُوا: وَبِمَا جَاوَرْتُمُ اللَّهَ فِي دَارِهِ؟ قَالُوا: كُنَّا نَتَزَاوَرُ فِي اللَّهِ ﷾ وَنَتَجَالَسُ فِي اللَّهِ، وَنَتَبَاذَلُ فِي اللَّهِ، قَالُوا: ادْخُلُوا الْجَنَّةَ، فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ "

Ali b. el-Hüseyin der ki: Kıyamet günü bir münadi: "Fazilet ehli ayağa kalksın" diye seslenir. İnsanların bir kısmı kalkar. Onlara "Cennete gidin" denir. Melekler onların karşısına çıkıp;

"Nereye gidiyorsunuz?" derler. "Cennete" diye cevap verince, melekler; "Hesaba çekilmeden önce mi?" diye sorarlar.

"Evet" deyince; "Siz kimsiniz ki?" diye sorarlar. "Biz fazilet ehliyiz" derler. "Sizin üstünlüğünüz ve faziletiniz neydi?" diye sorarlar. Fazilet ehli şöyle derler: "Bilemeyince rüyada görürdük, zulüm görünce sabrederdik. Bize kötülük yapan olursa affederdik." Bunun üzerine melekler onlara; "Girin cennete, ibadet edenlerin en güzel sevabı sizin" derler.

Sonra bir münadi: "Sabır ehli ayağa kalksın" diye seslenir. İnsanların bir kısmı ayağa kakar. Onlara; "Cennete gidin" derler. Melekler karşılarına çıkıp aym şeyleri sorarlar. Onlar da; "Biz sabır ehliyiz" deyince, melekler; "Nasıl sabrederdiniz?" diye sorarlar. Sabır ehli; "Allah'a ibadete sabırla devam ettik, Allah'a karşı gelmemeye sabırla devam ettik" deyince, melekler; "Girin cennete, ibadet edenlerin en güzel sevabı sizin" derler.

Sonra bir münadi: "Allah evinin komşuları ayağa kalksın" diye seslenir. Bir grup insan ayağa kalkar, bunlar çok azdır. Onlara; "Cennete gidin" derler. Melekler karşılarına çıkıp aynı şeyleri söylerler: "Evine nasıl komşuluk yaptınız?" diye sorarlar. Onlar da; "Allah rızası için bir birimizi ziyaret eder, Allah için birlikte oturur, Allah için fedakârlık yapardık" derler. Melekler; "Girin cennete, ibadet edenlerin en güzel sevabı sizin" derler.

(٣٦٧٠)- [١٤٠/٣] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، فِي كِتَابِهِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: حَدَّثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثنا أَبُو شِهَابٍ، قَالَ: قَالَ الْحَجَّاجُ: أُخْبِرْتُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، أَنَّ أَبَاهُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ قَاسَمَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ مَالَهُ مَرَّتَيْنِ، وَقَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُحِبُّ الْمُؤْمِنَ الْمُذْنِبَ التَّائِبَ "

Ebû Câfer, babası Ali b. el-Hüseyin'in malını mülkünü iki defa Allah için bölüp dağıttığını ve şöyle dediğini nakleder: "Şüphesiz Allah, günah işleyip tövbe eden kulu sever."

(٣٦٧١)- [١٤٠/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أُحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ وَاقِدٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ ثَعْلَبَةَ الأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو حَمْزَةَ الثُّمَالِيُّ، قَالَ: " كُنْتُ عِنْدَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، فَإِذَا عَصَافِيرُ يَطِرْنَ حَوْلَهُ يَصْرُخْنَ، فَقَالَ: يَا أَبَا حَمْزَةَ، هَلْ تَدْرِي مَا يَقُولُ هَؤُلاءِ الْعَصَافِيرُ؟ فَقُلْتُ: لا، قَالَ: " فَإِنَّهَا تُقَدِّسُ رَبَّهَا ﷾ وَتَسْأَلُهُ قُوتَ يَوْمِهَا "

Ebû Hamza es-Sumâlî bildiriyor: Ali b. el-Hüseyn'in yanındayken etrafında çığlık atarak uçan kuşların dolandığını gördüm. Bana: "Ey Ebû Hamza! Bu kuşlar ne diyor biliyor musun?" diye sordu. "Bilmiyorum!" karşılığını verdiğim ise: "Rablerini takdîs ederek, ondan günlük yiyeceklerini istiyorlar" dedi.

(٣٦٧٢)- [١٤٠/٣] حُدِّثْتُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو يُوسُفَ الْقَلُوسِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْخَطَّابِ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، قَالَ: " التَّارِكُ لِلأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ، كَنَابِذِ كِتَابِ اللَّهِ وَرَاءَ

ظَهْرِهِ، إلا أَنْ يَتَّقِيَ تُقَاةً، قِيلَ: وَمَا تُقَاتُهُ؟ قَالَ: يَخَافُ جَبَّارًا عَنِيدًا أَنْ يَفْرُطَ عَلَيْهِ أَوْ أَنْ يَطْغَى "

Ali b. el-Hüseyn der ki: "Korku içinde olması durumu hariç, iyiliği emretme ve kötülükten sakındırmayı terk eden kişi, Allah'ın Kitabı'ndan yüz çevirmiş demektir." Kendisine: "Bu korku durumu nedir?" diye sorulunca da şöyle cevap vermiştir: "Zorba ve inatçı bir (yönetic)inin kendisine saldırmasından veya eziyet etmesinden korkması durumudur."

(٣٦٧٣)- [١٤٠/٣] وَقَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ: " مَنْ كَتَمَ عِلْمًا أَحَدًا، أَوْ أَخَذَ عَلَيْهِ أَجْرًا رِفْدًا، فَلا يَنْفَعُهُ أَبَدًا "

Ali b. el-Hüseyn yine şöyle demiştir: "Her kim bildiği bir şeyi başkasından gizlerse veya bu ilmine karşılık hediye alırsa, ne ilmi ne de hediyesi kendisine asla fayda vermez!"

(٣٦٧٤)- [١٤٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَ: " كَانَ فِي نَقْشِ خَاتَمِ أَبِي الْقُوَّةُ لِلَّهِ جَمِيعًا "

Ebû Câfer der ki: Babamın yüzüğünde: "Gücün tümü Allah'a aittir" diye nakşedilmişti.

(٣٦٧٥)- [١٤٠/٣] أَخْبَرْتُ، عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا مِنْدَلُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، قَالَ: " لا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: اللَّهُمَّ تَصَدَّقْ عَلَيَّ بِالْجَنَّةِ، فَإِنَّمَا يَتَصَدَّقُ أَصْحَابُ الذُّنُوبِ، وَلَكِنْ لِيَقُولَنَّ: اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي الْجَنَّةَ، اللَّهُمَّ مُنَّ عَلَيَّ بِالْجَنَّةِ "

Ali b. el-Hüseyin der ki: İçinizden kimse: "Allahım! Bana cenneti tasadduk et" demesin. Çünkü günahkârlar tasadduk ederler. Onun yerine: "Allahım! Bana cenneti nasib et, Allahım! Bana cenneti lutfet" desin.

(٣٦٧٦)- [١٤١/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ الْكَاتِبُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ نَصْرٍ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ عَدِيٍّ، أَخْبَرَنَا صَالِحُ بْنُ

حَسَّانَ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِسَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ: مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَوْرَعَ مِنْ فُلانٍ، قَالَ: " هَلْ رَأَيْتَ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ؟ " قَالَ: لا، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَوْرَعَ مِنْهُ "

Sâlih b. Hassân'ın naklettiğine göre bir adam Saîd b. el-Müseyyeb'e: "Falan kişiden daha fazla verâ sahibi kimseyi göremedim" deyince, ona: "Ali b. el-Hüseyin'i gördün mü?" dedi. "Hayır" deyince Saîd b. el-Müseyyeb: "Ondan daha çok verâ sahibi kimseyi görmedim" görmedim.

(٣٦٧٧)- [١٤١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ النَّاقِدُ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ الزُّهْرِيُّ: " لَمْ أَرَ هَاشِمِيًّا أَفْضَلَ مِنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ "

Zührî der ki: "Ali b. el-Hüseyin'den daha faziletli bir Hâşimî görmedim."

(٣٦٧٨)- [١٤١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي حَازِمَ، يَقُولُ: " مَا رَأَيْتُ هَاشِمِيًّا أَفْضَلَ مِنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ "

Ebû Hâzım der ki: "Ali b. el-Hüseyin'den daha saygın bir Hâşimî görmedim."

(٣٦٧٩)- [١٤١/٣] حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ كَيْسَانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ هَارُونَ بْنِ أَبِي عِيسَى، أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ حَاتِمِ بْنِ أَبِي صَغِيرَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: " دَخَلَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ فِي مَرَضِهِ، فَجَعَلَ يَبْكِي، فَقَالَ: مَا شَأْنُكَ؟ قَالَ: عَلَيَّ دَيْنٌ؟ قَالَ: كَمْ هُوَ؟ قَالَ: خَمْسَةَ عَشَرَ أَلْفَ دِينَارٍ، قَالَ: فَهُوَ عَلَيَّ "

Amr b. Dînar bildiriyor: Hastalığı sırasında Muhammed b. Usâme b. Zeyd'in yanına Ali b. el-Hüseyin girdi. Muhammed ağlamaya başlayınca, Ali: "Neden ağlıyorsun?" diye sordu. Muhammed: "Borcum var" deyince Ali: "Ne kadar?" diye sordu. Muhammed: "Onbeş bin dinar" karşılığını verince Ali: "Borcunu ben üstlendim" dedi.

(٣٦٨٠)- [٣٦٨٣] أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْبَغْدَادِيُّ، فِي كِتَابِهِ وَحَدَّثَنِي عَنْهُ عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُثْمَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا مَخْلَدُ بْنُ مَالِكٍ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، فَقَالَ: يَا زُهَرِيُّ، فِيمَ كُنْتُمْ؟ قُلْتُ: تَذَاكَرْنَا الصَّوْمَ، فَأَجْمَعَ رَأْيِي وَرَأْيُ أَصْحَابِي عَلَى أَنَّهُ لَيْسَ مِنَ الصَّوْمِ شَيْءٌ وَاجِبٌ إِلا شَهْرَ رَمَضَانَ، فَقَالَ: يَا زُهَرِيُّ، لَيْسَ كَمَا قُلْتُمْ، " الصَّوْمُ عَلَى أَرْبَعِينَ وَجْهًا، عَشَرَةٌ مِنْهَا وَاجِبَةٌ كَوُجُوبِ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَعَشَرَةٌ مِنْهَا حَرَامٌ، وَأَرْبَعَةَ عَشْرَةَ خَصْلَةً صَاحِبُهَا بِالْخِيَارِ إِنْ شَاءَ صَامَ، وَإِنْ شَاءَ أَفْطَرَ، وَصَوْمُ النَّذْرِ وَاجِبٌ، وَصَوْمُ الاعْتِكَافِ وَاجِبٌ "، قَالَ: قُلْتُ: فَسِّرْهُنَّ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، قَالَ: " أَمَّا الْوَاجِبُ: فَصَوْمُ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ، يَعْنِي فِي قَتْلِ الْخَطَأِ، لِمَنْ لَمْ يَجِدِ الْعِتْقَ قَالَ تَعَالَى: ﴿وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَأً﴾، وَصِيَامُ ثَلاثَةِ أَيَّامٍ فِي كَفَّارَةِ الْيَمِينِ، لِمَنْ لَمْ يَجِدِ الإِطْعَامَ، قَالَ اللَّهُ ﷻ: ﴿ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ﴾، وَصِيَامُ حَلْقِ الرَّأْسِ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ﴾ صَاحِبُهُ بِالْخِيَارِ إِنْ شَاءَ صَامَ ثَلاثًا، وَصِيَامُ دَمِ الْمُتْعَةِ، لِمَنْ لَمْ يَجِدِ الْهَدْيَ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ﴾، وَصَوْمُ جَزَاءِ الصَّيْدِ، قَالَ اللَّهُ ﷻ: ﴿وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ﴾، وَإِنَّمَا يُقَوَّمُ ذَلِكَ الصَّيْدُ قِيمَةً، ثُمَّ يُقَصُّ ذَلِكَ الثَّمَنُ عَلَى الْحِنْطَةِ، وَأَمَّا الَّذِي صَاحِبُهُ بِالْخِيَارِ: فَصَوْمُ يَوْمِ الاثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ، وَصَوْمُ سِتَّةِ أَيَّامٍ مِنْ شَوَّالٍ بَعْدَ رَمَضَانَ، وَيَوْمِ عَرَفَةَ، وَيَوْمِ عَاشُورَاءَ، كُلُّ ذَلِكَ صَاحِبُهُ بِالْخِيَارِ إِنْ شَاءَ صَامَ، وَإِنْ شَاءَ أَفْطَرَ، وَأَمَّا صَوْمُ الإِذْنِ: فَالْمَرْأَةُ لا تَصُومُ تَطَوُّعًا إِلا بِإِذْنِ زَوْجِهَا، وَكَذَلِكَ الْعَبْدُ، وَالأَمَةُ، وَأَمَّا صَوْمُ الْحَرَامِ: فَصَوْمُ يَوْمِ الْفِطْرِ، وَيَوْمِ الأَضْحَى، وَأَيَّامِ التَّشْرِيقِ، وَيَوْمِ الشَّكِّ نُهِينَا أَنْ نَصُومَهُ كَرَمَضَانَ وَصَوْمُ الْوِصَالِ حَرَامٌ، وَصَوْمُ الصَّمْتِ حَرَامٌ، وَصَوْمُ نَذْرِ الْمَعْصِيَةِ حَرَامٌ، وَصَوْمُ الدَّهْرِ حَرَامٌ، وَالضَّيْفُ لا يَصُومُ إِلا بِإِذْنِ صَاحِبِهِ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " مَنْ نَزَلَ عَلَى قَوْمٍ فَلا يَصُومَنَّ تَطَوُّعًا إِلا بِإِذْنِهِمْ "، وَيُؤْمَرُ الصَّبِيُّ بِالصَّوْمِ إِذَا لَمْ يُرَاهِقْ تَأْنِيسًا وَلَيْسَ بِفَرْضٍ، وَكَذَلِكَ مَنْ أَفْطَرَ لِعِلَّةٍ مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ ثُمَّ وَجَدَ قُوَّةً فِي بَدَنِهِ أُمِرَ

بِالإِمْسَاكِ، وَذَلِكَ تَأْدِيبُ اللَّهِ ﷾ وَلَيْسَ بِفَرْضٍ، وَكَذَلِكَ الْمُسَافِرُ إِذَا أَكَلَ أَوَّلَ النَّهَارِ ثُمَّ قَدِمَ أُمِرَ بِالإِمْسَاكِ، وَأَمَّا صَوْمُ الإِبَاحَةِ: فَمَنْ أَكَلَ أَوْ شَرِبَ نَاسِيًا مِنْ غَيْرِ عَمْدٍ، فَقَدْ أُبِيحَ لَهُ ذَلِكَ، وَأَجْزَأَهُ عَنْ صَوْمِهِ، وَأَمَّا صَوْمُ الْمَرِيضِ، وَصَوْمُ الْمُسَافِرِ، فَإِنَّ الْعَامَّةَ اخْتَلَفَتْ فِيهِ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: يَصُومُ، وَقَالَ قَوْمٌ: لا يَصُومُ، وَقَالَ قَوْمٌ: إِنْ شَاءَ صَامَ، وَإِنْ شَاءَ أَفْطَرَ، وَأَمَّا نَحْنُ، فَنَقُولُ: يُفْطِرُ فِي الْحَالَيْنِ جَمِيعًا، فَإِنْ صَامَ فِي السَّفَرِ وَالْمَرَضِ، فَعَلَيْهِ الْقَضَاءُ، قَالَ اللَّهُ ﷾ ﴿فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ " [١٤١/٣]

Zührî bildiriyor: Ali b. el-Hüseyn b. Ali'nin yanına girdik. Bize: "Ey Zührî! Neler yaptınız?" diye sorunca şöyle dedim: "Arkadaşlarımla oruç konusunda müzakere yaptık. Sonunda Ramazan ayı dışında tutulması vacip (farz) olan bir orucun olmadığı kararına vardık." Ali ise şöyle dedi: "Ey Zührî! Mesele dediğiniz gibi değil. Zira orucun kırk çeşidi vardır. Bunların onu Ramazan ayı gibi vacip (farz), onu da haramdır. Ondört yerde de kişinin tercihine bağlıdır, yani ister tutar, isterse de tutmaz. Ayrıca adak orucu ile itikâf orucu vaciptir." Ona: "Ey Resûlullah'ın torunu! Bunu bize açıklasana" dediğimde, şöyle karşılık verdi:

Vacip (farz) olan oruçlar Ramazan ayında tutulan oruç ile hatayla adam öldürmede peşpeşe iki ay tutulan oruçtur. Allah şöyle buyurur: **"Yanlışlıkla olması dışında bir müminin bir mümini öldürmeye hakkı olamaz. Yanlışlıkla bir mümini öldüren kimsenin, mümin bir köle azat etmesi ve ölenin ailesine teslim edilecek bir diyet vermesi gereklidir. Meğer ki ölünün ailesi o diyeti bağışlamış ola. (Bu takdirde diyet vermez). Eğer öldürülen mümin olduğu halde, size düşman olan bir toplumdan ise mümin bir köle azat etmek lâzımdır. Eğer kendileriyle aranızda antlaşma bulunan bir toplumdan ise ailesine teslim edilecek bir diyet ve bir mümin köleyi azat etmek gerekir. Bunları bulamayan kimsenin, Allah tarafından tövbesinin kabulü için iki ay peşpeşe oruç tutması lâzımdır. Allah her şeyi bilendir, hikmet sahibidir."**[1]

Yemin kefâreti ve hacda başı tıraş etme konusundaki üç günlük oruç ile hac günlerinde umre ile faydalanma konusundaki on günlük oruç, kişinin tercihine bırakılmıştır. Dilerse bedelini verir, dilerse de oruç tutar. Allah şöyle buyurur: "**Haccı ve umreyi Allah için tam yapın. Eğer (bunlardan) alıkonursanız kolayınıza gelen kurbanı gönderin. Kurban, yerine varıncaya kadar başlarınızı tıraş etmeyin. Sizden her kim hasta olursa yahut başından bir rahatsızlığı varsa, oruç veya sadaka veya kurban olmak üzere fidye gerekir. (Hac yolculuğu için) emin olduğunuz vakit kim hac günlerine kadar umre ile faydalanmak isterse, kolayına gelen bir kurban kesmek gerekir. Kurban kesmeyen kimse hac günlerinde üç, memleketine döndüğü zaman yedi olmak üzere oruç tutar ki, hepsi tam on gündür. Bu söylenenler, ailesi Mescid-i Haram civarında oturmayanlar içindir. Allah'tan korkun. Biliniz ki Allah'ın vereceği ceza ağırdır.**"[1]

---

[1] Nisâ Sur. 92

Aynı şekilde ihramlı iken avlanmanın cezası olan oruç da kişinin tercihine bırakılmıştır. Allah bu konuda da şöyle buyurur: "**Ey inananlar! İhramlı iken avı öldürmeyin. Sizden bile bile onu öldürene, ehli hayvanlardan öldürdüğü kadar olduğuna içinizden iki adil kimsenin hükmedeceği, Kâbe'ye ulaşacak bir kurbanı ödeme, yahut düşkünlere yemek yedirme şeklinde kefâret ya da yaptığının ağırlığını tatmak üzere bunlara denk oruç tutma vardır...**"[2] Burada avlanılan hayvana bir değer biçilir, o değer üzerinden de buğday miktarı hesaplanır. Kişi dilerse bunu öder, dilerse de buna denk olacak şekilde oruç tutar.

Yine haftanın Pazartesi ve Perşembe günlerinde, Şevvâl ayından altı gün, Arefe günü ve Aşûra günü tutulan oruçlar kişinin isteğine bağlıdır. Kişi isterse bu günlerde oruç tutar, isterse de tutmaz. İzne bağlı olan oruç da evli kadının tutacağı oruçtur. Zira evli kadın, kocasının izni olmadan nafile oruç tutamaz. Köle ve cariye için de aynı durum (izin) geçerlidir.

Haram olan oruçlara gelince, Kurban ve Ramazan bayramlarında, teşrîk günlerinde, şekk gününde (ki bu günü Ramazandanmış gibi tutmamız yasaklanmıştır) tutulan oruçlardır. Aynı şekilde iki günü iftar etmeden birbirine bağlayarak tutulan oruç, konuşmadan susma şeklinde tutulan oruç, masiyete giren bir adağın orucu ve ömür boyu tutulan oruç haramdır.

---

[1] Bakara Sur. 196

[2] Mâide Sur. 95

Misafir de ev sahibinin izni olmadan nafile orucu tutamaz. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Her kim birilerinin yanında misafir olursa onların izni olmadan nafile oruç tutmasın."* Henüz buluğa ermemişse çocuğa da oruç tutması söylenir, ancak bu, farz olduğu için değil de alıştırmak için olmalıdır. Başladığı orucu herhangi bir rahatsızlıktan dolayı bozan kişi, ilerideki saatlerde kendini iyi hissederse orucuna devam etmelidir. Bu da farz değil, Allah'ın bir cezası niteliğindedir. Aynı şekilde yolcu olan kişi (Ramazan ayında) günün başlarında yemek yemişse ve gün içinde memleketine dönmüşse günün kalan kısmını oruçlu geçirmesi gereklidir.

İbahe orucunda da, kasıt olmaksızın unutarak bir şey yiyip içen kişiye bu yediği içtiği şeyler ona mubah olur ve orucuna bir zarar vermez.

Hastanın ve yolcunun orucuna gelince, âlimlerin geneli bu konuda ihtilaf etmişlerdir. Bazıları oruç tutacaklarını söylerken, bazıları da tutamayacaklarını söylemişlerdir. Bazıları da bunu kişinin tercihine bırakmış: "Hasta veya yolcu dilerse oruç tutar dilerse de tutmaz" demişlerdir. Biz ise her iki halde de oruç tutmaması gerektiğini düşünüyoruz. Yani kişi hasta veya yolcu ise ve oruç tuttuysa bunu kaza etmesi gerekir. Zira Allah şöyle buyurur: "**...İçinizden hasta olan veya yolculukta bulunan ise, diğer günlerde, tutamadığı günler sayısınca tutar...**"[1]

Ali b. el-Hüseyin çok hadis nakletmiştir. İbn Abbâs'tan, Câbir, Mervan, Safiyye, Ümmü Seleme ve diğer sahabeden hadis dinlemiştir.

Takrîb 2924-a, Takrîb 1084, Takrîb 2275, Takrîb 2086, Takrîb 2087, Takrîb 1518, Takrîb 4349

Muhammed b. el-Münkedir

Onlardan biri de; bakıp ibret alan, zikredip af dileyen, Ebû Abdullah Muhammed b. el-Münkedir. Af dileyip ibret almış, ibret aldıkça meşhur olmuştur.

---

[1] Bakara Sur. 184

Derler ki: Tasavvuf, hata yapmadan ibret almak, zaman geçirmeden af dilemektir.

(٣٦٨٨)- [١٤٦/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ كَثِيرٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْفَضْلِ الأُنَيْسِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ بَعْضَ مَنْ يَذْكُرُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ أَنَّهُ بَيْنَا هُوَ ذَاتَ لَيْلَةٍ قَائِمٌ يُصَلِّي إِذِ اسْتَبْكَى وَكَثُرَ بُكَاؤُهُ حَتَّى فَزِعَ أَهْلُهُ، وَسَأَلُوهُ: مَا الَّذِي أَبْكَاهُ، فَاسْتَعْجَمَ عَلَيْهِمْ، وَتَمَادَى فِي الْبُكَاءِ، فَأَرْسَلُوا إِلَى أَبِي حَازِمٍ، فَأَخْبَرُوهُ بِأَمْرِهِ، فَجَاءَ أَبُو حَازِمٍ إِلَيْهِ، فَإِذَا هُوَ يَبْكِي، قَالَ: " يَا أَخِي، مَا الَّذِي أَبْكَاكَ؟ قَدْ رُعْتَ أَهْلَكَ، أَفَمِنْ عِلَّةٍ؟ أَمْ مَا بِكَ ؟ قَالَ: فَقَالَ: إِنَّهُ مَرَّتْ بِي آيَةٌ فِي كِتَابِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى قَالَ: وَمَا هِيَ؟ قَالَ: قَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ﴾، قَالَ: فَبَكَى أَبُو حَازِمٍ، أَيْضًا مَعَهُ وَاشْتَدَّ بُكَاؤُهُمَا، قَالَ: فَقَالَ بَعْضُ أَهْلِهِ لأَبِي حَازِمٍ: جِئْنَا بِكَ لِتُفَرِّجَ عَنْهُ فَزِدْتَهُ، قَالَ: فَأَخْبَرَهُمْ مَا الَّذِي أَبْكَاهُمَا "

Yahyâ b. el-Fadl el-Uneysî bildiriyor: Birinin bana bildirdiğine göre Muhammed b. el-Münkedir bir gece namaz kılarken ağlamaya başladı. Ağlaması o kadar arttı ki ailesi ondan yana korkmaya başladılar ve kendisini ağlatan şeyin ne olduğunu sordular. Ancak bunun sebebini anlayamadılar ve Muhammed'in ağlaması da devam etti. Bunun üzerine Ebû Hâzım'a haber gönderip durumu ona anlattılar. Ebû Hâzım geldiğinde Muhammed hâlâ ağlıyordu. Ebû Hâzım ona: "Kardeşim! Seni ağlatan şey nedir? Ailen endişeye kapıldı. Bir rahatsızlığın mı var? Nen var?" diye sorunca, Muhammed: "Allah'ın Kitabı'ndan okuduğum bir âyet dolayısıyla" dedi. Ebû Hâzım: "Hangi âyet?" diye sorunca, Muhammed: **"Hâlbuki (o gün) onlar için, Allah tarafından, hiç hesaba katmadıkları şeyler ortaya çıkmıştır"**[1] âyeti" karşılığını verdi. Bu kez Ebû Hâzım da Muhammed'le birlikte ağlamaya başladı ve ağlamaları da giderek arttı. Muhammed'in ailesi Ebû Hâzım'a: "Onu sakinleştirmen için seni çağırdık, oysa sen ağlamasını daha da arttırdın!" dediklerinde, Ebû Hâzım, neden ağladıklarını onlara söyledi.

---

[1] Zümer Sur. 47

(٣٦٨٩)- [١٤٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو الْفَرَجِ أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ النَّسَائِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا عَتِيقُ بْنُ سَالِمٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ: " أَنَّهُ جَزِعَ عِنْدَ الْمَوْتِ، فَقِيلَ لَهُ: لِمَ تَجْزَعُ؟ فَقَالَ: " أَخْشَى آيَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ ﷾ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ﴾، وَإِنِّي أَخْشَى أَنْ يَبْدُوَ لِي مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ أَكُنْ أَحْتَسِبُ "

İkrime der ki: Muhammed b. el-Münkedir, ölüm döşeğindeyken endişeye kapılınca kendisine: "Neden endişeleniyorsun?" diye soruldu. O da şöyle karşılık verdi: "Allah'ın Kitabı'nda olan: «**Eğer yerde ne varsa hepsi ve onunla birlikte bir misli daha o zulmedenlerin olsaydı, kıyamet gününde azabın fenalığından (kurtulmak için) elbette bunları feda ederlerdi. Hâlbuki (o gün) onlar için, Âllah tarafından, hiç hesaba katmadıkları şeyler ortaya çıkmıştır**»[1] âyetinden dolayı endişeleniyorum. Zira Allah tarafından hiç de hesaba katmadığım şeylerle karşılaşmaktan korkuyorum."

(٣٦٩٠)- [١٤٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنِي الْمُنْكَدِرُ، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدٌ يَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ فَيَتَوَضَّأُ، ثُمَّ يَدْعُو، فَيَحْمَدُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَيُثْنِي عَلَيْهِ وَيَشْكُرُهُ، ثُمَّ يَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالذِّكْرِ، فَقِيلَ لَهُ: لِم تَرْفَعُ صَوْتَكَ؟ قَالَ: " إِنَّ لِي جَارًا يَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالْوَجِيعِ، وَأَنَا أَرْفَعُ صَوْتِي بِالنِّعْمَةِ "

Münkedir bildiriyor: (Babam) Muhammed b. el-Münkedir gece vakti kalkıp abdestini alıp dua ederdi. Allah'a hamdü senada bulunup şükrettikten sonra da zikirde sesini yükseltirdi. Bir defasında kendisine: "Zikir ederken neden sesini yükseltiyorsun?" diye sorulduğunda: "Hasta olan bir komşum var. Acısından dolayı da sesi yüksek çıkıyor. Ben de bana verilen nimete şükürde sesimi yükseltiyorum" karşılığını verdi.

---

[1] Zümer Sur. 47

(٣٦٩١)- [١٤٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ الْحَذَّاءُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، حَدَّثَنِي الْعَلاءُ الْعَطَّارُ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ رُبَّمَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يُصَلِّي، وَيَقُولُ: كَمْ مِنْ عَيْنٍ الآنَ سَاهِرَةٍ فِي رُزْئٍ، وَكَانَ لَهُ جَارٌ مُبْتَلًى، فَكَانَ يَرْفَعُ صَوْتَهُ مِنَ اللَّيْلِ يَصِيحُ، وَكَانَ مُحَمَّدٌ يَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالْحَمْدِ، فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ، فَقَالَ: " يَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالْبَلاءِ، وَأَرْفَعُ صَوْتِي بِالنِّعْمَةِ"

Süfyân bildiriyor: Muhammed b. el-Münkedir bazen gece kalkıp abdest alarak namaz kılar ve şöyle derdi: "Bu anda uğradığı bir felaketten dolayı gözleri uykusuz olan nice kimseler vardır." Hakikaten de başında musibeti olan bir komşusu vardı. Geceleyin yüksek sesle ahüzar ederdi. Muhammed b. el-Münkedir de hamd ederken sesini yükseltirdi: "Neden sesini yükseltiyorsun?" diye sorulunca şöyle karşılık verdi: "Komşum başındaki beladan dolayı sesini yükseltiyor. Ben de nimete şükürde sesimi yükseltiyorum."

(٣٦٩٢)- [١٤٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا أَبُو إِسْمَاعِيلَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ الْأُوَيْسِيُّ، ثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، قَالَ: «كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ سَيِّدَ الْقُرَّاءِ، وَلَا يَكَادُ أَحَدٌ يَسْأَلُهُ عَنْ حَدِيثٍ إِلَّا كَانَ يَبْكِي»

Mâlik b. Enes der ki: "Muhammed b. el-Münkedir âlimlerin efendisiydi. Ne zaman birisi ona bir hadis sorsa (ondan rivayet etmesini istese) ağlardı."

(٣٦٩٣)- [١٤٧/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ كَثِيرٍ، حَدَّثَنِي أَبُو يَعْقُوبَ الْجُبْنِيُّ، قَالَ: " اجْتَمَعُوا حَوْلَ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ وَهُوَ يُصَلِّي، وَكَانَ رَجُلا عَابِدًا، فَانْصَرَفَ إِلَيْهِمْ، فَقَالَ: " أَتْعَبْتُمُ الْوَاعِظِينَ، إِلَى مَتَى تُسَاقُونَ سَوْقَ الْبَهَائِمِ؟ "

Ebû Yâkûb el-Cübnî'nin naklettiğine göre Muhammed b. el-Münkedir ibadetlerine sadık biriydi. Bir gün namaz kılarken etrafında toplandılar. Namazını bitirdi. Onlara dönüp: "Vaizleri yordunuz. Ne zamana kadar sürü gibi güdüleceksiniz?" dedi.

(٣٦٩٤)- [٣/١٤٧] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، حَدَّثَنَا جُبَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ الرَّازِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَارِثَ الصَّوَّافَ، يَقُولُ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ: " كَابَدْتُ نَفْسِي أَرْبَعِينَ سَنَةً حَتَّى اسْتَقَامَتْ "

Muhammed b. el-Münkedir der ki: “Nefsim sıkıntılar içinde kırk yıl boyunca kıvrandıktan sonradır ki ancak dosdoğru yola girebilmiştir.”

(٣٦٩٥)- [٣/١٤٧] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ الدَّوْرَقِيُّ، حَدَّثَنِي زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ وُهَيْبٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: " كُنْتُ أُمْسِكُ عَلَى أَبِي الْمُصْحَفَ، قَالَ: فَمَرَّتْ مَوْلَاةٌ لَهُ، فَكَلَّمَهَا، فَضَحِكَ إِلَيْهَا، ثُمَّ أَقْبَلَ يَقُولُ: إِنَّا لِلَّهِ، إِنَّا لِلَّهِ، حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ قَدْ حَدَثَ شَيْءٌ، فَقُلْتُ: مَا لَكَ؟ فَقَالَ: أَمَا كَانَ لِي فِي الْقُرْآنِ شُغْلٌ حَتَّى مَرَّتْ هَذِهِ فَكَلَّمْتُهَا "

Ömer b. Muhammed b. el-Münkedir der ki: Babama mushaf tutuyordum. Bir azatlı cariyesi geldi, onunla konuşurken yüzüne güldü. Sonra da kendi kendine “Allah Allah, Allah Allah” demeye başladı. Ben bir şey olduğunu sandım: “Ne oldu?” dedim. Şöyle dedi: “Ne güzel Kur'ân'la uğraşıyordum, o gelince onunla konuşmaya başladım.”

(٣٦٩٦)- [٣/١٤٧] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ بِشْرٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ زَيْدٍ، قَالَ: " أَتَى صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ وَهُوَ فِي الْمَوْتِ، قَالَ: فَقَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، كَأَنِّي أَرَاكَ قَدْ شَقَّ عَلَيْكَ الْمَوْتُ، قَالَ: فَمَا زَالَ يُهَوِّنُ عَلَيْهِ الأَمْرَ، وَيَنْجَلِي عَنْ مُحَمَّدٍ، حَتَّى إِذْ إِنَّ وَجْهَهُ لَكَأَنَّهُ الْمَصَابِيحُ، ثُمَّ قَالَ لَهُ مُحَمَّدٌ: لَوْ تَرَى مَا أَنَا فِيهِ لَقَرَّتْ عَيْنُكَ، ثُمَّ قَضَى، رَحِمَهُ اللَّهُ "

İbn Zeyd bildiriyor: Safvân b. Süleym, ölüm döşeğinde olan Muhammed b. el-Münkedir'in yanına geldi. Kendisine: “Ey Ebû Abdillah! Bakıyorum da sanki ölüm seni sadece ziyarete gelmiş” yönünde sözler söyleyerek durumunu biraz da olsa hafifletmek istedi. Muhammed de o kadar rahatladı ki yüzü bir lamba gibi parlamaya başladı. Sonra Safvân'a: "Şu an içinde bulunduğum durumu bir görebilseydin için huzurla dolardı!" dedi ve ardından vefat etti.

(٣٦٩٧)- [١٤٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ فَارِسٍ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ، حَدَّثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، حَدَّثنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي أَبُو عَقِيلٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: " بَلَغَنِي أَنَّ الْجَبَلَيْنِ إِذَا أَصْبَحَا نَادَى أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ يُنَادِيهِ بِاسْمِهِ، فَيَقُولُ: أَيْ فُلانُ، هَلْ مَرَّ بِكَ الْيَوْمَ ذَاكِرٌ لِلَّهِ؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ، فَيَقُولُ: لَقَدْ أَقَرَّ اللَّهُ عَيْنَكَ، لَكِنْ مَا مَرَّ بِي ذَاكِرٌ لِلَّهِ ﷾ الْيَوْمَ "

Muhammed b. el-Münkedir der ki: Duyduğuma göre, karşı karşıya bulunan iki dağ, sabah olduğunda biri diğerine adıyla seslenip: "Ey Falan! Bugün sana Allah'ı zikreden biri uğradı mı?" diye sorar. Öbürü: "Evet" deyince, beriki: "Gözün aydın, ne yazık ki bu gün bana bir Allah zakiri uğramadı" der.

(٣٦٩٨)- [١٤٨/٣] حَدَّثنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثنَا حَجَّاجٌ، حَدَّثنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، حَدَّثَنِي وُهَيْبٌ الْمَكِّيُّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: بَيْنَا أَنَا جَالِسٌ مَعَ أَبِي فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذْ مَرَّ بِنَا رَجُلٌ يُحَدِّثُ النَّاسَ، وَيُفْتِيهِمْ وَيَقُصُّ، قَالَ: فَدَعَاهُ أَبِي، فَقَالَ لَهُ: " يَا أَبَا فُلانٍ، إِنَّ الْمُتَكَلِّمَ يَخَافُ مَقْتَ اللَّهِ ﷾ وَإِنَّ الْمُسْتَمِعَ يَرْجُو رَحْمَةَ اللَّهِ ﷾ "

Ömer b. Muhammed b. el-Münkedir der ki: Babamla birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'inde otururken, yanımıza insanlara hadis okuyan, fetva veren, hikâyeler okuyan birisi geldi. Babam onu yanına çağırdı: "Ey Falan! Konuşan Allah'ın gazabından korkar, dinleyen de Allah'ın rahmetini arzular."

(٣٦٩٩)- [١٤٨/٣] حَدَّثنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثنَا أَحْمَدُ الدَّوْرَقِيُّ، حَدَّثنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمَوْصِلِيُّ، حَدَّثنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ جَابِرٍ،

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: " إِنَّ الْمُتَكَلِّمَ يَخَافُ مَقْتَ اللَّهِ، وَإِنَّ الْمُسْتَخْرِجَ يَرْجُو رَحْمَةَ اللَّهِ ﷾ "

Muhammed b. el-Münkedir der ki: “Konuşan Allah'ın gazabından korkar, müctehid de Allah'ın rahmetini umar.”

(٣٧٠٠)- [١٤٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ حَمْدَانَ، حَدَّثَنَا الْحَنَفِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَحْفَظُ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ فِي وَلَدِهِ وَوَلَدِ وَلَدِهِ، وَيَحْفَظُهُ فِي دُوَيْرَتِهِ وَفِي دُوَيْرَاتٍ حَوْلَهُ، فَمَا يَزَالُونَ فِي حِفْظٍ وَعَافِيَةٍ مَا كَانَ بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ"

Muhammed b. el-Münkedir der ki: “Allah, mümin kulunun çocuklarını, torunlarını, yaşadığı bölgeyi ve komşu bölgeyi de muhafaza eder. Mümin kul aralarında bulunduğu müddetçe de bu kimseler, Allah'ın muhafaza ve koruması altında olurlar.”

(٣٧٠١)- [١٤٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّاسٍ، حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ خِدَاشٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمَاجِشُونِ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ، يَقُولُ: " بَلَغَنِي أَنَّ آدَمَ، عَلَيْهِ السَّلامُ لَمَّا مَاتَ ابْنُهُ، قَالَ: يَا حَوَّاءُ، مَاتَ ابْنُكِ، قَالَتْ: وَمَا الْمَوْتُ؟ قَالَ: لا يَأْكُلُ، وَلا يَشْرَبُ، وَلا يَقُومُ، وَلا يَمْشِي، وَلا يَتَكَلَّمُ أَبَدًا، قَالَ: فَصَاحَتْ حَوَّاءُ، فَقَالَ آدَمُ: عَلَيْكِ الرَّنَّةُ وَعَلَى بَنَاتِكِ، وَأَنَا وَبَنِيَّ مِنْهَا بَرَاءٌ "

Muhammed b. el-Münkedir der ki: Duyduğuma göre; Hz. Âdem'in oğlu öldüğünde: “Ey Havva! Oğlun öldü” demiş. Havva “Ölüm ne ki?” diye sorunca, Âdem: “Ölen kişi kesinlikle yiyemez, içemez, kalkamaz, yürüyemez ve konuşamaz” dedi. Havva çığlık atmaya başladı. Âdem şöyle dedi: “Ağlayıp sızlanma! Senin ve kızlarının olsun, ben ve oğullarım bundan uzağız.”

(٣٧٠٢)- [١٤٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَعْدَانَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجَوْهَرِيِّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: صَلَّى ابْنُ الْمُنْكَدِرِ عَلَى رَجُلٍ، فَقِيلَ لَهُ: تُصَلِّي عَلَى فُلانٍ، فَقَالَ: " إِنِّي أَسْتَحْيِي مِنَ اللَّهِ أَنْ يَعْلَمَ مِنِّي أَنَّ رَحْمَتَهُ تَعْجِزُ عَنْ أَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ "

Süfyân'ın naklettiğine göre Muhammed b. el-Münkedir bir adamın cenazesine katılmıştı. Kendisine: “Falan'ın namazını mı kılacaksın?” dediklerinde: “Allah'ın rahmetinin, bir kulu karşısında aciz olduğunu düşündüğümü görmesinden utanırım” dedi.

(٣٧٠٣)- [١٤٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ الدَّوْرَقِيُّ، حَدَّثَنِي حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ، قَالَ: بَعَثَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ إِلَى صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ، بِأَرْبَعِينَ دِينَارًا، ثُمَّ قَالَ لِبَنِيهِ: " يَا بَنِيَّ، مَا ظَنُّكُمْ بِرَجُلٍ فَرَّغَ صَفْوَنَ لِعِبَادَةِ رَبِّهِ ﷾ "

Ebû Ma'şer bildiriyor: Muhammed b. el-Münkedir, Safvân b. Süleym'e kırk dinar gönderdi ve dönüp çocuklarına şöyle dedi: “Oğullarım! Safvân'ın (maddi ihtiyaçlarını karşılayıp) Rabbine ibadeti için vaktini arttıran kişi hakkında ne düşünürsünüz?”

(٣٧٠٤)- [١٤٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ حَمْدَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ، يَقُولُ: " نِعْمَ الْعَوْنُ عَلَى تَقْوَى اللَّهِ ﷾ الْغِنَى "

Muhammed b. el-Münkedir der ki: “Allah'a karşı takvalı olmaya yardımcı olacak zenginlik, ne güzel bir yardımcıdır.”

(٣٧٠٥)- [١٤٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ غَنَّامٍ، حَدَّثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ وَاقِدٍ، قَالَ: قِيلَ لِمُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ: " أَيُّ الدُّنْيَا أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: " الإِفْضَالُ عَلَى الإِخْوَانِ "

Osmân b. Vakıd'ın naklettiğine göre Muhammed b. el-Münkedir'e: “Dünyada en fazla neyi seviyorsun?” diye sorduklarında: “Kardeşlere ikram etmek” diye cevap verdi.

(٣٧٠٦)- [١٤٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ، يَقُولُ لِمُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ: " مَا بَقِيَ مِنْ لَذَّتِكَ؟ قَالَ: " لِقَاءُ الإِخْوَانِ، وَإِدْخَالُ السُّرُورِ عَلَيْهِمْ "

Süfyân, Muhammed b. el-Münkedir'e: "Daha neyi tatmak istersin?" diye sorunca, Muhammed: "Kardeşlerle buluşmayı ve kalplerini sevinçle doldurmayı isterim" karşılığını verdi.

(٣٧٠٧)- [١٤٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ، قَالَ: " كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ بِمِنًى، وَكَانَ سَيِّدًا، يُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَيَجْتَمِعُ عِنْدَهُ الْقُرَّاءُ "

Ebû Ma'şer'in naklettiğine göre Muhammed b. el-Münkedir Mina'daydı ve orada saygın bir efendiydi. İnsanlara yemek yedirirdi, âlimler de etrafında toplanırdı."

(٣٧٠٨)- [١٤٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ بْنُ الْجُنَيْدِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: " إِنَّ مِنْ مُوجِبَاتِ الْمَغْفِرَةِ: إِطْعَامُ الْمِسْكِينِ السَّغْبَانِ "

Muhammed b. el-Münkedir der ki: "Bağışlanmayı gerektiren şeylerden biri de yoksul ile aç olanları doyurmaktır."

(٣٧٠٩)- [١٤٩/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: " يُمَكِّنُكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ إِطْعَامُ الطَّعَامِ، وَطِيبُ الْكَلامِ "

Muhammed b. el-Münkedir der ki: "Sizi cennete ulaştıracak şey; yemek yedirmek ve güzel konuşmaktır."

(٣٧١٠)- [١٤٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغَوِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا رَجُلٌ، عَنِ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ، أَنَّهُ

سُئِلَ: " أَيُّ الأَعْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: " إِدْخَالُ السُّرُورِ عَلَى الْمُؤْمِنِ "، قَالُوا: فَمَا بَقِيَ مِنْكَ مَا تَسْتَلِذُّهُ؟ قَالَ: " الإِفْضَالُ عَلَى الإِخْوَانِ "

Süfyân'ın birinden naklettiğine göre Muhammed b. el-Münkedir'e "Sana göre en güzel iş hangisidir?" diye sordular, "Mümini sevindirmektir" dedi. "Zevk alacağın bir şey kalmadı mı?" dediklerinde de: "Kardeşlere ikram etmek" dedi.

(٣٧١١)- [١٤٩/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى النَّيْسَابُورِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ يَحُجُّ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ، فَقِيلَ لَهُ: أَتَحُجُّ وَعَلَيْكَ دَيْنٌ؟ فَقَالَ: " الْحَجُّ أَقْضَى لِلدَّيْنِ "

Muhammed b. Sûka der ki: Muhammed b. el-Münkedir borcu olduğu halde haccederdi. Kendisine: "Borcun varken neden haccediyorsun?" diye sorulunca da: "Haccetmek borcun ödenmesini kolaylaştırır" karşılığını verdi.

(٣٧١٢)- [١٤٩/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَينِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنِي ابْنُ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: " كَانَ أَبِي يَحُجُّ بِالصِّبْيَانِ، فَيُقَالُ لَهُ: أَتَحُجُّ بِالصِّبْيَانِ؟ فَقَالَ: نَعَمْ أَعْرِضُهُمْ لِلَّهِ تَعَالَى "

Münkedir bildiriyor: "Babam, küçük çocuklarıyla birlikte haccederdi. Kendisine: "Çocuklarla mı haccediyorsun?" denildiği zaman da: "Evet! Onları Allah'a sunuyorum!" karşılığını verirdi.

(٣٧١٣)- [١٥٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ: " بِتُّ أَغْمِزُ رِجْلَ أُمِّي، وَبَاتَ عُمَرُ يُصَلِّي، وَمَا يَسُرُّنِي أَنَّ لَيْلَتِي بِلَيْلَتِهِ "

Muhammed b. el-Münkedir der ki: "Gece boyu ben annemin ayağını ovaladım, (oğlum) Ömer de namaz kıldı. Ama geceyi Ömer gibi namazla geçirmem yerine annemin ayağını ovalamam beni daha fazla mutlu eder."

(٣٧١٤)- [٣/١٥٠] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ الدَّوْرَقِيُّ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ: " أَنَّهُ كَانَ يَضَعُ خَدَّهُ عَلَى الأَرْضِ، ثُمَّ يَقُولُ لأُمِّهِ: قُومِي ضَعِي قَدَمَكِ عَلَى خَدِّي "

Câfer b. Süleymân der ki: Muhammed b. el-Münkedir yanağını yere koyar, sonra da annesine: "Kalk ve ayağınla yanağıma bas!" derdi.

(٣٧١٥)- [٣/١٥٠] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى يَعْنِي ابْنَ مَعِينٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ الْمَاجِشُونِ أَخُو يُوسُفَ، قَالَ: قَالَ أَبِي: " إِنَّ رُؤْيَةَ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ لَتَنْفَعُنِي فِي دِينِي "

Mâcişûn der ki: "Muhammed b. el-Münkedir'in görüşü, dinimde bana faydalı olmaktadır."

(٣٧١٦)- [٣/١٥٠] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا عَبَّاسٌ يَعْنِي ابْنَ الْمُفَضَّلِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: " دَخَلَ أَعْرَابِيٌّ الْمَدِينَةَ، فَرَأَى حَالَ بَنِي الْمُنْكَدِرِ، وَمَوْقِعَهُمْ مِنَ النَّاسِ، وَفَضْلَهُمْ، ثُمَّ خَرَجَ فَلَقِيَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: كَيْفَ تَرَكْتَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ؟ قَالَ: بِخَيْرٍ، وَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ مِنْ آلِ بَنِي الْمُنْكَدِرِ، فَكُنْ مِنْهُمْ "

Saîd b. Âmir der ki: Bedevinin biri Medine'ye girdi. Medine'de Münkedir oğullarının insanlar içindeki saygın konumunu ve faziletini gördü. Medine'den ayrıldığında onunla karşılaşan bir adam: "Medine ahalisini nasıl buldun?" diye sordu. Bedevi: "Çok iyi gördüm ve Münkedir oğullarının ailesinden biri olmak elinden geliyorsa bundan geri durma, onlardan biri ol!" karşılığını verdi.

(٣٧١٧)- [٣/١٥٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ أَبُو الْحُصَيْنِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ الْمَاجِشُونُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: " يُقَالُ فِي التَّوْرَاةِ: يَا ابْنَ آدَمَ، اتَّقِ رَبَّكَ، وَبَرَّ وَالِدَيْكَ، وَصِلْ رَحِمَكَ، أَمُدَّ لَكَ فِي عُمُرِكَ، وَأُيَسِّرْ لَكَ يُسْرَكَ، وَأَصْرِفْ عَنْكَ عُسْرَكَ "

Muhammed b. el-Münkedir der ki: Tevrat'ta şöyle deniliyor: "Ey Âdemoğlu! Rabbinden kork, anne ve babana iyi davran, akrabalarınla bağlantını kesme; senin ömrünü uzatırım, işlerini kolaylaştırırım, zorluklardan kurtarırım."

(٣٧١٨)- [١٥٠/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ قُسَيْطٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنْ مُحَمَّدٍ، قَالَ: " لَمَّا خُلِقَتِ النَّارُ، فَزِعَتِ الْمَلائِكَةُ فَزَعًا شَدِيدًا حَتَّى طَارَتْ أَفْئِدَتُهُمْ، فَلَمْ يَزَالُوا كَذَلِكَ حَتَّى خُلِقَ آدَمُ عَلَيْهِ السَّلامُ، فَلَمَّا خُلِقَ رَجَعَتْ إِلَيْهِمْ أَفْئِدَتُهُمْ، وَسَكَنَ عَنْهُمُ الَّذِي كَانُوا يَجِدُونَ "

Muhammed der ki: "Cehennem yaratıldığında, melekler öyle korktular ki korkudan kalpleri uçtu. Hz. Âdem yaratılıncaya kadar öyle kaldılar. Hz. Âdem yaratılınca kalpleri geri geldi ve bu durumdan kurtuldular."

(٣٧١٩)- [١٥١/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَيْنِ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الرُّشْدِينِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مَالِكٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: أَيْنَ الَّذِينَ كَانُوا يُنَزِّهُونَ أَنْفُسَهُمْ وَأَسْمَاعَهُمْ عَنِ اللَّهْوِ وَمَزَامِيرِ الشَّيْطَانِ، أَدْخِلُوهُمْ فِي رِيَاضِ الْجَنَّةِ، ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلائِكَةِ: أَسْمِعُوهُمْ حَمْدِي وَثَنَائِي، وَأَخْبِرُوهُمْ أَنْ لا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلا هُمْ يَحْزَنُونَ "

Muhammed b. el-Münkedir der ki: Allah, kıyamet gününde şöyle buyurur: "Nefislerini ve kulaklarını eğlenceden ve şeytanın müzik çalgılarından uzak tutanlar nerede? Onları cennet bahçelerine alın." Sonra meleklere şöyle emreder: "Onlara övgülerimi ve takdirlerimi duyurun, bundan sonra onlara korku ve üzüntü olmadığını da haber verin."

Takrîb 3835-a

(٣٧٢١)- [١٥١/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْحِمْصِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي غَسَّانَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ، يَقُولُ: " لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لا يَخْلُصُ فِيهِ، إِلا مَنْ دَعَا كَدُعَاءِ الْغَرِيقِ "

Muhammed b. el-Münkedir der ki: "İnsanlara öyle bir zaman gelecek ki, ancak boğulmak üzere olanın ettiği dua gibi dua edebilenler ihlâslı sayılacaktır."

(٣٧٢٢)- [١٥١/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سُلَيْمَانَ الْهَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ، وَأَصْحَابًا لَهُ كَانُوا فِي أَرْضِ الرُّومِ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: " لَوْ كَانَ الآنَ عِنْدَنَا مِنْ جُبْنِ الْمُكَتَّبَةِ الرَّطْبَةِ، قَالَ: فَإِذَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ عَلَى الطَّرِيقِ مِكْتَلٌ مَخِيطٌ عَلَيْهِ فِيهِ جُبْنٌ رَطْبٌ، فَقَالُوا: لَوْ كَانَ عِنْدَنَا عَسَلٌ فَأَكَلْنَا بِهِ، فَإِذَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ قَارُورَةٌ فِيهَا عَسَلٌ "

Abdurrahmân b. Zeyd b. Eslem bildiriyor: Muhammed b. el-Münkedir ve bazı arkadaşları Bizans diyarındayken birisi: "Şimdi yanımızda taze peynir olsaydı" dedi. Baktıklarında önlerinde yolda ağzı kapalı bir zembilde taze peynir olduğunu gördüler ve: "Keşke yanımızda bal olsaydı peynirle beraber yerdik" dediler. Yine önlerinde içi bal dolu bir kap gördüler.

(٣٧٢٣)- [١٥١/٣] حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ كَيْسَانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا الأَصْمَعِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: " دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ فَإِذَا شَيْخٌ يَدْعُو عِنْدَ الْمِنْبَرِ بِالْمَطَرِ، فَجَاءَ الْمَطَرُ، وَجَاءَ بِصَوْتٍ، فَقَالَ: يَا رَبِّ، لَيْسَ هَكَذَا أُرِيدُ، فَتَبِعْتُهُ حَتَّى دَخَلَ دَارَ آلِ حَزْمٍ، أَوْ دَارَ آلِ عُثْمَانَ فَعَرَفْتُ مَكَانَهُ، فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ شَيْئًا، فَأَبَى، فَقُلْتُ: أَتَحُجُّ مَعِي؟ فَقَالَ: هَذَا شَيْءٌ لَكَ فِيهِ أَجْرٌ فَأَكْرَهُ أَنْ أُنَفِّسَ نَفْسِي عَلَيْكَ، وَأَمَّا شَيْءٌ آخُذُهُ فَلا "

Muhammed b. el-Münkedir der ki: Mescide girdiğimde bir ihtiyarın yağmur duası yaptığını gördüm. Yağmur şiddetli bir şekilde yağınca ihtiyar: "Ya Rab! Ben öyle istememiştim" dedi. Ben adamı takip ettim ve Hazmgiller veya Osmângillerin evine girdiğini gördüm ve yerini öğrendim. Ona bir şey vermek isteyince kabul etmedi. Ben: "Benimle hac eder misin?" deyince ise: "Bunda senin için sevap vardır. Benim yüzümden bu sevaptan mahrum olmanı istemem. Bir şey vermek istemene gelince ise bunu kabul edemem" karşılığını verdi.

(٣٧٢٤)- [١٥٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْهَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ زَيْدٍ، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ: " إِنِّي لَلَيْلَةً حِذَاءَ هَذَا الْمِنْبَرِ جَوْفَ اللَّيْلِ أَدْعُو، إِذَا إِنْسَانٌ عِنْدَ أُسْطُوَانَةٍ مُقَنِّعٌ رَأْسَهُ، فَأَسْمَعُهُ يَقُولُ: أَيْ رَبِّ، إِنَّ الْقَحْطَ قَدِ اشْتَدَّ عَلَى عِبَادِكَ، وَإِنِّي مُقْسِمٌ عَلَيْكَ يَا رَبِّ إِلا سَقَيْتَهُمْ، قَالَ: فَمَا كَانَ إِلا سَاعَةٌ إِذَا بِسَحَابَةٍ قَدْ أَقْبَلَتْ، ثُمَّ أَرْسَلَهَا اللَّهُ سُبْحَانَهُ، وَكَانَ عَزِيزًا عَلَى ابْنِ الْمُنْكَدِرِ أَنْ يَخْفَى عَلَيْهِ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْخَيْرِ، فَقَالَ: هَذَا بِالْمَدِينَةِ وَلا أَعْرِفُهُ، فَلَمَّا سَلَّمَ الإِمَامُ تَقَنَّعَ وَانْصَرَفَ، فَاتَّبَعَهُ وَلَمْ يَجْلِسْ لِلْقَاصِّ حَتَّى أَتَى دَارَ أَنَسٍ، فَدَخَلَ مَوْضِعًا، وَأَخْرَجَ مِفْتَاحًا، فَفَتَحَ ثُمَّ دَخَلَ، قَالَ: وَرَجَعْتُ فَلَمَّا سَبَّحْتُ أَتَيْتُهُ، فَإِذَا أَنَا أَسْمَعُ نَجْرًا فِي بَيْتِهِ فَسَلَّمْتُ، ثُمَّ قُلْتُ: أَدْخُلُ؟ قَالَ: ادْخُلْ، فَإِذَا هُوَ يَنْجُرُ أَقْدَاحًا يَعْمَلُهَا، فَقُلْتُ: كَيْفَ أَصْبَحْتَ أَصْلَحَكَ اللَّهُ؟ قَالَ: فَاسْتَشْهَدَهَا وَأَعْظَمَهَا مِنِّي، فَلَمَّا رَأَيْتُ ذَلِكَ، قُلْتُ: إِنِّي سَمِعْتُ إِقْسَامَكَ الْبَارِحَةَ عَلَى اللَّهِ ﷾ يَا أَخِي، هَلْ لَكَ فِي نَفَقَةٍ تُغْنِيكَ عَنْ هَذَا، وَتُفْرِغُكَ لِمَا تُرِيدُ مِنَ الآخِرَةِ؟ فَقَالَ: لا، وَلَكِنْ غَيْرَ ذَلِكَ لا تَذْكُرْنِي لأَحَدٍ، وَلا تَذْكُرْ هَذَا عِنْدَ أَحَدٍ حَتَّى أَمُوتَ، وَلا تَأْتِيَنِّي يَا ابْنَ الْمُنْكَدِرِ، فَإِنَّكَ إِنْ تَأْتِنِي شَهَرْتَنِي لِلنَّاسِ، فَقُلْتُ: إِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَلْقَاكَ، قَالَ: الْقَنِي فِي الْمَسْجِدِ، وَكَانَ فَارِسِيًّا "، قَالَ: فَمَا ذَكَرَ ذَلِكَ ابْنُ الْمُنْكَدِرِ لأَحَدٍ حَتَّى مَاتَ الرَّجُلُ رَحِمَهُ اللَّهُ، قَالَ ابْنُ وَهْبٍ: بَلَغَنِي أَنَّهُ انْتَقَلَ مِنْ ذَلِكَ الدَّارِ، فَلَمْ يَرَهُ وَلَمْ يَدْرِ أَيْنَ ذَهَبَ، فَقَالَ أَهْلُ تِلْكَ الدَّارِ: اللَّهُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ، أَخْرَجَ عَنَّا الرَّجُلَ الصَّالِحَ

İbn Zeyd anlatıyor: Muhammed b. el-Münkedir der ki: "Bir gece, karanlığın ortasında bu minberin yanında dua ederken, birden kubbenin yanında, başını eğmiş bir adamın şöyle dediğini işittim: "Ey Rabbim! Kuraklık kullarının üzerine çöktü. Sana yalvarıyorum Rabbim, onlara su gönder."

Uzun bir süre geçmeden bir bulut göründü. Allah onu gönderdi. Muhammed b. el-Münkedir'in hayır ehlinden böyle birini tanımaması zoruna gitmişti. "Bu adam bu şehirde ve ben onu nasıl tanımıyorum?" dedi. İmam selam verince boynunu büküp onu takip etmeye başladı. Hiçbir yerde oturmadan Enes'in evine vardı. Bir yere geldi, bir anahtar çıkardı, açıp girdi.

Muhamed b. el-Münkedir diyor ki: Ben geri geldim tesbihatımı yaptım ve geri gittim. Evin içinden ağaç yontma sesi geliyordu. Selam verdim, "Girebilir miyim" dedim, "Gir" dedi. Baktım, ağaçtan fincan yontuyordu. "Sen geceyi nasıl geçirdin, Allah seni ıslah etsin?" dedim. Rahatsız olup, şahâdet getirdi, tazimde bulundu. Vaziyetini görünce: "Kardeşim! Dün gece senin Allah'a dua edip yemin ettiğini işittim. Seni bu işlerden kurtaracak ve kendini ahirete vermeni sağlayacak bir nafaka ister misin?" dedim. "Hayır" dedi. "Ama benden kimseye bahsetme, ben ölünceye kadar da bundan kimseye bahsetme. Ayrıca yanıma bir daha gelme ey İbnu'l-Münkedir. Çünkü sen yanıma gelirsen, insanlar içinde beni meşhur edersin" diye ekledi. Ben "Seninle görüşmek isterim" dedim. "Beni mescidde görürsün" dedi. Bu adam Farisî idi.

İbn el-Münkedir, bu adamdan ölünceye kadar kimseye bahsetmedi, Allah rahmet etsin.

İbn Vehb der ki: Öğrendiğime göre o, evden taşınmış. Nereye gittiğini ne yaptığını kimse bilmiyormuş. O evin sahipleri: "Allah, İbnu'l-Münkedir'e layığını versin, o değerli adamı bizim evden kaçırdı" demişler.

(٣٧٢٥)- [١٥٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْكَرِيمِ، حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ يُسْرٍ الْحَضْرَمِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي ابْنُ زَيْدٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ الْمُنْكَدِرِ: " اسْتَوْدَعَنِي رَجُلٌ مِائَةَ دِينَارٍ، فَقُلْتُ لَهُ: أَيْ أَخِي، إِنِ احْتَجْنَا إِلَيْهَا أَنْفَقْنَاهَا حَتَّى نَقْضِيَكَ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَاحْتَجْنَا إِلَيْهَا فَأَنْفَقْنَاهَا، فَأَتَانِي رَسُولُهُ، فَقُلْتُ: إِنَّا قَدِ احْتَجْنَا إِلَيْهَا، قَالَ: وَلَيْسَ فِي بَيْتِي شَيْءٌ، قَالَ: فَكُنْتُ أَدْعُو يَا رَبِّ، لا تُخْرِبْ أَمَانَتِي وَأَدِّهَا، قَالَ: فَخَرَجْتُ فَحِينَ وَضَعْتُ رِجْلِي لأَدْخُلَ، فَإِذَا رَجُلٌ يَأْخُذُ بِمَنْكِبِي لا أَعْرِفُهُ، فَدَفَعَ إِلَيَّ صُرَّةً فِيهَا مِائَةُ دِينَارٍ، فَأَدَّاهَا، فَأَصْبَحَ النَّاسُ لا يَدْرُونَ مِنْ أَيْنَ

ذَلِكَ، فَمَا عَلِمُوا مِنْ أَيْنَ ذَلِكَ حَتَّى مَاتَ عَامِرٌ، وَابْنُ الْمُنْكَدِرِ، فَإِذَا رَجُلٌ يُخْبِرُ، قَالَ: بَعَثَنِي بِهَا إِلَيْهِ عَامِرٌ يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، فَقَالَ: ادْفَعْهَا إِلَيْهِ، وَلا تَذْكُرْهَا حَتَّى أَمُوتَ أَنَا، أَوْ يَمُوتَ ابْنُ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: فَمَا ذَكَرْتُهَا حَتَّى مَاتَا جَمِيعًا "، رَوَاهُ مَعْنُ بْنُ عِيسَى، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، نَحْوَهُ وَقَالَ: فَسَمِعَهُ عَامِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، فَذَهَبَ فَوَزَنَهَا، فَجَاءَ بِهَا، فَلَمَّا سَجَدَ مُحَمَّدٌ وَضَعَهَا عَلَى نَعْلَيْهِ

Muhammed b. el-Münkedir anlatıyor: Adamın biri bende emanet olarak yüz dinar bıraktı. Ona: "Kardeşim! Şayet ihtiyaç duyarsam sana geri ödemek şartıyla bunu kullanabilir miyim?" diye sorduğumda: "Kullanabilirsin!" dedi. Sonrasında bu paraya ihtiyacımız oldu ve kullandık. Bir ara adamın elçisi bana geldi ve parayı istedi. Ben: "İhtiyacım oldu ve parayı kullandım!" dediğimde adam: "Benim de evimde hiçbir şey yok!" karşılığını verdi. Daha önceleri de: "Rabbim! Bu emaneti heba etme ve geri ödememi kolaylaştır!" diye dua ederdim. Bunun üzerine evden çıktım. Geri döndüğümde eve girmek için henüz adımımı atmıştım ki tanımadığım bir adam omzumdan tuttu ve içinde yüz dinar bulunan bir kese verdi.

Ravi der ki: Bu şekilde Muhammed, emanet olan yüz dinarı ödedi. Ancak kimse bu parayı Muhammed'e kimin verdiğini bilmiyordu. Muhammed b. el-Münkedir ile Âmir öldükten sonra adamın biri insanlara şöyle demeye başladı: "Bu parayı Âmir b. Abdillah b. ez-Zübeyr benimle birlikte Muhammed'e gönderdi ve: «Bunu Muhammed'e ver. Ben veya Muhammed ölünceye kadar da sakın bundan kimselere bahsetme!» dedi. İkisi ölünceye kadar da bundan hiç kimseye bahsetmedim."

(٣٧٢٦)- [١٥٣/٣] حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ الْهِسِنْجَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ: " الْفَقِيهُ يَدْخُلُ بَيْنَ اللَّهِ وَبَيْنَ عِبَادِهِ، فَلْيَنْظُرْ كَيْفَ يَدْخُلُ "

Muhammed b. el-Münkedir der ki: "Fakih, Allah ile kullarının arasına giriyor. Nasıl girdiğine dikkat etmeli."

(٣٧٢٧)- [١٥٣/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الحَسَينِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: " إِنَّمَا الْفَقِيهُ يَدْخُلُ بَيْنَ اللَّهِ وَبَيْنَ عِبَادِهِ "

İbnu'l-Münkedir der ki: "Fakih, Allah ile kullarının arasına giriyor."

(٣٧٢٨)- [١٥٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ، حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي حُسَيْنُ بْنُ رُسْتُمَ الأَيْلِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ، يَقُولُ: " لَوْ جُمِعَ حَدِيدُ الدُّنْيَا كُلُّهُ مَا خَلا مِنْهَا، وَمَا بَقِيَ، مَا عَدَلَ حَلْقَةً مِنْ حِلَقِ السِّلْسِلَةِ الَّتِي ذَكَرَهَا اللَّهُ تَعَالَى فِي كِتَابِهِ، فَقَالَ: ﴿فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا﴾"

Muhammed b. el-Münkedir der ki: Dünyanın bütün demiri, ne var ne yok toplansa, Allah'ın: "**Bir halkası yetmiş arşın olan bir zincirle bağlayın**"[1] âyetindeki zincirin halkalarından birine dahi erişmez."

(٣٧٢٩)- [١٥٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ: " لا تُمَازِحِ الصِّبْيَانَ، فَتَهُونَ عَلَيْهِمْ، وَيَسْتَخِفُّوا بِحَقِّكَ "

Muhammed b. el-Münkedir der ki: "Çocuklarla fazla şakalaşma ki gözlerinde değerin düşer ve hakkını hafife alırlar."

(٣٧٣٠)- [١٥٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ سَوَّارَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْعَنْبَرِيَّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، قَالَ: " جَلَسْتُ إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ، قَالَ: أَتَأْذَنُ؟ "

Bişr b. el-Mufaddal bildiriyor: Muhammed b. el-Münkedir'in yanına oturdum. Kalkmak istediği zaman bana: "Müsaade eder misin?" diyerek izin istedi.

---

[1] Hâkka Sur. 32

(٣٧٣١)- [١٥٣/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الأَسْوَدِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: " مَكَثَ آدَمُ عَلَيْهِ السَّلامُ فِي الأَرْضِ مَا يُبْدِي عَنْ وَاضِحَيْهِ، وَلا تَرْقَى عَيْنَاهُ، وَقَالَ: مَا زِلْتُ مُسْتَحِيًا مِنْ رَبِّي تَعَالَى أَنْ أَرْفَعَ طَرْفِي إِلَى أَدِيمِ السَّمَاءِ مُنْذُ صَنَعْتُ مَا صَنَعْتُ "

Muhammed b. el-Münkedir der ki: “Hz. Âdem yeryüzünde her tarafı açık bir şekilde yaşadı. Gözünü hiçbir şekilde yukarı kaldırmadan şöyle dedi: “Yaptığım hatayı yaptığımdan beri Rabbimden utandığım için gözlerimi semaya kaldıramıyorum.”

Muhammed b. el-Münkedir birçok sahâbîden hadis nakletmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır; Câbir, Ebû Hureyre, Ebû Katâde, İbn Ömer, İbn Abbâs, Enes ve diğerleri. Tâbiûndan da birçok kişiden rivayet etmiştir. Bunlar; Zührî, Sa’d b. İbrâhîm, Zeyd b. Eslem, Yahyâ b. Saîd el-Ensârî, Ebû Hâzım, Süheyl, Mûsa b. Ukbe, Yezîd er-Rakkâşî, Ali b. Zeyd b. Cud’ân, Eyyûb es-Sahtiyânî, Yûnus b. Ubeyd, Muhammed b. Sûka, Hassân b. Atiyye ve Ebân b. Tağlib. Âlimler ve imamlar da ondan hadis nakletmişlerdir. Bunlar; İbn Cüreyc, Mâlik, Mu’temir, es-Sevrî, Şu’be, Evzaî, Ravh b. el-Heysem ve diğerleri.

Takrîb 2746, Takrîb 2439, Takrîb 3522, Takrîb 3338, Takrîb 2003, Takrîb 1216, Takrîb 2980, Takrîb 57-a, Takrîb 517, Takrîb 4475, Takrîb 1851, Takrîb 3770, Takrîb 4120, Takrîb 4136, Takrîb 864, Takrîb 1454, Takrîb 2922, Takrîb 959-c

Safvân b. Süleym

Onlardan biri de; çalışkan vefakar, ibadetine sadık cömert, Safvân b. Süleym ez-Zührî. Tok gözlü ve müstağni, vird ve özen sahibiydi.

Derler ki: Tasavvuf, vefa uğruna zenginliği harcamak, cefadan kurtulmak için de dertleri taşımaktır.

(٣٧٥٠)- [١٥٨/٣] حَدَّثَنَا مَخْلَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أُمَيَّةَ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: " عَادَلَنِي صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ إِلَى مَكَّةَ، فَمَا وَضَعَ جَنْبَهُ فِي الْمَحْمَلِ حَتَّى رَجَعَ "

Abdülazîz b. Ebî Hâzım der ki: "Safvân b. Süleym, benimle birlikte Mekke'ye gitti. Geri dönünceye kadar tahtırevanda bir yere yaslanmadı."

(٣٧٥١)- [١٥٩/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أُمَيَّةَ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ سَالِمٍ، قَالَ: " كَانَ صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ فِي الصَّيْفِ يُصَلِّي فِي الْبَيْتِ، وَإِذَا كَانَ فِي الشِّتَاءِ صَلَّى فِي السَّطْحِ لِئَلا يَنَامَ "

Süleymân b. Sâlim der ki: "Safvân b. Süleym yazın evde namaz kılardı. Kış geldiğinde uyumamak için damda namaz kılardı.

(٣٧٥٢)- [١٥٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِدْرِيسَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ الْهِجَائِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَرْوِيِّ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، قَالَ: " كَانَ صَفْوَانُ يُصَلِّي فِي الشِّتَاءِ فِي السَّطْحِ، وَفِي الصَّيْفِ فِي بَطْنِ الْبَيْتِ يَتَيَقَّظُ بِالْحَرِّ وَالْبَرْدِ حَتَّى يُصْبِحَ، ثُمَّ يَقُولُ: هَذَا الْجَهْدُ مِنْ صَفْوَانَ، وَأَنْتَ أَعْلَمُ، وَإِنَّهُ لَتَرِمُ رِجْلاهُ حَتَّى تَعُودَ مِثْلَ السَّفَطِ، مِنْ قِيَامِ اللَّيْلِ وَيَظْهَرُ فِيهَا عُرُوقٌ خُضْرٌ "

Mâlik b. Enes bildiriyor: Safvân, kışın damda, yazın ise evin içinde namaz kılardı. Sıcak ve soğuk sebebiyle sabaha kadar uyanık kalırdı. Sonra da: "(Allahım!) Bu uğraş Safvân'dandır. Sen de biliyorsun ki gece ibadetinden ayakları pul pul olup şişiyor ve ayaklardaki damarlar morarıyor" derdi.

(٣٧٥٣)- [١٥٩/٣] حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْوَرَّاقُ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ يَزِيدَ الآدَمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ صَفْوَانَ بْنَ سُلَيْمٍ، وَلَوْ قِيلَ لَهُ: غَدًا الْقِيَامَةُ مَا كَانَ عِنْدَهُ مَزِيدٌ عَلَى مَا هُوَ عَلَيْهِ مِنَ الْعِبَادَةِ "

Enes b. İyâd der ki: "Safvân b. Süleym'i gördüm. Ona: "Yarın kıyamet kopacak!" denilecek olsa ibadet olarak daha önce yaptığından daha fazlasını yapamazdı."

(٣٧٥٤)- [١٥٩/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَيُّوبَ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ صَدَقَةَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الصُّوفِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ

مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ وَأَعَانَهُ عَلَى بَعْضِ الْحَدِيثِ أَخُوهُ مُحَمَّدٌ، قَالَ: " آلَى صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ أَنْ لا يَضَعَ جَنْبَهُ إِلَى الأَرْضِ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ ﷾ فَلَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُ وَهُوَ مُنْتَصِبٌ، قَالَتْ لَهُ ابْنَتُهُ: يَا أَبَتِ، أَنْتَ فِي هَذِهِ الْحَالَةِ لَوْ أَلْقَيْتَ نَفْسَكَ، قَالَ: يَا بُنَيَّةُ، إِذًا مَا وَفَّيْتُ لَهُ بِالْقَوْلِ "

Süfyân b. Uyeyne ve kardeşi Muhammed şunu anlatırlar: Safvân b. Süleym, Allah'ın huzuruna varıncaya kadar başını yastığa koymamaya söz vermişti. Öleceği sırada ayaktaydı. Kızı kendisine: “Babacığım! Bak ne haldesin, biraz yere uzansan” dedi. Ona : “O zaman O'na verdiğim sözü tutmamış olurum” diye cevap verdi.

(٣٧٥٥)- [١٥٩/٣] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، فِي كِتَابِهِ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُصْعَبٍ، قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ أَبِي حَازِمٍ: " دَخَلْتُ أَنَا، وَأَبِي، نَسْأَلُ عَنْهُ يَعْنِي صَفْوَانَ بْنَ سُلَيْمٍ وَهُوَ فِي مُصَلاهُ، فَمَا زَالَ بِهِ أَبِي حَتَّى رَدَّهُ إِلَى فِرَاشِهِ، فَأَخْبَرَتْنِي مَوْلاتُهُ، أَنَّ سَاعَةَ خَرَجْتُمْ مَاتَ "

Ebû Mus'ab bildiriyor: İbn Ebî Hâzım bana dedi ki: Babamla birlikte, (hasta bir şekilde) namazgâhında olan Safvân b. Süleym'in yanına girdik. Babam yoğun ısrarlar sonucu onu yatağına götürebildi. Daha sonra cariyesi bana: “Siz yanından ayrılır ayrılmaz vefat etti” dedi.

(٣٧٥٦)- [١٥٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ بْنُ الْوَلِيدِ، قَالَ: قَالَ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ: " كَانَ صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ يُصَلِّي فِي قَمِيصٍ لِئَلا يَنَامَ "

Mâlik b. Enes der ki: “Safvân b. Süleym uyumamak için bir gömlekle namaz kılardı.”

(٣٧٥٧)- [١٥٩/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: قَالَ لِي عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَدِينِيُّ: " كَانَ صَفْوَانُ، وَذَكَرَ عَنْهُ عِبَادَةً وَفَضْلا "

İbrâhîm b. Saîd el-Cevherî'nin naklettiğine göre Ali b. Abdillah el-Medînî: "Safvân şöyleydi" diyerek, onun ibadetine bağlılığını ve faziletini anlattı.

(٣٧٥٨)- [٣/١٦٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحِيمِ الأَمْدَجِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الآدَمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، قَالَ: " انصَرَفَ صَفْوَانُ يَوْمَ فِطْرٍ أَوْ أَضْحَى إِلَى مَنْزِلِهِ، وَمَعَهُ صَدِيقٌ لَهُ، فَقَرَّبَ إِلَيْهِ خُبْزًا وَزَيْتًا، فَجَاءَ سَائِلٌ فَوَقَفَ عَلَى الْبَابِ فَقَامَ إِلَيْهِ فَأَعْطَاهُ دِينَارًا "

Ebû Damra Enes b. İyâd bildiriyor: Safvân b. Süleym, bir arkadaşıyla birlikte bir Ramazan veya Kurban bayramında evine gitti. Arkadaşına yemek olarak ekmek ile zeytinyağı ikram etti. O esnada dilencinin biri gelip kapıda durdu. Safvân hemen kalkıp dilenciye bir dinar (altın) verdi.

(٣٧٥٩)- [٣/١٦٠] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ رَاشِدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَادَةَ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الزُّهْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ مَوْلَى بَنِي تَمِيمٍ، قَالَ: " انْصَرَفْتُ مَعَ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ فِي الْعِيدِ إِلَى مَنْزِلِهِ فَجَاءَ بِخُبْزٍ يَابِسٍ، وَقَالَ أَبُو يُوسُفَ: بِخُبْزٍ وَمِلْحٍ، فَجَاءَ سَائِلٌ فَوَقَفَ عَلَى الْبَابِ وَسَأَلَ، فَقَامَ صَفْوَانُ إِلَى كَوَّةٍ فِي الْبَيْتِ وَأَخَذَ مِنْهَا شَيْئًا، ثُمَّ خَرَجَ إِلَيْهِ فَأَعْطَاهُ، فَاتَّبَعْتُ السَّائِلَ لأَنْظُرَ مَا أَعْطَاهُ، وَإِذَا هُوَ يَقُولُ: أَعْطَاهُ أَفْضَلَ مَا أَعْطَى أَحَدًا مِنْ خَلْقِهِ، وَذَكَرَ دُعَاءً مُخْلِصًا، فَقُلْتُ: مَا أَعْطَاكَ؟ قَالَ: أَعْطَانِي دِينَارًا "

Temîm oğullarımn azatlısı Ebû Mervân bildiriyor: Bayram günü Safvân b. Süleym ile evine gittik. Yemek için kuru ekmek -diğer rivayette "ekmek ile tuz" şeklinde geçer- getirdi. Bu esnada bir dilenci gelip kapıda durdu ve bir şeyler istedi. Safvân hemen kalkıp evin bir köşesine gitti ve oradan aldığı bir şeyi çıkarıp dilenciye verdi. Safvân'ın ne verdiğini merak ettiğimden dolayı ben de dilencinin peşinden gittim. Yanına vardığımda: "Allah ona diğer insanlara verdiği şeylerin en iyisini versin!" diye söyleniyordu ve ardından da bir dua etti. Ona: "Safvân sana ne verdi?" diye sorduğumda, dilenci: "Bana bir dinar (altın) verdi" dedi.

(٣٧٦٠)- [٣/١٦٠] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نَاجِيَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ الْقَطِيعِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: " حَجَّ صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ، وَمَعَهُ سَبْعَةُ دَنَانِيرَ، فَاشْتَرَى بِهَا بَدَنَةً، فَقِيلَ لَهُ: لَيْسَ مَعَكَ إِلا سَبْعَةُ دَنَانِيرَ تَشْتَرِي بِهَا بَدَنَةً، قَالَ: " إِنِّي سَمِعْتُ اللَّهَ ﷻ يَقُولُ: ﴿لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ﴾ "

İbn Uyeyhe der ki: Safvân b. Süleym, haccettiğinde yanında yedi dinar (altın) vardı. Bu yedi dinarla da kurbanlık aldı. Kendisine: "Yedi dinardan başka paran yok ve sen bununla kurbanlık mı alıyorsun!" denildiğinde: "Allah'ın: «**Bunda (kurbanda) sizler için hayırlar vardır**»[1] dediğini işittim" karşılığını verdi.

(٣٧٦١)- [٣/١٦٠] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، فِي كِتَابِهِ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ كَثِيرِ بْنِ يَحْيَى، حَدَّثَنِي أَبِي كَثِيرُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: " قَدِمَ سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْمَدِينَةَ، وَعُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَامِلٌ عَلَيْهَا، قَالَ: فَصَلَّى بِالنَّاسِ الظُّهْرَ، ثُمَّ فَتَحَ بَابَ الْمَقْصُورَةِ، وَاسْتَنَدَ إِلَى الْمِحْرَابِ، وَاسْتَقْبَلَ النَّاسَ بِوَجْهِهِ، فَنَظَرَ إِلَى صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ غَيْرِ مَعْرِفَةٍ، فَقَالَ: يَا عُمَرُ، مَنْ هَذَا الرَّجُلُ؟ مَا رَأَيْتُ سَمْتًا أَحْسَنَ مِنْهُ، قَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، هَذَا صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ، قَالَ: يَا غُلامُ، كِيسًا فِيهِ خَمْسُ مِائَةِ دِينَارٍ، فَأَتَى بِكِيسٍ فِيهِ خَمْسُ مِائَةِ دِينَارٍ، فَقَالَ لِخَادِمِهِ: تَرَى هَذَا الرَّجُلَ الْقَائِمَ يُصَلِّي، فَوَصَفَهُ لِلْغُلامِ حَتَّى أَثْبَتَهُ، قَالَ: فَخَرَجَ الْغُلامُ بِالْكِيسِ حَتَّى جَلَسَ إِلَى صَفْوَانَ، فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيْهِ صَفْوَانُ رَكَعَ وَسَجَدَ، ثُمَّ سَلَّمَ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ، فَقَالَ: مَا حَاجَتُكَ؟ قَالَ: أَمَرَنِي أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ، وَهُوَ ذَا يَنْظُرُ إِلَيْكَ إِلَى أَنْ أَدْفَعَ إِلَيْكَ هَذَا الْكِيسَ، فِيهِ خَمْسُ مِائَةِ دِينَارٍ وَهُوَ يَقُولُ: اسْتَعِنْ بِهَذِهِ عَلَى زَمَانِكَ وَعَلَى عِيَالِكَ، فَقَالَ صَفْوَانُ لِلْغُلامِ: لَيْسَ أَنَا بِالَّذِي أُرْسِلْتَ إِلَيْهِ، فَقَالَ لَهُ الْغُلامُ: أَلَسْتَ صَفْوَانَ بْنَ سُلَيْمٍ؟ قَالَ: بَلَى، أَنَا صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ، قَالَ: وَإِلَيْكَ أُرْسِلْتُ، قَالَ: اذْهَبْ فَاسْتَثْبِتْ، فَإِذَا اسْتَثْبَتَّ فَهَلُمَّ، فَقَالَ الْغُلامُ: فَأَمْسِكِ الْكِيسَ مَعَكَ وَأَذْهَبُ، قَالَ: لا، إِنْ أَمْسَكْتُ فَقَدْ أَخَذْتُ، وَلَكِنِ اذْهَبْ فَاسْتَثْبِتْ، وَأَنَا

---

[1] Hac Sur. 36

هَهُنَا جَالِسٌ، فَوَلَّى الْغُلامُ، وَأَخَذَ صَفْوَانُ نَعْلَيْهِ وَخَرَجَ، فَلَمْ يُرَ بِهَا حَتَّى خَرَجَ سُلَيْمَانُ مِنَ الْمَدِينَةِ "

Kesîr b. Yahyâ bildiriyor: Süleymân b. Abdilmelik, Medine'ye geldi. Geldiği zaman Medine valisi Ömer b. Abdilazîz idi. Süleymân, öğle namazını kıldırdıktan sonra (güvenlik için yapılan) bölmenin camını açtı ve mihraba yaslanarak yüzünü cemaate döndü. Safvân b. Süleym'e baktı ve Ömer'e: "Ey Ömer! Bu adam kim? Bu kadar güzel yüzlü birini görmüş değilim" diye sordu. Zira onu tanımıyordu. Ömer: "Ey müminlerin emiri! Bu, Safvân b. Süleym'dir" dedi. Süleymân: "Oğlum! Şuradan içinde beşyüz dinar bulunan bir kese getir!" emrini verince, köle gidip içinde beşyüz dinar bulunan bir kese getirdi. Sonra Süleymân, hizmetçisine: "Şu namaz kılan adamı görüyor musun?" diyerek Safvân'ı ona gösterdi ve keseyi ona vermesini istedi. Hizmetçi gidip Safvân'ın yanında oturdu. Safvân hizmetçiyi görünce rükû ve secdesini yapıp selamım verdi. Sonra hizmetçiye dönüp: "Ne istiyorsun?" diye sordu. Hizmetçi: "Müminlerin emiri, içinde beşyüz dinar bulunan bu keseyi sana vermemi emretti ki şu an sana doğru bakmakta. Bunu, kendin ve çoluk çocuğun için harcamanı istiyor" dedi. Ancak Safvân ona: "Parayı vermen için gönderdiği kişi ben değilim!" dedi. Hizmetçi: "Sen Safvân b. Süleym değil misin?" diye sorunca, Safvân: "Evet! Safvân b. Süleym benim!" karşılığını verdi. Hizmetçi: "O zaman sana gönderildim!" dedi. Ancak Safvân ona: "Git ve bundan emin ol! Şayet gönderildiğin kişi ben isem o zaman yanıma gel!" dedi. Hizmetçi: "O zaman keseyi tut sende kalsın, ben de gidip sorayım" deyince, Safvân: "Hayır! Tutarsam almış olurum! Sen git sor, ben burada bekliyorum" diye itiraz etti. Hizmetçi sormak için gidince, Safvân da terliklerini alıp çıktı. Süleymân, Medine'den ayrılana kadar da ortalıkta görünmedi.

(٣٧٦٢)- [١٦١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، قَالَ " جَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ، فَقَالَ: دُلُّونِي عَلَى صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ، فَإِنِّي رَأَيْتُهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ، قِيلَ لَهُ: بِأَيِّ شَيْءٍ؟

قَالَ: بِقَمِيصٍ كَسَاهُ إِنْسَانًا، فَسَأَلَ بَعْضُ إِخْوَانِ صَفْوَانَ صَفْوَانًا عَنْ قِصَّةِ الْقَمِيصِ، فَقَالَ: " خَرَجْتُ مِنَ الْمَسْجِدِ فِي لَيْلَةٍ بَارِدَةٍ، وَإِذَا بِرَجُلٍ عَارٍ، فَنَزَعْتُ قَمِيصِي فَكَسَوْتُهُ "

Süleymân der ki: Şam halkından bir adam geldi, "Beni Safvân b. Süleym'e götürün. Onun cennete girdiğini rüyamda gördüm" dedi. Oradakiler: "Neden dolayı?" dediler. "Birine giydirdiği bir gömlekten dolayı" dedi. Safvân'ın kardeşleri kendisine gömlek hikâyesini sorduklarında şöyle dedi: "Soğuk bir gece mescidden çıkmıştım. Çıplak bir adam gördüm. Ben de gömleğimi çıkarıp ona giydirdim."

(٣٧٦٣)- [١٦١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: " سَأَلْتُ إِنْسَانًا مَدَنِيًّا بِمِنًى، فَقُلْتُ: دُلَّنِي عَلَى صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ، فَقَالَ: إِذَا صَلَّيْتَ الْمَغْرِبَ فَانْظُرْ أَمَامَ الْمَنَارَةِ، فَإِنَّكَ تَجِدُهُ جَالِسًا، قُلْتُ: فَصِفْهُ لِي، قَالَ: إِذَا رَأَيْتَهُ عَرَفْتَهُ بِالتَّخَشُّعِ، فَنَظَرْتُ بَيْنَ يَدَيِ الْمَنَارَةِ، فَإِذَا شَيْخٌ، فَجِئْتُ فَجَلَسْتُ إِلَى جَنْبِهِ، فَقُلْتُ: يَا شَيْخُ، أَنْتَ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ؟ قَالَ: نَعَمْ، فَقُلْتُ: لا أَسْأَلُهُ اللَّيْلَةَ عَنِ اسْمِهِ هُوَ هُوَ، فَجَلَسْتُ إِلَيْهِ وَلَمْ أَسْأَلْهُ عَنِ اسْمِهِ "

Süfyân der ki: Mina'da Medineli birine: "Beni, Safvân b. Süleym'e götür" dedim. Bana: "Akşamı kılınca minarenin önüne bak. Orada oturduğunu görürsün" dedi. "Onu bana anlat" deyince: "Gördüğünde tevazûundan tanırsın" dedi. Minarenin önüne baktım, yaşlı biri gördüm. Gittim, yanına oturup: "İhtiyar, sen Medine halkından mısın?" dedim, "Evet" dedi. Bu gece adını sormayayım dedim, adını sormadan yanına oturdum.

(٣٧٦٤)- [١٦١/٣] حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ غَيْلانَ، حَدَّثَنَا جَعْفَرٌ الْفِرْيَابِيُّ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ صَفْوَانَ، قَالَ: " مَا نَهَضَ مَلَكٌ مِنَ الأَرْضِ حَتَّى يَقُولَ: لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلا بِاللَّهِ "

Safvân der ki: "Melek, «La havle velâ kuvvete illa billâh» demeden yeryüzünden kalkmaz."

(٣٧٦٥)- [١٦١/٣] حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سَلامٍ، حَدَّثنا جَعْفَرٌ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ صَفْوَانَ، قَالَ: كَانَ أَبُو مُسْلِمٍ الْخَوْلانِيُّ، يَقُولُ: " كَانَ النَّاسُ وَرَقًا لا شَوْكَ فِيهِ، وَأَنْتُمُ الْيَوْمَ شَوْكٌ لا وَرَقَ فِيهِ "،

Safvân der ki: Ebû Müslim el-Havlani şöyle derdi: "İnsanlar yaprak gibiydi. Dikeni yoktu. Günümüzde siz diken gibisiniz, yaprağınız da yok."

Safvân, sahabeden birçok kişiden hadis nakledip görüşmüştür. Bunlardan bazıları; Enes, Câbir b. Abdillah, Abdullah b. Câfer, Abdullah b. Amr, Ebû Umâme b. Sehl b. Huneyf ve Sa'lebe b. Mâlik el-Kurazî. Tâbiûnun ileri gelenlerinden de hadis dinlemiş ve almıştır. Bunlardan bazıları; Saîd b. el-Müseyyeb, Ebû Seleme b. Abdirrahman, Urve b. ez-Zübeyr, Sâlim b. Abdillah b. Ömer, Hamza b. Abdillah b. Ömer, Humeyd b. Abdirrahman b. Avf, Atâ b. Yesâr, Nâfi b. Cübeyr, Kâsım b. Muhammed, Tâvus, İkrime, Nâfi, Zekvân Ebû Sâlih ve Kureyş, Ensâr ve onların azatlıları.

Ondan da, tâbiûndan; Muhammed b. el-Münkedir, Mûsa b. Ukbe, Muhammed b. Aclân ve Zeyd b. Elsem rivayette bulunmuştur.

Tek kanallı rivayetlerinden bazıları:

Takrîb 3062, Takrîb 4231, Takrîb 1419, Takrîb 657, Takrîb 4008-b, Takrîb 2117, Takrîb 748, Takrîb 166, Takrîb 1364-a, Takrîb 2889, Takrîb 4131, Takrîb 603, Takrîb 2192, Takrîb 2051, Takrîb 3019

Âmir b. Abdillah b. ez-Zübeyr

Onlardan biri de; çalışkan dava adamı, mütevazı ve zeki, Âmir b. Abdillah b. ez-Zübeyr. İnandığı için çalışan, yaptığını bilen biriydi.

Derler ki: Tasavvuf, kendini amele vermek ve manevi hastalıklardan uzak durmaktır.

(٣٧٨١)- [١٦٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبِ بْنِ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ الْقَعْنَبِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ أَنَسٍ، يَقُولُ: " كَانَ عَامِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، يَقِفُ عِنْدَ مَوْضِعِ الْجَنَائِزِ يَدْعُو وَعَلَيْهِ قَطِيفَةٌ، وَرُبَّمَا سَقَطَتْ عَنْهُ الْقَطِيفَةُ وَلَمْ يَشْعُرْ بِهَا "

Mâlik b. Enes der ki: Âmir b. Abdillah b. ez-Zübeyr ölü mezara indirilirken durup dua ederdi. Üzerinde kadife bir hırka da olurdu. Bazen bu hırka üzerinden düşer; ancak hiç farkında olmazdı.

(٣٧٨٢)- [١٦٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا مَعْنٌ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، قَالَ: " رُبَّمَا خَرَجَ عَامِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ مُنْصَرِفًا مِنَ الْعَتَمَةِ مِنْ مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَيَعْرِضُ لَهُ الدُّعَاءُ قَبْلَ أَنْ يَصِلَ إِلَى مَنْزِلِهِ، فَيَرْفَعُ يَدَيْهِ، فَمَا يَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُنَادَى بِالصُّبْحِ، فَيَرْجِعَ إِلَى الْمَسْجِدِ يُصَلِّي الصُّبْحَ بِوُضُوءِ الْعَتَمَةِ "

Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre Âmir b. Abdillah b. ez-Zübeyr bazen, hava kararırken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'inden çıkardı. Evine varmadan dua etme gereği duyar, ellerini açardı. Sabah ezanına kadar o halde kalırdı. Mescid'e döner, o yatsının abdestiyle sabah namazını kılardı.

(٣٧٨٣)- [١٦٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ رَجُلٍ، قَالَ: قَالَ عَامِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ: " مَا سَأَلْتُ اللَّهَ تَعَالَى حَاجَةً سَنَةً بَعْدَ مَوْتِ أَبِي إِلا لَهُ "

Âmir b. Abdillah b. ez-Zübeyr der ki: "Babamın vefatından sonra, dualarımda ne istediysem onun için istedim."

(٣٧٨٤)- [١٦٦/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: " اشْتَرَى عَامِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ نَفْسَهُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى سِتَّ مَرَّاتٍ "

Süfyân b. Uyeyne'nin naklettiğine göre Âmir b. Abdillah b. ez-Zübeyr, altı defa kendini Allah'tan satın aldı."

(٣٧٨٥)- [١٦٦/٣] حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ شَيْبَانَ الرَّمْلِيُّ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ أَبِي عِمْرَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: " اشْتَرَى عَامِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ نَفْسَهُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى بِسَبْعِ دِيَاتٍ "

Süfyân b. Uyeyne bildiriyor: "Âmir b. Abdillah b. ez-Zübeyr, kendi canını Allah'tan (cehennemden azat olmak niyetine) yedi diyet karşılığı satın aldı."

(٣٧٨٦)- [١٦٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الآدَمِيُّ، عَنْ مَعْنِ بْنِ عِيسَى، قَالَ: " سَمِعْتُ أَنَّ عَامِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رُبَّمَا خَرَجَ بِالْبَدْرَةِ فِيهَا عَشَرَةُ آلافِ دِرْهَمٍ يَقْسِمُهَا، فَمَا يُصَلِّي الْعَتَمَةَ وَمَعَهُ مِنْهَا دِرْهَمٌ "

Ma'n b. İsa bildiriyor: İşittiğime göre Âmir b. Abdillah bazen onbin dirhemlik bir meblağla evinden çıkar ve Müslümanlara dağıtırdı. Akşam namazını kılacağı zaman da yanında ondan tek bir dirhem dahi olmazdı.

(٣٧٨٧)- [١٦٧/٣] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، فِي كِتَابِهِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ، حَدَّثَنَا الأَصْمَعِيُّ، قَالَ: " سُرِقَتْ نَعْلُ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ فَمَا انْتَعَلَ حَتَّى مَاتَ "

Asmaî der ki: "Âmir b. Abdillah'ın ayakkabıları çalınmıştı. Ölünceye kadar bir daha ayakkabı giymedi."

Âmir b. Abdillah, babasından ve başka sahabeden hadis nakletmiştir. Bir kısım tâbiûndan hadis nakletmiştir. Amr b. Süleym ve Avf b. Hâris b. et-Tufeyl bunlardan bazılarıdır. Birçok tâbiî de kendisinden hadis nakletmiştir. Amr b. Dînâr, Yahyâ b. Saîd el-Ensârî bunlardandır. Âlimler ve imamlardan da; Ebu'l-Esved, Osmân b. Ebî Süleymân, Ziyâd b. Saîd, Abdullah b. Saîd, İbn Ebî Hind, Rabîa b. Osmân, Osmân b. el-Hakem, Mâlik b. Enes ve Muhammed b. Ebî Humeyd rivayette bulunanlardan bazılarıdır.

Takrîb 926, Takrîb 837, Takrîb 3974, Takrîb 627-628, Takrîb 629, Takrîb 3700,

Sa'd b. İbrâhîm

Onlardan biri de; asrın fakihi, hayatını oruç tutarak geçiren, ibadeti seven âlim, çıplakları giydiren Sa'd b. İbrâhîm ez-Zührî.

(٣٧٩٤)- [١٦٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الزُّهْرِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الزُّهْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: " كُنْتُ أَقْرَأُ عَلَى أَبِي سَعِيدٍ حِزْبِي، وَمَعَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْفَضْلِ الْهَاشِمِيُّ، وَكَانَ مِنَ الْمَعْدُودِينَ مِمَّنْ يُؤْخَذُ عَنْهُ الْعِلْمُ، قَالَ يَعْقُوبُ: فَأَنْشَدَنِي أَبِي أَبْيَاتًا لِرَجُلٍ امْتَدَحَ بِهَا سَعْدَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ: "

أَقِلِّي عَلَيَّ اللَّوْمَ يَا أُمَّ حَاجِبٍ   فَظُنِّي بِسَعْدٍ خَيْرَ ظَنٍّ بِغَائِبِ
فَظُنِّي بِهِ فِي كُلِّ أَمْرٍ حَضَرْتِهِ   إِذَا مَا الْتَقَيْنَا خَيْرَ ظَنٍّ بِصَاحِبِ
أَبُوهُ حَوَارِيُّ النَّبِيِّ وَجَدُّهُ   أَبُو أُمِّهِ سَعْدٌ رَئِيسُ الْمَقَانِبِ
رَمَى فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوَّلَ مَنْ رَمَى   بِسَهْمٍ عَظِيمِ الأَجْرِ وَالذِّكْرِ صَائِبِ

Ahmed b. İbrâhîm b. Sa'd, babasının şöyle dediğini naklediyor: Babam Sa'd'a hizbimi okuyordum. Yanında Abdullah b. el-Fadl el-Hâşimî vardı. Kendisi ilim öğretenler arasında sayılan biriydi. Yâkûb: "Babam, bir adamın Sa'd b. İbrâhîm'i medheden şu beyitlerini okumuştu" dedi ve devam etti:

Ey Ümmü Habib!
Kınama bugün beni bir konuda olsa da
Sa'd için güzel düşün burada olmasa da
Ne yaparsa hüsnü zan besle ne olur sanki
Güzel düşünen dosta suizan beslenmez ki
Babası Peygamber'in havarisiydi onun
Ve Sa'd Dedesi ordu komutanıydı onun
Allah'ın yolunda ilk ok atanlardandı,
Attığı ok değerli ve meşhur oklardandı.

(٣٧٩٥)- [١٦٩/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ مِسْعَرِ بْنِ كِدَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَأَلْتُ سَعْدَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ: مَنْ أَفْقَهُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ ؟ قَالَ: " أَفْقَهُهُمْ أَتْقَاهُمْ "

Mis'ar b. Kidâm der ki: Sa'd b. İbrâhîm'e: "Medine'nin en iyi fıkıh âlimi kimdir?" diye sordum, "En fakihleri, en muttakileridir" dedi.

(٣٧٩٦)- [١٦٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: " كَانَ سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَاضِيًا فَعُزِلَ، وَكَانَ يَتَّقِي بَعْدَ مَا عُزِلَ، كَمَا يَتَّقِي وَهُوَ قَاضٍ "

Süfyân'ın naklettiğine göre Sa'd b. İbrâhîm kadıydı, azledildi. Kadı iken ne kadar dikkatli idiyse, azledildikten sonra da öyle dikkatliydi."

(٣٧٩٧)- [١٦٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعْدٍ الزُّهْرِيُّ، قَالَ: قَالَ عَمِّيْ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ " سَرَدَ أَبِي سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الصَّوْمَ أَرْبَعِينَ سَنَةً "

Ubeydullah b. Sa'd ez-Zühri̇̂, amcasından nakille babasının şöyle dediğini naklediyor: "Babam Sa'd b. İbrâhîm kırk sene boyunca kesintisiz oruç tuttu."

(٣٧٩٨)- [١٦٩/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: كَانَ سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ يَصُومُ الدَّهْرَ "

Şu'be der ki: "Sa'd b. İbrâhîm sene boyunca oruç tutardı."

(٣٧٩٩)- [١٦٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ الصَّائِغُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُيَيْنَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: كَانَ أَبِي: " يَحْتَبِي فَمَا يَحِلُّ حَبْوَتَهُ حَتَّى يَقْرَأَ الْقُرْآنَ "

Sa'd b. İbrâhîm'in oğlu der ki: "Babam kapaklanıp otururdu, Kur'ân okununcaya kadar da kıpırdamaz öylece kalırdı."

(٣٨٠٠)- [١٧٠/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا عَمِّي، عَنْ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: " كَانَ حِزْبُ أَبِي سَعْدٌ مِنَ الْبَقَرَةِ إِلَى ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ﴾ "

İbrâhîm b. Sa'd der ki: "Babam Sa'd'ın hizbi, Bakara sûresinden, **"Ey Peygamber! Allah'tan sakın, inkarcılara ve iki yüzlülere uyma, Allah şüphesiz bilendir, Hakîm'dir."**[1] kadardı."

(٣٨٠١)- [١٧٠/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عَمِّهِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ أَبِي سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ: " إِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ إِحْدَى وَعِشْرِينَ، وَثَلاثٍ وَعِشْرِينَ، وَخَمْسٍ وَعِشْرِينَ، وَسَبْعٍ وَعِشْرِينَ، وَتِسْعٍ وَعِشْرِينَ، لَمْ يُفْطِرْ حَتَّى يَخْتَتِمَ الْقُرْآنَ، وَكَانَ يُفْطِرُ فِيمَا بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ الآخِرَةِ، وَكَانَ كَثِيرًا إِذَا أَفْطَرَ يُرْسِلُنِي إِلَى مَسَاكِينَ يَأْكُلُونَ مَعَهُ "

İbrâhîm b. Sa'd bildiriyor: Babam (Sa'd b. İbrâhîm) Ramazan ayının yirmibir, yirmiüç, yirmibeş, yirmiyedi ve yirmidokuzuncu günlerinde Kur'ân'ı hatmetmeden iftarını yapmazdı. İftarını da akşam ile yatsı namazları arasında yapardı. Genelde iftarını yapacağı zaman ise kendisiyle yemeleri için beni yoksulları çağırmam için gönderirdi.

(٣٨٠٢)- [١٧٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعْدٍ الزُّهْرِيُّ، حَدَّثَنَا عَمِّي، عَنْ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: دَخَلَ نَاسٌ مِنَ الْقُرَّاءِ عَلَى سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ يَعُودُونَهُ مِنْهُمْ: ابْنُ هُرْمُزَ، وَصَالِحٌ مَوْلَى التَّوْءَمَةِ، قَالَ: فَاغْرَوْرَقَتْ عَيْنُ ابْنِ هُرْمُزَ، يَعْنِي مِنَ الْبُكَاءِ، فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ: مَا يُبْكِيكَ؟ قَالَ: وَاللَّهِ لَكَأَنِّي بِقَائِلَةٍ غَدًا تَقُولُ: وَاسَعْدَاهُ !، قَالَ " لَئِنْ قَالَتْ ذَلِكَ مَا أَخَذَتْنِي فِي اللَّهِ لَوْمَةُ لائِمٍ مُنْذُ أَرْبَعِينَ سَنَةً، ثُمَّ قَالَ سَعْدٌ: " أَلَيْسَ يَعْلَمُ رَبِّي ﷾ أَنَّكُمْ أَحَبُّ خَلْقِهِ إِلَيَّ "، يَعْنِي الْقُرَّاءَ،

İbrâhîm b. Sa'd'ın naklettiğine göre ilimle uğraşan birkaç kişi, Sa'd b. İbrâhîm'i hasta yatağında ziyarete gitmişlerdi. İçlerinde İbn Hürmüz ve

---

[1] Ahzâb Sur. 1

Mevla't-Tev'eme Sâlih de vardı. İbn Hürmüz'ün gözleri ıslandı. Yani ağlamaya başladı. Sa'd ona: "Neden ağlıyorsun?" deyince: "Vallahi, yarın ağlayan bir kadının "Ah Sa'd ah!" diye ağıt yakacağını hayal ettim" dedi. Sa'd: "Kırk seneden beri hiç kimse beni Allah için kınamış değildir. Derse desin" dedikten sonra şöyle devam etti: "İnsanlar içinde siz âlimleri ne kadar sevdiğimi Rabbim bilmiyor mu?"

Sa'd; Abdullah b. Câfer b. Ebî Tâlib, Enes b. Mâlik, Muhammed b. Hâtıb, Ebû Umâme b. Sehl b. Huneyf'den hadis nakletti, İbn Ömer'i gördü ve kendi babasından hadis nakletti. Ebû Seleme, Ubeyd b. Abdirrahman b. Avf, Saîd b. el-Müseyyeb, Ubeydullah b. Abdillah b. Utbe, Kâsım b. Muhammed b. Ebî Bekr'den hadis nakletti. Ayrıca Mansûr b. el-Mu'temir, Sevrî, Mis'ar, Şu'be, Mâlik b. Enes gibi imamlar ve âlimler de ondan hadis rivayet ettiler.

Takrîb 2208, Takrîb 4423, Takrîb 2397, Takrîb 2377, Takrîb 1941, Takrîb 2944-a, Takrîb 1146, Takrîb 4533, Takrîb 310, Takrîb 1187, Takrîb 1312

Muhammed b. el-Hanefiyye

Onlardan biri de akıllı imam, hitabeti güçlü, âdeta Çobanyıldızı, (Hz. Ali'den aktarılan ilmin) son payı, gizli işaretlerin ve apaçık ibarelerin sahibi, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. el-Hanefiyye (Hz. Ali'nin oğlu)

(٣٨١٤)- [١٧٤/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ اللَّيْثِ، حَدَّثَنَا هَوْذَةُ بْنُ خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا عَوْنٌ الأَعْرَابِيُّ، عَنْ مَيْمُونٍ، عَنْ وَرْدَانَ، قَالَ: كُنْتُ فِي الْعِصَابَةِ الَّذِينَ ابْتَدَرُوا إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ وَكَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ مَنَعَهُ أَنْ يَدْخُلَ مَكَّةَ حَتَّى يُبَايِعَهُ، فَأَبَى أَنْ يُبَايِعَهُ، وَأَرَادَ الشَّامَ أَنْ يَدْخُلَهَا، فَمنعَهُ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَرْوَانَ أَنْ يَدْخُلَهَا حَتَّى يُبَايِعَهُ، فَأَبَى فَسِرْنَا مَعَهُ، وَلَوْ أَمَرَنَا بِالْقِتَالِ لَقَاتَلْنَا مَعَهُ فَجَمَعَنَا يَوْمًا، فَقَسَّمَ لَنَا فَيْئًا يَسِيرًا، ثُمَّ حَمِدَ اللَّهَ تَعَالَى فَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَقَالَ: " الْحَقُوا بِرِحَالِكُمْ، وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَيْكُمْ بِمَا تَعْرِفُونَ، وَدَعُوا مَا تُنْكِرُونَ، عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ،

وَدَعُوا أَمْرَ الْعَامَّةِ، وَاسْتَقِرُّوا عَلَى أَمْرِنَا كَمَا اسْتَقَرَّتِ السَّمَاءُ وَالأَرْضُ، فَإِنَّ أَمْرَنَا إِذَا جَاءَ كَانَ كَالشَّمْسِ الضَّاحِيَةِ "

Verdân bildiriyor: Muhammed b. Ali b. el-Hanefiyye'nin etrafında toplanan grubun içindeydim. İbnu'z-Zübeyr kendisine biat etmedikçe Mekke'ye girmesine izin vermiyordu. Ancak Muhammed ona biat etmeyi kabul etmedi. Şam'a girmek istedi, ancak Mervân da kendisine biat etmedikçe girmesine izin vermedi. Muhammed ona da biat etmedi. Biz de onunla birlikte gittiği yere gidiyorduk. Şayet savaşmamızı isteseydi savaşırdık. Bir defasında bizi topladı ve az bir parayı aramızda dağıttı. Allah'a hamdu senada bulunduktan sonra da şöyle dedi: "Evlerinize gidin ve Allah'a karşı takvalı olun! İyi bildikleriniz şeylere tutunup bilmediğiniz şeylerden uzak durun. Ahalinin işlerine karışmayın, kendi kendinize bakın. Gök nasıl sağlam bir şekilde yerin üzerinde duruyorsa siz de şu zamanlarda gösterdiğimiz tavır üzerinde sebat edin. Zira bizim şu an gösterdiğimiz tavırın doğruluğu, yeri geldiğinde güneş gibi parlak ve tertemiz gözükecektir."

(٣٨١٥)- [١٧٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ اللَّيْثِ الْجَوْهَرِيُّ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، فَسِرْنَا مِنَ الطَّائِفِ إِلَى أَيْلَةَ بَعْدَ مَوْتِ ابْنِ عَبَّاسٍ بِزِيَادَةٍ عَلَى أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، وَكَانَ عَبْدُ الْمَلِكِ قَدْ كَتَبَ لِمُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ عَهْدًا عَلَى أَنْ يَدْخُلَ هُوَ وَأَصْحَابُهُ فِي أَرْضِهِ حَتَّى يَصْطَلِحَ النَّاسُ عَلَى رَجُلٍ، فَلَمَّا قَدِمَ الشَّامَ بَعَثَ إِلَيْهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ أَنْ تُؤَمِّنَ أَصْحَابِي، فَفَعَلَ، فَقَامَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: " اللَّهُ وَلِيُّ الأُمُورِ كُلِّهَا وَحَاكِمُهَا، مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ، وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ، إِنَّ كُلَّ مَا هُوَ آتٍ قَرِيبٌ، عَجِلْتُمْ بِالأَمْرِ قَبْلَ نُزُولِهِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنَّ فِي أَصْلابِكُمْ لَمَنْ يُقَاتِلُ مَعَ آلِ مُحَمَّدٍ، مَا يَخْفَى عَلَى أَهْلِ الشِّرْكِ أَمْرُ آلِ مُحَمَّدٍ، فَأَمْرُ آلِ مُحَمَّدٍ مُسْتَأْخِرٌ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَيَعُودَنَّ فِيكُمْ كَمَا بَدَأَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي حَقَنَ دِمَاءَكُمْ، مَنْ أَحَبَّ مِنْكُمْ أَنْ يَأْتِيَ مَأْمَنَهُ إِلَى بَلَدِهِ آمِنًا مَحْفُوظًا فَلْيَفْعَلْ، فَانْصَرَفَ عَنْهُ أَصْحَابُهُ وَبَقِيَ مَعَهُ تِسْعُ مِائَةِ

رَجُلٍ، فَأَحْرَمَ بِعُمْرَةٍ وَقَلَّدَ هَدْيًا، فَقَدِمَ مَكَّةَ "، وَنَحْنُ مَعَهُ، فَلَمَّا أَرَدْنَا أَنْ نَدْخُلَ مَكَّةَ تَلَقَّتْنَا خَيْلُ ابْنِ الزُّبَيْرِ فَمَنَعَتْنَا أَنْ نَدْخُلَ، وَأَرْسَلَ إِلَيْهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ لَقَدْ خَرَجْتُ عَنْكَ، وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُقَاتِلَكَ، وَرَجَعْتُ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُقَاتِلَكَ، دَعْنَا فَلْنَدْخُلْ لِنَقْضِيَ نُسُكَنَا، ثُمَّ لِنَخْرُجْ عَنْكَ، فَأَبَى وَمَنَعَنَا الْهَدْيَ، فَرَجَعَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ إِلَى الْمَدِينَةِ وَرَجَعْنَا، فَكُنَّا بِالْمَدِينَةِ حَتَّى قُتِلَ ابْنُ الزُّبَيْرِ، فَخَرَجَ إِلَى مَكَّةَ وَخَرَجْنَا مَعَهُ، فَنَزَلَ الشِّعْبَ حَتَّى قَضَيْنَا نُسُكَنَا، وَقَدْ رَأَيْتُ الْقَمْلَ يَتَنَاثَرُ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، فَلَمَّا قَضَيْنَا نُسُكَنَا رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ، فَمَكَثَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ ثَلاثَ شُهُورٍ ثُمَّ تُوُفِّيَ رَحِمَهُ اللَّهُ "

Ebû Hamza anlatıyor: Muhammed b. Ali ile beraberdim. İbn Abbâs'ın vefatından kırk küsur gün sonra, Tâif'ten Eyle'ye gitmek için yola çıktık. O sırada Abdülmelik, insanlar bir kişinin etrafında birlik olsunlar diye, Muhammed b. el-Hanefiyye'ye mektup yazmış, adamlarıyla birlikte topraklarına girmelerini istemişti. Şam'a gelince, Muhammed b. Ali, “Arkadaşlarıma güvence ver” diye haber göndermişti. O da dediğini yaptı. Muhammed b. Ali, ayağa kalktı, Allah'a hamdü sena ettikten sonra şöyle konuştu: “Allah bütün işlerin yöneteni ve hâkimidir. Allah'ın dilediği olur, dilemediği olmaz. Gelecek olan her şey yakındır. Olaylar gelmeden olmasını istediniz. Nefsimi yönetene yemin ederim ki, sizin soyunuzda, Âl-i Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) ile savaşacak insanlar olacaktır. Şirk ehli, Âl-i Muhammed'in meselesinden habersiz kalmaz. Âl-i Muhammed'in olayı ertelenmiştir. Nefsime hâkim olana yemin ederim ki, başladığı gibi size geri dönecektir. Kanlarınızın akmasını engelleyene hamd olsun. İçinizden memleketine güven içinde gitmek isteyen, güven ve muhafaza altında gitsin.”

Bunun üzerine arkadaşları yanından ayrıldılar. Yanında dokuz yüz adam kaldı. Umre için ihrama girdi, kurban hazırladı ve Mekke'ye geldi. Biz de onunla beraberdik. Mekke'ye girmek istediğimizde, İbn Zübeyr'in atlıları bizi karşıladı ve Mekke'ye girmemizi engelledi. Muhammed b. Ali, İbnu'z-Zübeyr'e: “Senin emrinden çıktım ve seninle savaşmak istemiyorum. Geri döndüm, ama seninle savaşmak istemiyorum. Bırak girelim umremizi yapalım sonra çıkıp gidelim" diye haber gönderdi. İbnu'z-Zübeyr kabul etmedi ve kurban kesmemize mani oldu.

Muhammed b. Ali, Medine'ye döndü, biz de onunla birlikte döndük. İbnu'z-Zübeyr öldürülünceye kadar Medine'de kaldık. Sonra Muhammed b. Ali, Mekke'ye yola çıktı, biz de onunla birlikte gittik. Ahali konakladı, umremizi yaptık. Muhammed b. Ali'den bitlerin döküldüğünü görmüştüm. Umremizi bitirince Medine'ye döndük. Muhammed b. Ali üç ay sonra vefat etti, Allah rahmet etsin.

(٣٨١٦)- [١٧٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ عَمْرِو بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَنَفِيَّةِ: " تَرَوْنَ أَمْرَنَا لَهُوَ أَبْيَنُ مِنْ هَذِهِ الشَّمْسِ، فَلا تَعْجَلُوا وَلا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ "

Muhammed b. el-Hanefiyye der ki: "Bizim meselemizi şu Güneş'ten daha açık göreceksiniz. Acele edip birbirinizi öldürmeyin."

(٣٨١٧)- [١٧٥/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَائِشَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عُمَرَ التَّيْمِيِّ، عَنْ مُنْذِرٍ الثَّوْرِيِّ، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَنَفِيَّةِ: " لَيْسَ بِحَكِيمٍ مَنْ لَمْ يُعَاشِرْ بِالْمَعْرُوفِ مَنْ لا يَجِدُ بُدًّا مِنْ مُعَاشَرَتِهِ، حَتَّى يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُ فَرَجًا وَمَخْرَجًا "

Muhammed b. el-Hanefiyye der ki: "Geçinmek zorunda kaldığı kişiyle, Allah kendisine bir çıkış yolu kılana kadar, iyilikle birlikte olup geçinemeyen kişi gerçekten bilge (hikmet sahibi) biri olamaz!"

(٣٨١٨)- [١٧٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الْبَغْدَادِيُّ، حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ بْنُ رَبِيعَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، قَالَ: قَالَ لِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحَنَفِيَّةِ رَحِمَهُ اللَّهُ: " مَنْ كَفَّ يَدَهُ وَلِسَانَهُ وَجَلَسَ فِي بَيْتِهِ، فَإِنَّ ذُنُوبَ بَنِي أُمَيَّةَ أَسْرَعُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُيُوفِ الْمُسْلِمِينَ "

Muhammed b. el-Hanefiyye der ki: "Kim elini ve dilini çekip evinde oturursa (otursun. Çünkü) Umeyye oğullarının günahları kendilerine Müslümanların kılıçlarından daha etkilidir."

(٣٨١٩)- [١٧٦/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، قَالَ: كَتَبَ مَلِكُ الرُّومِ إِلَى عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ: يَتَهَدَّدُهُ، وَيَتَوَعَّدُهُ، وَيَحْلِفُ لَهُ لَيَحْمِلَنَّ لَهُ مِائَةَ أَلْفٍ فِي الْبَرِّ، وَمِائَةَ أَلْفٍ فِي الْبَحْرِ، أَوْ يُؤَدِّي إِلَيْهِ الْجِزْيَةَ، فَسَقَطَ فِي دِرْعِهِ، وَكَتَبَ إِلَى الْحَجَّاجِ أَنِ اكْتُبْ إِلَى ابْنِ الْحَنَفِيَّةِ، فَتَهَدَّدُهُ، وَتَوَاعَدَهُ، ثُمَّ أَعْلِمْنِي مَا يَرُدُّ عَلَيْكَ، فَكَتَبَ الْحَجَّاجُ إِلَى ابْنِ الْحَنَفِيَّةِ بِكِتَابٍ شَدِيدٍ يَتَهَدَّدُهُ، وَيَتَوَاعَدُهُ فِيهِ بِالْقَتْلِ، قَالَ: فَكَتَبَ إِلَيْهِ ابْنُ الْحَنَفِيَّةِ: " إِنَّ لِلَّهِ تَعَالَى ثَلاثَ مِائَةٍ وَسِتِّينَ لَحْظَةً إِلَى خَلْقِهِ، وَأَنَا أَرْجُو أَنْ يَنْظُرَ اللَّهُ ﷻ إِلَيَّ نَظْرَةً يَمْنَعُنِي بِهَا مِنْكَ "، قَالَ: فَبَعَثَ الْحَجَّاجُ بِكِتَابِهِ إِلَى عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ، فَكَتَبَ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَرْوَانَ إِلَى مَلِكِ الرُّومِ نُسْخَتَهُ، فَقَالَ مَلِكُ الرُّومِ: مَا هَذَا خَرَجَ مِنْكَ، وَلا أَنْتَ كَتَبْتَ بِهِ، مَا خَرَجَ إِلا مِنْ بَيْتِ نُبُوَّةٍ "

Ali b. el-Hüseyin anlatıyor: Bizans kralı, Abdülmelik b. Mervân'a, tehditkar bir mektup yazmış. Ya cizye ödemesini ya da, yüz bin piyade ve yüz bin denizci ile üzerine yürüyeceğine dair yemin edip korkutmaya kalkışmıştı. Zırhını çıkarmadan oturup Haccâc'a: "İbnu'l-Hanefiyye'ye mektup yaz, onu tehdit et ve korkut, sonra ne yapacağını bana haber ver" diye mektup yazdı.

Haccâc, İbnu'l-Hanefiyye'ye ağır bir mektup yazıp onu tehdit etti ve öldüreceğini söyledi.

İbnu'l-Hanefiyye ona şöyle bir cevap yazdı: "Allah'ın yaratıklarına ayırdığı üç yüz atmış an vardır. Ben de Allah'tan bana bir kez bakıp beni senden korumasını diliyorum."

Haccâc, Abdülmelik b. Mervân'a mektup yazıp bu cevabı gönderdi. Abdülmelik b. Mervân da aynısını Bizans kralına yazdı.

Bizans kralı şöyle dedi: "Bu, senin sözün değil. Sen yazmış olamazsın. Bu söz, ancak peygamber soyundan birine ait olabilir."

(٣٨٢٠)- [١٧٦/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الحَسَينِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو السَّكُونِيُّ الْحِمْصِيُّ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ رُسْتُمَ الصُّورِيِّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ سَعِيدٍ الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي يَعْلَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ، أَنَّهُ قَالَ: " لَمْ يَزَلْ قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ يَبْحَثُونَ وَيَنْقُرُونَ حَتَّى تَاهُوا، فَكَانَ الرَّجُلُ إِذَا نُودِيَ مِنْ خَلْفِهِ أَجَابَ مَنْ أَمَامَهُ، وَإِذَا نُودِيَ مِنْ أَمَامِهِ أَجَابَ مَنْ خَلْفَهُ "

Muhammed b. el-Hanefiyye der ki: "Sizden önce bir kavim, şaşırıncaya kadar araştırıp birbirlerine vurdular. Sonunda öyle oldu ki; adama arkasından seslenildiğinde önündeki cevap verir, önünden seslenildiğinde de arkasındaki cevap verir oldu."

(٣٨٢١)- [١٧٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُصْعَبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ الْمُنْذِرِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَنَفِيَّةِ: يَا مُنْذِرُ، قُلْتُ: لَبَّيْكَ، قَالَ: " كُلُّ مَا لا يُبْتَغَى بِهِ وَجْهُ اللَّهِ تَعَالَى يَضْمَحِلُّ "

Münzir bildiriyor: Muhammed b. el-Hanefiyye: "Ey Münzir!" diye seslenince, ben: "Buyur! Emrindeyim!" karşılığını verdim. Sonra bana: "Allah'ın rızası gözetilmeden yapılan her şey heba olup gider" dedi.

(٣٨٢٢)- [١٧٦/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُيَيْنٍ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنِي أَبُو عُثْمَانَ الْمُؤَذِّنُ، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَنَفِيَّةِ: " مَنْ كَرُمَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ لَمْ يَكُنْ لِلدُّنْيَا عِنْدَهُ قَدْرٌ "

Muhammed b. el-Hanefiyye der ki: "Canını tatlı gören dünyayla baş edemez olur."

(٣٨٢٣)- [١٧٦/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُيَيْنٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَنَفِيَّةِ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَعَلَ الْجَنَّةَ ثَمَنًا لأَنْفُسِكُمْ، فَلا تَبِيعُوهَا بِغَيْرِهَا "

Muhammed b. el-Hanefiyye der ki: “Allah, nefsinize karşılık, fiyat olarak cenneti koymuştur. Başka bir şeye satmayın.”

Muhammed b. el-Hanefiyye, sahabeden birçok kişiden hadis nakletmiştir. Hadislerinin tümü, evlatları kanalıyla kendisinden nakledilmiştir. Ayrıca; Amr b. Dînâr, Münzir es-Sevrî, Abdullah b. Muhammed b. Akîl ve Muhammed b. Kays b. Mahreme kendisinden hadis nakletmiştir.

Takrîb 2133, Takrîb 2693, Takrîb 3077, Takrîb 2339, Takrîb 1321, Takrîb 3730, Takrîb 4348, Takrîb 2919, Takrîb 2921, Takrîb 1970

Ebû Câfer Muhammed b. Ali el-Bâkır

Onlardan biri de; uyanık zikir ehli, huşu ve sabır ehli, Ebû Câfer Muhammed b. Ali el-Bâkır. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) soyundandır. Anlaşmazlıklarda ve önemli zamanlarda konuşmuş, gözyaşı döküp ağlamış, riya ve düşmanlıklardan uzak kalınmasını tavsiye etmiştir.

Derler ki: Tasavvuf, yakınlık için özür dilemek, adım atmak için dikkatli olmaktır.

(٣٨٣٤)- [١٨٠/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ خَلَفِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: " الإِيمَانُ ثَابِتٌ فِي الْقُلُوبِ، وَالْيَقِينُ خَطَرَاتٌ، فَيَمُرُّ الْيَقِينُ بِالْقَلْبِ فَيَصِيرُ كَأَنَّهُ زُبَرُ الْحَدِيدِ، وَيَخْرُجُ مِنْهُ فَيَصِيرُ كَأَنَّهُ خِرْقَةٌ بَالِيَةٌ "

Ebû Câfer Muhammed b. Ali der ki: “İman, kalplerde sâbit kalır; ancak yakîn arasıra kişiye gelip gider. Yakîn, kalbe uğradığı zamanlarda kalp demir parçası gibi sağlamlaşır. Yakîn kişiden çıktığı zaman ise kalbi eskimiş bir mendile benzer.”

(٣٨٣٥)- [١٨٠/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَشِيطٍ، عَنْ عُمَرَ مَوْلَى عُفْرَةَ، عَنْ

مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، أَنَّهُ قَالَ: " مَا دَخَلَ قَلْبُ امْرِئٍ شَيْءٌ مِنَ الْكِبْرِ، إِلا نَقَصَ مِنْ عَقْلِهِ مِثْلُ مَا دَخَلَهُ مِنْ ذَلِكَ، قَلَّ ذَلِكَ أَوْ كَثُرَ "

Muhammed b. Ali der ki: "Kimin kalbine kibir girerse, giren kibir miktarınca aklından eksiltir. Kibir az olsun çok olsun fark etmez."

(٣٨٣٦)- [١٨١/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمَّادِ بْنِ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِمْرَانَ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَنْصُورٍ الْحَارِثِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى الْعَلَوِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى وَحَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: " كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ خَالِي مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، وَعِنْدَهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، وَرَبِيعَةُ الرَّأْيِ، إِذْ جَاءَهُ الْحَاجِبُ، فَقَالَ: هَؤُلاءِ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ، فَدَخَلَ أَبُو إِسْحَاقَ السَّبِيعِيُّ، وَجَابِرٌ الْجُعْفِيُّ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَطَاءٍ، وَالْحَكَمُ بْنُ عُيَيْنَةَ، فَتَحَدَّثُوا، فَأَقْبَلَ مُحَمَّدٌ عَلَى جَابِرٍ، فَقَالَ: مَا يَرْوِي فُقَهَاءُ أَهْلِ الْعِرَاقِ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ﴾، مَا الْبُرْهَانُ؟ قَالَ: رَأَى يَعْقُوبَ عَلَيْهِ السَّلامُ عَاضًّا عَلَى إِبْهَامِهِ، فَقَالَ: لا، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ: أَنَّهُ هَمَّ أَنْ يَحُلَّ التِّكَةَ، فَقَامَتْ إِلَى صَنَمٍ مُكَلَّلٍ بِالدُّرِّ وَالْيَاقُوتِ فِي نَاحِيَةِ الْبَيْتِ، فَسَتَرَتْهُ بِثَوْبٍ أَبْيَضَ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ، فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ تَصْنَعِينَ؟ فَقَالَتْ: اسْتَحْيِي مِنْ إِلَهِي أَنْ يَرَانِي عَلَى هَذِهِ الصُّورَةِ، فَقَالَ يُوسُفُ عَلَيْهِ السَّلامُ: تَسْتَحِينَ مِنْ صَنَمٍ لا يَأْكُلُ، وَلا يَشْرَبُ، وَلا أَسْتَحْيِي أَنَا مِنْ إِلَهِي الَّذِي هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ، ثُمَّ قَالَ: وَاللَّهِ لا تَنَالِينَهَا مِنِّي أَبَدًا، فَهُوَ الْبُرْهَانُ الَّذِي رَأَى "

Abdullah b. Muhammed b. Ömer b. Ali der ki: Dayım Muhammed b. Ali'nin yanında oturuyordum. Yanında Yahyâ b. Saîd ve Rabîatu'r-Rey vardı. O sırada muhafız geldi ve "Bunlar Irak halkından insanlar" dedi. Ardından Ebû İshâk es-Sebîî, Câbir el-Cu'fî, Abdullah b. Atâ ve Hakem b. Uyeyne içeri girdiler. Konuşmaya başladılar, Muhammed b. Câbir çıkıp: "Allah'ın **«Kadın ona niyeti kurmuştu, eğer Rabbinin burhanını**

görmemiş olsaydı o da ona kurmuş gitmişti»[1] âyetiyle ilgili Irak halkı ne diyorlar? Burhan nedir?" diye sordu. Birisi: "(Hz. Yusuf) Hz. Yâkûb'un başparmağını ısırdığını gördü" dedi. Muhammed b. Ali: "Hayır" dedi ve devam etti; Babam dedemden, Ali b. Ebî Tâlib'in şöyle dediğini nakleder:

"Uçkuru çözmeye kalkışınca ip, evin bir köşesinde yakut ve mücevherlerle süslenmiş bir puta dönüştü. Birden kadın aralarına beyaz bir örtü çekti. Yusuf "Ne yapıyorsun?" diye sorunca, kadın "Tanrımın beni bu halde görmesinden utanırım" dedi. Hz. Yusuf: "Sen yemeyen içmeyen bir puttan utanıyorsun. Bense her an her canlının ne yaptığına şahid olan Tanrımdan utanmıyorum" dedi. Sonra şöyle devam etti: "Vallahi beni elde edemezsin" dedi. İşte gördüğü burhan buydu."

(٣٨٣٧)- [١٨١/٣] حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُثْمَانِيُّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَبِي الْحَسَنِ أَبُو عَلِيٍّ الرُّوذْبَارِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ الْمَسْرُوقِيَّ، قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ دَاوُدَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مَنْصُورًا، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ، يَقُولُ: " الْغِنَى وَالْعِزُّ يَجُولانِ فِي قَلْبِ الْمُؤْمِنِ، فَإِذَا وَصَلا إِلَى مَكَانٍ فِيهِ التَّوَكُّلُ أَوْطَنَاهُ "

Muhammed b. Ali b. el-Hüseyn der ki: "Zenginlik ve saygınlık, müminin kalbinde dolaşıp dururlar. Tevekkülün olduğu yere vardıklarında da orada yerleşip kalırlar."

(٣٨٣٨)- [١٨١/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، ثنَا مَيْمُونُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ، ثنَا عَبْدُ السَّلامِ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ زِيَادِ بْنِ خَيْثَمَةَ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَ: " الصَّوَاعِقُ تُصِيبُ الْمُؤْمِنَ وَغَيْرَ الْمُؤْمِنِ، وَلا تُصِيبُ الذَّاكِرَ "

Ebû Câfer (Muhammed b. Ali el-Bâkır) der ki: "Yıldırımlar mümin olanı da, olmayanı da çarpabilir. Ancak Allah'ı zikredeni çarpamaz."

---

[1] Yûsuf Sur. 24

(٣٨٣٩)- [١٨١/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَوَّارٍ، ثَنَا أَبُو بِلَالٍ الأَشْعَرِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَيْنِ: فِي قَوْلِهِ ﷾: " ﴿أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا﴾، قَالَ: عَلَى الْفَقْرِ فِي دَارِ الدُّنْيَا "

Muhammed b. el-Hüseyin: “**İşte onlar sabretmelerine karşılık, cennetin yüksek makamlarıyla mükafatlandırılırlar**”[1] âyetiyle ilgili: “Dünyadaki fakirliğe sabrettikleri için…” dedi.

(٣٨٤٠)- [١٨١/٣] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ الْبُخَارِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سعِيدٍ الصَّيْرَفِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْكُوفِيُّ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ: فِي قَوْلِهِ ﷾: " ﴿وَجَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا﴾، قَالَ: بِمَا صَبَرُوا عَلَى الْفَقْرِ وَمَصَائِبِ الدُّنْيَا "

Ebû Câfer: “**Sabretmelerine karşılık cennet ve ipeklerle ödüllendirir**”[2] âyetiyle ilgili: “Fakirlik ve dünya musibetlerine sabretmelerine karşılık…” dedi.

(٣٨٤١)- [١٨٢/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، ثَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ الْوَاسِطِيِّ، عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ الأَعْرَجِ، عَنْ شَرِيكٍ، عَنْ جَابِرٍ يَعْنِي الْجُعْفِيَّ، قَالَ: قَالَ لِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ: يَا جَابِرُ، إِنِّي لَمَحْزُونٌ، وَإِنِّي لَمُشْتَغِلُ الْقَلْبِ، قُلْتُ: وَلِمَ حُزْنُكَ، وَشُغْلُ قَلْبِكَ؟ قَالَ: يَا جَابِرُ، إِنَّهُ مَنْ دَخَلَ وَقَلْبُهُ صَافٍ خَالِصٌ دِينَ اللَّهِ شَغَلَهُ عَمَّا سِوَاهُ، يَا جَابِرُ، مَا الدُّنْيَا وَمَا عَسَى أَنْ تَكُونَ !، هَلْ هُوَ إِلا مَرْكَبٌ رَكِبْتَهُ، أَوْ ثَوْبٌ لَبِسْتَهُ، أَوِ امْرَأَةٌ أَصَبْتَهَا؟، يَا جَابِرُ، إِنَّ الْمُؤْمِنِينَ لَمْ يَطْمَئِنُّوا إِلَى الدُّنْيَا لِبَقَاءٍ فِيهَا، وَلَمْ يَأْمَنُوا قُدُومَ الآخِرَةِ عَلَيْهِمْ، وَلَمْ يُصِمَّهُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ مَا سَمِعُوا بِآذَانِهِمْ مِنَ الْفِتْنَةِ، وَلَمْ يُعْمِهِمْ عَنْ نُورِ اللَّهِ مَا رَأَوْا بِأَعْيُنِهِمْ مِنَ الزِّينَةِ، فَفَازُوا بِثَوَابِ الأَبْرَارِ، إِنَّ أَهْلَ التَّقْوَى أَيْسَرُ أَهْلِ الدُّنْيَا مُؤْنَةً، وَأَكْثَرُهُمْ لَكَ مَعُونَةً، إِنْ نَسِيتَ ذَكَّرُوكَ، وَإِنْ

---

[1] Furkan Sur. 75

[2] İnsan Sur. 12

ذَكَرْتَ أَعَانُوكَ، قَوَّالِينَ بِحَقِّ اللَّهِ، قَوَّامِينَ بِأَمْرِ اللَّهِ، قَطَعُوا مَحَبَّتَهُمْ بِمَحَبَّةِ اللَّهِ ﷾ وَنَظَرُوا
إِلَى اللَّهِ ﷾ وَإِلَى مَحَبَّتِهِ بِقُلُوبِهِمْ، وَتَوَحَّشُوا مِنَ الدُّنْيَا لِطَاعَةِ مَلِيكِهِمْ، وَعَلِمُوا أَنَّ ذَلِكَ
مَنْظُورٌ إِلَيْهِمْ مِنْ شَأْنِهِمْ، فَأَنْزِلِ الدُّنْيَا بِمَنْزِلٍ نَزَلْتَ بِهِ وَارْتَحَلْتَ عَنْهُ، أَوْ كَمَالٍ أَصَبْتَهُ فِي
مَنَامِكَ فَاسْتَيْقَظْتَ وَلَيْسَ مَعَكَ مِنْهُ شَيْءٌ، وَاحْفَظِ اللَّهَ تَعَالَى مَا اسْتَرْعَاكَ مِنْ دِينِهِ
وَحِكْمَتِهِ "

Câbir el-Cu'fî bildiriyor: Muhammed b. Ali bana: “Ey Câbir! Üzüntülüyüm ve kalbim de bayağı meşgul!” dedi. Ona: “Neden üzüntülüsün? Kalbin neden meşgul?” diye sorduğumda ise şöyle dedi: “Ey Câbir! Şayet Allah'ın dini kişinin kalbine, kalp saf ve temiz iken girerse artık dinden başka şeylerle meşgul olmaz. Ey Câbir! Dünya denen şey nedir ki? Bindiğin bir binekten, giydiğin bir giysiden veya beraber olduğun bir kadından başka bir şey midir? Ey Câbir! Müminler, dünyada daim kalmayacaklarını bilirler, geleceğini bildikleri âhiretten yana kendilerini güven içinde hissetmezler. Fitneden işittikleri, kendilerini Allah'ı zikretmekten alıkoymaz. Dünya ziynetlerinden gördükleri dolayısıyla Allah'ın nuruna karşı gözleri körleşmez! Bu nedenle iyilerin mükâfatlarına nail olup kurtuluşa ererler. Takva ehli, dünya insanları içinde malları en az olanlardır. Sana en çok yardımlarda bulunacaklar da yine onlardır. Allah'ı unuttuğun zaman onu sana hatırlatır ve sen zikredersen de bu zikrinde sana yardımda bulunurlar. Sadece Allah'ın hakkı olan şeyleri söyler, Allah'ın buyruklarını ikame ederler. Sevgilerini sadece Allah'a hasretmişler, Allah'a ve sevgisine sadece kalpleriyle yönelmişlerdir. Hükümdarları olan Allah'a itaat etmek için dünyadan uzak durmuşlardır ve bu durumlarının Allah tarafından gözlendiğinin de farkındadırlar. Sen de dünyayı, az bir dinlendikten sonra yola koyulup ayrıldığın bir konaklama yeri olarak gör. Veya rüyanda elde ettiğin, ama uyandığında elinde ondan bir şeyin kalmadığını gördüğün bir mal gibi gör. Allah seni dininde muhafaza ettiği ve seni hikmetli kıldığı sürece de onun buyruklarım ifa etmeye çalış.”

(٣٨٤٢)- [١٨٢/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَرِيكٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثَنَا أَبُو يَعْقُوبَ الْقَوَّامُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: " رَأَيْتُ عَلَى أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، إِزَارًا أَصْفَرَ وَكَانَ يُصَلِّي كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ خَمْسِينَ رَكْعَةً بِالْمَكْتُوبَةِ "

Abdullah b. Yahyâ der ki: "Ebû Câfer Muhammed b. Ali'nin üzerinde sarı renkte bir izar gördüm. Ebû Câfer, farz namazlarla birlikte günde elli rekât namaz kılardı."

(٣٨٤٣)- [١٨٢/٣] حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ يَحْيَى الْجُلُودِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا، حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ حَفْصٍ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ حَسَنٍ، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، يَقُولُ: " سَلامُ اللِّئَامِ قُبْحُ الْكَلامِ "

Muhammed b. Ali der ki: "Alçakların selamı, kötü kelamdır."

(٣٨٤٤)- [١٨٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الأَحْوَصِ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: " لِكُلِّ شَيْءٍ آفَةٌ، وَآفَةُ الْعِلْمِ النِّسْيَانُ "

Ebû Câfer Muhammed b. Ali der ki: "Her şeyin bir felaketi vardır, ilmin felaketi de unutkanlıktır."

(٣٨٤٥)- [١٨٣/٣] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّيْرَفِيِّ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مِنْدَلٌ، وَحَيَّانُ ابنا علي، عَنْ سَعْدٍ الإِسْكَافِيِّ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: " عَالِمٌ يُنْتَفَعُ بِعِلْمِهِ أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ"

Ebû Câfer Muhammed b. Ali der ki: "İlminden faydalanılan bir âlim, bin abidden daha hayırlıdır."

(٣٨٤٦)- [١٨٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ سَعْدٍ الإِسْكَافِيِّ، عَنْ أَبِي جَعْفَرِ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: " وَاللَّهِ لَمَوْتُ عَالِمٍ أَحَبُّ إِلَى إِبْلِيسَ مِنْ مَوْتِ سَبْعِينَ عَابِدٍ "

Ebû Câfer Muhammed b. Ali der ki: “Vallahi bir âlimin ölümü, İblis'i yetmiş âbidin ölümünden daha çok mutlu eder.”

(٣٨٤٧)- [١٨٣/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي يَعْقُوبَ، عَنْ أَخِيهِ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَ: " شَيَّبَتْنَا ثَلاثَةُ أَصْنَافٍ: صِنْفٌ يَأْكُلُونَ النَّاسَ بِنَا، وَصِنْفٌ كَالزُّجَاجِ يَنْهَشِمُ، وَصِنْفٌ كَالذَّهَبِ الأَحْمَرِ، كُلَّمَا دَخَلَ النَّارَ ازْدَادَ جَوْدَةً "

Ebû Câfer der ki: “Üç sınıf insan bizleri ihtiyarlattı. Bir sınıf bizim adımıza insanların mallarını yiyorlardı. Bir sınıf, cam şişeler gibi parçalanıp dağılıyorlardı. Diğer bir sınıf ise kırmızı altın gibiydi. Ateşe her atılışında kalitesi daha da artıyordu.”

(٣٨٤٨)- [١٨٣/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مِقْسَمٍ، حَدَّثَنَا دُرَيْدٌ، حَدَّثَنَا الرِّيَاشِيُّ، حَدَّثَنَا الأَصْمَعِيُّ، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ لابْنِهِ: يَا بُنَيَّ إِيَّاكَ وَالْكَسَلَ وَالضَّجَرَ، فَإِنَّهُمَا مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ، إِنَّكَ إِنْ كَسِلْتَ لَمْ تُؤَدِّ حَقًّا، وَإِنْ ضَجِرْتَ لَمْ تَصْبِرْ عَلَى حَقٍّ "

Muhammed b. Ali, oğluna şöyle dedi: “Evladım! Tembellikten ve bıkkınlıktan sakın. Bu ikisi her kötülüğün anahtarıdır. Eğer tembel olursan hiçbir hakkı ödeyemezsin, bıkarsan ise hakka karşı sabırsız olursun.”

(٣٨٤٩)- [١٨٣/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْجَارُودِ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الأَحْمَرُ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَ: " أَشَدُّ الأَعْمَالِ ثَلاثَةٌ: ذِكْرُ اللَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ، وَإِنْصَافُكَ مِنْ نَفْسِكَ، وَمُوَاسَاةُ الأَخِ فِي الْمَالِ "

Ebû Câfer (Muhammed b. Ali el-Bâkır) der ki: “En ağır ameller, her halükârda Allah'ı zikretmek, birilerine istemeden infak etmek ve mal konusunda kardeşine ihsanlarda bulunmaktır.”

(٣٨٥٠)- [١٨٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ الضَّحَّاكِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الزُّبَيْرِيُّ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ، حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: أَوْصَانِي أَبِي، فَقَالَ: " لا تَصْحَبَنَّ خَمْسَةً، وَلا تُحَادِثْهُمْ، وَلا تُرَافِقْهُمْ فِي طَرِيقٍ، قَالَ: قُلْتُ:

جُعِلْتُ فِدَاكَ يَا أَبَهْ، مَنْ هَؤُلاءِ الْخَمْسَةُ؟ قَالَ: " لا تَصْحَبَنَّ فَاسِقًا، فَإِنَّهُ بَائِعُكَ بِأَكْلَةٍ فَمَا دُونَهَا، قَالَ: قُلْتُ: يَا أَبَهْ، وَمَا دُونَهَا؟ قَالَ: يَطْمَعُ فِيهَا، ثُمَّ لا يَنَالُهَا، قَالَ: قُلْتُ: يَا أَبَهْ، وَمَنِ الثَّانِي؟ قَالَ: لا تَصْحَبَنَّ الْبَخِيلَ، فَإِنَّهُ يَقْطَعُ بِكَ فِي مَالِهِ أَحْوَجَ مَا كُنْتَ إِلَيْهِ، قَالَ: قُلْتُ: يَا أَبهْ، وَمَنِ الثَّالِثُ؟ قَالَ: لا تَصْحَبَنَّ كَذَّابًا، فَإِنَّهُ بِمَنْزِلَةِ السَّرَابِ يُبْعِدُ مِنْكَ الْقَرِيبَ، وَيُقَرِّبُ مِنْكَ الْبَعِيدَ، قَالَ: قُلْتُ: يَا أَبَهْ، وَمَنِ الرَّابِعُ؟ قَالَ: لا تَصْحَبَنَّ أَحْمَقَ، فَإِنَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَنْفَعَكَ فَيَضُرَّكَ، قَالَ: قُلْتُ: يَا أَبَهْ، وَمَنِ الْخَامِسُ؟ قَالَ: لا تَصْحَبَنَّ قَاطِعَ رَحِمٍ، فَإِنِّي وَجَدْتُهُ مَلْعُونًا فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى فِي ثَلاثَةِ مَوَاضِعَ "

Ebû Câfer Muhammed b. Ali bildiriyor: Babam bana nasihat ederken şöyle dedi: “Evladım! Beş kişiyle dost olma, sohbet etme ve yolculuğa çıkma!” Kendisine: “Sana feda olayım babacığım! Bu beş kişi kimlerdir?” diye sorduğumda: “Fasık biriyle dost olma ki bir yiyecek veya daha aşağısı için seni satar!” dedi. Kendisine: “Bunun daha aşağısı nedir ki?” diye sorduğumda: “O yemeğe tamah etmesi ama elde edememesidir” dedi. Ona: “Babacığım! İkinci kişi kim?” diye sorduğumda: “Cimri ile dost olma! Zira ona çok ihtiyaç duyduğun zor bir zamanda malını senden esirger!” dedi. Ona: “Babacığım! Üçüncü kişi kim?” diye sorduğumda: “Yalancı ile dost olma! Zira yalancı dost, serap gibidir, sana yakım uzak, uzağı da yakın eder” dedi. Ona: Babacığım! Dördüncü kişi kim?” diye sorduğumda: “Ahmak ile dost olma! Zira sana iyilik yapmak ister, ama zarar verir” dedi. Ona: Babacığım! Beşinci kişi kim?” diye sorduğumda ise: “Yakınlarıyla bağını kesmiş olan biriyle dost olma! Zira Allah'ın Kitabı'nda üç yerde böylesi bir kişinin lanetlenmiş olduğunu gördüm” dedi.

(٣٨٥١)- [١٨٤/٣] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، أَنَّهُ سَمِعَ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، يَقُولُ: " إِذَا رَأَيْتُمُ الْقَارِئَ يُحِبُّ الأَغْنِيَاءَ، فَهُوَ صَاحِبُ الدُّنْيَا، وَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ يَلْزَمُ السُّلْطَانَ مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ، فَهُوَ لِصٌّ "

Muhammed b. Ali der ki: “Âlim'in zenginleri sevdiğini görürseniz, bilin ki o, dünya ehlidir. Gerekli olmadığı halde sultana yakın olduğunu görürseniz bilin ki o hırsızdır.”

(٣٨٥٢)- [١٨٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى السِّخْتِيَانِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا مَسْعُودُ بْنُ سَعْدٍ الْجُعْفِيُّ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُلْقِي فِي قُلُوبِ شِيعَتِنَا الرُّعْبَ، فَإِذَا قَامَ قَائِمُنَا، وَظَهَرَ مَهْدِيُّنَا كَانَ الرَّجُلُ أَجْرَأَ مِنْ لَيْثٍ، وَأَمْضَى مِنْ سِنَانٍ "

Ebû Câfer der ki: “Allah bizim taraftarlarımızın kalbine korku atar. Bizden biri kıyâma kaktığında ve Mehdi'miz ortaya çıktığında aslandan daha cesur kılıçtan daha hızlı olur.”

(٣٨٥٣)- [١٨٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا مَسْعُودُ بْنُ سَعْيدٍ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَ: " شِيعَتُنَا مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ ﷾ "

Ebû Câfer der ki: “Şiamız (taraftarlarımız) Allah'a itaat edenlerdir.”

(٣٨٥٤)- [١٨٤/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي حُصَيْنٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي جَدِّي أَبُو حُصَيْنٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا عَوْنُ بْنُ سَلامٍ، حَدَّثَنَا عَنْبَسَةُ بْنُ مَخْلَدٍ الْعَابِدُ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " إِيَّاكُمْ وَالْخُصُومَةَ، فَإِنَّهَا تُفْسِدُ الْقَلْبَ، وَتُورِثُ النِّفَاقَ "

Ebû Câfer der ki: “Husumetten sakının. Çünkü husumet, kalbi bozar ve nifakın kalbe yerleşmesine sebep olur.”

(٣٨٥٥)- [١٨٤/٣] حَدَّثَنَا مَخْلَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَبِي الأَحْوَصِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا أَبُو شِهَابٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَ: " الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ هُمْ أَصْحَابُ الْخُصُومَاتِ "

Ebû Câfer der ki: “Allah'ın âyetlerini tartışanlar, düşmanlıkların sahibidirler.”

(٣٨٥٦)- [١٨٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ شَرِيكٍ الأَسَدِيُّ، حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْجُعْفِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، عَنْ حِلْيَةِ السُّيوفِ، فَقَالَ لا

بَأْسَ بِهِ، قَدْ حَلَّى أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَيْفَهُ، قَالَ: قُلْتُ وَتَقُولُ الصِّدِّيقُ، قَالَ: فَوَثَبَ وَثْبَةً وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ، ثم قال " نَعَمِ الصِّدِّيقُ ! فَمَنْ لَمْ يَقُلْ لَهُ الصِّدِّيقُ، فَلا صَدَّقَ اللَّهُ لَهُ قَوْلا فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ "

Urve b. Abdillah bildiriyor: Ebû Câfer Muhammed b. Ali'ye kılıçların süslenmesi olayını sorduğumda: “Bir sakıncası yok; zira Ebû Bekr es-Sıddîk de kılıcını süslemiştir” karşılığını verdi. Ona: “Bir de ona Sıddîk mı diyorsun?” dediğimde ise birden yerinden sıçrayıp kıbleye dönerek: “Evet, Sıddîk diyorum! Zira ona Sıddîk demeyen kişinin Allah ne dünya, ne de âhirette sözünü doğrular” dedi.

(٣٨٥٧)- [١٨٥/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْحُلْوَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ لِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ: " يَا جَابِرُ، بَلَغَنِي أَنَّ قَوْمًا بِالْعِرَاقِ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ يُحِبُّونَنَا وَيَتَنَاوَلُونَ أَبَا بَكْرٍ، وَعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، وَيَزْعُمُونَ أَنِّي أَمَرْتُهُمْ بِذَلِكَ، فَأَبْلِغْهُمْ أَنِّي إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَوْ وُلِّيتُ لَتَقَرَّبْتُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى بِدِمَائِهِمْ، لا نَالَتْنِي شَفَاعَةُ مُحَمَّدٍ إِنْ لَمْ أَكُنْ أَسْتَغْفِرُ لَهُمَا، وَأَتَرَحَّمُ عَلَيْهِمَا، إِنَّ أَعْدَاءَ اللَّهِ لَغَافِلُونَ عَنْهُمَا "

Câbir bildiriyor: Muhammed b. Ali bana şöyle dedi: “Ey Câbir! Bana ulaştığına göre Iraklı bir topluluk biz (Ehl-i beyt)i sevdiklerini söylüyor ve Ebû Bekr ile Ömer'e dil uzatıyorlarmış. Böyle yapmalarını da onlara benim emrettiğimi iddia ediyorlarmış. Bunu yapanlardan Allah'a sığındığımı ve onlardan berî olduğumu onlara bildir. Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki şayet yetkili kılınacak olsam, Allah adına onları öldürürdüm. Şayet Ebû Bekr ile Ömer'e, bağışlanma dilemiyor ve rahmet etmiyorsam Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) şefaatine nail olmayayım! Ancak Allah'ın düşmanları bu ikisinden gafildirler.”

(٣٨٥٨)- [١٨٥/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ سَالِمٍ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَقِيلٍ، حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي مُزَاحِمٍ، حَدَّثَنِي شُعْبَةُ الْخَيَّاطُ مَوْلَى جَابِرٍ الْجُعْفِيِّ، قَالَ: قَالَ

لِي أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ لَمَّا وَدَّعْتُهُ: " أَبْلِغْ أَهْلَ الْكُوفَةِ أَنِّي بَرِيءٌ مِمَّنْ تَبَرَّأَ مِنْ أَبِي بَكْرٍ، وَعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَأَرْضَاهُمَا "

Câbir el-Cu'fî'nin azatlısı Şu'be el-Hayyât bildiriyor: Ebû Câfer Muhammed b. Ali ile vedalaşırken bana şöyle dedi: “Ebû Bekr ile Ömer'den berî olduklarını söyleyen kişilerden benim de berî olduğumu Kûfe ahalisine bildir!”

(٣٨٥٩)- [١٨٥/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ شَرِيكٍ، حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: " مَنْ لَمْ يَعْرِفْ فَضْلَ أَبِي بَكْرٍ، وَعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَدْ جَهِلَ السُّنَّةَ "

Ebû Câfer (Muhammed b. Ali el-Bâkır) der ki: “Ebû Bekr ve Ömer'in değerini bilemeyen kişi sünnetin de cahili olur.”

(٣٨٦٠)- [١٨٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا أَبُو هَمَّامٍ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ، قَالَ: " سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ عَنْ قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ﴾، قَالَ: " أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ ﷺ "، قُلْتُ: يَقُولُونَ: هُوَ عَلِيٌّ، قَالَ: " عَلِيٌّ مِنْهُمْ "

Abdulmelik b. Ebî Süleymân der ki: Ebû Câfer Muhammed b. Ali'ye: **“Sizin dostunuz ancak Allah, O'nun Peygamberi ve namaz kılan, zekât veren ve rükû eden müminlerdir”**[1] âyetindeki dostlardan kastın kim olduğunu sordum. Bana: “Onlar, Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbıdır” cevabını verdi. Ona: “Bundan kastın Hz. Ali olduğunu söylüyorlar!” dediğimde: “O da onlardan birisidir” karşılığını verdi.

---

[1] Mâide Sur. 55

(٣٨٦١)- [١٨٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ: " أَنَّهُ كَانَ إِذَا ضَحِكَ، قَالَ: " اللَّهُمَّ لا تَمْقُتْنِي "

Ebû Câfer (Muhammed b. Ali el-Bâkır) güldüğü zaman: “Allahım! Bundan dolayı bana öfkelenme!” diye dua ederdi.

(٣٨٦٢)- [١٨٥/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي مَيْمُونٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مَالِكٍ الْجَنْبِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَطَاءٍ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ الْعُلَمَاءَ عِنْدَ أَحَدٍ أَصْغَرَ عِلْمًا مِنْهُمْ عِنْدَ أَبِي جَعْفَرٍ، لَقَدْ رَأَيْتُ الْحَكَمَ عِنْدَهُ كَأَنَّهُ مُتَعَلِّمٌ "

Abdullah b. Atâ der ki: “Âlimler, hiç kimsenin karşısında olmadığı kadar, Ebû Câfer'in bilgisi karşısında aciz kalırlardı. Hakem'in onun karşısında öğrenci gibi durduğun görmüştüm.”

(٣٨٦٣)- [١٨٦/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: " كَانَ فِي خَاتَمِ أَبِي: الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا "

Câfer b. Muhammed der ki: Babamın yüzüğünde: “Güç tamamen Allah'a aittir” yazılıydı.

(٣٨٦٤)- [١٨٦/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ: " كَانَ لِي أَخٌ فِي عَيْنِي عَظِيمٌ، وَكَانَ الَّذِي عَظَّمَهُ فِي عَيْنِي صِغَرُ الدُّنْيَا فِي عَيْنِهِ "

Muhammed b. Ali der ki: “Benim çok değer verdiğim bir kardeşim vardı, onu benim için değerli kılan dünyayı küçümsemesidir.”

(٣٨٦٥)- [١٨٦/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ الأُمَوِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ، حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ

جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ كَانَ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ، يَقُولُ: " أَمَرْتَنِي فَلَمْ أَئْتَمِرْ، وَزَجَرْتَنِي فَلَمْ أَزْدَجِرْ، هَذَا عَبْدُكَ بَيْنَ يَدَيْكَ وَلا أَعْتَذِرُ "

Câfer b. Muhammed'in naklettiğine göre babası gece yarısı şöyle derdi: “Bana emrettin dinlemedim, yasakladın dinlemedim. İşte ben kulun huzurundayım, bahane de uydurmuyorum.”

(٣٨٦٦)- [١٨٦/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا، حَدَّثَنَا سَوَّارُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِسْعَرٍ، قَالَ: قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ: فَقَدَ أَبِي بَغْلَةً لَهُ، فَقَالَ: لَئِنْ رَدَّهَا اللَّهُ تَعَالَى عَلَيَّ لأَحْمِدَنَّهُ مَحَامِدَ يَرْضَاهَا، فَمَا لَبِثَ أَنْ أُتِيَ بِهَا بِسَرْجِهَا وَلِجَامِهَا، فَرَكِبَهَا، فَلَمَّا اسْتَوَى عَلَيْهَا وَضَمَّ إِلَيْهِ ثِيَابَهُ، رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ لَمْ يَزِدْ عَلَيْهَا، فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ، فَقَالَ " وَهَلْ تَرَكْتُ أَوْ بَقَّيْتُ شَيْئًا، جَعَلْتُ الْحَمْدَ كُلَّهُ لِلَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى "

Câfer b. Muhammed der ki: Babam katırını kaybetmişti, “Allah onu bana geri getirirse, onun razı olacağı kadar hamd edeceğim” dedi. Çok zaman geçmeden sırtında semeri ve yularıyla geri geldi. Üzerine bindi, üzerine yerleşip elbiselerini toparlayınca, başım semaya kaldırıp: “Elhamdu lillah” dedi, ikincisini söylemedi. Kendisine sorulunca: “Bıraktığım veya terk ettiğim bir şey var mı? Hamdin hepsini Allah'a takdim ettim” dedi.

(٣٨٦٧)- [١٨٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مَهْدِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا الْغَلابِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُبَارَكِ، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ: " مَنْ أَعْطَى الْخُلُقَ وَالرِّفْقَ فَقَدْ أَعْطَى الْخَيْرَ كُلَّهُ وَالرَّاحَةَ، وَحَسُنَ حَالُهُ فِي دُنْيَاهُ وَآخِرَتِهِ، وَمَنْ حُرِمَ الرِّفْقَ وَالْخُلُقَ كَانَ ذَلِكَ لَهُ سَبِيلا إِلَى كُلِّ شَرٍّ وَبَلِيَّةٍ، إلا مَنْ عَصَمَهُ اللَّهُ تَعَالَى "

Muhammed b. Ali b. el-Hüseyn der ki: “Güzel bir ahlâk ve şefkat verilen kişiye, bütün hayırlar ve huzur verilmiş demektir. Bu kişinin dünyada da, âhirette de durumu iyidir. Kişi şefkatten ve güzel bir ahlâktan mahrum edilmişse, Allah onu muhafaza etmedikten sonra kendisini bütün kötülüklerin ve musibetlerin yollarında bulacaktır.”

(٣٨٦٨)- [١٨٧/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْوَلِيدِ، قَالَ: قَالَ لَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ: " يُدْخِلُ أَحَدُكُمْ يَدَهُ فِي كُمِّ صَاحِبِهِ، فَيَأْخُذُ مَا يُرِيدُ؟، قَالَ: قُلْنَا: لا، قَالَ: فَلَسْتُمْ بِإِخْوَانٍ كَمَا تَزْعُمُونَ "

Ubeydullah b. el-Velîd bildiriyor: Ebû Câfer (Muhammed b. Ali) bizlere: “Elinizi arkadaşınızın cebine atıp istediğinizi alabiliyor musunuz?” diye sorunca: “Hayır!” karşılığını verdik. Bunun üzerine: “O zaman iddia ettiğiniz gibi kardeş değilsiniz!” dedi.

(٣٨٦٩)- [١٨٧/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ يَعْلَى، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ الْفَضْلِ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَ: " اعْرِفِ الْمَوَدَّةَ لَكَ فِي قَلْبِ أَخِيكَ مِمَّا لَهُ فِي قَلْبِكَ "

Ebû Câfer (Muhammed b. Ali) der ki: “Kardeşinin kalbinde sana karşı olan sevginin ne kadar olduğunu öğrenmek istiyorsan, ona karşı senin kalbinde olan sevginin oranına bak!”

(٣٨٧٠)- [١٨٧/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّا، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْوَاسِطِيُّ، عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ الأَعْرَجِ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ لِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ: " يَا جَابِرُ، أَنْزِلِ الدُّنْيَا كَمَنْزِلٍ نَزَلْتَ بِهِ وَارْتَحَلْتَ مِنْهُ، أَوْ كَمَالٍ أَصَبْتَهُ فِي مَنَامِكَ فَاسْتَيْقَظْتَ وَلَيْسَ مَعَكَ مِنْهُ شَيْءٌ، إِنَّمَا هِيَ مَعَ أَهْلِ اللُّبِّ وَالْعَالِمِينَ بِاللَّهِ تَعَالَى كَفَيْءِ الظِّلالِ، فَاحْفَظْ مَا اسْتَرْعَاكَ اللَّهُ تَعَالَى مِنْ دِينِهِ وَحِكْمَتِهِ "

Muhammed b. Ali der ki: “Ey Câbir! Dünyada geçip gidecek bir misafir gibi ol. Veya gece rüyanda eline geçen, uyandığında kaybettiğin bir meta olarak kabul et. Dünya gönül ehli ve Allah'ı bilenler için oturulacak bir gölgedir. Sen Allah'ın sana nasip ettiği dini ve hikmeti muhafaza et.”

(٣٨٧١)- [١٨٧/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى الْحَاسِبُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ الطَّائِيُّ، حَدَّثَنَا حُطَيْنُ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا أَبُو

حَمْزَةَ الثُّمَالِيُّ، قَالَ: قَالَ لِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ، وَسَمِعَ عَصَافِيرَ يَصِحْنَ، فَقَالَ: تَدْرِي يَا أَبَا حَمْزَةَ مَا يَقُلْنَ؟ قُلْتُ: لا، قَالَ: " تُسَبِّحْنَ رَبِّي ﷾ وَيَطْلُبْنَ قُوتَ يَوْمِهِنَّ "

Ebû Hamza es-Sumâlî der ki: Muhammed b. Ali b. el-Hüseyin, öten kuşları duyunca bana: “Ey Ebû Hamza! Ne dediklerini biliyor musun?” dedi. “Hayır” dediğimde şöyle dedi: “Rabbimi tesbih edip, günlük rızıklarım istiyorlar.”

(٣٨٧٢)- [١٨٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ: " نَدْعُو اللَّهَ فِيمَا نُحِبُّ، فَإِذَا وَقَعَ الَّذِي نَكْرَهُ، لَمْ نُخَالِفِ اللَّهَ ﷾ فِيمَا أَحَبَّ "

Muhammed b. Ali Ebû Câfer der ki: “Biz, sevdiğimiz ve istediğimiz şeyler için dua ederiz. Ancak hoşlanmadığımız bir duruma maruz kaldığımızda da Allah'ın sevip takdir ettiği bu şeye karşı gelmeyiz.”

(٣٨٧٣)- [١٨٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْخَصِيبِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ، عَنِ الصَّبَّاحِ الْمُزَنِيِّ ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: " مَا مِنْ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ ﷾ مِنْ أَنْ يُسْأَلَ، وَمَا يَدْفَعُ الْقَضَاءَ إِلا الدُّعَاءُ، وَإِنَّ أَسْرَعَ الْخَيْرِ ثَوَابًا الْبِرُّ، وَأَسْرَعَ الشَّرِّ عُقُوبَةً الْبَغْيُ، وَكَفَى بِالْمَرْءِ عَيْبًا أَنْ يُبْصِرَ مِنَ النَّاسِ مَا يَعْمَى عَلَيْهِ مِنْ نَفْسِهِ، وَأَنْ يَأْمُرَ النَّاسَ بِمَا لا يَسْتَطِيعُ التَّحَوُّلَ عَنْهُ، وَأَنْ يُؤْذِيَ جَلِيسَهُ بِمَا لا يَعْنِيهِ "

Ebû Câfer Muhammed b. Ali der ki: “Allah katında, ondan istemek kadar sevimli bir şey yoktur. Kazayı da duadan başkası defetmez. Sevabı en çabuk verilen hayır, iyiliktir. Cezası en çabuk verilen kötülük ise azgınlıktır. Kişi için kendindeki ayıpları görmeyip başkalarının ayıplarına bakmak, kendisinin yapmadığı şeyi başkasına emretmek ve kendisini ilgilendirmeyen bir konuda beraber olduğu kişiye eziyet etmek ayıp olarak yeter.”

(٣٨٧٤)- [١٨٨/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الأُمَوِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ الْمُسْلِمِ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ الْقَسْرِيُّ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ: " أَنَّ رَجُلا صَحِبَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ إِلَى مَكَّةَ، فَمَاتَ فِي الطَّرِيقِ، فَاحْتَبَسَ عَلَيْهِ عُمَرُ فِي الطَّرِيقِ حَتَّى صَلَّى عَلَيْهِ وَدَفَنَهُ، فَقَلَّ يَوْمٌ إِلا كَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ يَتَمَثَّلُ: " وَبَالِغُ أَمْرٍ كَانَ يَأْمُلُ دُونَهُ وَمُخْتَلِجٌ مِنْ دُونِ مَا كَانَ يَأْمُلُ "

Ebû Câfer bildiriyor: Bir adam Hz. Ömer b. el-Hattâb ile Mekke'ye giderken arkadaşlık etti ve yolda vefat etti. Ömer yolculuğa ara verip onun namazını kılıp defnetti. Hemen her gün Hz. Ömer şu beyti okurdu:

Gitmek istediği yerden başka bir yere erişti
Emeline kavuşmadan ölüp gitti.

(٣٨٧٥)- [١٨٨/٣] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ الْمِصِّيصِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خُلَيْدٍ الْحَامِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا بَسَّامٌ الصَّيْرَفِيُّ، قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنِ الْقُرْآنِ، فَقَالَ: " كَلامُ اللَّهِ ﷿ غَيْرُ مَخْلُوقٍ "

Bessâm es-Sayrafî der ki: Ali b. el-Hüseyin'e Kur'an hakkında sorunca: “O, ne hâliktır, ne mahlûktur. Kur'ân, Allah'ın sözüdür.”

(٣٨٧٦)- [١٨٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ زَيْدُ بْنُ أَبِي بِلالٍ الْمُقْرِي، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَارِثِ الْكِلابِيُّ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ، حَدَّثَنَا رُوَيْمُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ الْخَرَّازُ، عَنْ يُونُسَ بْنِ بُكَيْرٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: سُئِلَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَنِ الْقُرْآنِ، فَقَالَ: " لَيْسَ بِخَالِقٍ وَلا مَخْلُوقٍ، وَهُوَ كَلامُ الْخَالِقِ ﷿ "

Abdullah b. Muhammed b. Ali'nin naklettiğine göre Ali b. el-Hüseyin'e Kur'ân soruldu. Şöyle dedi: “Ne hâlik, ne mahlûktur. Hâlık'ın kelâmıdır.”

Ebû Câfer Muhammed b. Ali; Câbir b. Abdillah el-Ensârî, İbn Abbâs, Ebû Hureyre, Ebû Saîd el-Hudrî, Enes ve Hz. Hasan ile Hüseyin gibi sahabeden; Saîd b. el-Müseyyeb ve Ubeydullah b. Ebî Râfi gibi tâbiûn âlimlerinden hadis nakletti.

Amr b. Dînâr, Atâ b. Ebî Rebâh, Câbir el-Cu'fî, Ebân b. Tağlib gibi tâbiûn âlimleri yanında Leys b. Ebî Süleym, İbn Cüreyc, Haccâc b. Artâat gibi hadis imamları da kendisinden hadis nakletmişlerdir.

Takrîb 1635, Takrîb 922, Takrîb 4025, Takrîb 3995, Takrîb 2834, Takrîb 2835, Takrîb 1810, Takrîb 3783, Takrîb 53

(٣٨٨٧)- [١٩٢/٣] قَالَ الأَنْصَارِيُّ وَقَالَ لِي أَحْمَدُ بْنُ رَزِينٍ: " سَأَلْتُ الرِّضَا عَنِ
الإِخْلاصِ، فَقَالَ: " طَاعَةُ اللَّهِ ﷾ "

el-Ensârî, Ahmed b. Rezîn'in kendisine şöyle dediğini naklediyor: (Ali) er-Rıza'ya ihlas'ı sordum: “Allah'a itaattir” dedi.

Takrîb 250

Câfer b. Muhammed es-Sâdık

Onlardan biri de, doğruları konuşan imam, geçmişe ait sağlam ipin sahibi, Ebû Abdillah Câfer b. Muhammed es-Sâdık. Kendini ibadet ve taate vermiş, uzlet ve huzuru tercih etmiş, yönetimden ve toplumdan uzak durmuş.

Derler ki: Tasavvuf, sebeplerden faydalanıp nesebte yücelmektir.

(٣٨٨٩)- [١٩٣/٣] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْمُودِ بْنِ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ
مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ، حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ هِشَامٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَفْصِ بْنِ رَاشِدٍ،
حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْمِقْدَامِ، قَالَ: " كُنْتُ إِذَا نَظَرْتُ إِلَى أَبِي جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ
عَلِمْتُ أَنَّهُ مِنْ سُلالَةِ النَّبِيِّينَ "

Amr b. el-Mikdâm der ki: “Ebû Câfer b. Muhammed'e baktığımda onun Peygamber soyundan geldiğini anlardım.”

(٣٨٩٠)- [١٩٣/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ،
حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَزْوَانَ، حَدَّثَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ

بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، قَالَ: لَمَّا قَالَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ لا أَقُومُ حَتَّى تُحَدِّثَنِي، قَالَ لَهُ أَنَا أُحَدِّثُكَ، وَمَا كَثْرَةُ الْحَدِيثِ لَكَ بِخَيْرٍ يَا سُفْيَانُ، " إِذَا أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْكَ بِنِعْمَةٍ، فَأَحْبَبْتَ بَقَاءَهَا وَدَوَامَهَا، فَأَكْثِرْ مِنَ الْحَمْدِ وَالشُّكْرِ عَلَيْهَا، فَإِنَّ اللَّهَ سبحانه وتعالى قَالَ فِي كِتَابِهِ: ﴿لَئِنْ شَكَرْتُمْ لأَزِيدَنَّكُمْ﴾، وَإِذَا اسْتَبْطَأْتَ الرِّزْقَ، فَأَكْثِرْ مِنَ الاسْتِغْفَارِ، فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ فِي كِتَابِهِ: ﴿اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا﴾ ، يَا سُفْيَانُ، إِذَا حَزَبَكَ أَمْرٌ مِنْ سُلْطَانٍ أَوْ غَيْرِهِ فَأَكْثِرْ مِنْ: لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلا بِاللَّهِ، فَإِنَّهَا مِفْتَاحُ الْفَرَجِ، وَكَنْزٌ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ "، فَعَقَدَ سُفْيَانُ بِيَدِهِ، وَقَالَ: ثَلاثٌ وَأَيُّ ثَلاثٍ، قَالَ جَعْفَرٌ: عَقَلَهَا وَاللَّهِ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، وَلَيَنْفَعَنَّهُ اللَّهُ بِهَا

Câfer b. Muhammed b. Ali b. el-Hüseyn, Süfyân es-Sevrî: "Bana bir şeyler anlatmadan kalkmam" deyince, şöyle dedi: "Ben sana bir şeyler anlatacağım ama sana çok şey anlatmak hayırdan değildir. Ey Süfyân! Allah sana bir nimet verdiği zaman, bu nimetin kalıcı ve devamlı olmasını istiyorsan, bu nimete karşılık çokça hamd ve şükür et. Allah Kitab'ında şöyle buyuruyor: **"...Eğer şükrederseniz, elbette size (nimetimi) artıracağım..."**[1] rızkın geç geldiğini gördüğünde ise çokça istiğfar et. Çünkü Allah Kitab'ında şöyle buyuruyor: **"Dedim ki: Rabbinizden mağfiret dileyin; çünkü O, çok bağışlayıcıdır. (Mağfiret dileyin ki,) üzerinize gökten bol bol yağmur indirsin, Mallarınızı ve oğullarınızı çoğaltsın, size bahçeler ihsan etsin, sizin için ırmaklar akıtsın."**[2] Ey Süfyân! Sultandan veya başkasından gelen bir şey seni zor durumda bırakacak olursa, "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh" sözünü çokça söyle. Çünkü bu, sıkıntıdan kurtuluşun anahtarı ve Cennetin hazinelerinden bir hazinedir." Süfyân parmaklarını kapatıp: "Bunlar üç öğüttür, ama çok değerli öğütlerdir" deyince, Câfer: "Vallahi! Ebû Abdillah (yani kendisi) bu öğütleri anladı. Dilerim Allah onu bu öğütlerden faydalandırır" dedi.

---

[1] İbrâhîm Sur. 7

[2] Nûh Sur. 10-12

(٣٨٩١)- [١٩٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُكْرَمٍ الضَّبِّيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ مَسْعُودٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَعَلَيْهِ جُبَّةُ خَزٍّ دَكْنَاءُ، وَكِسَاءُ خَزٍّ إِيرْجَانِيٌّ، فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهِ مُعْجَبًا، فَقَالَ لِي: يَا ثَوْرِيُّ، مَا لَكَ تَنْظُرُ إِلَيْنَا؟ لَعَلَّكَ تَعْجَبُ مِمَّا رَأَيْتَ؟ قَالَ: قُلْتُ: يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، لَيْسَ هَذَا مِنْ لِبَاسِكَ وَلا لِبَاسِ آبَائِكَ، فَقَالَ لِي: يَا ثَوْرِيُّ، كَانَ ذَلِكَ زَمَانًا مُقْفِرًا مُقْتِرًا، وَكَانُوا يَعْمَلُونَ عَلَى قَدْرِ إِقْفَارِهِ وَإِقْتَارِهِ، وَهَذَا زَمَانٌ قَدْ أَقْبَلَ، كُلُّ شَيْءٍ فِيهِ عُزَّالِيهِ، ثُمَّ حَسَرَ عَنْ رُدْنِ جُبَّتِهِ، وَإِذَا تَحْتَهَا جُبَّةُ صُوفٍ بَيْضَاءُ يَقْصُرُ الذَّيْلُ عَنِ الذَّيْلِ، وَالرُّدْنُ، عَنِ الرُّدْنِ، فَقَالَ لِي: يَا ثَوْرِيُّ، " لَبِسْنَا هَذَا لِلَّهِ، وَهَذَا لَكُمْ، فَمَا كَانَ لِلَّهِ أَخْفَيْنَاهُ، وَمَا كَانَ لَكُمْ أَبْدَيْنَاهُ "

Süfyân es-Sevrî bildiriyor: Câfer b. Muhammed'in yanına girdiğimde üzerinde ipek işlemeli koyu bir cübbe ile yine ipek işlemeli İran yapımı bir giysi vardı. Şaşkınlık içinde ona bakmaya başladım. Bana "Ey Sevrî! Ne oldu bana öyle bakıyorsun?" diye sorunca: "Ey Resûlullah'ın torunu! Bunlar ne sizin, ne de babalarınızın giydiği giysilerden değildir" karşılığını verdim. Bunun üzerine şöyle dedi: "Ey Sevrî! Onlar fakirlik ve yoksullularına göre amelde bulunuyorlardı. Bu zamanda ise Allah her alanda bizlere bol nimet vermiştir." Sonra cübbesinin kolunu yukarıya doğru çekince, etek kısmı ile kol kısmı üsttekinden daha kısa olan yünden beyaz bir cübbe göründü. Sonra bana şöyle dedi: "Ey Sevrî! Biz alttakini Allah için, üsttekini de sizler için giydik. Allah için giydiğimizi sizden gizledik, sizin için giydiğimizi ise sizlere gösterdik."

(٣٨٩٢)- [١٩٤/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبَّادٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: " أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى الدُّنْيَا أَنِ اخْدُمِي مَنْ خَدَمَنِي، وَأَتْعِبِي مَنْ خَدَمَكِ "

Câfer b. Muhammed der ki: "Allah dünyaya vahyedip: «Bana hizmet edene hizmet et, sana tâbi olanı yor» buyurmuştur."

(٣٨٩٣)- [١٩٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ ثَابِتٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَبِي عُمَارَةَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُعَاذٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ أَبَانَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ: " فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِلْمُتَوَسِّمِينَ﴾، قَالَ: لِلْمُتَفَرِّسِينَ "

İmrân b. Ebân'ın naklettiğine göre Câfer b. Muhammed; Allah'ın **"Şüphesiz bunda düşünüp görebilenler için ibretler vardır"**[1] âyetiyle ilgili "Aklını kullanabilenler için..." diyor.

(٣٨٩٤)- [١٩٤/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ، قَالَ: كَانَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، يَقُولُ: " كَيْفَ أَعْتَذِرُ وَقَدِ احْتَجَجْتُ، وَكَيْفَ أَحْتَجُّ وَقَدْ عَلِمْتُ بِالَّذِي صَنَعْتُ "

Câfer b. Muhammed şöyle derdi: "Bahane ileri sürmüşken nasıl özür dileyeyim, yaptığımın ne olduğunu bildiğim halde nasıl bahane ileri süreyim."

(٣٨٩٥)- [١٩٤/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبُرْجُلانِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، عَنِ الْهَيَّاجِ بْنِ بِسْطَامٍ، قَالَ: " كَانَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ يَطْعَمُ حَتَّى لا يَبْقَى لِعِيَالِهِ شَيْءٌ "

Heyyâc b. Bistâm der ki: Câfer b. Muhammed, Müslümanlara yemek yedirirdi ve bundan dolayı bazen kendi ailesi için bile yiyecek bir şeyler kalmazdı.

(٣٨٩٦)- [١٩٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مِقْسَمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَاقُولِيُّ الْكَاتِبُ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ صَاحِبِ الدِّيوَانِ، حَدَّثَنَا بَعْضُ أَصْحَابِ جَعْفَرٍ، قَالَ: سُئِلَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ: لِمَ حَرَّمَ اللَّهُ الرِّبَا؟ قَالَ: " لِئَلا يَتَمَانَعَ النَّاسُ الْمَعْرُوفَ "

---

[1] Hicr Sur. 75

Câfer'in öğrencilerinden biri bildiriyor: Câfer b. Muhammed'e: "Allah, faizi neden haram kılmıştır?" diye sorulunca: "İnsanların iyilik yapmaktan uzak durmamaları için!" karşılığını vermiştir.

(٣٨٩٧)- [١٩٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا عَبَّادٌ يَعْنِي ابْنَ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي يَعْقوبَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَعْقوبَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: " بُنِيَ الإِنْسَانُ عَلَى خِصَالٍ، فَمِمَّا بُنِيَ عَلَيْهِ أَنَّهُ لا يُبْنَى عَلَى الْخِيَانَةِ وَالْكَذِبِ "

Câfer b. Muhammed der ki: "İnsan prensiplere dayanır. Dayandığı prensiplerden biri de yalan ve hıyanet üzerine iş yapılmayacağıdır."

(٣٨٩٨)- [١٩٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بُدَيْلٍ، حَدَّثَنَا عُمَرُ الْيَامِيُّ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَبَّادٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، يَقُولُ: " الْفُقَهَاءُ أُمَنَاءُ الرُّسُلِ، فَإِذَا رَأَيْتُمُ الْفُقَهَاءَ قَدْ رَكِبُوا إِلَى السَّلاطِينِ فَاتَّهِمُوهُمْ "

Câfer b. Muhammed der ki: "Fakihler, resullerin eminidirler. Şayet fakihlerin sultanlara dayandıklarını görürseniz onları ihanetle suçlayın!"

(٣٨٩٩)- [١٩٤/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زَيْدِ بْنِ الْجَرِيشِ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ الْفَرَجِ الرِّيَاشِيُّ، حَدَّثَنَا الأَصْمَعِيُّ، قَالَ: قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ: " الصَّلاةُ قُرْبَانُ كُلِّ تَقِيٍّ، وَالْحَجُّ جِهَادُ كُلِّ ضَعِيفٍ، وَزَكَاةُ الْبَدَنِ الصِّيَامُ، وَالدَّاعِي بِلا عَمَلٍ كَالرَّامِي بِلا وَتَرٍ، وَاسْتَنْزِلُوا الرِّزْقَ بِالصَّدَقَةِ، وَحَصِّنُوا أَمْوَالَكُمْ بِالزَّكَاةِ، وَمَا عَالَ مَنِ اقْتَصَدَ، وَالتَّدْبِيرُ نِصْفُ الْعَيْشِ، وَالتَّوَدُّدُ نِصْفُ الْعَقْلِ، وَقِلَّةُ الْعِيَالِ أَحَدُ الْيَسَارَيْنِ، وَمَنْ أَحْزَنَ وَالِدَيْهِ فَقَدْ عَقَّهُمَا، وَمَنْ ضَرَبَ يَدَهُ عَلَى فَخِذِهِ عِنْدَ مُصِيبَتِهِ، فَقَدْ حَبِطَ أَجْرُهُ، وَالصَّنِيعَةُ لا تَكُونَنَّ صَنِيعَةً إِلا عِنْدَ ذِي حَسَبٍ وَدِينٍ، وَاللَّهُ تَعَالَى مُنْزِلُ الصَّبْرَ عَلَى قَدْرِ الْمُصِيبَةِ، وَمُنْزِلُ الرِّزْقَ عَلَى قَدْرِ الْمَؤُونَةِ، وَمَنْ قَدَّرَ مَعِيشَتَهُ رَزَقَهُ اللَّهُ تَعَالَى، وَمَنْ بَذَّرَ مَعِيشَتَهُ حَرَّمَهُ اللَّهُ تَعَالَى "

Câfer b. Muhammed der ki: "Namaz, her takva sahibinin Allah'a yaklaşma vesilesi, hac, her zayıfın cihadıdır. Bedenin zekâtı oruçtur. Amelsiz davette bulunan, kirişi olmayan yay ile ok atan gibidir. Sadakayla Rabbinizden rızık isteyiniz. Zekâtla mallarınızı temizleyiniz. İktisatlı davranan fakir düşmez. Tedbir, yaşamın yarısıdır. Başkasıyla dostluk kurmak aklın yarısıdır. Çocukların azlığı, kolay olan iki şeyden biri demektir. Anne babasını üzen, onlara eziyet etmiştir. Bir musibete uğradığında elini baldırına vuran (vah çeken) ecrini kaybeder. Yapılan bir iyilik, asil ve dindar birine yapıldığında değer kazanır. Allah musibetin büyüklüğü nispetinde sabır, ihtiyaç nispetinde rızık indirir. Kendisine verilenin kıymetini bilen kişiye Allah rızık verir. Kendisine verilenlerde savurganlık yapan kişiyi de Allah verdiklerinden mahrum eder."

(٣٩٠٠)- [١٩٥/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مِقْسَمٍ، حَدَّثَنِي أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ الْكَاتِبُ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي الْهَيْثَمُ، حَدَّثَنِي بَعْضُ أَصْحَابِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى جَعْفَرٍ وَمُوسَى بَيْنَ يَدَيْهِ، وَهُوَ يُوصِيهِ بِهَذِهِ الْوَصِيَّةِ، فَكَانَ مِمَّا حَفِظْتُ مِنْهَا أَنْ قَالَ: " يَا بُنَيَّ، اقْبَلْ وَصِيَّتِي، وَاحْفَظْ مَقَالَتِي، فَإِنَّكَ إِنْ حَفِظْتَهَا تَعِشْ سَعِيدًا وَتَمُتْ حَمِيدًا، يَا بُنَيَّ، مَنْ رَضِيَ بِمَا قُسِمَ لَهُ، اسْتَغْنَى، وَمَنْ مَدَّ عَيْنَهُ إِلَى مَا فِي يَدِ غَيْرِهِ، مَاتَ فَقِيرًا، وَمَنْ لَمْ يَرْضَ بِمَا قَسَمَهُ اللَّهُ لَهُ، اتَّهَمَ اللَّهَ فِي قَضَائِهِ، وَمَنِ اسْتَصْغَرَ زَلَّةَ نَفْسِهِ، اسْتَعْظَمَ زَلَّةَ غَيْرِهِ، وَمَنِ اسْتَصْغَرَ زَلَّةَ غَيْرِهِ، اسْتَعْظَمَ زَلَّةَ نَفْسِهِ، يَا بُنَيَّ مَنْ كَشَفَ حِجَابَ غَيْرِهِ، انْكَشَفَتْ عَوْرَاتُ بَيْتِهِ، وَمَنْ سَلَّ سَيْفَ الْبَغْيِ، قُتِلَ بِهِ، وَمَنِ احْتَفَرَ لأَخِيهِ بِئْرًا، سَقَطَ فِيهَا، وَمَنْ دَاخَلَ السُّفَهَاءَ، حُقِّرَ، وَمَنْ خَالَطَ الْعُلَمَاءَ، وُقِّرَ، وَمَنْ دَخَلَ مَدَاخِلَ السُّوءِ، اتُّهِمَ، يَا بُنَيَّ، إِيَّاكَ أَنْ تُزْرِيَ بِالرِّجَالِ، فَيُزْرَى بِكَ، وَإِيَّاكَ وَالدُّخُولَ فِيمَا لا يَعْنِيكَ، فَتَذِلَّ لِذَلِكَ، يَا بُنَيَّ، قُلِ الْحَقَّ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ، تُسْتَشَانُ مِنْ بَيْنِ أَقْرَانِكَ، يَا بُنَيَّ، كُنْ لِكِتَابِ اللَّهِ تَالِيًا، وَلِلسَّلامِ فَاشِيًا، وَبِالْمَعْرُوفِ آمِرًا، وَعَنِ الْمُنْكَرِ نَاهِيًا، وَلِمَنْ قَطَعَكَ وَاصِلا، وَلِمَنْ سَكَتَ عَنْكَ مُبْتَدِئًا، وَلِمَنْ سَأَلَكَ مُعْطِيًا، وَإِيَّاكَ وَالنَّمِيمَةَ، فَإِنَّهَا تَزْرَعُ الشَّحْنَاءَ فِي قُلُوبِ الرِّجَالِ، وَإِيَّاكَ وَالتَّعَرُّضَ لِعُيُوبِ النَّاسِ، فَمَنْزِلَةُ التَّعَرُّضِ لِعُيُوبِ النَّاسِ بِمَنْزِلَةِ الْهَدَفِ، يَا بُنَيَّ، إِذَا طَلَبْتَ الْجُودَ فَعَلَيْكَ بِمَعَادِنِهِ، فَإِنَّ لِلْجُودِ مَعَادِنَ، وَلِلْمَعَادِنِ

أُصُولا، وَلِلأُصُولِ فُرُوعًا، وَلِلْفُرُوعِ ثَمَرًا، وَلا يَطِيبُ ثَمَرٌ إلا بِأُصُولٍ، وَلا أَصْلٌ ثَابِتٌ إِلا مَعْدِنٌ طَيِّبٌ، يَا بُنَيَّ، إِنْ زُرْتَ فَزُرِ الأَخْيَارَ، وَلا تَزُرِ الْفُجَّارَ، فَإِنَّهُمْ صَخْرَةٌ لا يَتَفَجَّرُ مَاؤُهَا، وَشَجَرَةٌ لا يَخْضَرُّ وَرَقُهَا، وَأَرْضٌ لا يَظْهَرُ عُشْبُهَا "، قَالَ عَلِيُّ بْنُ مُوسَى: فَمَا تَرَكَ هَذِهِ الْوَصِيَّةَ إِلَى أَنْ تُوُفِّيَ

Heysem der ki: Câfer b. Muhammed es-Sâdık'ın öğrencilerinden biri bana bildirdi: Câfer'in yanına girdim. Önünde duran oğlu Mûsa'ya vasiyet ediyordu. Aklımda kaldığı kadarıyla ona şöyle diyordu: "Evladım! Vasiyetimi kabul et ve diyeceklerimi iyice dinle. Dinleyip yaparsan mutlu bir hayat sürer, övülecek bir şekilde ölürsün. Evladım! Kısmetine razı olan kişi, kimselere muhtaç olmaz. Başkasının elinde olanlarda gözü olan kişi, ise fakir olarak ölür. Kısmetine razı olmayan kişi de, Allah'ın takdirine karşı gelmiş olur. Kendi hatasını küçük gören başkalarının hatalarını büyük görür. Başkalarının hatalarını küçük gören kişi ise, kendi hatasını büyük görür. Evladım! Başkalarının ayıplarını' ifşa eden kişinin kendi evinin tüm ayıpları açığa çıkar. İsyan kılıcını çeken kişi, aynı kılıçla öldürülür. Kardeşine kuyu kazan kişi, kendi kazdığı kuyuya düşer. Sefihlerle beraber olan kişi, (eninde sonunda) hakir düşer. Âlimlerle beraber olan kişi ise, vakar sahibi olur. Kötü yerlerde bulunan kişi de, bu kötülüğü yapmakla suçlanır. Evladım! Başkalarının namusuna dil uzatma ki, senin de namusuna dil uzatılmasın. Seni ilgilendirmeyen konulara girmekten de sakın ki, küçük düşmeyesin.

Evladım! Lehine de olsa, aleyhine de olsa daima hakkı söyle ki, diğer akranların arasında değerin artar. Evladım! Kur'ân'ı devamlı okuyanlardan, İslâm dinini yayanlardan, iyiliği emredenlerden, kötülükten sakındıranlardan ve sana gelmeyi keseni ziyaret edenlerden biri ol. Biri seninle küstüğü zaman küslüğü bitirip ilk konuşan sen ol. Senden bir şey isteyene isteğini ver. Koğuculuk yapmaktan sakın! Zira koğuculuk, kişinin kalbine düşmanlık tohumları eker. İnsanların kusurlarına karışmaktan sakın! Zira bunu yapman halinde onların hedefi haline gelirsin. Evladım! Cömert olmak istiyorsan cömertliğin köklerine inmelisin. Zira cömertliğin bir kökü vardır. Köklerin gövdeleri, gövdelerin dalları, dalların da meyveleri olur.

Gövde olmadan da hiçbir zaman meyve olmaz. Temiz ve sağlam bir kök olmadan da hiçbir gövde ayakta duramaz. Evladım! Ziyaret edeceksen facirleri değil, hayırlı kişileri ziyaret et. Zira facirler, suyu akmayan kaya, yaprağı yeşillenmeyen ağaç ve otu bitmeyen arazi gibidir."

Mûsa (Kâzım)'ın oğlu Ali (en-Naki) der ki: "Babam Mûsa, vefat edene dek bu vasiyete uymaktan geri durmadı."

(٣٩٠١)- [١٩٦/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ عُمَرُ بْنُ سَلْمٍ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ بَزِيغٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْكَلْبِيِّ، عَنْ عَائِذِ بْنِ حَبِيبٍ، قَالَ: قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ: " لا زَادَ أَفْضَلُ مِنَ التَّقْوَى، وَلا شَيْءَ أَحْسَنُ مِنَ الصَّمْتِ، وَلا عَدُوَّ أَضَرُّ مِنَ الْجَهْلِ، وَلا دَاءَ أَدْوَى مِنَ الْكَذِبِ "

Câfer b. Muhammed der ki: "Takvadan daha iyi bir azık, susup dinlemekten daha iyi bir şey, cehaletten daha zararlı bir düşman ve yalandan daha ağır bir hastalık olamaz."

(٣٩٠٢)- [١٩٦/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ غَسَّانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ شَيْخٍ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، قَالَ: كَانَ مِنْ دُعَاءِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ: " اللَّهُمَّ أَعِزَّنِي بِطَاعَتِكَ، وَلا تُخْزِنِي بِمَعْصِيَتِكَ، اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي مُوَاسَاةَ مَنْ قَتَرْتَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ بِمَا وَسَّعْتَ عَلَيَّ مِنْ فَضْلِكَ "، قَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ يَعْنِي غَسَّانَ، فَحَدَّثْتُ بِذَلِكَ سَعِيدَ بْنَ سَلْمٍ، فَقَالَ: هَذَا دُعَاءُ الأَشْرَافِ

Fadl b. Ğassân'ın, babasından naklettiğine göre Câfer b. Muhammed şöyle dua ederdi: "Allahım! Beni sana ibadetle şereflendir, sana karşı gelmekle aşağılama. Allahım! Bana fazl-ı kereminden verdiğin bol rızıkla, rızkını daralttığın insanlara teselli vermeyi nasib et."

Ğassân ekledi: Bu hadisi Saîd b. Selm'e aktardığımda; "Bu, eşrafın duasıdır" dedi.

(٣٩٠٣)- [١٩٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ النَّحْوِيُّ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ الصَّائِغِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَ: دَخَلْتُ أَنَا وَسُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، فَقُلْتُ: إِنِّي أُرِيدُ الْبَيْتَ الْحَرَامَ،

فَعَلِّمْنِي شَيْئًا أَدْعُو بِهِ، فَقَالَ: " إِذَا بَلَغْتَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ فَضَعْ يَدَكَ عَلَى الْحَائِطِ، ثُمَّ قُلْ: يَا سَابِقَ الْفَوْتِ، يَا سَامِعَ الصَّوْتِ، وَيَا كَاسِيَ الْعِظَامِ لَحْمًا بَعْدَ الْمَوْتِ، ثُمَّ ادْعُ بِمَا شِئْتَ "، فَقَالَ لَهُ سُفْيَانُ شَيْئًا لَمْ أَفْهَمْهُ، فَقَالَ لَهُ: يَا سُفْيَانُ، إِذَا جَاءَكَ مَا تُحِبُّ، فَأَكْثِرْ مِنَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَإِذَا جَاءَكَ مَا تَكْرَهُ، فَأَكْثِرْ مِنْ: لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلا بِاللَّهِ، وَإِذَا اسْتَبْطَأْتَ الرِّزْقَ، فَأَكْثِرْ مِنَ الاسْتِغْفَارِ "

Nasr b. Kesîr der ki: Süfyân es-Sevrî'yle birlikte, Câfer b. Muhammed'in yanına girdik. Ona “Mescid-i Haram'a gidiyorum, bana dua edeceğim bir şey öğret” dedim. Bana dedi ki: “Mescid-i Haram'a varınca elini duvara koy ve «Ey zamanı geçen, ey sesi işiten, ey öldükten sonra kemikleri giydiren» de. Sonra istediğin şekilde dua et.” Süfyân ona anlamadığım bir şey söyledi, o da Süfyân'a şöyle dedi: “Ey Süfyân! Sevdiğin bir şeyi elde edersen, Allah'a hamd etmeyi çoğalt. İstemediğin bir şey olursa, «Lâ havle...» çekmeyi çoğalt. Rızkın azalırsa istiğfarı çoğalt.”

(٣٩٠٤)- [٣٩٠٧] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَنْبَسَةَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ جُمَيْعٍ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، أَنَا، وَابْنُ أَبِي لَيْلَى، وأبو حنيفة، وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زَنْجُوَيْهِ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقُرَشِيُّ بِمِصْرَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شُبْرُمَةَ، قَالَ: دَخَلْتُ أَنَا، وَأَبُو حَنِيفَةَ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، فَقَالَ لابْنِ أَبِي لَيْلَى: مَنْ هَذَا مَعَكَ قَالَ: هَذَا رَجُلٌ لَهُ بَصَرٌ وَنَفَاذٌ فِي أَمْرِ الدِّينِ، قَالَ: لَعَلَّهُ يَقِيسُ أَمْرَ الدِّينِ بِرَأْيِهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَقَالَ جَعْفَرٌ لأَبِي حَنِيفَةَ: مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: نُعْمَانُ، قَالَ: يَا نُعْمَانُ، هَلْ قِسْتَ رَأْسَكَ بَعْدُ؟ قَالَ: كَيْفَ أَقِيسُ رَأْسِي؟ قَالَ: مَا أُرَاكَ تُحْسِنُ شَيْئًا، هَلْ عَلِمْتَ مَا الْمُلُوحَةُ فِي الْعَيْنَيْنِ، وَالْمَرَارَةُ فِي الأُذُنَيْنِ، وَالْحَرَارَةُ فِي الْمِنْخَرَيْنِ، وَالْعُذُوبَةُ فِي الشَّفَتَيْنِ؟ قَالَ: لا، قَالَ: مَا أُرَاكَ تُحْسِنُ شَيْئًا، قَالَ: فَهَلْ عَلِمْتَ كَلِمَةً أَوَّلُهَا كُفْرٌ، وَآخِرُهَا إِيمَانٌ؟ فَقَالَ ابْنُ أَبِي لَيْلَى: يَا ابْن رَسُولِ اللَّهِ، أَخْبِرْنَا بِهَذِهِ الأَشْيَاءِ الَّتِي سَأَلْتَهُ عَنْهَا، فَقَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى بِمَنِّهِ وَفَضْلِهِ جَعَلَ لابْنِ آدَمَ الْمُلُوحَةَ

فِي الْعَيْنَيْنِ، لأَنَّهُمَا شَحْمَتَانِ، وَلَوْلا ذَلِكَ لَذَابَتَا، وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى بِمَنِّهِ وَفَضْلِهِ وَرَحْمَتِهِ عَلَى ابْنِ آدَمَ جَعَلَ الْمَرَارَةَ فِي الأُذُنَيْنِ، حِجَابًا مِنَ الدَّوَابِّ، فَإِنْ دَخَلَتِ الرَّأْسَ دَابَّةٌ وَالْتَمَسَتْ إِلَى الدِّمَاغِ، فَإِذَا ذَاقَتِ الْمَرَارَةَ الْتَمَسَتِ الْخُرُوجَ، وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى بِمَنِّهِ وَفَضْلِهِ وَرَحْمَتِهِ عَلَى ابْنِ آدَمَ جَعَلَ الْحَرَارَةَ فِي الْمِنْخَرَيْنِ، يَسْتَنْشِقُ بِهِمَا الرِّيحَ، وَلَوْلا ذَلِكَ لأَنْتَنَ الدِّمَاغُ، وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى بِمَنِّهِ وَكَرَمِهِ وَرَحْمَتِهِ لابْنِ آدَمَ جَعَلَ الْعُذُوبَةَ فِي الشَّفَتَيْنِ، يَجِدُ بِهِمَا اسْتِطْعَامَ كُلِّ شَيْءٍ وَيَسْمَعُ النَّاسُ بِهَا حَلاوَةَ مَنْطِقِهِ "، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْكَلِمَةِ الَّتِي أَوَّلُهَا كُفْرٌ وَآخِرُهَا إِيمَانٌ، فَقَالَ: إِذَا قَالَ الْعَبْدُ لا إِلَهَ، فَقَدْ كَفَرَ، فَإِذَا قَالَ: إِلا اللَّهُ، فَهُوَ إِيمَانٌ " (٣٩٠٥)- [٣٩٠٨] ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى أَبِي حَنِيفَةَ، فَقَالَ: يَا نُعْمَانُ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: " أَوَّلُ مَنْ قَاسَ أَمْرَ الدِّينِ بِرَأْيِهِ إِبْلِيسُ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ: اسْجُدْ لآدَمَ، فَقَالَ: ﴿أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ﴾ ، فَمَنْ قَاسَ الدِّينَ بِرَأْيِهِ قَرَنَهُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِإِبْلِيسَ، لأَنَّهُ اتَّبَعَهُ بِالْقِيَاسِ "، زَادَ ابْنُ شُبْرُمَةَ فِي حَدِيثِهِ: ثُمَّ قَالَ جَعْفَرٌ: أَيُّهُمَا أَعْظَمُ: قَتْلُ النَّفْسِ أَوِ الزِّنَا؟ قَالَ: قَتْلُ النَّفْسِ، قَالَ: فَإِنَّ اللَّهَ ﷾ قَبِلَ فِي قَتْلِ النَّفْسِ شَاهِدَيْنِ، وَلَمْ يَقْبَلْ فِي الزِّنَا إِلا أَرْبَعَةً، ثُمَّ قَالَ: أَيُّهُمَا أَعْظَمُ: الصَّلاةُ أَمِ الصَّوْمُ؟ قَالَ: الصَّلاةُ، قَالَ: فَمَا بَالُ الْحَائِضِ تَقْضِي الصَّوْمَ، وَلا تَقْضِي الصَّلاةَ، فَكَيْفَ؟ وَيْحَكَ يَقُومُ لَكَ قِيَاسُكَ، اتَّقِ اللَّهَ وَلا تَقِسِ الدِّينَ بِرَأْيِكَ [١٩٦/٣]

Abdullah b. Şubrume anlatıyor: Ebû Hanîfe ile birlikte Câfer b. Muhammed'in yanına girdik. Câfer, bizimle birlikte olan İbn Ebî Leylâ'ya: “Bu yanınızdaki de kim?” diye sordu. İbn Ebî Leylâ: “Dini konularda derin bilgisi ve basireti olan biri” karşılığını verdi. Câfer: “Yoksa dini konularda kendi görüşüne göre kıyas mı yapıyor?” diye sorunca, İbn Ebî Leylâ: “Evet!” dedi. Bunun üzerine Câfer, Ebû Hanîfe'ye: “Adın ne?” diye sordu. Ebû Hanîfe: “Nu'mân” karşılığım verdi. Câfer ona: “Ey Nu'mân! Şimdiye kadar başını hiç ölçtün mü?” diye sordu. Ebû Hanîfe: “Başımı nasıl ölçeyim?” diye sorunca, Câfer: “Gördüğüm kadarıyla işini pek de iyi yapamıyorsun!” dedi ve: “Gözlerdeki tuzluluğun (sululuğun), kulaklardaki acılığın, burundaki serinliğin ve dudaklardaki tatlılığın sebebini biliyor musun?” diye sordu. Ebû Hanîfe: “Hayır!” deyince Câfer: “Gördüğüm kadarıyla işini pek de iyi yapamıyorsun!" dedi ve: "Peki, başı küfür, sonu ise iman olan söz hangisidir biliyor musun?" diye sordu. İbn Ebî Leylâ: "Ey Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) torunu! Kendisine sorduğun bu soruların cevaplarını bize verir misin?" diye araya girdi. Câfer şöyle dedi:

"Babam, dedemden Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bana bildirdi: *"Allah, lütfu ve ihsanıyla insanoğlunun gözlerini tuzlu (sulu) kıldı. Zira gözler, yağdan oluşmaktadır ve bu tuzluluk (sululuk) olmasaydı (göz kırpmaktan) eriyip giderlerdi. Allah, insanoğluna olan lütfu, ihsanı ve rahmeti dolayısıyla haşaratın girmesine engel olarak kulaklarına acılık verdi. Zira haşarat kulağa girerse beyne kadar ulaşabilir. Ancak kulaklardaki acılığı tadınca hemen kendini dışarı atmaya çalışır. Allah, insanoğluna olan lütfu, ihsanı ve rahmeti dolayısıyla burnunda bir serinlik kıldı. Bu şekilde kişi buradan hava alır ki böyle olmasaydı beyin kokuşurdu. Allah, insanoğluna olan lütfu, ihsanı ve rahmeti dolayısıyla dudaklara bir tatlılık verdi. Bu şekilde kişi yediği şeylerin tadını alır ve sesinin güzelliğini insanlara duyurur."*

İbn Ebî Leylâ: "Peki, başı küfür, sonu ise iman olan sözün ne olduğunu söyle" deyince, Câfer şöyle karşılık verdi: "Kul «Lâ ilâhe (ilah yoktur)» dediği zaman küfre girer, ardından «İllallah (Allah'tan başka)» dediği zaman da iman etmiş olur." Sonra Câfer, Ebû Hanîfe'ye döndü ve şöyle dedi: "Ey Nu'mân! Babam, dedemden, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bana bildirdi: *"Dini bir konuyu kendi görüşüne göre kıyas eden ilk kişi, İblis'tir. Allah ona: «Âdem'e secde et!» emrini verince, İblîs: «Ama ben ondan daha üstünüm! Zira onu çamurdan beni ise ateşten yarattın!» demiştir."* Bunun içindir ki dini konuları kendi görüşüne göre kıyaslayan kişiyi Allah, kıyamet gününde İblis'le birlikte kılar. Çünkü o da İblis gibi kıyasla iş yapmıştır."

İbn Şubrume rivayeti şu eklemeyle nakleder: Sonra Câfer, Ebû Hanîfe'ye: "Birini öldürmek mi, yoksa zina mı daha büyük bir günahtır?" diye sordu. Ebû Hanîfe: "Adam öldürmek!" karşılığını verince, Câfer: "Oysa Allah adam öldürmede iki şahidi kabul ederken zina konusunda ancak dört şahidi kabul etmektedir!" dedi. Sonra yine: "Namaz mı, yoksa oruç mu daha büyük bir ibadettir?" diye sordu. Ebû Hanîfe: "Namaz!" karşılığını verince, Câfer: "O zaman neden hayızlı kadın orucu kaza ediyor da namazı kaza etmiyor?" dedi ve şöyle devam etti: "Yazık sana! Sen kıyasına nasıl güvenebiliyorsun? Allah'tan kork ve dini konuları görüşüne göre kıyaslama!"

(٣٩٠٦)- [١٩٨/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عِصْمَةَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْمِقْدَامِ الرَّازِيُّ، قَالَ: وَقَعَ الذُّبَابُ عَلَى الْمَنْصُورِ فَذَبَّهُ عَنْهُ، فَعَادَ فَذَبَّهُ حَتَّى أَضْجَرَهُ، فَدَخَلَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ، فَقَالَ لَهُ الْمَنْصُورُ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، لِمَ خَلَقَ اللَّهُ الذُّبَابَ؟ قَالَ: " لِيُذِلَّ بِهِ الْجَبَابِرَةَ "

Amr b. el-Mikdâm er-Râzî der ki: Mansûr'a sivrisinek dadanmıştı. Mansûr sineği başından savdı, sinek bir daha saldırdı. Böylece Mansûr bundan rahatsız oldu. O sırada Câfer b. Muhammed girdi. Ona: "Ey Ebû Abdillah! Allah sinekleri neden yarattı?" diye sorunca : "Zalimleri küçük düşürsün diye" dedi.

(٣٩٠٧)- [١٩٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي مُزَاحِمٍ، حَدَّثَنَا عَنْبَسَةُ الْخَثْعَمِيُّ، فَكَانَ مِنَ الأَخْيَارِ، قَالَ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، يَقُولُ: " إِيَّاكُمْ وَالْخُصُومَةَ فِي الدِّينِ، فَإِنَّهَا تُشْغِلُ الْقَلْبَ، وَتُورِثُ النِّفَاقَ "

Câfer b. Muhammed der ki: "Din hususunda düşmanlık etmekten sakının. Kalbi meşgul eder ve nifak çıkmasına sebep olur."

(٣٩٠٨)- [١٩٨/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مُطَرِّفٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ شَيْخٍ لَهُمْ يُكَنَّى أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: " لَمَّا دَخَلَ مَعَهَا الْبَيْتَ، يَعْنِي يُوسُفَ عَلَيْهِ السَّلامُ، كَانَ فِي الْبَيْتِ صَنَمٌ مِنْ ذَهَبٍ، أَوْ غَيْرِهِ، فَقَالَتْ: كَمَا أَنْتَ حَتَّى أُغَطِّيَ الصَّنَمَ، فَإِنِّي أَسْتَحِي مِنْهُ، فَقَالَ يُوسُفُ: هَذِهِ تَسْتَحِي مِنَ الصَّنَمِ، فَأَنَا أَحَقُّ أَنْ أَسْتَحِيَ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى، قَالَ: فَكَفَّ عَنْهَا وَتَرَكَهَا "

Câfer b. Muhammed der ki: Hz. Yusuf o kadınla birlikte eve girdiğinde, odada altın veya benzeri bir put vardı. Kadın: "Bekle de şu putun üstünü örteyim, ondan utanırım" dedi. Bunun üzerine Yusuf: "Bu kadın bir puttan utanıyor, aslında benim Allah'tan utanmam gerekiyor" dedi ve onu bırakıp geri çekildi.

(٣٩٠٩)- [١٩٨/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثنَا عَلِيُّ بْنُ رُسْتُمَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا مَسْعُودٍ، يَقُولُ: قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ: " إِذَا بَلَغَكَ عَنْ أَخِيكَ شَيْءٌ يَسُوءُكَ، فَلا تَغْتَمَّ، فَإِنَّهُ إِنْ كَانَ كَمَا يَقُولُ كَانَتْ عُقُوبَةً عُجِّلَتْ، وَإِنْ كَانَ عَلَى غَيْرِ مَا يَقُولُ كَانتْ حَسَنَةً لَمْ يَعْمَلْهَا "، قَالَ: وَقَالَ مُوسَى: يَا رَبِّ، أَسْأَلُكَ أَنْ لا يَذْكُرَنِي أَحَدٌ إِلا بِخَيْرٍ، قَالَ: مَا فَعَلْتُ ذَلِكَ لِنَفْسِي "

Câfer b. Muhammed der ki: "Müslüman kardeşinden, senin hakkında hoşuna gitmeyecek bir şeyler işittiğinde sakın üzülme. Zira gerçekten bunları söylemişse yaptığın bir günahın cezasını dünyada iken çekmiş olursun. Ancak gerçekten söylememişse o zaman ondan, yapmadığın bir iyilik sevabı kazanmış olursun." Ravi der ki: Hz. Mûsa: "Rabbim! İnsanların beni sadece hayırla anmalarını senden diliyorum" diye dua edince, Allah: "Bunu kendim için bile yapmadım" karşılığını vermiştir.

(٣٩١٠)- [١٩٨/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَعْيَنَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ الْفُرَاتِ، قَالَ: قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ لِسُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ: " لا يَتِمُّ الْمَعْرُوفُ إِلا بِثَلاثَةٍ: بِتَعْجِيلِهِ، وَتَصْغِيرِهِ، وَسَتْرِهِ "

Yahya b. el-Furât der ki: Câfer b. Muhammed, Süfyân es-Sevrî'ye şöyle demiştir: "Bir iyilik, ancak üç şekilde tamamlanmış olur: Acele yapmakla, yapılanı küçük görmekle ve bunu insanlardan gizlemekle."

Câfer b. Muhammed; babasından, Atâ b. Ebî Rebâh, İkrime, Ubeydullah b. Ebî Râfi', Abdurrahman b. el-Kâsım gibi âlimlerden hadis nakletmiştir. Ondan ise Yahyâ b. Saîd el-Ensârî, Eyyûb es-Sahtiyânî, Ebân b. Tağlib, Ebû Amr b. el-Alâ, Yezîd b. Abdillah b. el-Hâd gibi tabiûn âlimleri ile Mâlik b. Enes, Şu'be b. el-Haccâc, Süfyân es-Sevrî, İbn Cüreyc, Abdullah b. Ömer, Ravh b. el-Kâsım, Süfyân b. Uyeyne, Süleymân b. Bilâl, İsmâîl b. Câfer, Hâtim b. İsmâîl, Abdülazîz b. el-Muhtâr, Vehb b. Hâlid, İbrâhîm b. Tahmân gibi etba-i tâbiîn uleması hadis nakletmiştir. Müslim b. Haccâc da onun bir rivayetine *Sahîh*'inde yer vermiştir.

Takrîb 1636

(٣٩١٢)- [١٩٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صُبَيْحٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ وَلِيدٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ سَلامِ بْنِ أَبِي مُطِيعٍ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، عَنْ أَيُّوبَ السِّخْتِيَانِيِّ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " لَمَّا طُعِنَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَعَثَ إِلَى حَلْقَةٍ مِنْ أَهْلِ بَدْرٍ كَانُوا يَجْلِسُونَ بَيْنَ الْقَبْرِ وَالْمِنْبَرِ، فَقَالَ: يَقُولُ لَكُمْ عُمَرُ: " أَنْشُدُكُمُ اللَّهَ أَكَانَ ذَلِكَ عَنْ رِضًا مِنْكُمْ؟ فَتَلَكَّأَ الْقَوْمُ، فَقَامَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ، فَقَالَ: لا، وَدِدْنَا أَنَّا زِدْنَا فِي عُمُرِهِ مِنْ أَعْمَارِنَا "، هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ أَيُّوبَ، وَجَعْفَرٍ، وَأَيُّوبُ هُوَ مِنْ تَابِعِي الْبَصْرَةِ [١٩٨/٣]

Câfer b. Muhammed, babasının şöyle dediğini naklediyor: Hz. Ömer hançerlendiğinde, Bedir ahalisinden, kabir ile minber arasında oturan birkaç kişiye haber gönderip şöyle dedi: "Ömer size soruyor; Allah için söyleyin, bu iş sizin bilginiz dâhilinde mi oldu?, dedi." Oradakiler tereddüt ettiler. Ali b. Ebî Talib kalkıp: "Hayır, biz ömrümüzden ona ömür katmayı isterdik" dedi.

Bu hadis, sadece Eyyûb vasıtasıyla Câfer'den nakledilen tek kanallı (=ğarîb) bir hadistir. Eyyûb, Basra tabiîlerindendir.

Takrîb 3756, Takrîb 1645, Takrîb 445, Takrîb 1699, Takrîb 1694, Takrîb 4346, Takrîb 24, Takrîb 3297, Takrîb 2108, Takrîb 1496, Takrîb 4178, Takrîb 3997, Takrîb 3996, Takrîb 2765, Takrîb 2324, Takrîb 2210, Takrîb 1941-c , Takrîb 1784, Takrîb 1023, Takrîb 4459-a, Takrîb 3366, Takrîb 1786, Takrîb 4262,

Ali b. Abdillah b. el-Abbâs

Onlardan biri de; ibadetlerine bağlı, yıldızların mehtabı, sultanların sultanı Ali b. Abdillah b. el-Abbâs.

(٣٩٣٦)- [٢٠٧/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الأَبَّارُ، حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ، وَحَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْبَاقِي، حَدَّثَنَا أَبُو عُمَيْرٍ النَّحَّاسُ، قَالا: حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ بْنُ رَبِيعَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي جَمَلَةَ، وَالأَوْزَاعِيِّ، قَالا: " كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْعَبَّاسِ يَسْجُدُ كُلَّ يَوْمٍ أَلْفَ سَجْدَةٍ "

Ali b. Ebî Cemele ve Evzaî'nin naklettiğine göre Ali b. el-Abbâs, her gün bin secde ederdi.

(٣٩٣٧)- [٢٠٧/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ كُرَيْبٍ، قَالَ: " كَانَ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ يُصَلِّي فِي كُلِّ يَوْمٍ أَلْفَ سَجْدَةٍ، يُرِيدُ خَمْسَ مِائَةَ رَكْعَةٍ "

Ahmed b. Muhammed b. Kureyb'in naklettiğine göre Ali b. Abdillah b. el-Abbâs, her gün bin secde; yani beş yüz rekat namaz kılardı.

(٣٩٣٨)- [٢٠٧/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ التَّيْمِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ هِشَامِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْمَخْزُومِيِّ: " أَنَّ عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ كَانَ إِذَا قَدِمَ مَكَّةَ حَاجًّا أَوْ مُعْتَمِرًا، عَطَّلَتْ قُرَيْشٌ مَجَالِسَهَا فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَهَجَرَتْ مَوَاضِعَ حِلَقِهَا، وَلَزِمَتْ مَجْلِسَ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ إِعْظَامًا وَإِجْلالا وَتَبْجِيلا، فَإِنْ قَعَدَ قَعَدُوا، وَإِنْ نَهَضَ نَهَضُوا، وَإِنْ مَشَى مَشَوْا جَمِيعًا حَوْلَهُ، وَكَانَ لا يُرَى لِقُرَشِيٍّ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ مَجْلِسُ ذِكْرٍ يُجْتَمَعُ إِلَيْهِ فِيهِ حَتَّى يَخْرُجَ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ مِنَ الْحَرَمِ "

Hişâm b. Süleymân el-Mahzûmî bildiriyor: Ali b. Abdillah b. el-Abbâs, hac veya umre için Mekke'ye geldiği zaman Kureyş, Mescid-i Haram'daki meclislerini iptal eder ve oturdukları halkaları bırakıp, Ali b. Abdillah'ın meclisine gelirlerdi. Ona duydukları saygıdan dolayı, o oturduğu zaman otururlar, kalktığı zaman kalkarlar, yürüdüğü zaman hepsi onun etrafında yürürlerdi. Ali b. Abdillah, Harem'den çıkmadan, Kureyşlilerin Mescid-i Haram'da herhangi bir zikir halkası oluşturduğu görülmezdi.

(٣٩٣٩)- [٢٠٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثنا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّرَّاجُ، قَالَ: سَمِعْتُ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ جَعْفَرٍ، يَقُولُ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَ: " كَانَ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ يُكَنَّى أَبَا الْحَسَنِ، فَلَمَّا قَدِمَ عَلَى عَبْدِ الْمَلِكِ، قَالَ لَهُ: غَيِّرِ اسْمَكَ وَكُنْيَتَكَ فَلا صَبْرَ لِي عَلَى اسْمِكَ وَكُنْيَتِكَ، فَقَالَ: " أَمَّا الاسْمُ، فَلا، وَأَمَّا الْكُنْيَةُ، فَأَكْتَنِي بِأَبِي مُحَمَّدٍ، فَغَيَّرَ كُنْيَتَهُ "

Câfer b. Süleymân'ın naklettiğine göre Ali b. Abdillah b. el-Abbâs, Ebu'l-Hasan diye künyelenirdi. Abdülmelik'in yanına gitmişti. Abdülmelik kendisine: "İsmini ve künyeni değiştir. İsmine ve künyene dayanamıyorum" deyince şöyle cevap verdi: "İsmimi değiştirmem, künyemi ise Ebû Muhammed olarak değiştiririm" dedi ve künyesini değiştirdi.

Hadislerinin hepsini babası İbn Abbâs'tan nakletti. Tabiûndan Zührî, Sa'd b. İbrâhîm, Mansûr b. el-Mu'temir, Abdullah b. Ebî Bekr ve Minhâl b. Amr gibi şahıslar ile çocukları Muhammed, Dâvûd, Îsa, Süleymân ve Sâlih kendisinden hadis naklettiler.

Takrîb 407, Takrîb 1126, Takrîb 1127, Takrîb 110, Takrîb 3750, Takrîb 3731, Takrîb 2405, Takrîb 2539-b, Takrîb 2840

Muhammed b. Ka'b el-Kurazî

Onlardan biri de; gurur ve sıkıntı dünyasından nefret ettiren, zorluklara ve sıkıntılara tahammül etmenin sonucunu müjdeleyen el-Kurazî Ebû Hamza Muhammed b. Ka'b.

(٣٩٤٩)- [٢١٣/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ، قَالَ: " إِذَا أَرَادَ اللَّهُ تَعَالَى بِعَبْدٍ خَيْرًا جَعَلَ فِيهِ ثَلاثَ خِلالٍ: فِقْهٌ فِي الدِّينِ، وَزَهَادَةٌ فِي الدُّنْيَا، وَبَصَرٌ بِعُيُوبِهِ "

Muhammed b. Ka'b el-Kurazî der ki: "Allah bir kulun iyiliğini dilerse, ona üç haslet verir: Dinde anlayış, dünyada zühd ve kendi ayıplarını görme."

(٣٩٥٠)- [٢١٣/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، أَنَّهُ حَدَّثَ عَنْ عَبَايَةَ بْنِ كُلَيْبٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ نَصْرٍ الْحَارِثِيِّ، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ، يَقُولُ: " الدُّنْيَا دَارُ فَنَاءٍ، وَمُنْزِلُ بِلْغَةٍ، رَغِبَتْ عَنْهَا السُّعَدَاءُ، وَأَسْرَعَتْ مِنْ أَيْدِي الأَشْقِيَاءِ، فَأَشْقَى النَّاسِ بِهَا أَرْغَبُ النَّاسِ فِيهَا، وَأَسْعَدُ النَّاسِ فِيهَا أَزْهَدُ النَّاسِ بِهَا، هِيَ الْمُعَذِّبَةُ لِمَنْ أَطَاعَهَا، الْمُهْلِكَةُ لِمَنِ اتَّبَعَهَا، الْخَائِنَةُ لِمَنِ انْقَادَ لَهَا، عِلْمُهَا جَهْلٌ، وَغِنَاؤُهَا فَقْرٌ، وَزِيَادَتُهَا نُقْصَانُ، وَأَيَّامُهَا دُوَلٌ "

Muhammed b. Ka'b der ki: “Dünya geçici bir yurt ve yaşlanma yeridir. Bahtı olanlar ona sırtını döner, bedbaht olanlar ise elinden kaçırır. Dünyanın en bedbahtı ona düşkün olandır. En bahtlı olan da ona itibar etmeyendir. Ona uyana azap olur, tâbi olanı helak eder. Ona bağlanana ihanet eder. Onun ilmi cehalet, verdiği varlık fakirlik, fazlalığı eksikliktir. Zamanı ise durmadan el değiştirir.”

(٣٩٥١)- [٢١٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ قَيْسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ كَعْبٍ، يَقُولُ: " إِنَّ الأَرْضَ لَتَبْكِي مِنْ رَجُلٍ، وَتَبْكِي عَلَى رَجُلٍ، لَتَبْكِي لِمَنْ كَانَ يَعْمَلُ عَلَى ظَهْرِهَا بِطَاعَةِ اللَّهِ تَعَالَى، وَتَبْكِي مِمَّنْ يَعْمَلُ عَلَى ظَهْرِهَا بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ تَعَالَى، قَدْ أَثْقَلَهَا، ثُمَّ قَرَأَ: فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ "

İbn Ka'b (Muhammed b. Ka'b el-Kurazî) der ki: “Yeryüzü bir kişiden dolayı ağlarken diğer biri için de ağlar. Üzerinde Allah'a itaat için çalışan kişi için ağlar. Ancak üzerinde Allah'a masiyet olan işleri yapan kişiden dolayı da ağlar; zira ona ağır bir yük olmuştur.” Ravi der ki: Sonrasında İbn Ka'b şu âyeti okudu: **“Gök ve yer onların ardından ağlamadı; onlara mühlet de verilmedi.”**[1]

(٣٩٥٢)- [٢١٣/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْعِزِّيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خِدَاشٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ

---

[1] Duhân Sur. 29

مُسْلِمٍ الطَّائِفِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: " سَأَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ كَعْبٍ الْقُرَظِيَّ عَنْ هَذِهِ الآيَةِ: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾، قَالَ: " مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ مِنْ كَافِرٍ يَرَى ثَوَابَهَا فِي نَفْسِهِ وَأَهْلِهِ وَمَالِهِ، حَتَّى يَخْرُجَ وَلَيْسَ لَهُ خَيْرٌ، وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ مِنْ شَرٍّ مِنْ مُؤْمِنٍ يَرَى عُقُوبَتَهَا فِي نَفْسِهِ وَأَهْلِهِ وَمَالِهِ، حَتَّى يَخرُجَ وَلَيْسَ لَهُ شَرٌّ "

Amr b. Dînâr der ki: Muhammed b. Ka'b'a: “**Artık kim bir zerre ağırlığınca hayır işlerse mükafatını görür ve kim bir zerre ağırlığınca kötülük yaparsa cezasını görür**”[1] âyetini sordum. Dedi ki: “Kâfir, bir zerre ağırlığınca bir iyilik yaparsa; mükafâtını kendinde, ailesinde ve malında görür, öldüğünde elinde bir şey kalmaz. Mümin bir zerre ağırlığınca kötülük işlediğinde; kendinde, ailesinde ve malında cezasını görür ve öldüğünde bir kötülüğü kalmaz.”

(٣٩٥٣)- [٢١٤/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الأُمَوِيُّ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ زُهَيْرُ بْنُ عَبَّادٍ، حَدَّثَنِي أَبِي بُكَيْرٍ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: قَالَتْ أُمُّ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ لابْنِهَا: يَا بُنَيَّ، لَوْلا أَنِّي أَعْرِفُكَ صَغِيرًا طَيِّبًا، وَكَبِيرًا طَيِّبًا، لَظَنَنْتُ أَنَّكَ أَحْدَثْتَ ذَنْبًا مَوْبِقًا، لِمَا أَرَاكَ تَصْنَعُ بِنَفْسِكَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، قَالَ: " يَا أُمَّاهُ، وَمَا يُؤَمِّنُنِي أَنْ يَكُونَ اللَّهُ قَدِ اطَّلَعَ عَلَيَّ وَأَنَا فِي بَعْضِ ذُنُوبِي فَمَقَتَنِي، فَقَالَ: اذْهَبْ لا أَغْفِرُ لَكَ، مَعَ أَنَّ عُجَابَ الْقُرْآنِ تُورِدُ عَلَيَّ أُمُورًا، حَتَّى أَنَّهُ لَيَنْقَضِيَ اللَّيْلُ وَلَمْ أَفْرُغْ مِنْ حَاجَتِي"

Ebû Bekr el-Basrî bildiriyor: Ümmü Muhammed b. Ka'b el-Kurazî, oğluna şöyle dedi: “Evladım! Senin küçükken de, büyükken de temiz biri olduğunu bilmesem, gece gündüz (korkundan) şu yaptıkların yüzünden büyük bir günah işlemişsin diyeceğim!” Bunun üzerine oğlu şöyle karşılık verdi: “Anneciğim! Bazı günahları işlerken Allah'ın beni görüp de bana öfkelenmediğini, bu öfkesi üzerine bana kızıp da: «Git! Senin bağışlamıyorum!» demediğini nereden bileyim? Kur'ân'da da öyle şeyler anlatılmakta ki gece bitiyor, ama ben yine de yapmam gerekenleri bitiremiyorum!"

---

[1] Zilzâl Sur. 7-8

(٣٩٥٤)- [٢١٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هِشَامِ بْنِ يَحْيَى الْغَسَّانِيُّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي، قَالَ: كَتَبَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ يَسْأَلُهُ أَنْ يَبِيعَهُ، غُلامَهُ سَالِمًا وَكَانَ عَابِدًا خَيِّرًا، فَقَالَ: إِنِّي قَدْ دَبَّرْتُهُ، قَالَ: فَأَرِنِيهِ، فَأَتَاهُ سَالِمٌ، فَقَالَ عُمَرُ: إِنِّي قَدِ ابْتُلِيتُ بِمَا تَرَى، وَأَنَا وَاللَّهِ أَتَخَوَّفُ أَنْ لا أَنْجُوَ، فَقَالَ لَهُ سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: إِنْ كُنْتَ كَمَا تَقُولُ فَهُوَ نَجَاتُكَ، وَإِلا فَهُوَ الأَمْرُ الَّذِي تَخَافُ، قَالَ: يَا سَالِمُ، عِظْنَا، قَالَ: " آدَمُ عَلَيْهِ السَّلامُ عَمِلَ خَطِيئَةً وَاحِدَةً خَرَجَ بِهَا مِنَ الْجَنَّةِ، وَأَنْتُمْ تَعْمَلُونَ الْخَطَايَا تَرْجُونَ أَنْ تَدْخُلُوا بِهَا الْجَنَّةَ، ثُمَّ سَكَتَ"

İbrahim b. Yahyâ el-Ğassânî, babasından, dedesinin şöyle dediğini nakledíyor: Ömer b. Abdilazîz, Muhammed b. Ka'b'a mektup yazıp, ibadetine bağlı ve çok iyi olan kölesi Sâlim'i kendisine satmasını istedi. Muhammed: "Gönderdim" dedi. Ömer: "Onu göreyim" dedi. Sâlim gelince Ömer: "Bu gördüğün musibet başıma geldi. Vallahi kurtulamamaktan korkuyorum" dedi. Sâlim b. Abdillah ona: "Dediğin gibiyse bu senin kurtuluşundur. Değilse korktuğun gibidir" dedi. Ömer b. Abdilazîz: "Ey Sâlim! Bize nasihat et" deyince şöyle konuştu: "Hz. Âdem sadece bir hata işledi, bu yüzden cennetten çıktı. Siz ise bir sürü günah işliyorsunuz ve cennete girmeyi umuyorsunuz." Bunu söyledi ve sustu.

(٣٩٥٥)- [٢١٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا الأَصْمَعِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمِقْدَامِ هِشَامُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ، أَنَّهُ سُئِلَ: مَا عَلامَةُ الْخُذْلانِ؟ قَالَ: " أَنْ يَسْتَقْبِحَ الرَّجُلُ مَا كَانَ يَسْتَحْسِنُ، وَيَسْتَحْسِنُ مَا كَانَ قَبِيحًا "

Ebu'l-Mikdâm Hişâm b. Ziyâd'ın naklettiğine göre Muhammed b. Ka'b'a: "Rezil olmanın alâmeti nedir?" diye sordular, şöyle dedi: "Kişinin önceden güzel gördüğü şeyleri kötü görmesi, kötülükleri de güzel görmesidir.”

(٣٩٥٦)- [٢١٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ كَعْبٍ الْقُرَظِيَّ، يَقُولُ: " لأَنْ أَقْرَأَ فِي لَيْلَةٍ حَتَّى أُصْبِحَ ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الأَرْضُ زِلْزَالَهَا﴾، وَ﴿الْقَارِعَةَ﴾، لا أَزِيدُ عَلَيْهِمَا، وَأَتَرَدَّدُ فِيهِمَا، وَأَتَفَكَّرُ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَهْذِرَ الْقُرْآنَ هَذْرًا "، أَوْ قَالَ: أَنْثُرَهُ نَثْرًا

Muhammed b. Ka'b el-Kurazî der ki: “Eğer bir gecede sabaha kadar Zilzâl ve Kâria sûrelerini okumam, onlardan başkasını okumam ve tekrar edip durmam ve manalarını düşünmem, Kur'ân'ı bağırarak veya şiir gibi okumaktan daha sevimlidir.”

(٣٩٥٧)- [٢١٥/٣] أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، فِي كِتَابِهِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ مُوسَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ، قَالَ: " لَوْ رُخِّصَ لأَحَدٍ فِي تَرْكِ الذِّكْرِ، لَرُخِّصَ لِزَكَرِيَّا عَلَيْهِ السَّلامُ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ إِلا رَمْزًا وَاذْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا﴾، وَلَوْ رُخِّصَ لأَحَدٍ فِي تَرْكِ الذِّكْرِ، لَرُخِّصَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا﴾ "

Muhammed b. Ka'b el-Kurazî der ki: Şayet zikri terk etme konusunda birilerine ruhsat verilecek olsaydı bu ruhsat Hz. Zekeriyâ'ya verilirdi. Zira Allah şöyle buyurmuştur: **“Senin için alâmet, insanlara, üç gün, işaretten başka söz söylememendir. Ayrıca Rabbini çok an, sabah akşam tesbih et.**[1]”. Yine zikri terk etmek konusunda birilerine ruhsat verilecek olsaydı bu ruhsat, Allah yolunda savaşanlara verilirdi. Zira Allah şöyle buyurmuştur: **“Ey iman edenler! Herhangi bir topluluk ile karşılaştığınız zaman sebat edin ve Allah'ı çok anın ki başarıya erişesiniz.”**[2]

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 41

[2] Enfâl Sur. 45

(٣٩٥٨)- [٢١٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْفَضْلِ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي أَبُو صَخْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ: " فِي قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا﴾ قَالَ: اصْبِرُوا عَلَى دِينِكُمْ، وَصَابِرُوا لِوَعْدِي الَّذِي وَعَدْتُكُمْ، وَرَابِطُوا عَدُوِّي وَاتَّقُوا اللهُ فِيمَا بَيْنَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ إِذَا لَقِيتُمُونِي

Ebû Sahr'ın naklettiğine göre Muhammed b. Ka'b el-Kurazî, **"Sabredin, sebat edin, düşmanlarınıza karşı hazırlıklı olun..."**[1] âyetiyle ilgili şöyle dedi: Dininizde sebat edin, size vaad ettiğim sözüm için sabırda yarışın, düşmanlarınıza karşı hazırlıklı olun. Aranızda olup bitenler konusunda **"Allah'tan korkun"** ki karşıma geldiğinizde **"Kurtuluşa eresiniz."**

(٣٩٥٩)- [٢١٥/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا قِطَّبَةُ بْنُ الْعَلاءِ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿لَوْلا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ﴾، قَالَ: عَلِمَ مَا أُحِلَّ فِي الْقُرْآنِ مِمَّا حُرِّمَ "

Ebû Ma'şer'in naklettiğine göre Muhammed b. Ka'b, **"Eğer Rabbinin delilini görmemiş olsaydı..."**[2] ayetiyle ilgili: "Kur'ân'da helal kılınanlarla haram kılınanları öğrendi" dedi.

(٣٩٦٠)- [٢١٥/٣] حَدَّثَنَا حَبِيبٌ، عَنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ الْكَشِّيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ النَّبِيلُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رِفَاعَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ: " ﴿إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى﴾، قَالَ: فِرَاشٌ مِنْ ذَهَبٍ يَغْشَاهَا "

Muhammed b. Rifaa'ya göre: Muhammed b. Ka'b el-Kurazi: **"O zaman sidreyi kaplayan kaplamıştı."**[3] âyetiyle ilgili şöyle diyor;

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 200

[2] Yûsuf Sur. 24

[3] Necm Sur. 16

(٣٩٦١)- [٢١٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ رُسْتُمَ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ﴾، قَالَ: الْقَائِمُ مَا كَانَ مِنْ نَبَاتِهِمْ قَائِمًا، وَالْحَصِيدُ مَا قَدْ حُصِدَ "

Ebû Ma'şer'den nakledildiğine göre: Muhammed b. Ka'b, Allah'ın: "**Onlardan ayakta duran da var, yıkılıp giden de.**"[1] âyetiyle ilgili şöyle dediğini naklediyor: "Ayakta duran, bitkilerinden ayakta duran, yıkılıp giden ise biçilendir."

(٣٩٦٢)- [٢١٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ أَبِي مَوْدُودٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ كَعْبٍ، يَقُولُ: " رَفَعَ يُوسُفُ رَأْسَهُ إِلَى سَقْفِ الْبَيْتِ فَإِذَا كِتَابٌ فِي حَائِطِ الْبَيْتِ: ﴿وَلا تَقْرَبُوا الزِّنَى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلا﴾ "

Muhammed b. Ka'b der ki: "Hz. Yûsuf başını kaldırdığında odanın tavanında "**Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o, son derece çirkin bir iş ve kötü bir yoldur**"[2] yazılı olduğunu gördü."

(٣٩٦٣)- [٢١٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الآجُرِّيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَطَشِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا﴾، قَالَ: غَرِمُوا مَا نُعِّمُوا فِي الدُّنْيَا "

Ebû Ma'şer'den nakledildiğine göre Muhammed b. Ka'b, Allah'ın: "**Gerçekten onun azabı sürekli bir helâktır**"[3] âyetiyle ilgili şöyle dediğini naklediyor: "Dünyada kendilerine verilen nimetlerden dolayı helak olmuşlardır."

---

[1] Hûd Sur. 100

[2] İsrâ Sur. 32

[3] Furkân Sur. 65

(٣٩٦٤)- [٢١٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَوِيَّةَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الأَسْوَدِ، حَدَّثَنَا عَمْرٌو يَعْنِي الْعَبْقَرِيَّ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ: " ﴿إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا﴾، قَالَ: سَأَلَهُمْ ثَمَنَ نِعَمِهِ، فَلَمْ يُؤَدُّوهَا فَأَغْرَمَهُمْ ثَمَنَ نِعَمِهِ، فَأَدْخَلَهُمُ النَّارَ "

Mûsa b. Ubeyde'nin naklettiğine göre Muhammed b. Ka'b: "**Gerçekten onun azabı sürekli bir helâktır**"[1] âyetiyle ilgili: "Onlardan nimetlerin karşılığını istedi, ödeyemediler. Nimetlerin karşılığından dolayı onları helak edip cehenneme attı" dedi.

(٣٩٦٥)- [٢١٦/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْمَوَالِي، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ كَعْبٍ، يَقُولُ: " فِي هَذِهِ الآيَةِ: " ﴿وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رِبًا لِيَرْبُوَ فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلا يَرْبُو عِنْدَ اللَّهِ﴾، قَالَ: الرَّجُلُ يُعْطِي مِنْ مَالِهِ لِيُكَافِئَهُ بِهِ أَوْ يَزْدَادَ، فَذَلِكَ الَّذِي لا يَرْبُو عِنْدَ اللَّهِ، وَالْمُضْعِفُونَ الَّذِي يُعْطِي لِوَجْهِهِ تَعَالَى لا يَبْغِي بِهِ مُكَافَأَةً، فَذَلِكَ الَّذِي يُضَاعِفُ اللَّهُ لَهُ "

Abdurrahman b. Ebî'l-Mevâlî'nin naklettiğine göre Muhammed b. Ka'b, Allah'ın "**İnsanların malları içinde artsın diye faizle her ne verirseniz, Allah katında artmaz**"[2] âyetiyle ilgili der ki: "Kişi malını muhafaza etmek veya arttırmak için verir, işte Allah katında artmayan mal budur. Sırf Allah rızası için, artmasını beklemeden veren zayıfların malı ise, işte o, Allah katında kat kat artar."

(٣٩٦٦)- [٢١٦/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ، حَدَّثَنَا عُمَيْرُ بْنُ هَانِئٍ الْمَدَنِيُّ، قَالَ: سَأَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ كَعْبٍ: عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ﴾، قَالَ: يَقُولُ: اجْعَلْ سَرِيرَتِي، وِعَلانِيَتِي حَسَنَةً "

---

[1] Furkân Sur. 65

[2] Rûm Sur. 39

Umayr b. Hâni el-Medenî diyor ki; Muhammed b. Kâb'a Allah'ın **"Rabbim, gireceğim yere doğruluk ve esenlik içinde girmemi sağla. Çıkacağım yerden de doğruluk ve esenlik içinde çıkar"**[1] âyetini sordum, "Gizli işlerimi de aleni işlerimi de güzel kıl, der" dedi.

(٣٩٦٧)- [٢١٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ﴾، قَالَ: يَسْتَمِعُ الْقُرْآنَ، وَقَلْبُهُ مَعَهُ لا يَكُونُ فِي مَكَانٍ آخَرَ "

Ebû Ma'şer'in naklettiğine göre Muhammed b. Ka'b, Allah'ın **"Veya hazır bulunup kulak verenler ..."**[2] âyetiyle ilgili şöyle dediğini naklediyor: "Kur'ân dinler, gönlü de yanında olur başka yerde değil."

(٣٩٦٨)- [٢١٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا النُّعْمَانُ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ: " ﴿فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ﴾، قَالَ: السَّعْيُ الْعَمَلُ لَيْسَ بِالْيَدِ "

Mûsa b. Ubeyde'nin naklettiğine göre Muhammed b. Ka'b, Allah'ın **"Allah'ı zikretmek için koşun"**[3] âyetiyle ilgili der ki: "Buradaki koşmak, elle yapılmayan iştir."

(٣٩٦٩)- [٢١٦/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْمَوَالِي، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ كَعْبٍ، يَقُولُ: " الْكَبَائِرُ ثَلاثٌ: أَنْ تَأْمَنَ مَكْرَ اللَّهِ، وَأَنْ تَقْنَطَ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ، وَأَنْ تَيْأَسَ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ "، قَالَ: " وَيَتْلُو الْقُرَظِيُّ هَذِهِ الآيَاتِ: ﴿أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ، وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلا الضَّالُّونَ﴾ "، وَقَالَ يَعْقُوبُ عَلَيْهِ السَّلامُ لِبَنِيهِ: ﴿وَلا تَيْأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لا يَيْأَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ﴾ "

---

[1] İsrâ Sur. 80

[2] Kâf Sur. 37

[3] Cuma Sur. 9

Abdurrahman b. Ebî'l-Mevâlî'nin naklettiğine göre Muhammed b. Ka'b şöyle dedi: "Kebîr (büyük günahlar) üç tanedir; Allah'ın tuzağından emin olmak, Allah'ın rahmetinden ümit kesmek ve Allah'ın merhamet edeceğine inanmamak." Sonra da **"Yoksa Allah'ın tuzağından emin mi oldular? Ziyana uğrayan kavimler dışında kimse Allah'ın tuzağından emin olamaz"**[1] ve **"Rabbinin rahmetinden, doğru yoldan sapanlardan başka kim ümit keser?"**[2] âyetlerini okudu.

Hz. Yâkûb evlatlarına şöyle dedi: **"Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümidini kesmez."**[3]

(٣٩٧٠)- [٢١٧/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُوسَى، حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ الرِّفَاعِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ رَافِعٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ كَعْبٍ، يَقُولُ: " الْيَاقُوتَةُ مِنْ يَاقُوتِ صَاحِبِ الْقُرْآنِ يُضِيءُ لَهَا مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ "

Muhammed b. Ka'b der ki: "Kur'ân ehlinin yakutlarından bir yakut, doğudan batıya her tarafı aydınlatır."

(٣٩٧٠)- [٢١٧/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هَاشِمٍ الْبَعْلَبَكِّيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ، عَنْ عُمَرَ، مَوْلَى غُفْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ مُحَمَّدَ بْنَ كَعْبٍ الْقُرَظِيَّ، يَقُولُ: " كَذَبُوا وَاللهِ مَا لِأَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ فِي السَّمَاءِ نَجْمٌ وَلَكِنَّهُمْ يَتَّبِعُونَ الْكَهَنَةَ، وَيَتَّخِذُونَ النُّجُومَ عِلَّةً، ثُمَّ قَرَأَ ﴿هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَى مَنْ تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ﴾ ﴿تَنَزَّلُ عَلَى كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ﴾ "

Ğufra'nın mevlası Ömer'in naklettiğine göre Muhammed b. Ka'b el-Kurazi şöyle dedi: "Vallahi yalan söylüyorlar, yeryüzünde hiç kimsenin semada yıldızı yoktur. Kendileri kâhinlere tâbi olup yıldızlara bahane buluyorlar." Sonra da "**Şeytanların kime ineceğini size haber vereyim mi? Onlar her günahkâr yalancıya inerler**"[1] âyetlerini okudu.

---

[1] A'râf Sur. 99

[2] Hicr Sur. 56

[3] Yûsuf Sur. 87

(٣٩٧٢)- [٢١٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سُلَيْمَانَ الْهَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنِ الْقُرَظِيِّ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ابْتَدَأَ خَلْقَ إِبْلِيسَ عَلَى الْكُفْرِ، وَعَمِلَ بِعَمَلِ الْمَلائِكَةِ، فَرَدَّهُ إِلَى مَا ابْتَدَأَ خَلْقَهُ عَلَيْهِ، وَبَدَأَ خَلْقَ السَّحَرَةِ عَلَى السَّعَادَةِ، وَعَمِلُوا بِعَمَلِ السَّحَرَةِ، فَرَدَّهُمْ إِلَى مَا ابْتَدَأَ خَلَقَهُمْ عَلَيْهِ مِنَ السَّعَادَةِ، حَتَّى تَوَفَّاهُمْ عَلَى السَّعَادَةِ "

el-Kurazî der ki: "Allah, İblis'i yaratırken kâfir olarak yarattı. İblis melekler gibi davrandı, Allah onu yarattığı şekline geri çevirdi. Sihirbazları iyi olarak yarattı, sihirbazlar gibi davrandılar, onları yaratıldıkları iyi hallerine çevirdi ve iyi insanlar olarak canlarını aldı."

(٣٩٧٣)- [٢١٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ، أَخْبَرَنِي أَبُو صَخْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ، قَالَ: " إِذَا انْتُزِعَتْ نَفْسُ الْمُؤْمِنِ جَاءَهُ مَلَكُ الْمَوْتِ يَقُولُ: السَّلامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، اللَّهُ يُقْرِئُكَ السَّلامَ، ثُمَّ يُوحِي بِهَذِهِ الآيَةِ ﴿الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلامٌ عَلَيْكُمُ﴾ "

Muhammed b. Ka'b el-Kurazî der ki: Müminin ruhu kabzedildiğinde, kendisine bir melek gelip: "Esselâmu aleyke, ey Allah'ın sevgili kulu! Allah'ın sana selamı var" der ve "**Melekler onların canlarını iyi kimseler olarak alırken «Selam size» derler.**"[2] âyetini okur.

Muhammed b. Ka'b; Zeyd b. Erkam, Abdullah b. Abbâs, Muğîre b. Şube, Ebû Hureyre, Enes b. Mâlik ve Abdullah b. Zeyd el-Hatmî gibi sahabeden hadis nakletmiştir.

Kendisinden; Hakem b. Uyeyne ve Muhammed b. el-Münkedir gibi tabiûn âlimleri hadis nakletmiştir.

---

[1] Şuarâ Sur. 221, 222

[2] Nahl Sur. 32

Takrîb 2526, Takrîb 4010, Takrîb 154, Takrîb 3992, Takrîb 3792, Takrîb 2794, Takrîb 2946, Takrîb 2763, Takrîb 1455, Takrîb 867

Zeyd b. Eslem

Onlardan biri de; hilimde halîm, sağlamlıkta sağlam, Ebû Usâme Zeyd b. Eslem. Daima adaleti söyler, güzel işleri yapar ve cehaletten uzak kalırdı.

Takrîb 1456-a

(٣٩٨٥)- [٢٢١/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو تَوْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ الصَّنْعَانِيُّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، قَالَ: " مَنْ يُكْرِمِ اللَّهَ ﷾ بِطَاعَتِهِ، يُكْرِمْهُ اللَّهُ بِجَنَّتِهِ، وَمَنْ يُكْرِمِ اللَّهَ تَعَالَى بِتَرْكِ مَعْصِيَتِهِ، أَكْرَمَهُ اللَّهُ تَعَالَى بِأَنْ لا يدْخِلَهُ النَّارَ، وَقَالَ: اسْتَعِنْ بِاللَّهِ يُغْنِكَ اللَّهُ عَمَّا سِوَاهُ، وَلا يَكُونَنَّ أَحَدٌ أَغْنَى بِاللَّهِ مِنْكَ، وَلا يَكُونَنَّ أَحَدٌ أَفْقَرَ إِلَى اللَّهِ مِنْكَ "

Zeyd b. Eslem der ki: “Kim itaatle Allah'a ikram gösterirse, Allah ona cennetle ikram gösterir. Kim kötülükleri terk ederek Allah'a saygı gösterirse, Allah onu cehenneme atmayarak değer verir.”

Ayrıca şöyle der: “Allah'tan yardım iste, Allah seni başkalarına muhtaç olmaktan muhafaza eder. O zaman, hiç kimse Allah'a tevekkül konusunda senden daha zengin olamaz ve hiç kimse senden daha fazla Allah'a muhtaç olamaz.”

(٣٩٨٦)- [٢٢١/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ كَانَ يَصِفُ الرِّيَاءَ، وَيَقُولُ: " مَا كَانَ مِنْ نَفْسِكَ وَرَضِيَتْهُ نَفْسُكَ لَهَا، فَإِنَّهُ مِنْ نَفْسِكَ فَانْهَهَا، وَمَا كَانَ مِنْ نَفْسِكَ فَكَرِهَتْهُ نَفْسُكَ، فَإِنَّهُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ "

Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem bildiriyor: Babam riyayı vasfederken şöyle derdi: "İçinden gelen ve nefsinin de razı olduğu bir şey nefsindendir ve nefsini bundan uzak tut! İçinden gelen, ancak nefsinin hoş görmediği bir şey de Şeytandandır. Bundan da Allah'a sığın!"

(٣٩٨٧)- [٣/٢٢١] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ: " أَنَّ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ، سَأَلَ رَبَّهُ، فَقَالَ: يَا رَبِّ، أَخْبِرْنِي بِأَهْلِكَ الَّذِينَ هُمْ أَهْلُكَ، الَّذِينَ تُؤْوِيهِمْ فِي ظِلِّ عَرْشِكَ يَوْمَ لا ظِلَّ إِلا ظِلُّكَ، قَالَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى: " هُمُ الطَّاهِرَةُ قُلُوبُهُمْ، النَّدِيَّةُ أَيْدِيهِمْ، يَتَحَابُّونَ بِجَلالِي، الَّذِينَ إِذَا ذُكِرْتُ ذُكِّرُوا بِي، وَإِذَا ذَكَرُوا ذُكِرْتُ بِهِمْ، الَّذِينَ يُنِيبُونَ إِلَى ذِكْرِي كَمَا تُنِيبُ النُّسُورُ إِلَى وَكْرِهَا، الَّذِينَ يَغْضَبُونَ لِمَحَارِمِ اللَّهِ إِذَا اسْتُحِلَّتْ كَمَا تَغْضَبُ النَّمِرَةُ إِذَا حُرِّبَ، وَالَّذِينَ يُكَلَّفُونَ بِحُبِّي كَمَا يُكَلَّفُ الصَّبِيُّ بِحُبِّ النَّاسِ "

Zeyd b. Eslem bildiriyor: Hz. Mûsâ, Allah'a: "Ey Rabbim! Bana Arş'ının gölgesinden başka gölgenin olmadığı günde, Arş'ın gölgesinde gölgelendireceğin kişileri bildir" diye dua edince, Allah şöyle buyurdu: "Onlar, kalpleri temiz, cömert ve Benim celâlim için birbirini seven kişilerdir. Onlar öyle kimselerdir ki: ben anıldığım zaman onlar akla gelir, onlar anıldığı zaman da Ben hatırlanırım. Onlar öyle kimselerdir ki, kartalların yuvalarına koştukları öylece Benim zikrime koşarlar. Haramlarım helâl edinildiği vakit kaplanın çatışma anındaki gazabı gibi öfke duyarlar. Çocuğa nasıl insanları sevmesi telkin ediliyorsa, bu şekilde birbirlerine sevgimi telkin eden kimselerdir."

(٣٩٨٨)- [٣/٢٢٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ بِشْرٍ الْحَضْرَمِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، قَالَ: كَانَ أَبِي، يَقُولُ: " أَيْ بُنَيَّ، وَكَيْفَ تُعْجِبُكَ نَفْسُكَ وَأَنْتَ لا تَشَاءُ أَنْ تَرَى مِنْ عِبَادِ اللَّهِ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْكَ إِلا رَأَيْتَهُ، يَا بُنَيَّ، لا تَرَى أَنَّكَ خَيْرٌ مِنْ أَحَدٍ

يَقُولُ: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، حَتَّى تَدْخُلَ الْجَنَّةَ وَيَدْخُلَ النَّارَ، فَإِذَا دَخَلْتَ الْجَنَّةَ وَدَخَلَ النَّارَ، تَبَيَّنَ لَكَ أَنَّكَ خَيْرٌ مِنْهُ "

Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem bildiriyor: Babam bana şöyle derdi: "Evladım! Allah'ın kulları arasında senden daha hayırlı kişileri her dem görürken kendini nasıl beğenebilirsin? Evladım! Kendini, «Lâ ilâhe illallah» diyen kişiden (hiçbir müslümandan), o Cehenneme, sen ise Cennete girmedikten sonra sakın daha hayırlı görme. Şayet o Cehenneme, sen ise Cennete girersen ancak ondan daha hayırlı biri olduğun belli olur."

(٣٩٨٩)- [٢٢٢/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ قُتَيْبَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، قَالا: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، قَالَ: يُقَالُ: " مَنِ اتَّقَى اللَّهَ أَحَبَّهُ النَّاسُ، وَإِنْ كَرِهُوا "

Zeyd b. Eslem der ki: "Denilirdi ki, Allah'a karşı takvalı olan kişiyi tüm insanlar, istemeseler de severler."

(٣٩٩٠)- [٢٢٢/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ: " أَنَّ رَجُلا، كَانَ فِي الأُمَمِ الْمَاضِيَةِ يَجْتَهِدُ فِي الْعِبَادَةِ، وَشَدَّدَ عَلَى نَفْسِهِ، وَيُقَنِّطُ النَّاسَ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى، ثُمَّ مَاتَ، فَقَالَ: أَيْ رَبِّ، مَا لِي عِنْدَكَ؟ قَالَ: النَّارُ، قَالَ: يَا رَبِّ، وَأَيْنَ عِبَادَتِي وَاجْتِهَادِي؟ فَقِيلَ لَهُ: " إِنَّكَ كُنْتَ تُقَنِّطُ النَّاسَ مِنْ رَحْمَتِي فِي الدُّنْيَا، وَأَنَا أُقَنِّطُكَ الْيَوْمَ مِنْ رَحْمَتِي "

Zeyd b. Eslem der ki: Eski kavimlerden birinde ibadetle uğraşan bir adam vardı. Çok mutaassıp oldu ve insanları Allah'ın rahmetinden ümitsizliğe düşürmeye başladı. Sonra ölünce: "Ey Rabbim! Yerim neresi?" dedi. Allah: "Cehennem" deyince, "Yâ Rabbi! ibadetim ve uğraşım ne olacak?" dedi. Ona şöyle denildi: "Sen dünyadayken insanları benim rahmetimden ümitsizliğe sevk ettin. Ben de bugün rahmetimden senin ümidini kesiyorum."

(٣٩٩١)- [٢٢٢/٣] حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مِسْعَرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ: " أَنَّ نَبِيًّا، مِنَ

الأَنْبِيَاءِ أَمَرَ قَوْمَهُ أَنْ يُقْرِضُوا رَبَّهُمْ ﷾ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ: يَا رَبِّ، لَيْسَ عِنْدِي إِلا تِبْنُ حِمَارِي، فَإِنْ كَانَ لَكَ حِمَارٌ عَلَفْتُهُ مِنْ تِبْنِ حِمَارِي هَذَا، قَالَ: فَكَانَ يَدْعُو بِذَلِكَ فِي صَلاتِهِ، قَالَ: فَنَهَاهُ نَبِيُّهُ عَنْ ذَلِكَ، فَأَوْحَى اللَّهُ ﷾ إِلَيْهِ لأَيِّ شَيْءٍ نَهَيْتَهُ؟ قَدْ كَانَ يُضْحِكُنِي فِي الْيَوْمِ كَذَا وَكَذَا مَرَّةً "، قَالَ الشَّيْخُ رَحِمَهُ اللَّهُ: وَزَادَنِي غَيْرُهُ مِنْ رِوَايَةٍ مُتَّصِلَةٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُسْنَدًا، فقَالَ: " دَعْهُ فَإِنِّي أُجَازِي الْعِبَادَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ "

Zeyd b. Eslem der ki: Peygamberlerden birisi, ümmetinden Rablerine borç vermelerini istemişti. Onlardan birisi: "Yâ Rab! Benim, merkebimin samanından başka bir şeyim yok. Eğer merkebin varsa onu bu samanla yemlersin" deyip namazında bu şekilde dua ederdi. Peygamber böyle yapmasını yasaklayınca Allah ona: "Neden yasaklıyorsun? Beni günde şu kadar defa güldürüyordu" diye vahyetti.

Şeyh (Ebû Nuaym) diyor ki: Başka birisi bu hadisi müsned olarak Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle nakletti: *"Onu bırak! Ben insanları akıllarına göre mükâfatlandırırım."*

(٣٩٩٢)- [٢٢٣/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، قَالَ: يُقَالُ: " إِنَّ لِلَّهِ عِبَادًا مَفَاتِيحَ لِلْخَيْرِ مَغَالِيقَ لِلشَّرِّ، وَلِلَّهِ تَعَالَى عِبَادٌ مَغَالِيقَ لِلْخَيْرِ مَفَاتِيح لِلشَّرِّ "

Zeyd b. Eslem der ki: "Derler ki: Allah'ın kulları vardır; hayra anahtar, şerre set olurlar. Yine Allah'ın kulları var ki; hayrın seddi şerrin anahtarı olurlar."

(٣٩٩٣)- [٢٢٣/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْقَارِيُّ، قَالَ: " سَأَلْتُ زَيْدَ بْنَ أَسْلَمَ عَنِ ﴿الْمُسْتَغْفِرِينَ، بِالأَسْحَارِ﴾ قَالَ: هُمُ الَّذِينَ يَحْضُرُونَ الصُّبْحَ "

Yâkûb b. Abdirrahman el-Kârî diyor ki: Zeyd b. Eslem'e **"Seher vakti istiğfar edenler"**[1] âyetini sordum: "Onlar sabahı bulanlardır" dedi.

(٣٩٩٤)- [٢٢٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، ثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ: " فِي قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجَزِعْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ﴾ قَالَ: جَزِعُوا مِائَةَ سَنَةٍ، وَصَبَرُوا مِائَةَ سَنَةٍ "

Mâlik b. Enes'in naklettiğine göre Zeyd b. Eslem, Allah'ın **"Şimdi sınansak da, sabretsek de bizim için birdir. Artık bizim için kurtuluş yoktur"**[2] âyetiyle ilgili: "Yüz sene korkarlar, yüz sene de sabrederler" dedi.

(٣٩٩٥)- [٢٢٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَهْلٍ الأُشْنَانِيُّ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ، عَنْ مُبَشِّرِ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَقَالُوا لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا﴾، قَالَ: قَالُوا لِفُرُوجِهِمْ: لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا "

Mübeşşir b. Ubeyd'in naklettiğine göre Zeyd b. Eslem, Allah'ın: **"Derilerine: «Neden aleyhimize şahitlik ettiniz?» derler"**[3] âyetiyle ilgili: "Bu soruyu avret yerlerine sorarlar" dedi.

(٣٩٩٦)- [٢٢٣/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ عَجْلانَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، قَالَ: " سُئِلَ لُقْمَانُ أَيُّ عَمَلِكَ أَوْثَقُ فِي نَفْسِكَ؟ قَالَ: " تَرْكُ مَا لا يَعْنِينِي "

Zeyd b. Eslem der ki: Hz. Lokman'a "Sence hangi amelin en doğrudur?" diye sordular: "Beni ilgilendirmeyen işlere karışmamak" dedi.

(٣٩٩٧)- [٢٢٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مُوسَى، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ مِسْكِينٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، قَالَ: " سَكَنَ رَجُلٌ الْمَقَابِرَ، فَعُوتِبَ فِي ذَلِكَ، فَقَالَ: جِيرَانُ صِدْقٍ، وَلِي فِيهِمْ عِبْرَةٌ "

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 17

[2] İbrâhîm Sur. 21

[3] Fussilet Sur. 21

Zeyd b. Eslem bildiriyor: Bir adam mezarlığı mesken edinince etrafındakiler tarafından kınandı. Adam: "Bunlar, doğru söyleyen komşulardır ve ben bunlardan ibret alıyorum" dedi.

Zeyd b. Eslem, sahabeden birkaç kişiyi görme imkanı bulmuş, Abdullah b. Ömer ve Enes b. Mâlik'ten hadis dinlemiştir. Tâbiûndan; Zührî, Eyyûb es-Sahtiyânî, Ubeydullah b. Ömer, Muhammed b. Aclân, Ravh b. el-Kâsım, Muhammed b. İshâk, Sevrî, Mâlik b. Enes, İbn Uyeyne, Süleymân b. Bilal gibi âlimler ile çocukları Abdullah, Abdurrahman ve Usâme kendisinden hadis nakletmişlerdir.

Takrîb 4429, Takrîb 2928, Takrîb 4484-a, Takrîb 3955, Takrîb 4034-a, Takrîb 1994, Takrîb 3956, Takrîb 4185, Takrîb 4436-a, Takrîb 309, Takrîb 3773, Takrîb 3469-a, Takrîb 710, Takrîb 2839

Ebû Hâzım Seleme b. Dînâr

Onlardan biri de; işinde azimli, takvasında dikkatli, Seleme b. Dînâr Ebû Hâzım. Görünmeyenleri aralayan, geçici şeyleri umursamayan ve Yegâne Mabuduna güvenen biriydi.

Derler ki: Tasavvuf, Mabud'a güvenmek ve engellere takılmamaktır.

(٤٠١٢)- [٢٢٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنبَلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى الأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا الْحِكْمَةُ أَقْرَبُ إِلَى فِيهِ مِنْ أَبِي حَازِمٍ "

Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem der ki: "Ebû Hâzım'dan başka, hikmetin ağzına bu kadar yakın olduğu kimseyi görmedim."

(٤٠١٣)- [٢٢٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ اللَّيْثِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَوْنَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا يُفَرْفِرُ الدُّنْيَا فَرْفَرَةَ هَذَا الأَعْرَجِ يَعْنِي أَبَا حَازِمٍ "

Avn b. Abdillah der ki:: “Dünyayı bu topal (Ebû Hâzım) gibi elinde fırıldak gibi çeviren kimse görmedim.”

(٤٠١٤)- [٢٣٠/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، أَنَّهُ قَالَ: " يَسِيرُ الدُّنْيَا يُشْغِلُ عَنْ كَثِيرِ الآخِرَةِ، فَإِنَّكَ تَجِدُ الرَّجُلَ يُشْغِلُ نَفْسَهُ بِهَمِّ غَيْرِهِ، حَتَّى لَهُوَ أَشَدُّ اهْتِمَامًا مِنْ صَاحِبِ الْهَمِّ بِهَمِّ نَفْسِهِ "

Ebû Hâzım der ki: “Dünyanın basit bir işi, âhiretin birçok işinden alıkoyar. Kişinin başkasının derdiyle meşgul olduğunu görürsün, öyle ki adamın kendi derdini kendisinden fazla dert edinir.”

(٤٠١٥)- [٢٣٠/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ، يَقُولُ: " عِنْدَ تَصْحِيحِ الضَّمَائِرِ تُغْفَرُ الْكَبَائِرُ، وَإِذَا عَزَمَ الْعَبْدُ عَلَى تَرْكِ الآثَامِ أَمَّهُ الْفُتُوحُ "

Ebû Hâzım der ki: “Vicdanlar düzeltildiğinde, büyük günahlar affedilir. Kul günahları terk etmeye azmederse önü açılır.”

(٤٠١٦)- [٢٣٠/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ حَاتِمٍ الْمَدَائِنِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، حَدَّثَنَا بَعْضُ أَهْلِ الْحِجَازِ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " كُلُّ نِعْمَةٍ لا تُقَرِّبُ مِنَ اللَّهِ ﷾ فَهِيَ بَلِيَّةٌ "

Ebû Hâzım Seleme b. Dînâr der ki: “Kişiyi Allah'a yaklaştırmayan her nimet bir musibettir.”

(٤٠١٧)- [٢٣٠/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ الْقَطِيعِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَكُونَ، أَشَدَّ حِفْظًا لِلِسَانِهِ مِنْهُ لِمَوْضِعِ قَدَمَيْهِ "

Ebû Hâzım (Seleme b. Dînâr) der ki: “Müminin her gittiği yerde diline çok sıkı bir şekilde sahip olması gerekir.”

(٤٠١٨)- [٢٣٠/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ الزُّبَيْرِ الْحَضْرَمِيُّ، حَدَّثَنِي بَقِيَّةُ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَعْنٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: " يَا بُنَيَّ، لا تَقْتَدِ بِمَنْ لا يَخَافُ اللَّهَ بِظَهْرِ الْغَيْبِ، وَلا يَعِفُّ عَنِ الْعَيْبِ، وَلا يَصْلُحُ عِنْدَ الشَّيْبِ "

Ebû Hâzım der ki: "Evladım! Yalnızken Allah'tan korkmayan, başkalarının kusurlarını affetmeyen ve yaşlı olduğu halde ıslah olmayan kişinin ardından sakın gitme!"

(٤٠١٩)- [٢٣٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رَوْحٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عِيسَى الزُّهْرِيِّ، حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ دَاوُدَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ، يَقُولُ: " لَوْ نَادَى مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ بِأَمْنِ أَهْلِ الأَرْضِ مِنْ دُخُولِ النَّارِ لَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْوَجَلُ مِنْ حُضُورِ ذَلِكَ الْمَوْقِفِ، وَمُعَايَنَةِ ذَلِكَ الْيَوْمِ "

Ebû Hâzım der ki: "Semadan bir münadi, dünya halkının cehenneme girmeyeceğini ilan etse bile, yine de o anı yaşamaktan ve o günün sıkıntısını çekmekten korkmaları gerekir."

(٤٠٢٠)- [٢٣٠/٣] حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ الأَعْرَجُ: " يَا أَعْرَجُ، يُنَادَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ: يَا أَهْلَ خَطِيئَةِ كَذَا وَكَذَا، فَتَقُومُ مَعَهُمْ، ثُمَّ يُنَادَى: يَا أَهْلَ خَطِيئَةٍ أُخْرَى فَيَقُومُ مَعَهُمْ، فَأُرَاكَ يَا أَعْرَجُ تُرِيدُ أَنْ تَقُومَ مَعَ أَهْلِ كُلِّ خَطِيئَةٍ! "

Topal Ebû Hâzım der ki: Ey Topal! Kıyamet gününde, "Ey şu günahı işleyenler!..." diye çağrılır, onlarla kalkarsın, sonra: "Ey şu günahı işleyenler!..." denilir, onlarla da kalkarsın. Anladığım kadarıyla ey Topal, sen her günahı işleyenlerle birlikte kalkmak istiyorsun."

(٤٠٢١)- [٢٣١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خُزَيْمَةَ، أَخْبَرَنِي ابْنُ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَنَّ ابْنَ وَهْبٍ، أَخْبَرَهُمْ قَالَ: أَخْبَرَنِي حَفْصُ بْنُ عُمَرَ،

عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: " إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ، إِلا وَهُوَ يَغْدُو عَلَى ابْنِ آدَمَ فِيهِ عِلْمُهُ وَهَوَاهُ، ثُمَّ يَتَغَالَبَانِ فِي صَدْرِهِ تَغَالُبَ الزَّائِدِينَ، فَيَوْمَ يَغْلِبُ عِلْمُهُ هَوَاهُ، فَيَوْمَ غَنْمٍ غَنْمِهِ، وَيَوْمَ يَغْلِبُ هَوَاهُ عِلْمَهُ فَيَوْمَ جُرْمٍ جُرْمِهِ، قَالَ: فَإِنَّكَ لَتَجِدُ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ مَنْ يَفْتَحُ عِلْمُهُ هَوَاهُ، كَمَا يَفْتَحُ إِحْدَى الزَّائِدَيْنِ لِصَاحِبَتِهَا الَّتِي تَغْضَبُ لِلَّتِي تُحِبُّ "

Ebû Hâzım der ki: "Güneşin doğduğu her gün, Âdemoğluna ilmiyle ve arzularıyla gelir. Sonra kalbinde iki rakip gibi mücadele ederler. İlminin arzusuna galip geldiği gün, kâr ettiği gündür. Arzularının ilmine galip geldiği gün, günahlarına günah kattığı gündür. Bazı Allah kullarının ilminin arzularına yol gösterdiğini görürsün. Tıpkı iki rakip kadından nefret edenin sevene yol göstermesi gibi."

(٤٠٢٢)- [٢٣١/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " قَاتِلْ هَوَاكَ أَشَدَّ مِمَّا تُقَاتِلُ عَدُوَّكَ "

Ebû Hâzım –Seleme b. Dînâr- der ki: "Hevânla, düşmanınla çarpıştığından daha şiddetli çarpış."

(٤٠٢٣)- [٢٣١/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الأُمَوِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ أَبِي حَاتِمٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ هَانِئٍ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لأَبِي حَازِمٍ إِنَّكَ مُتَشَدِّدٌ، فَقَالَ أَبُو حَازِمٍ: " وَمَا لِي لا أَتَشَدَّدُ وَقَدْ تَرَصَّدَنِي أَرْبَعَةُ عَشَرَ عَدُوًّا، أَمَّا أَرْبَعَةٌ: فَشَيْطَانٌ يَفْتِنُنِي، وَمُؤْمِنٌ يَحْسُدُنِي، وَكَافِرٌ يَقْتُلُنِي، وَمُنَافِقٌ يُبْغِضُنِي، وَأَمَّا الْعَشَرَةُ، فَمِنْهَا: الْجُوعُ، وَالْعَطَشُ، وَالْحَرُّ، وَالْبَرْدُ، وَالْعُرْيُ، وَالْهَرَمُ، وَالْمَرَضُ، وَالْفَقْرُ، وَالْمَوْتُ، وَالنَّارُ، وَلا أُطِيقُهُنَّ إِلا بِسِلاحٍ تَامٍّ، وَلا أَجِدُ لَهُنَّ سِلاحًا أَفْضَلَ مِنَ التَّقْوَى "

Adamın biri Ebû Hâzım'a: "Pek güçlü ve tavizsizsin!" deyince, Ebû Hâzım şöyle karşılık verdi: "Tam on dört düşman beni gözlerken neden güçlü olmayayım! Bunların dördü: Beni saptırmak isteyen Şeytan, bana haset eden mümin, beni öldürmek isteyen kâfir ve bana kin güden münafıktır. Diğer onu ise: Açlık, susuzluk, sıcak, soğuk, çıplaklık, ihtiyarlık, hastalık, fakirlik, ölüm ve ateş (Cehennem)dir. Bunlara karşı da ancak güçlü bir silahla karşı koyabilirim. Bunlara karşı koymak için de takvadan daha güçlü bir silah bilmiyorum."

(٤٠٢٤)- [٢٣١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الآجُرِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَطَشِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ، يَقُولُ: " إِنَّ الشَّيْطَانَ إِذَا اسْتَمْكَنَ مِنْ عِصْمَةِ امْرِئٍ لَمْ يُبَالِ مَا صَنَعَ، وَلَوْ صَلَّى حَتَّى يَسْقُطَ لَحْمُ وَجْهِهِ، وَلَمْ يَكْرَهْ فِيمَا سِوَى ذَلِكَ "

Ebû Hâzım der ki: "Şeytan bir kişinin ismetine yerleşirse, adam yaptığını artık umursamaz. Yüzünün derisi yüzülünceye kadar namaz kılıp bunun dışındaki her şeyden nefret etse bile."

(٤٠٢٥)- [٢٣١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: قِيلَ لأَبِي حَازِمٍ: يَا أَبَا حَازِمٍ مَا مَالُكَ ؟ قَالَ: " ثِقَتِي بِاللَّهِ تَعَالَى، وَإِيَاسِي مِمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ "

Süfyân (b. Uyeyne) der ki: Ebû Hâzım'a (Seleme b. Dînâr'a): "Ey Ebû Hâzım! Sahip olduğun mal nedir?" diye sorulunca: "Allah'a olan güvenim ve insanların elindekilerden yana bir beklentimin olmaması" karşılığını verdi.

(٤٠٢٦)- [٢٣٢/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، أَنَّهُ قَالَ: " تَجِدُ الرَّجُلَ يَعْمَلُ بِالْمَعَاصِي، فَإِذَا قِيلَ لَهُ: تُحِبُّ الْمَوْتَ؟ قَالَ: لا، وَكَيْفَ وَعِنْدِي مَا عِنْدِي، فَيُقَالُ لَهُ: أَفَلا تَتْرُكُ مَا تَعْمَلُ مِنَ الْمَعَاصِي، فَيَقُولُ: مَا أُرِيدُ تَرْكَهُ، وَمَا أُحِبُّ أَنْ أَمُوتَ حَتَّى أَتْرُكَهُ ".

Ebû Hâzım (Seleme b. Dînâr) der ki: Birinin günah işlediğini görürsün. Kendisine: "Ölümü seviyor musun?" denildiği zaman: "Hayır! Şunlara şunlara sahipken de nasıl ölmeyi sevebilirim!" karşılığını verir. Kendisine: "O zaman günah işlemekten vazgeçsene!" denildiğinde ise: "Günahlardan da vazgeçemiyorum. Ancak günah işlemeyi bırakmadan da ölmek istemiyorum!" karşılığını verir.

(٤٠٢٧)- [٢٣٢/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ أَبِي حَاتِمٍ، حَدَّثَنِي أَبُو دَاوُدَ الضَّرِيرُ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " نَحْنُ لا نُرِيدُ أَنْ نَمُوتَ، حَتَّى نَتُوبَ، وَنَحْنُ لا نَتُوبُ حَتَّى نَمُوتَ، وَاعْلَمْ أَنَّكَ إِذَا مِتَّ لَمْ تَرْفَعِ الأَسْوَاقَ بِمَوْتِكَ، وَإِنْ شَانَكَ صَغِيرٌ، فَاعْرِفْ نَفْسَكَ "

Ebû Hâzım der ki: "Bizler tövbe etmeden ölmek istemiyoruz; ancak ölüm anı gelmeden de tövbe edemiyoruz. Bil ki sen öldün diye çarşılar kapanacak değildir. Ölümün bu kadar basit bir şeydir, onun için kendini tanı!"

(٤٠٢٨)- [٢٣٢/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ بْنُ رَبِيعَةَ، حَدَّثَنَا بِلالُ بْنُ كَعْبٍ، قَالَ: مَرَّ أَبُو حَازِمٍ بِأَبِي جَعْفَرٍ الْمَدِينِيِّ وَهُوَ مُكْتَئِبٌ حَزِينٌ، فَقَالَ: مَالِي أَرَاكَ مُكْتَئِبًا حَزِينًا، وَإِنْ شِئْتَ أَخْبَرْتُكَ، قَالَ: أَخْبِرْنِي مَا وَرَاءَكَ، قَالَ: ذَكَرْتَ وَلَدَكَ مِنْ بَعْدِكَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَلا تَفْعَلْ، " فَإِنْ كَانُوا لِلَّهِ أَوْلِيَاءَ، فَلا تَخَفْ عَلَيْهِمُ الضَّيْعَةَ، وَإِنْ كَانُوا لِلَّهِ أَعْدَاءً، فَلا تُبَالِ مَا لَقَوْا بَعْدَكَ "

Bilâl b. Ka'b der ki: Ebû Hâzım, üzgün ve sıkıntılı olan Ebû Câfer el-Medînî ile karşılaşınca ona: "Bakıyorum da üzgün ve sıkıntılısın! Neden böyle olduğunu sana söyleyeyim mi?" dedi. Ebû Câfer: "Söyle, nedenmiş?" diye sorunca, Ebû Hâzım: "Senden sonra çocuklarının durumunu düşündün değil mi?" dedi. Ebû Câfer: "Evet!" karşılığını verince de Ebû Hâzım: "Bunu düşünme! Senden sonra şayet Allah'a dost olurlarsa, yollarını şaşırmalarından yana bir endişen olmasın. Yok, eğer Allah'a düşman olacaklarsa o zaman senden sonra başlarına geleceklere aldırma" dedi.

(٤٠٢٩)- [٢٣٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ

الْمَلِكِ الْفِهْرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ، وَوَعَظَ سُلَيْمَانَ بْنَ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ هِشَامٍ، فَقَالَ فِي بَعْضِ قَوْلِهِ: " مَا رَأَيْتُ يَقِينًا لا شَكَّ فِيهِ، أَشْبَهَ بِشَكٍّ لا يَقِينَ فِيهِ، مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ فِيهِ"

Abdullah b. Abdilmelik el-Fihrî'nin naklettiğine göre Ebû Hâzım, Süleymân b. Abdilmelik b. Hişâm'a nasihat ederken şöyle dedi: "İçinde iman olmayan şüphe gibi, içinde şüphe olmayan iman görmedim. Bizim yaşadığımız bu."

(٤٠٣٠)- [٢٣٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ شُعْبَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " إِنَّ قَلِيلَ الدُّنْيَا يَشْغَلُ عَنْ كَثِيرِ الآخِرَةِ، وَإِنَّ كَثِيرَهَا يُنْسِيكَ قَلِيلَهَا، وَإِنْ كُنْتَ تَطْلُبُ مِنَ الدُّنْيَا مَا يَكْفِيكَ فَأَدْنَى مَا فِيهَا يَكْفِيكَ، وَإِنْ كَانَ لا يُغْنِيكَ مَا يَكْفِيكَ، فَلَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ يُغْنِيكَ "

Ebû Hâzım der ki: "Dünyanın azı, âhiretin çoğundan seni alıkoyar. Çoğu ise azını tamamen unutturur. Dünyada sana yetecek kadarını istersen, asgarisi sana yeter. Senin için yeterli olanla yetinmiyorsan, dünyadaki hiçbir şey senin gözünü doyurmaz."

(٤٠٣١)- [٢٣٣/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعْدٍ الدَّشْتَكِيُّ، قَالَ سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " عَيْشُنَا عَيْشُ الْمُلُوكِ، وَدِينُنَا دِينُ الْمَلائِكَةِ "

Ebû Hâzım diyor ki: "Hayatımız kralların hayatı gibi, dinimiz meleklerin dini gibi."

(٤٠٣٢)- [٢٣٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ مِسْكِينٍ، حَدَّثَنَا أَبُو وَهْبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ الْمُنْكَدِرِ لأَبِي حَازِمٍ: يَا أَبَا حَازِمٍ، مَا أَكْثَرَ مَنْ يَلْقَانِي، فَيَدْعُو لِي بِالْخَيْرِ مَا أَعْرِفُهُمْ، وَمَا صَنَعْتُ إِلَيْهِمْ خَيْرًا قَطُّ، قَالَ لَهُ أَبُو

حَازِمٍ: " لا تَظُنَّ أَنَّ ذَلِكَ مِنْ عَمَلِكَ، وَلَكِنِ انْظُرِ الَّذِي ذَلِكَ مِنْ قِبَلِهِ، فَاشْكُرْهُ، وَقَرَأَ ابْنُ زَيْدٍ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾ "

Abdurrahmân b. Zeyd der ki: İbnu'l-Münkedir, Ebû Hâzım'a: "Ey Ebû Hâzım! Tanımadığım ve kendilerine bir iyiliğim dokunmadığı halde benimle karşılaşıp bana hayır dualarda bulunan ne çok kişi var" dediğinde, Ebû Hâzım şöyle karşılık verdi: "Bunun, yaptığın ameller dolayısıyla olduğunu zannetme! Sana gelenlerin kim tarafından gönderildiğini düşün ve buna şükret." Ravi İbn Zeyd bunu aktardıktan sonra şu âyeti okudu: **"İman edip de iyi davranışlarda bulunanlara gelince, onlar için çok merhametli olan Allah, (gönüllerde) bir sevgi yaratacaktır."**[1]

(٤٠٣٣)- [٢٣٣/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الأُمَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي النَّضْرِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ، قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " نِعْمَةُ اللَّهِ فِيمَا زَوَى عَنِّي مِنَ الدُّنْيَا، أَعْظَمُ مِنْ نِعْمَتِهِ عَلَيَّ فِيمَا أَعْطَانِي مِنْهَا، إِنِّي رَأَيْتُهُ أَعْطَاهَا قَوْمًا فَهَلَكُوا "

Ebû Hâzım der ki: "Allah'ın dünyada birçok nimeti benden uzak tutması, benim için nimetleri vermesinden daha değerlidir. Çünkü o nimetleri verdiği bazı insanların mahvolduklarını gördüm."

(٤٠٣٤)- [٢٣٣/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْجُنَيْدِ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ هَاشِمٍ الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ هَاشِمٍ، قَالَ: قَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَدْهَمَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ الْمَدِينِيِّ، قَالَ: " أَفْضَلُ خَصْلَةٍ تُرْجَى لِلْمُؤْمِنِ، أَنْ يَكُونَ أَشَدَّ النَّاسِ خَوْفًا عَلَى نَفْسِهِ، وَأَرْجَاهُ لِكُلِّ مُسْلِمٍ "

Ebû Hâzım (Seleme b. Dînâr) der ki: "Bir müminde bulunması gereken en iyi haslet, kendi nefsinden yana Allah'tan en çok korkan biri olması ve diğer müslümanlar için de daima iyi temennilerde bulunmasıdır."

---

[1] Meryem Sur. 96

(٤٠٣٥)- [٢٣٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا مَنْ سَمِعَ ابْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " تَرَاءَتْ لَهُمُ الدُّنْيَا، فَوَثَبُوا عَلَيْهَا "

Ebû Hâzım der ki: "Dünya kendini onlara takdim etti, hemen üstüne atladılar."

(٤٠٣٦)- [٢٣٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، وَحَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا ابْنُ زِيَادِ بْنِ أَيُّوبَ، وَيَعْقُوبُ، قَالا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي عُتْبَةَ، حَدَّثَنَا زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: قَالَ الزُّهْرِيُّ لِسُلَيْمَانَ بْنِ هِشَامٍ: أَلا تَسْأَلُ أَبَا حَازِمٍ، مَا قَالَ فِي الْعُلَمَاءِ ؟ قَالَ: " وَمَا عَسَيْتُ أَنْ أَقُولَ فِي الْعُلَمَاءِ إِلا خَيْرًا، إِنِّي أَدْرَكْتُ الْعُلَمَاءَ وَقَدِ اسْتَغْنَوْا بِعِلْمِهِمْ عَنْ أَهْلِ الدُّنْيَا، وَلَمْ يَسْتَغْنِ أَهْلُ الدُّنْيَا بِدُنْيَاهُمْ عَنْ عِلْمِهِمْ، فَلَمَّا رَأَوْا ذَلِكَ قَدِمُوا بِعِلْمِهِمْ إِلَى أَهْلِ الدُّنْيَا، وَلَمْ يَنَلْهُمْ أَهْلُ الدُّنْيَا مِنْ دُنْيَاهُمْ شَيْئًا، وَإِنَّ هَذَا وَأَصْحَابَهُ لَيْسُوا عُلَمَاءَ، إِنَّمَا هُمْ رُوَاةٌ "، فَقَالَ الزُّهْرِيُّ: وَإِنَّهُ لَجَارِي وَمَا عَلِمْتُ أَنَّ هَذَا عِنْدَهُ، قَالَ: صَدَقَ أَمَا إِنِّي لَوْ كُنْتُ غَنِيًّا عَرَفْتَنِي، فَقَالَ لَهُ سُلَيْمَانُ: مَا الْمَخْرَجُ مِمَّا نَحْنُ فِيهِ؟ قَالَ: " أَنْ تُمْضِيَ مَا فِي يَدَيْكَ لِمَا أُمِرْتَ بِهِ، وَتَكُفَّ عَمَّا نُهِيتَ عَنْهُ "، فَقَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ مَنْ يُطِيقُ هَذَا؟ قَالَ: " مَنْ طَلَبَ الْجَنَّةَ، وَفَرَّ مِنَ النَّارِ، وَمَا هَذَا فِيمَا تَطْلُبُ وَتَفِرُّ مِنْهُ "

Zem'a b. Sâlih'in naklettiğine göre Zührî, İbn Hişâm'a: "Ebû Hâzım'a, âlimler hakkında ne düşündüğünü sormayacak mısın?" dedi. Ebû Hâzım şöyle dedi: "Ben âlimler hakkında sadece güzel şeyler söylemek istedim. Âlimlerin ilimleriyle dünya ehlinden uzak durduklarını fark ettim. Dünya ehli ise, dünyalarıyla yetinip ilimlerine sırt çevirmediler. Âlimler bunu görünce ilimleriyle dünya ehline yaklaştılar. Dünya ehli, onlara dünyadan bir şey vermediler. Bu ve arkadaşları âlim değil ravidirler." Zührî: "Bu adam benim komşum, ama fakat böyle olduğunu bilmiyordum" dedi. Ebû Hâzım: "Doğru söylüyor, zengin olsaydım beni tanırdı" deyince, Süleymân ona: "Peki içinde bulunduğumuz durumu nasıl halledeceğiz?" dedi. Ebû Hâzım: "Önüne bakıp sana emredileni yapıp, yasak olanı terk etmelisin" dedi. Süleymân: "Allah Allah, buna kim dayanır?" deyince, Ebû Hâzım

şöyle dedi: “Cenneti isteyen ve cehennemden kaçmak isteyen kişi dayanır. Bu da senin yaptığın ve uzak durduğun şekilde olmaz.”

(٤٠٣٧)- [٢٣٤/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ النَّقْلِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو يُونُسَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْمَدِينِيِّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَارِثِ عُثْمَانُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ غَسَّانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ " دَخَلَ سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْمَدِينَةَ حَاجًّا، فَقَالَ: هَلْ بِهَا رَجُلٌ أَدْرَكَ عِدَّةً مِنَ الصَّحَابَةِ؟ قَالُوا: نَعَمْ، أَبُو حَازِمٍ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ، فَلَمَّا أَتَاهُ قَالَ: يَا أَبَا حَازِمٍ، مَا هَذَا الْجَفَاءُ؟ قَالَ: وَأَيُّ جَفَاءٍ رَأَيْتَ مِنِّي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ؟ قَالَ: وُجُوهُ النَّاسِ أَتَوْنِي وَلَمْ تَأْتِنِي، قَالَ: وَاللَّهِ مَا عَرَفْتَنِي قَبْلَ هَذَا، وَلا أَنَا رَأَيْتُكَ، فَأَيُّ جَفَاءٍ رَأَيْتَ مِنِّيَ؟ فَالْتَفَتَ سُلَيْمَانُ إِلَى الزُّهْرِيِّ، فَقَالَ: أَصَابَ الشَّيْخُ، وَأَخْطَأْتُ أَنَا، فَقَالَ: يَا أَبَا حَازِمٍ، مَا لَنَا نَكْرَهُ الْمَوْتَ، فَقَالَ: " عَمَّرْتُمُ الدُّنْيَا، وَخَرَّبْتُمُ الآخِرَةَ، فَتَكْرَهُونَ الْخُرُوجَ مِنَ الْعُمْرَانِ إِلَى الْخَرَابِ "، قَالَ: صَدَقْتَ، فَقَالَ: يَا أَبَا حَازِمٍ، لَيْتَ شِعْرِي مَا لَنَا عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى غَدًا؟ قَالَ: " اعْرِضْ عَمَلَكَ عَلَى كِتَابِ اللَّهِ ﷾ "، قَالَ: وَأَيْنَ أَجِدُهُ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى؟ قَالَ: " قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنَّ الأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ﴾ "، قَالَ سُلَيْمَانُ: فَأَيْنَ رَحْمَةُ اللَّهِ؟ قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ "، قَالَ سُلَيْمَانُ: لَيْتَ شِعْرِي كَيْفَ الْعَرْضُ عَلَى اللَّهِ غَدًا؟ قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " أَمَّا الْمُحْسِنُ كَالْغَائِبِ يَقْدَمُ عَلَى أَهْلِهِ، وَأَمَّا الْمُسِيءُ كَالآبِقِ يُقْدَمُ بِهِ عَلَى مَوْلاهُ، فَبَكَى سُلَيْمَانُ حَتَّى عَلا نَحِيبُهُ، وَاشْتَدَّ بُكَاؤُهُ، فَقَالَ: يَا أَبَا حَازِمٍ، كَيْفَ لَنَا أَنْ نُصْلِحَ؟ قَالَ: " تَدَعُونَ عَنْكُمُ الصَّلَفَ، وَتُمْسِكُوا بِالْمُرُوءَةِ، وَتُقَسِّمُوا بِالسَّوِيَّةِ، وَتَعْدِلُوا فِي الْقَضِيَّةِ "، قَالَ: يَا أَبَا حَازِمٍ، وَكَيْفَ الْمَأْخَذُ مِنْ ذَلِكَ، قَالَ: " تَأْخُذُهُ بِحَقِّهِ، وَتَضَعُهُ بِحَقِّهِ فِي أَهْلِهِ "، قَالَ: يَا أَبَا حَازِمٍ، مَنْ أَفْضَلُ الْخَلائِقِ؟ قَالَ: " أُولُو الْمُرُوءَةِ وَالنُّهَى "، قَالَ: فَمَا أَعْدَلُ الْعَدْلِ؟ قَالَ: " كَلِمَةُ صِدْقٍ عِنْدَ مَنْ تَرْجُوهُ وَتَخَافُهُ "، قَالَ: فَمَا أَسْرَعُ الدُّعَاءِ إِجَابَةً؟ قَالَ: " دُعَاءُ الْمُحْسِنِ لِلْمُحْسِنِينَ "، قَالَ: فَمَا أَفْضَلُ الصَّدَقَةِ؟ قَالَ: " جُهْدُ الْمُقِلِّ إِلَى يَدِ الْبَائِسِ الْفَقِيرِ لا يَتْبَعُهَا مَنٌّ وَلا أَذًى "، قَالَ: يَا أَبَا حَازِمٍ، مَنْ أَكْيَسُ النَّاسِ؟ قَالَ: " رَجُلٌ ظَفَرَ بِطَاعَةِ اللَّهِ تَعَالَى، فَعَمِلَ بِهَا ثُمَّ دَلَّ النَّاسَ عَلَيْهَا "، قَالَ: فَمَنْ أَحْمَقُ الْخَلْقِ؟

قَالَ: " رَجُلٌ اغْتَاظَ فِي هَوَى أَخِيهِ وَهُوَ ظَالِمٌ لَهُ، فَبَاعَ آخِرَتَهُ بِدُنْيَاهُ "، قَالَ: يَا أَبَا حَازِمٍ، هَلْ لَكَ أَنْ تَصْحَبَنَا وَتُصِيبَ مِنَّا وَنُصِيبَ مِنْكَ؟ قَالَ: " كَلا "، قَالَ: وَلِمَ؟ قَالَ: " إِنِّي أَخَافُ أَنْ أَرْكَنَ إِلَيْكُمْ شَيْئًا قَلِيلا، فَيُذِيقَنِي اللَّهُ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ، ثُمَّ لا يَكُونُ لِي مِنْهُ نَصِيرًا "، قَالَ: يَا أَبَا حَازِمٍ، ارْفَعْ إِلَيَّ حَاجَتَكَ، قَالَ: " نَعَمْ، تُدْخِلَنِي الْجَنَّةَ، وَتُخْرِجَنِي مِنَ النَّارِ "، قَالَ: لَيْسَ ذَاكَ إِلَيَّ، قَالَ: " فَمَا لِي حَاجَةٌ سِوَاهَا "، قَالَ: يَا أَبَا حَازِمٍ، فَادْعُ اللَّهَ لِي، قَالَ: " نَعَمْ، اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ سُلَيْمَانُ مِنْ أَوْلِيَائِكَ فَيَسِّرْهُ لِخَيْرِ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ، وَإِنْ كَانَ مِنْ أَعْدَائِكَ فَخُذْ بِنَاصِيَتِهِ إِلَى مَا تُحِبُّ وَتَرْضَى "، قَالَ سُلَيْمَانُ: قَطُّ، قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " قَدْ أَكْثَرْتُ وَأَطْنَبْتُ، إِنْ كُنْتَ أَهْلَهُ، وَإِنْ لَمْ تَكُنْ أَهْلَهُ فَمَا حَاجَتُكَ أَنْ تَرْمِيَ عَنْ قَوْسٍ لَيْسَ لَهَا وَتَرٌ "، قَالَ سُلَيْمَانُ: يَا أَبَا حَازِمٍ، مَا تَقُولُ فِيمَا نَحْنُ فِيهِ؟ قَالَ: " أَوَ تَعْفِيَنِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ " قَالَ: بَلْ نَصِيحَةٌ تُلْقِيهَا إِلَيَّ، قَالَ: " إِنَّ آبَاءَكَ غَصَبُوا النَّاسَ هَذَا الأَمْرَ، فَأَخَذُوهُ عَنْوَةً بِالسَّيْفِ مِنْ غَيْرِ مَشُورَةٍ وَلا اجْتِمَاعٍ مِنَ النَّاسِ، وَقَدْ قَتَلُوا فِيهِ مَقْتَلَةً عَظِيمَةً، وَارْتَحَلُوا، فَلَوْ شَعَرْتَ مَا قَالُوا وَقِيلَ لَهُمْ "، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ جُلَسَائِهِ: بِئْسَ مَا قُلْتَ، قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " كَذَبْتَ، إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَخَذَ عَلَى الْعُلَمَاءِ الْمِيثَاقَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلا تَكْتُمُونَهُ "، قَالَ: يَا أَبَا حَازِمٍ، أَوْصِنِي، قَالَ: " نَعَمْ سَوْفَ أُوصِيكَ وَأُوجِزُ: نَزِّهِ اللَّهَ تَعَالَى وَعَظِّمْهُ أَنْ يَرَاكَ حَيْثُ نَهَاكَ، أَوْ يَفْقِدَكَ حَيْثُ أَمَرَكَ "، ثُمَّ قَامَ فَلَمَّا وَلَّى قَالَ: يَا أَبَا حَازِمٍ، هَذِهِ مِائَةُ دِينَارٍ أَنْفِقْهَا، وَلَكَ عِنْدِي أَمْثَالُهَا كَثِيرٌ، فَرَمَى بِهَا، وَقَالَ: وَاللَّهِ مَا أَرْضَاهَا لَكَ، فَكَيْفَ أَرْضَاهَا لِنَفْسِي، إِنِّي أُعِيذُكَ بِاللَّهِ أَنْ يَكُونَ سُؤَالُكَ إِيَّايَ هَزْلا، وَرَدِّي عَلَيْكَ بَذْلا، إِنَّ مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ عَلَيْهِ الصَّلاةُ وَالسَّلامُ لَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ، قَالَ: ﴿رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ﴾، فَسَأَلَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ رَبَّهُ ﷾ وَلَمْ يَسْأَلِ النَّاسَ، فَفَطِنَتِ الْجَارِيَتَانِ، وَلَمْ تَفْطِنِ الرُّعَاةُ لِمَا فَطِنَتَا إِلَيْهِ، فَأَتَيَا أَبَاهُمَا وَهُوَ شُعَيْبٌ عَلَيْهِ السَّلامُ، فَأَخْبَرَتَاهُ خَبَرَهُ، قَالَ شُعَيْبٌ: يَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ هَذَا جَائِعًا، ثُمَّ قَالَ لإِحْدَاهُمَا: اذْهَبِي ادْعِيهِ، فَلَمَّا أَتَتْهُ أَعْظَمَتْهُ وَغَطَّتْ وَجْهَهَا، ثُمَّ قَالَتْ: إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ، فَلَمَّا قَالَتْ: لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا، كَرِهَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ ذَلِكَ، وَأَرَادَ أَنْ لا يَتْبَعَهَا، وَلَمْ

يَجِدْ بُدًّا مِنْ أَنْ يَتْبَعَهَا، لأَنَّهُ كَانَ فِي أَرْضٍ مَسْبَعَةٍ وَخَوْفٍ، فَخَرَجَ مَعَهَا وَكَانَتِ امْرَأَةً ذَاتَ عَجُزٍ، فَكَانَتِ الرِّيَاحُ تَضْرِبُ ثَوْبَهَا فَتَصِفُ لِمُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ عَجُزَهَا، فَيَغُضُّ مَرَّةً وَيُعْرِضُ أُخْرَى، فَقَالَ: يَا أَمَةَ اللَّهِ، كُونِي خَلْفِي، فَدَخَلَ مُوسَى إِلَى شُعَيْبٍ عَلَيْهِمَا السَّلامُ وَالْعَشَاءُ مُهَيَّأٌ، فَقَالَ: كُلْ، فَقَالَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ: لا، قَالَ شُعَيْبٌ: أَلَسْتَ جَائِعًا؟ قَالَ: بَلَى، وَلَكِنِّي مِنْ أَهْلِ بَيْتٍ لا يَبِيعُونَ شَيْئًا مِنْ عَمَلِ الآخِرَةِ بِمِلْءِ الأَرْضِ ذَهَبًا، أَخْشَى أَنْ يَكُونَ هَذَا أَجْرَ مَا سَقَيْتُ لَهُمَا، قَالَ شُعَيْبٌ عَلَيْهِ السَّلامُ: لا يَا شَابُّ، وَلَكِنْ هَذَا عَادَتِي وَعَادَةُ آبَائِي، قِرَى الضَّيْفِ، وَإِطْعَامُ الطَّعَامِ، قَالَ: فَجَلَسَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلامُ فَأَكَلَ، فَإِنْ كَانَتْ هَذِهِ الْمِائَةُ دِينَارٍ عِوَضًا عَمَّا حَدَّثْتُكَ فَالْمَيْتَةُ، وَالدَّمُ، وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ، فِي حَالِ الاضْطِرَارِ أَحَلُّ مِنْهُ، وَإِنْ كَانَ مِنْ مَالِ الْمُسْلِمِينَ فَلِي فِيهَا شُرَكَاءُ وَنُظَرَاءُ إِنْ وَازَيْتَهُمْ، وَإِلا فَلا حَاجَةَ لِي فِيهَا، إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَمْ يَزَالُوا عَلَى الْهُدَى وَالتُّقَى حَيْثُ كَانَتْ أُمَرَاؤُهُمْ يَأْتُونَ إِلَى عُلَمَائِهِمْ رَغْبَةً فِي عِلْمِهِمْ، فَلَمَّا نُكِسُوا وَنَفِسُوا وَسَقَطُوا مِنْ عَيْنِ اللَّهِ تَعَالَى، وَآمَنُوا بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ، كَانَ عُلَمَاؤُهُمْ يَأْتُونَ إِلَى أُمَرَائِهِمْ وَيُشَارِكُونَهُمْ فِي دُنْيَاهُمْ، وَشَرَكُوا مَعَهُمْ فِي قَتْلِهِمْ، قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: يَا أَبَا حَازِمٍ، إِيَّايَ تَعْنِي، أَوْ بِي تُعَرِّضُ؟ قَالَ: مَا إِيَّاكَ اعْتَمَدْتُ، وَلَكِنْ هُوَ مَا تَسْمَعُ، قَالَ سُلَيْمَانُ: يَا ابْنَ شِهَابٍ، تَعْرِفُهُ؟ قَالَ: نَعَمْ، جَارِي مُنْذُ ثَلاثِينَ سَنَةً، مَا كَلَّمْتُهُ كَلِمَةً قَطُّ، قَالَ أَبُو حَازِمٍ: إِنَّكَ نَسِيتَ اللَّهَ فَنَسِيتَنِي، وَلَوْ أَحْبَبْتَ اللَّهَ تَعَالَى لأَحْبَبْتَنِي، قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: يَا أَبَا حَازِمٍ، تَشْتُمُنِي؟ قَالَ سُلَيْمَانُ: مَا شَتَمَكَ، وَلَكِنْ شَتَمَتْكَ نَفْسُكَ، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ لِلْجَارِ عَلَى الْجَارِ حَقًّا كَحَقِّ الْقَرَابَةِ، فَلَمَّا ذَهَبَ أَبُو حَازِمٍ، قَالَ رَجُلٌ مِنْ جُلَسَاءِ سُلَيْمَانَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، تُحِبُّ أَنْ يَكُونَ النَّاسُ كُلُّهُمْ مِثْلَ أَبِي حَازِمٍ؟ قَالَ: لا "

Yahya b. Ebî Kesîr anlatıyor: (Emevi halifesi) Süleymân b. Abdilmelik hacca gidişinde Medine'ye girdiği zaman: “Burada sahabelere yetişen birileri var mı?” diye sordu. Yamndakiler: “Evet! Ebû Hâzım var” dediklerinde, gelmesi için Ebû Hâzım'a haber gönderdi. Gelince de Süleymân ona: “Ey Ebû Hâzım! Bu saygısızlık da ne?” dedi. Ebû Hâzım: “Ey müminlerin emiri! Benden nasıl bir saygısızlık gördün ki?” diye sornnca, Süleymân: “İnsanların önde gelenleri beni ziyarete geldiler; fakat sen gelmedin" dedi. Ebû Hâzım: "Bundan önce ne sen beni tanırdın, ne de seni görmüşlüğüm vardır! Sana nasıl saygısızlık yapabilirim ki!" karşılığını verince, Süleymân, Zührî'ye döndü ve: "İhtiyar doğruyu söyledi ve ben yanlış yaptım" dedi. Sonra ona: "Ey Ebû Hâzım! Neden ölümü sevmiyoruz?" diye sordu. Ebû Hâzım: "Çünkü dünyanızı imar edip âhiretinizi harap ettiniz. Bunun için mamur olan yerden çıkıp da harap olan bir yere gitmeyi istemiyorsunuz" karşılığını verdi. Süleymân: "Doğruyu söyledin" dedi ve: "Ey Ebû Hâzım! Peki, nasıl olacak, âhirette Allah'ın katında bizim için neler olacak?" diye sordu. Ebû Hâzım: "Amellerini Allah'ın Kitabı'na arzet!" dedi. Süleymân: "Bunun cevabını Allah'ın Kitabı'nın neresinde bulabilirim ki?" diye sorunca, Ebû Hâzım: **"İyiler muhakkak cennettedirler, kötüler de cehennemdedirler"**[1] âyetlerini okudu. Süleymân: "Peki, Allah'ın rahmeti olmayacak mı?" diye sorunca Ebû Hâzım: **"Muhakkak ki iyilik edenlere Allah'ın rahmeti çok yakındır"**[2] âyetini okudu. Süleymân: "Peki, âhirette Allah'ın huzuruna nasıl çıkacağız?" diye sorunca Ebû Hâzım şu karşılığı verdi: "İyi olan kişi, ailesinden ayrı kalmış da kavuşmuş gibi, kötü olan kişi de firar etmiş de yakalanıp efendisine geri getirilen köleymiş gibi huzura çıkacaktır!"

Bunun üzerine Süleymân inleyip hıçkırarak ağlamaya başladı, sonra da: "Ey Ebû Hâzım! Kendimizi nasıl ıslah edebiliriz?" diye sordu. Ebû Hâzım şöyle dedi: "Övünmeyi bir kenara bırakıp faziletlere tutunmalısınız. Devlet malını eşit bir şekilde dağıtıp, davalarda adaletle davranmalısınız." Süleymân: "Ey Ebû Hâzım! Bunun temel dayanağı ne olmalıdır?" diye sorunca, Ebû Hâzım: "Her şeyi gereken yerden alır ve yine gerektiği yere, yerli yerinde kullanırsın" dedi. Süleymân: "Ey Ebû Hâzım! İnsanlar içinde en üstün olanları kimlerdir?" diye sorunca, Ebû Hâzım: "Fazilet sahibi kişiler ile insanları kötü yoldan alıkoyan kimselerdir" dedi. Süleymân: "En adaletli davranış hangisidir?" diye sorunca, Ebû Hâzım: "Kendisinden korktuğun veya bir şeyler beklediğin kişinin karşısında doğru olan sözü söylemektir" dedi. Süleymân: "En çabuk kabul gören dua hangisidir?" diye sorunca, Ebû Hâzım: "İyi olan kişilere iyilik yapanların duasıdır" dedi. Süleymân: "En hayırlı sadaka hangisidir?" diye sorunca, Ebû Hâzım: "Maddi imkânı az olan kişinin minnetsiz ve eziyetsiz bir şekilde fakir olan kişiye yaptığı yardımdır" dedi. Süleymân: "Ey Ebû Hâzım! İnsanların en akıllısı kimdir?" diye sorunca, Ebû Hâzım: "Allah'a itaat yolunu bulan, bu yönde amel eden ve insanlara da bu yolu gösteren kişidir" dedi. Süleymân: "Peki insanların en ahmağı kimdir?" diye sorunca, Ebû Hâzım: "Hevasına uyarak kardeşine haksız yere öfkelenen ve bu uğurda âhiretini dünyasına karşılık satan kişidir" dedi. Süleymân: "Ey Ebû Hâzım! Devamlı olarak bizim yanımızda olmaya ne dersin? Sen bizden faydalanır, biz de senden faydalanırız" deyince, Ebû Hâzım: "Hayır!" karşılığını verdi. Süleymân: "Neden?" diye sorunca da Ebû Hâzım şöyle dedi: "Az bir şey de olsa size meyledip Allah'ın bana hayatın ve ölümün sıkıntılarını tattırmasından korkarım. Zira böylesi bir durumda artık bana kimse yardımcı olamaz."

---

[1] İnfitâr Sur. 13-14

[2] A'râf Sur. 56

Süleymân: "Ey Ebû Hâzım! Bir ihtiyacın varsa söyle" deyince, Ebû Hâzım: "Evet var! Beni Cehennemden çıkarıp Cennete sok" karşılığını verdi. Süleymân: "Ben bunu yapamam!" deyince, Ebû Hâzım: "Bundan başka bir ihtiyacım yok!" karşılığını verdi. Süleymân: "Ey Ebû Hâzım! Benim için Allah'a dua et" deyince, Ebû Hâzım: "Edeyim! Allahım! Eğer (Süleymân) düşmanlarından biri ise onu perçeminden tutup razı olduğun ve layık gördüğün yere at!" diye dua etti. Ancak Süleymân: "Asla öyle biri değilim!" diye çıkışınca, Ebû Hâzım şöyle dedi: "Eğer öyle biri isen abartmış ve sözü uzatmış olursun. Ancak öyle biri değilsen o zaman ipi olmayan yayla ne diye ok atmak istersin?" Süleymân: "Ey Ebû Hâzım! Bizim içinde bulunduğumuz durum hakkında ne dersin?" diye sorunca, Ebû Hâzım: "Ey müminlerin emiri! Bunun cevabını benden isteme!" karşılığını verdi. Süleymân: "Hayır, bize nasihat babında bir şeyler söyle!" deyince, Ebû Hâzım şöyle dedi: "Babaların (Emeviler) yönetimi zorla ele geçirdiler. Müslümanlara danışmadan ve bu yönde onların ittifakına aldırmadan kaba kuvvet ve kılıçla aldılar. Bunun için de büyük katliamlar yaptılar ve sonunda ölüp gittiler. Keşke bu iş için onların söylediklerini, onlara söylenenleri bir bilsen!" Süleymân'ın yanında oturanlardan biri Ebû Hâzım'a: "Ne kötü söyledin!" diye çıkışınca, Ebû Hâzım: "Yanılıyorsun! Allah gerçekleri açıklamak ve gizli bırakmamak üzere âlimlerden söz almıştır!" karşılığını verdi.

Süleymân: "Ey Ebû Hâzım! Bana nasihatte bulun" deyince, Ebû Hâzım: "Tabi ki! Sana kısa ve öz bir şekilde bir nasihatte bulunacağım! Allah'ın, seni yasakladığı bir iş üzerinde görmesinden veya emrettiği bir iş üzerinde görmemesinden sakın ve ona sığın" dedi ve gitmek üzere kalktı. Gitmek üzereyken Süleymân ona: "Ebû Hâzım! Al şu yüz dînârı ve dağıt! Yanımda senin için bunlardan daha çok var" dedi. Ancak Ebû Hâzım yüz dînârı yere attı ve şöyle dedi: "Bunların sende olmasına razı olmazken bende olmasına nasıl razı olayım! Bana eğlencesine soru sormuş olmandan, sana verdiğim cevapların da boşu boşuna gitmesinden Allah'a sığın! Mûsa b. İmrân, Medyen suyuna vardığı zaman: «**...Rabbim! Doğrusu bana indireceğin her hayra (lütfuna) muhtacım...**»[1] dedi. Bu şekilde insanlardan hiçbir şey talep etmeden sadece Allah'tan istedi. Ancak iki kız dışında onun bu durumunun hiçbir çoban farkına varmadı. İki kız da babaları Hz. Şuayb'a gelip onun bu durumunu bildirdiler. Hz. Şuayb: "Aç olsa gerektir" karşılığını verdi ve kızlardan birine: "Gidip onu çağır" dedi. Kız, Hz. Mûsa'nın yanına gelince saygısından dolayı hemen yüzünü kapattı ve ona: **"Babam, bizim yerimize (hayvanları) sulamanın karşılığını ödemek için seni çağırıyor"**[2] dedi.

Kız: **"Babam, bizim yerimize (hayvanları) sulamanın karşılığını ödemek için seni çağırıyor"**[3] deyince Hz. Mûsa bundan hoşlanmadı ve kızın peşinden de gitmek istemedi. Ancak ıssız ve tehlikeli bir bölgede olduğu için kızın peşinden gitmekten başka da bir yol bulamadı. Bunun üzerine peşinden gitti. Kız biraz kalçalıydı. Rüzgâr esince de kalçaları giysisinin altından görünüyordu. Hz. Mûsa böyle olunca yüzünü çeviriyor; ancak ikinci bir esintide yine açılıyordu. Bunun üzerine ona: "Ey Allah'ın kulu! Sen arkama geç ve peşimden gel!" dedi. Hz. Şuayb'ın yanına girdiği zaman akşam yemeği konulmuştu. Hz. Şuayb ona: "Ye!" deyince Hz. Mûsa: "Hayır!" karşılığını verdi. Hz. Şuayb: "Aç değil misin?" diye sorunca, Hz. Mûsa: "Evet, açım! Ancak ben öyle bir ailedenim ki dünya kadar altını âhiret için olan bir amele değiştirmezler. Bu yemeğin de onların hayvanlarını sulamamın karşılığı olmasından korkuyorum" karşılığını verdi. Hz. Şuayb: "Hayır ey genç! Misafiri ağırlayıp yiyecek ikram etme, benim ve atalarımın bir âdetidir" deyince Hz. Mûsa oturup yemek yedi.

---

[1] Kasas Sur. 24

[2] Kasas Sur. 25

[3] Kasas Sur. 25

Şimdi senin verdiğin bu yüz dinar da sana anlattıklarımın bir karşılığı ise bil ki zorunlu olan durumlarda yenilen kan, domuz eti ve leş bu paradan daha helaldir. Şayet bu para, Müslümanların malından (beytülmalden) ise bu malda başka ortaklarım da vardır ve onlara da vermen gerekir. Yok, eğer her ikisi değilse zaten benim bu paraya ihtiyacım yok. Zira İsrâil oğulları, yöneticileri âlimlerinin yanına sadece ilimlerinden faydalanmak için geldikleri sürece hidayet ve takva üzerinde olmuşlardır. Ancak bozulup, cimri davranıp Allah'ın gözünden düştüklerinde bu sefer âlimleri yöneticilerinin yanına gelmeye başlamış onların dünyalıklarına ve müminleri öldürmelerine ortak olmuşlardır."

İbn Şihâb: "Ey Ebû Hâzım! Bu sözlerinle beni mi kastediyorsun? Benim durumumu mu anlatmak istiyorsun?" diye sorunca Ebû Hâzım: "Seni kastetmedim, ama durum da duyduğun gibi!" dedi. Süleymân: "Ey İbn Şihâb! Bunu tanıyor musun?" diye sorunca, İbn Şihâb: "Evet! Otuz yıldır benim komşumdur ve bu süre içinde onunla tek bir kelime dahi konuşmuş değilim" dedi. Sonra Ebû Hâzım: "Sen ki Allah'ı unutunca beni de unuttun! Şayet Allah'ı sevseydin beni de severdin!" dedi. İbn Şihâb: "Beni kötülüyor musun?" diye sorunca, Süleymân araya girdi ve: "O senin kötülemiyor, ama sen kendi kendini kötülüyorsun! Bilmez misin ki komşunun komşuda akrabalık kadar hakkı vardır?" dedi. Ebû Hâzım oradan ayrılınca orada oturanlardan biri Süleymân'a: "Ey müminlerin emiri! Bütün Müslümanların Ebû Hâzım gibi olmasını ister miydin?" diye sordu. Süleymân: "Hayır!" dedi.

(٤٠٣٨)- [٢٣٧/٣] حَدَّثنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثنَا زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: كَتَبَ بَعْضُ بَنِي أُمَيَّةَ إِلَى أَبِي حَازِمٍ يَعْزِمُ عَلَيْهِ إِلا رَفَعَ إِلَيْهِ حَوَائِجَهُ إِلَيْهِ، فَكَتَبَ إِلَيْهِ: " أَمَّا بَعْدُ جَاءَنِي كِتَابُكَ تَعْزِمُ عَلَيَّ إِلا رَفَعْتُ إِلَيْكَ حَوَائِجِي وَهَيْهَاتَ، رَفَعْتُ حَوَائِجِي إِلَى مَنْ لا يَخْتَزِنُ الْحَوَائِجَ، وَهُوَ رَبِّي ﷻ فَمَا أَعْطَانِي مِنْهَا قَبِلْتُ، وَمَا أَمْسَكَ عَنِّي قَنَعْتُ "

Zem'a b. Sâlih'in naklettiğine göre Emevilerden birisi Ebû Hâzım'a mektup yazıp ihtiyaçlarını kendisine bildirmesini istedi. Ebû Hâzım ona cevap yazıp şöyle dedi: “Konu şu ki; İhtiyaçlarımı sana bildirmemi istediğin mektubun elime geçti, ama heyhat. Ben ihtiyaçlarımı ihtiyaçların tümünü karşılayan Rabbime havale ettim. Bana ne verirse kabul ettim, vermeyince de kanaat ettim.”

(٤٠٣٩)- [٢٣٧/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، وَحَدَّثنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثنَا أَحْمَدُ بَنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ، حَدَّثنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدَةَ، قَالا: حَدَّثنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: كَتَبَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ إِلَى أَبِي حَازِمٍ، وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ: كَتَبَ سُلَيْمَانُ إِلَى أَبِي حَازِمٍ: ارْفَعْ إِلَيَّ حَاجَتَكَ، قَالَ: " هَيْهَاتَ، رَفَعْتُ حَاجَتِي إِلَى مَنْ لا يَخْتَزِنُ الْحَوَائِجَ، فَمَا أَعْطَانِي مِنْهَا قَنَعْتُ، وَمَا أَمْسَكَ عَنِّي مِنْهَا رَضِيتُ "

Zem'a b. Sâlih bildiriyor: Emevi idarecilerden birisi Ebû Hâzım'a bir mektup yazarak bir ihtiyacı olması durumunda mutlaka kendisine başvurmasını istedi. Ebû Hâzım ise cevaben ona şöyle yazdı: “Sonrasına gelince, ihtiyaçlarımı sana bildirmem gerektiğini söyleyen mektubun bana ulaştı. Heyhat ki ben ihtiyacımı, dilekleri geri çevirmeyen Rabbime arzettim. Bana verdiğine kanaat eder, vermediği şeyler konusunda rıza gösteririm.”

(٤٠٤٠)- [٢٣٧/٣] حَدَّثنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، حَدَّثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، حَدَّثنَا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " وَجَدْتُ الدُّنْيَا شَيْئَيْنِ:

فَشَيْئًا هُوَ لِي، وَشَيْئًا لِغَيْرِي، فَأَمَّا مَا كَانَ لِغَيْرِي فَلَوْ طَلَبْتُهُ بِحِيلَةِ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ لَمْ أَصِلْ إِلَيْهِ، فَيُمْنَعُ رِزْقُ غَيْرِي مِنِّي، كَمَا يُمْنَعُ رِزْقِي مِنْ غَيْرِي "

Yine şöyle demiştir: "Dünyayı biri benim, biri de başkasının olan iki şey olarak gördüm. Başkasının olan şeyi gökte ve yerde bulunanların yardımıyla elde etmeye çalışsam da buna ulaşamam. Nasıl benim rızkımı başkasının almasına engel olunuyorsa, benim de başkasının olan bir rızkı almama izin verilmez."

(٤٠٤١)- [٢٣٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ الأَشْجَعِيُّ، حَدَّثنا دَاوُدُ بْنُ أَبِي الْوَازِعِ الْمَدَنِيُّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " نَظَرْتُ فِي الرِّزْقِ فَوَجَدْتُهُ شَيْئَيْنِ: شَيْءٌ هُوَ لِي لَهُ أَجَلٌ يَنْتَهِي إِلَيْهِ فَلَنْ أُعَجِّلَهُ، وَلَوْ طَلَبْتُهُ بِقُوَّةِ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ، وَشَيْءٌ لِغَيْرِي، فَلَمْ يُصِبْنِي فِيمَا مَضَى فَأَطْلُبَهُ فِيمَا بَقِيَ، فَشَيْءٌ يُمْنَعُ مِنْ غَيْرِي كَمَا شَيْءٌ غَيْرِي يُمْنَعُ مِنِّي، فَفِي أَيِّ هَذَيْنِ أُفْنِي عُمْرِي؟ "

Dâvûd b. Ebî'l-Vâzi el-Medenî'nin naklettiğine göre Ebû Hâzım şöyle derdi: "Rızka dikkat edince iki kısımdan ibaret olduğunu fark ettim; Bir kısmı bana ait olup tükenen bir süresi var. Bunu elde etmeyi yeryüzü ve göklerin gücüyle istesem bile zamanından önce elde edemem. Diğer kısmı başkasına ait, geçmişte elime geçmedi ki gelecek için onu isteyeyim. Bu kısım bana verilmez, diğeri de benden başkasına verilmez. Bunların hangisi için ömrümü tüketeyim?"

(٤٠٤٢)- [٢٣٨/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ، يَقُولُ: " إِنْ كَانَ يُغْنِيكَ مَا يَكْفِيكَ، فَأَدْنَى عَيْشِكَ يَكْفِيكَ، وَإِنْ كَانَ لا يُغْنِيكَ مَا يَكْفِيكَ، فَلَيْسَ فِي الدُّنْيَا شَيْءٌ يُغْنِيكَ "

Yine şöyle demiştir: "Şayet dünya malından ihtiyacın olan kadarı sana yeterli geliyorsa en düşük bir geçimlik senin için yeterli gelecektir. Ancak ihtiyacın kadarı sana yeterli gelmiyorsa bil ki dünyada gözünü doyuracak hiçbir şey olmayacaktır!"

(٤٠٤٣)- [٢٣٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " اشْتَدَّتْ مُؤْنَةُ الدُّنْيَا وَالدِّينِ "، قَالُوا: يَا أَبَا حَازِمٍ، هَذَا الدِّينُ، فَكَيْفَ الدُّنْيَا؟ قَالَ: " لأَنَّكَ لا تَمُدُّ يَدَيْكَ إِلَى شَيْءٍ إِلا وَجَدْتَ وَاحِدًا قَدْ سَبَقَكَ إِلَيْهِ "

Süfyân'ın naklettiğine göre Ebû Hâzım: "Dünyanın ve dinin meşakkati arttı" deyince; "Ey Ebû Hâzım! Dini anladık ta dünyaya ne oluyor?" dediler. Ebû Hâzım: "Çünkü ne zaman bulduğun bir şeye elini uzatsan, birinin senden önce onu aldığını görürsün" dedi.

(٤٠٤٤)- [٢٣٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدٌ الْجُرْجَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، أَخْبَرَنِي ابْنُ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَنَّ ابْنَ وَهْبٍ، أَخْبَرَهُمْ قَالَ: أَخْبَرَنِي حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، عَنِ ابْنِ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ أَبِي حَازِمٍ فِي الصَّائِفَةِ، فَأَرْسَلَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ خَالِدٍ وَكَانَ أَصْلَحَ مَنْ بَقِيَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِنَا إِلَى أَبِي حَازِمٍ، أَنِ ائْتِنَا حَتَّى نُسَائِلَكَ وَتُحَدِّثَنَا، فَقَالَ أَبُو حَازِمٍ: " مَعَاذَ اللَّهِ أَدْرَكْتُ أَهْلَ الْعِلْمِ، لا يَحْمِلُونَ الدِّينَ إِلَى أَهْلِ الدُّنْيَا، فَلَنْ أَكُونَ بِأَوَّلِ مَنْ فَعَلَ ذَلِكَ، فَإِنْ كَانَ لَكَ حَاجَةٌ فَأَبْلِغْنَا "، فَتَصَدَّى لَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ، وَسَأَلَ مِنْهُ، وَقَالَ لَهُ: لَقَدِ ازْدَدْتَ عَلَيْنَا بِهَذَا كَرَامَةً "

Zeyd b. Elsem anlatıyor: Ebû Hâzım'la sıcak bir günde birlikteydik. Abdurrahmân b. Hâlid, "Bize gel, sana sorular soralım, sen de bize anlat" diye haber gönderdi ki, kendisi ailemizden Ebû Hâzım'a iyilik yapanlardan birisiydi. Ebû Hâzım şöyle cevap verdi: "Allah korusun! Ben ilim ehlinin, dini dünya ehlinin ayağına götürdüklerini görmedim. Bunu ilk yapan kişi olmak istemem. Bir ihtiyacın varsa bize haber ver." Bunun üzerine Abdurrahmân ona gitti, soracağını sordu ve: "Bu davranışınla bizdeki değerin arttı" dedi.

(٤٠٤٥)- [٢٣٨/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: " انْظُرِ الَّذِي تُحِبُّ

أَنْ يَكُونَ مَعَكَ فِي الآخِرَةِ فَقَدِّمْهُ الْيَوْمَ، وَانْظُرِ الَّذِي تَكْرَهُ أَنْ يَكُونَ مَعَكَ، ثَمَّ فَاتْرُكْهُ الْيَوْمَ"

Ebû Hâzım -Seleme b. Dînâr- der ki: "Kıyamet günü seninle beraber olmasını istediğin şeye bakıp onu bu günden gönder. Seninle olmasını istemediğin şeyi ise bu günden terk et."

(٤٠٤٦)- [٢٣٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ، عَنْ ثَوَابَةَ بْنِ رَافِعٍ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " مَا مَضَى مِنَ الدُّنْيَا فَحُلْمٌ، وَمَا بَقِيَ فَأَمَانِيٌّ "

Ebû Hâzım (Seleme b. Dînâr) der ki: "Dünyadan geçen zaman rüyadan, kalan zaman da umutlardan ibarettir."

(٤٠٤٧)- [٢٣٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا بُهْلُولُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: " كُلُّ عَمَلٍ تَكْرَهُ الْمَوْتَ مِنْ أَجْلِهِ فَاتْرُكْهُ، ثُمَّ لا يَضُرُّكَ مَتَى مِتَّ "

Ebû Hâzım der ki: "Sebebiyle ölümü istemediğin her ameli terk et. Böyle yaptıktan sonra ne zaman ölsen sana bir zararı olmaz."

(٤٠٤٨)- [٢٣٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُطَرِّفٍ، حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ، قَالَ: " لا يُحْسِنُ عَبْدٌ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ تَعَالَى، إِلا أَحْسَنَ اللَّهُ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْعِبَادِ، وَلَمُصَانَعَةُ وَجْهٍ وَاحِدٍ أَيْسَرُ مِنْ مُصَانَعَةِ الْوُجُوهِ كُلِّهَا، إِنَّكَ إِذَا صَانَعْتَ اللَّهَ مَالَتِ الْوُجُوهُ كُلُّهَا إِلَيْكَ، وَإِذَا أَفْسَدْتَ مَا بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ شَنَأَتْكَ الْوُجُوهُ كُلُّهَا "

Ebû Hâzım –Seleme b. Dînâr- der ki: "Kul, Allah'a karşı yapması gerekenleri güzelce yaptığı zaman, Allah da onunla diğer kulların arasındaki işleri düzeltir. Kul Allah'a karşı yapması gerekenleri terk ettiği zaman Allah, onunla diğer kullar arasındaki işleri bozar. Sadece bir kişiyle dostluk kurmak, diğer bütün yaratılmışlarla dostluk kurmaktan daha kolaydır. Allah ile dost olduğun takdirde bütün yüzler sana döner. Eğer Allah ile aranı bozacak olursan bütün yüzler senden nefret eder."

(٤٠٤٩)- [٢٣٩/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا خَالِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَحْمُودٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ حُبَيْشٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَذْكُرُ أَنَّهُ بَلَغَهُ عَنْ أَبِي حَازِمٍ، أَنَّهُمْ أَتَوْهُ، فَقَالُوا لَهُ: يَا أَبَا حَازِمٍ، أَمَا تَرَى قَدْ غَلا السِّعْرُ، فَقَالَ: " وَمَا يَغُمُّكُمْ مِنْ ذَلِكَ؟ إِنَّ الَّذِي يَرْزُقُنَا فِي الرُّخْصِ هُوَ الَّذِي يَرْزُقُنَا فِي الْغَلاءِ "

Ubeydullah b. Muhammed b. Yezîd b. Hubeyş der ki: Babamın şöyle dediğini işittim: Bana ulaştığına göre insanlar Ebû Hâzım'a gelip: "Ey Ebû Hâzım! Her şeyin fiyatı arttı!" diye şikâyette bulundular. Ebû Hâzım ise şöyle karşılık verdi: "Bunu neden dert ediniyorsunuz ki? Her şey ucuzken bizlere rızık veren, her şeyin pahalı olduğu zamanda da rızkımızı verecektir!"

(٤٠٥٠)- [٢٣٩/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي الْحَارِثُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْمَدَايِنِيِّ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " مَنْ عَرَفَ الدُّنْيَا لَمْ يَفْرَحْ فِيهَا بِرَخَاءٍ، وَلَمْ يَحْزَنْ عَلَى بَلْوًى "

Ebû Hâzım der ki: "Dünyayı tanıyan verdiği rahatlıktan dolayı sevinmez, belalara da üzülmez."

(٤٠٥١)- [٢٣٩/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَكَرِيَّا، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عَاصِمٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ شِهَابِ بْنِ خِرَاشٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُطَرِّفٍ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " مَا فِي الدُّنْيَا شَيْءٌ يَسُرُّكَ، إِلا وَقَدْ أُلْزِقَ بِهِ شَيْءٌ يَسُوءُكَ "

Ebû Hâzım der ki: "Dünyada seni mutlu edecek hiçbir şey yoktur ki; ona yapışık olarak seni üzecek bir husus olmasın."

(٤٠٥٢)- [٢٣٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " قَدْ رَضِيتُ مِنْ أَحَدِكُمْ أَنْ يُبْقِيَ عَلَى دِينِهِ كَمَا يُبْقِي عَلَى نَعْلَيْهِ "

Ebû Hâzım der ki: “Sizden birinin, ayakkabısının üzerinde durduğu gibi dininde durmasına bile razıyım.”

(٤٠٥٣)- [٣/٢٣٩] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَوِيَّةَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، [٣/٢٤٠] حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " اكْتُمْ حَسَنَاتِكَ أَشَدَّ مِمَّا تَكْتُمُ سَيِّئَاتِكَ "

Ebû Hâzım der ki: “Kötülüklerini nasıl gizli tutuyorsan, yaptığın iyilikleri de daha fazla gizli tutmaya çalış.”

(٤٠٥٤)- [٣/٢٤٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ الْحَرْبِيُّ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ أَبِي الْحَجَّاجِ الْمَهْرِيِّ يَعْنِي رِشْدِ بْنَ سَعْدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سُلَيْمٍ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " ابْنَ آدَمَ، بَعْدَ الْمَوْتِ يَأْتِيكَ الْخَبَرُ "

Ebû Hâzım der ki: “Âdemoğlu! Ölümden sonra doğruyu öğrenirsin.”

(٤٠٥٥)- [٣/٢٤٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " إِنَّمَا السُّلْطَانُ سُوقٌ، فَمَا نَفَقَ عِنْدَهُ أَتَى بِهِ "

Ebû Hâzım der ki: “Yönetici, çarşı gibidir. Yanında ne satılıyorsa, ahali de o şeyleri yanına götürür.”

(٤٠٥٦)- [٣/٢٤٠] وَأَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، فِي كِتَابِهِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رُسْتَةَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ، قَالَ: " إِنَّمَا الإِمَامُ سُوقٌ مِنَ الأَسْوَاقِ إِنْ جَاءَهُ الْحَقُّ نَفَقَ، وَإِنْ جَاءَهُ الْبَاطِلُ نَفَقَ "، قَالَ إِبْرَاهِيمُ: حَدَّثَنَا أَبُو عَمَّارٍ هَاشِمُ بْنُ غَطَفَانَ، قَالَ " إِنْ نَفَقَ عِنْدَهُ الْبَاطِلُ جَاءَهُ الْبَاطِلُ، وَإِنْ نَفَقَ عِنْدَهُ الْحَقُّ جَاءَهُ الْحَقُّ "

Ebû Hâzım der ki: “İmam (yönetici) çarşılardan bir çarşı gibidir. Eline hak olan bir şey geçtiği zaman onu (satıp) dağıtır. Batıl olan bir şey geçtiği zaman da onu (satıp) dağıtır.”

(٤٠٥٧)- [٢٤٠/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: دَخَلَ أَبُو حَازِمٍ عَلَى أَمِيرِ الْمَدِينَةِ، فَقَالَ لَهُ: تَكَلَّمْ، فَقَالَ لَهُ: " انْظُرِ النَّاسَ بِبَابِكَ إِنْ أَدْنَيْتَ أَهْلَ الْخَيْرِ ذَهَبَ أَهْلُ الشَّرِّ، وَإِنْ أَدْنَيْتَ أَهْلَ الشَّرِّ ذَهَبَ أَهْلُ الْخَيْرِ "

İbn Uyeyne der ki: Ebû Hâzım, Medine valisinin yanına girdi. Vali ona: “Konuş!” deyince, Ebû Hâzım: “Kapına gelen insanlara dikkat et! İyi insanları kendine yakın tuttuğun zaman kötü insanlar senden uzaklaşır. Kötü insanları yakınında tuttuğun zaman da iyi insanlar senden uzaklaşır” dedi.

(٤٠٥٨)- [٢٤٠/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: " رَضِيَ النَّاسُ بِالْحَدِيثِ وَتَرَكُوا الْعَمَلَ "

Ebû Hâzım (Seleme b. Dînâr) der ki: “İnsanlar konuşmaya razı olup ameli terk ettiler.”

(٤٠٥٩)- [٢٤٠/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْمَازِنِيُّ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " رَضِيَ النَّاسُ مِنَ الْعَمَلِ بِالْعِلْمِ، وَمِنَ الْفِعْلِ بِالْقَوْلِ "

Yine şöyle demiştir: “İnsanlar amel olarak sadece ilim öğrenmeye, fiil olarak da sadece konuşmaya razı oldular.”

(٤٠٦٠)- [٢٤٠/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " إِنِّي لأَعِظُ وَمَا أَرَى لِلْمَوْعِظَةِ مَوْضِعًا، وَمَا أُرِيدُ بِذَلِكَ إِلا نَفْسِي "

Ebû Hâzım der ki: “Nasihat ediyorum, ama nefsimden başka nasihat edecek kimse bulamıyorum.”

(٤٠٦١)- [٢٤١/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " لأَنَا مِنْ أَنْ أُمْنَعَ الدُّعَاءَ أَخْوَفُ مِنِّي أَنْ أُمْنَعَ الإِجَابَةَ "

Ebû Hâzım der ki: "Ben duadan mahrum olmaktan ziyade, duama icabet edilmesinden mahrum olmaktan korkarım."

(٤٠٦٢)- [٢٤١/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا عِصْمَةُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " السِّرُّ أَمْلَكُ بِالْعَلانِيَةِ مِنَ الْعَلانِيَةِ بِالسِّرِّ، وَالْفِعْلُ أَمْلَكُ بِالْقَوْلِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْفِعْلِ "

Yine şöyle demiştir: "Yapılan bir şeyi gizli tutmak kişinin aleniyetini, yaptığı bir şeyi açığa vurmaktan daha fazla güçlü kılacaktır. Yine bir sözü eyleme geçirmiş olmak, yapılan bir eylemi dile getirmekten daha fazla kişinin sözünü güçlü kılacaktır.

(٤٠٦٣)- [٢٤١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْمَازِنِيُّ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ " خَصْلَتَانِ مَنْ تَكَفَّلَ بِهِمَا تَكَفَّلْتُ لَهُ الْجَنَّةَ: تَرْكُكَ مَا تُحِبُّ، وَاحْتِمَالُكَ مَا تَكْرَهُ إِذَا أَحَبَّهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ "

Ebû Hâzım der ki: "İki haslet vardır ki, kim bu konuda söz verirse cennete gireceğine söz verebilirim: Sevdiğin şeyleri terk etmen ve Allah'ın sevdiği şeyleri sen hoşlanmasan da yerine getirmendir."

(٤٠٦٤)- [٢٤١/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ بِشْرٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ زَيْدٍ يَعْنِي عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: " إِنَّ قَوْمًا تَجَنَّبُوا الْكَثِيرَ مِنَ الْحَلالِ لِكَثْرَةِ شُغْلِهِ، فَمَا ظَنُّكُمْ بِهَؤُلاءِ الَّذِينَ تَرَكُوا الْحَلالَ لِيَرْكَبُوا الْحَرَامَ "

Ebû Hâzım der ki: "Bazı insanlar, çok uğraştırdığı için helalin çoğunu yapmaktan kaçındılar. Şu haramı işlemek için helali terk edenleri varın siz düşünün."

(٤٠٦٥)- [٢٤١/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي يُونُسُ بْنُ يَحْيَى الأُمَوِيُّ أَبُو نَبَاتَةَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُطَرِّفٍ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَبِي حَازِمٍ الأَعْرَجِ، لَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُ، فَقُلْنَا: يَا أَبَا حَازِمٍ، كَيْفَ تَجِدُكَ؟ قَالَ: أَجِدُنِي بِخَيْرٍ رَاجِيًا حُسْنَ الظَّنِّ بِهِ، ثُمَّ قَالَ: " إِنَّهُ وَاللَّهِ لا يَسْتَوِي مَنْ غَدَا وَرَاحَ يُعَمِّرُ عَقْدَ الآخِرَةِ لِنَفْسِهِ، فَيُقَدِّمُهَا أَمَامَهُ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ بِهِ الْمَوْتُ حَتَّى يُقْدِمَ عَلَيْهَا فَيَقُومَ لَهَا وَتَقُومَ لَهُ، وَمَنْ غَدَا وَرَاحَ فِي عَقْدِ الدُّنْيَا يُعَمِّرُهَا لِغَيْرِهِ يَرْجِعُ إِلَى الآخِرَةِ لا حَظَّ لَهُ فِيهَا وَلا نَصِيبَ "

Muhammed b. Mutarrif bildiriyor: Vefat anı yaklaşan Ebû Hâzım el-A'rec'in yanına girdik. Ona: "Ey Ebû Hâzım! Kendini nasıl hissediyorsun?" diye sorduğumuzda: "Kendimi iyi hissediyorum. Allah'a karşı (bana muamelesi konusunda) hüsnü zan besliyorum" karşılığını verdi. Sonrasında ise ekledi: "Allah'a yemin olsun ki henüz ölmeden önce âhirette karşılaşacağı durumları göz önünde bulunduran ve buna göre davranış sergileyen, bu ameller dolayısıyla da âhiretteki nimetlere kavuşan kişi ile dünya işleriyle boğuşarak, dünyayı başkaları için imar ederek yaşayıp ölen, âhirete göçünce de oradaki nimetlerden hiçbir payı ve nasibi olmayan kişi bir değildir."

(٤٠٦٦)- [٢٤٢/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ، وَذَكَرَ الدُّنْيَا، قَالَ: " لَئِنْ نَجَوْنَا مِنْ شَرِّ مَا أَصَابَنَا مِنْهَا، مَا يَضُرُّنَا مَا زَوَى عَنَّا مِنْهَا، وَلَئِنْ كُنَّا قَدْ تَوَرَّطْنَا فِيهَا، فَمَا طَلَبُ مَا بَقِيَ مِنْهَا إِلا حُمْقٌ "

Saîd b. Abdirrahmân, Ebû Hâzım'ın dünyadan bahsederken şöyle dediğini naklediyor: "Dünyadan dolayı başımıza gelecek kötülüklerden kurtulabilsek, ondan kaçırdığımız şeyler bize zarar vermez. Ona aldanıp mübtela olursak elimizde kalacak tek şey ahmaklıktır."

(٤٠٦٧)- [٢٤٢/٣] حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْحَاقَ، قَالَ: أَنْبَأَنَا جَعْفَرٌ الْمَوْصِلِيُّ،

قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " إِنَّ بِضَاعَةَ الآخِرَةِ كَاسِدَةٌ، فَاسْتَكْثِرُوا مِنْهَا فِي أَوَانِ كَسَادِهَا، فَإِنَّهُ لَوْ قَدْ جَاءَ يَوْمُ نَفَاقِهَا لَمْ تَصِلْ مِنْهَا لا إِلَى قَلِيلٍ وَلا إِلَى كَثِيرٍ "

Ebû Hâzım –Seleme b. Dînâr- der ki: “Âhiret malı şu an ucuzdur. Ucuz olduğu bu zamanda ondan çokça elde etmeye bakınız. Âhiret malının kalmadığı bir zaman geldiğinde artık ondan ne az, ne de çok hiçbir şey elde edemezsiniz.”

(٤٠٦٨)- [٣/٢٤٢] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ السَّيِّئَةَ مَا عَمِلَ حَسَنَةً قَطُّ أَنْفَعَ لَهُ مِنْهَا، وَيَعْمَلُ الْحَسَنَةَ مَا عَمِلَ سَيِّئَةً قَطُّ أَضَرَّ عَلَيْهِ مِنْهَا "

Ebû Hâzım der ki: “İnsan bazen bir kötülük yapar, kesinlikle kendisine bu kadar faydalı bir iyilik yapmamıştır. Bazen de iyilik yapar, kesinlikle kendisine bu kadar zarar veren bir kötülük yapmamıştır.”

(٤٠٦٩)- [٣/٢٤٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: " إِنَّ الْعَبْدَ لَيَعْمَلُ الْحَسَنَةَ تَسُرُّهُ حِينَ يَعْمَلُهَا، وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ سَيِّئَةٍ أَضَرَّ لَهُ مِنْهَا، وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَعْمَلُ السَّيِّئَةَ حَتَّى تَسُوءَهُ حِينَ يَعْمَلُهَا، وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ حَسَنَةٍ أَنْفَعَ لَهُ مِنْهَا، وَذَلِكَ أَنَّ الْعَبْدَ لَيَعْمَلُ الْحَسَنَةَ تَسُرُّهُ حِينَ يَعْمَلُهَا، فَيَتَجَبَّرُ فِيهَا وَيَرَى أَنَّ لَهُ بِهَا فَضْلا عَلَى غَيْرِهِ، وَلَعَلَّ اللَّهَ تَعَالَى أَنْ يُحْبِطَهَا وَيُحْبِطَ مَعَهَا عَمَلا كَثِيرًا، وَإِنَّ الْعَبْدَ حِينَ يَعْمَلُ السَّيِّئَةَ تَسُوءُهُ حِينَ يَعْمَلُهَا، وَلَعَلَّ اللَّهَ تَعَالَى يُحْدِثُ لَهُ بِهَا وَجَلا يَلْقَى اللَّهَ تَعَالَى وَإِنَّ خَوْفَهَا لَفِي جَوْفِهِ بَاقٍ "

Ebû Hâzım (Seleme b. Dînâr) der ki: “Bazen kul bir iyilik yapar ve bunu yaptığına sevinir de Allah belki de kendisine zarar verecek bundan daha büyük bir kötülük kılmamış olur. Yine kul bazen bir kötülük yapar ve bunu yaptığına üzülür de Allah belki de kendisine fayda verecek bundan daha büyük bir iyilik kılmamış olur. Şöyle ki, kul iyi bir şey yapıp da buna sevindiği zaman içinde bir kibir olur ve bunu yaptığından dolayı kendini diğerlerinden daha üstün görmeye başlar. Oysa belki de Allah hem bu amelini, hem de yanında birçok amelini daha heba edecektir. Diğer kul da kötülük yapıp bu yaptığına üzüldüğü zaman belki de Allah bu üzüntüden dolayı içine bir korku düşürür ve Allah'ın huzuruna çıktığı zaman hâlâ bu korkuyu içinde taşır."

(٤٠٧٠)- [٢٤٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الآجُرِّيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَطَشِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ كَثِيرٍ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " إِنِّي لأَسْتَحْيِي مِنْ رَبِّي ﷾ أَنْ أَسْأَلَهُ شَيْئًا فَأَكُونَ كَالأَجِيرِ السُّوءِ إِذَا عَمِلَ طَلَبَ الأُجْرَةَ، وَلَكِنِّي أَعْمَلُ تَعْظِيمًا لَهُ "

Ebû Hâzım der ki: "Rabbimden bir şey istemeye utanıyorum, çalışıp ücretini isteyen kötü bir işçinin durumuna düşerim diye. Hâlbuki onu tazim maksadıyla ibadet ediyorum."

(٤٠٧١)- [٢٤٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ أَبِي حَاتِمٍ الأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هَانِئٍ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لأَبِي حَازِمٍ: " مَا شُكْرُ الْعَيْنَيْنِ؟ فَقَالَ: " إِنْ رَأَيْتَ بِهِمَا خَيْرًا أَعْلَنْتَهُ، وَإِنْ رَأَيْتَ بِهِمَا شَرًّا سَتَرْتَهُ "، قَالَ: فَمَا شُكْرُ الأُذُنَيْنِ؟ قَالَ: " إِنْ سَمِعْتَ بِهِمَا خَيْرًا وَعَيْتَهُ، وَإِنْ سَمِعْتَ بِهِمَا شَرًّا دَفَنْتَهُ "، قَالَ: مَا شُكْرُ الْيَدَيْنِ؟ قَالَ: " لا تَأْخُذْ بِهِمَا مَا لَيْسَ لَكَ، وَلا تَمْنَعْ حَقًّا لِلَّهِ هُوَ فِيهِمَا "، قَالَ: وَمَا شُكْرُ الْبَطْنِ؟ قَالَ: " أَنْ يَكُونَ أَسْفَلُهُ طَعَامًا وَأَعْلاهُ عِلْمًا "، قَالَ: وَمَا شُكْرُ الْفَرْجِ؟ قَالَ: " كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ إِلا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ﴾، إِلَى قَوْلِهِ: ﴿فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ﴾ "، قَالَ: فَمَا شُكْرُ الرِّجْلَيْنِ؟ قَالَ: " إِنْ رَأَيْتَ مَيِّتًا غَبَطْتَهُ، اسْتَعْمَلْتَ بِهِمَا عَمَلَهُ، وَإِنْ رَأَيْتَ مَيِّتًا مَقَتَّهُ كَفَفْتَهُمَا عَنْ عَمَلِهِ، وَأَنْتَ شَاكِرٌ لِلَّهِ ﷾ فَأَمَّا مَنْ يَشْكُرُ بِلِسَانِهِ

وَلَمْ يَشْكُرْ بِجَمِيعِ أَعْضَائِهِ، فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ رَجُلٍ لَهُ كِسَاءٌ، فَأَخَذَ بِحَرْفِهِ وَلَمْ يَلْبَسْهُ، فَلَمْ يَنْفَعْهُ ذَلِكَ مِنَ الْحَرِّ، وَالْبَرْدِ، وَالثَّلْجِ، وَالْمَطَرِ "

Muhammed b. Hâni, bir arkadaşından bildiriyor: Adamın biri Ebû Hâzım'a: “Gözlerin şükrü nedir?” diye sordu. Ebû Hâzım: “Gördüğün hayırlı şeyleri yayman, gördüğün kötü şeyleri ise gizlemendir” dedi. Adam: “Kulakların şükrü nedir?” diye sorunca, Ebû Hâzım: “Duyduğun hayırlı şeyleri sahiplenmen, duyduğun kötü şeyleri ise unutmandır” dedi. Adam: “Ellerin şükrü nedir?” diye sorunca, Ebû Hâzım: “Onlarla sana ait olmayan bir şeyi almaman ve Allah'ın hakkı olan bir şeyin verilmesine engel olmamandır” dedi. Adam: “Midenin şükrü nedir?” diye sorunca, Ebû Hâzım: “Alt tarafının yemekle, üst (ağız/baş) tarafının ise ilimle dolu olmasıdır” dedi. Adam: “Avret yerinin şükrü nedir?” diye sorunca, Ebû Hâzım şöyle dedi: “Allah'ın buyurduğu gibidir ki şöyle buyurmuştur: **«Onlar, eşleri ve cariyeleri dışında, mahrem yerlerini herkesten korurlar. Doğrusu bunlar yerilemezler. Bu sınırları aşmak isteyenler, işte bunlar aşırı gidenlerdir.»**”[1] Adam: “Ayakların şükrü nedir?” diye sorunca, Ebû Hâzım şu karşılığı verdi: “Hoşlandığın bir ölü gördüğün zaman ayaklarını onun amelleri gibi amellerde bulunmak için kullanman, hoşlanmadığın bir ölü gördüğün zaman ise ayaklarını onun amelleri gibi amellerden uzak tutmandır. Bu şekilde de Allah'a karşı şükrünü ifa etmiş olursun. Ancak sadece diliyle şükür edip de bedeninin diğer organlarıyla şükrü ifa etmeyen kişi, giysisini yanında taşıyan, ama giymeyen kişi gibidir. Zira taşınan, ama giyilmeyen giysi, kişiyi ne sıcaktan, ne soğuktan, ne kardan, ne de yağmurdan koruyabilir.”

(٤٠٧٢)- [٣/٢٤٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْبَزَّارُ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، عَنْ مُبَارَكِ بْنِ فَضَالَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: " لا تَكُونُ عَالِمًا حَتَّى يَكُونَ فِيكَ ثَلاثُ خِصَالٍ: لا تَبْغِ عَلَى مَنْ فَوْقَكَ، وَلا تَحْتَقِرْ مَنْ دُونَكَ، وَلا تَأْخُذْ عَلَى عِلْمِكَ دُنْيَا "

---

[1] Müminûn Sur. 5-7

Ebû Hâzım der ki: “Üç hasleti taşımadıkça âlim olamazsın; Üstüne karşı gelme, alttakileri küçümseme, ilminin karşılığında dünyalık alma.”

(٤٠٧٣)- [٢٤٣/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: " إِنَّ الْعُلَمَاءَ كَانُوا فِيمَا مَضَى مِنَ الزَّمَانِ إِذَا لَقِيَ الْعَالِمُ مِنْهُمْ مَنْ هُوَ فَوْقَهُ فِي الْعِلْمِ كَانَ يَوْمَ غَنِيمَةٍ، وَإِذَا لَقِيَ مَنْ هُوَ مِثْلُهُ ذَاكَرَهُ، وَإِذَا لَقِيَ مَنْ هُوَ دُونَهُ لَمْ يَزْهُ عَلَيْهِ، حَتَّى إِذَا كَانَ هَذَا الزَّمَانُ فَهَلَكَ النَّاسُ "

Abdülazîz b. Ebî Hâzım, babasının şöyle dediğini naklediyor: “Eski zamanlarda âlimlerden biri kendisinden daha âlim birini gördüğünde, kendisi için bir ganimet bilirdi. Kendisine denk bir âlimle karşılaşırsa onunla bildiklerini müzakere ederdi. Kendisinden daha düşük biriyle karşılaşınca onunla alay etmezdi. Ama günümüze gelince insanlar helak oldular.”

(٤٠٧٤)- [٢٤٣/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا فَرَجُ بْنُ سَعِيدٍ الصُّوفِيُّ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ أَسْبَاطٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي مُخْبِرٌ، أَنَّ بَعْضَ الأُمَرَاءِ أَرْسَلَ إِلَى أَبِي حَازِمٍ، فَأَتَاهُ وَعِنْدَهُ الإِفْرِيقِيُّ، وَالزُّهْرِيُّ، وَغَيْرُهُمَا، فَقَالَ لَهُ: تَكَلَّمْ يَا أَبَا حَازِمٍ، فَقَالَ أَبُو حَازِمٍ: " إِنَّ خَيْرَ الأُمَرَاءِ مَنْ أَحَبَّ الْعُلَمَاءَ، وَإِنَّ شَرَّ الْعُلَمَاءِ مَنْ أَحَبَّ الأُمَرَاءَ، وَإِنَّهُ كَانَ فِيمَا مَضَى إِذَا بَعَثَ الأُمَرَاءُ إِلَى الْعُلَمَاءِ لَمْ يَأْتُوهُمْ، وَإِذَا أَعْطَوْهُمْ لَمْ يَقْبَلُوا مِنْهُمْ، وَإِذَا سَأَلُوهُمْ لَمْ يُرَخِّصُوا لَهُمْ "، وَكَانَ الأُمَرَاءُ يَأْتُونَ الْعُلَمَاءَ فِي بُيُوتِهِمْ فَيَسْأَلُونَهُمْ، فَكَانَ فِي ذَلِكَ صَلاحٌ لِلأُمَرَاءِ وَصَلاحٌ لِلْعُلَمَاءِ، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ نَاسٌ مِنَ النَّاسِ، قَالُوا: مَا لَنَا لا نَطْلُبُ الْعِلْمَ حَتَّى نَكُونَ مِثْلَ هَؤُلاءِ؟ فَطَلَبُوا الْعِلْمَ فَأَتَوُا الأُمَرَاءَ فَحَدَّثُوهُمْ، فَرَخَّصُوا لَهُمْ، وَأَعْطَوْهُمْ فَقَبِلُوا مِنْهُمْ، فَجَرُؤَتِ الأُمَرَاءُ عَلَى الْعُلَمَاءِ، وَجَرُؤَتِ الْعُلَمَاءُ عَلَى الأُمَرَاءِ

Yûsuf b. Esbât, haber veren birinden aktarıyor: Valilerden birisi Ebû Hâzım’a gelmesi için birini gönderdi. O da, el-İfrîkî, Zührî ve başkaları ile beraber valinin yanına vardı. Vali, “Konuş, ey Ebû Hâzım!” deyince Ebû Hâzım dedi ki: “En hayırlı yöneticiler, âlimleri seven yöneticilerdir. En kötü âlimler ise yöneticileri seven âlimlerdir. Önceleri yönetici bir âlime gelmesi için haber saldığında o âlim gelmezdi. Âlime bir şey vermek istediği zaman âlim bunu kabul etmezdi. Yönetici ona bir soru sorduğu zaman hükmü onun için ruhsata çevirmezdi. Önceleri yöneticiler âlimlerin bizzat evlerine gider ve sorularım sorarlardı. Böylesi bir tavır, hem yöneticiler, hem de âlimler için doğru olan bir tavırdı. Bazı insanlar bu durumu gördüklerinde: «Neden biz de bu âlimler gibi ilim talep etmiyoruz» dediler ve ilim tahsil ettiler. Ancak yöneticilerin ayağına geldiler, hükümleri onlar için ruhsata çevirdiler ve yöneticilerin onlara verdiği hediyeleri kabul ettiler. Bundan dolayıdır ki âlimler yöneticilere, yöneticiler de âlimlere karşı pek cüretkâr davranmaya başlamıştır."

(٤٠٧٥)- [٢٤٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ، حَدَّثَنَا سَهْلٌ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَدَنِيُّ، حَدَّثنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، قَالَ: قُلْتُ لأَبِي حَازِمٍ يَوْمًا: إِنِّي لأَجِدُ شَيْئًا يُحْزِنُنِي، قَالَ: وَمَا هُوَ يَا ابْنَ أَخِي ؟ قُلْتُ: حُبِّي الدُّنْيَا، فَقَالَ لِي: " اعْلَمْ يَا ابْنَ أَخِي، أَنَّ هَذَا الشَّيْءَ " مَا أُعَاتِبُ نَفْسِي عَلَى حُبِّ شَيْءٍ حَبَّبَهُ اللَّهُ تَعَالَى إِلَيَّ، لأَنَّ اللَّهَ ﷻ قَدْ حَبَّبَ هَذِهِ الدُّنْيَا إِلَيْنَا، وَلَكِنْ لِتَكُنْ مُعَاتَبَتُنَا أَنْفُسَنَا فِي غَيْرِ هَذَا، أَنْ لا يَدْعُونَا حُبُّهَا إِلَى أَنْ نَأْخُذَ شَيْئًا مِنْ شَيْءٍ يَكْرَهُهُ اللَّهُ، وَلا أَنْ نَمْنَعَ شَيْئًا مِنْ شَيْءٍ أَحَبَّهُ اللَّهُ، فَإِذَا نَحْنُ فَعَلْنَا ذَلِكَ لا يَضُرُّنَا حُبُّنَا إِيَّاهَا "

Abdurrahmân b. Zeyd b. Eslem der ki: Bir gün Ebû Hâzım'a: "Bir şey benim canımı sıkıyor" dedim. "Neymiş bu yeğenim?" diye sorunca: "Dünyaya olan sevgim" dedim. Bana şöyle dedi: "Onu ben de biliyorum yeğenim. Fakat Allah'ın sevdirdiği bir şeyi sevdiği için kendimi ayıplayamam. Çünkü Allah bu dünyayı bize sevdirmiştir. Başka bir şeyden dolayı kendimizi ayıplamalıyız. Mesela dünyaya olan sevgimiz bizi, Allah'ın hoşlanmadığı bir şeyi almaya veya Allah'ın hoşuna giden bir şeyden uzak durmaya sürüklememeli. Böyle davranabilirsek onu sevmemizin bize bir zararı dokunmaz."

(٤٠٧٦)- [٢٤٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ، حَدَّثَنَا سَهْلٌ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي مَعْشَرٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " إِذَا أَحْبَبْتَ أَخًا فِي اللَّهِ، فَأَقِلَّ مُخَالَطَتَهُ فِي دُنْيَاهُ "

Ebû Hâzım (Seleme b. Dînâr) der ki: "Bir kişiyi Allah için sevdiğin zaman dünyalık işlerinde onunla birlikteliğini az tutmaya çalış."

(٤٠٧٧)- [٢٤٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الضُّرَيْسِ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " إِذَا رَأَيْتَ رَبَّكَ يُتَابِعُ نِعَمَهُ عَلَيْكَ وَأَنْتَ تَعْصِيهِ، فَاحْذَرْهُ "

Ebû Hâzım der ki: "Ona karşı geldiğin halde Rabbinin hâlâ sana nimet verdiğini gördüğünde işte o zaman ondan sakın!"

(٤٠٧٨)- [٢٤٤/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: قِيلَ لأَبِي حَازِمٍ: مَا الْقَرَابَةُ؟ قَالَ: " الْمَوَدَّةُ "، قِيلَ لَهُ: فَمَا اللَّذَّةُ؟ قَالَ: " الْمُوَافَقَةُ "، قِيلَ: فَمَا الرَّاحَةُ؟ قَالَ: " الْجَنَّةُ "

Hüseyin b. Abdurrahmân'ın naklettiğine göre Ebû Hâzım'a: "Akrabalık nedir?" diye sordular: "Kalpten sevmek" dedi. "Lezzet nedir?" dediklerinde: "Muvafakat (uygunluk)" dedi. "Rahatlık nedir?" diye sorduklarında ise: "Cennet" dedi.

(٤٠٧٩)- [٢٤٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْقَيْسِيِّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، أَنَّهُ قَالَ: " مَثَلُ الْعَالِمِ وَالْجَاهِلِ مَثَلُ الْبَنَّاءِ وَالرَّقَّاصِ، تَجِدُ الْبَنَّاءَ عَلَى الشَّاهِقِ وَالْقَصْرِ مَعَهُ حَدِيدَتُهُ جَالِسًا، وَالرَّقَّاصُ يَحْمِلُ اللَّبِنَ وَالطِّينَ عَلَى عَاتِقِهِ عَلَى خَشَبَةٍ تَحْتَهُ مُهْوَاةٍ لَوْ زَلَّ ذَهَبَتْ نَفْسُهُ، ثُمَّ يَتَكَلَّفُ الصُّعُودَ بِهَا عَلَى هَوْلِ مَا تَحْتَهُ حَتَّى يَأْتِيَ بِهَا إِلَى الْبَنَّاءِ، فَلا يَزِيدُ الْبَنَّاءُ عَلَى أَنْ يُعِدَّ لَهَا بِحَدِيدَتِهِ، وَبِرَأْيِهِ، وَبِتَقْدِيرِهِ، فَإِذَا سَلِمَا أَخَذَ الْبَنَّاءُ تِسْعَةَ أَعْشَارِ الأُجْرَةِ، وَأَخَذَ الرَّقَّاصُ عُشْرًا، وَإِنْ هَلَكَ ذَهَبَتْ نَفْسُهُ، فَكَذَا الْعَالِمُ يَأْخُذُ أَضْعَافَ الأَجْرِ بِعِلْمِهِ "

Ebû Hâzım (Seleme b. Dînâr) şöyle demiştir: "Âlim ile cahil, inşaat ustası ile ameleye benzer. Usta elinde malasıyla bina ve konaklarda hep üsttedir. Amele ise devamlı olarak bir yukarıya çıkar bir aşağıya iner. Çamuru boynuna koyup tahta üzerinde ustaya taşır. Tahtanın altı boş ve yüksektir. Kayıp düşmesi halinde canından olur. Ancak ustanın yanına çamuru taşımak üzere bu tahtanın üzerinden düşme korkusu içinde gidip gelmek zorundadır. Ustaya düşen ise kendi görüşüne ve takdirine göre belirlediği bir yere çamuru dökmek için ameleye malasıyla işaret etmektir. Sağ salim binayı bitirdiklerinde usta ücretin onda dokuzunu alır. Amele ise düşüp canını verse de ancak kalan ondabiri alacaktır. Âlim de aym şekildedir. İlminden dolayı sevabını kat kat fazlasıyla alır."

(٤٠٨٠)- [٢٤٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الطَّالْقَانِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ شَيْخًا، فِي مَسْجِدِ الْحَارِثِ بْنِ عُمَيْرٍ، يَقُولُ لِلْحَارِثِ سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ، يَقُولُ: " لَمَا يَلْقَى الَّذِي لا يَتَّقِي اللَّهَ مِنْ تُقْيَةِ النَّاسِ أَشَدُّ مِمَّا يَلْقَى الَّذِي يَتَّقِي اللَّهَ ﷻ مِنْ تُقَاتِهِ "، قَالَ أَحْمَدُ: وَحَدَّثَنَاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَازِنِيُّ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ، مِثْلَهُ

İbrâhîm b. İshâk et-Tâlkanî'nin naklettiğine göre Hâris b. Umeyr mescidinde bir ihtiyar, Ebû Hâzım'ın şöyle dediğini anlatıyor: "Allah'tan korkmayan kişinin, insanlardan korkmasından dolayı yaşayacağı sıkıntı, Allah'tan korkan kişinin Allah korkusundan dolayı karşılaşacağı sıkıntıdan daha ağırdır."

(٤٠٨١)- [٢٤٥/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، حَدَّثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، وَالْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، قَالا: حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ، عَنْ ثَوَابَةَ بْنِ رَافِعٍ، قَالَ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " وَمَا إِبْلِيسُ؟ وَاللَّهِ لَقَدْ عُصِيَ فَمَا ضَرَّ، وَلَقَدْ أُطِيعَ فَمَا نَفَعَ "

Ebû Hâzım der ki: "İblis ne ki? Vallahi Allah'a isyan edildi zarar görmedi, itaat edildi fayda etmedi."

(٤٠٨٢)- [٢٤٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ أَبِي حَلِيمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ، يَقُولُ: قَالَ أَبُو حَازِمٍ: " إِنْ يَبْغَضْكَ عَدُوُّكَ الْمُسْلِمُ، خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ يُحِبَّكَ خَلِيلُكَ الْفَاجِرُ "

Ebû Hâzım der ki: "Müslüman düşmanının senden nefret etmesi, kâfir dostunun seni sevmesinden hayırlıdır."

(٤٠٨٣)- [٢٤٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الإِسْتِرَابَاذِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمِ بْنُ عَدِيٍّ، حَدَّثَنَا أَبُو يَعْلَى، ثنا الأَصْمَعِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: قِيلَ لأَبِي حَازِمٍ: " مَا اللَّذَّةُ؟ قَالَ: " الْمُوَافَقَةُ "

İbn Ebî Hâzım'ın naklettiğine göre Ebû Hâzım'a: "Lezzet nedir?" diye sorduklarında: "Muvafakat" dedi.

(٤٠٨٤)- [٢٤٦/٣] أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، فِي كِتَابِهِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ مَنْصُورٍ الْقُرَظِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ، يَقُولُ: " كُنْتَ تَرَى حَامِلَ الْقُرْآنِ فِي خَمْسِينَ رَجُلا، فَتَعْرِفُهُ قَدْ مَصَعَهُ الْقُرْآنُ، وَأَدْرَكْتُ الْقُرَّاءَ الَّذِينَ هُمُ الْقُرَّاءُ، فَأَمَّا الْيَوْمَ فَلَيْسُوا بِقُرَّاءٍ، وَلَكِنَّهُمْ خِرَاءٌ "

Ebû Hâzım der ki: "Eskiden Kur'ân okuyan kişiyi elli kişinin içinde tanırdın. Onu tanırsın, çünkü Kur'ân onu canlandırmıştır. Ben gerçekten kurrâ olanlara yetiştim. Günümüzdekiler kurra değil, halt etmişler."

(٤٠٨٥)- [٢٤٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ اللَّيْثِ، حَدَّثَنَا ابْنُ حُمَيْدٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، قَالَ: كَانَ أَبُو حَازِمٍ يَمُرُّ عَلَى الْفَاكِهَةِ فِي السُّوقِ فَيَشْتَهِيهَا، فَيَقُولُ: " مَوْعِدُكَ الْجَنَّةُ "

Cerîr'in naklettiğine göre Ebû Hâzım çarşıda meyvelere rastladığında canı çekerdi: "Cennette görüşürüz" derdi.

(٤٠٨٦)- [٤٠٨٩] حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مِقْسَمٍ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ هَارُونَ الْوَرَّاقُ الأصبهاني، قَالا: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَاحِبِ أَبِي ضَمْرَةَ، حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ حُمَيْدٍ الدَّهَكِيُّ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ عَنْبَسَةَ، عَنْ رَجُلٍ قَدْ

سَمَّاهُ أُرَاهُ عَبْدَ الْحَمِيدِ بْنَ سُلَيْمَانَ، عَنِ الذَّيَّالِ بْنِ عَبَّادٍ، قَالَ: كَتَبَ أَبُو حَازِمٍ الأَعْرَجُ إِلَى الزُّهْرِيِّ: عَافَانَا اللَّهُ وَإِيَّاكَ أَبَا بَكْرٍ مِنَ الْفِتَنِ وَرَحِمَكَ مِنَ النَّارِ، فَقَدْ أَصْبَحْتَ بِحَالٍ يَنْبَغِي لِمَنْ عَرَفَكَ بِهَا أَنْ يَرْحَمَكَ مِنْهَا، أَصْبَحْتَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ أَثْقَلَتْكَ نِعَمُ اللَّهِ عَلَيْكَ: بِمَا أَصَحَّ مِنْ بَدَنِكَ، وَأَطَالَ مِنْ عُمُرِكَ، وَعَلِمْتَ حُجَجَ اللَّهِ تَعَالَى: مِمَّا حَمَّلَكَ مِنْ كِتَابِهِ، وَفَقَّهَكَ فِيهِ مِنْ دِينِهِ، وَفَهَّمَكَ مِنْ سُنَّةِ نَبِيِّكَ ﷺ فَرَمَى بِكَ فِي كُلِّ نِعْمَةٍ أَنْعَمَهَا عَلَيْكَ، وَكُلِّ حُجَّةٍ يَحْتَجُّ بِهَا عَلَيْكَ الْغَرَضَ الأَقْصَى، ابْتَلَى فِي ذَلِكَ شُكْرَكَ، وَأَبْدَى فِيهِ فَضْلَهُ عَلَيْكَ، وَقَدْ قَالَ: ﴿لَئِنْ شَكَرْتُمْ لأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ﴾، انْظُرْ أَيَّ رَجُلٍ تَكُونُ إِذَا وَقَفْتَ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ ﷾ فَسَأَلَكَ عَنْ نِعَمِهِ عَلَيْكَ كَيْفَ رَعَيْتَهَا، وَعَنْ حُجَجِهِ عَلَيْكَ كَيْفَ قَضَيْتَهَا، وَلا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ رَاضِيًا مِنْكَ بِالتَّغْرِيرِ، وَلا قَابِلا مِنْكَ التَّقْصِيرَ، هَيْهَاتَ، لَيْسَ كَذَلِكَ، أَخَذَ عَلَى الْعُلَمَاءِ فِي كِتَابِهِ، إِذْ قَالَ تَعَالَى: ﴿لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ﴾، إِنَّكَ تَقُولُ: إِنَّكَ جَدِلٌ مَاهِرٌ عَالِمٌ قَدْ جَادَلْتَ النَّاسَ فَجَدَلْتَهُمْ، وَخَاصَمْتَهُمْ فَخَصَمْتَهُمْ، [٣/٢٤٧] إِدْلالا مِنْكَ بِفَهْمِكَ، وَاقْتِدَارًا مِنْكَ بِرَأْيِكَ، فَأَيْنَ تَذْهَبُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ ﷾: ﴿هَاأَنْتُمْ هَؤُلاءِ جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَادِلُ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾، اعْلَمْ أَنَّ أَدْنَى مَا ارْتَكَبْتَ، وَأَعْظَمَ مَا احْتَقَبْتَ، أَنْ آنَسْتَ الظَّالِمَ، وَسَهَّلْتَ لَهُ طَرِيقَ الْغَيِّ بِدُنُوِّكَ حِينَ أُدْنِيتَ، وَإِجَابَتِكَ حِينَ دُعِيتَ، فَمَا أَخْلَقَكَ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِكَ غَدًا مَعَ الْجُرْمَةِ، وَأَنْ تُسْأَلَ عَمَّا أَرَدْتَ بِإِغْضَائِكَ عَنْ ظُلْمِ الظَّلَمَةِ، إِنَّكَ أَخَذْتَ مَا لَيْسَ لِمَنْ أَعْطَاكَ، وَدَنَوْتَ مِمَّنْ لا يَرُدُّ عَلَى أَحَدٍ حَقًّا، وَلا تَرَكَ بَاطِلا حِينَ أَدْنَاكَ، وَأَحْبَبْتَ مَنْ أَرَادَ التَّدْلِيسَ بِدُعَائِهِ إِيَّاكَ حِينَ دَعَاكَ، جَعَلُوكَ قُطْبًا تَدُورُ رَحَى بَاطِلِهِمْ عَلَيْكَ، وَجِسْرًا يَعْبُرُونَ بِكَ إِلَى بَلائِهِمْ، وَسُلَّمًا إِلَى ضَلالَتِهِمْ، وَدَاعِيًا إِلَى غَيِّهِمْ، سَالِكًا سَبِيلَهُمْ، يُدْخِلُونَ بِكَ الشَّكَّ عَلَى الْعُلَمَاءِ، وَيَقْتَادُونَ بِكَ قُلُوبَ الْجُهَّالِ إِلَيْهِمْ، فَلَمْ تَبْلُغْ أَخَصَّ وُزَرَائِهِمْ، وَلا أَقْوَى أَعْوَانِهِمْ لَهُمْ، إِلا دُونَ مَا بَلَغْتَ مِنْ إِصْلاحِ فَسَادِهِمْ، وَاخْتِلافِ الْخَاصَّةِ وَالْعَامَّةِ إِلَيْهِمْ، فَمَا أَيْسَرَ مَا عَمَّرُوا لَكَ فِي جَنْبِ مَا خَرَّبُوا عَلَيْكَ، وَمَا أَقَلَّ مَا أَعْطَوْكَ فِي كَثِيرِ مَا أَخَذُوا مِنْكَ، فَانْظُرْ لِنَفْسِكَ، فَإِنَّهُ لا يَنْظُرُ لَهَا غَيْرُكَ، وَحَاسِبْهَا حِسَابَ

رَجُلٍ مَسْئُولٍ، وَانْظُرْ: كَيْفَ شُكْرُكَ لِمَنْ غَذَّاكَ بِنِعَمِهِ صَغِيرًا وَكَبِيرًا، وَانْظُرْ: كَيْفَ إِعْظَامُكَ أَمْرَ مَنْ جَعَلَكَ بِدَيْنِهِ فِي النَّاسِ بَجِيلا؟ وَكَيْفَ صِيَانَتُكَ لِكِسْوَةِ مَنْ جَعَلَكَ لِكِسْوَتِهِ سَتِيرًا؟ وَكَيْفَ قُرْبُكَ وَبُعْدُكَ مِمَّنْ أَمَرَكَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُ قَرِيبًا؟ مَا لَكَ لا تَنْتَبِهُ مِنْ نَعْسَتِكَ، وَتَسْتَقِيلُ مِنْ عَثْرَتِكَ، فَتَقُولَ: وَاللَّهِ مَا قُمْتُ لِلَّهِ مَقَامًا وَاحِدًا أُحْيِي لَهُ فِيهِ دِينًا، وَلا أُمِيتُ لَهُ فِيهِ بَاطِلا، إِنَّمَا شُكْرُكَ لِمَنِ اسْتَحْمَلَكَ كِتَابَهُ وَاسْتَوْدَعَكَ عِلْمَهُ، مَا يُؤَمِّنُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الأَدْنَى﴾، إِنَّكَ لَسْتَ فِي دَارِ مُقَامٍ، قَدْ أُوذِنْتَ بِالرَّحِيلِ، مَا بَقَاءُ الْمَرْءِ بَعْدَ أَقْرَانِهِ؟ ! طُوبَى لِمَنْ كَانَ مَعَ الدُّنْيَا فِي وَجَلٍ، يَا بُؤْسَ مَنْ يَمُوتُ وَتَبْقَى ذُنُوبُهُ مِنْ بَعْدِهِ، إِنَّكَ لَمْ تُؤْمَرْ بِالنَّظَرِ لِوَارِثِكَ عَلَى نَفْسِكَ، لَيْسَ أَحَدٌ أَهْلا أَنْ تُرْدِفَهُ عَلَى ظَهْرِكَ، ذَهَبَتِ اللَّذَّةُ، وَبَقِيَتِ التَّبِعَةُ، مَا أَشْقَى مَنْ سَعِدَ بِكَسْبِهِ غَيْرُهُ، احْذَرْ فَقَدْ أُتِيتَ، وَتَخَلَّصْ فَقَدْ أُدْهِيتَ، إِنَّكَ تُعَامِلُ مَنْ لا يَجْهَلُ، وَالَّذِي يَحْفَظُ عَلَيْكَ لا يَغْفُلُ، تَجَهَّزْ فَقَدْ دَنَا مِنْكَ سَفَرٌ، وَدَاوِ دِينَكَ فَقَدْ دَخَلَهُ سَقَمٌ شَدِيدٌ، وَلا تَحْسَبَنَّ أَنِّي أَرَدْتُ تَوْبِيخَكَ أَوْ تَعْيِيرَكَ وَتَعْنِيفَكَ، وَلَكِنِّي أَرَدْتُ أَنْ تُنْعِشَ مَا فَاتَ مِنْ رَأْيِكَ، وَتَرُدَّ عَلَيْكَ مَا عَزَبَ عَنْكَ مِنْ حِلْمِكَ، وَذَكَرْتُ قَوْلَهُ تَعَالَى: ﴿وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَى تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ﴾، أَغَفَلْتَ ذِكْرَ مَنْ مَضَى مِنْ أَسْنَانِكَ وَأَقْرَانِكَ، وَبَقِيتَ بَعْدَهُمْ كَقَرْنٍ أَعْضَبَ، فَانْظُرْ هَلِ ابْتُلُوا بِمِثْلِ مَا ابْتُلِيتَ بِهِ، أَوْ دَخَلُوا فِي مِثْلِ مَا دَخَلْتَ فِيهِ؟ وَهَلْ تَرَاهُ ادَّخَرَ لَكَ خَيْرًا مُنِعُوهُ، أَوْ عَلَّمَكَ شَيْئًا جَهِلُوهُ، بَلْ جَهِلْتَ مَا ابْتُلِيتَ بِهِ مِنْ حَالِكَ فِي صُدُورِ الْعَامَّةِ، وَكَلَفِهِمْ بِكَ أَنْ صَارُوا يَقْتَدُونَ بِرَأْيِكَ وَيَعْمَلُونَ بِأَمْرِكَ، إِنْ أَحْلَلْتَ أَحَلُّوا، وَإِنْ حَرَّمْتَ حَرَّمُوا، وَلَيْسَ ذَلِكَ عِنْدَكَ، وَلَكِنَّهُمْ إِكْبَابُهُمْ عَلَيْكَ، وَرَغْبَتَهُمْ فِيمَا فِي يَدَيْكَ ذَهَابُ عَمَلِهِمْ، وَغَلَبَةُ الْجَهْلِ عَلَيْكَ وَعَلَيْهِمْ، وَطَلَبُ حُبِّ الرِّيَاسَةِ وَطَلَبُ الدُّنْيَا مِنْكَ وَمِنْهُمْ، أَمَا تَرَى مَا أَنْتَ فِيهِ مِنَ الْجَهْلِ وَالْغِرَّةِ، وَمَا النَّاسُ فِيهِ مِنَ الْبَلاءِ وَالْفِتْنَةِ؟ ! ابْتَلَيْتَهُمْ بِالشُّغْلِ عَنْ مَكَاسِبِهِمْ وَفَتَنْتَهُمْ بِمَا رَأَوْا مِنْ أَثَرِ الْعِلْمِ عَلَيْكَ، وَتَاقَتْ أَنْفُسُهُمْ إِلَى أَنْ يُدْرِكُوا بِالْعِلْمِ مَا أَدْرَكْتَ، وَيَبْلُغُوا مِنْهُ مِثْلَ الَّذِي بَلَغْتَ فَوَقَعُوا بِكَ فِي بَحْرٍ لا يُدْرَكُ قَعْرُهُ وَفِي بَلاءٍ لا يُقَدَّرُ قَدْرُهُ، فَاللَّهُ لَنَا وَلَكَ وَلَهُمُ الْمُسْتَعَانُ، وَاعْلَمْ أَنَّ الْجَاهَ

جَاهَانِ: جَاهٌ يُجْرِيهِ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى يَدَيْ أَوْلِيَائِهِ لأَوْلِيَائِهِ، الْخَامِلِ ذِكْرُهُمْ، الْخَافِيَةِ شُخُوصُهُمْ، وَلَقَدْ جَاءَ نَعْتُهُمْ عَلَى لِسَانِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: " إِنَّ اللَّهُ يُحِبُّ الأَخْفِيَاءَ الأَتْقِيَاءَ الأَبْرِيَاءَ، الَّذِينَ إِذَا غَابُوا لَمْ يُفْتَقَدُوا، وَإِذَا شُهِدُوا لَمْ يُعْرَفُوا، قُلُوبُهُمْ مَصَابِيحُ الْهُدَى، يَخْرُجُونَ مِنْ كُلِّ فِتْنَةٍ سَوْدَاءَ مُظْلِمَةٍ "، فَهَؤُلاءِ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِيهِمْ: ﴿أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾، وِجَاهٌ يُجْرِيهِ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى يَدَيْ أَعْدَائِهِ لأَوْلِيَائِهِ وَمِقَةٌ يَقْذِفُهَا اللَّهُ فِي قُلُوبِهِمْ لَهُمْ، فَيُعَظِّمُهُمُ النَّاسُ بِتَعْظِيمِ أُولَئِكَ لَهُمْ، وَيَرْغَبُ النَّاسُ فِيمَا فِي أَيْدِيهِمْ لِرَغْبَةِ أُولَئِكَ فِيهِ إِلَيْهِمْ، ﴿أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾، وَمَا أَخْوَفَنِي أَنْ تَكُونَ مِمَّنْ يَنْظُرُ لِمَنْ عَاشَ مَسْتُورًا عَلَيْهِ فِي دِينِهِ، مَقْتُورًا عَلَيْهِ فِي رِزْقِهِ، مَعْزُولَةً عَنْهُ الْبَلايَا، مَصْرُوفَةً عَنْهُ الْفِتَنُ فِي عُنْفُوَانِ شَبَابِهِ، وَظُهُورِ جَلَدِهِ، وَكَمَالِ شَهْوَتِهِ، فَعَنَّى بِذَلِكَ دَهْرَهُ حَتَّى إِذَا كَبُرَ سِنُّهُ، وَرَقَّ عَظْمُهُ، وَضَعُفَتْ قُوَّتُهُ، وَانْقَطَعَتْ شَهْوَتُهُ وَلَذَّتُهُ فُتِحَتْ عَلَيْهِ الدُّنْيَا شَرَّ فُتُوحٍ، فَلَزِمَتْهُ تَبِعَتُهَا، وَعَلِقَتْهُ فِتْنَتُهَا، وَأَغْشَتْ عَيْنَيْهِ زَهْرَتُهَا، وَصَفَتْ لِغَيْرِهِ مَنْفَعَتُهَا، فَسُبْحَانَ اللَّهِ، مَا أَبْيَنَ هَذَا الْغَبْنَ، وَأَخْسَرَ هَذَا الأَمْرَ، فَهَلا إِذْ عُرِضَتْ لَكَ فِتْنَتُهَا ذَكَرْتَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ فِي كِتَابِهِ إِلَى سَعْدٍ حِينَ خَافَ عَلَيْهِ مِثْلَ الَّذِي وَقَعْتَ فِيهِ عِنْدَمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَى سَعْدٍ: أَمَّا بَعْدُ فَأَعْرِضْ عَنْ زَهْرَةِ مَا أَنْتَ فِيهِ حَتَّى تَلْقَى الْمَاضِينَ الَّذِينَ دُفِنُوا فِي أَسْمَالِهِمْ، لاصِقَةً بُطُونُهُمْ بِظُهُورِهِمْ، لَيْسَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ، لَمْ تَفْتِنْهُمُ الدُّنْيَا، وَلَمْ يُفْتَنُوا بِهَا، رَغِبُوا فَطَلَبُوا فَمَا لَبِثُوا أَنْ لَحِقُوا، فَإِذَا كَانَتِ الدُّنْيَا تَبْلُغُ مِنْ مِثْلِكَ هَذَا فِي كِبَرِ سِنِّكَ وَرُسُوخِ عِلْمِكَ، وَحُضُورِ أَجَلِكَ، فَمَنْ يَلُومُ الْحَدَثَ فِي سِنِّهِ، وَالْجَاهِلَ فِي عِلْمِهِ، الْمَأْفُونَ فِي رَأْيِهِ، الْمَدْخُولَ فِي عَقْلِهِ، إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، عَلَى مَنِ الْمُعَوَّلُ، وَعِنْدَ مَنِ الْمُسْتَعْتَبُ، نَحْتَسِبُ عِنْدَ اللَّهِ مُصِيبَتَنَا، وَنَشْكُو إِلَيْهِ بَثَّنَا، وَمَا نَرَى مِنْكَ، وَنَحْمَدُ اللَّهَ الَّذِي عَافَانَا مِمَّا ابْتَلاكَ بِهِ، وَالسَّلامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ [٣/٢٤٦]

Zeyyâl b. Abbâd bildiriyor: Ebû Hâzım el-A'rac, Zührî'ye şöyle bir mektup yazdı: "Ey Ebû Bekr! Allah bizi ve seni fitnelerden muhafaza etsin ve seni cehennemden korusun. Sen öyle bir duruma geldin ki; seni

tanıyanın, bulunduğun durumdan dolayı sana merhamet etmesi gerekir. İhtiyarladın ve bedeninin zayıflığı sebebiyle Allah'ın üzerindeki nimetleri ağırlaşmaya başladı. Yaşın ilerledi ve sen Allah'ın Kitab'ında sana yüklediği sorumlulukları biliyorsun. Allah seni dinde fakih kılıp Peygamber'inin sünnetini öğretti. Sana verdiği her nimette, aleyhinde kullanacağı her hüccette seni büyük hedefe ulaştırmayı dilemiş, bu konuda şükrünü sınamış ve sana türlü ihsanlarda bulunmuştur ki şöyle buyurmuştur: **"Rabbiniz: «Şükrederseniz and olsun ki, size karşılığını artıracağım; nankörlük ederseniz bilin ki azabım pek çetindir» diye bildirmişti."**[1] Allah'ın huzurunda durduğunda, sana verdiği nimetleri nasıl kullandığını sorduğunda, sana emrettiği buyrukları yerine getirip getirmediğini sorduğunda sen şükredenlerden mi, yoksa nankörlük edenlerden mi olacaksın? Allah'ın, senin gaflete düşmenden razı, sorumluluklarını yerine getirmemeni kabul ettiğini zannetme. Kitab'ında da buyurduğu gibi âlimlerden böyle bir söz almamıştır: **"Allah, kitap verilenlerden, onu insanlara açıklayacaksınız ve gizlemeyeceksiniz, diye ahid almıştı. Onlar ise, onu arkalarına atıp az bir değere değiştiler..."**[2] Sen, güzel tartıştığını ve âlim olduğunu söylüyorsun. İnsanlarla tartışıp onları yendin, onlarla hasımlaştın ve zekânla, keskin görüşünle galip geldin. Allah'ın şu buyruğundan nereye kaçacaksın: **"İşte siz dünya hayatında onları savunuyorsunuz ama kıyamet günü onları Allah'a karşı kim savunacak? Veya onların vekâletini kim üzerine alacaktır?"**[3]

Şunu bil ki; işlediğin en küçük suç ve elde ettiğin en büyük şey zalimle ünsiyet kurup ona yaklaşmakla, davetine icabet etmekle sapıklığın yolunu açmandır. Seni, yarın isminin mücrimlerle anılmasına, zalimin zulmüne göz yumarak istediğini elde etmeye çalışmana iten sebep neydi? Sen, sahibi olmadığı şeyi sana verenden bunu kabul ettin. Hiç kimse için hakkı düşünmeyen, seni yanına yaklaştırınca hiçbir batılı terk etmeyen kişiye yakın durdun. Seni batıl işlerini çeviren değirmen taşına merkez, belalarına geçip gittikleri köprü, dalaletlerine merdiven, sapkınlıklarına davetçi, insanları yollarına yönlendirici yaptılar. Seninle halkın kalbine âlimlere karşı bir şüphe yarattılar. Seninle cahillerin kalbini kontrollerine aldılar. Sen onların yardımcılarının ileri gelenlerinden ve en büyük yardımcılarından ancak kötü hallerini düzeltmeyi bırakarak ve seçilmiş olsun, avamdan olsun halkın onlara gidip gelmesini sağlayarak olabildin. Senin için bozdukları yanında yaptıkları ne kadar basit kalır. Aldıkları yanında verdikleri ne kadar az kalır. Sen kendi nefsine bak. Çünkü ona senden başkası bakmaz. Onu sorguya çekileceğini bilerek hesaba çek. Seni küçüklüğünde olsun, büyüdükten sonra olsun nimetleriyle besleyene karşı şükrünün nasıl olduğuna bir bak. Seni, Onun dinini yaşarken insanlarla beraber olma konusunda seni cimri yapan kişiyi nasıl tazim ettiğine bak. Seni, örtüsüyle örtenin bu örtüyü muhafaza etmede nasıl davrandığına bak. Allah'ın, yakın olmanı emrettiği kişiye yakınlığına ve uzaklığına bak. Neden hâlâ uykundan uyanmazsın, yanlışından dönmezsin ve: "Vallahi! Şimdiye kadar Allah için hiçbir dini vecibeyi ihya etmedim ve hiçbir batıla engel olmadım" demezsin. Şükrünün, sana Kitab'ını öğreten, ilmini emanet edene olması gerekir. Senin, Allah'ın şu âyette buyurduklarından olmana kim mani olacaktır: "**Onların ardından da (âyetleri tahrif karşılığında) şu değersiz dünya malını alıp, nasıl olsa bağışlanacağız, diyerek Kitab'a vâris olan birtakım kötü kimseler geldi. Onlara, ona benzer bir menfaat daha gelse onu da alırlar...**"[1] Sen, göç etmesine izin verilip ebedi yurda gidenlerden değilsin. Kişinin akranlarından sonra yaşamasının anlamı ne? Dünyaya karşı korku içinde olana ne mutlu. Ölüp te ardından günahlarını bırakan kişi ne kötüdür. Sen varislerine bakmakla yükümlü tutulmadın. Hiç kimseyi sırtına almaya değmez. Dünyanın zevkleri gitti, yorgunluğu kaldı. Kazandıklarıyla başkasının mutlu olduğu kişi ne bedbahttır. Dikkat et artık (yolun sonuna) geldin. Kendini kurtarmaya bak, çünkü bir felakete uğramış durumdasın. Sen, senden habersiz olmayanla, yaptıklarını kaydeden ve senden gafil olmayanla muamelede bulunmaktasın. Hazırlan, çünkü yolculuk vaktin yaklaşmıştır. İmanını tedavi et, çünkü ona büyük bir hastalık bulaşmıştır. Bu sözleri seni kötülemek veya kabahatini yüzüne vurmak ya da azarlamak için söylediğimi zannetme. Benim kastım, eski görüşlerinden kurtulman, senin hilmini zayıflatan şeyleri terk etmendir. Allah'ın şu âyetini hatırladım: "**Öğüt ver; doğrusu öğüt inananlara fayda verir.**"[1] Senin yaşında ve akranın olanlardan ölüp gidenleri unuttun ve sen onlardan sonra bütün kardeşleri ölüp yalnız kalan durumuna düştün. Onların da senin düştüğün duruma düşüp düşmediklerine veya onların, senin yaptıklarını yapıp yapmadıklarına bir bak. Bir bak bakalım; onlardan esirgenen bir hayır sana mı verildi veya sen onların bilmediği bir şeyi mi biliyorsun? Aksine, sen avamın kalplerindeki durumunu ve sana olan sevgilerini bilmiyorsun. Onlar senin görüşüne uymaya, durumunu bilmeye, helal kabul ettiğini helal, haram kabul ettiğini haram saymaya başladılar. Sen buna ehil değilsin, ama halkın sana yönelmesi, sahip olduğun şeylere rağbet etmesi, ameli terk etmeleri, cehaletin hem sana, hem onlara galebe çalması, liderlik elde etme sevgisi ve hem senin, hem onların dünyalık istemeniz sebebiyle onlar sana yöneldiler. Sen içinde bulunduğun cehalet ve aldanmayı, insanların içinde bulunduğu bela ve fitneyi görmüyor musun? Onları kazançlarını kazanmak için çalışmakla uğraştırdın ve sende gördükleri ilimden dolayı sözlerine uymaları sebebiyle fitneye düşürdün. Onlar da senin ilimle elde ettiğini etmeyi, ulaştığın makama ulaşmayı arzuladılar ve dibi görünmeyen bir denize, tahmin edilemeyecek kadar büyük bir belaya düştüler. Allah, bize, size ve onlara yardım etsin.

---

[1] İbrâhîm Sur. 7

[2] Âl-i İmrân Sur. 187

[3] Nisa Sur. 109

---

[1] A'râf Sur. 169

Bil ki; iki türlü yüksek makam vardır: birincisi, isimleri dahi bilinmeyen, kimse tarafından tanınmayan ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tarafından vasıfları anlatılan Allah'ın veli kulları vasıtasıyla verdiği makamdır.

Allah, kimse tarafından bilinmeyen takva sahibi, temiz, kaybolduklarında kimse tarafından yoklukları hissedilmeyen, bulundukları yerde kimse tarafından tanınmayan, kalpleri hidayet kandili gibi her karanlığı aydınlatan kişileri sever. İşte bu kişiler Allah'ın veli kullarıdır. Allah bunlar hakkında şöyle buyurmuştur: "**İşte bunlar, Allah'tan yana olanlardır. İyi bilin ki,**

---

[1] Zâriyât Sur. 55

saadete erecek olanlar, Allah'tan yana olanlardır."[1] Ayrıca bu, düşmanlarını vesile kılarak, veli kullarına karşı bu düşmanların kalplerine çekinmeyle karışık bir saygı kılarak, veli kullarına bahşettiği bir makamdır. Bu şekilde Allah düşmanları onlardan çekinip saygı gösteriyor diye diğer insanlar da onlar için veli kullara saygı gösterir, Allah düşmanlarının veli kulların elindeki şeylerde gözleri olduğu için diğer insanlar da onlara bakarak veli kulların ellerindeki şeylere sahip olmak gibi bir çabanın içine girerler. **"İşte onlar şeytanın taraftarlarıdır. İyi bilin; şeytanın taraftarları elbette hüsrandadırlar."**[2]

Ben, senin için, dinini yaşamaya çalışana, rızkı az olana, beladan uzak, gençliğinin baharında fitnelerin uğramadığı, kuvvetinin yerinde, şehvetinin zirvesinde zamanını geçiren, kişilere bakmandan korkarım. Bu kişinin yaşı ilerleyip, kemikleri zayıflayıp, kuvvetten düşerek hiçbir şeyden lezzet ve zevk almaz olunca, dünya ona en kötü bir şekilde açılır. Bu kişinin yaşı ilerleyip, kemikleri zayıflayarak kuvvetten düşünce ve şehveti azalıp hiçbir şeyden lezzet almamaya başlayınca dünya ona en şerli bir şekilde serilir. Onun yorgunluğu peşinden ayrılmaz ve fitnesi hep yanında olur, güzelliği gözlerini gözlerinin ferini alır, faydası ise başkasına olur. Sübhanallah! Bu ne açık bir aldanmadır, ne kadar büyük bir zarardır. Dünyanın fitnesi önüne geldiği zaman müminlerin emiri Ömer b. el-Hattâb'ın, Sa'd'a yazdığı mektup aklına gelmedi mi. Sa'd bir yeri fethedince, Hz. Ömer, kendisi için korktuğu şeyden Sa'd için de korkup ona şöyle yazdı: "Derim ki: İçinde bulunduğun güzelliklerden yüz çevir ki, eski elbiseleriyle defnedilen, açlıktan karınları sırtlarına yapışan ve bundan dolayı Allah ile aralarında perde bile olmayan kişilere yetişebilesin. Dünya onları fitneye düşüremedi ve onlar da dünyaya aldanmadılar. Onlar rağbet ettikleri şeyi (âhiret yurdunu) istediler ve çok geçmeden de istediklerine nail oldular.

Eğer yaşının ilerlemesine, ilminin çok olmasına, ecelinin yakın olmasına rağmen dünya senden istediğini elde edecek olursa; yaşı genç, cahil, görüşü kıt ve aklı yetmeyen kişiyi kim kınayabilir ki? Muhakkak ki Bizler Allah'a döneceğiz.

---

[1] Mücâdele Sur. 22

[2] Mücâdele Sur. 19

Bu feryat figan kime? Kimin yanında kınanacağız? Musibetimizin sevabını Allah'tan bekleriz, üzüntümüzü ve senden gördüğümüzü ona şikâyet ederiz. Seni sınadığı şeyden bizi afiyette kılan Allah'a hamd ederiz. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun."

Ebû Hâzım; Sehl b. Sa'd es-Sâidî'den hadis nakledip ondan dinlemiştir. Ayrıca İbn Ömer ve Enes b. Mâlik'ten de nakletmiştir. Ebû Hureyre'yi gördüğü de söylenir.

Saîd b. el-Müseyyeb, Ebû Seleme b. Abdirrahmân, Urve b. ez-Zübeyr, Kâsım b. Muhammed, Muhammed b. Ka'b el-Kurazî, el-A'rec, Ebû Sâlih es-Semmân, Nu'mân b. Ebî Ayyâş, Ubeydullah b. Miksem, Saîd el-Makburî, Talha b. Ubeydillah b. Kerîz, Ba'ce b. Abdillah b. Bedr el-Cühenî, Umâra b. Amr b. Hazm, Ebû Câfer el-Kâri, Atâ b. Ebî Rebâh, Amr b. Şuayb ve Yezîd er-Rekkâşî gibi tabii şahsiyetlerden hadis aktarmıştır.

Tâbiûndan birçok kişi kendisinden hadis nakletmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: Ubeydullah b. Ömer el-Ömerî, Umâre b. Ğaziyye, Muhammed b. Aclân ve Saîd b. Ebî Hilâl. Ayrıca Mâlik, Sevrî, Hammâdların ikisi, İbn Uyeyne, Ma'mer, Süleymân b. Bilâl, Mes'ûdî, Zâide, Hârice b. Mus'ab ve kendi çocukları Abdülazîz ve Abdülcebbâr, ondan hadis nakletmişlerdir.

Takrîb 679, Takrîb 1637, Takrîb 1552, Takrîb 2349, Takrîb 583, Takrîb 3932, Takrîb 3784, Takrîb 3772, Takrîb 3998, Takrîb 4494, Takrîb 240, Takrîb 2883, Takrîb 3682-b, Takrîb 4435-s, Takrîb 185, Takrîb 2993, Takrîb 2056, Takrîb 3886, Takrîb 3108, Takrîb 3875, Takrîb 3872, Takrîb 1830, Takrîb 3765, Takrîb 3757, Takrîb 4430, Takrîb 4075, Takrîb 2900

Rabîa b. Ebî Abdirrahman

Onlardan biri de; marifet ve beyan sahibi, yakın olmanın yollarını bilen, Rabîa b. Ebî Abdirrahman Ebû Osmân.

(٤١١٤)- [٢٥٩/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثنا الْحُمَيْدِيُّ، ثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: كَانَ رَبِيعَةُ بْنُ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ يَوْمًا جَالِسًا فَغَطَّى رَأْسَهُ، ثُمَّ اضْطَجَعَ فَبَكَى، فَقِيلَ لَهُ: مَا يُبْكِيكَ؟ قَالَ: " رِيَاءٌ ظَاهِرٌ، وَشَهْوَةٌ خَفِيَّةٌ، وَالنَّاسُ عِنْدَ عُلَمَائِهِمْ كَالصِّبْيَانِ فِي حُجُورِ أُمَّهَاتِهِمْ، مَا أَمَرُوهُمْ بِهِ ائْتَمَرُوا، وَمَا نَهَوْهُمْ عَنْهُ انْتَهَوْا "

Süfyân anlatıyor: Rabîa b. Ebî Abdirrahman bir gün otururken başını kapattı ve yere uzanıp ağlamaya başladı. Kendisine: "Neden ağlıyorsun?" diye sorulunca: "Aleni bir riya ve gizli arzulardan dolayı ağlıyorum!" karşılığını verdi.

(٤١١٥)- [٢٥٩/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي بَكْرُ بْنُ مُضَرَ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلا سَأَلَ رَبِيعَةَ، فَقَالَ: يَا أَبَا عُثْمَانَ، مَا رَأْسُ الزَّهَادَةِ؟ قَالَ: " جَمْعُ الأَشْيَاءِ مِنْ حِلِّهَا، وَوَضْعُهَا فِي حَقِّهَا " ،

Umâre b. Ğaziyye bildiriyor: Adamın birinin Rabîa'ya: "Ey Ebû Osmân! Zahidliğin başı nedir?" diye sorduğunu işittim. Rabîa ise: "Her şeyi helal yoldan elde etmek ve bunları gereken yerlerde kullanmaktır" karşılığını verdi.

(٤١١٦)- [٢٥٩/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَافِعٍ الطَّحَّانُ، ثنا الْحَارِثُ بْنُ مِسْكِينٍ، ثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ أَنَسٍ: فَذَكَرَ فَضْلَ رَبِيعَةَ، قَالَ: " لَمَّا قَدِمَ رَبِيعَةُ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَبِي الْعَبَّاسِ، أَمَرَ لَهُ بِجَائِزَةٍ، فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَهَا، فَأَمَرَ لَهُ بِخَمْسَةِ آلافِ دِرْهَمٍ يَشْتَرِي بِهَا جَارِيَةً فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَهَا "

Mâlik b. Enes anlatıyor: Rabîa b. Ebî Abdirrahman, müminlerin emiri Ebu'l-Abbâs'ın yanına geldiği zaman, Ebu'l-Abbâs ona bir ödül verilmesini istedi; ancak Rabîa kabul etmedi. Ebu'l-Abbâs cariye alması için kendisine beş bin dirhem verilmesini emretti, Rabîa bunu da kabul etmedi.

(٤١١٧)- [٢٥٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمَعَافِرِيُّ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلالٍ، عَنْ رَبِيعَةَ

بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ رَجُلا قَالَ لَهُ: انْعَتْ لِي أَبَا بَكْرٍ، وَعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، فَقَالَ رَبِيعَةُ: " مَا أَدْرِي كَيْفَ أَنْعَتُهُمَا لَكَ؟ أَمَّا هُمَا فَقَدْ سَبْقَا مَنْ كَانَ مَعَهُمَا، وَأَتْعَبَا مَنْ كَانَ بَعْدَهُمَا "

Süleymân b. Bilâl'in bildirdiğine göre adamın biri Rabîa b. Ebî Abdirrahman'a: "Bana Ebû Bekr ve Ömer'in nasıl birileri olduklarını anlat!" deyince, Rabîa şöyle karşılık vermiştir: "Sana onları nasıl anlatacağım bilemiyorum. Onlar hayırda kendi zamanlarındaki kimseleri geçmişler; ancak onlardan sonra gelene (Hz. Ali'ye) tâbi olmuşlardır."

(٤١١٨)- [٢٦٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، ثَنَا مُوسَى بْنُ سَهْلٍ الْجِزْبِيُّ، ثنا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى، ثنا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، أَنَّ رَبِيعَةَ بْنَ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ: وَقَفَ عَلَى قَوْمٍ وَهُمْ يَتَذَاكَرُونَ شَأْنَ الْقَدَرِ، فَقَالَ: " لَئِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ، وَأَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ تَكُونُوا صَادِقِينَ، لَمَا فِي أَيْدِيكُمْ أَعْظَمُ مِمَّا فِي يَدَيْ رَبِّكُمْ إِنْ كَانَ الْخَيْرُ وَالشَّرُّ بِأَيْدِيكُمْ "

Enes b. İyâd bildiriyor: Rabîa b. Ebî Abdirrahmân, kaderle ilgili sohbet eden bir topluluğun yanında durdu ve: "Eğer, hayır ve şerri yapmak sizin elinizde olduğu iddianız doğruysa —ki doğru söylüyor olmamızdan Allah'a sığınırım— elinizdeki, Rabbinizin elindekinden daha büyük olduğunu iddia ediyorsunuz demektir" dedi.

(٤١١٩)- [٢٦٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا مُوسَى بْنُ سَهْلٍ، ثنا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى، ثنا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، أَنَّ غَيْلانَ: وَقَفَ عَلَى رَبِيعَةَ، فَقَالَ: يَا رَبِيعَةُ، أَنْتَ الَّذِي تَزْعُمُ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ أَنْ يُعْصَى؟ قَالَ: " وَيْلُكَ يَا غِيلانُ، أَفَأَنْتَ الَّذِي تَزْعُمُ أَنَّ اللَّهَ يُعْصَى قَسْرًا؟ "

Enes b. İyâd bildiriyor: Ğaylân, Rabîa'nın yanında durup: "Ey Rabîa! Allah'ın, Kendisine isyan edilmesini sevdiğini iddia eden sen misin?" diye sorunca, Rabîa: "Yazıklar olsun sana ey Gaylân! Allah'a zorla isyan edildiğini sen mi söylüyorsun?" karşılığını verdi.

(٤١٢٠)- [٣/٢٦٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَخْلَدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ كَمُّونَةَ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ سَعِيدِ بْنِ نِقْلاصٍ، يُحَدِّثُ قَالَ قَالَ رَبِيعَةُ: " شِبْرُ حَظْوَةٍ خَيْرٌ مِنْ بَاعِ عِلْمٍ "

Rabîa der ki: “Bir karış yakınlık, bir arşın ilimden hayırlıdır.”

(٤١٢١)- [٣/٢٦٠] حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ، ثنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، ثنَا أَبُو مُسْهِرٍ، عَنْ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ لِي رَبِيعَةُ حِينَ أَرَادَ أَنْ يَذْهَبَ إِلَى الْعِرَاقِ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، اكْتُبْ لِي مِائَةَ حَدِيثٍ مِنْ عُيونِ أَحَادِيثِكُمْ، قَالَ: قُلْتُ لَهُ: أَتُرِيدُ أَنْ تُحَدِّثَ بِهَا بِالْعِرَاقَ؟ قَالَ: " إِذَا بَلَغَكَ أَنِّي أُحَدِّثُ بِالْعِرَاقِ، فَاعْلَمْ أَنِّي مَجْنُونٌ "

Mâlik der ki: Rabîa, Irak'a gideceği sırada bana: “Ey Ebû Abdillah! En gözde hadislerinizden bana yüz hadis yaz” dedi. Ona: “Onları Irak'ta rivayet etmek mi istiyorsun?” dedim, “Irak'ta hadis naklettiğimi duyarsan bil ki delirmişim.”

(٤١٢٢)- [٣/٢٦٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، ثنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَمَةَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، ثنَا أَبُو مُسْهِرٍ، ثنَا مَالِكٌ، عَنْ رَبِيعَةَ، قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ خَلْدَةَ الزُّرَقِيّ: " إِنِّي أَرَى النَّاسَ قَدْ مَلَّكُوكَ أَمْرَ أَنْفُسِهِمْ، فَإِذَا سُئِلْتَ عَنِ الْمَسْأَلَةِ، فَاطْلُبِ الْخَلاصَ مِنْهَا لِنَفْسِكَ، ثُمَّ لِلَّذِي سَأَلَكَ "

Rabîa der ki: İbn Halde ez-Zurakî bana şöyle dedi: “İnsanların işlerini sana teslim ettiğini görüyorum. Sana bir şey sorduklarında önce kendin için, sonra soruyu soran için ondan kurtulmaya bak.”

(٤١٢٣)- [٣/٢٦١] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، ثنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، ثنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَعَلَيَّ جُبَّةٌ نَارَانْجِيَّةٌ، فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا عُثْمَانَ، لَوْ أَصْلَحْتَ مِنْ لِسَانِكَ؟ فَقَالَ: " يَا أَبَا الْحَارِثِ، لأَنْ أَلْحَنَ كَذَا وَكَذَا لَحْنَةً أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَلْبَسَ مِثْلَ جُبَّتِكَ هَذِهِ "

Leys b. Sa'd anlatıyor: Rabîa b. Ebî Abdirrahmân'ın yanındaydım, üzerimde ise portakal rengi bir cübbe vardı. Ona: “Ey Ebû Osmân! Konuşmam biraz düzeltsen?” deyince, “Ey Ebu'l-Hâris! Yanlış konuşmam benim için, senin cübben gibi bir cübbe giymekten daha sevimlidir” karşılığını verdi.

(٤١٢٤)- [٢٦١/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ النُّعْمَانِ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى زَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي الْعُمَرِ، أَنَّ أَبَاهُ، حَدَّثَهُ قَالَ حَدَّثنا ضِمَامٌ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهُ مَرَّ بِمَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، فَقَالَ: " يَا مَالِكُ، مَا أَقُولُ لَكَ نَفَاسَةً، إِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّهُ سَيَكُونُ فِي هَذِهِ الأُمَّةِ أَئِمَّةٌ فِي الدِّينِ يَضِلُّونَ وَيُضِلُّونَ، فَاتَّقِ اللَّهَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ "

Alâ b. Kesîr'in naklettiğine göre Rabîa b. Ebî Abdirrahman bir gün Mâlik b. Enes'in yanına uğradı ve şöyle dedi: “Ey Mâlik! Sana mühim bir şey söylüyorum. Duyduğuma göre bu ümmetin dini liderleri olacak. İnsanları durmadan yoldan saptıracaklar. Allah'tan kork ve onlardan olma.”

(٤١٢٥)- [٢٦١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَسَّانَ الأَزْرَقُ، ثَنَا ابْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: قَالَ رَبِيعَةُ: " أَلْفٌ عَنْ أَلْفٍ، خَيْرٌ مِنْ وَاحِدٍ عَلَى وَاحِدٍ "

Rabîa der ki: “Binden bin çıkarmak, bir üzerine bir koymaktan hayırlıdır.”

(٤١٢٦)- [٢٦١/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَخْلَدٍ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى، ثنا أَشْهَبُ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ رَبِيعَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ، يَقُولُ: " لَيْسَ الَّذِي يَقُولُ الْخَيْرَ وَيَفْعَلُهُ بِخَيْرٍ مِمَّنْ يَسْمَعُهُ وَيَتَقَبَّلُهُ حِينَ يَسْمَعُهُ "

Saîd b. Cübeyr der ki: “Hayırlı bir şeyi söyleyen ve yapan kişi, onu duyduğu zaman kabul eden kişiden daha üstün değildir.”

(٤١٢٧)- [٢٦١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثنا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، وَمَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ رَبِيعَةَ،

قَالَ: وَقَفَ عَلِيُّ بْنُ خَلْدَةَ قَاضِيًا كَانَ عَلَيْنَا، فَقَالَ: يَا رَبِيعَةُ، إِنَّ النَّاسَ قَدْ طَافُوا بِكَ، فَلْيَكُنْ هَمُّكَ إِذَا أَتَاكَ السَّائِلُ أَنْ تُخَلِّصَ نَفْسَكَ وَتُخَلِّصَهُ "

Rabîa der ki: Ali b. Halde başımıza kadı olmuştu. Dedi ki: "Ey Rabîa! İnsanlar seni çok ziyaret ediyorlar. Sana birisi gelip bir şey sorarsa, tek derdin kendini ve onu kurtarmak olsun."

(٤١٢٨)- [٢٦١/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنَا مُوسَى بْنُ هَارُونَ، ثنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، ثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ الْمَكِّيُّ، عَنْ يُونُسَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: سَأَلْتُ رَبِيعَةَ بْنَ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، مَا مُنْتَهَى الصَّبْرِ ؟ قَالَ: " أَنْ يَكُونَ يَوْمَ تُصِيبُهُ الْمُصِيبَةُ مِثْلَهُ قَبْلَ أَنْ تُصِيبَهُ "

Yûnus b. Yezîd bildiriyor: Rabîa b. Ebî Abdirrahman'a: "Sabırda hedef nedir?" diye sorduğumda: "Musibete uğradığın günün, musibete uğramadan önceki gün gibi olmasıdır" dedi.

(٤١٢٩)- [٢٦٢/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، حَدَّثَنِي رَبِيعَةُ بْنُ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: " لَقَدْ رَأَيْتُ مَشْيَخَةً بِالْمَدِينَةِ، وَإِنَّ لَهُمْ لَغَرَائِزَ، وَعَلَيْهِمُ الْمُمْصِرَ وَالْمُورِدَ، فِي أَيْدِيهِمْ مَخَاصِرُ، وَفِي أَيْدِيهِمْ آثَارُ الْحِنَّاءِ فِي هَيْئَةِ الْفِتْيَانِ، وَدِينُ أَحَدِهِمْ أَبْعَدُ مِنَ الثُّرَيَّاءِ، إِذَا أُرِيدَ عَلَى دِينِهِ "

Rabîa b. Ebî Abdirrahmân der ki: "Medine'de ihtiyarlar gördüm, her birinin özellikleri vardı. Yerli de yabancı da onlara gidiyordu. Ellerinde asaları, avuçlarında kına izleri, delikanlı gibi duruyorlar. Her birinin dini, gitmek isteyenler için yıldızlardan daha uzaktır."

Rabîa b. Ebî Abdirrahman, Enes b. Mâlik ile Sâib b. Yezîd'den hadis dinlemiş ve nakletmiştir.

Ayrıca tâbiûndan Saîd b. el-Müseyyeb, Süleymân b. Yesâr, Beşîr b. Yesâr, Kâsım b. Muhammed b. Ebî Bekr, Sâlim b. Abdillah b. Ömer, Hanzale b. Kays ez-Zürakî, Abdullah b. Dinâr, Abdülmelik b. Saîd b. Süveyd, Munbais'in mevlası Yezîd ve Abdurrahmân b. Ebî Leylâ gibi ravilerden de hadis nakletmiştir.

Tâbiûndan; Yahyâ b. Saîd el-Ensârî ve onun kardeşi Abdurabbih b. Saîd yanı sıra önemli isimlerden ve âlimlerden; Nâfi b. Ebî Nuaym, Mâlik b. Enes, Sevrî, Mis'ar, Evzaî, Kâsım b. Ma'n, Fuleyh b. Süleymân, Süleymân b. Bilâl ve başkaları kendisinden hadis nakletmişlerdir.

Takrîb 3087, Takrîb 4182, Takrîb 4183, Takrîb 1937, Takrîb 3640, Takrîb 1767, Takrîb 2131, Takrîb 1178, Takrîb 2148, Takrîb 1850, Takrîb 4001

Ubeyd b. Umeyr

Mekke halkının tabiîlerinden küçük vaiz, damarlarıyla ibadet eden, Ebû Âsım Ubeyd b. Umeyr. Allah'ın zikrine meraklı, Allah'ın nimetleriyle mutlu, Allah'ın dışındakileri zikretmekten rahatsız olan birisiydi.

Derler ki: Tasavvuf, zikri fırsat bilmek ve sırrı gizlemektir.

(٤١٤١)- [٢٦٦/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا أَبِي، ثنا [٢٦٧/٣] ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ سَابُورَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " كُنَّا نَفْخَرُ بِفَقِيهِنَا، وَنَفْخَرُ بِقَارِئِنَا، فَأَمَّا فَقِيهُنَا فَابْنُ عَبَّاسٍ، وَأَمَّا قَارِئُنَا فَعُبَيْدُ بْنُ عُمَيْرٍ "

Mücâhid der ki: "Biz hem fakihimizle, hem de Kur'ân hafızımızla övünürdük. Fakihimiz İbn Abbâs, hafızımız ise Ubeyd b. Umeyr idi."

(٤١٤٢)- [٢٦٧/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْفَضْلِ النَّيْسَابُورِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، ثنا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، ثنا الأَعْمَشُ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: " أَنَّهُ دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَعُبَيْدُ بْنُ عُمَيْرٍ يَقُصُّ، فَقَالَ لِقَائِدِهِ: اذْهَبْ بِي نَحْوَهُ، فَجَاءَ حَتَّى قَامَ عَلَى رَأْسِهِ، فَقَالَ: أَبَا عَاصِمٍ، ذَكِّرْ بِاللَّهِ وَذِكْرُ اللَّهِ: ﴿وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا﴾، وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَى، وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ "

Mücâhid'in naklettiğine göre İbn Abbâs bir gün mescide girdi. Ubeyd b. Umeyr vaaz ediyordu. İbn Abbâs yardımcısına: "Beni ona götür" dedi. Gidip başında durdu. Ebû Âsım şöyle diyordu; Allah'ı hatırlat Allah'ı hatırla: "**Kitab'da İbrâhîm'i de zikret. O, doğru söyleyen bir**

peygamberdi[1]", "Kitab'da Mûsa'yı de zikret...[2]", "Kitab'da İsmâil'i de zikret..."[3]

(٤١٤٣)- [٢٦٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، ثنا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، ثنا جَرِيرٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، قَالَ: " لَقِيَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَيْرٍ، فَقَالَ: مَا شَأْنُكَ مُصَغَّرًا، يَا أَبَا عَاصِمٍ "

Ebû Süfyân'ın naklettiğine göre Abdullah b. ez-Zübeyr, Ubeyd b. Umeyr ile karşılaşınca: "İşin mütevaziymiş, ey Ebû Âsım" dedi.

(٤١٤٤)- [٢٦٧/٣] عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سُلَيْمَانَ، ثنا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ ثَابِتٍ، قَالَ: قَالَ عُبَيْدُ بْنُ عُمَيْرٍ: «إِنْ أَعْظَمَكُمُ اللَّيْلُ أَنْ تَسَاهِرُوهُ، وَبَخِلْتُمْ بِالْمَالِ أَنْ تُنْفِقُوهُ، وَعَجَزْتُمْ عَنِ الْعَدُوِّ أَنْ تُقَاتِلُوهُ، فَعَلَيْكُمْ بِسُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَهُمَا أَحَبُّ إِلَى اللهِ تَعَالَى مِنْ جَبَلَيْ ذَهَبٍ وَفِضَّةٍ»

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Şayet geceleri uykusuz geçirmekte zorlanırsanız, infak edemeyecek derecede eliniz paranızda sıkı olursa ve düşmanla savaşamayacak kadar acze düşerseniz, Sübhânallahi ve-hamdihi'ye sarılın. Canım elinde olana yemin olsun ki bu iki sözcük, Allah'a biri altın, diğeri gümüş olan iki dağdan daha sevimlidir."

(٤١٤٥)- [٢٦٧/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا خَلَفُ بْنُ هِشَامٍ، ثنا خَالِدٌ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " كَانَ يُقَالُ إِذَا جَاءَ الشِّتَاءُ لأَهْلِ الْقُرْآنِ: قَدْ طَالَ اللَّيْلُ لِصَلاتِكُمْ، وَقَصُرَ النَّهَارُ لِصِيَامِكُمْ، إِنْ أَعْظَمَكُمْ هَذَا اللَّيْلُ أَنْ تُكَابِدُوهُ، وَبَخِلْتُمْ بِالْمَالِ أَنْ تُنْفِقُوهُ، وَجَبُنْتُمْ عَنِ الْعَدُوِّ أَنْ تُقَاتِلُوهُ، فَأَكْثِرُوا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ ﷻ "

---

[1] Meryem Sur. 19

[2] Meryem Sur. 51

[3] Meryem Sur. 54

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Eskiden kış gelince Kur'ân ehline şöyle denirdi; Geceler uzadı, bolca namaz kılarsınız, günler kısaldı rahatça oruç tutarsınız. Bu geceleri karşılamak size zor gelirse, malınızı infak etmekte cimrilik gösterirseniz ve düşmanla savaşmaktan korkarsanız Allah'ı daha çok zikredin."

(٤١٤٦)- [٢٦٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا دَاوُدُ بْنُ عَمْرٍو، ثنا عُمَيْرٌ، ثنا أَبُو حُصَيْنٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ إِذَا جَاءَ الشِّتَاءُ: يَا أَهْلَ الْقُرْآنِ، قَدْ طَالَ اللَّيْلُ لِصَلاتِكُمْ وَقَصُرَ النَّهَارُ لِصِيَامِكُمْ، وَاعْلَمُوا إِنْ أَعْيَاكُمُ اللَّيْلُ أَنْ تُكَابِدُوهُ، وَخِفْتُمُ الْعَدُوَّ أَنْ تُجَاهِدُوهُ، وَبَخِلْتُمْ بِالْمَالِ أَنْ تُنْفِقُوهُ، فَأَكْثِرُوا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ ﷾ "، كَذَا وَقَعَ فِي كِتَابِي أَبُو حُصَيْنٍ، وَصَوَابُهُ حُصَيْنٌ، عَنْ مُجَاهِدٍ، كَرِوَايَةِ خَالِدٍ

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Kış geldiğinde şöyle derlerdi; Ey Kur'ân ehli! Namaz kılasınız diye geceler uzadı, oruç tutasınız diye günler kısaldı. Şunu bilin ki; geceleri karşılamak sizi rahatsız ederse, düşmanla savaşmaktan korkarsanız ve malınızı infak etmekte cimrilik ederseniz Allah'ı çokça zikredin."

(٤١٤٧)- [٢٦٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثنا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، ثنا هَارُونُ بْنُ أَبِي إِبْرَاهِيمَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: قَالَ أَبِي عُبَيْدُ بْنُ عُمَيْرٍ: " إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَذْكُرْ شَيْئًا نَسِيَهُ، إِنْ يَكُنِ اللَّهُ نَسِيَ شَيْئًا، مَا قَالَ اللَّهُ، فَهُوَ كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى، وَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ، فَهُوَ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: فَمَا تَرَكَهُ وَلَمْ يَقُلْهُ، وَتَرَكَهُ رَسُولُ اللَّهِ فَلَمْ يَقُلْهُ، فَبِعَفْوِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ ذَرُوهُ وَلا تَبْحَثُوا عَنْهُ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Allah, unuttuğu bir şeyi zikretmez. Allah bir şeyi unutursa onu söylemez. O Allah'ın söylediği şekliyledir. Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey söylediyse, söylediği gibidir. Allah bir şeyi terk edip söylememişse, Resulullah da terk edip söylememişse bu, Allah'ın affından ve merhametindendir. Siz de onu bırakın, ardına düşmeyin."

(٤١٤٨)- [٢٦٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ ﷾ أَحَلَّ وَحَرَّمَ، فَمَا أَحَلَّ فَاسْتَحِلُّوهُ، وَمَا حَرَّمَ فَاجْتَنِبُوهُ، وَتَرَكَ بَيْنَ ذَلِكَ أَشْيَاءَ لَمْ يُحِلَّهَا وَلَمْ يُحَرِّمْهَا، فَذَلِكَ عَفْوٌ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى عَفَاهُ، ثُمَّ يَتْلُو: ﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسُؤْكُمْ﴾ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Helali de haramı da Allah koymuştur. Helal kıldığını helal kabul edin. Haram kıldığından da uzak durun. Bu ikisi arasında haram veya helal kılmadığı bazı şeyleri terk etmiştir. Bu, Allah'ın merhametindendir, onu görmezden gelmiştir." Ubeyd bunu dedikten sonra şu âyeti okudu: "**Ey iman edenler! Açıklandığı takdirde sizi üzecek şeyleri sormayın.**"[1]

(٤١٤٩)- [٢٦٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا أَبِي، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ يَعْنِي ابْنَ مَهْدِيٍّ، ثنا إِسْرَائِيلُ، عَنْ زِيَادِ بْنِ فَيَّاضٍ، حَدَّثَنِي مَنْ سَمِعَ عُبَيْدَ بْنَ عُمَيْرٍ، يَقُولُ: " آثِرُوا الْحَيَاءَ مِنَ اللَّهِ، عَلَى الْحَيَاءِ مِنَ النَّاسِ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Allah'tan utanmayı, insanlardan utanmaya tercih edin."

(٤١٥٠)- [٢٦٨/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " مِنْ صِدْقِ الإِيمَانِ، وَبِرِّهِ إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ فِي الْمَكَارِهِ، وَمِنْ صِدْقِ الإِيمَانِ، وَبِرِّهِ أَنْ يَخْلُوَ الرَّجُلُ بِالْمَرْأَةِ الْحَسْنَاءِ فَيَدَعَهَا، لا يَدَعُهَا إِلا لِلَّهِ تَعَالَى "

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Her türlü zorlukta bile abdest almak, imanın doğruluğunun ve sağlamlığının göstergesidir. Yine güzel bir kadınla baş başa kalıp sadece Allah için ondan uzak durmak da imanın doğruluğunu ve sağlamlığını gösterir."

---

[1] Mâide Sur. 101

(٤١٥١)- [٢٦٨/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْبَسِيُّ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي رَاشِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿فَإِنَّهُ كَانَ لِلأَوَّابِينَ غَفُورًا﴾، قَالَ: الأَوَّابُ الَّذِي يَتَذَكَّرُ ذُنُوبَهُ فِي الْخَلاءِ، ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ تَعَالَى لَهَا "

Ebû Râşid'in naklettiğine göre Ubeyd b. Umeyr, Allah'ın: "**Allah tövbeye yönelenleri çok bağışlayandır**"[1] âyetiyle ilgili der ki: "Tövbeye yönelen kişi, yalnız kaldığında günahlarını düşünen ve onlar için istiğfar eden kişidir."

(٤١٥٢)- [٢٦٩/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثنا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: كَانَ إِذَا دَخَلَ عُبَيْدُ بْنُ عُمَيْرٍ الْمَسْجِدَ، وَقَدْ غَابَتِ الشَّمْسُ، فَسَمِعَ النِّدَاءَ، قَالَ: " اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِنْدَ حُضُورِ إِقْبَالِ لَيْلِكَ، وَإِدْبَارِ نَهَارِكَ، وَقِيَامِ دُعَاتِكَ، وَحُضُورِ صَلاتِكَ، أَنْ تَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي، وَأَنْ تُجِيرَنِي مِنَ النَّارِ، وَإِذَا أَصْبَحَ قَالَ مِثْلَ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ الْفَجْرَ "

Ubeyd b. Umeyr'in oğlu Abdullah diyor ki; Ubeyd b. Umeyr güneş batıp da mescide girdiğinde, ezam duyar ve şöyle derdi: "Allahım! Geceni karşılarken, gündüzünü uğurlarken, sana dua edenler huzurunda divan durup namazına hazırlanırken; senden beni affetmeni, merhamet etmeni ve cehennemden muhafaza etmeni diliyorum."

Sabah olduğunda da sabah namazını kılmadan önce aynısını söylerdi.

(٤١٥٣)- [٢٦٩/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " كَانَ لِرَجُلٍ ثَلاثَةُ أَخِلاءَ بَعْضُهُمْ أَخَصُّ لَهُ مِنْ بَعْضٍ، فَنَزَلَتْ بِهِ نَازِلَةٌ، فَلَقِيَ أَخَصَّ الثَّلاثَةِ بِهِ، فَقَالَ: يَا فُلانُ، إِنَّهُ نَزَلَ بِي كَذَا وَكَذَا، وَإِنِّي أُحِبُّ أَنْ تُعِينَنِي، قَالَ: مَا أَنَا بِالَّذِي أَفْعَلُ، فَانْطَلَقَ إِلَى الَّذِي يَلِيهِ فِي الْخَاصَّةِ، فَقَالَ: يَا فُلانُ، إِنَّهُ قَدْ نَزَلَ بِي كَذَا وَكَذَا، وَأَنَا

---

[1] İsra Sur. 25

أُحِبُّ أَنْ تُعِينَنِي، قَالَ: فَأَنْطَلِقُ مَعَكَ حَتَّى تَبْلُغَ الْمَكَانَ الَّذِي تُرِيدُ، فَإِذَا بَلَغْت رَجَعْتُ وَتَرَكْتُكَ، قَالَ: فَانْطَلَقَ إِلَى أَخَصِّ الثَّلاثَةِ، فَقَالَ: يَا فُلانُ، إِنَّهُ قَدْ نزلَ بِي كَذَا وَكَذَا، فَأَنَا أُحِبُّ أَنْ تُعِينَنِي، قَالَ: أَنَا أَذْهَبُ مَعَكَ حَيْثُ ذَهَبْتَ، وَأَدْخُلُ مَعَكَ حَيْثُ دَخَلْتَ، قَالَ: فَالأَوَّلُ مَالُهُ خَلَّفَهُ فِي أَهْلِهِ، وَلَمْ يَتْبَعْهُ مِنْهُ شَيْءٌ، وَالثَّانِي أَهْلُهُ وَعَشِرَتُهُ ذَهَبُوا مَعَهُ إِلَى قَبْرِهِ، ثُمَّ رَجَعُوا وَتَرَكُوهُ، وَالثَّالِثُ هُوَ عَمَلُهُ وَهُوَ مَعَهُ حَيْثُمَا ذَهَبَ، وَيَدْخُلُ مَعَهُ حَيْثُمَا دَخَلَ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: Bir adamın üç dostu vardı ve bazıları kendisine diğerlerinden daha yakındı. Bu adamın başına bir musibet gelince en yakın dostuna gitti ve: "Ey filan! Başıma şöyle şöyle bir musibet geldi. Bana yardım etmeni istiyorum" dedi. Ancak dostu: "Bu konuda sana yardımcı olacak kişi ben değilim!" karşılığını verdi. Bunun üzerine adam diğer en yakın dostuna gitti ve: "Ey filan! Başıma şöyle şöyle bir musibet geldi. Bana yardım etmeni istiyorum" dedi. Dostu da: "Gideceğin yere kadar seninle gider, ama oraya vardığımızda seni orada bırakır geri dönerim!" karşılığını verdi. Bunun üzerine adam üçüncü dostuna gitti. Ona: "Ey filan! Başıma şöyle şöyle bir musibet geldi. Bana yardım etmeni istiyorum" deyince, dostu: "Seninle gittiğin yere gider, girdiğin yere de girerim" karşılığını verdi."

Ubeyd şöyle devam eder: "Adamın ilk dostu malıdır. Malını ailesine bırakmış ve ölürken ondan yanında hiçbir şey götürememiştir. İkinci dostu ise ailesi ve çevresidir. Mezarına kadar giderler, ancak onu orada bırakıp geri dönerler. Üçüncü dostu ise amelidir. Zira kendisinin gittiği yere ameli de gider, girdiği yere ameli de girer."

(٤١٥٤)- [٢٦٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا أَبِي، ثنا وَكِيعٌ، ثنا الأَعْمَشُ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ، وَيُلْهِمْهُ فِيهِ رُشْدَهُ "، وَكَذَا رَوَاهُ وَكِيعٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، مَرْفُوعًا مِثْلَهُ

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Allah kim için hayır dilerse, din konusunda onu anlayışlı kılar ve doğruyu bulması için ona ilham verir."

Hadisi Vekî', İbn Mes'ûd'dan Hz. Peygamber'in sözü olarak nakletmiştir.

(٤١٥٥)- [٢٦٩/٣] حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " مَا الْمُجْتَهِدُ فِيكُمْ إِلا كَاللاعِبِ فِيمَنْ مَضَى "

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Sizin müctehidiniz, eskilerin oyun oynayanı gibidir."

(٤١٥٦)- [٢٦٩/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِسْحَاقَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ " إِنَّ الدُّنْيَا هَيِّنَةٌ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى أَنْ يُعْطِيَهَا مَنْ يُحِبُّ وَمَنْ لا يُحِبُّ، وَلا يُعْطِي الإِيمَانَ إِلا مَنْ يُحِبُّ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Dünya, Allah'ın katında pek değersizdir. Bu nedenle onu isteyene de, istemeyene de verir. Ancak imanı sadece isteyene verir."

(٤١٥٧)- [٢٦٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ هِشَامٍ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، جَارُنَا حَدَّثَنِي مَعْمَرٌ، وَسُلَيْمَانُ، قَالا: ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بِشْرٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُعْطِي الدُّنْيَا مَنْ يُحِبُّ وَمَنْ لا يُحِبُّ، وَلا يُعْطِي الإِيمَانَ إِلا مَنْ يُحِبُّ، فَإِذَا أَحَبَّ اللَّهُ ﷻ عَبْدًا أَعْطَاهُ الإِيمَانَ "، وَهَذَا أَيْضًا رُوِيَ مَرْفُوعًا، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Allah dünyayı, sevdiğine de verir sevmediğine de verir. Ama imanı ancak sevdiği kişiye verir. Allah bir kulu severse ona imanı verir."

Bu hadis de Abdullah b. Mes'ûd tarikiyle Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) onun sözü olarak nakledilmiştir.

(٤١٥٨)- [٢٧٠/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفِرْيَابِيُّ، ثنا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " يُحْشَرُ النَّاسُ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا، فَيَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَلَا أَرَى خَلِيلِي عُرْيَانًا، فَيُكْسَى إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ ثَوْبًا أَبْيَضَ، فَهُوَ أَوَّلُ مَنْ يُكْسَى "

Ubeyd b. Umeyr der ki: İnsanlar mahşerde yalınayak, çıplak ve sünnetsiz haşrolurlar. Allah: "Halil'imi çıplak görüyorum" der. Hz. İbrahîm'e beyaz bir elbise giydirilir. İlk elbise giydirilen odur.

(٤١٥٩)- [٢٧٠/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرٍو هُوَ ابْنُ دِينَارٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " يُؤْتَى بِالرَّجُلِ الْعَظِيمِ الطَّوِيلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُوضَعُ فِي الْمِيزَانِ، فَلا يَزِنُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿فَلا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا﴾ "، كَذَا رَوَاهُ عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، وَهُوَ صَحِيحٌ ثَابِتٌ مُتَّصِلٌ مِنْ حَدِيثِ الْمُغِيرَةِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

Ubeyd b. Umeyr der ki: "İri ve uzun boylu bir adam kıyamet gününde getirilir ve Mizan'a konur. Allah katında sivrisinek kanadı kadar ağırlığı olmaz." Bunu dedikten sonra: **"Kıyamet günü onlara değer vermeyeceğiz"**[1] âyetini okudu.

Bu hadis, "Muğîre b. Abdirrahman—Ebu'z-Zinâd—A'rec—Ebû Hureyre" kanalıyla sahih ve muttasıl olarak gelmiştir.

(٤١٦٠)- [٢٧٠/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا جَعْفَرٌ الْفِرْيَابِيُّ، ثنا أَبُو كُرَيْبٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ يَعْنِي ابْنَ الْمُبَارَكِ، ثنا اللَّيْثُ يَعْنِي ابْنَ سَعْدٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ: فِي الْعُتُلِّ، قَالَ: " وَهُوَ الْقَوِيُّ الشَّدِيدُ، الأَكُولُ، الشَّرُوبُ، يُوضَعُ فِي الْمِيزَانِ فَلا يَزِنُ شُعَيْرَةً، يَدْفَعُ الْمَلَكُ مِنْ أُولَئِكَ سَبْعِينَ أَلْفًا دَفْعَةً وَاحِدَةً فِي النَّارِ "

---

[1] Kehf Sur. 105

Ebu'z-Zübeyr, Ubeyd b. Umeyr'in "*utull*" (kaba saba) kelimesi hakkında şöyle dediğini nakleder: "Bu güçlü kuvvetli, çok yiyip çok içen kişidir. Mizan'a konduğunda kıl kadar ağırlığı olmaz. Melek bu tiplerden yetmiş bin kişiyi bir defada cehenneme atar."

(٤١٦١)- [٢٧٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا بَهْزُ بْنُ أَسَدٍ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، ثنا ثَابِتٌ، قَالَ: كَانَ عُبَيْدُ بْنُ عُمَيْرٍ، يَقُولُ فِي قَصَصِهِ عَنِ الصِّرَاطِ: " إِنَّهُ جِسْرٌ مَجْسُورٌ، أَعْلاهُ مَدْحَضَةٌ مَزَلَّةٌ، فَمَضَى الأَوَّلُ فَنَجَا، وَالآخَرُ نَاجٍ وَمَصْرُوعٌ، وَالْمَلائِكَةُ عَلَيْهِمُ السَّلامُ عَلَى مَتْنِهِ، يَقُولُونَ: اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ "

Sâbit'in naklettiğine göre Ubeyd b. Umeyr, Sırat'ı anlatırken şöyle derdi: "Kurulmuş köprüdür, üstü kaygandır, kimi geçer kurtulur, kimi geçerken düşer ama kurtulur. Melekler üzerinde: «Allahım! Muhafaza et, koru!« derler."

(٤١٦٢)- [٢٧١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا أَبِي، ثنا وَكِيعٌ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " لا يَزَالُ اللَّهُ تَعَالَى فِي حَاجَةِ الْعَبْدِ مَا كَانَ لِلْعَبْدِ إِلَيْهِ حَاجَةٌ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Kul muhtaç olduğunu arz ettiği müddetçe, Allah kulun ihtiyacım karşılar."

(٤١٦٣)- [٢٧١/٣] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَيُّوبَ الْفِرْيَابِيُّ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ صَالِحٍ، ثنا الْحُسَيْنُ الْجُعْفِيُّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ " يُجْعَلُ لِلْقَبْرِ لِسَانٌ يَنْطِقُ بِهِ، فَيَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ، كَيْفَ نَسِيتَنِي، أَمَا عَلِمْتَ أَنِّي بَيْتُ الأَكَلَةِ، وَبَيْتُ الدُّودِ، وَبَيْتُ الْوَحْشَةِ، وَبَيْتُ الْوَحْدَةِ "

Abdullah b. Ubeyd b Umeyr, babasının şöyle dediğini nakleder: "Kabre konuşması için bir dil verilir ve kabir: «Ey Âdemoğlu! Beni nasıl unuttun? Benim her şeyi öğüttüğümü, kurtların, ıssızlığın ve yalnızlığın mekânı olduğumu bilmiyor musun?» der."

(٤١٦٤)- [٢٧١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثنا أَبِي، ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ، ثنا الأَسْوَدُ، عَنْ أَبِي نَوْفَلٍ، قَالَ: قَالَ عُبَيْدُ بْنُ عُمَيْرٍ: " لَوْ كُنْتُ آيِسًا مِنْ لِقَاءِ مَنْ مَضَى مِنْ أَهْلِي إلا لَقِيتُ بَعْدَ، قَدْ مِتُّ كَمَدًا "

Ubeyd b. Umeyr der ki: “Eğer ailemden göçüp gidenleri görmekten ümidimi kesmiş olsaydım da sonra görseydim, üzüntümden ölürdüm.”

(٤١٦٥)- [٢٧١/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " إِنَّكُمْ مَكْتُوبُونَ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَسْمَائِكُمْ، وَيُرْوَى مَكْتُوبُونَ، وَسِيمَاكُمْ، وَحُلاكُمْ، وَمَجَالِسُكُمْ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: “Kıyamet günü Allah katında isimlerinizle kayıtlısınız. Bir rivayete göre de simalarınızla, özellikleriniz ve oturduğunuz meclislerinizle kayıtlısınız.”

(٤١٦٦)- [٢٧١/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " إِنَّ أَهْلَ الْقُبُورِ لَيَتَلَقَّوْنَ الْمَيِّتَ كَمَا يُتَلَقَّى الرَّاكِبُ، يُسَاَلُونَهُ، فَإِذَا سَأَلُوهُ مَا فَعَلَ فُلانٌ؟ مِمَّنْ قَدْ مَاتَ، فَيَقُولُ: أَلَمْ يَأْتِكُمْ؟ فَيَقُولُونَ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، ذُهِبَ بِهِ إِلَى أُمِّهِ الْهَاوِيَةِ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: Kabir ehli yeni ölen kişiyi, yoldan gelen atlının karşılandığı gibi karşılarlar. Ona soru sorarlar, “Falan ne yaptı?” diye ölmüş birini sorduklarında: “Yanınıza gelmedi mi?” diye sorar. Onlar da “İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciûn, herhalde cehennem ahalisinin yanma götürüldü” derler.

(٤١٦٧)- [٢٧١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا جَعْفَرٌ الْفِرْيَابِيُّ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا سُفْيَانُ بْنُ عَمْرٍو، سَمِعَ عُبَيْدَ بْنَ عُمَيْرٍ، يَقُولُ: " إِنَّ أَهْلَ الْقُبُورِ يَتَوَكَّفُونَ الأَخْبَارَ، فَإِذَا جَاءَهُمُ الْمَيِّتُ، يَقُولُونَ: مَا فَعَلَ فُلانٌ؟ فَيَقُولُونَ: صَالِحٌ، فَيَقُولُونَ:

مَا فَعَلَ فُلانٌ؟ فَيَقُولُ: أَوَلَمْ يَأْتِكُمْ؟ فَيَقُولُونَ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، سُلِكَ بِهِ غَيْرُ سَبِيلِنَا "

Ubeyd b. Umeyr der ki: Kabir ehli haberleri gözlerler. Birisi ölüp yanlarına geldiğinde ona: "Falan ne yaptı?" diye sorarlar. Adam: "Yanınıza gelmedi mi?" deyince, "İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciûn, herhalde başka bir yere götürüldü" derler.

(٤١٦٨)- [٢٧١/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " يَجِيءُ فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ تَقْطُرُ سُيوفُهُمْ وَرِمَاحُهُمْ دَمًا، فَيُقَالُ لَهُمُ: انْتَظِرُوا تُحَاسَبُوا، فَيَقُولُونَ: هَلْ آتَيْتُمُونَا مِنْ دُنْيَا فَتُحَاسِبُونَا بِهَا؟ قَالَ: فَيَنْظُرُ فَلا يُوجَدُ لَهُمْ إِلا كُورُهُمُ الَّتِي هَاجَرُوا عَلَيْهَا، يَعْنِي كُورَهُمُ: الْكَارَةُ الَّتِي يَحْمِلُونَ فِيهَا زَادَهُمْ وَمَتَاعَهُمْ، فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا أَحَقُّ مَنْ أَوْفَى وَعْدَهُمْ، ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلامٍ، قَالَ: فَيَدْخُلُونَ قَبْلَ النَّاسِ بِخَمْسِ مِائَةِ عَامٍ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: (Kıyamet günü) Muhacirlerin fakirleri gelir, kılıçlarından ve mızraklarından kan damlamaktadır. Onlara "Bekleyin! Hesaba çekileceksiniz" denilir. Onlar: "Bize, hesabını soracağınız bir dünya mı verdiniz?" diye cevap verdiklerinde bakılır, üzerinde hicret sırasında taşıdıkları azık bezi, yani azıklarını ve eşyalarını taşıdıkları bohça dışında hiçbir şey bulunmaz. Allah şöyle buyurur: "Sözlerini yerine getirenlerin hakkını en güzel şekilde vermek benim işimdir. Hadi cennete selametle girin." Bunun üzerine onlar cennete, insanlardan beş yüz sene önce girerler.

(٤١٦٩)- [٢٧٢/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعَ عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ، عُبَيْدَ بْنَ عُمَيْرٍ، يَقُولُ: " تَسْبِيحَةٌ بِحَمْدِ اللَّهِ فِي صَحِيفَةِ مُؤْمِنٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَسِيرَ مَعَهُ الْجِبَالُ ذَهَبًا "

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Allah'ı hamdiyle bir defa tesbih etmek, kıyamet günü amel defterinde kişi için, dağların altına dönüşüp de yanında yürümesinden daha hayırlıdır."

(٤١٧٠)- [٢٧٢/٣] أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، فِي كِتَابِهِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنَا مُحَاضِرٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ بْنُ الْحَجَّاجِ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " لا تَزَالُ الْمَلائِكَةُ تُصَلِّي عَلَى الْعَبْدِ مَا دَامَ أَثَرُ السُّجُودِ فِي وَجْهِهِ "، قَالَ مُحَاضِرٌ: لَمْ أَكْتُبْ عَنْ شُعْبَةَ غَيْرَهُ

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Secde izi alnında olduğu müddetçe melekler kul için dua etmeye devam ederler."

(٤١٧١)- [٢٧٢/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِمْرَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي رَاشِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ " فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ، قَالَ: مِنْ شَأْنِهِ يَصْحَبُ مُسَافِرًا، وَيَشْفِي مَرِيضًا، وَيَفُكُّ عَانِيًا "، وَزَادَ أَبُو مُعَاوِيَةَ: وَيُجِيبُ دَاعِيًا، وَيُعْطِي سَائِلا "

Farklı senedlerle Ebû Râşid ve Mücâhid'in naklettiklerine göre: Ubeyd b. Umeyr, Allah'ın **"O her an yeni bir tasarruftadır"**[1] âyetiyle ilgili der ki: Bir yolcuyu teselli etmek, bir hastayı iyileştirmek, bir esiri kurtarmak onun anlık tasarruflarındandır."

Ebû Muâviye rivayetinde "Dua edenin duasını kabul eder, isteyene istediğini verir" ibaresi geçmiştir.

(٤١٧٢)- [٢٧٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، وَعَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، قَالا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، سَمِعَ عَمْرَو بْنَ دِينَارٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، يَقُولُ: " الإِيمَانُ هَيُوبٌ "

---

[1] Rahman Sur. 29

Ubeyd b. Umeyr der ki: “İman heybetlidir.”

(٤١٧٣)- [٢٧٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدِ بْنِ الْيَشْكُرِيِّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْعُكْلِيُّ، عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ هُبَيْرَةَ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " لَيْسَ الإِيمَانُ بِالتَّمَنِّي، وَلَكِنَّ الإِيمَانَ قَوْلٌ وَعَمَلٌ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: “İman temenniden ibaret değildir; aksine iman, söz ve davranıştır.”

(٤١٧٤)- [٢٧٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " كَانَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلامُ يَلْبَسُ الشَّعْرَ، وَيَأْكُلُ الشَّجَرَ، وَيَبِيتُ حَيْثُ أَمْسَى، لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ يَمُوتُ، وَلا بَيْتٌ يُخَرَّبُ وَلا يُخَبِّئُ شَيْئًا لِغَدٍ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: “Hz. İsa kıl kumaştan elbise giyer, gece olduğu yerde yatardı. Ölecek çocuğu, harab olacak evi yoktu. Yarın için bir şey saklamazdı.”

(٤١٧٥)- [٢٧٣/٣] حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، ثنا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَاعِدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ زُنْبُورٍ، ثَنَا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " كَانَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلامُ يَلْبَسُ الشَّعْرَ، وَيَأْكُلُ الشَّجَرَ، وَيَبِيتُ حَيْثُ آوَاهُ اللَّيْلُ، وَلَا يَرْفَعُ غَدَاءً لِعَشَاءٍ وَلَا عَشَاءً لِغَدَاءٍ، وَيَقُولُ: مَعَ كُلِّ يَوْمٍ رِزْقُهُ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: “Hz. İsa kıl kumaştan elbise giyer, ağaçtan yer ve gece olduğu yerde geceyi geçirirdi. Akşam yemeği için öğle yemeğinden, akşam yemeğinden öbür gün için yemek saklamazdı, «Her gün rızkıyla gelir» derdi.”

(٤١٧٦)- [٢٧٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْحَرْبِيُّ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ مُوسَى الأَزْرَقُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ الطَّائِفِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " الدُّنْيَا أَمَدٌ، وَالآخِرَةُ أَبَدٌ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: “Dünyanın nihayeti varken, âhiret sonsuzdur.”

(٤١٧٧)- [٢٧٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، عَنْ مَنْ سَمِعَ عُبَيْدَ بْنَ عُمَيْرٍ، يَقُولُ: " قَالَ آدَمُ عَلَيْهِ السَّلامُ: يَا رَبِّ، أَرَأَيْتَ مَا ابْتَلَيْتَنِي، بِهِ شَيْءٌ ابْتَدَعْتُهُ مِنْ قِبَلِ نَفْسِي، أَوْ مِنْ شَيْءٍ قَدَّرْتَهُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ تَخْلُقَنِي؟ قَالَ: لا، بَلْ قَدَّرْتُهُ عَلَيْكَ قَبْلَ أَنْ أَخْلُقَكَ، فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ﴾ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: Hz. Âdem: "Ey Rabbim! Bu benim başıma musallat ettiğin bela, benim kendi kendime icad ettiğim bir şey mi, yoksa beni yaratmadan önce takdir ettiğin bir şey mi?" diye sorunca, Allah: "Hayır, seni yaratmadan önce takdir ettim" buyurdu.

İşte **"Âdem, Rabbinden bir takım kelimeler aldı (onlarla tövbe etti...)"**[1] âyetinde bahsedilen budur.

(٤١٧٨)- [٢٧٣/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " إِنَّكُمْ مَجْمُوعُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، فَيُنْفِذُكُمُ الْبَصَرُ، وَيَسْمَعُكُمُ الدَّاعِي، فَتَزْفِرُ جَهَنَّمُ زَفْرَةً لا يَبْقَى مَلَكٌ مُقَرَّبٌ، وَلا نَبِيٌّ مُرْسَلٌ إِلا وَقَعَ، أَوْ خَرَّ لِرُكْبَتَيْهِ، تُرْعِدُ فَرَائِصُهُ، قَالَ: فَحَسِبْتُهُ يَقُولُ: رَبِّ نَفْسِي نَفْسِي، وَيُضْرَبُ بِالصِّرَاطِ عَلَى جَهَنَّمَ كَحَدِّ السَّيْفِ دَحْضٌ مَزَلَّةٌ، فِي جَانِبَيْهِ مَلائِكَةٌ مَعَهُمْ خَطَاطِيفُ كَشَوْكِ السَّعْدَانِ، فَيَمْضُونَ كَالْبَرْقِ، وَكَالطَّيْرِ، وَكَالرِّيحِ، وَكَأَجَاوِيدِ الْخَيْلِ، وَالْمَلائِكَةُ يَقُولُونَ: رَبِّ سَلِّمْ سَلِّمْ، فَنَاجٍ سَالِمٌ، وَمَخْدُوشٌ نَاجٍ، وَمُكَرْدَسٌ فِي النَّارِ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: Hepiniz kıyamet günü bir alanda toplanacaksınız. Gözleriniz görür, seslendiğiniz sizi duyar. Cehennem gürültüyle öyle bir parlar ki; ne kadar mukarreb melek ve gönderilmiş peygamber varsa korkudan dizlerinin bağı çözülür, düşer ve diz çökerler. Kişi "Rabbim! Ben ne olacağım, ben ne olacağım!?" der. Cehennem üzerine Sırat kurulur, kılıcın ağzı gibidir, üstü ıslak ve kaygandır. İki kenarında melekler vardır, çakırdikeni gibi pençeleri vardır. İnsanlar yıldırım gibi, kuş gibi, rüzgâr gibi, asil atlar gibi geçerken, melekler: "Rabbimiz, muhafaza et, muhafaza et!" derler. Kimisi sağ salim kurtulur, kimi yara bere içinde geçer, kimisi de elleri kolları bağlı cehenneme düşer."

---

[1] Bakara Sur. 37

(٤١٧٩)- [٢٧٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرٌ الْفِرْيَابِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " إِنَّ أَدْنَى أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا، الَّذِي نَعْلاهُ مِنْ نَارٍ يَخْرُجُ أَحْشَاءُ جَنْبَيْهِ مِنْ رِجْلَيْهِ، أَشْفَارُهُ وَأَضْرَاسُهُ جَمْرٌ، وَدِمَاغِهِ يَغْلِي، وَإِنَّ أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً الَّذِي دَارُهُ مِنْ لُؤْلُؤَةٍ وَاحِدَةٍ أَبْوَابُهَا وَغُرَفُهَا مِنْ لُؤْلُؤَةٍ وَاحِدَةٍ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Cehennem halkı içinde en hafif azab görenler; ateşten ayakkabılar giyer, bağırsakları yandan çıkıp ayaklarına kadar sarkar, dudakları ve dişleri köz gibidir ve beyinleri kaynar. Cennet ehlinin en düşük mertebesinde olanlar ise; evleri tek parça bir mücevherden, her bir kapısı ve odası tek taş mücevherden yapılmıştır."

(٤١٨٠)- [٢٧٤/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ التِّرْمِذِيُّ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ سُفْيَانِ بْنِ عَامِرٍ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ بْنِ أُمَيَّةَ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ الْقَارِئَ إِذَا كَانَ لَبَّاسًا، رَكَّابًا، وَلاجًا خَرَّاجًا "

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Allah, giyinmeyi, binek hayvanına binmeyi ve her yere girip çıkmayı çok seven âlimden hoşlanmaz."

(٤١٨١)- [٢٧٤/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، وَحَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ رَوْحٍ، قَالا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعْتُ حُمَيْدَ بْنَ قَيْسٍ الأَعْرَجَ، يُحَدِّثُ عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " لا يَأْمَنُ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلامُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يَقُولُ: رَبِّ ذَنْبِي ذَنْبِي، فَيُقَالَ لَهُ ادْنُهُ، ثَلاثَ مَرَّاتٍ، حَتَّى يَبْلُغَ مَكَانًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِهِ، فَكَأَنَّهُ يَأْمَنُ فِيهِ، فَذَلِكَ قَوْلُهُ ﷾: ﴿وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَى وَحُسْنَ مَآبٍ﴾ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: Hz. Dâvûd kıyamet gününde emin olamaz ve : "Rabbim, günahım ne olacak?" deyince, üç defa "Yaklaş!" denir. Allah'ın kendisinden haberdar olacağı bir mekâna gelince rahat eder.

İşte "**Şüphesiz onun katımızda bir yakınlığı ve dönüp geleceği güzel bir yeri vardır**"[1] ayetinde bahsedilen budur."

(٤١٨٢)- [٢٧٤/٣] حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الأَعْلَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " كَانَ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلامُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَبْكِيَ تَبْكِي الْحِدَأُ لِفَرَقِهِ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: "Hz. Dâvûd ağlamak istediğinde kartal ondan ayrı düştüğü için ağlardı."

Takrîb 4434-d

(٤١٨٤)- [٢٧٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ سُفْيَانَ ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْجَهْمِ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي رَاشِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: " كَانَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلامُ يُضِيفُ النَّاسَ، فَخَرَجَ يَوْمًا يَلْتَمِسُ إِنْسَانًا يُضَيِّفُهُ، فَلَمْ يَجِدْ أَحَدًا فَرَجَعَ إِلَى دَارِهِ فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلا قَائِمًا، فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، مَنْ أَدْخَلَكَ دَارِي بِغَيْرِ إِذْنِي؟ قَالَ: دَخَلْتُهَا بِإِذْنِ رَبِّهَا، قَالَ: وَمَنْ أَنْتَ؟ قَالَ: أَنَا مَلَكُ الْمَوْتِ، أَرْسَلَنِي رَبِّي إِلَى عَبْدٍ مِنْ عِبَادِهِ، أُبَشِّرُهُ بِأَنَّ اللَّهَ قَدِ اتَّخَذَهُ خَلِيلا، قَالَ: وَمَنْ هُوَ فَوَاللَّهِ لَئِنْ أَخْبَرْتَنِي بِهِ، ثُمَّ كَانَ بِأَقْصَى الْبِلادِ لآتِيَنَّهُ، ثُمَّ لا أَبْرَحُ لَهُ خَادِمًا حَتَّى يُفَرِّقَ بَيْنَنَا الْمَوْتُ، قَالَ: ذَاكَ الْعَبْدُ أَنْتَ هُوَ؟ قَالَ: أَنَا، قَالَ: نَعَمْ أَنْتَ، قَالَ: فَبِمَ اتَّخَذَنِي رَبِّي خَلِيلا، قَالَ: إِنَّكَ تُعْطِي النَّاسَ وَلا تَسْأَلُهُمْ "

Ubeyd b. Umeyr der ki: Hz. İbrahîm insanlara ikramda bulunurdu. Bir gün ikramda bulunacak birini aramaya çıktı. Hiç kimseyi bulamadı, evine döndüğünde birinin onu evde beklediğini gördü. Ona: "Ey Allah'ın kulu! Seni benden izinsiz kim evime soktu?" dedi. Adam: "Sahibinin izniyle girdim" diye cevap verdi. İbrahîm: "Sen kimsin?" diye sorunca "Ben ölüm meleğiyim. Rabbim beni, kullarından birine, Allah'ın kendisini Halil (dost) edindiğini müjdelemek için gönderdi" dedi. İbrahîm "O kim ki acaba? Kim olduğunu bana söylersen, dünyanın öbür ucunda da olsa bulurum, sonra ölüm bizi ayırıncaya kadar onun hizmetçisi olurum" dedi. Melek "O sensin" deyince, İbrahîm "Ben miyim?" dedi. Melek "Evet sensin" deyince, İbrahîm "Rabbim neden beni halîl edindi?" diye sordu. Melek şöyle cevap verdi: "Sen insanlara veriyor ve karşılık istemiyorsun."

---

[1] Sâd Sur. 40

(٤١٨٥)- [٢٧٥/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ الْهَيْثَمِ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَرْبِيُّ، حَدَّثَنَا عَفَّانَ، حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، حَدَّثنَا غَيْلانُ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ: " أَنَّهُ كَانَ إِذَا آخَى فِي اللَّهِ أَحَدًا أَخَذَهُ بِيَدِهِ وَاسْتَقْبَلَ بِهِ الْكَعْبَةَ، وَقَالَ: " اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا شُهَدَاءَ بِمَا جَاءَ بِهِ مُحَمَّدٌ ﷺ وَاجْعَلْ مُحَمَّدًا ﷺ عَلَيْنَا شَهِيدًا بِالإِيمَانِ، وَقَدْ سَبَقَتْ لَنَا مِنْكَ الْحُسْنَى غَيْرَ مُتَطَاوَلٍ عَلَيْنَا فِي الأَمْوَالِ، وَلا قَاسِيَةٍ قُلُوبُنَا، وَلا قَائِلِينَ مَا لَيْسَ لَنَا بِحَقٍّ وَلا سَائِلِينَ مَا لَيْسَ لَنَا بِهِ عِلَمَ "

Ğaylân'ın naklettiğine göre Ubeyd b. Umeyr, biriyle Allah için arkadaş olunca elinden tutup Kâbe'ye götürür ve şöyle derdi: "Allahım! Bizi Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) getirdiğine şahid olanlardan yaz. Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) de bizim iman ettiğimize şahid kıl. Daha önce de senden bize iyilikler nasib oldu. Ne aşırı derecede mal mülk verdin, ne kalplerimiz katı, ne hakkımız olmayanı söyleriz. Hakkında bilgimiz olmayan şeyleri de isteyecek değiliz."

Ubeyd b. Umeyr, sahabeden bir çok kimseden hadis nakletmiştir. Onlardan bazıları; Ubey b. Ka'b, Ebû Zer, Ebû Hureyre, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Abbâs, Abdullah b. Amr b. el-Âs, Ebû Umeyr b. Katâde ve Hz. Âişe.

Tâbiûndan ise Mücâhid, Atâ, Ebu'z-Zübeyr, Vehb b. Keysân, Ebû Hâzım ve Ebû Süfyân gibi bir çok kişi kendisinden hadis nakletti.

Takrîb 1323, Takrîb 1029, Takrîb 2185, Takrîb 131, Takrîb 3079, Takrîb 376, Takrîb 146, Takrîb 1090

Mücâhid b. Cebr

Onlardan biri de; âlim ve bilge, hayal ve sabır sahibi, Ebu'l-Haccâc Mücâhid b. Cebr. Tevil ve tefsir sahibi, güzel sözler ve nasihat ehli.

Derler ki: Tasavvuf, zirveleri tanıtmak ve hükümleri tahkim etmektir.

(٤١٩٥)- [٢٧٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ، قَالَ: " كُنْتُ إِذَا رَأَيْتُ مُجَاهِدًا ظَنَنْتُ أَنَّهُ خربنده قَدْ ضَلَّ حِمَارُهُ فَهُوَ مُهْتَمٌّ "

Abdullah b. Numeyr der ki: “Mücâhid'i ne zaman görsem, eşeğini kaybeden eşek sahibi gibi dertli olurdu.”

(٤١٩٦)- [٢٧٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو الرَّبِيعِ، ثَنَا مُسْلِمٌ أَبُو عَبْدِ اللهِ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: «مَنْ أَعَزَّ نَفْسَهُ أَذَلَّ دِينَهُ، وَمَنْ أَذَلَّ نَفْسَهُ أَعَزَّ دِينَهُ» .

Mücâhid der ki: “Kendini saygın/değerli bir kişi olarak gören dinini küçük düşürmüş, kendini küçük gören ise dinini değerli kılmış olur.”

(٤١٩٧)- [٢٧٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شِيرَوَيْهِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهَوَيْهِ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ الْحَرَّانِيُّ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُحَارِبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ أَبَانَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " عَرَضْتُ الْقُرْآنَ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ ثَلاثَ عَرَضَاتٍ، أَقِفُهُ عَلَى كُلِّ آيَةٍ أَسْأَلُهُ فِيمَا نَزَلَتْ وَكَيْفَ كَانَتْ؟ "

4Mücâhid der ki: “Kur'ân'ı İbn Abbâs'a üç defa arz edip okudum. Her âyette durup âyetin ne için nazil olduğunu ve nasıl olduğunu soruyordum.”

(٤١٩٨)- [٢٨٠/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الْحَنْظَلِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنِي الْفَضْلُ بْنُ مَيْمُونٍ أَبُو اللَّيْثِ، قَالَ: سَمِعْتُ مُجَاهِدًا، يَقُولُ: " عَرَضْتُ الْقُرْآنَ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ ثَلاثِينَ عَرْضَةً "

Mücâhid der ki: “Kur'ân'ı, İbn Abbâs'a otuz defa arz edip okudum.”

(٤١٩٩)- [٢٨٠/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدَانَ، حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ عُمَرَ: " يَا أَبَا الْقَارِي، كَمْ لَبِثَ نُوحٌ فِي قَوْمِهِ؟ قُلْتُ: أَلْفَ سَنَةٍ إِلا خَمْسِينَ عَامًا، قَالَ: فَإِنَّ النَّاسَ لَمْ يَزْدَادُوا فِي أَعْمَارِهِمْ وَأَجْسَادِهِمْ وَأَحْلامِهِمْ إِلا نَقْصًا "

Mücâhid der ki: İbn Ömer bana “Ey ilmin babası! Hz. Nûh halkıyla birlikte kaç yıl yaşadı?” diye sordu, ben: “Bin yıldan elli yıl eksik” diye cevap verdim. Bunun üzerine şöyle dedi: “İnsanların ömürleri, vücut yapıları ve düşleri zaman geçtikçe azalmaktadır.”

(٤٢٠٠)- [٢٨٠/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " ذَهَبَتِ الْعُلَمَاءُ فَمَا بَقِيَ إِلا الْمُتَعَلِّمُونَ، وَمَا الْمُجْتَهِدُ فِيكُمْ إِلا كَاللاعِبِ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ "

Mücâhid der ki: “Âlimler göçüp gitti, sadece öğrenmeye çalışanlar kaldı. Sizin müctehidiniz, sizden öncekilere göre oyun oynayanlardan farksızdır.”

(٤٢٠١)- [٢٨٠/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " إِنَّ الْمُسْلِمَ لَوْ لَمْ يُصِبْ مِنْ أَخِيهِ إِلا أَنَّ حَيَاءَهُ مِنْهُ يَمْنَعُهُ مِنَ الْمَعَاصِي لَكَفَاهُ "

Mücâhid der ki: “Müslüman kişi, bir kardeşinden sadece kendisini günahlardan alıkoyacak bir utanma duygusu edinebilse onun için yeterli olurdu.”

(٤٢٠٢)- [٢٨٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ، قَالَ: كَانَ مُجَاهِدٌ يَقُولُ: " الْفَقِيهُ مَنْ يَخَافُ اللَّهَ ﷾ "

Mücâhid şöyle derdi: “Fakih, Allah'tan korkan kişidir.”

(٤٢٠٣)- [٣/٢٨٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا لَيْثٌ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَقْبَلَ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى بِقَلْبِهِ أَقْبَلَ اللَّهُ ﷾ بِقُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ إِلَيْهِ "

Mücâhid der ki: “Eğer kul tüm kalbiyle Allah'a yönelirse, Allah müminlerin kalbini ona yönlendirir.”

Mücâhid'in Tefsirle İlgili Rivayetleri

(٤٢٠٤)- [٣/٢٨٠] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلا﴾، قَالَ: أَخْلِصْ لَهُ إِخْلاصًا " [٣/٢٨١]

Mansûr, Mücâhid'in, Allah'ın **“Ve bütün benliğinle O'na yönel”**[1] âyetiyle ilgili: “O'na içtenlikle, ihlâsla yönel” dediğini nakleder.

(٤٢٠٥)- [٣/٢٨١] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ﴾، قَالَ: وَعَمَلَكَ فَأَصْلِحْ "

Mansûr'un naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **“Ve elbiselerini temizle”**[2] âyetiyle ilgili: “Amellerini düzelt” dedi.

(٤٢٠٦)- [٣/٢٨١] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَبْسِيُّ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ﴾، قَالَ: لَيْسَ بِعَرَضِ الدُّنْيَا "

Leys'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **“Allah'tan O'nun lütfunu isteyin”**[1] âyetiyle ilgili: “Dünyevi isteklerle değil” dedi.

---

[1] Müzzemmil Sur. 8

[2] Müddessir Sur. 4

(٤٢٠٧)- [٢٨١/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَدْرٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ مُدْرِكٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ﴾، قَالَ: هُمُ الَّذِينَ يَجِيئُونَ بِالْقُرْآنِ، ويَقُولُونَ: هَذَا الَّذِي أَعْطَيْتُمُونَا قَدِ اتَّبَعْنَا مَا فِيهِ "

Mansûr'un naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın: "**Doğruyu getiren ve onu tasdik eden...**"[2] âyetiyle ilgili şöyle dedi: "Bunlar Kur'ân'ı getirenler ve «Bize verdiğiniz budur, biz de onun içindekilere tâbi olduk» diyenlerdir."

(٤٢٠٨)- [٢٨١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ﴾، قَالَ: هُمُ الَّذِينَ يَجِيئُونَ بِالْقُرْآنِ قَدِ اتَّبَعُوهُ "، أَوْ قَالَ: قَدِ اتَّبَعُوا مَا فِيهِ

Mansûr'un naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın: "**Doğruyu getiren ve onu tasdik eden...**"[3] âyetiyle ilgili şöyle dedi: "Onlar (içindekilere) tâbi oldukları Kur'ân'la gelenlerdir."

(٤٢٠٩)- [٢٨١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَيْسَرَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي حُرَّةَ، قَالَ: سَمِعْتُ وَالِدِي يَزِيدُ، يُحَدِّثُ عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " إِنَّ الْقُرْآنَ يَقُولُ: إِنِّي مَعَكَ مَا اتَّبَعْتَنِي، فَإِذَا لَمْ تَتَّبِعْنِي اتَّبَعْتُكَ "

Mücâhid der ki: "Kur'ân der ki; Bana tâbi olduğun müddetçe seninle beraberim, sen bana tâbi olmazsan ben sana tâbi olurum."

(٤٢١٠)- [٢٨١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا شِبْلٌ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿وَلا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا﴾، قَالَ: خُذْ مِنْ دُنْيَاكَ لآخِرَتِكَ، أَنْ تَعْمَلَ فِيهَا بِطَاعَتِهِ "

---

[1] Nisa Sur. 32

[2] Zümer Sur. 33

[3] Zümer Sur. 33

İbn Ebî Necih'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Dünyadan da nasibini unutma"**[1] âyetiyle ilgili şöyle dedi: "Dünyandan, O'na itaat ederek âhiretin için alabildiğini al."

(٤٢١١)- [٢٨١/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا شِبْلٌ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾ ، قَالَ: عَنْ كُلِّ شَيْءٍ مِنْ لَذَّةِ الدُّنْيَا "

İbn Ebî Necih'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"O gün nimetlerden muhakkak hesaba çekileceksiniz"**[2] âyetiyle ilgili: "Bütün dünya zevklerinden" dedi.

(٤٢١٢)- [٢٨١/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ، وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، قَالا: عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ﴾، قَالَ: لِلَّذِي يَذْكُرُ اللَّهَ ﷻ عِنْدَ الْمَعَاصِي " [٢٨٢/٣]

Mansûr'un naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Rabbinin huzuruna çıkmaktan korkan için iki cennet vardır"**[3] âyetiyle ilgili şöyle dedi: "Günahlarla yüzleştiğinde (onları yapmayıp) Allah'ı zikreden içindir."

(٤٢١٣)- [٢٨٢/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا مُجَاهِدُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ الْحِمَّانِيُّ، عَنِ الأَعْمَشِ، وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَنْدَلٍ، حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، قَالا: عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ﴾، قَالَ: الْخُشُوعُ فِي الصَّلاةِ "

---

[1] Kasas Sur. 77

[2] Tekâsür Sur. 8

[3] Rahmân Sur. 46

Mansûr'un naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Onların alâmetleri yüzlerinde..."**[1] âyetiyle ilgili: "Namazda huşûdur" dedi.

(٤٢١٤)- [٢٨٢/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾، قَالَ: الْقُنُوتُ: الرُّكُوعُ، وَالْخُشُوعُ، وَغَضُّ الْبَصَرِ، وَخَفْضُ الْجَنَاحِ مِنْ رَهْبَةِ اللَّهِ تَعَالَى، قَالَ: وَكَانَتِ الْعُلَمَاءُ إِذَا قَامَ أَحَدُهُمْ إِلَى الصَّلاةِ هَابَ الرَّحْمَنَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى أَنْ يَشُدَّ نَظَرَهُ، أَوْ يَلْتَفِتَ، أَوْ يُقَلِّبَ الْحَصَى، أَوْ يَعْبَثَ بِشَيْءٍ، أَوْ يُحَدِّثَ نَفْسَهُ بِشَيْءٍ مِنَ الدُّنْيَا إِلا نَاسِيًا مَا دَامَ فِي الصَّلاةِ "

Leys'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Allah'a saygı ve bağlılık içinde namaza durun"**[2] âyetiyle ilgili şöyle dedi: "Kunut; rükû ve huşûdur, gözü sakınmaktır, Allah korkusuyla kanatları düşürmektir. Âlimler namaza durduklarında, Rahman'dan korkar; namaz boyunca dalgınlıkla yapılanlar hariç gözlerini dikmekten, sağa sola bakmaktan, ayaklarıyla çakılları karıştırmaktan, bir şeyle oynamaktan veya dünyevi bir şeyi kendi kendine konuşmaktan sakınırlardı."

(٤٢١٥)- [٢٨٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو مَعْمَرٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، حَدَّثَنِي عُقْبَةُ بْنُ إِسْحَاقَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ خَيْرًا، حَدَّثَنَا لَيْثٌ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " كُنْتُ إِذَا رَأَيْتُ الْعَرَبَ اسْتَجْفَيْتُهَا، وَإِنْ فَتَّشْتُهَا وَجَدْتُهَا مِنْ وَرَاءِ دِينِهَا، وَإِذَا دَخَلُوا فِي الصَّلاةِ فَكَأَنَّهَا أَجْسَادٌ لَيْسَ فِيهَا أَرْوَاحٌ "

Mücâhid der ki: "Eskiden Bedevileri gördüğümde boş sanırdım, araştırdığımda dinlerine bağlı olduklarını gördüm. Namaza durduklarında cansız bedenler gibi dururlardı."

(٤٢١٦)- [٢٨٢/٣] حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ النَّجِيرَمِيُّ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْمُثَنَّى، ثَنَا مُوسَى بْنُ مَسْعُودٍ، ثَنَا شِبْلٌ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: ﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ

---

[1] Fetih Sur. 29

[2] Bakara Sur. 238

أَضَاعُوا الصَّلَاةَ﴾ قَالَ: عِنْدَ قِيَامِ السَّاعَةِ، وَذَهَابِ صَالِحِي أُمَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ ﴿وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ﴾ قَالَ: «يَنْزُوا بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ زُنَاةٌ فِي الْأَزِقَّةِ»

İbn Ebî Necih'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın “**Onlardan sonra namazı zayi eden bir nesil geldi**”[1] âyetiyle ilgili: “Kıyametin kopması ve Muhammed ümmetinin salihlerinin yok olmasıdır” dedi. “**Şehvetlere tâbi oldular**”[2] bölümüyle ilgili de: “Birbirlerine sarkıntılık edip, sokaklarda zina ederler” dedi.

(٤٢١٧)- [٢٨٢/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ، قَالَ: سَمِعْتُ مُجَاهِدًا، يَقُولُ: " الْقَلْبُ بِمَنْزِلَةِ الْكَفِّ، فَإِذَا أَذْنَبَ الرَّجُلُ ذَنْبًا، انْقَبَضَ أُصْبُعٌ حَتَّى تَنْقَبِضَ أَصَابِعُهُ كُلُّهَا أُصْبُعًا أُصْبُعًا، قَالَ: ثُمَّ يُطْبَعُ عَلَيْهِ، فَكَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ ذَلِكَ الرَّانَ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ " '

Mücâhid der ki: “İnsan yüreği, el gibidir. Kişi her bir günah işlemesi ile bir parmağı kapanır. Bu şekilde her günahla parmaklar bir bir kapanır ve sonunda kişinin yüreğine mühür basılır. Öncekiler: **«Hayır! Aksine onların kazandığı günahlar kalplerinin üzerine pas olmuştur»**[3] âyetindeki “*Râne*” lafzım bu şekilde anlamışlardır.”

(٤٢١٨)- [٢٨٢/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، وَحَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيُّ، قَالا: عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿بَلَى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ﴾، قَالَ: الذُّنُوبُ تُحِيطُ

---

[1] Meryem Sur. 59

[2] Meryem Sur. 59

[3] Mutaffifîn Sur. 14

بِالْقُلُوبِ، كُلَّمَا عَمِلَ ذَنْبًا ارْتَفَعَتْ حَتَّى تَغْشَى الْقَلْبَ، وَحَتَّى يَكُونَ هَكَذَا، ثُمَّ قَبَضَ يَدَهُ، ثُمَّ قَالَ: هُوَ الرَّانُ "

Mücâhid: **"Hayır öyle değil; kötülük işleyip suçu kendisini kuşatmış olan kimseler; cehennemlikler işte onlardır. Onlar orada temellidirler"**[1] (âyetiyle ilgili olarak der ki: "Burada kasıt günahların kalbi kuşatmasıdır. Kişi işlediği her bir günahla bu kuşatma daha da artar ve sonunda kalbi çepeçevre sarar." Sonra Mücahid elini kapatarak: "Sonunda kalp, günahlar tarafından bu şekilde ele geçirilmiş olur ki günahların kalbi örtmesi de budur" dedi.

(٤٢١٩)- [٢٨٣/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ الْفِرْيَابِيِّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿يُنَبَّأُ الإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ﴾، قَالَ: بِأَوَّلِ عَمَلِهِ وَآخِرِهِ "

Mansûr'un naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"O gün insana önceden yaptığı da haber verilir, sonradan yaptıkları da..."**[2] âyetiyle ilgili der ki: "İlk amelleri de sonradan yaptıkları da..."

(٤٢٢٠)- [٢٨٣/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿فَإِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْ وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ﴾، قَالَ: إِذَا فَرَغْتَ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا فَقُمْتَ إِلَى الصَّلاةِ، فَاجْعَلْ رَغْبَتَكَ إِلَيْهِ وَنِيَّتَكَ لَهُ "

Mansûr'un naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Bir işini bitirince diğerine koyul. Ancak Rabbine yönel ve yalvar"**[3] âyetiyle ilgili: "Dünya işini bitirip namaza kalktığında, rağbetini ve niyetini Allah'a yönelt" dedi.

---

[1] akara Sur. 81

[2] Kıyâmet Sur. 13

[3] İnşirah Sur. 7-8

(٤٢٢١)- [٢٨٣/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً﴾ قَالَ: النَّفْسُ الَّتِي أَيْقَنَتْ أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ رَبُّهَا، وَضَرَبَتْ جَأْشًا لأَمْرِهِ وَأَطَاعَتْهُ "

Mansûr'un naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Ey huzur içinde olan nefis! Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön"**[1] âyetiyle ilgili diyor ki: "Bu Allah'ın, kendisinin ilahı olduğuna kalpten inanan ve yüreğini emrine ve ibadetine veren nefistir."

(٤٢٢٢)- [٢٨٣/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " مَا مِنْ مَيِّتٍ يَمُوتُ إِلا عُرِضَ عَلَيْهِ أَهْلُ مَجْلِسِهِ إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الذِّكْرِ، فَمِنْ أَهْلِ الذِّكْرِ، وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ اللَّهْوِ، فَمِنْ أَهْلِ اللَّهْوِ " .

Mücâhid der ki: "Kişi canını teslim ederken hayatta iken beraber olduğu arkadaşları kendisine sunulur. Şayet zikir ehlinden biri ise zikir ehli olanların arasına katılır. Şayet eğlence ehlinden ise eğlence ehli olanların arasına katılır."

(٤٢٢٣)- [٢٨٣/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " لا يَكُونُ الرَّجُلُ مِنَ الذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا حَتَّى يَذْكُرَ اللَّهَ قَائِمًا، وَقَاعِدًا، وَمُضْطَجِعًا"

Mücâhid der ki: "Bir kişi, ayakta, otururken ve uzanmışken Allah'ın adını zikretmedikçe, Allah'ı çok zikredenlerden sayılmaz."

(٤٢٢٤)- [٢٨٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَحْيَى بْنِ عَيَّاشٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " لابْنِ آدَمَ جُلَسَاءُ مِنَ الْمَلائِكَةِ، فَإِذَا ذَكَرَ الرَّجُلُ

---

[1] Fecr Sur. 20

الْمُسْلِمُ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ بِخَيْرٍ، قَالَتِ الْمَلائِكَةُ: وَلَكَ مِثْلُهُ، وَإِذَا ذَكَرَهُ بِسُوءٍ، قَالَتِ الْمَلائِكَةُ: يَا ابْنَ آدَمَ، الْمَسْتُورَ عَوْرَتُهُ أَرْبِعْ عَلَى نَفْسِكَ، وَاحْمَدِ اللَّهَ الَّذِي سَتَرَ عَلَيْكَ "

Mücâhid der ki: Âdemoğlunun meleklerden arkadaşları vardır. Müslüman bir adam Müslüman kardeşini hayırla yâd edince, melekler: "Sana da aynısından olsun" derler. Kötülükle adını andığında ise, melekler şöyle der: "Ey ayıbı örtülmüş Âdemoğlu! Sakin ol ve senin ayıplarını gizleyen Allah'a şükret."

(٤٢٢٥)- [٢٨٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ، عَنْ زُبَيْدٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " قَالَ إِبْلِيسُ: إِنْ يُعْجِزْنِي ابْنُ آدَمَ، فَلَنْ يُعْجِزَنِي مِنْ ثَلاثِ خِصَالٍ: أَخْذُ مَالٍ بِغَيْرِ حَقِّهِ، وَإِضَاعَةُ إِنْفَاقِهِ فِي غَيْرِ حَقِّهِ، وَمَنْعِهِ عَنْ حَقِّهِ "

Mücâhid der ki: İblis: "Âdemoğlu bana zorluk çıkartsa bile üç konuda zorluk çıkartmaz: Hakkı olmayan parayı alması, onu hakkı olmayan yerlere dağıtıp harcaması ve hak edilen yere gitmesine mani olması" dedi.

(٤٢٢٦)- [٢٨٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ، عَنْ زُبَيْدٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " لَمْ يَرَ إِبْلِيسُ ابْنَ آدَمَ سَاجِدًا قَطُّ إِلَّا الْتَطَمَ وَدَعَا بِالْوَيْلِ، ثُمَّ يَقُولُ: أُمِرَ هَذَا بِالسُّجُودِ فَسَجَدَ فَلَهُ الْجَنَّةُ، وَأُمِرْتُ بِالسُّجُودِ فَلَمْ أَسْجُدْ فَلِيَ النَّارُ "

Mücâhid der ki: İblis ne zaman Âdemoğlunu secdede görse saçlarını yolup beddua eder ve şöyle der: "Bu adam secde etmekle emrolundu, secde etti cennet onundur. Ben de secdeyle emrolundum, ben secde etmedim ve benim yerim cehennemdir."

(٤٢٢٧)- [٢٨٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنِي مُسْلِمٌ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " مَنْ لَمْ يَسْتَحِ مِنَ الْحَلالِ، خَفَّتْ مَئُونَتُهُ وَأَرَاحَ نَفْسَهُ "

Mücâhid der ki: "Kim helalden utanmazsa, geçimi hafifler ve kendini huzura kavuşturur."

(٤٢٢٨)- [٢٨٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثنا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، حَدَّثَنَا قُطْبَةُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " مَا مِنْ يَوْمٍ يَمْضِي مِنَ الدُّنْيَا، إلا قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَخْرَجَنِي مِنَ الدُّنْيَا، فَلا أَعُودُ إِلَيْهَا أَبَدًا "

Mücâhid der ki: Hayatta geçen her gün muhakkak şöyle derdi: "Beni dünyadan uzaklaştıran Allah'a hamdolsun. Bir daha asla ona dönmem."

(٤٢٢٩)- [٢٨٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدَانَ، حَدَّثنا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ، وَحَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، قَالا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ﴾، قَالَ: هُوَ أَنْ يُعَاقِبَهُ بِذَنْبِهِ "

Hakem'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Kendisini sıkıntıya sokmayacağımızı sanmıştı"**[1] âyetiyle ilgili der ki: "Hatasından dolayı Allah'ın onu hesaba çekmesidir."

(٤٢٣٠)- [٢٨٤/٣] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " لَمْ أَكُنْ أُحْسِنُ مَا الزُّخْرُفُ حَتَّى سَمِعْتُهَا فِي قِرَاءَةِ عُبَيْدِ اللَّهِ بَيْتًا مِنْ ذَهَبٍ "

Mücâhid der ki: "Ubeydullah'ın kıraatinde, altından yapılmış bir ev şeklinde işitinceye kadar ziynetin ne olduğunu bilmezdim."

(٤٢٣١)- [٢٨٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدَانَ، حَدَّثنا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ، وَحَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، قَالا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " الرَّعْدُ مَلَكٌ يَزْجُرُ السَّحَابَ بِصَوْتِهِ "

---

[1] Enbiya Sur. 87

Mücâhid der ki: “Yıldırım, bulutları gürültüsüyle korkutup uzaklaştıran bir melektir.”

(٤٢٣٢)- [٢٨٥/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَطِيَّةَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لِيُصْلِحُ بِصَلاحِ الْعَبْدِ وَلَدَهُ، وَوَلَدَ وَلَدِهِ "

Mücâhid der ki: “Kişi, salih biri olduğunda Allah onun çocuklarını da, torunlarını da salih kimselerden kılar.”

(٤٢٣٣)- [٢٨٥/٣] قَالَ مُجَاهِدٌ: " بَلَغَنِي أَنَّ عِيسَى بْنَ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلامُ، كَانَ يَقُولُ: طُوبَى لِلْمُؤْمِنِ ثُمَّ طُوبَى لَهُ، كَيْفَ يَخْلُفُهُ اللَّهُ تَعَالَى فِيمَنْ تَرَكَ بِخَيْرٍ "

Mücâhid diyor ki; Duyduğuma göre; Meryem oğlu İsa şöyle derdi: Ne mutlu mümine, ne mutlu. Allah ona geride bıraktığı hayırlı evlatları, nasıl da nasip eder?”

(٤٢٣٤)- [٢٨٥/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا مُحْرِزُ بْنُ عَوْنٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَنْدَلٍ، قَالا: حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ عُبَيْدٍ الْمُكْتِبِ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الأَسْبَابُ﴾، قَالَ: الأَوْصَالُ الَّتِي كَانَتْ بَيْنَهُمْ فِي الدُّنْيَا "

Ubeyd el-Muktib'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın “**Aralarındaki bütün bağlar koparılmıştır**”[1] âyetiyle ilgili der ki: “Dünyada aralarında bulunan bağlantılar.”

(٤٢٣٥)- [٢٨٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّا، حَدَّثَنَا لُوَيْنٌ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿لا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلًّا وَلا ذِمَّةً﴾، قَالَ: الإِلُّ: اللَّهُ ﷾ "

---

[1] Bakara Sur. 166

İbn Ebî Necîh'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Bir mümin hakkında ne bir yemin gözetirler, ne de bir anlaşma"** [1](âyetiyle ilgili: Âyetteki "anlaşma manasındaki "*ill*" Allah'tır" dedi.

(٤٢٣٦)- [٢٨٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ قَحْطَبَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، حَدَّثَنَا حَكَّامٌ، عَنْ عَنْبَسَةَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿بَقِيَّتُ اللَّهِ خَيْرٌ لَكُمْ﴾، قَالَ: طَاعَةُ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى "

Leys'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Allah'ın bıraktığı sizin için daha hayırlıdır"**[2] âyetiyle ilgili: "Burada bırakılan Allah'a ibadettir" dedi.

(٤٢٣٧)- [٢٨٥/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَطِيَّةَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لِيُصْلِحُ بِصَلاحِ الْعَبْدِ وَلَدَهُ، وَوَلَدَ وَلَدِهِ "

Mücâhid der ki: "Kişi, salih biri olduğunda Allah onun çocuklarını da, torunlarını da salih kimselerden kılar."

(٤٢٣٨)- [٢٨٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " رُبَّمَا أَخَذَ لِي ابْنُ عُمَرَ بِالرِّكَابِ، وَرُبَّمَا أَدْخَلَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَصَابِعَهُ فِي إِبْطَيَّ "

Mücâhid der ki: "Kaç defa İbn Ömer beni (bineğine) bindirmiş, kaç defa İbn Abbâs parmaklarıyla koltuk altımdan gıdıklamıştır."

(٤٢٣٩)- [٢٨٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي عَبَّاسٌ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " صَحِبْتُ ابْنَ عُمَرَ، وَإِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَخْدُمَهُ، فَكَانَ هُوَ يَخْدُمُنِي "

---

[1] evbe Sur. 10

[2] Hûd Sur. 86

Mücâhid der ki: "İbn Ömer'e arkadaşlık ettim. Ben ona hizmet etmek istedim, ama o bana hizmet etti."

(٤٢٤٠)- [٢٨٦/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، عَنْ أَبِي حَصِينٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: مَرَرْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ عَلَى خَرِبَةٍ، فَقَالَ: يَا مُجَاهِدُ، نَادِ: يَا خَرِبَةُ، مَا فَعَلَ أَهْلُكِ؟ أَيْنَ أَهْلُكِ؟ قَالَ: فَنَادَيْتُ، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: " ذَهَبُوا وَبَقِيَتْ أَعْمَالُهُمْ "

Mücâhid der ki: İbn Ömer'le dolaşırken bir harabeye geldik. Bana: "Mücâhid! «Ey harabe! Halkın nerede, neler yaptılar?» diye seslen" dedi. Seslendim. İbn Ömer: "Onlar gitti, amelleri kaldı" dedi.

(٤٢٤١)- [٢٨٦/٣] حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ﴾، قَالَ: الْغِنَاءُ "

Hakem'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"İnsanlardan bazıları, sözün eğlence kısmını satın alırlar"**[1] âyetiyle ilgili: "Burada kasdedilen şarkı söylemektir" dedi.

(٤٢٤٢)- [٢٨٦/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " كَانَ يُقَالُ: إِنَّ الصَّبْرَ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الأُولَى "

Mücâhid der ki: Eskiden: "Mühim olan ilk darbe anında sabretmektir" derlerdi.

(٤٢٤٣)- [٢٨٦/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ خَلِيفَةَ، عَنْ هِلالِ بْنِ خَبَّابٍ، قَالَ: " زَامَلْتُ مُجَاهِدًا

---

[1] Lokman Sur. 6

إِلَى مَكَّةَ، فَكَانَ إِذَا مَرَّ عَلَى الْقُبُورِ، قَالَ: " السَّلامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الدِّيَارِ الْمُؤْمِنِينَ مِنْكُمْ وَالْمُسْلِمِينَ، يَرْحَمُ اللَّهُ الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ، وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لاحِقُونَ "

Hilâl b. Habbâb der ki: Mücâhid'le Mekke'ye kadar yolculuk ettim. Ne zaman bir mezarlığın yanından geçse şöyle derdi: "Selam size ey bu toprakların sakini müminler ve müslümanlar! Allah önden gidenlerinize rahmet etsin, inşallah bizler de size kavuşacağız."

(٤٢٤٤)- [٢٨٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا الثَّوْرِيُّ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: «جُعِلَتِ الْأَرْضُ لِمَلَكِ الْمَوْتِ مِثْلَ الطَّسْتِ، يَتَنَاوَلُ مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ، وَجُعِلَتْ لَهُ أَعْوَانٌ يَتَوَفَّوْنَ الْأَنْفُسَ , ثُمَّ يَقْبِضُهَا مِنْهُمْ»

Mücâhid der ki: Yeryüzü ölüm meleğine bir tepsi gibi takdim edilmiştir. İstediğini istediği gibi alır. Kendisine yardımcılar verilmiş, bunlar insanların ruhlarını kabz ederler. Sonra kendisi ruhları onlardan teslim alır."

(٤٢٤٥)- [٢٨٦/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، أَوْ غَيْرِهِ قَالَ: " لَمَّا أُهْبِطَ آدَمُ إِلَى الأَرْضِ، قَالَ لَهُ رَبُّهُ ﷾: ابْنِ لِلْخَرَابِ وَلِدْ لِلْفَنَاءِ "

Mücâhid der ki: Hz. Âdem yeryüzüne indirilince Allah ona: "İnşa et harâb olsun, çocuk yap turâb (toprak) olsun" dedi.

(٤٢٤٦)- [٢٨٦/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى " ﴿وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ﴾، قَالَ: يَلْعَنُهُمْ دَوَابُّ الأَرْضِ وَمَا شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى: الْحَيَّاتُ، وَالْعَقَارِبُ، قَالَ: يَقُولُونَ: نُمْنَعُ الْقَطْرَ بِذُنُوبِهِمْ "

Mansûr'un naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Lanet ediciler de onlara lanet ederler"**[1] âyetiyle ilgili der ki: "Yeryüzünde bulunan bütün canlılar; yılanlar, akrepler ve Allah'ın dilediği her şey onlar lanet edip: «Onlar yüzünden yağmurdan mahrum kalıyoruz» derler."

(٤٢٤٧)- [٢٨٧/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ جَرِيرٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿إِنَّ الإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ﴾، قَالَ: لَكَفُورٌ "

Mansûr'un naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Şüphesiz insan Rabbine karşı nankördür"**[2] âyetiyle ilgili der ki: "İnkâr edicidir."

(٤٢٤٨)- [٢٨٧/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ الْبُخَارِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْبَزَّازِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مِسْعَرٍ، قَالَ مُجَاهِدٍ، وَحَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْعَبَّاسِ الْعَدَوِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ الْكِسَائِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " إِنَّ هَذَا الْعِلْمَ لا يَتَعَلَّمُهُ مُسْتَحٍ وَلا مُتَكَبِّرٌ "

Mücâhid der ki: "Bu ilmi utangaç olan da, kibirli olan da öğrenemez."

(٤٢٤٩)- [٢٨٧/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ بْنِ أَيُّوبَ، ثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَبُو الأَسْبَاطِ، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي حَمَّادٍ الْمُقْرِئُ الأَسَدِيُّ، عَنْ قَيْسٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ﴾ قَالَ: اسْمُ كَاتِبِ السَّيِّئَاتِ قَعِيدٌ "

Mansûr'un naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Sağda ve solda otururlar"**[3] âyetiyle ilgili der ki: "Kaîd kötülükleri yazan meleğin adıdır."

---

[1] Bakara Sur. 159

[2] Âdiyât Sur. 6

[3] Kâf Sur. 17

(٤٢٥٠)- [٢٨٧/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ أَبِي عُمَرَ الضَّرِيرُ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ وَرْقَاءَ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ﴾، قَالَ: قَضَيْتُ مَا أَنَا قَاضٍ "

İbn Ebî Necîh'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Benim katımda söz değiştirilmez..."**[1] âyetiyle ilgili der ki: "Ben kararımı verdim."

(٤٢٥١)- [٢٨٧/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا حَفْصٌ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا﴾، قَالَ: لَيْسَ بِإِنْسٍ وَلا جَانٍّ، وَهُوَ خَلْقٌ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ ﷻ "

Leys'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Ve kadının ailesinden birisi şahitlik etti"**[2] âyetiyle ilgili: "Bu kişi insan veya cinlerden değildi. Allah'ın yarattığı başka bir türdü" dedi.

(٤٢٥٢)- [٢٨٧/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ﴾، قَالَ: لَهَبٌ مُنْقَطِعٌ مِنَ النَّارِ "

Mansûr'un naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Üzerinize yalın bir alev gönderilir..."**[3] âyetiyle ilgili: "Ateşten koparılmış alev parçasıdır" dedi.

(٤٢٥٣)- [٢٨٧/٣] حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ النَّجِيرَمِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ مُوسَى بْنُ مَسْعُودٍ، حَدَّثَنَا شِبْلُ بْنُ عَبَّادٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا﴾، قَالَ: تَزَيُّنُ الْبَاطِلِ بِالأَلْسِنَةِ "

İbn Ebî Necîh'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Bunlar aldatmak için birbirlerine yıldızlı laflar fısıldarlar..."**[1] âyetiyle ilgili: "Dilleriyle batılı güzel gösterirler" dedi.

---

[1] Kâf Sur. 29

[2] Yûsuf Sur. 26

[3] Rahmân Sur. 35

(٤٢٥٤)- [٢٨٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " يُؤْتَى بِثَلاثَةِ نَفَرٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: بِالْغَنِيِّ، وَبِالْمَرِيضِ، وَالْعَبْدِ، فَيَقُولُ لِلْغَنِيِّ: مَا مَنَعَكَ عَنْ عِبَادَتِي؟ فَيَقُولُ: أَكْثَرْتَ لِي مِنَ الْمَالِ، فَطَغَيْتُ، فَيُؤْتَى بِسُلَيْمَانَ بْنَ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلامُ فِي مُلْكِهِ، فَيُقَالُ لَهُ: أَنْتَ كُنْتَ أَشَدَّ شُغْلا أَمْ هَذَا؟ قَالَ: بَلْ هَذَا، قَالَ: فَإِنَّ هَذَا لَمْ يَمْنَعْهُ شُغْلَهُ عَنْ عِبَادَتِي، قَالَ: فَيُؤْتَى بِالْمَرِيضِ، فَيَقُولُ: مَا مَنَعَكَ عَنْ عِبَادَتِي؟ قَالَ: يَا رَبُّ أُشْغِلْتُ عَلَى جَسَدِي، قَالَ: فَيُؤْتَى بِأَيُّوبَ عَلَيْهِ السَّلامُ فِي ضُرِّهِ، فَيَقُولُ لَهُ: أَنْتَ كُنْتَ أَشَدَّ ضُرًّا أَمْ هَذَا؟ قَالَ: فَيَقُولُ: لا، بَلْ هَذَا، قَالَ: فَإِنَّ هَذَا لَمْ يَمْنَعْهُ ذَلِكَ أَنْ عَبْدنيَ، قَالَ: ثُمَّ يُؤْتَى بِالْمَمْلُوكِ، فَيُقَالُ لَهُ: مَا مَنَعَكَ عَنْ عِبَادَتِي؟ فَيَقُولُ: جَعَلْتَ عَلَيَّ أَرْبَابًا يَمْلِكُونَنِي، قَالَ: فَيُؤْتَى بِيُوسُفَ الصِّدِّيقِ عَلَيْهِ السَّلامُ فِي عُبُودِيَّتِهِ، فَيُقَالُ: أَنْتَ أَشَدُّ عُبُودِيَّةً أَمْ هَذَا؟ قَالَ: لا، بَلْ هَذَا، قَالَ: فَإِنَّ هَذَا لَمْ يَشْغَلْهُ شَيْءٌ عَنْ عِبَادَتِي "

Mücâhid der ki: Kıyamet gününde zengin, hasta ve köle huzura çıkarılır. Allah, zengin olana: “Bana ibadet etmene engel olan şey nedir?” diye sorduğunda, zengin: “Bana öyle çok mal verdin ki sapıttım” karşılığını verir. Bunun üzerine Süleymân b. Dâvud tüm mülküyle getirilir ve zengine: “Mal konusunda sen mi yoksa bu mu (Hz. Süleymân) daha çok çalışmıştır?” diye sorulur. Zengin: “O daha fazla çalışmış” karşılığını verince, ona: “Ama bu çalışması bana ibadet etmesine engel olmamıştır!” denilir. Sonra hasta getirilip: “Bana ibadet etmene engel olan şey nedir?” diye sorulur. Hasta: “Hasta olan bedenimle uğraşıp durdum” deyince, Hz. Eyyûb çektiği tüm sıkıntılarla birlikte getirilir. Hasta adama: “Hastalıktan yana sen mi daha çok çektin yoksa bu mu?” diye sorulunca hasta adam: “O benden daha fazla sıkıntı çekmiştir” karşılığını verir. Allah da: “Ama tüm sıkıntıları bana ibadet etmesine engel olmamıştır” buyurur. Sonra köle olan kişi getirilir ve ona: “Bana ibadet etmene engel olan şey nedir?” diye sorar. Köle: “Bana hâkim olan efendiler kıldın” karşılığını verince, Hz. Yûsuf yaptığı ibadetler ile

---

[1] En'âm Sur. 112

birlikte getirilir ve köleye: “Köle olarak sen mi, yoksa bu mu daha fazla sıkıntı çekmiştir?” diye sorulur. Köle: “Tabi ki köle olarak o benden daha fazla sıkıntı çekmiştir” dediği zaman, Allah: “Ama bütün çektikleri bana ibadet etmesine engel olmamıştır!” buyurur.

(٤٢٥٥)- [٢٨٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَنْدَهْ، قَالَ: ذَكَرَ مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْقُدُّوسِ، عَنِ الأَعْمَشِ، قَالَ: كَانَ مُجَاهِدٌ لا يَسْمَعُ بِأُعْجُوبَةٍ إِلا ذَهَبَ يَنْظُرُ إِلَيْهَا، قَالَ " وَذَهَبَ إِلَى حَضْرَمَوْتَ إِلَى بِئْرِ بَرَهُوتَ، قَالَ: وَذَهَبَ إِلَى بَابِلَ، قَالَ: وَعَلَيْهَا وَالٍ صَدِيقٌ لِمُجَاهِدٍ، قَالَ: فَقَالَ مُجَاهِدٌ: " تَعْرِضُ عَلَيَّ هَارُوتَ وَمَارُوتَ، قَالَ: فَدَعَا رَجُلا مِنَ السَّحَرَةِ، فَقَالَ: اذْهَبْ بِهَذَا وَاعْرِضْ عَلَيْهِ هَارُوتَ وَمَارُوتَ، فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: بِشَرْطِ أَنْ لا يَدْعُوَ اللَّهَ عِنْدَهُمَا، قَالَ مُجَاهِدٌ: فَذَهَبَ بِي إِلَى قَلْعَةٍ فَقَلَعَ مِنْهَا حَجَرًا، قَالَ: ثُمَّ قَالَ: خُذْ بِرِجْلِي فَهَوَى بِي حَتَّى انْتَهَى إِلَيْهِمَا، فَإِذَا هُمَا مُتَعَلِّقَيْنِ مُنَكَّسَيْنِ كَالْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ، فَلَمَّا رَأَيْتُهُمَا، قُلْتُ: سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِكُمَا فَاضْطَرَبَا، قَالَ: فَكَأَنَّ جِبَالَ الدُّنْيَا قَدْ تَدَكْدَكَتْ، قَالَ: فَغُشِيَ عَلَيَّ وَعَلَى الْيَهُودِيِّ، قَالَ: ثُمَّ أَفَاقَ الْيَهُودِيُّ قَبْلِي، فَقَالَ: قُمْ قَدْ أَهْلَكْتَ نَفْسَكَ وَأَهْلَكْتَنِي "

A'meş bildiriyor: Mücâhid ne zaman tuhaf bir olay işitse görmek için olayın gerçekleştiği yere giderdi. Bu tür şeyler içinde daha önce Hadramût ile Bi'r Berhût'a gitmişti. Yine bir defasında Bâbil'e gitmişti. Oradan arkadaşı da olan bir vali vardı. Mücâhid valiye: “Hârut ile Mârut'u gösterebiliyor muşsunuz, öyle mi?” diye sorunca, vali oradaki büyücü adamlardan birini çağırdı ve: “Şuna Hârut ile Mârut'u göster!” dedi. Büyücü olan Yahudi adam da: “Onların yanında Allah'a dua etmemesi şartı ile gösteririm!” dedi.

Mücâhid olayı şöyle anlatır: Adam beni bir kaleye götürdü. Kaleden bir taş alıp bana: “Ayağımdan tut!” dedi. Ayağından tutunca da uçarak Hârut ile Mârut'un yanına vardık. İkisi de baş aşağı ayaklarından asılmışlardı ve iki büyük dağı andırıyorlardı. Onları gördüğümde: “Sizleri yaratan Allah'ı her türlü eksiklikten tenzih ederim!” dedim. Bunu dememle de sanki dünyanın

bütün dağları yerle bir oldu ve adamla birlikte bayılıp düştük. Adam benden daha önce kendine geldi ve: “Kalk! Kendini de beni de helak ettin!” dedi.

(٤٢٥٦)- [٢٨٨/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَرِيرِ بْنِ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَهْلٍ، حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ ، حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ، حَدَّثَنَا كَثِيرٌ أَبُو الْفَضْلِ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿أَيْنَمَا يَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشَيَّدَةٍ﴾، قَالَ: كَانَ فِيمَنْ قَبْلَكُمُ امْرَأَةٌ، وَكَانَ لَهَا أَجِيرٌ فَوَلَدَتْ جَارِيَةً، وَقَالَتْ لأَجِيرِهَا: اقْتَبِسْ لَنَا نَارًا، فَخَرَجَ فَوَجَدَ بِالْبَابِ رَجُلا، فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: مَا وَلَدَتْ هَذِهِ الْمَرْأَةُ؟ قَالَ: جَارِيَةً، فَقَالَ: أَمَا إِنَّ هَذِهِ الْجَارِيَةَ لا تَمُوتُ حَتَّى تَبْغِي بِمِائَةٍ، وَيَتَزَوَّجُهَا أَجِيرُهَا، وَيَكُونُ مَوْتُهَا بِالْعَنْكَبُوتِ، قَالَ: فَقَالَ الأَجِيرُ فِي نَفْسِهِ: فَأَنَا أُرِيدُ هَذِهِ بَعْدَ أَنْ تَفْجُرَ بِمِائَةٍ، لأَقْتُلَنَّهَا، فَأَخَذَ شَفْرَةً فَدَخَلَ فَشَقَّ بَطْنَ الصِّبْيَةِ، وَخَرَجَ عَلَى وَجْهِهِ وَرَكِبَ الْبَحْرَ، وَخُيِّطَ بَطْنَ الصِّبْيَةِ، فَعُولِجَتْ وَبَرِئَتْ وَشَبَّتْ، فَكَانَتْ تَبْغِي، فَأَتَتْ سَاحِلا مِنْ سَوَاحِلِ الْبَحْرِ، فَأَقَامَتْ عَلَيْهِ تَبْغِي، وَلَبِثَ الرَّجُلُ مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ قَدِمَ ذَلِكَ السَّاحِلَ وَمَعَهُ مَالٌ كَثِيرٌ، فَقَالَ لامْرَأَةٍ مِنْ أَهْلِ سَاحِلِ الْبَحْرِ: ابْغِينِي امْرَأَةً مِنْ أَجْمَلِ النَّاسِ فِي الْقَرْيَةِ أَتَزَوَّجُهَا، فَقَالَتْ: هَاهُنَا امْرَأَةٌ مِنْ أَجْمَلِ النَّاسِ، وَإِنَّهَا تَبْغِي، قَالَ: ائْتِينِي بِهَا فَأَتَتْهَا، فَقَالَتْ: قَدْ قَدِمَ رَجُلٌ لَهُ مَالٌ كَثِيرٌ، وَقَالَ لِي كَذَا وَكَذَا، فَقُلْتُ كَذَا وَكَذَا، فَقَالَتْ: إِنِّي قَدْ تَرَكْتُ الْبِغَاءَ، وَلَكِنْ إِنْ أَرَادَ تَزَوَّجْتُهُ، قَالَ: فَتَزَوَّجَهَا، فَوَقَعَتْ مِنْهُ مَوْقِعًا، فَبَيْنَا هُوَ يَوْمٌ عِنْدَهَا إِذْ أَخْبَرَهَا بِأَمْرِهِ، فَقَالَتْ: أَنَا تِلْكَ الْجَارِيَةَ، وَأَرَتْهُ الشَّقَّ فِي بَطْنِهَا، وَقَدْ كُنْتُ أَبْغِي فَمَا أَدْرِي بِمِائَةٍ أَوْ أَقَلَّ أَوْ أَكْثَرَ، قَالَ: فَإِنَّهُ قَالَ لِي يَكُونُ مَوْتُهَا بِالْعَنْكَبُوتِ، قَالَ: فَبَنَى لَهَا بُرْجًا فِي الصَّحْرَاءِ، وَشَيَّدَهُ فَبَيْنَمَا هُمَا يَوْمًا فِي ذَلِكَ الْبُرْجِ إِذَا عَنْكَبُوتٌ فِي السَّقْفِ، فَقَالَ: هَذَا عَنْكَبُوتٌ، فَقَالَتْ: هَذَا يَقْتُلْنِي، لا يَقْتُلُهُ أَحَدٌ غَيْرِي فَحَرَّكَتْهُ، فَسَقَطَ فَوَضَعَتْ إِبْهَامَ رِجْلِهَا عَلَيْهِ فَشَدَخَتْهُ وَشَاخَ سُمُّهُ بَيْنَ ظُفْرِهَا وَاللَّحْمِ، فَاسْوَدَّتْ رِجْلُهَا، فَمَاتَتْ فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ: ﴿أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشَيَّدَةٍ﴾ "

Kesîr Ebu'l-Fadl'ın naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Nerede olursanız olun ölüm sizi muhakkak yakalayacaktır, müstahkem kalelerde olsanız bile..."**[1] âyetiyle ilgili diyor ki:

Sizden önceki kavimlerin birinde bir kadın vardı. Yanında da bir adam çalıştırırdı. Kadın bir kız çocuğu doğurdu. Çalışanına "Git bize bir ateş bul" dedi. Adam çıkmak için kapıya yöneldiğinde kapıda bir adamla karşılaştı. Adam hizmetçiye: "Bu kadın ne doğurdu?" diye sorunca hizmetçi: "Bir kız çocuğu doğurdu" dedi. Adam: "Bu kız yüz günah işlemeden ölmeyecek, ayrıca hizmetçisiyle evlenecek, ölümü de örümcek yüzünden olacak" dedi.

Hizmetçi kendi kendine: "Ben bu kızı yüz günah işledikten sonra ne yapayım? Onu öldüreceğim" dedi. Bir bıçak aldı, kızın karnını deşti. Arkasına bakmadan çıktı ve denizler aştı.

Diğer taraftan küçük kızın karnındaki yara dikildi, tedavi edildi ve büyüyüp gelişti. Durmadan günah işliyordu. Deniz sahillerinden birine gelmişti. Oraya yerleşti ve günahlarına devam etti.

Adam bir süre dolaştıktan sonra aynı sahile geldi. Çok parası olmuştu. Oranın sakinlerinden bir kadına: "Bu şehrin en güzel kadınıyla evlenmek istiyorum" dedi. Kadın: "Şurada bu bölgenin en güzel kadını yaşıyor, ama günahkâr birisi" deyince adam "Onu bana getir" dedi.

Kadın ona gidip; "Çok zengin bir adam geldi şöyle şöyle dedi. Ben de ona şöyle şöyle dedim" deyince, günahkâr kadın "Ben günah işlemeyi terk ettim. İsterse onunla evlenirim" dedi.

Adam kadınla evlendi ve çok değer verdi. Bir gün oturuyorlarken ona hikâyesini anlattı. Kadın "O küçük kız benim" dedi ve karnındaki yara izini gösterdi. Sonra "Çok günah işlerdim, yüzden az mı fazla mı ne kadar günahın oldu bilmiyorum" dedi. Adam "O bilgileri veren kişi; senin ölümünün örümcekten olacağını söylemişti" dedi.

Sonra sahrada kadın için büyük bir kale inşa etti ve güzelce muhafaza altına aldı. Bir gün burada otururlarken tavanda bir örümcek gördüler.

---

[1] Nisâ Sur. 78

Adam “Bak örümcek var!” dedi. Kadın “Bu mu beni öldürecek? Onu benden başkası öldürmeyecek” dedi ve onu yere düşürdü ve ayağının başparmağıyla ezdi. Örümceğin zehri tırnağıyla etin arasına bulaştı. Ayağı karardı ve kadın öldü. Bunun üzerine **“Nerede olursanız olun ölüm sizi muhakkak yakalayacaktır, müstahkem kalelerde olsanız bile…”**[1] âyet nazil oldu.

(٤٢٥٧)- [٢٨٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ الْحَرْبِيُّ، حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " مَرَّ نُوحٌ عَلَيْهِ السَّلامُ بِالأَسَدِ فَضَرَبَهُ بِرِجْلِهِ فَخَمَشَهُ، فَبَاتَ سَاهِرًا، فَشُكِيَ نُوحٌ إِلَى اللَّهِ ﷻ فَأَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَيْهِ: إِنِّي لا أُحِبُّ الظُّلْمَ "

Mücâhid der ki: Hz. Nûh yolda giderken bir aslan gördü. Ayağıyla dürtünce aslan onu tırmaladı. Hz. Nûh o gece uyamadı. Nûh'u şikâyet ettiler, Allah “Ben zulmü sevmem” diye vahyetti.

(٤٢٥٨)- [٢٩٠/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " إِنَّ الرُّوحَ خُلِقَ عَلَى صُورَةِ ابْنِ آدَمَ "

Mücâhid der ki: “Rûh (Cebrail) Âdemoğlu sureṭinde yaratılmıştır.”

(٤٢٥٩)- [٢٩٠/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا خَلادُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ﴾، قَالَ: سِوَى الزَّكَاةِ "

İbn Ebî Necîh'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **“Onların mallarında muhtacın ve isteyenin hakkı vardır”**[2] âyetiyle ilgili diyor ki: “Bu hak zekâtın dışındadır.”

---

[1] Nisâ Sur. 78

[2] Zâriyât Sur. 19

(٤٢٦٠)- [٢٩٠/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا خَلَّادٌ، ثَنَا قَطَنُ بْنُ خَلِيفَةَ، قَالَ: " سَأَلْتُ مُجَاهِدًا عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ، ﴿وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ قَالَ: مَا بَيْنَ الْمَوْتِ وَالْبَعْثِ، وَقَوْلِهِ ﴿بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ﴾ قَالَ: بَيْنَهُمَا حَاجِزٌ مِنَ اللهِ تَعَالَى لَا يَبْغِي أَحَدُهُمَا عَلَى الْآخَرِ، لَا يَبْغِي الْمَالِحُ عَلَى الْعَذْبِ وَلَا الْعَذْبُ عَلَى الْمَالِحِ "

Katan b. Halîfe diyor ki: Mücâhid'e **"Tekrar diriltilecekleri güne kadar arkalarında engel vardır"**[1] âyetini sorduğumda: "Ölümle hayat arasında..." dedi.

"Aralarında bir engel vardır, birbirlerine karışmazlar"[2] âyetiyle ilgili: "Aralarında Allah'tan bir engel vardır, biri diğerine karışmaz. Tuzlu su tatlı olana karışmaz, tatlı olan da tuzluya karışmaz" dedi.

(٤٢٦١)- [٢٩٠/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ﴾، قَالَ: مَا أَعْمَلَهُمْ بِأَعْمَالِ أَهْلِ النَّارِ "

İbn Ebî Necîh'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Onlar ateşe karşı ne kadar da dayanıklıdırlar!"**[3] âyetiyle ilgili der ki: "Kendilerini cehenneme götürecek işleri ne kadar da çok severler!"

(٤٢٦٢)- [٢٩٠/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللهُ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ، ثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: «لِأَهْلِ النَّارِ جَنَابٌ يَسْتَرِيحُونَ إِلَيْهِ، فَإِذَا أَتَوْهُ لَسَعَتْهُمْ عَقَارِبُ كَأَمْثَالِ الْبِغَالِ الدُّهْمِ» كَذَا رَوَاهُ عَنْ مُجَاهِدٍ، وَرَوَاهُ جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ قُرَّةَ، مِثْلَهُ

---

[1] Müminûn Sur. 100

[2] Rahmân Sur. 20

[3] Bakara Sur. 175

Mücâhid der ki: "Cehennem ehlinin dinlendikleri bir kenar vardır. Oraya dinlenmek için geldiklerinde kara katırlara benzeyen akrepler onları ısırır."

(٤٢٦٣)- [٢٩٠/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ حُبَيْشٍ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ خَلَفٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " كَانَ طَعَامُ يَحْيَى بْنِ زَكَرِيَّا عَلَيْهِ السَّلامُ الْعُشْبَ، وَإِنْ كَانَ لَيَبْكِي مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ تَعَالَى حَتَّى لَوْ كَانَ الْقَارُ عَلَى عَيْنَيْهِ لَحَرَقَهُ " [٢٩١/٣]

Mücâhid der ki: "Yahyâ b. Zekeriya'nın yiyeceği ottan ibaretti. Allah korkusuyla öyle ağlardı ki, gözünde kömür olsa yakardı."

(٤٢٦٤)- [٢٩١/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا﴾، قَالَ: الطَّائِعُ الْمُؤْمِنُ، وَالْكَارِهُ الْكَافِرُ "

Leys'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Göklerde ve yerde ne varsa ister istemez Allah'a secde ederler"**[1] âyetiyle ilgili der ki: "İsteyerek itaat eden mümindir. Kâfir de mecburen itaat eder."

(٤٢٦٥)- [٤٢٦٨] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ فَارِسٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي النَّضْرِ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ الْمُؤَدِّبُ، عَنْ حُصَيْفٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ﴾، قَالَ: الْعَدَاوَةُ "

Husayf'ın naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"O, azabı pek şiddetli olandır"**[2] âyetiyle ilgili der ki: "Düşmanlığı şiddetlidir."

---

[1] Ra'd Sur. 15

[2] Ra'd Sur. 13

(٤٢٦٦)- [٢٩١/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ النَّهَاوَنْدِيُّ، حَدَّثَنَا جُنَادَةُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ﴾، قَالَ: أَلْوِيَةٌ "

Muhammed b. Talha'nın babasından naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Yaptıkları işler sebebiyle ya büyük bir felaket gelecek, ya da felaket yakınlarına inecektir..."**[1] âyetiyle ilgili der ki: "Bu, yıldırımdır."

(٤٢٦٧)- [٢٩١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ دَاوُدَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حُبَيْشٍ، بِالرَّقَّةِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رِزْقٍ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَقْدِسِيُّ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَيَخْلُقُ مَا لا تَعْلَمُونَ﴾، قَالَ: السُّوسُ فِي النَّبَاتِ "

Mansûr'un naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Bilemeyeceğiniz nice şeyleri de yaratır"**[2] âyetiyle ilgili: "Bunlar bitkilerdeki süslerdir."

(٤٢٦٨)- [٢٩١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ أَبَانَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ السَّلامِ الْعَنْبَرِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلِيلٍ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي﴾، قَالَ: شَكَى ذَهَابَ أَضْرَاسِهِ "

Mansûr'un naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Kemiklerim gevşedi"**[3] âyetiyle ilgili der ki: "(Zekeriya Peygamber) dişlerinin dökülmesini şikayet etmişti."

(٤٢٦٩)- [٢٩١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ فَيَّاضٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِيهِ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا﴾، قَالَ: رَحِيمًا "

---

[1] Ra'd Sur. 31

[2] Nahl Sur. 8

[3] Meryem Sur. 4

Abdulvehhâb b. Mücâhid'in naklettiğine göre babası, Allah'ın **"Senin için Rabbimden mağfiret dileyeceğim. O bana pek lütufkârdır"**[1] âyetiyle ilgili der ki: "Merhamet sahibidir."

(٤٢٧٠)- [٢٩١/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ بْنِ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا أَبُو بِشْرٍ يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ مُجَاهِدٌ: " مَا مِنْ مَرَضٍ يَمْرَضُهُ الْعَبْدُ، إِلا رَسُولُ مَلَكِ الْمَوْتِ عِنْدَهُ، حَتَّى إِذَا كَانَ آخِرُ مَرَضٍ يَمْرَضُهُ، أَتَاهُ مَلَكُ الْمَوْتِ، فَقَالَ: أَتَاكَ رَسُولٌ بَعْدَ رَسُولٍ، فَلَمْ تَعْبَأْ بِهِ، وَقَدْ أَتَاكَ رَسُولٌ يَقْطَعُ أَثَرَكَ مِنَ الدُّنْيَا "

Mücâhid der ki: "Kul her hastalandığı zaman ölüm meleğinin bir elçisi yanında durur. Son hastalığında ise ölüm meleği bu kişiye gelip: «Sana peş peşe elçiler geldi, ama sen onları önemsemedin. Şimdi de senin dünyada izini dahi bırakmayacak elçi geldi» der."

(٤٢٧١)- [٢٩٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي يَحْيَى الْقَتَّاتِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " يُؤْمَرُ بِالْعَبْدِ إِلَى النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَتَنْزَوِي عَنْهُ، فَيَقُولُ: مَا شَأْنُكِ، مَا شَأْنُكِ؟ فَتَقُولُ: إِنَّهُ قَدْ كَانَ يَسْتَجِيرُ مِنِّي فِي الدُّنْيَا، فَيَقُولُ: خَلُّوا سَبِيلَهُ "

Mücâhid der ki: "Kıyamet günü birinin cehenneme atılmasına karar verilir. Cehennem ondan uzak durup kaçar. Ona «Sana ne oluyor? Sana ne oluyor?» diye sorarlar, cehennem şöyle der: «Bu adam dünyada iken benim elime düşmemek için Allah'a sığınırdı» der. Allah «Onu serbest bırakın» diye emreder."

(٤٢٧٢)- [٢٩٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشَ، عَنْ أَبِي يَحْيَى الْقَتَّاتِ، عَنْ مُجَاهِدٍ،

---

[1] Meryem Sur. 47

قَالَ: " يُؤْمَرُ بِالْعَبْدِ إِلَى النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيَقُولُ: مَا كَانَ هَذَا ظَنِّي، فَيَقُولُ: مَا كَانَ ظَنُّكَ؟ فَيَقُولُ: أَنْ تَغْفِرَ لِي، فَيَقُولُ: خَلُّوا سَبِيلَهُ "

Mücâhid der ki: "Kıyamet günü birinin ateşe atılmasına karar verilir. Adam: «Benim umudum bu değildi» der. Allah: «Ne ümit ediyordun?» diye sorunca, adam: «Beni affetmeni» der. Allah «Onu serbest bırakın» diye emreder."

(٤٢٧٣)- [٢٩٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: وَجَدْتُ فِي كِتَابِ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ بِخَطِّ يَدِهِ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الأَسْوَدِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " لَوْ أَنَّ رَجُلا، أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ فِي طَاعَةِ اللَّهِ تَعَالَى لَمْ يَكُنْ مِنَ الْمُسْرِفِينَ "

Mücâhid der ki: "Kişi Allah'a itaat yolunda Uhud dağı kadar malı infak etse, israfta bulunmuş olmaz."

(٤٢٧٤)- [٢٩٢/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " مَا مِنْ يَوْمٍ يَنْقَضِي مِنَ الدُّنْيَا، إِلا قَالَ ذَلِكَ الْيَوْمُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَرَاحَنِي مِنَ الدُّنْيَا وَأَهْلِهَا، ثُمَّ يُطْوَى عَلَيْهِ فَيُخْتَمُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَكُونَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي يَفُضُّ خَاتَمَهُ "، رَوَاهُ الْمُعَافَى بْنُ عِمْرَانَ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَمْرٍو، فَقَالَ عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، وَهُوَ الصَّوَابُ

Mücâhid der ki: "Dünyada geçip giden her gün «Beni dünyadan ve üzerinde olup bitenden kurtaran Allah'a hamdolsun» der. Sonra dürülür ve bizzat Allah tarafından açılacağı kıyamet gününe kadar mühürlenir."

(٤٢٧٥)- [٢٩٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الآجُرِّيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو شُعَيْبٍ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ﴾، قَالَ: الْعِلْمُ وَالْفِقْهُ "

Leys'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Hikmeti dilediğine verir"**[1] âyetiyle ilgili der ki: "Hikmet, ilim ve fıkıhtır"

(٤٢٧٦)- [٢٩٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الآجُرِّيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَهْلٍ الأُشْنَانِيُّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الأَسْوَدِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى الْعَدَوِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَأُولِي الأَمْرِ مِنْكُمْ﴾، قَالَ: الْفُقَهَاءُ وَالْعُلَمَاءُ "

Leys ve A'meş'in farklı senedlerle naklettiklerine göre: Mücâhid, Allah'ın **"Ve sizden olan ulu'l-emre itaat edin..."**[2] âyetiyle ilgili der ki: "Bunlar fakih ve âlimlerdir."

(٤٢٧٧)- [٢٩٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الأَسْوَدِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: أَتَتْهُ امْرَأَةٌ، فَقَالَتْ: إِنِّي أَجِدُ فِي نَفْسِي شَيْئًا لا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَتَكَلَّمَ بِهِ، قَالَ: ذَاكَ مَحْضُ الإِيمَانِ، فَقُلْتُ: مَا هُوَ يَا أَبَا الْحَجَّاجِ ؟ قَالَ: " إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا عُصِمَ مِنَ الشَّيْطَانِ فِي الذُّنُوبِ، جَاءَهُ، فَقَالَ: أَرَأَيْتَ اللَّهَ مَنْ خَلَقَهُ؟"

Osmân b. el-Esved der ki: Kadının biri Mücâhid'e gelip: "İçimden dile getiremeyeceğim bazı düşünceler geçiyor!" deyince, Mücâhid: "Bu, saf imandır" karşılığını verdi. Kadın: "Ey ilmin babası! Bu nasıl oluyor?" diye sorunca, Mücâhid şöyle cevap verdi: "Mümin, Şeytan'a karşı günahlardan uzak durduğu zaman, Şeytan gelip: «Sence Allah'ı kim yaratmıştır?» diye sormaya başlar."

(٤٢٧٨)- [٢٩٢/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْغِطْرِيفِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الإِسْتِرَابَاذِيُّ، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ الشَّالَنْجِيُّ الْفَقِيهُ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ، عَنْ

---

[1] Bakara Sur. 269

[2] Nîsa Sur. 59

عُثْمَانَ بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " سَأَلَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَيُّ عِبَادِكَ أَغْنَى؟ قَالَ: الَّذِي يَقْنَعُ بِمَا يُؤْتَى، قَالَ: فَأَيُّ عِبَادِكَ أَحْكَمُ؟ قَالَ: الَّذِي يَحْكُمُ لِلنَّاسِ بِمَا يَحْكُمُ لِنَفْسِهِ؟ قَالَ: فَأَيُّ عِبَادِكَ أَعْلَمُ؟ قَالَ: أَخْشَاهُمْ "

Mücâhid der ki: Hz. Mûsa Rabbine: "Hangi kulların en zengindir?" diye sordu. Allah; "Kendisine verilene razı olandır" diye cevap verdi. Mûsâ; "Kullarının hangisi en âdildir?" diye sordu. Allah: "Kendi hakkında karar verir gibi başkası hakkında karar verendir" dedi. Mûsâ; "Kullarının hangisi daha âlimdir?" diye sordu. Allah: "En fazla takva sahibi olandır" dedi.

(٤٢٧٩)- [٢٩٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَخْلَدٍ، قَالا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْكُدَيْمِيُّ، حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، وَحَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ النَّجِيرَمِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ، قَالا: حَدَّثَنَا شِبْلُ بْنُ عَبَّادٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَلا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ﴾، قَالَ: الْبِدَعُ وَالشُّبُهَاتُ "

İbn Ebî Necîh'in naklettiğine göre Mücâhid: "**(Başka) yollara uymayın. Zira o yollar sizi Allah'ın yolundan ayırır**"[1] âyeti hakkında şöyle derdi: "Söz konusu yollar, bidatler ve şüpheli konulardır."

(٤٢٨٠)- [٢٩٣/٣] وَحَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ الرَّأْيُ الْحَسَنُ، يَعْنِي اتِّبَاعَ السُّنَّةِ "

Mücâhid der ki: "İbadetin en hayırlısı, sağlıklı görüştür. Yani sünnete tâbi olmaktır."

(٤٢٨١)- [٢٩٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: «مَا أَدْرِي أَيُّ النِّعْمَتَيْنِ أَفْضَلُ، أَنْ هَدَانِي لِلْإِسْلَامِ، أَوْ عَافَانِي مِنَ الْأَهْوَاءِ»

---

[1] Enâm Sur. 153

Mücâhid der ki: "İki nimetten hangisinin daha hayırlı olduğunu bilmiyorum; Allah'ın bana İslam'ı nasib etmesi mi, yoksa nefsime uymaktan muhafaza etmesi mi?"

(٤٢٨٢)- [٢٩٣/٣] ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، ثنا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾ قَالَ: أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ ﷺ، وَرُبَّمَا قَالَ: أُولُو الْعَقْلِ وَالْفَضْلِ فِي دَيْنِ اللهِ تَعَالَى "

İbn Ebî Necîh'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Ve sizden olan ulu'l-emre itaat edin..."**[1] âyetiyle ilgili der ki: "Bunlar Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabıdır."

Şöyle de demiş olabilir: "Allah'ın dini yolunda akıl ve fazilet sahibi olanlardır."

(٤٢٨٣)- [٢٩٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ﴾، قَالَ: إِلَى كِتَابِ اللَّهِ وَإِلَى [٢٩٤/٣] رَسُولِهِ مَا دَامَ حَيًّا، فَإِذَا قُبِضَ فَإِلَى سُنَّتِهِ "

Leys'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Bir konuda ihtilafa düşerseniz, onu Allah'a ve Resûlü'ne havale edin"**[2] âyetiyle ilgili der ki: "Allah'ın Kitabı'na ve hayatta ise Resûlü'ne arz edin. Eğer vefat etmişse sünnetine havale edin."

(٤٢٨٤)- [٢٩٤/٣] حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ مَسْعُودٍ أَبُو حُذَيْفَةَ، حَدَّثَنَا شِبْلٌ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " كَانَتْ مَرْيَمُ، تَقُولُ: كَانَ عِيسَى إِذَا كَانَ عِنْدِي أَحَدٌ يَتَحَدَّثُ مَعِي سَبَّحَ فِي بَطْنِي، فَإِذَا خَلَوْتُ فَلَمْ يَكُنْ عِنْدِي أَحَدٌ، حَدَّثَنِي وَحَدَّثْتُهُ وَهُوَ فِي بَطْنِي "

---

[1] Nîsa Sur. 59

[2] Nîsa Sur. 59

Mücâhid der ki: Hz. Meryem şöyle derdi: "Yanımda biri varken, İsa, karnımda tesbih ederdi. Yalnız kaldığımda, yanımda kimse yokken, karnımda olduğu halde onunla konuşurdum, o da benimle konuşurdu."

(٤٢٨٥)- [٢٩٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ أَبِي السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَفْصٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْقُدُّوسِ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً﴾، قَالَ: أَمَّا الظَّاهِرَةُ: فَالإِسْلامُ، وَالرِّزْقُ، وَأَمَّا الْبَاطِنَةُ: فَمَا سُتِرَ مِنَ الْعُيُوبِ، وَالذُّنُوبِ "

Mücâhid: "...**Nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmediniz mi?**" (Lokmân Sûr. 20) ayeti hakkında der ki: "Açıktan verilen nimet, İslam dini ile rızıklardır. Gizlisi ise kusurların ve günahların gizli tutulup ifşa edilmemesidir."

(٤٢٨٦)- [٢٩٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الزُّهْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْخَلِيلِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " لَمَّا قَدِمَتْ مَلِكَةُ سَبَأٍ عَلَى سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلامُ وَرَأَتْ حَطَبًا جَزْلا، فَقَالَتْ لِغُلامِ سُلَيْمَانَ: هَلْ يَعْرِفُ مَوْلاكَ كَمْ وَزْنُ هَذَا الدُّخَانِ؟ فَقَالَ: أَنَا أَعْلَمُ فَكَيْفَ مَوْلايَ، قَالَتْ: فَكَمْ وَزْنُهُ؟ فَقَالَ الْغُلامُ: يُوزَنُ الْحَطَبُ، ثُمَّ يُحْرَقُ، ثُمَّ يُوزَنُ رَمَادُهُ فَمَا نَقَصَ، فَهُوَ دُخَانُهُ "

Mücâhid der ki: Sebe' Melikesi, Hz. Süleymân b. Dâvûd'un yanına gidince, yanmakta olan odun yığını gördü. Hz. Süleymân'ın hizmetçisine: "Efendin bu odunun dumanının ağırlığını bilir mi?" diye sordu. Hizmetçi "Onu ben bile bilirim, efendim nasıl bilmesin" dedi. Sebe' Melikesi: "Nasıl?" deyince, hizmetçi şöyle dedi: "Odun tartılır, sonra yakılır. Ardından külü tartılır, eksilen onun dumanıdır."

(٤٢٨٧)- [٢٩٤/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، فِي جَمَاعَةٍ قَالُوا: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَفْصٍ الرَّازِيُّ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿تَوْبَةً نَصُوحًا﴾، قَالَ: النَّصُوحُ أَنْ تَتُوبَ مِنَ الذَّنْبِ، ثُمَّ لا تَعُودُ "

Leys'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **“Nasuh bir tövbe....”**[1] âyetiyle ilgili der ki: “Buradaki nasûh (içtenlikle) tövbe etmek, günahtan tövbe etmek ve bir daha yapmamak demektir.”

(٤٢٨٨)- [٢٩٤/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثنَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ التِّرْمِذِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عَامِرٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " مَنْ لَمْ يَتُبْ إِذَا أَصْبَحَ، وَإِذَا أَمْسَى، فَهُوَ مِنَ الظَّالِمِينَ "

Mücâhid der ki: “Sabah akşam tövbe etmeyen, zalimlerdendir.”

(٤٢٨٩)- [٢٩٤/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ مِهْرَانَ الْمُكْتِبُ، قَالَ: سَمِعْتُ مُجَاهِدًا: " يُسْأَلُ عَنْ هَذِهِ الآيَةِ: ﴿قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ﴾، قَالَ: هُمُ الَّذِينَ لا يَدْرُونَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ، أَمْ لَمْ يُنْعِمْ؟ ثُمَّ قَرَأَ: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللَّهِ﴾، فَقَالَ مُوسَى: ﴿يَا قَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ﴾، قَالَ: فَهِيَ النِّعَمُ "

Ubeyd b. Mihrân el-Muktib der ki: Mücâhid'e **“Müminlere söyle; Allah'ın (ceza) günlerinin geleceğini ummayanları, (şimdilik) bağışlasınlar...”**[2] âyetini sordular. Şöyle dedi: “Onlar Allah'ın onlara verdiği veya vermediği nimetlerden habersiz olanlardır.”

Sonra şöyle devam etti: **“Andolsun, Mûsâ'yı da, «Kavmini karanlıklardan aydınlığa çıkar ve onlara Allah'ın (geçmiş milletleri cezalandırdığı) günlerini hatırlat» diye âyetlerimizle gönderdik.”**[3] Mûsâ da kavmine şöyle dedi: **“Allah'ın size verdiği nimetleri hatırlayın...**[4]**”**: “Bunlar nimetlerdir.”

---

[1] Tahrîm Sur. 8

[2] Câsiye Sur. 14

[3] İbrahîm Sur. 5

[4] İbrahîm Sur. 6

(٤٢٩٠)- [٢٩٥/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ مُجَاهِدًا، يَقُولُ: " إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ حَضَرَهُ الشَّيْطَانُ، فَإِذَا قَالَ: بِسْمِ اللَّهِ، قِيلَ: هُدِيتَ، فَإِذَا قَالَ: تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، قِيلَ: كُفِيتَ، وَإِذَا قَالَ: لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلا بِاللَّهِ، قِيلَ: حُفِظْتَ، فَيُقَالُ: كَيْفَ يَكُونُ بِمَنْ قَدْ هُدِيَ وَكُفِيَ وَحُفِظَ؟ "

Hasan b. Abdillah, Mücâhid der ki: İnsan evinden çıktığında şeytan yanına yaklaşır. Adam: "Bismillah" der, kendisine "Hidayete erdin" denir. "Allah'a tevekkül ettim" dediğinde kendisine: "İstediğine kavuştun" denilir. "Lâ havle vela kuvvete illa billâh" dediğinde ise kendisine: "Muhafaza altına alındın" denir. Şahid olanlar: "Hidayete erdirilen, istediğine kavuşan ve muhafaza altına alınan kişi daha ne ister ki?" derler.

(٤٢٩١)- [٢٩٥/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللهِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا قُتَيْبَةُ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ مُسْلِمٍ الْمُلَائِيِّ، عَنْ مُجَاهِدٍ: «أَنَّهُ أَعْطَى رَجُلًا خَمْسَمِائَةِ دِرْهَمٍ عَلَى مُصْحَفٍ يُكْتَبُ لَهُ»

Müslim el-Mulâî'nin naklettiğine göre Mücâhid, bir adama, kendisine bir mushaf yazması için, beşyüz dirhem verdi.

(٤٢٩٢)- [٢٩٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾ ، قَالَ: مُؤْتَمِّينَ لَهُمْ، مُقْتَدِينَ بِهِمْ، حَتَّى يَأْتَمَّ بِنَا مَنْ خَلْفَنَا "

İbn Ebî Necîh'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın "**Bizi Allah'a karşı gelmekten sakınanlara önder kıl...**"[1] âyetiyle ilgili: "Biz onlara uyalım, onlara tâbi olalım ki, bizden sonra gelenler de bize tâbi olsun" dedi.

---

[1] Furkân Sur. 74

(٤٢٩٣)- [٢٩٥/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو يَحْيَى، أَنَّهُ سَمِعَ مُجَاهِدًا، يَقُولُ: قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ: " لا تَنَامَ إِلا عَلَى وُضُوءٍ، فَإِنَّ الأَرْوَاحَ تُبْعَثُ عَلَى مَا قُبِضَتْ عَلَيْهِ "

Mücâhid der ki: İbn Abbâs bana: “Abdestsiz uyuma, zira ruhlar kabzedildiği hâl üzere diriltilir” dedi.

(٤٢٩٤)- [٢٩٥/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾، قَالَ: هُوَ السَّلامُ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيتَهُ "

Abdülkerim'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **“Kötülüğü en güzel şeyle uzaklaştır”**[1] âyetiyle ilgili der ki: “Kötü biriyle karşılaştığında ona selam vermektir."

(٤٢٩٥)- [٢٩٥/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ، عَنِ الْعَلاءِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عُمَرِ بْنِ بَزِيغٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلامُ: اتَّقِ، لا يَأْخُذَنَّكَ اللَّهُ عَلَى ذَنْبٍ لا يَنْظُرُ فِيهِ إِلَيْكَ، فَتَلْقَاهُ حِينَ تَلْقَاهُ وَلَيْسَتْ لَكَ حُجَّةٌ "

Mücâhid der ki: "Allah, Hz. Dâvud’a şöyle vahyetti: Allah'a karşı gelmekten sakın. O'nun huzuruna vardığında, söyleyecek sözünün kalmayacağı bir günahını yakalamasın.”

(٤٢٩٦)- [٢٩٥/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالا: حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ عَاصِمٍ، عَنْ عَبْدِ الْكَبِيرِ بْنِ الْمُعَافَى بْنِ عِمْرَانَ، حَدَّثَنِي طَلْحَةُ يَعْنِي ابْنَ عَمْرٍو، حَدَّثَنِي قَيْسُ بْنُ سَعْدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ مُجَاهِدًا، يَقُولُ: " مَا مِنْ يَوْمٍ إِلا يَقُولُ: ابْنَ آدَمَ قَدْ دَخَلْتُ عَلَيْكَ الْيَوْمَ وَلَمْ أَرْجِعْ بَعْدَ الْيَوْمِ، فَانْظُرْ مَا تَعْمَلُ فِيَّ، وَلا لَيْلَةٌ إِلا قَالَتْ كَذَلِكَ "

---

[1] Mü'minûn Sur. 96

Mücâhid der ki: "Gün doğduğu her gün şöyle der: «Ey Âdemoğlu! Bu gün senin hayatından geçip gittim. Bir daha gelecek değilim. Ben geçinceye kadar neler yapabileceğine bak.» Gece de aynı şeyi söyler."

(٤٢٩٧)- [٢٩٦/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الدِّينَوَرِيُّ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿سَأَلَ سَائِلٌ﴾، قَالَ: دَعَا دَاعٍ "

Hüşeym'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Bir soran sordu..."**[1] âyetiyle ilgili der ki: "Dua eden biri dua etti."

(٤٢٩٨)- [٢٩٦/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الْجَارُودُ، حَدَّثَنَا أَبُو سِنَانٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿مَاءً غَدَقًا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ﴾، قَالَ: حَتَّى يَرْجِعُوا إِلَى عِلْمِي فِيهِ "

Leys'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Bol yağmur yağdırırız ki onunla onları imtihan edelim..."**[2] âyetleri hakkında: "Benim onunla ilgili ilmime müracaat etsinler diye" dedi.

(٤٢٩٩)- [٢٩٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنَا الْفَضْلُ الْمَغَازِلِيُّ، ثنَا أَحْمَدُ بْنُ أَصْرَمٍ، ثنَا فُرَاتُ بْنُ مَحْبُوبٍ، ثنَا الْأَشْجَعِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا﴾ قَالَ: لَا يُحِبُّونَ غَيْرِي "

Leys'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Onlar bana kulluk eder ve bana hiçbir şeyi ortak koşmazlar"**[3] âyetiyle ilgili der ki: "Benden başkasını sevmezler."

(٤٣٠٠)- [٢٩٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ بْنِ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِمْرَانَ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنْ أَبِيهِ،

---

[1] Meâric Sur. 1

[2] Cin Sur. 16,17

[3] Nûr Sur. 55

عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَجَعَلْتُ لَهُ مَالا مَمْدُودًا وَبَنِينَ شُهُودًا﴾ ، قَالَ: الْوَلِيدُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، مَالُهُ أَلْفُ دِينَارٍ، وَبَنُوهُ عَشَرَةٌ "

İsmâil b. İbrâhîm b. Muhâcir'in babasından naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Ona bol mal verdim, gözü önünde bulunan evlatlar verdim"**[1] âyetleriyle ilgili der ki: "Bu kişi Velîd b. el-Muğîre, bin dinar parası, on tane de oğlu vardı."

(٤٣٠١)- [٢٩٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْعَدَوِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ الْكِسَائِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ﴾، قَالَ: الْمُرَاؤُونَ "

Ebû Sinân'ın naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Kötülükleri tuzak yapanlar var ya, onlar lçin şiddetli azap vardır"**[2] âyetiyle ilgili der ki: "Bunlar gösteriş yapanlardır."

(٤٣٠٢)- [٢٩٦/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " كَانَ بِالْمَدِينَةِ أَهْلُ بَيْتٍ ذَوُو حَاجَةٍ عِنْدَهُمْ رَأْسُ شَاةٍ، فَأَصَابُوا شَيْئًا، فَقَالُوا: لَوْ بَعَثْنَا بِهَذَا الرَّأْسِ إِلَى مَنْ هُوَ أَحْوَجُ إِلَيْهِ مِنَّا، قَالَ: فَبَعَثُوا بِهِ، فَلَمْ يَزَلْ يَدُورُ بِالْمَدِينَةِ حَتَّى رَجَعَ إِلَى أَصْحَابِهِ الَّذِينَ خَرَجَ مِنْ عِنْدِهِمْ "

Mücâhid bildiriyor: Medine'de yoksul bir aile bulunuyordu. Bu ailenin yanında ise yiyecek olarak bir koyun kellesi vardı. Ancak yiyecek olarak başka bir şey elde edince: "Bu koyun kellesini bizden daha muhtaç olan birine verelim" dediler ve bağışlanmak üzere gönderdiler. Ancak koyun kellesi Medine'de evden eve dolaşıp durdu ve sonunda çıktığı eve, ilk sahiplerine geri döndü.

---

[1] Müddessir Sur. 12,13

[2] Fâtır Sur. 10

(٤٣٠٣)- [٢٩٧/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، عَنْ طَلْحَةَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " إِذَا لَقِيَ الرَّجُلُ الرَّجُلَ، فَضَحِكَ فِي وَجْهِهِ ذَابَتْ عَنْهُمُ الذُّنُوبُ، كَمَا يَنْثُرُ الرِّيحُ الْوَرَقُ الْيَابِسِ عَنِ الشَّجَرِ، قَالَ: فَقَالَ: وَيْحَكَ إِنَّ هَذَا مِنَ الْعَمَلِ يَسِيرٌ، فَقَالَ: أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَهُ تَعَالَى: ﴿لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ﴾ "

Mücâhid der ki: “Kişi biriyle karşılaştığında gülerse, rüzgârın ağaçtaki kuru yaprakları uçurduğu gibi ikisinin günahları erir gider. Ona “Yazıklar olsun sana! Bu çok kolay bir iş!” dediklerinde şöyle cevap verdi: “Sen Allah'ın: “**Sen yeryüzünde olan her şeyi tümüyle harcasaydın, onların kalplerini uzlaştıramazdın. Fakat Allah aralarını uzlaştırdı**”[1] sözünü duymadın mı?”

(٤٣٠٤)- [٢٩٧/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الأَحْوَصِ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يَمُوتُ إِلا تَبْكِي عَلَيْهِ الأَرْضُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا "

Mücâhid der ki: “Her mümin öldüğünde, yeryüzü onun ardından, kırk sabah ağlar.”

(٤٣٠٥)- [٢٩٧/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا نُوحُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿فَلأَنْفُسِهِمْ يَمْهَدُونَ﴾، **قَالَ: فِي الْقَبْرِ**

Mücâhid: “...**İyi işler yapanlara gelince, onlar da kendileri için hazırlamış olurlar**”[2] âyeti hakkında: “Hazırlanan yer kabirdir” dedi.

(٤٣٠٦)- [٢٩٧/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَزَارِيُّ، عَنْ عَبْدِ

---

[1] Enfâl Sur. 63

[2] Rûm Sur. 44

الْمَلِكِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ الْفَرْوِيِّ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَنْ مُجَاهِدٍ، وَسَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، قَالا: " يُبْعَثُ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلامُ، وَذِكْرُ خَطِيئَتِهِ وَوَجَلُهُ مِنْهَا فِي قَلْبِهِ مَنْقُوشَةٌ فِي كَفِّهِ، فَإِذَا رَأَى أَهَاوِيلَ الْمَوْقِفِ لَمْ يَجِدْ مِنْهُ مُتَعَوَّذًا، وَلا مَحْرَزًا إِلا بِرَحْمَةِ رَبِّهِ وَقُرْبِهِ فَيُشِيرُ إِلَيْهِ إِنَّ هَاهُنَا، وَأَشَارَ بِيَمِينِهِ إِلَى جَنْبِهِ، فَذَلِكَ قَوْلُهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى: ﴿وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَى وَحُسْنَ مَآبٍ﴾ "

Abdülmelik b. Ebî Süleymân el-Fervî, Mücâhid ve Saîd b. el-Müseyyeb'in şöyle dediklerini naklediyor: "Hz. Dâvûd kıyamet günü diriltilir. Günahlarının hatırası ve bundan kaynaklanan yüreğindeki mahcubiyet, avucunun içinde yazılıdır. Bulunduğu konumu düşünüp fark edince, Allah'ın dışında sığınacak, merhametine ve kurbiyetine müracaat edecek kimse bulamaz. Allah kendisine: «Buraya yaklaş!» diye yanına işaret eder. İşte Allah'ın «**Şüphesiz katımızda onun bir yakınlık ve dönüp geleceği güzel bir yeri vardır**»[1] âyetinde söz konusu edilen budur."

(٤٣٠٧)- [٢٩٧/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ الأَشْعَثِ، حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، حَدَّثَنَا الأَوْزَاعِيُّ، عَنْ عَبْدَةَ بْنِ أَبِي لُبَابَةَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " مَا الْتَقَى مُسْلِمَانِ، فَتَصَافَحَا إِلا غُفِرَ لَهُمَا ذُنُوبُهُمَا قَبْلَ أَنْ يَتَفَرَّقَا، أَوْ تَحَاتَّتْ عَنْهُمَا ذُنُوبُهُمَا، قُلْتُ: إِنَّ ذَلِكَ يَسِيرٌ، قَالَ: لا تَقُلْ ذَلِكَ، إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى يَقُولُ: ﴿لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ﴾، قَالَ: فَكَانَ مُجَاهِدٌ أَفْقَهَ مِنِّي [٢٩٨/٣]

Abde b. Ebî Lubâbe bildiriyor: Mücâhid: "İki Müslüman karşılaşıp musafaha ettiklerinde, oradan ayrılmadan ikisinin günahları affedilir. Günahları üzerlerinden silkelenir" dedi.

Bunu duyunca ben: "Bu çok kolay" dedim. Mücâhid dedi ki: "Böyle deme, Allah **"Yeryüzünde olan her şeyi harcasaydın, onların kalplerini uzlaştıramazdın"**[2] buyuruyor."

---

[1] Sâd Sur. 25

[2] Enfâl Sur. 63

(٤٣٠٨)- [٢٩٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ أَبِي لُبَابَةَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " كَانَ يَحُجُّ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِائَةُ أَلْفٍ، فَإِذَا بَلَغُوا أَنْصَابَ الْحَرَمِ قَلَعُوا نِعَالَهُمْ، ثُمَّ دَخَلُوا الْحَرَمَ حُفَاةً "

Mücâhid der ki: “İsrail oğullarından yüz bin kişi hacca giderdi. Harem'in sınırlarına vardıklarında ayakkabılarını çıkarıp Harem'e yalınayak girerlerdi.”

(٤٣٠٩)- [٢٩٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مَنْدَهْ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَفْصٍ عُمَرَ بْنَ عَلِيٍّ، يَقُولُ: جَاءَ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ إِلَى يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، فَقَالَ لَهُ حَدِّثْنِي بِحَدِيثِ مُجَاهِدٍ: ﴿يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ﴾، فَقَالَ لَهُ حَدَّثَنِي سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَحَدِ رَجُلَيْنِ لا أَدْرِي أَيُّهُمَا، قَالَ: فَأَلَحَّ عَلَيْهِ، فَقَالَ حَدَّثَنِي سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي لَيْلَى، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ﴾، قَالَ: أَطِيلِي الرُّكُوعَ "

Ebû Hafs Ömer b. Ali diyor ki; Ubeydullah b. Ömer el-Kavârîrî, Yahyâ b. Saîd'e gelip: “Bana Mücâhid'in «**Ey Meryem! Rabbine divan dur! ...**»[1] âyetiyle ilgili sözünü bildir” dedi.

Yahyâ b. Saîd der ki: "Bana Süfyân-ı Sevrî'nin, hangisi olduğunu bilemediğim iki raviden biri kanalıyla Ebû Leyla'dan naklettiğine göre Mücâhid **“Ey Meryem! Rabbine divan dur! ...”** âyetiyle ilgili: “Rükûu uzat, uzun tut!” demiştir.

(٤٣١٠)- [٢٩٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ، عَنِ الثَّوْرِيِّ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَاسْتَفْزِزْ مَنِ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ﴾، قَالَ: الْمَزَامِيرُ "

---

[1] Âl-i İmrân Sur. 43

Mansûr'un naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Onlardan sesinle, istediğinin ayağını kaydır!"**[1] âyetiyle ilgili şöyle dedi: "Buradaki ses, müzik âletleridir."

(٤٣١١)- [٢٩٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ وَاقِدٍ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالا وَجَحِيمًا﴾، قَالَ: قُيودًا "

Mücâhid: **"Hiç şüphesiz bizim nezdimizde (onlar için hazırlanmış) boyunduruklar, yakıcı bir ateş var"**[2] âyetini açıklarken: "Bu ateş, boru gibi sesler çıkaracaktır" demiştir.

(٤٣١٢)- [٢٩٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ غَنَّامٍ، حَدَّثَنَا أَحْوَصُ بْنُ هِشَامٍ الْعُمَرِيُّ، وَحَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي حُصَيْنٍ، وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْهُذَيْلِ الْعَيَّادُ، قَالا: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿لا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ﴾، قَالَ: لا خُصُومَةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ "

İbn Ebî Necîh'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Bizim sizinle aramızda tartışılacak bir şey yoktur"**[3] âyetiyle ilgili şöyle dedi: "Sizinle aramızda husumet yoktur."

(٤٣١٣)- [٢٩٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ يَمَانٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾، قَالَ: عَنْ كُلِّ لَذَّةٍ فِي الدُّنْيَا "

İbn Ebî Necîh'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Sonra o gün muhakkak nimetlerden hesaba çekileceksiniz"**[4] âyetiyle ilgili: "Dünyadaki bütün zevklerden hesaba çekileceksiniz" dedi.

---

[1] İsrâ Sur. 64

[2] Müzzemmil Sur. 12

[3] Şûrâ Sur. 15

[4] Tekâsür Sur. 8

(٤٣١٤)- [٢٩٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ السِّنْدِيِّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي مُزَاحِمٍ، [٢٩٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْمُؤَدِّبُ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَذِيمَةَ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ﴾، قَالَ: هُمُ الْمُكَذِّبُونَ بِالْقَدَرِ "

Mücâhid: "**Ateşe yüzüstü sürüldükleri gün, onlara: «Cehennemin dokunan azabını tadın» denir**"[1] âyeti hakkında der ki: "Buna maruz kalanlar, kaderi inkâr eden kişilerdir."

(٤٣١٥)- [٢٩٩/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْكُدَيْمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا وَرْقَاءُ بْنُ عُمَرَ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ﴾، قَالَ: سَبِّحِي مَعَهُ "

İbn Ebî Necîh'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın "**Ey dağlar! Onunla birlikte tesbih edin!**"[2] âyetiyle ilgili der ki: "Onunla birlikte tesbih edin."

(٤٣١٦)- [٢٩٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَزَّازُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بشرٍ مَوْلَى الأَنْصَارِ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾، قَالَ: الْمُصَافَحَةُ "

Mücâhid: "**Sen (kötülüğü) en güzel bir şekilde önle....**"[3] âyetiyle ilgili olarak: "En güzel şekilden kasıt, musafahadır" dedi.

(٤٣١٧)- [٢٩٩/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " رَنَّ إِبْلِيسُ أَرْبَعًا: حِينَ لُعِنَ، وَحِينَ أُهْبِطَ، وَحِينَ بُعِثَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَدْ بُعِثَ عَلَى فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ، وَحِينَ

---

[1] Kamer Sur. 48

[2] Sebe' Sur. 10

[3] Fussilet Sur. 34

أُنْزِلَتِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَأُنْزِلَتْ بِالْمَدِينَةِ "، وَكَانَ يُقَالُ: الرَّنَّةُ، وَالنَّخْرَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَلُعِنَ مَنْ رَنَّ أَوْ نَخَرَ

Mücâhid der ki: "İblis dört yerde inledi: Lanetlendiği zaman, cennetten kovulduğu zaman, peygamberlerin gönderilmediği uzun bir süreden sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gönderildiği zaman ve Medine'de Fatiha sûresi indirildiği zaman."

Eskiden, inleme ve horuldama şeytandandır derlerdi. Bu yüzden horuldanan ve inleyen lanetlenirdi.

(٤٣١٨)- [٢٩٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ رُسْتَةَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّافِعِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ مُسْلِمَ بْنَ خَالِدٍ، يَذْكُرُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً﴾، قَالَ: بَرْزَخُ الْحَمَامِ "

İbn Ebî Necîh'in naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **"Siz her tepeye bir işaret mi inşa ediyorsunuz?..."**[1] âyetiyle ilgili der ki: "Bu, güvercin ağıdır."

(٤٣١٩)- [٢٩٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَلامٍ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ حَكِيمٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ﴾، قَالَ: اطْلُبُوا التِّجَارَةَ فِي الْبَحْرِ "

İbn Ebî Necîh'in naklettiğine göre Mücâhid: **"Allah'ın lütfundan isteyin..."**[2] âyeti hakkında der ki: "Kazancınızı deniz ticaretinde arayın."

(٤٣٢٠)- [٢٩٩/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مُجَاهِدٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ﴾، قَالَ: مِنَ التِّجَارَةِ "

---

[1] Şuarâ Sur. 128

[2] Cuma Sur. 10

Mücâhid: **“Kazandıklarınızın iyilerinden infak edin”**[1] âyeti hakkında der ki: “Ticaretle kazandıklarınızdan.”

(٤٣٢١)- [٢٩٩/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ خُصَيْفٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُجَاهِدًا، يَقُولُ: " أَيُّمَا امْرَأَةٍ قَامَتْ إِلَى الصَّلاةِ وَلَمْ تُغَطِّ شَعْرَهَا لَمْ تُقْبَلْ صَلاتُهَا "

Husayf bildiriyor: Mücâhid'in şöyle dediğini işittim: “Namaz kılarken saçlarını örtmeyen kadının kıldığı namaz kabul olunmaz.”

(٤٣٢٢)- [٣٠٠/٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا﴾، قَالَ: فَلَمْ يُشْرِكُوا حَتَّى مَاتُوا "

Mücâhid: **“Şüphesiz, Rabbimiz Allah'tır deyip, sonra dosdoğru yolda yürüyenler...”**[2] âyeti hakkında şöyle 'demiştir: “Bunlar, ölene dek şirke hiç bulaşmamışlardır.”

(٤٣٢٣)- [٣٠٠/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ ابْنِ أَبْجَرَ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ: " ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾، قَالَ: صَاحِبَةٌ "

Talha b. Musarrıf'ın naklettiğine göre Mücâhid, Allah'ın **“Hiçbir şey, O'na denk ve benzer değildir”**[3] âyetiyle ilgili der ki: “Eşi yoktur.”

(٤٣٢٤)- [٣٠٠/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ الْجَفْرِيُّ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " النَّمْلَةُ الَّتِي كَلَّمَتْ سُلَيْمَانَ عَلَيْهِ السَّلامُ كَانَتْ مِثْلَ الذِّئْبِ الْعَظِيمِ "

---

[1] Bakara Sur. 267

[2] Fussilet Sur. 30

[3] İhlâs Sur. 4

Mücâhid der ki: "Hz. Süleymân'la konuşan karınca, iri bir kurda benziyordu."

(٤٣٢٥)- [٣٠٠/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الأَسْوَدِ، عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " كَانَ الْغُلامُ مِنْ قَوْمِ عَادٍ لا يَحْتَلِمُ حَتَّى يَبْلُغَ مِائَتَيْ سَنَةٍ "

Mücâhid der ki: "Âd kavminde bir çocuk, iki yüz yaşına gelmeden ergen olmazdı."

(٤٣٢٦)- [٣٠٠/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى الْعَدَوِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَعِيدٍ الْكِسَائِيُّ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: " لَيْسَ أَحَدٌ إِلا يُؤْخَذُ مِنْ قَوْلِهِ وَيُتْرَكُ، إِلا النَّبِيَّ ﷺ "

Mücâhid der ki: "Sözlerinden dolayı hesaba çekilmeyecek hiç kimse yoktur, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hariç..."

Mücâhid, bir çok sahabeden hadis nakletmiştir. Bunlardan bazıları; Abdullah b. Abbâs, Abdullah b. Ömer, Câbir b. Abdillah, Ebû Saîd el-Hudrî, Ebû Hureyre, Râfi b. Hadîc ve başkaları.

Tavûs, Atâ, İkrime, Ebû Saîd, Amr b. Dînar ve Ebû Zübeyr gibi, tâbiûn ve değişik bölge âlimleri de kendisinden hadis nakletmiştir.

Kûfeli âlimlerden; Hakem, Ebû İshâk es-Sebîî, Mansûr, Hammâd b. Ebî Süleymân, Zeyd, Talha, Ebû Hasîn, A'meş, Muğîre, Husayn, Seleme b. Kuheyl, Habîb b. Ebî Sâbit, Câbir el-Cu'fî, Yezîd b. Ebî Ziyâd, Amr b. Murre, Abde b. Ebî Lubâbe, Ebû Yahyâ el-Kattât, Ubeyd el-Muktib, İbrâhîm b. Muhâcir ve Hüseyin b. Abdillah; diğerlerin de; Abdülkerîm el-Cezerî, Husayf el-Cezerî, Sâlim el-Aftas, Mut'im b. Mikdâm, Ebû Amr b. el-Alâ ve Matar el-Verrâk gibileri rivayet ettiler.

Takrîb 3077-a, Takrîb 3987, Takrîb 2950, Takrîb 2951, Takrîb 2435, Takrîb 1943, Takrîb 2704, Takrîb 2605, Takrîb 2759, Takrîb 3773, Takrîb 3155-a, Takrîb 1751, Takrîb 1844, Takrîb 2757, Takrîb 1038, Takrîb 1599, Takrîb 1, Takrîb 2968, Takrîb 2969, Takrîb 2970, Takrîb 2972, Takrîb 2313, Takrîb 2314, Takrîb 4538-a-d, Takrîb 2315, Takrîb 2317, Takrîb 2318, Takrîb 2319, Takrîb 2320, Takrîb 2321, Takrîb 1221, Takrîb 2109

Atâ b. Ebî Rebâh

Onlardan biri de; Harem'i ve ovaları arayan, düşük ceninleri kucaklayan Ebû Muhammed Atâ b. Ebî Rebâh.

(٤٣٦٢)- [٣/٣١٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَيْنِ، حَدَّثنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، قَالا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ جُرَيْجٍ، يَقُولُ: " كَانَ الْمَسْجِدُ فِرَاشَ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ عِشْرِينَ سَنَةً "

İbn Cüreyc der ki: “Mescid(i Haram), yirmi sene boyunca Atâ b. Ebî Rebâh'ın yatağı oldu.”

(٤٣٦٣)- [٣/٣١٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: " كَانَ عَطَاءٌ بَعْدَ مَا كَبِرَ وَضَعُفَ يَقُومُ إِلَى الصَّلاةِ، فَيَقْرَأُ مِائَتَيْ آيَةٍ مِنْ سُورَةِ الْبَقَرَةِ وَهُوَ قَائِمٌ، لا يَزُولُ مِنْهُ شَيْءٌ وَلا يَتَحَرَّكُ "

İbn Cüreyc der ki: “Atâ b. Ebî Rabâh yaşlanıp bedenen zayıfladığı zamanlarda bile namazda bir rekâtta Bakara sûresinden ikiyüz âyet okurdu ve kıraati bitene kadar asla sağa sola meyletmez, hareket etmezdi.”

(٤٣٦٤)- [٣/٣١٠] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ هَمَّامٍ أَخُو عَبْدِ الرَّزَّاقِ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: قُلْتُ لابْنِ جُرَيْجٍ: " مَا رَأَيْتُ مُصَلِّيًا مِثْلَكَ، قَالَ: " لَوْ رَأَيْتَ عَطَاءً "

İbn Uyeyne diyor ki; İbn Cüreyc'e: “Senin gibi namaz kılan kimse görmedim” dediğimde: “Sen bir de Atâ'yı görecektin” dedi.

(٤٣٦٥)- [٣/٣١١] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَخِي جُوَيْرِيَةَ، حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ سَعْدٍ الأَعْوَرُ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، فَحَدَّثَ بِحَدِيثٍ، فَعَرَضَ رَجُلٌ مِنَ

الْقَوْمِ فِي حَدِيثِهِ، فَغَضِبَ وَقَالَ: " مَا هَذِهِ الأَخْلاقُ؟ وَمَا هَذِهِ الطَّبَائِعُ؟ إِنِّي لأَسْمَعُ الْحَدِيثَ مِنَ الرَّجُلِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِهِ، فَأُرِيهِ أَنِّي لا أُحْسِنُ شَيْئًا مِنْهُ "

Muâz b. Sa'd el-A'var bildiriyor: Atâ b. Ebî Rebâh'ın yanında oturuyordum. Ata bir konuda konuşurken orada bulunanlardan bir adam sözüne karışınca Atâ öfkelendi ve şöyle dedi: "Bu ne biçim ahlâktır! Bu ne biçim huydur! Ben bazen birinden bir konuyu dinlerken, anlattığı konuyu ondan daha iyi bilmeme rağmen, hiç bilgim yokmuş gibi davranıp adamı dinliyorum."

(٤٣٦٦)- [٣١١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَدِمَ ابْنُ عُمَرَ مَكَّةَ، فَسَأَلُوهُ، فَقَالَ: " تَجْمَعُونَ لِيَ الْمَسَائِلَ، وَفِيكُمْ عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ "

Amr b. Saîd'in babasından naklettiğine göre İbn Ömer Mekke'ye gelmişti. Kendisine birkaç soru sormaları üzerine şöyle dedi: "İçinizde Atâ b. Ebî Rebâh varken bütün soruları niye bana soruyorsunuz?"

(٤٣٦٧)- [٣١١/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ أَسْلَمَ الْمِنْقَرِيِّ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ أَبِي جَعْفَرٍ، فَمَرَّ عَلَيْهِ عَطَاءٌ، فَقَالَ: " مَا بَقِيَ عَلَى ظَهْرِ الأَرْضِ أَحَدٌ أَعْلَمَ بِمَنَاسِكِ الْحَجِّ مِنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ "، سَمِعْتُ سُلَيْمَانَ بْنَ أَحْمَدَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدٍ الشَّافِعِيَّ، يَقُولُ: " كَانَتِ الْحَلْقَةُ فِي الْفُتْيَا بِمَكَّةَ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ لابْنِ عَبَّاسٍ، وَبَعْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ، لِعَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ "

Eslem el-Minkarî der ki: Bir gün Ebû Câfer'le birlikte oturuyordum. Oradan Atâ geçince şöyle dedi: "Yeryüzünde haccın rükünlerini Atâ b. Ebî Rebâh'dan daha iyi bilen kimse kalmadı."

Ahmed b. Muhammed eş-Şâfiî der ki: "Mekke de, Mescid-i Haram'ın ilim halkası İbn Abbâs'ın etrafındaydı. İbn Abbâs'tan sonra Atâ b. Ebî Rebâh'ın etrafında toplandı."

(٤٣٦٨)- [٣١١/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سَلَمَةَ بْنَ كُهَيْلٍ، قَالَ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا يَطْلُبُ بِعِلْمِهِ مَا عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى، إِلا ثَلاثَةً: عَطَاءً، وَطَاوُسًا، وَمُجَاهِدًا "

Seleme b. Kuheyl der ki: “İlmiyle, Allah'ın lütfunu isteyen üç kişi gördüm; Atâ, Tavûs ve Mücâhid.”

(٤٣٦٩)- [٣١١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الأَوْزَاعِيَّ، يَقُولُ: " مَاتَ عَطَاءٌ وَهُوَ أَرْضَى أَهْلِ الأَرْضِ، وَكَانَ أَكْثَرَ مَنْ يُسْنِدُ إِلَيْهِ سَبْعَةٌ أَوْ ثَمَانِيَةٌ "

Evzaî der ki: “Atâ öldüğünde yeryüzünün en hoşnut insanıydı. Ona hadis isnâd edenler en çok yedi veya sekiz kişiydi.”

(٤٣٧٠)- [٣١١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا ابْنُ نُمَيْرٍ، ثنا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ، قَالَ: «مَا رَأَيْتُ قَطُّ مِثْلَ عَطَاءٍ، وَمَا رَأَيْتُ عَلَى عَطَاءٍ قَمِيصًا قَطُّ، وَمَا رَأَيْتُ عَلَيْهِ ثَوْبًا يُسْوَى خَمْسَةَ دَرَاهِمَ»

Ömer b. Zerr der ki: "Atâ gibisini görmedim. Atâ'nın üzerinde (uzun) bir gömlek te görmedim. Giydiği beş dirhemlik bir giysi de görmedim."

(٤٣٧١)- [٣١٢/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ الزَّحَّافُ، قَالَ: ثنا ابْنُ جُرَيْجٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ عَطَاءً يَطُوفُ بِالْبَيْتِ، فَقَالَ لِقَائِدِهِ: أَمْسِكُوا وَاحْفَظُوا عَنِّي خَمْسًا: الْقَدْرُ خَيْرُهُ وَشَرُّهُ حُلْوُهُ وَمُرُّهُ مِنَ اللهِ تَعَالَى لَيْسَ لِلْعَبْدِ فِيهِ مَشِيئَةٌ وَلَا تَفْوِيضٌ، وَأَهْلُ قِبْلَتِنَا مُؤْمِنُونَ حَرَامٌ دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا، وَقِتَالُ الْفِئَةِ الْبَاغِيَةِ بِالْأَيْدِي وَالنِّعَالِ لَا بِالسِّلَاحِ، وَالشَّهَادَةُ عَلَى الْخَوَارِجِ بِالضَّلَالَةِ "

İbn Cüreyc der ki: Kâbe'yi tavaf etmekte olan Atâ'yı gördüm, rehberine diyordu ki: "Söyleyeceğim şu beş şeyi tutup ezberleyin: Kader, acısıyla tatlısıyla, hayır ve şerriyle Allah'tan olup kulun bunda ne bir iradesi, ne de yetkisi vardır. Bizim bu kıblemize yönelenlerin (hangi mezhepten olursa olsunlar) kanları ve malları, ancak (şeriatın öngördüğü) haklar dışında haramdır. İsyancı gruplarla savaş silahla değil, eller ve ayakkabılarla vurmak suretiyle yapılır. Haricilerle beraber bulunmak dalâlettir."

(٤٣٧٢)- [٣١٢/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّا، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ خَالِدٍ التِّرْمِذِيِّ، عَنْ طَلْحَةَ يَعْنِي ابْنَ عَمْرٍو، عَنْ عَطَاءٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿لا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ﴾، قَالَ: لا يُلْهِيهِمْ بَيْعٌ، وَلا شِرَاءٌ عَنْ مَوَاضِعِ حُقُوقِ اللَّهِ الَّتِي فَرَضَهَا اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِمْ أَنْ يُؤَدُّوهَا فِي أَوْقَاتِهَا "

Talha b. Ömer'in naklettiğine göre Atâ, Allah'ın **"Hiçbir ticaret veya alışveriş onları Allah'ı zikretmekten alıkoyamaz..."**[1] âyetiyle ilgili der ki: "Onları hiçbir alışveriş Allah'ın hakkı olan ve vakti geldiğinde yerine getirmeleri için farz kıldığı ibadetlerin yerini alamaz."

(٤٣٧٣)- [٣١٢/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بِلالٍ الأَشْعَرِيُّ، حَدَّثَنَا قَيْسٌ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ: " أَنَّ يَعْلَى بْنَ أُمَيَّةَ، كَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ فَكَانَ يَقْعُدُ فِي الْمَسْجِدِ السَّاعَةَ فَيَنْوِي بِهَا الاعْتِكَافَ "

Atâ b. Ebî Rebâh der ki: "Ya'lâ b. Umeyye'nin sahabiliği vardır. Mescid'de oturur, o sırada itikâfa niyet ederdi."

(٤٣٧٤)- [٣١٢/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ عَطَاءٍ، قَالَ: " إِنْ كَانَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَتَعْجِنُ، وَإِنَّ قُصَّتَهَا لَتَكَادُ أَنْ تَضْرِبَ الْجَفْنَةَ "

Atâ der ki: "Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Fâtıma bazen hamur yoğururdu da yorgunluktan ve eğilmekten saçının perçemleri leğene değecek gibi olurdu."

---

[1] Nûr Sur. 37

(٤٣٧٥)- [٣١٢/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي دَاوُدَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي شُعَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مِسْكِينُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ الأَوْزَاعِيِّ، عَنْ عَطَاءٍ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَلا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ﴾، قَالَ: ذَلِكَ فِي إِقَامَةِ الْحَدِّ عَلَيْهِ "

Evzaî'nin naklettiğine göre Atâ, Allah'ın **"Allah'ın dini(nin hükmünü uygularken) onlara acıyacağınız tutmasın"**[1] âyetiyle ilgili: "Bu, onlara haddi uygulama konusundadır" dedi.

(٤٣٧٦)- [٣١٢/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي دَاوُدُ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا الأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: كُنْتُ بِالْيَمَامَةِ وَعَلَيْهَا وَالٍ يَمْتَحِنُ النَّاسَ بِرَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ مُنَافِقٌ، وَمَا هُوَ بِمُؤْمِنٍ، وَيَأْخُذُ عَلَيْهِمْ بِالطَّلاقِ، وَالْعِتْقِ، وَالْمَشْيِ أَنَّهُ لَيُسَمِّيهِ مُنَافِقًا، وَمَا يُسَمِّيهِ مُؤْمِنًا، فَجَعَلُوا لَهُ ذَلِكَ، قَالَ: فَخَرَجْتُ فِي ذَلِكَ الْغَوْرِ، فَلَقِيتُ عَطَاءَ بْنَ أَبِي رَبَاحٍ، فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: " مَا أَرَى بِذَلِكَ بَأْسًا، يَقُولُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى: ﴿إِلا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً﴾ "

Evzaî der ki: Yemâme'deyken bölge valisinin, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir sahabisi konusunda insanları hesaba çektiğini gördüm. İnsanların, o sahabinin mümin olmadığını, bir münafık olduğunu söylemelerini istiyordu. Talak üzerine, köle azat etme üzerine, sürgün edilmeyi kabul etme üzerine yeminler ettirerek, söz konusu sahabinin adını da zikrederek münafık olduğunu, mümin biri olmadığını söylemelerini istiyordu. İnsanlar da zor durumda kaldıkları için valinin isteğini yerine getiriyorlardı. O kalabalıktan hemen ayrıldıktan sonra Atâ b. Ebî Rebâh'la karşılaştım ve konuyu sordum. Şöyle dedi: "Bunu söylemelerinde bir sakınca yoktur. Zira Allah şöyle buyurur: **"...Ancak onlardan korkmanız hali başkadır..."**[2]

---

[1] Nûr Sur. 2

[2] Âl-i İmrân Sur. 28

(٤٣٧٧)- [٣١٣/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُمَيَّةَ: " كَانَ عَطَاءٌ: يُطِيلُ الصَّمْتَ، فَإِذَا تَكَلَّمَ يُخَيَّلُ إِلَيْنَا أَنَّهُ يُؤَيَّدُ "

İsmâil b. Umeyye der ki: “Atâ b. Ebî Rabâh suskunluğunu uzun tutardı. Ancak konuştuğu zaman da birilerini teyit eder gibi kısaca konuştuğunu görürdük.”

(٤٣٧٨)- [٣١٣/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ سُلَيْمَانَ الْهَرَوِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَفْصِ بْنِ عُمَرَ الْمُقْرِي، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ الْمَلِكِ الْفَارِسِيُّ، وَكَانَ مِنْ خِيَارِ الْمُسْلِمِينَ، حَدَّثَنَا أَبُو هَزَّانَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَطَاءَ بْنَ أَبِي رَبَاحٍ، يَقُولُ: " مَنْ جَلَسَ مَجْلِسَ ذِكْرٍ، كَفَّرَ اللَّهُ عَنْهُ بِذَلِكَ الْمَجْلِسِ عَشَرَةَ مَجَالِسَ مِنْ مَجَالِسِ الْبَاطِلِ، وَإِنْ كَانَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، كَفَّرَ اللَّهُ بِذَلِكَ الْمَجْلِسِ سَبْعَ مِائَةِ مَجْلِسٍ مِنْ مَجَالِسِ الْبَاطِلِ "، قَالَ أَبُو هَزَّانَ: قُلْتُ لِعَطَاءٍ: مَا مَجْلِسُ الذِّكْرِ؟ قَالَ: " مَجْلِسُ الْحَلالِ وَالْحَرَامِ، وَكَيْفَ تُصَلِّي؟ وَكَيْفَ تَصُومُ؟ وَكَيْفَ تَنْكِحُ؟ وَكَيْفَ تُطَلِّقُ؟ وَتَبِيعُ وَتَشْتَرِي؟ "

Atâ b. Ebî Rabâh der ki: “Kim zikir meclisinde oturursa, Allah o meclis sebebiyle bu kişinin daha önce oturmuş olduğu on kötü meclisin günahını siler. Eğer bu kişi Allah yolunda olan bir mecliste Allah rızası için oturacak olursa daha önce oturmuş olduğu yedi yüz kötü meclisin günahlarını siler.”

Ebû Hezzân der ki: Atâ'ya: “Zikir meclisi nedir?” diye sorunca, “Helal ve haramın, nasıl namaz kılacağının, nasıl oruç tutacağının, nasıl evleneceğinin, nasıl boşayacağının, nasıl alışveriş yapacağının anlatıldığı meclistir” dedi.

(٤٣٧٩)- [٣١٣/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالا: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ، حَدَّثَنَا زَافِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْهُذَلِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، قَالَ: " مَا قَالَ عَبْدٌ قَطُّ يَا رَبِّ، يَا رَبِّ، يَا رَبِّ، ثَلاثَ مَرَّاتٍ، إِلا نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ "، قَالَ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلْحَسَنِ، فَقَالَ: أَمَا تَقْرَءُونَّ: ﴿رَبَّنَا إِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ

الأَبْرَارِ رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ﴾

Ebû Bekr el-Hüzelî, Atâ b. Ebî Rebâh'tan bildiriyor: "Bir kul üç defa: «Yâ Rab! Yâ Rab! Yâ Rab!» dediğinde Allah muhakkak onu görür."

Bunu Hasan'a anlattığımda şöyle dedi: Siz Allah'ın **"Rabbimiz! Biz «Rabbinize iman edin» diye imana çağıran bir davetçi işitip hemen iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört. Canımızı iyilerle birlikte al. Rabbimiz! Peygamberlerin aracılığı ile bize vaad ettiklerini ver. Kıyamet gününde bizi rezil etme. Gerçekten sen vaadinden dönmezsin. Rableri onların duasını kabul etti"**[1] âyetlerini okumadınız mı?"

(٤٣٨٠)- [٣١٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، قَالَ: " النَّظَرُ إِلَى الْعَابِدِ عِبَادَةٌ "

Atâ b. Ebî Rebâh der ki: "Âbide bakmak da ibadettir."

(٤٣٨١)- [٣١٤/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْوَرْدِ، قَالَ: قَالَ لِي عَطَاءٌ: " إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَخْلُوَ بِنَفْسِكَ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ، فَافْعَلْ "

Ömer b. el-Verd bildiriyor: Atâ b.Ebî Rabâh bana: "Arefe akşamı elinden geliyorsa yalnız kalmaya çalış!" dedi.

(٤٣٨٢)- [٣١٤/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ تَوْبَةَ، حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ، عَنْ أَبِي إِسْمَاعِيلَ الْكُوفِيُّ، قَالَ: سَأَلْتُ عَطَاءَ بْنَ أَبِي رَبَاحٍ عَنْ شَيْءٍ، فَأَجَابَنِي، فَقُلْتُ لَهُ: عَمَّنْ ذَا؟ فَقَالَ: " مَا اجْتَمَعَتْ عَلَيْهِ الأُمَّةُ أَقْوَى عِنْدَنَا مِنَ الإِسْنَادِ "

---

[1] Âl-i İmran Sur. 193-195

Ebû İsmâil el-Kûfî bildiriyor: Atâ b. Ebî Rebâh'a bir konuyu sorduğumda bana (bir hadisle) cevabını verdi. Ona: "Bunu kimden aldın?" diye sorduğumda ise: "Ümmetin üzerinde icma ettiği bir konu, yanımızda isnâddan (geldiği yoldan) daha sağlamdır" dedi.

(٤٣٨٣)- [٣١٤/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ الْغَفَّارِ، حَدَّثَنَا مَعْقِلُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ الْجَزَرِيُّ، قَالَ: قُلْتُ لِعَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ: " إِنَّ هَاهُنَا قَوْمًا يَزْعُمُونَ أَنَّ الإِيمَانَ لا يَزِيدُ وَلا يَنْقُصُ، فَقَالَ: " ﴿وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَآتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ﴾، فَمَا هَذَا الْهُدَى الَّذِي زَادَهُمُ اللَّهُ؟ فَقُلْتُ: وَيَزْعُمُونَ أَنَّ الصَّلاةَ وَالزَّكَاةَ لَيْسَتَا مِنْ دِينِ اللَّهِ، فَقَالَ: وَتَلا: ﴿وَمَا أُمِرُوا إِلا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ﴾ "

Ma'kil b. Ubeydillah el-Cezerî bildiriyor: Atâ b. Ebî Rebâh'a: "Şurada bir topluluk imanın eksilip artamayacağını iddia ediyor" dediğimde şöyle cevap verdi: "Allah şöyle buyurur: «**Doğru yolu bulanlara gelince, Allah onların hidayetlerini arttırır ve sakınmalarını sağlar.**»[1] O halde burada Allah'ın arttırdığı hidayet denilen şey nedir ki?" Ona: "Yine namaz ile zekâtın Allah'ın dininden olmadığını iddia ediyorlar" dediğimde ise şu âyeti okudu: **"Hâlbuki onlara ancak, dini yalnız O'na has kılarak ve hanifler olarak Allah'a kulluk etmeleri, namaz kılmaları ve zekât vermeleri emrolunmuştu. Sağlam din de budur."**[2]

(٤٣٨٤)- [٣١٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ الطَّلْحِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الطَّلْحِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سَلامٍ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَنِيفَةَ، يَقُولُ: لَقِيتُ عَطَاءً بِمَكَّةَ فَسَأَلْتُهُ عَنْ شَيْءٍ، فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ أَنْتَ؟ قُلْتُ: مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ، قَالَ " أَنْتَ مِنْ أَهْلِ الْقَرْيَةِ الَّذِينَ

---

[1] Muhammed Sur. 17

[2] Beyyine Sur. 5

فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: فَمِنْ أَيِّ الأَصْنَافِ أَنْتَ؟ قُلْتُ: مِمَّنْ لا يَسُبُّ السَّلَفَ، وَيُؤْمِنُ بِالْقَدَرِ، وَلا يُكَفِّرُ أَحَدًا بِذَنْبٍ، فَقَالَ لِي عَطَاءٌ: عَرَفْتَ فَالْزَمْ "

Ebû Hanîfe anlatıyor: Atâ ile Mekke'de karşılaştım ve bir şey sordum. Bana: “Sen nerelisin?” dedi. Ben: “Kûfe halkındanım” karşılığını verince, “Sen dinlerini parçalayan ve bölük bölük olan köyden misin?” diye sordu. Ben: “Evet” deyince, “Sen hangi sınıftansın?” diye sordu. Ben: “Selefe sövmeyen, kadere inanan ve günahı yüzünden hiç kimseyi tekfir etmeyenlerdenim” deyince, Atâ: “Doğru yerdesin, böyle kal” dedi.

(٤٣٨٥)- [٣١٤/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بُدَيْلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُبَيْدٍ، يَقُولُ: دَخَلْنَا عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، قَالَ: أَلا أُحَدِّثُكُمْ بِحَدِيثٍ لَعَلَّهُ يَنْفَعُكُمْ؟ فَإِنَّهُ نَفَعَنِي، قَالَ لَنَا عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ: يَا ابْنَ أَخِي، إِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَكْرَهُونَ فُضُولَ الْكَلامِ، وَكَانُوا يَعُدُّونَ فُضُولَ الْكَلامِ مَا عَدَا كِتَابَ اللَّهِ تَعَالَى أَنْ يُقْرَأَ، أَوْ أَمْرًا بِمَعْرُوفٍ، أَوْ نَهْيًا عَنْ مُنْكَرٍ، أَوْ تَنْطِقَ فِي حَاجَتِكَ فِي مَعِيشَتِكَ الَّتِي لا بُدَّ لَكَ مِنْهَا أَتُنْكِرُونَ: ﴿وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ كِرَامًا كَاتِبِينَ، عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾ ، أَمَا يَسْتَحِي أَحَدُكُمْ لَوْ نُشِرَتْ عَلَيْهِ صَحِيفَتُهُ الَّتِي أَمْلاهَا صَدْرَ نَهَارِهِ أَكْثَرُ مَا فِيهَا لَيْسَ مِنْ أَمْرِ دِينِهِ وَلا دُنْيَاهُ "

Ebû Ubeyd anlatıyor: Muhammed b. Sûka'nın yanına girdiğimizde dedi ki: Sizlere yararlı olacağını sandığım bir söz bildireyim; çünkü bana yararlı oldu. Atâ b. Ebî Rebâh bize şöyle dedi: “Yeğenim! Sizden öncekiler gereksiz konuşmaktan hoşlanmazlardı. Onlara göre gereksiz konuşmak, Kur'ân'ın okunması, iyiliğin emredilmesi, kötülüğün nehyedilmesi veya mutlaka olması gereken bir ihtiyacı dile getirmek dışında olan konuşmalardır. Tuhafınıza mı gitti? Oysa biri sağ, biri de sol omzunuzda olmak üzere, söylenen her şeyi kayda geçen ve bunları muhafaza eden kirâmen kâtibin melekleri vardır. Buna rağmen birinizin, çoğu ne dini, ne de dünyasıyla ilgili olan konuşmaları içeren sahifesi gün ortası ortaya serilse utanmaz mı?”

(٤٣٨٦)- [٣١٥/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَطَاءً، يَقُولُ: " إِذَا تَنَاهَقَتِ الْحُمُرُ مِنَ اللَّيْلِ، فَقُولُوا: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ "

Atâ der ki: Gece vakti eşekler anırdığında: “Bismillâhirrahmânirrahîm, recmedilmiş şeytandan Allah'a sığınırım (Besmele ve istiâze)” deyin.

(٤٣٨٧)- [٣١٥/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ رَبِيعَةَ الصَّنْعَانِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَطَاءَ بْنَ أَبِي رَبَاحٍ، يَقُولُ: " ﴿وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الأَرْضِ وَلا يُصْلِحُونَ﴾، قَالَ: كَانُوا يَقْرِضُونَ الدَّرَاهِمَ "

Yahyâ b. Rabîa es-San'ânî'nin naklettiğine göre Atâ b. Ebî Rebâh Allah'ın **“Şehirde dokuz kişilik bir çete vardı, bunlar yeryüzünde fesat çıkarıyorlar ve ıslaha çalışmıyorlardı”**[1] âyetiyle ilgili: “Bunlar, borç para verirlerdi” dedi.

(٤٣٨٨)- [٣١٥/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَارُودُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِصَامِ بْنِ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْوَلِيدِ يَعْنِي الرَّصَافِيَّ، قَالَ: قُلْتُ لِعَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ: " صَاحِبُ قَلَمٍ إِنْ هُوَ كَتَبَ عَاشَ هُوَ وَعِيَالُهُ، وَإِنْ تَرَكَ افْتَقَرَ، قَالَ: مَنِ الرَّأْسُ؟ قُلْتُ: الْقَسْرِيُّ خَالِدٌ، قَالَ: قَالَ الْعَبْدُ الصَّالِحُ: ﴿رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ﴾ "

Abdullah b. el-Velîd (er-Rasâfî) bildiriyor: Atâ b. Ebî Rebâh'a: “Kâtip olan bir arkadaş var, bu arkadaş eğer kendisine söylenenleri yazarsa ailesiyle birlikte geçinebilir, yazmaması halinde de yoksul düşebilir. Ne dersin?” diye sorduğumda: “Kimin kâtibi?” diye sordu. Ben: “(Vali) Hâlid bin Abdillah el-Kasrî'nin kâtibi” karşılığını verdiğimde ise şöyle dedi: “Salîh kul (Hz.

---

[1] Neml Sur. 48

Mûsa) şöyle demiştir: **«Rabbim! Bana verdiğin nimet hakkı için günahkârlara arka çıkmam»**[1]

(٤٣٨٩)- [٣١٥/٣] حَدَّثَنَا أَبِي، وَأَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، قَالا: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَسَّانَ، قَالَ: قِيلَ لِعَطَاءٍ: مَا أَفْضَلُ مَا أُعْطِيَ الْعِبَادُ ؟ قَالَ: " الْعَقْلُ عَنِ اللَّهِ ﷾ وَهُوَ الْمَعْرِفَةُ بِالدِّينِ "

Abdullah b. Hassân'ın naklettiğine göre Atâ'ya: "Kullara verilen en güzel şey nedir?" diye sordular, şöyle cevap verdi: "Allah'ı bilmektir, o da dini öğrenmekle olur."

Babasının asıl adı Eslem olan, Ebû Muhammed Atâ b. Ebî Rebâh bir çok sahabiden hadis nakletmiş, İbn Abbâs, İbn Ömer, İbnu'z-Zübeyr, Abdullah b. Ömer, Ebû Hureyre, Ebû Saîd ve Zeyd b. Hâlid el-Cühenî'den hadis dinlemiştir.

Tâbiûndan birçokları da ondan hadis rivayet etmiştir. Bunlardan bazıları; Amr b. Dînâr, ez-Zührî, Ebu'z-Zübeyr, Katâde, Mâlik b. Dînâr, Yahyâ b. Ebî Kesîr, Câbir el-Cu'fi, Eyyûb es-Sahtiyânî, İsmâil es-Serî, Habîb b. Ebî Sâbit, A'meş ve sayılamayacak kadar önde gelen âlim.

Takrîb 2538-a, Takrîb 1008, Takrîb 525, Takrîb 2243, Takrîb 1117, Takrîb 2400, Takrîb 435, Takrîb 2923, Takrîb 1634, Takrîb 575, Takrîb 4439, Takrîb 4135, Takrîb 3733, Takrîb 1343, Takrîb 1540, Takrîb 1098, Takrîb 2127, Takrîb 4474, Takrîb 256, Takrîb 1766, Takrîb 3034, Takrîb 1477, Takrîb 468, Takrîb 2070, Takrîb 1074, Takrîb 3879, Takrîb 2760, Takrîb 4509, Takrîb 1007, Takrîb 635, Takrîb 4470-a, Takrîb 3159, Takrîb 4445-a, Takrîb 451

---

[1] Kasas Sur. 17

İbn Abbâs'ın Azadlısı İkrime

Onlardan biri de; muhkem âyetleri tefsir eden, anlaşılmayan işaretleri aydınlatan, Ebû Abdullah İbn Abbâs'ın azatlısı İkrime. Memleketleri gezen ve ilmini insanlara dağıtan biriydi.

Derler ki: Tasavvuf, temel prensipleri öğrendikten sonra, akılları uyandırmak ve cahilleri eğitmektir.

(٤٤٢٤)- [٣٢٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو، أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " كَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَجْعَلُ فِي رِجْلَيَّ الْكَبْلَ، وَيُعَلِّمُنِي الْقُرْآنَ وَالسُّنَنَ "

İkrime der ki: "İbn Abbâs ayaklarımı bağlayıp, Kur'ân ve sünnetleri öğretirdi."

(٤٤٢٥)- [٣٢٦/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الضُّرَيْسِ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، قَالَ: " اجْتَمَعَ عِنْدِي خَمْسَةٌ لا يَجْتَمِعُ عِنْدِي مَثْلُهُمْ أَبَدًا: عَطَاءٌ، وَطَاوُسٌ، وَمُجَاهِدٌ، وَسَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ، وَعِكْرِمَةُ، فَأَقْبَلَ مُجَاهِدٌ، وَسَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ، يُلْقِيَانِ عَلَى عِكْرِمَةَ، التَّفْسِيرَ فَلَمْ يَسْأَلاهُ عَنْ آيَةٍ إِلا فَسَّرَهَا لَهُمَا، فَلَمَّا نَفِدَ مَا عِنْدَهُمَا جَعَلَ يَقُولُ: أُنْزِلَتْ آيَةُ كَذَا فِي كَذَا، وَأُنْزِلَتْ آيَةُ كَذَا فِي كَذَا، قَالَ: ثُمَّ دَخَلُوا الْحَمَّامَ لَيْلا "

Habîb b. Ebî Sâbit der ki: "Evimde üç kişi toplandı, daha önce böylesi bir araya gelmiş değildir; Atâ, Tâvûs, Mücâhid, Saîd b. Cübeyr ve İkrime. Mücâhid ve Saîd b. Cübeyr, İkrime'ye tefsir sormaya başladılar. Sordukları her âyeti onlara tefsir etti. Soruları tükenince, onlara: "Falan yerde, falan âyet, şunun için nazil oldu, filan yerde, filan âyet, şunun için nazil oldu" diye anlatmaya başladı. Sonra gece olunca hamama girdiler."

(٤٤٢٦)- [٣٢٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ زَيْدٍ، يَقُولُ: " هَذَا عِكْرِمَةُ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، هَذَا أَعْلَمُ النَّاسِ "

Câbir b. Zeyd der ki: “Bu İkrime; İbn Abbâs'ın mevlası. Bu insanların en bilgilisi.”

(٤٤٢٧)- [٣٢٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الصَّوَّافُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعَبْسِيُّ، حَدَّثَنَا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ، يَقُولُ: " مَا بَقِيَ أَحَدٌ أَعْلَمَ بِكِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى مِنْ عِكْرِمَةَ "

Şa'bî der ki: “Allah'ın Kitab'ını İkrime kadar bilen kimse kalmadı.”

(٤٤٢٨)- [٣٢٦/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثنا عَبْدُ اللهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا عَبْدُ الصَّمَدِ، ثنا سَلَّامُ بْنُ مِسْكِينٍ، قَالَ: سَمِعْتُ قَتَادَةَ، يَقُولُ: «أَعْلَمُهُمْ بِالتَّفْسِيرِ عِكْرِمَةُ»

Katâde der ki: “Onların içinde tefsiri en iyi bilen İkrime'dir.”

(٤٤٢٩)- [٣٢٦/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، قَالَ: قِيلَ لِسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ: " تَعْلَمُ أَحَدًا أَعْلَمَ مِنْكَ؟ قَالَ: " نَعَمْ عِكْرِمَةَ "، قَالَ: فَلَمَّا قُتِلَ سَعِيدٌ، قَالَ إِبْرَاهِيمُ: مَا خَلَفَ بَعْدَهُ مِثْلُهُ

Muğîre'nin naklettiğine göre Saîd b. Cübeyr'e: “Senden daha âlim kimse tanıyor musun?” diye sorduklarında: “Evet, İkrime” dedi. Saîd öldürüldüğünde İbrâhîm: “Onun gibi kimse kalmamıştır” dedi.

(٤٤٣٠)- [٣٢٦/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا أَبِي، ثنا سُوَيْدُ بْنُ طَلْحَةَ ابْنُ أَخِي سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عِكْرِمَةَ، يَقُولُ: «لَقَدْ فَسَّرْتُ مَا بَيْنَ اللَّوْحَيْنِ»

İkrime der ki: “İki kapak arasında (mushafta) ne varsa tefsir ettim.”

(٤٤٣١)- [٣٢٧/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ أَيُّوبَ، قَالَ: " سَأَلَ رَجُلٌ عِكْرِمَةَ عَنْ آيَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ، فَقَالَ: " نَزَلَتْ فِي سَفْحِ ذَلِكَ الْجَبَلِ، وَأَشَارَ إِلَى سَلْعٍ "

Eyyûb'un naklettiğine göre İkrime'ye Kur'ân'dan bir âyet sormuşlardı. İkrime: "Şu dağın eteğinde nazil oldu" dedi ve (Medine'deki) Sela' dağını gösterdi.

(٤٤٣٢)- [٣٢٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ أُمَيَّةَ بْنِ شِبْلٍ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ، قَالَ: " قَدِمَ عَلَيْنَا عِكْرِمَةُ، فَاجْتَمَعَ النَّاسُ عَلَيْهِ حَتَّى أُصْعِدَ فَوْقَ ظَهْرِ بَيْتٍ "

Eyyûb der ki: "Bize İkrime gelmişti. O kadar insan toplandı ki; sonunda İkrime bir damın üzerine çıkarıldı."

(٤٤٣٣)- [٣٢٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ سَمِعْتُ أَبِي، يَذْكُرُ قَالَ: " لَمَّا قَدِمَ عِكْرِمَةُ الْحِيرَةَ حَمَلَهُ طَاوُسٌ عَلَى نَجِيبٍ بِثَمَنِ سِتِّينَ دِينَارًا، قَالَ: " ابْتَعْتُ عِلْمَ هَذَا الرَّجُلِ "

Abdürrezzâk'ın babasından naklettiğine göre "İkrime Hîre'ye geldiğinde, Tâvûs onu atmış dinar değerinde asil bir deveye bindirmişti, sonra: "Bu adamın ilmini satın aldım" demişti.

(٤٤٣٤)- [٣٢٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ الْمُؤَذِّنُ الصَّنْعَانِيُّ، عَنْ أُمَيَّةَ بْنِ شِبْلٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُسْلِمٍ، قَالَ " قَدِمَ عِكْرِمَةُ عَلَى طَاوُسٍ، فَحَمَلَهُ عَلَى نَجِيبٍ ثَمَنُهُ سِتُّونَ دِينَارًا، وَقَالَ: " أَلا نَشْتَرِي عِلْمَ هَذَا الْعَالِمِ بِسِتِّينَ دِينَارًا؟ "

Amr b. Müslim der ki: İkrime, Tâvûs'un yanına geldi. Onu atmış dinar değerinde asil bir deveyle taşıdı. Sonra da: "Bu adamın ilmini atmış dinarla satın almayalım mı?" dedi.

(٤٤٣٥)- [٣٢٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ، عَنْ أَبِيهِ، حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، قَالَ " مَاتَ عِكْرِمَةُ، وَكُثَيِّرُ عَزَّةَ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ، فَأُخْرِجَتْ جِنَازَتُهُمَا، فَقَالَ النَّاسُ: مَاتَ أَفْقَهُ النَّاسِ، وَأَشْعَرُ النَّاسِ "

İbrâhîm babasından, Medine'li bir adamın şöyle dediğini naklediyor: "İkrime ve Küseyyir Azze aynı gün vefat ettiler. Cenazeleri kaldırıldı.

İnsanlar şöyle dediler: "İnsanların en büyük âlimi ve en büyük şairi vefat etti."

(٤٤٣٦)- [٣٢٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي الْحَارِثِ، وَيَعْقُوبُ الدَّوْرَقِيُّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ يَزِيدَ النَّحْوِيِّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ لِي: «انْطَلِقْ فَأَفْتِ النَّاسَ فَمَنْ سَأَلَكَ عَمَّا يَعْنِيهِ فَأَفْتِهِ وَمَنْ سَأَلَكَ عَمَّا لَا يَعْنِيهِ فَلَا تُفْتِهِ، فَإِنَّكَ تَطْرَحُ عَنِّي ثُلُثَيْ مَؤُونَةِ النَّاسِ»

İkrime der ki: İbn Abbâs bana dedi ki: "Haydi gidip insanlara fetva ver. Sana kendisini ilgilendiren bir konuda soran olursa ona fetva ver; şayet kendini ilgilendirmeyen bir konudan soran olursa ona fetva verme. Bu işi yapmakla halkın bana olan ihtiyaçlarının üçte birini üzerimden almış olacaksın."

(٤٤٣٧)- [٣٢٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلاءِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، قَالَ: " كُنْتُ إِذَا سَمِعْتُ مِنْ عِكْرِمَةَ يُحَدِّثُ عَنِ الْمَغَازِي، كَأَنَّهُ مُشْرِفٌ عَلَيْهِمْ يَنْظُرُ كَيْفَ كَانُوا يَصْنَعُونَ وَيَقْتَتِلُونَ "

Amr (b. Dînâr) der ki: "İkrime, (Resûlullah'ın) savaşları(m=megâzi) anlatırken onu dinlerdim. Sanki savaşçıları seyrediyor, ne yaptıklarını ve nasıl savaştıklarım görüyor gibiydi."

(٤٤٣٨)- [٣٢٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: سَمِعْتُ مَعْمَرًا، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَيُّوبَ، يَقُولُ: " كُنْتُ أُرِيدُ أَنْ أَرْحَلَ، إِلَى عِكْرِمَةَ إِلَى أُفُقٍ مِنَ الآفَاقِ، قَالَ: فَأَتَى يَعْنِي سُوقَ الْبَصْرَةِ فَإِذَا رَجُلٌ عَلَى حِمَارٍ، فَقِيلَ لِي: هَذَا عِكْرِمَةُ، قَالَ: وَاجْتَمَعَ النَّاسُ إِلَيْهِ، فَقُمْتُ إِلَيْهِ فَمَا قَدَرْتُ عَلَى شَيْءٍ أَسْأَلُهُ عَنْهُ، ذَهَبَتِ الْمَسَائِلُ مِنِّي، فَقُمْتُ إِلَى جَنْبِ حِمَارِهِ، قَالَ: فَجَعَلَ النَّاسُ يَسْأَلُونَهُ وَأَنَا أَحْفَظُ "

Eyyûb der ki: İkrime'yi nerede olursa olsun ziyaret etmek istiyordum. Basra çarşısına geldim. Eşeğine binmiş bir adam vardı. Bana "Bu, İkrime" dediler. İnsanlar etrafında toplandılar. Ben de yanına yaklaştım. Ona hiçbir şey soramadım. Soracağım bütün soruları unuttum. Bunun üzerine eşeğin yanında durdum. İnsanlar ona soru soruyorlar, ben de dikkate dinliyordum.

(٤٤٣٩)- [٣٢٨/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، قَالَ: سَمِعْتُ شُعْبَةَ، يُحَدِّثُ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، قَالَ: قَالَ عِكْرِمَةُ لِرَجُلٍ وَهُوَ يَسْأَلُهُ: مَا لَكَ أَجْبَلْتَ؟ قَالَ شُعْبَةُ: ثُمّ حَدَّثَنِي أَيُّوبُ، قَالَ: كَانَ خَالِدٌ الْحَذَّاءُ، يَسْأَلُ عِكْرِمَةَ، فَسَكَتَ خَالِدٌ، فَقَالَ عِكْرِمَةُ: " مَا لَكَ أَجْبَلْتَ؟ " قَالَ: إِنِّي تَعِبْتُ"

Hâlid el-Hazzâ'nın naklettiğine göre İkrime, kendisine soru soran bir adama: “Ne oldu sana? Tükendin mi?” dedi.

Şu'be diyor ki; Daha sonra Eyyûb bana şöyle anlattı; Hâlid el-Hazzâ, İkrime'ye soru soruyordu. Hâlid susunca, İkrime: “Ne oldu sana? Tükendin mi?” dedi. Hâlid: “Yoruldum” diye cevap verdi.

(٤٤٤٠)- [٣٢٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو نُمَيْلَةَ، عَنْ ضَحَّاكِ بْنِ عَامِرِ بْنِ عَوْفٍ، حَدَّثَنَا الْفَرَزْدَقُ بْنُ جَوَّاسٍ، قَالَ: قَدِمَ عَلَيْنَا عِكْرِمَةُ وَنَحْنُ مَعَ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ بِجُرْجَانَ فَقُلْنَا لِشَهْرٍ: أَلا نَأْتِيهِ؟ فَقَالَ: " ائْتُوهُ، فَإِنَّهُ لَمْ تَكُنْ أُمَّةٌ إِلا وَقَدْ كَانَ لَهَا حَبْرٌ، وَإِنَّ مَوْلَى هَذَا كَانَ حَبْرَ هَذِهِ الأُمَّةِ "

Ferezdak b. Cevvâs der ki: Cürcân'da, Şehr b. Havşeb'in yanında iken, İkrime gelmişti. Şehr'e “Onun yanma gitmeyecek miyiz?” dedik. “Ona gidin. Her ümmetin bir âlimi vardır. Bu azadlı köle, bu ümmetin âlimidir” dedi.

(٤٤٤١)- [٣٢٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْلَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي رَوَّادٍ، قَالَ: قُلْتُ لِعِكْرِمَةَ بِنَيْسَابورَ: الرَّجُلُ يَدْخُلُ الْخَلاءَ وَفِي أُصْبُعِهِ خَاتَمٌ فِيهِ اسْمُ اللَّهِ ؟ قَالَ: " يَجْعَلُ فَصَّهُ فِي بَاطِنِ كَفِّهِ، ثُمَّ يَقْبِضُ عَلَيْهِ "

Abdulazîz b. Ebî Revvâd der ki: “Nîsâbûr'da, İkrime'ye, parmağında üzerinde Allah yazan bir yüzükle tuvalete giren kişinin durumunu sorduğumda, "Yüzüğün taşını (yazının olduğu yeri) avucunun içine alır ve avucunu kapatır" karşılığını verdi."

(٤٤٤٢)- [٣٢٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا أُمَيَّةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ شُعْبَةَ، يَقُولُ: قَالَ خَالِدٌ الْحَذَّاءُ: " كُلُّ شَيْءٍ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ، نُبِّئْتُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: إِنَّمَا سَمِعَهُ مِنْ عِكْرِمَةَ، لَقِيَهُ أَيَّامَ الْمُخْتَارِ بِالْكُوفَةِ "

Hâlid el-Hazzâ der ki: Muhammed b. Sîrîn'in: "İbn Abbâs'tan duyduğuma göre..." diyerek naklettiği her şeyi İkrime'den almıştır. Muhtâr(-i Sekafî) döneminde Kûfe'de görüşmüşlerdi.

(٤٤٤٣)- [٣٢٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ، يَقُولُ بِالْكُوفَةِ: " خُذُوا التَّفْسِيرَ عَنْ أَرْبَعَةٍ : عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، وَمُجَاهِدٍ، وَعَطَاءٍ، وَعِكْرِمَةَ "

Zeyd b. el-Hubâb, Süfyân es-Sevrî'nin Kûfe'de şöyle dediğini naklediyor: "Tefsiri dört kişiden öğrenin; Saîd b. Cübeyr, Mücâhid, Atâ ve İkrime."

(٤٤٤٤)- [٣٢٩/٣] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: سَمِعْتُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيَّ، يَقُولُ بِالْكُوفَةِ: " خُذُوا التَّفْسِيرَ عَنْ أَرْبَعَةٍ: عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، وَمُجَاهِدٍ، وَعِكْرِمَةَ، وَالضَّحَّاكِ "

Zeyd b. el-Hubâb, Süfyân es-Sevrî'nin Kûfe'de şöyle dediğini naklediyor: "Tefsiri dört kişiden öğrenin; Saîd b. Cübeyr, Mücâhid, İkrime ve Dahhâk."

(٤٤٤٥)- [٣٢٩/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ، عَنْ أَبِي ضَمْرَةَ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ خَالِدٍ السَّخْتِيَانِيِّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " أَدْرَكْتُ مِئِينَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ"

İkrime der ki: "Bu mescidde, Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından yüzlerce kişiyi gördüm."

(٤٤٤٦)- [٣٢٩/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرْيَابِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَسْرُوقٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " كَانَتِ الْخَيْلُ الَّتِي شَغَلَتْ سُلَيْمَانَ بْنَ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلامُ عِشْرِينَ أَلْفًا، فَعَقَرَهَا "

İkrime der ki: "Hz. Süleymân b. Dâvud'u oyalayan atlar yirmi bin taneydi. Onları hemen kesti."

(٤٤٤٧)- [٤٤٥٠] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ الْمَدَنِيُّ، أَنَّ عِكْرِمَةَ، حَدَّثَهُمْ قَالَ: " لَمَّا زَوَّجَ النَّبِيُّ ﷺ فَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا، كَانَ مَا جَهَّزَهَا بِهِ سَرِيرًا مَشْرُوطًا، وَوِسَادَةً مِنْ أَدَمٍ حَشْوُهَا لِيفٌ، وَتَوْرًا مِنْ أَقْطٍ، قَالَ: فَجَاءُوا بِبَطْحَاءَ، فَنَثَرُوهَا فِي الْبَيْتِ "

İkrime der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem); Hz. Fâtıma'yı evlendirdiği zaman çeyiz olarak: eski bir divan, içi lifle doldurulmuş deri bir yastık ve bir su tulumu hazırladı. Bir kilimi de getirip evine serdiler."

(٤٤٤٨)- [٣٢٩/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شِيرَزَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ، عَنْ عِكْرِمَةَ: فِي قَوْلِهِ ﷾: " ﴿لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ﴾، قَالَ: الدُّنْيَا كُلُّهَا قَرِيبٌ، وَكُلُّهَا جَهَالَةٌ "

Hakem b. Ebân'ın naklettiğine göre İkrime, Allah'ın **"Makbul tövbe; bilmeyerek kötülük yapıp çok geçmeden tövbe edenlerin tövbesidir"**[1] âyetiyle ilgili: "Dünya hayatının hepsi çok geçmiş değildir ve tümü bilmeyerek yaşanır" dedi.

---

[1] Nisâ Sur. 17

(٤٤٤٩)- [٣٢٩/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّا، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَوْنٍ الْخُرَاسَانِيِّ، عَنْ عِكْرِمَةَ: " فِي قَوْلِهِ ﷾: " ﴿تِلْكَ الدَّارُ الآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الأَرْضِ وَلا فَسَادًا﴾، [٣٣٠/٣] الآيَة.فَجَعَلَ الدَّارَ الآخِرَةَ لِلَّذِينَ لا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الأَرْضِ عِنْدَ سَلاطِينِهَا وَلا مُلُوكِهَا، وَلا فَسَادًا: لا يَعْمَلُونَ بِمَعَاصِي اللَّهِ ﷾: ﴿وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾، فِي الْجَنَّةِ "

Muhammed b. Avn el-Horasânî'nin naklettiğine göre İkrime, Allah'ın **"İşte âhiret yurdu. Biz onu yeryüzünde büyüklük taslamayan ve bozgunculuk yapmayanlara has kılarız"**[1] âyetiyle ilgili der ki: "Âhiret hayatını, yeryüzünün sultanları ve krallarının karşısında büyüklük taslamayanlara ve fesat çıkarmayanlara, bir de Allah'ın yasakladığı şeyleri yapmayanlara tahsis etmiştir. **"Sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır."**[2]

(٤٤٥٠)- [٣٣٠/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ السِّنْدِيِّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلَوِيَّةَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيسَى الْعَطَّارُ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ بِشْرٍ، أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، وَقَدْ نَشَرَ مُصْحَفَهُ وَهُوَ يَنْظُرُ فِيهِ وَيَبْكِي، قُلْتُ: مَا يُبْكِيكَ يَا أَبَا الْعَبَّاسِ ؟ قَالَ: آيٌ فِي هَذَا الْمُصْحَفِ، قُلْتُ: وَمَا هِيَ؟ قَالَ: " قَوْمٌ أَمَرُوا وَنَهَوْا فَنَجَوْا، وَقَوْمٌ لَمْ يَأْمُرُوا وَلَمْ يَنْهَوْا، فَهَلَكُوا فِيمَنْ هَلَكَ فِي أَهْلِ الْمَعَاصِي، يَقُولُ اللَّهُ ﷾: ﴿وَاسْأَلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ﴾، وَذَلِكَ أَنَّ أَهْلَ أَيْلَةَ وَهِيَ قَرْيَةٌ عَلَى شَاطِئِ الْبَحْرِ وَكَانَ اللَّهُ أَمَرَ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنْ يَتَفَرَّغُوا لِيَوْمِ الْجُمُعَةِ، فَقَالُوا: بَلْ نَتَفَرَّغُ لِيَوْمِ السَّبْتِ، لأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى فَرَغ مِنَ الْخَلْقِ يَوْمَ السَّبْتِ، فَأَصْبَحَتِ الأَشْيَاءُ مُسْتَوِيَةً قَائِمَةً، فَشَدَّدَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ فِي السَّبْتِ، فَنَهَاهُمْ عَنِ الصَّيْدِ يَوْمَ السَّبْتِ، فَإِذَا كَانَ يَوْمُ السَّبْتِ كَانَتْ تَجِيئُهُمُ الْحِيتَانُ إِلَى مَشَارِعِهِمْ شِجَاجًا سِمَانًا تَتَقَلَّبُ مِنْ ظُهُورِهَا إِلَى بُطُونِهَا آمِنَةً لا

---

[1] Kasas Sur. 83

[2] Kasas Sur. 83

تَخَافُ شَيْئًا، وَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿إِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا﴾، يَعْنِي إِلَى مَشَارِعِهِمْ، فَإِذَا كَانَ عَشِيَّةُ يَوْمِ السَّبْتِ لَيْلَةُ الأَحَدِ ذَهَبَتْ عَنْهُمُ الْحِيتَانُ إِلَى مِثْلِهَا مِنَ السَّبْتِ، فَأَصَابَ الْقَوْمَ جَهْدٌ شَدِيدٌ، وَكَانَتْ مَتْجَرَهُمْ وَكَسْبَهُمْ، فَانْطَلَقَتْ أَمَةٌ مِنْ إِمَاءِ الْقَوْمِ فَاصْطَادَتْ سَمَكَةً فِي يَوْمِ السَّبْتِ، ثُمَّ جَعَلَتْهَا فِي جَرَّتِهَا، فَأَكَلَتْهَا يَوْمَ الأَحَدِ فَلَمْ تَضُرَّهَا، وَذَلِكَ أَنَّ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلامُ كَانَ تَقَدَّمَ إِلَيْهِمْ فِي ذَلِكَ، وَهُوَ الَّذِي لَعَنَ مَنِ اعْتَدَى فِي يَوْمِ السَّبْتِ، فَقَالَتِ الأَمَةُ لِمَوَالِيهَا: اصْطَدْتُ يَوْمَ السَّبْتِ، وَأَكَلْتُ يَوْمَ الأَحَدِ فَلَمْ يَضُرَّنِي، فَصَادَ مَوَالِيهَا يَوْمَ السَّبْتِ، وَانْتَفَعُوا بِهَا يَوْمَ الأَحَدِ وَبَاعُوهَا حَتَّى كَثُرَتْ أَمْوَالُهُمْ، فَفَطِنَ النَّاسُ وَاجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَصِيدُوا يَوْمَ السَّبْتِ، فَقَالَ قَوْمٌ: لا نَدَعُكُمْ تَصِيدُونَ يَوْمَ السَّبْتِ، فَجَاءَ قَوْمٌ فَدَاهَنُوا، فَقَالُوا: ﴿لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا﴾، قَالَ الَّذِينَ أَمَرُوا وَنَهَوْا: ﴿مَعْذِرَةً إِلَى رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾، يَعْنِي: يَنْتَهُونَ عَنِ الصَّيْدِ، فَلَمَّا نَهَوْهُمْ رَدُّوا عَلَيْهِمْ، فَقَالُوا: إِنَّمَا نَهَانَا اللَّهُ عَنْ أَكْلِهَا يَوْمَ السَّبْتِ، وَلَمْ يَنْهَنَا عَنْ صَيْدِهَا، قَالَ: فَوَاقَعُوا الصَّيْدَ يَوْمَ السَّبْتِ، قَالَ: فَخَرَجَ الَّذِينَ أَمَرُوا وَنَهَوْا عَنْ مَدِينَتِهِمْ، فَلَمَّا أَمْسَوْا بَعَثَ اللَّهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ، فَصَاحَ بِهِمْ صَيْحَةً، فَإِذَا هُمْ قِرَدَةٌ خَاسِئُونَ، قَالَ: فَلَمَّا أَصْبَحُوا لَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِمْ أَحَدٌ مِنَ الْمَدِينَةِ، قَالَ: فَبَعَثُوا رَجُلا فَاطَّلَعَ عَلَيْهِمْ، فَلَمْ يَرَ فِي الْمَدِينَةِ أَحَدًا، فَنَزَلَ فِيهَا فَدَخَلَ الدُّورَ، فَلَمْ يَرَ فِي الدُّورِ أَحَدًا، فَدَخَلَ الْبُيوتَ، فَإِذَا هُمْ قِرَدَةٌ قِيَامٌ فِي زَوَايَا الْبُيُوتِ، فَجَاءَ يَفْتَحُ الْبَابَ، فَنَادَى: يَا عَجَبًا، قِرَدَةٌ لَهَا أَذْنَابٌ تَتَلَوَّى، قَالَ: فَدَخَلُوا إِلَيْهِمْ، فَكَانَتِ الْقِرَدَةُ تَعْرِفُ أَنْسَابَهَا مِنَ الإِنْسِ، وَالإِنْسُ لا تَعْرِفُ أَنْسَابَهَا مِنَ الْقِرَدَةِ، وَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ﴾، يَعْنِي: فَلَمَّا تَرَكُوا مَا وُعِظُوا بِهِ وَخُوِّفُوا بِعَذَابِ اللَّهِ: أَخَذْنَاهُمْ ﴿بِعَذَابٍ بَئِيسٍ﴾، أَيْ: شَدِيدٍ، ﴿فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ﴾، يَعْنِي: لَمَّا تَمَادَوْا وَاجْتَرَءُوا عَمَّا نُهُوا عَنْهُ ﴿قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ﴾، أَيْ صَاغِرِينَ ﴿فَجَعَلْنَاهَا نَكَالا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا﴾، مِنَ الأُمَمِ أَيْ: أُمَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ وَمَا خَلْفَهَا مِنْ أَهْلِ زَمَانِهِمْ ﴿وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ﴾، مِنَ الشِّرْكِ، يَعْنِي أُمَّةَ مُحَمَّدٍ ﷺ قَالَ: فَأَمَاتَهُمُ اللَّهُ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: " إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ بَعَثَهُمُ اللَّهُ فِي صُورَةِ الإِنْسِ، فَيُدْخِلُ

النَّارَ الَّذِينَ اعْتَدَوْا فِي السَّبْتِ، وَيُحَاسِبُ الَّذِينَ لَمْ يَأْمُرُوا وَلَمْ يَنْهَوْا بِأَعْمَالِهِمْ، وَكَانَ الْمَسْخُ عُقُوبَةً فِي الدُّنْيَا حِينَ تَرَكُوا الأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ "، قَالَ إِسْحَاقُ: وَأَخْبَرَنِي عُثْمَانُ بْنُ الأَسْوَدِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: لَيْتَ شِعْرِي مَا فَعَلَ الْمُدَاهِنُونَ؟ قَالَ عِكْرِمَةُ: فَقُلْتُ لَهُ: ﴿فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ﴾ "، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: هَلَكَ وَاللَّهِ الْقَوْمُ، قَالَ: فَكَسَانِي ابْنُ عَبَّاسٍ ثَوْبَيْنِ

İkrime anlatıyor: Bir gün İbn Abbâs'ın yanına girdim. Mushafını açmış, ona bakıp ağlıyordu. Kendine: “Neden ağlıyorsun ey Ebû Abbâs?” dedim, “Mushaftaki şu âyete ağlıyorum” dedi. “Nedir bu?” diye sorunca şöyle dedi:

Bir kavim var, emrettiler ve yasakladılar, kurtuldular. Başka bir kavim ise emretmediler ve yasaklamadılar bu yüzden kötülük yapan kötüler gibi helak oldular. Allah: “**Onlara, deniz kıyısında bulunan kent halkının durumunu sor**”[1] buyuruyor. Bunlar, deniz kıyısında bulunan Eyle halkıdır.

Allah, İsrâil oğullarına Cuma günü tatil yapmalarını emretmişti. Onlar: “Biz cumartesi günü tatil yaparız. Zira Allah cumartesi günü yaratmayı bitirdi ve her şey var oldu” dediler. Bunun üzerine Allah cumartesi gününü onlara zorlaştırdı. Cumartesi günü balık avlamayı yasakladı. Cumartesi günü semiz balıklar sürü sürü gelip, güven içinde hiçbir şeyden korkmadan, karşılarında takla atarak oynardı. Bunu Allah: “**Zira tatil yaptıkları Cumartesi günü balıklar onlara akın akın geliyor**”[2] şeklinde anlatıyor. Ertesi gün yani Pazar günü geldiğinde balıklar geldikleri gibi birden ortadan kayboluyordu.

Bu durum insanların çok zoruna gidiyordu. Çünkü balık, onların ticareti ve kazançlarıydı. İçlerinden bir cariye cumartesi günü gidip bir balık avladı ve kabına koydu. Pazar günü pişirip yedi, başına bir şey gelmedi. Bu olay

---

[1] A'râf Sur. 163

[2] A'râf Sur. 163

Hz. Dâvûd döneminde vuku bulmuştu. Cumartesi günü yasağına uymayanları lanetleyen de oydu.

Cariye efendisine: "Bu balığı Cumartesi günü avladım, Pazar günü yedim. Bana bir şey olmadı" deyince, efendisi de cumartesi günü avlanıp Pazar günü faydalanıp sattı. Bu şekilde parası çoğaldı. İnsanlar bu olayın farkına vardı ve cumartesi günü avlanmaya karar verdiler.

Bazıları: "Cumartesi günü avlanmanıza izin vermeyiz" dediler. Başka bir grup gelip: "**Siz, Allah'ın helâk edeceği veya şiddetli bir azaba uğratacağı bir kavme ne diye (boş yere) öğüt veriyorsunuz?**" diye itiraz ettiler. Emredip (avlanmayı) engelleyenler: "**Rabbinize bir mazeret beyan etmek için, bir de belki Allah'a karşı gelmekten sakınırlar diye (öğüt veriyoruz)**"[1] demişlerdi. Bu şekilde engel olduklarını görünce onlara: "Allah balığı cumartesi günü yememizi yasakladı, avlamamızı yasaklamış değil" dediler. Avlanmaya karar verip işe koyuldular. Emredip engelleyenler şehirden çıkıp gittiler. Akşam olunca Allah Cibril'i gönderdi. Onlara bir çığlık attı. Birden hepsi aşağılık maymunlara döndüler.

Şehri terk edenler, sabahleyin şehirden kimsenin çıkmadığını görünce, aralarından bakması için birini gönderdiler. Adam şehrin sokaklarında kimseyi göremedi. Gidip avlulara baktı. Orada da kimseyi göremedi. Evlerin odalarına girince, odaların köşelerine saklanmış maymunları gördü. Adam odalara girip kapıları açarken şaşkınlıkla: "Şaşılacak bir durum, bunlar sallanan kuyrukları olan maymunlar!" diyordu.

Şehirden ayrılıp dönenler, evlere girip bakıyorlardı. Maymunlar akraba oldukları insanları tanıyorlardı. Fakat insanlar akraba oldukları maymunları tanımıyorlardı. Böylece: "**Onlar kendilerine hatırlatılanı unutunca...**" Yani kendilerine verilen nasihati ve Allah'ın azabı ile ilgili uyarıyı dinlemeyince. "**Şiddetli bir azapla yakaladık**"[2]

---

[1] A'râf Sur. 164

[2] A'râf Sur. 165

"Yasaklandıkları şeylerden vazgeçmeye yanaşmayınca" yani; tekrar edip yasaklanan fiili yapmaya cesaret ettiklerinde **"Onlara «aşağılık maymunlar olun» dedik"**[1]

"Bunu onlara oradakiler ve sonradan gelecek olanlar için ibret kıldık." Yani gelecek olan Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ümmetine ve ondan sonra gelecek insanlara ibret "Allah'a karşı gelmekten sakınanlara da nasihat" kıldık ki şirke düşmesinler. Sonra Allah onların canım aldı.

İbn Abbâs diyor ki; Kıyamet günü geldiğinde Allah onları insan suretinde yaratır. Ardından cumartesi yasağını çiğnedikleri için cehenneme atar. Emretmeyip engellemeye çalışmayanları, amellerinden dolayı hesaba çeker. Maymuna çevrilme cezası; dünyada "iyiliği emredip kötülükten yasaklama" görevini yerine getirmeme cezasıdır.

İshâk'ın Esved'den naklettiğine göre İkrime der ki: İbn Abbâs: "İtiraz edenlere ne olduğu bilmek isterdim" deyince, ona: **"Onlar kendilerine hatırlatılanı unutunca, kötülüğü engellemeye çalışanları kurtardık, zulmedenleri de yaptıklarından dolayı şiddetli bir azapla yakaladık"**[2] dedim.

İbn Abbâs: "Vallahi adamlar mahvolmuş" dedi, sonra da bana iki gömlek verdi.

(٤٤٥١)- [٣٣١/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " كَانَتِ الْقُضَاةُ ثَلاثَةً، يَعْنِي فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَمَاتَ وَاحِدٌ مِنْهُمْ، فَجُعِلَ الآخَرُ مَكَانَهُ، فَقَضَوْا مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقْضُوا، فَبَعَثَ اللَّهُ مَلَكًا عَلَى فَرَسٍ، فَمَرَّ عَلَى رَجُلٍ يَسْقِي بَقَرَةً مَعَهَا عَجِلٌ، فَدَعَا الْعِجَلَ، فَتَبِعَ الْعِجْلُ الْفَرَسَ، فَتَبِعَهُ صَاحِبُ الْعِجْلِ، فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، عِجْلِي، وَقَالَ الْمَلَكُ: عِجْلِي، وَهُوَ ابْنُ فَرَسِي، فَخَاصَمَهُ حَتَّى أَعْيَاهُ، فَقَالَ: الْقَاضِي بَيْنِي وَبَيْنَكَ، قَالَ: قَدْ رَضِيتُ، قَالَ: فَارْتَفَعَا إِلَى أَحَدِ الْقُضَاةِ، قَالَ: فَتَكَلَّمَ صَاحِبُ الْعِجْلِ، فَقَالَ: إِنَّهُ مَرَّ بِي

---

[1] A'râf Sur. 166

[2] A'râf Sur. 165

عَلَى فَرَسِهِ، فَدَعَا عِجْلِي فَتَبِعَهُ، فَأَبَى أَنْ يَرُدَّهُ وَمَعَ الْمَلَكِ ثَلاثُ دُرَّاتٍ، لَمْ يَرَ النَّاسُ مِثْلَهَا، فَأَعْطَى الْقَاضِيَ دُرَّةً، فَقَالَ: اقْضِ لِي، فَقَالَ: كَيْفَ يَسُوغُ هَذَا لِي؟ قَالَ: تُخْرِجُ الْفَرَسَ وَالْبَقَرَةَ، فَإِنْ تَبِعَ الْعِجْلُ الْفَرَسَ عُذِرْتَ، قَالَ: فَفَعَلَ ذَلِكَ، ثُمَّ أَتَى الآخَرَ، فَفَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ أَتَى الثَّالِثَ، فَقَصَّا قِصَّتَهُمَا وَنَاوَلَهُ الدُّرَّةَ، فَلَمْ يَأْخُذْهَا وَقَالَ: لا أَقْضِي بَيْنَكُمَا الْيَوْمَ، فَإِنِّي حَائِضٌ، فَقَالَ الْمَلَكُ: سُبْحَانَ اللَّهِ، هَلْ يَحِيضُ الرَّجُلُ؟ ! فَقَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَهَلْ تُنْتِجُ الْفَرَسُ عِجْلا؟ فَقَضَى لِصَاحِبِ الْبَقَرَةِ "

İkrime anlatıyor: İsrâîl oğullarının üç tane hâkimi olurdu ve biri ölünce yerine başka birini geçirirlerdi. Bu üç hâkim Allah'ın dilediği bir müddet hâkimlik işinde bulunduktan sonra Allah at üzerinde bir melek gönderdi. Bu melek, yanında buzağısıyla birlikte bir ineği sulayan bir adamla karşılaştı ve buzağıyı çağırdı. Buzağı atı takip edince adam da buzağının peşinden gitti. Meleğe: "Ey Allah'ın kulu! Bu buzağı benim!" deyince melek de: "Hayır! Benim buzağımdır ve atımın yavrusudur" karşılığını verdi. Adamla girdiği tartışmada onu aciz bırakınca, adam: "Aramızda hâkim hüküm versin" dedi. Melek de bunu kabul etti ve hâkimlerden birinin yanına gittiler. Önce buzağının sahibi söze başladı ve şöyle dedi: "Bu adam atı üzerinde benimle karşılaştı ve buzağımı çağırdı. Buzağı onu takip edince buzağımı geri vermeyi reddetti." Meleğin yanında, daha önce kimsenin benzerini görmediği üç inci vardı. Bunlardan birini hâkime verdi ve: "Lehime hüküm ver" dedi. Hâkim: "Ben bunu nasıl yapayım?" diye sorunca, melek: "Atı ve ineği çıkar, eğer buzağı atı takib ederse bu konuda kimse senin kınayamaz" dedi. Melek sonra ikinci hâkime gidip aynı şeyi yaptı. Sonra üçüncü hâkime gidip olayı anlattı ve ona da bir inci verdi. Ancak üçüncü hâkim inciyi kabul etmedi ve: "Aranızda bugün hüküm veremem; zira bugün hayızlıyım" dedi. Melek: "Sübhânallah! Erkek hiç hayız olur mu?" deyince, hâkim: "Sübhanallah! At da hiç buzağı doğurur mu?" karşılığını verdi ve ineğin sahibinin lehine hüküm verdi.

(٤٤٥٢)- [٣٣٢/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ حَاتِمٍ الْبَغْدَادِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زُنْبُورٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ الثُّمَالِيِّ، عَنْ عِكْرِمَةَ: " أَنَّ

مَلِكًا قَالَ لأَهْلِ مَمْلَكَتِهِ: إِنِّي إِنْ وَجَدْتُ أَحَدًا يَتَصَدَّقُ بِصَدَقَةٍ قَطَعْتُ يَدَيْهِ، فَجَاءَ سَائِلٌ إِلَى امْرَأَةٍ، فَقَالَ: تَصَدَّقِي عَلَيَّ بِشَيْءٍ، فَقَالَتْ: كَيْفَ أَتَصَدَّقُ عَلَيْكَ، وَالْمَلِكُ يَقْطَعُ يَدَيْ مَنْ تَصَدَّقَ؟ فَقَالَ: أَسْأَلُكِ بِوَجْهِ اللَّهِ إِلا تَصَدَّقْتِ عَلَيَّ، قَالَ: فَتَصَدَّقَتْ عَلَيْهِ بِرَغِيفَيْنِ، فَبَلَغَ ذَلِكَ الْمَلِكَ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهَا فَقَطَعَ يَدَيْهَا، ثُمَّ إِنَّ الْمَلِكَ، قَالَ لأُمِّهِ: دُلِّينِي عَلَى امْرَأَةٍ جَمِيلَةٍ أَتَزَوَّجُهَا، فَقَالَتْ: إِنَّ هَهُنَا امْرَأَةً مَا رَأَيْتُ مِثْلَهَا لَوْلا عَيْبٌ بِهَا، قَالَ: أَيُّ عَيْبٍ هُوَ؟ قَالَتْ: قَطْعُ الْيَدَيْنِ، قَالَ: فَأَرْسِلِي إِلَيْهَا، فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهَا، فَلَمَّا رَآهَا أَعْجَبَتْهُ وَكَانَ لَهَا جَمَالٌ، فَقَالَتْ: إِنَّ الْمَلِكَ يُرِيدُ أَنْ يَتَزَوَّجَكِ، قَالَتْ: نَعَمْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ، قَالَ: فَتَزَوَّجَهَا وَأَكْرَمَهَا، قَالَ: فَنَهَدَ إِلَى الْمَلِكِ عَدُوٌّ، فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ، فَكَتَبَ إِلَى أُمِّهِ: انْظُرِي فُلانَةً، فَاسْتَوْصِي بِهَا خَيْرًا، وَافْعَلِي، فَجَاءَ الرَّسُولُ، فَنَزَلَ عَلَى ضَرَائِرِهَا فَحَسَدْنَهَا، فَأَخَذْنَ الْكِتَابَ فَغَيَّرْنَهُ، وَكَتَبْنَ إِلَى أُمِّهِ: انْظُرِي إِلَى فُلانَةٍ، فَقَدْ بَلَغَنِي أَنَّ رِجَالا يَأْتُونَهَا فَأَخْرِجِيهَا مِنَ الْبَيْتِ وَافْعَلِي، فَكَتَبَتْ إِلَيْهِ الأُمُّ: إِنَّكَ قَدْ كَذَبْتَ وَإِنَّهَا لامْرَأَةُ صِدْقٍ، وَبَعَثَتِ الرَّسُولَ إِلَيْهِ، فَنَزَلَ بِهِنَّ فَأَخَذْنَ الْكِتَابَ، وَغَيَّرْنَهُ وَكَتَبْنَ إِلَيْهِ أَنَّهَا فَاجِرَةٌ وَوَلَدَتْ غُلامًا، فَكَتَبَ إِلَى أُمِّهِ: أَنِ انْظُرِي إِلَى فُلانَةَ فَارْبِطِي وَلَدَهَا عَلَى رَقَبَتِهَا وَاضْرِبِي عَلَى جَنْبِهَا وَأَخْرِجِيهَا، فَلَمَّا جَاءَ الْكِتَابُ قَرَأَتْهُ عَلَيْهَا، فَقَالَتْ لَهَا: اخْرُجِي فَجَعَلَتِ الصَّبِيَّ عَلَى رَقَبَتِهَا وَذَهَبَتْ، فَمَرَّتْ بِنَهَرٍ وَهِيَ عَطْشَانَةٌ فَبَرَكَتْ لِلشُّرْبِ وَالصَّبِيُّ عَلَى رَقَبَتِهَا، فَوَقَعَ فِي الْمَاءِ فَغَرِقَ، فَجَعَلَتْ تَبْكِي عَلَى شَاطِئِ النَّهْرِ، فَمَرَّ بِهَا رَجُلانِ، فَقَالا: مَا يُبْكِيكِ، فَقَالَتِ: ابْنِي كَانَ عَلَى رَقَبَتِي، وَلَيْسَ لِي يَدَانِ، وَإِنَّهُ سَقَطَ فِي الْمَاءِ فَغَرِقَ، فَقَالا لَهَا: أَتُحِبِّينَ أَنْ يَرُدَّ اللَّهُ يَدَيْكِ كَمَا كَانَتَا؟ قَالَتْ: نَعَمْ، فَدَعَوَا اللَّهَ رَبَّهُمَا فَاسْتَوَتْ يَدَاهَا، فَقَالا لَهَا: تَدْرِينَ مَنْ نَحْنُ؟ قَالَتْ: لا، قَالا: نَحْنُ رَغِيفَاكِ اللَّذَانِ تَصَدَّقْتِ بِهِمَا "

İkrime bildiriyor: Kralın biri halkına: "İçinizden birinin sadaka verdiğini duyarsam ellerini keserim!" dedi. Günün birinde kadının birine bir dilenci geldi ve: "Bana bir şeyler ver!" dedi. Kadın: "Kral, sadaka verenin elini kesiyorken ben sana nasıl sadaka vereyim!" karşılığını verdi. Dilenci: "Allah rızası için bana sadaka vermeni istiyorum!" deyince kadın ona iki ekmek verdi. Kadının bu yaptığı krala ulaşınca da getirtip ellerini kesti. Bir gün kral, annesine: "Bana evlenebileceğim güzel bir kadın bul!" deyince, annesi: "Şurada bir kadın var ki onun kadar güzelini görmüş değilim, ancak bir kusuru var!" karşılığını verdi. Kral: "Kusuru ne?" diye sorunca, annesi: "Her iki eli de kesilmiş" karşılığını verdi. Kral, annesine: "Kadına haber ver, gelsin" deyince, annesi bu kadını yanma çağırdı. Kral kadını görünce çok beğendi, kadın da çok güzeldi. Annesi, kadına: "Kral seninle evlenmek istiyor!" deyince, kadın: "Allah da izin verirse olur!" karşılığını verdi. Bunun üzerine kral bu kadınla evlendi ve ona çok iyi davrandı.

Günün birinde düşmanlar krala savaş açınca kral da savaşmak üzere sefere çıktı. Oradan annesine, kadın için: "Ona mukayyet ol, kendisine iyi davranılmasını söyle, şöyle yap, böyle yap" şeklinde bir mektup yazdı. Mektubu getiren elçi gelip kadının kumalarının yanında konakladı. Kumaları onu kıskanınca mektubu alıp, yazılanları değiştirdiler ve annesine: "Kadına dikkat et! Zira bazı erkeklerin, yanına geldiği bana ulaştı! Onu evden kov, şöyle yap, böyle yap" şeklinde bir mektup yazdılar. Annesi de buna karşılık oğluna: "Yalan söylüyorsun! Çünkü çok namuslu bir kadındır!" diye cevap yazdı. Ancak elçi mektubu önce kadının kumalarına götürdü. Yanlarına vardığında mektubu aldılar ve içindekileri: "Bu fahişe bir kadındır ve zinadan bir erkek çocuğu olmuştur!" şeklinde değiştirdiler. Bunu okuyan kral da annesine: "Kadını tut, oğlunu boynuna bağla ve döverek evden kov!" şeklinde bir mektup yazdı. Mektup gelince kralın annesi bu mektubu kadına okudu ve: "Evden çık!" dedi. Çocuğu kadının (elleri kesik olduğu için) boynuna koydular, kadın da evden ayrıldı. Kadın yolda bir ırmağın kenarından geçerken, susadığı için oturup su içmek istedi. Ancak çocuk boynunda olduğu için eğilince çocuk suya düşüp boğuldu. Kadın ırmağın kenarında oturmuş ağlarken oradan geçen iki adam yanına geldiler. Kadına: "Neden ağlıyorsun?" diye sorduklarında, kadın: "Oğlum boynumdaydı, ancak ellerim olmadığı için suya düşüp boğuldu" dedi. İki adam: "Allah'ın, ellerini eskisi gibi sağlam yapmasını ister misin?" diye sorduklarında, kadın: "Evet!" dedi. İki adam Allah'a dualar edince de kadının elleri eskisi gibi sağlam bir şekilde geri geldi. İki adam kadına: "Bizim kim olduğumuzu biliyor musun?" diye sorunca, kadın: "Hayır!"

karşılığını verdi. Bunun üzerine iki adam: “Bizler sadaka olarak verdiğin iki ekmeğiz!” dediler.

(٤٤٥٣)- [٣٣٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ، حَدَّثَنَا أَبُو كُدَيْنَةَ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿طَيْرًا أَبَابِيلَ﴾، قَالَ: طَيْرٌ خَرَجَتْ مِنَ الْبَحْرِ لَهَا رُءُوسٌ كَرُءُوسِ السِّبَاعِ، لَمْ تَزَلْ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ حَتَّى جَدِرَتْ جُلُودُهُمْ، فَمَا رُئِيَ الْجُدَرِيُّ قَبْلُ إِلا يَوْمَئِذٍ، وَمَا رُئِيَتِ الطَّيْرُ قَبْلَ يَوْمَئِذٍ وَلا بَعْدُ، فَانْطَلَقَ فِيلُهُمْ حَتَّى أَتَوْا بِوَادٍ "، قَالَ حُصَيْنٌ: قَالَ عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ، قَالَ: مَا دُرَّ الْوَادِي قَبْلَ ذَلِكَ بِخَمْسِ مِائَةِ سَنَةٍ، فَأَرْسَلَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ السَّيْلَ فَغَرَّقَهُمْ

Husayn'ın naklettiğine göre İkrime, Allah'ın **“Ebabil kuşları”** âyetiyle ilgili der ki: “Bu, denizden çıkan bir kuş türüdür. Aslan kafası gibi kafası vardır. Ebrehe ordusundaki askerlerin derileri uyuz oluncaya kadar onlara çakıl attılar. O güne kadar uyuz görülmüş değildi. Bu kuşlar da o güne kadar görülmüş değildi, ayrıca görülecek değildir. Filleri onları bir vadiye kadar götürdü.”

Husayn diyor ki: “Söz konusu vadiden beş yüz sene öncesinden bu olaya kadar su akmamıştı, Allah onlara sel gönderip boğdu.”

(٤٤٥٤)- [٣٣٣/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرْبِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ، حَدَّثَنَا أَبُو كُدَيْنَةَ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ﴾، قَالَ: جَعَلَ اللَّهُ فِي كُلِّ أَرْضٍ قُوتًا لا يَصْلُحُ إِلا بِهَا، ثُمَّ قَالَ: أَلا تَرَى أَنَّ السَّابِرِيَّ لا يَصْلُحُ إِلا بِسَابِرَةٍ، وَأَنَّ الْيَمَانِيَّ لا يَصْلُحُ إِلا بِالْيَمَنِ؟ "

Husayn'ın naklettiğine göre İkrime, Allah'ın **“O, dört gün içinde (dört evrede) yeryüzünde rızıklar takdir etti”**[1] âyetiyle ilgili şöyle dedi: “Allah, her memlekete, sadece orada işe yarayacak şeyler yaratmıştır. Görmüyor musun, sabirî kumaşı sadece Sabire'de, Yemen kumaşı sadece Yemen'de işe yarar."

---

[1] Fussilet Sur. 10

(٤٤٥٥)- [٣٣٣/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زَيْدِ بْنِ الْحَرِيشِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ ضَيْفٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبَانَ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عِكْرِمَةَ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَوَيْلٌ لِلْمُشْرِكِينَ الَّذِينَ لا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ﴾، قَالَ: لا يَقُولُونَ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَفِي قَوْلِهِ: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تزَكَّى﴾، قَالَ: مَنْ قَالَ: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَفِي قَوْلِهِ: ﴿هَلْ لَكَ إِلَى أَنْ تزَكَّى﴾، إِلَى أَنْ تَقُولَ: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَفِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا﴾، قَالَ: شَهَادَةُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَقَوْلِهِ: ﴿أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ﴾، قَالَ: أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ يَقُولُ: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَفِي قَوْلِهِ: ﴿إِلا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا﴾، قَالَ: الصَّوَابُ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ، وَفِي قَوْلِهِ: ﴿إِنَّكَ لا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ﴾، قَالَ: الْمِيعَادُ لِمَنْ قَالَ: لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ "

İbrâhîm b. Hasan b. Ebân'ın babasından naklettiğine göre İkrime, Allah'ın "**Allah'a ortak koşanların vay haline! Onlar zekâtı vermeyen kimselerdir**"[1] âyetiyle ilgili şöyle dedi: "Bunlar, «Lâ ilâhe illallah» demeyenler"

"**Arınan mutlaka kurtuluşa erer**"[2] âyetiyle ilgili şöyle dedi: "Bu, «Lâ ilâhe illallah» diyendir."

"**Ona deki; İster misin (küfür ve isyandan temizlenesin?**"[3] âyetiyle ilgili şöyle dedi: "Lâ ilâhe illallah" demek ister misin?

"**Rabbimiz Allah'tır, deyip sonra da dosdoğru olanlar...**"[4] âyetiyle ilgili şöyle dedi: "Lâ ilâhe illallah" diyerek Allah'tan başka ilah olmadığına şahitlik edenler.

---

[1] Fussilet Sur. 6,7

[2] A'lâ Sur. 14

[3] Nâziât Sur. 18

[4] Fussilet Sur. 30

"İçinizde aklı başında bir adam yok mu?"[1] âyetiyle ilgili şöyle dedi: İçinizde "Lâ ilâhe illallah" diyecek adam yok mudur?

"Rahmân'ın izin verdiği ve doğruyu söyleyenler konuşacaktır"[2] âyetiyle ilgili şöyle dedi: Buradaki doğru, "Lâ ilâhe illallah" demektir.

"Şüphesiz sen vaadinden dönmezsin"[3] âyetiyle ilgili şöyle dedi: Vaadler, "Lâ ilahe illallâh" diyenler içindir.

(٤٤٥٦)- [٣٣٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شُرَيْحٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ غِيَاثٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عِكْرِمَةَ، يَقُولُ: " ﴿فَلا عُدْوَانَ إِلا عَلَى الظَّالِمِينَ﴾، قَالَ: عَلَى مَنْ لا يَقُولُ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ "

Osmân b. Ğiyâs'ın naklettiğine göre İkrime, Allah'ın **"Artık düşmanlık yalnız zalimlere karşıdır"**[4] âyetiyle ilgili şöyle dedi: "Lâ ilâhe illallâh" demeyenlere karşıdır.

(٤٤٥٧)- [٣٣٤/٣] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بُنْدَارٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْجَارُودِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا حَكَّامٌ الرَّازِيُّ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَاذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ﴾، قَالَ: إِذَا غَضِبْتَ "

Sâbit'in naklettiğine göre İkrime, Allah'ın **"Unuttuğunda Rabbinin an"**[5] âyetiyle ilgili şöyle dedi: "Sinirlendiğin zaman..."

(٤٤٥٨)- [٣٣٤/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي سَهْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ، عَنْ عِكْرِمَةَ: " فِي قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ﴾ قَالَ: السَّهَرُ "

---

[1] Hûd Sur. 78

[2] Nebe' Sur. 38

[3] Âl-i İmran Sur. 194

[4] Bakara Sur. 193

[5] Kehf Sur. 24

Hakem b. Ebân'ın nakledtiğine göre İkrime, Allah'ın **"Onların secde eseri olan alâmetleri yüzlerindedir..."**[1] âyetiyle ilgili: "Bu, geceleri uykusuz kalmaktır" dedi.

(٤٤٥٩)- [٣٣٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّا، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ الْبَلْخِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " بَيْنَمَا رَجُلٌ مُتَسَلِّقٌ عَلَى مَتْنِهِ فِي الْجَنَّةِ، فَقَالَ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُحَرِّكْ شَفَتَيْهِ: لَوْ أَنَّ اللَّهَ يَأْذَنُ لِي لَزَرَعْنَا فِي الْجَنَّةِ، فَلَمْ يَعْلَمْ إِلا وَالْمَلائِكَةُ عَلَى أَبْوَابِ الْجَنَّةِ قَابِضِينَ عَلَى أَكُفِّهِمْ، فَيَقُولُونَ: السَّلامُ عَلَيْكَ، فَاسْتَوَى قَائِمًا، فَقَالُوا لَهُ: يَقُولُ لَكَ رَبُّكَ: تَمَنَّيْتَ شَيْئًا فِي نَفْسِكَ، وَقَدْ عَلِمْتُهُ، وَقَدْ بَعَثَ مَعَنَا هَذَا الْبُرَّ، يَقُولُ لَكَ رَبُّكَ: ابْذُرْ فَأَلْقَى يَمِينًا، وَشِمَالا، وَبَيْنَ يَدَيْهِ، وَخَلْفَهُ، فَخَرَجَ أَمْثَالُ الْجِبَالِ عَلَى مَا كَانَ تَمَنَّى وَأَرَادَهُ، فَقَالَ لَهُ الرَّبُّ مِنْ فَوْقِ عَرْشِهِ: كُلْ يَا ابْنَ آدَمَ، فَإِنَّ ابْنَ آدَمَ لا يَشْبَعُ "

İkrime anlatıyor: Bir adam cennette sırt üstü uzanmış iken, kendi kendine, dudaklarını kıpırdatmadan: "Allah bana izin verseydi cennette bir şeyler ekerdim" dedi. Birden meleklerin, avuçlarında bir şeyle cennet kapılarında belirdiğini fark etti. Kendisine "Selam sana!" dediler. Hemen ayağa fırladı. Ona dediler ki: !Rabbin sana: "İçinden bir şey istedin, onu bildim" diyor. Bizimle şu tohumları gönderdi. Rabbin sana "Tohumları ek" diyor." Adam sağına, soluna, önüne ve arkasına tohumları serpti. İstediği ve arzuladığı şeyler dağlar kadar oldu. Allah, Arş'ından ona şöyle seslendi: "Ey Âdemoğlu ye! Zira Âdemoğlu doymaz."

(٤٤٦٠)- [٣٣٤/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبَّاسٍ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " إِنَّ الشَّيْطَانَ لَيُزَيِّنُ لِلْعَبْدِ الذَّنْبَ حَتَّى يَكْسِبَهُ، فَإِذَا كَسَبَهُ تَبَرَّأَ مِنْهُ، وَلا يَزَالُ الْعَبْدُ يَبْكِي مِنْهُ وَيَتَضَرَّعُ إِلَى رَبِّهِ وَيَسْتَكِينُ، حَتَّى يَغْفِرَ لَهُ ذَلِكَ الذَّنْبَ وَمَا قَبْلَهُ، فَيَنْدَمُ الشَّيْطَانُ عَلَى ذَلِكَ الذَّنْبِ حِينَ أَكْسَبَهُ إِيَّاهُ، فَغَفَرَ لَهُ الذَّنْبَ وَمَا قَبْلَهُ "

---

[1] Fetih Sur. 29

İkrime der ki: "Şeytan, bir günahı süsleyip güzel göstermek suretiyle kula bunu işletir. Kul bu günahı işledikten sonra ise Şeytan ondan berî olduğunu söyler. Kul, işlediği bu günah için ağlamaya, yalvarıp yakarmaya başlar ki sonunda Allah onun hem bu günahını, hem de geçmiş günahlarını bağışlar. Şeytan da söz konusu günahı kula işlettiği için pişman olur. Zira bununla kulun, hem işlettiği, hem de geçmiş tüm günahlarının bağışlanmasına sebep olmuştur."

(٤٤٦١)- [٣٣٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " قَالَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلامُ: إِنَّ رَبِّي لَيَبْعَثُنِي إِلَى الشَّيْءِ لأُمْضِيَهُ، فَأَجِدُ الْكَوْنَ قَدْ سَبَقَنِي إِلَيْهِ "

İkrime der ki: Cibrîl diyor ki: "Rabbim bir işi yapmam için beni gönderir. Kâinatın (oluşumun) benden önce gerçekleştiğini görürüm."

(٤٤٦٢)- [٣٣٥/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدَانَ، حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ، حَدَّثَنَا بَسَّامُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ مَوْلَى بَنِي أَسَدٍ، قَالَ: سَأَلْتُ عِكْرِمَةَ عَنِ الْمَاعُونِ، فَقَالَ: " الْعَارِيَةُ "، قُلْتُ: فَإِنْ مَنَعَ الرَّجُلُ غُرْبَالَهُ، أَوْ قِدْرًا، أَوْ قَصْعَةً، أَوْ شَيْئًا مِنْ مَتَاعِ الْبَيْتِ، فَلَهُ الْوَيْلُ؟ قَالَ: " لا، وَلَكِنَّهُ إِذَا سَهَى عَنِ الصَّلاةِ وَمَنَعَ الْمَاعُونَ فَلَهُ الْوَيْلُ "

Esed Oğullarının azadlı kölesi Bessâm b. Abdillah diyor ki; İkrime'ye "*mâûn*"un ne olduğunu sordum "Ödünç vermektir" dedi. Ben "Bir insan kalburunu, tenceresini veya ev eşyasından birini vermediğinde ona *veyl* olur mu?" dedim. "Hayır" dedi. "Namazı umursamazsa ve ödünç vermeyi engellerse ona *veyl* olur" dedi.

(٤٤٦٣)- [٣٣٥/٣] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدَانَ، حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ بَكَّارٍ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُزْجَاةٍ﴾، قَالَ: فِيهَا تَجُوُّزٌ "

Ebû Husayn'ın naklettiğine göre İkrime, Allah'ın **"Değersiz bir sermayeyle geldik"**[1] âyetiyle ilgili: "Fazla olmayan" dedi.

(٤٤٦٤)- [٣٣٥/٣] حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْجُعْفِيُّ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ نَافِعٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ: فِي قَوْلِهِ ﷻ: " ﴿السَّائِحُونَ﴾، قَالَ: هُمْ طَلَبَةُ الْعِلْمِ "

Ömer b. Nâfi'nin naklettiğine göre İkrime, Allah'ın **"Yollara düşenler..."**[2] âyetiyle ilgili: "Bunlar ilim arayanlardır" dedi.

(٤٤٦٥)- [٣٣٥/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ﴾، قَالَ: الْكُفَّارُ إِذَا دَخَلُوا الْقُبُورَ وَعَايَنُوا مَا أَعَدَّ اللَّهُ مِنَ الْخِزْيِ يَئِسُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ "

Simâk'ın naklettiğine göre İkrime, Allah'ın **"Kâfirlerin kabir ehlinden (tekrar dirilmelerinden ümit kestiği gibi) ümitlerini kestikleri gibi..."**[3] âyetiyle ilgili: "Kâfirler, kabre girip, Allah'ın kendileri için hazırladığı azabı gördüklerinde, Allah'ın rahmetinden ümitlerini keseler" dedi.

(٤٤٦٦)- [٣٣٥/٣] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الرَّقِّيُّ، حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " كَانَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلامُ يُدْعَى أَبَا الضِّيفَانِ " [٣٣٦/٣]

İkrime der ki: "Hz. İbrâhîm, «iki misafir ağırlayan» olarak anılırdı."

(٤٤٦٧)- [٣٣٦/٣] حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الأَشَجُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ،

---

[1] Yûsuf Sur. 88

[2] Tevbe Sur. 112

[3] Mümtehine Sur. 13

قَالَ: " كَانَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلامُ يُكْنَى أَبَا الضِّيفَانِ، وَكَانَ لِقَصْرِهِ أَرْبَعَةُ أَبْوَابٍ لِكَيْلا يَفُوتَهُ أَحَدٌ "

İkrime der ki: "Hz. İbrâhîm «Misafir babası» diye isimlendirilirdi. Çünkü herkesin görüp girebilmesi için konağının dört tarafında da kapı yaptırmıştı."

(٤٤٦٨)- [٣٣٦/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي سَهْلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِي عَمْرٍو بَيَّاعِ الْمُلائِيِّ، عَنْ عِكْرِمَةَ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالا وَجَحِيمًا﴾، قَالَ: قُيودًا "

Ebû Amr'ın naklettiğine göre İkrime, Allah'ın **"Bizim elimizde boyunduruklar vardır ve cehennem vardır"**[1] âyetiyle ilgili: "Bunlar prangalardır" dedi.

(٤٤٦٩)- [٣٣٦/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا حَاجِبُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَبِيبٍ الشَّهِيدُ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " كَانَ أَهْلُ سَبَأٍ قَدْ أُعْطُوا مَا ذَكَرَ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، قَالَ: وَكَانَتْ فِيهِمْ كَهَنَةٌ، فَكَانَتِ الشَّيَاطِينُ تَسْتَرِقُ السَّمْعَ، فَتَأْتِي الْكَهَنَةَ بِأَخْبَارِ السَّمَاءِ، وَإِنَّ كَاهِنًا مِنْهُمْ كَانَ سَيِّدًا شَرِيفًا كَثِيرَ الْمَالِ وَالْوَلَدِ، وَكَانَ كَاهِنًا يُخْبِرُ أَنَّ زَوَالَ أَمْرِهِمْ قَدْ دَنَا، وَأَنَّ الْعَذَابَ قَدْ أَظَلَّهُمْ، فَلَمْ يَدْرِ كَيْفَ يَصْنَعُ، فَقَالَ لِرَجُلٍ مِنْ بَنِيهِ أَعَزِّهِمْ أَخْوَالا: إِذَا كَانَ غَدًا، وَاجْتَمَعَ النَّاسُ آمُرُكَ بِأَمْرٍ فَلا تَفْعَلْ، فَإِذَا انْتَهَرْتُكَ فَانْتَهِرْنِي، وَإِنْ تَنَاوَلْتُكَ فَالْطُمْنِي، فَقَالَ: يَا أَبَتِ، هَذَا أَمْرٌ عَظِيمٌ، فَلا تُكَلِّفْنِيهِ، فَقَالَ: يَا بُنَيَّ، إِنَّهُ حَدَثَ أَمْرٌ لا بُدَّ مِنْهُ، فَلَمَّا أَصْبَحَ وَاجْتَمَعَ النَّاسُ أَمَرَهُ، فَلَمْ يَفْعَلْ، وَانْتَهَرَهُ فَانْتَهَرَهُ، فَتَنَاوَلَهُ فَلَطَمَهُ، فَقَالَ: عَلَيَّ بِالشَّفْرَةِ، فَقَالُوا: وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَصْنَعَ؟ قَالَ: أُرِيدُ أَنْ أَذْبَحَهُ، قَالُوا: الذَّبْحُ لا، اضْرِبْهُ، قَالَ: لا، إِلا أَنْ أَذْبَحَهُ، قَالَ: فَجَاءَ أَخْوَالُهُ، فَقَالُوا: لا نَدَعُكَ تَذْبَحُهُ، فَتَكُونَ مَسَبَّةً عَلَيْنَا، قَالَ: فَمَا مُقَامِي فِي بَلَدٍ يُحَالُ فِيهِ بَيْنِي وَبَيْنَ وَلَدِي، اشْتَرُوا مِنِّي أَرْضِي، اشْتَرُوا مِنِّي دَارِي، حَتَّى بَاعَ كُلَّ شَيْءٍ

---

[1] Müzzemmil Sur. 12

لَهُ، ثُمَّ قَالَ: يَا قَوْمِ، إِنَّهُ قَدْ دَنَا زَوَالُ أَمْرِكُمْ، وَأَظَلَّكُمُ الْعَذَابُ، فَمَنْ أَرَادَ سَفَرًا بَعِيدًا، أَوْ حِمْلا شَدِيدًا فَعَلَيْهِ بِعُمَانَ، وَمَنْ أَرَادَ الْخَمْرَ وَالْخَيْرَ وَكَذَا وَكَذَا، قَالَ إِبْرَاهِيمُ: وَذَكَرَ كَلِمَةً لا أَحْفَظُهَا، وَالْعَصِيرَ فَعَلَيْهِ بِبُصْرَى يَعْنِي الشَّامَ، وَمَنْ أَرَادَ الرَّاسِخَاتِ فِي الْوَحْلِ، الْمُقِيمَاتِ فِي الْمَحْلِ، فَعَلَيْهِ بِيَثْرِبَ ذَاتِ النَّخْلِ، فَخَرَجَ وَخَرَجَ قَوْمٌ إِلَى عُمَانَ، وَخَرَجَ قَوْمٌ إِلَى بُصْرَى، وَهُمْ غَسَّانُ، وَخَرَجَ الأَوْسُ، وَالْخَزْرَجُ بْنُ كَعْبِ بْنِ عَمْرٍو، وَخُزَاعَةُ لِيَثْرِبَ ذَاتِ النَّخْلِ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِبَطْنِ مُرٍّ، قَالَتْ خُزَاعَةُ: هَذَا مَوْضِعٌ صَالِحٌ، أَوْ طَيِّبٌ لا نُرِيدُ بِهِ بَدَلا، نَنْزِلُ هَا هُنَا، فَانْخَزَعُوا، فَمِنْ ثَمَّ سُمُّوا خُزَاعَةَ، لأَنَّهُمُ انْخَزَعُوا مِنْ أَصْحَابِهِمْ، قَالَ: وَتَقَدَّمَتِ الأَوْسُ، وَالْخَزْرَجُ حَتَّى نَزَلُوا بِيَثْرِبَ "

İkrime der ki: Sebe' halkına Allah, Kitab'ında bahsettiği nimetleri verdi. İçlerinde kâhinler vardı. Şeytanlar gizlice bunlardan bilgi sızdırırdı. Kâhinler gökten haberler getiriyordu. İçlerinde, efendi, değerli, zengin ve kalabalık evladı olan bir kâhin vardı. Bu kâhin Sebe' halkının sonlarının geldiğini, azabın gölgesinin yaklaştığını haber veriyordu. Fakat ne yapacağını bilemiyordu. Dayıları güçlü olan evlatlarından birine dedi ki: "Yarın, insanlar bir araya geldiklerinde, ben sana bir şey emredeceğim, sen de istediğimi yapmayacaksın. Sana bağıracağım, sen de bana bağır. Sana vurursam sen de bana elini kaldır."

Çocuk: "Babacığım! Bu zor bir iş, benden böyle bir şey isteme" dedi. Adam: "Oğlum! Başımıza öyle bir şey geldi ki, bundan başka çare yok" dedi.

Sabah olup da insanlar toplanınca, adam oğluna bir şey söyledi o da yapmadı. Oğlunu çekip hırpaladı, oğlu da ona vurdu. Adam "Bana bıçak verin" dedi. İnsanlar "Sen ne yapmak istiyorsun?" dediler, "Onu keseceğim" dedi. "Kesmene izin vermeyiz, dövmek istiyorsan döv" dediler. "Kesinlikle keseceğim" dedi.

Çocuğun dayıları geldiler, "Kesmene izin vermeyiz, bize hakaret olur" deyince, adam: "Oğlumla arama girilen bir memlekette yaşamamın bir manası kalmadı. Tarlalarımı satın alın, evimi satın alın" dedi. Sonunda malını mülkünü sattı ve şöyle dedi: "Ey insanlar! Sonunuz yaklaştı! Azabın gölgesi üzerinizde, uzun bir yolculuk ve ağır bir yük isteyen Uman'a gitsin.

Şarap isteyen, şunu isteyen bunu isteyen Busra'ya (yani Şam'a) gitsin. Çamurlara dikilmiş ve kuraklarda ayakta duranları isteyen, hurma ağaçlarının memleketi Yesrib'e gitsin."

Adam bunları söyledi ve o memleketten çıkıp gitti. İnsanların bir kısmı Uman'a gitti. Bir kısmı Busra'ya göçtü, bunlar Ğassân kabilesidir. Evs, Hazrec b. Ka'b b. Amr ve Huzâa, hurma memleketi Yesrib'e göçtüler. Murr ovasına geldiklerinde, Huzâa: "Burası güzel bir yer, başka bir yer aramamıza gerek yok. Buraya yerleşiyoruz" dediler ve orada kaldılar. Geride kalanlar manasında "Huzâa" diye isimlendirildiler. Çünkü arkadaşlarından geride kaldılar. Evs ve Hazrec yollarına devam ettiler ve sonunda Yesrib'e yerleştiler.

(٤٤٧٠)- [٣٣٧/٣] حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، حَدَّثَنَا حُصَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " لَمَّا نُفِخَ فِي آدَمَ الرُّوحُ مَرَّ فِي رَأْسِهِ فَعَطَسَ، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، فَقَالَتِ الْمَلائِكَةُ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ، فَذَهَبَ يَنْهَضُ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ الرُّوحُ فِي الرِّجْلَيْنِ، قِيلَ: خُلِقَ الإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ "

İkrime der ki: Âdem'e ruh üfürüldüğünde, başına geldiğinde hapşırdı. "Elhamdu lillah" deyince, melekler: "Yerhamukellah" dediler. Ruh, ayaklarına varmadan kalkmaya çalışınca, Allah: **"İnsan çok aceleci (tez canlı) yaratıldı"**[1] buyurdu.

(٤٤٧١)- [٣٣٧/٣] حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْخَلالُ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْقَرَنِيُّ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لِيُوسُفَ: يَا يُوسُفُ، بِعَفْوِكَ عَنْ إِخْوَتِكَ رَفَعْتُ لَكَ ذِكْرَكَ مَعَ الذَّاكِرِينَ "

İkrime şöyle dedi: Allah, Hz. Yûsuf'a: "Ey Yûsuf! Kardeşlerini affetmenden dolayı, senin adını yüceler seviyesine yükselttim" buyurdu.

---

[1] Enbiya Sur. 37

(٤٤٧٢)- [٣٣٧/٣] حَدَّثَنَا الْحَسَنُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعِيدِ بْنِ هَارُونَ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ جُنَادَةَ، حَدَّثَنَا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " قَالَ لُقْمَانُ لابْنِهِ: قَدْ ذُقْتُ الْمَرَارَةَ، فَلَيْسَ شَيْءٌ أَمَرَّ مِنَ الْفَقْرِ، وَحَمَلْتُ الْحِمْلَ الثَّقِيلَ، فَلَيْسَ شَيْءٌ أَثْقَلَ مِنْ جَارِ السُّوءِ، وَلَوْ أَنَّ الْكَلامَ مِنْ فِضَّةٍ، لَكَانَ الصَّمْتُ مِنْ ذَهَبٍ "

İkrime bildiriyor: Lokmân Hekim, oğluna: "Çok acılar tattım; ama fakirlikten daha acı bir şey görmedim. Çok ağır yükler taşıdım; ama kötü komşudan daha ağır bir yükün olmadığını gördüm. Bil ki söz gümüştense, sükût da altındandır" dedi.

(٤٤٧٣)- [٣٣٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، قَالَ أَيُّوبُ عَنْ عِكْرِمَةَ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ﴾، قَالَ: مَا وَقَعَ مِنْهَا شَيْءٌ إِلا فِي عَيْنِ رَجُلٍ "

Eyyûb'un naklettiğine göre İkrime, Allah'ın **"Attığın zaman da sen atmadın..."**[1] âyetiyle ilgili der ki: "Bu atılanlardan birisi, bir adamın gözüne isabet etti."

(٤٤٧٤)- [٣٣٧/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَبُو الْعَبَّاسِ الْبَرَاثِيُّ، ثنا خَلَفُ بْنُ هِشَامٍ، ثنا [٣٣٨/٣] أَبُو الأَحْوَصِ، عَنْ خُصَيْفٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿زَنِيمٍ﴾، قَالَ: هُوَ اللَّئِيمُ الَّذِي يُعْرَفُ بِلُؤْمِهِ، كَمَا تُعْرَفُ الشَّاةُ بِزَنَمَتَيْهَا "

Husayf'ın naklettiğine göre İkrime, Allah'ın **"Günaha dadanmış, kaba saba..."**[2] âyetiyle ilgili der ki: "Bu, keçinin kesik kulaklarından tanındığı gibi, alçaklığıyla bilinen aşağılık kişidir."

(٤٤٧٥)- [٣٣٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الْعَسْكَرِيُّ، ثنا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْحَجَّاجِ أَبِي بَشِيرٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾، قَالَ: هُمْ أَصْحَابُ التَّصَاوِيرِ "

---

[1] Enfâl Sur. 17

[2] Kalem Sur. 13

Seleme b. Haccâc Ebû Beşîr'in naklettiğine göre İkrime, Allah'ın **"Allah ve Resûlünü incitenler..."**[1] âyetiyle ilgili der ki: "Bunlar, süslü sözlerin sahipleridir."

(٤٤٧٦)- [٣٣٨/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ شِبْلٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ﴾، قَالَ: لَوْ أَنَّ الْقُلُوبَ تَحَرَّكَتْ، أَوْ زَالَتْ خَرَجَتْ نَفْسُهُ، وَلَكِنْ إِنَّمَا هُوَ الْفَزَعُ "

Hammâd b. Zeyd'in naklettiğine göre İkrime, Allah'ın **"Yürekler ağızlara gelmişti..."**[2] âyetiyle ilgili: "Kalpler hareket edip yerinden kıpırdasa, kişinin ruhu çıkacak gibi olur. İşte, bu korkudur" dedi.

(٤٤٧٧)- [٣٣٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا أَبُو يَحْيَى الرَّازِيُّ، ثنا سَهْلُ بْنُ عُثْمَانَ، ثنا يَحْيَى بْنُ يَمَانٍ، عَنْ شَيْخٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: " ﴿وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ﴾، بِالشَّهَوَاتِ، ﴿وَتَرَبَّصْتُمْ﴾، بِالتَّوْبَةِ، ﴿وَغَرَّتْكُمُ الأَمَانِيُّ﴾، التَّسْوِيفُ، ﴿حَتَّى جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ﴾، قَالَ: الشَّيْطَانُ "

Yahyâ b. Yemân'ın yaşlı birinden naklettiğine göre İkrime, Allah'ın[3] âyetini şöyle tefsir etti: "**Fakat siz kendi kendinizi** (şehevi arzularla) **yaktınız. Sonra da** (tövbe edileceğini umup) **beklediniz. Allah'ın emri gelinceye kadar** (gelecekle ilgili) **kuruntular** (ve kılıçlarınıza olan aşırı güveniniz) **sizi aldattı. O çok aldatıcı** (Şeytan da) **Allah hakkında sizi tuzağa düşürdü.**"

(٤٤٧٨)- [٣٣٨/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا فِهْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَبُو شَامَةَ، ثنا يَزِيدُ بْنُ الْحُبَابِ، عَنْ هَارُونَ النَّحْوِيِّ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " مَنْ قَرَأَ: ﴿يس وَالْقُرْءَانِ الْحَكِيمِ﴾ لَمْ يَزَلْ ذَلِكَ الْيَوْمَ فِي سُرُورٍ حَتَّى يُمْسِيَ "

---

[1] Ahzâb Sur. 57

[2] Ahzâb Sur. 10

[3] Hadîd Sur. 14

İkrime der ki: Kim Yâsîn sûresini okursa, o gün akşama kadar sevinç içinde olur."

(٤٤٧٩)- [٣٣٨/٣] حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَزِيدَ الزُّهْرِيُّ، ثنا سَهْلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى، قَالَ: يَا سَمَاءُ أَنْصِتِي، وَيَا أَرْضُ اسْتَمِعِي، فَإِنَّ اللَّهَ ﷾ يُرِيدُ أَنْ يَذْكُرَ شَأْنَ نَاسٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، إِنِّي عَمَدْتُ إِلَى عِبَادٍ مِنْ عِبَادِي رَبَّيْتُهُمْ فِي نِعْمَتِي، وَأَصْفَيْتُهُمْ لِنَفْسِي، فَرَدُّوا إِلَيَّ كَرَامَتِي، وَطَلَبُوا غَيْرَ طَاعَتِي، وَأَخْلَفُوا وَعْدِي، تَعْرِفُ الْبَقَرُ أَوْطَانَهَا، وَالْحُمُرُ أَرْبَابَهَا وَتَفْزَعُ، فَوَيْلٌ لِهَؤُلاءِ الَّذِينَ عَظُمَتْ خَطَايَاهُمْ، وَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ، وَتَرَكُوا الأَمْرَ الَّذِي كَانُوا عَلَيْهِ، نَالُوا كَرَامَتِي، وَسُمُّوا أَحِبَّائِي، فَتَرَكُوا قَوْلِي، وَنَبَذُوا أَحْكَامِي، وَعَمِلُوا بِمَعْصِيَتِي، وَهُمْ يَتْلُونَ كِتَابِي، وَيَتَفَقَّهُونَ فِي دِينِي لِغَيْرِ مَرْضَاتِي، وَيُقَرِّبُونَ إِلَيَّ الْقُرْبَانَ وَقَدْ أَبْعَدْتُهُمْ مِنْ نَفْسِي، يَذْبَحُونَ إِلَيَّ الذَّبَائِحَ الَّتِي قَدْ غَصَبُوا عَلَيْهَا خَلْقِي، يُصَلُّونَ فَلا تَصْعَدُ صَلاتُهُمْ، وَيَدْعُونَنِي فَلا يَعْرُجُ إِلَيَّ دُعَاؤُهُمْ، يَخْرُجُونَ إِلَى الْمَسَاجِدِ وَفِي ثِيَابِهِمُ الْغُلُولُ، وَيَسْأَلُونَ رَحْمَتِي وَهُمْ يَقْتُلُونَ مَنْ سَأَلَ بِي، فَلَوْ أَنَّهُمْ أَنْصَفُوا الْمَظْلُومَ، وَعَدَلُوا بِالْيَتِيمِ، وَحَكَمُوا لِلأَيْتَامِ، وَتَتَطَهَّرُوا مِنَ الْخَطَايَا، وَتَرَكُوا الْمَعَاصِيَ، ثُمَّ سَأَلُونِي لأَعْطَيْتُهُمْ مَا سَأَلُوا، وَجَعَلْتُ جَنَّتِي لَهُمْ نُزُلا، وَمَا كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ رَسُولٌ، وَلَكِنِ اجْتَرَءُوا عَلَيَّ، وَظَلَمُوا عِبَادِي، فَأَكَلَ وَلِيُّ الْيَتِيمِ مَالَهُ، وَأَكَلَ وَلِيُّ الأَمَانَةِ أَمَانَتَهُ، وَجَحَدُوا الْحَقَّ، لِيَشْتَرِكَ الأَمِيرُ وَمَنْ تَحْتَهُ، وَيُرْشِي الرَّسُولَ، وَيُشْرِكُ مَنْ أَرْسَلَهُ، فَيُرْشِي أَمِيرٌ فَيَقْتَدِي بِهِ مَنْ تَحْتَهُ، وَيْلٌ لِهَؤُلاءِ الْقَوْمِ، لَوْ قَدْ جَاءَ وَعْدِي بَعْدُ ثُمَّ كَانُوا فِي الْحِجَارَةِ لَتَشَقَّقَتْ عَنْهُمْ بِكَلِمَتِي، وَلَوْ قُبِرُوا فِي التُّرَابِ لَنَفَضْتُ عَنْهُمْ بِطَاعَتِي، وَيْلٌ لِلْمُدُنِ وَعُمَّارِهَا، لأُسَلِّطَنَّ عَلَيْهِمُ السِّبَاعَ، أُعِيدُ فِيهَا بَعْدَ تَحِيَّةِ الأَعْرَاسِ صُرَاخَ الْهَامِ، وَبَعْدَ صَهِيلِ الْخَيْلِ عُوَاءَ الذِّئَابِ، وَبَعْدَ شُرَفِ الْقُصُورِ وُعُولَ السِّبَاعِ، وَبَعْدَ ضَوْءِ السِّرَاجِ وَهَجَ الْعِجَاجِ، وَلأُبَدِّلَنَّ زِجَالَهُمْ بِتِلاوَةِ الْقُرْآنِ انْتِهَارَ الأَرَانِبِ، وَبِعِمَارَةِ الْمَسَاجِدِ كُنَاسَةَ الْمَرَابِطِ، وَبِتَاجِ الْمُلْكِ خِفَاقَ الطَّيْرِ، وَبِالْعِزِّ الذُّلَّ، وَبِالنِّعْمَةِ الْجُوعَ، وَبِالْمُلْكِ الْعُبُودِيَّةَ "، فَقَالَ نَبِيٌّ مِنْ أَنْبِيَائِهِ، اللَّهُ أَعْلَمُ مَنْ هُوَ: يَا رَبِّ، مِنْ رَحْمَتِكَ أَتَكَلَّمُ بَيْنَ يَدَيْكَ، وَهَلْ يَنْفَعُنِي ذَلِكَ شَيْئًا،

وَأَنَا أَذَلُّ مِنَ التُّرَابِ؟ إِنَّكَ مُخَوِّفُ هَذِهِ الْقُلُوبِ، وَمُهْلِكُ هَذِهِ الأُمَّةِ، وَهُمْ وَلَدُ خَلِيلِكَ إِبْرَاهِيمَ، وَأُمَّةُ صَفِيِّكَ مُوسَى، وَقَوْمُ نَبِيِّكَ دَاوُدَ، فَأَيُّ الأُمَمِ تَجْتَرِئُ عَلَيْكَ بَعْدَ هَذِهِ الأُمَّةِ؟ وَأَيُّ قَرْيَةٍ تَعْصِيكَ بَعْدَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ؟ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: " إِنِّي لَمْ أَسْتَكْثِرْ بِكَثْرَتِهِمْ، وَلَمْ أَسْتَوْحِشْ بِهَلاكِهِمْ، وَإِنَّمَا أَكْرَمْتُ إِبْرَاهِيمَ، وَمُوسَى، وَدَاوُدَ بِطَاعَتِي، وَلَوْ عَصَوْنِي لأَنْزَلْتُهُمْ مَنْزِلَ الْعَاصِينَ "

İkrime der ki: Allah şöyle seslendi: "Ey semâ sus! Ey yer dinle! Allah İsrâil oğullarından bazı insanların şanını anacak. Şüphesiz ben kullarımdan bazılarına özendim. Nimetlerimle onları terbiye ettim. Onları kendime ayırdım. Ama onlar bana kerametimi iade ettiler. Benden başkasına itaat etmek istediler. Bana verdikleri sözlerinde durmadılar. İnekler yaşadıkları toprakları tanır. Eşekler de sahiplerini bilir ve onlardan korkarlar. O büyük hata işleyenlerin vay haline. Kalpleri taşlaşmış ve üzerinde oldukları yolu terk etmişler. Benim nimetlerime 'nail oldular. Sevdiklerimi zehirlediler. Sözümü dinlemediler. Hükümlerimi bir kenara attılar. Kitabımı okurken, göndermiş olduğum dini rızamın haricinde kullanmak istediler ve yasaklarımla iştigal ettiler. Ben onları kendimden uzaklaştırmışken onlar bana kurban takdim ettiler. Kullarımdan gasbettikleri paralarla aldıkları kurbanları benim için kestiler. Namaz kılıyorlar, ama namazları bana yükselmiyor. Dua ediyorlar, ama duaları bana ulaşmıyor. Elbiselerinde cepleri doluyken camilere giderler. Beni arayan ve soranları öldürürken benden merhamet istiyorlar. Eğer mazluma acısalar, yetime adil davransalar, yetimlerin lehine hükmetseler, günahlardan temizlenseler ve bundan sonra benden isteselerdi, onlara istediklerini verirdim. Cennetimi onlara yurt kılardım. Onlarla aramda aracı koymazdım. Fakat onlar bana karşı gelmeye cesaret ettiler. Kullarıma zulmettiler. Yetime veli olan onun malını yedi. Emanete bakan, emanetine ihanet etti. Hakkı inkâr ettiler. Yönetici ve elinin altındakiler anlaşsın, elçiye rüşvet versin, onu göndereni de ortak etsin, yönetici rüşvet versin emrinde olan da ona uysun... Yazıklar olsun böyle topluluğa! Eğer emrim gelmiş olsaydı da onlar kayaların içinde olsalardı, benim bir sözümle kayalar parçalanıp onları dışarı atardı. Toprağa gömülü olsalar, onları silkelerdim. Şehirlere ve şehri inşa edenlere yazıklar olsun! Onlara aslanları musallat edeceğim. Düğün sevincinin ardından insanın başını çatlatan ağrılar vereceğim. Küheylan kişnemelerinin ardından kurt ulumalarını işitecekler. Köşk balkonlarının ardından aslan inlerini görecekler. Avize ışığının ardından, ateş gibi yanan geceler yaşayacaklar. Kur'ân tilavetini taşlamaları tavşan gibi kaçmaya, Mescid inşa etmeyi eleştirmeleri ahır temizlemeye dönecektir. Kral tacı giymek kuş gibi çırpınmaya, izzet zillete, nimetler açlığa, sultanlık köleliğe dönüşecektir."

Bunun üzerine adını bildiğim peygamberlerden birisi şöyle dedi: "Ey Rabbim! Merhametine güvenip karşında konuşuyorum. Bu bana fayda sağlayacak mı (bilmiyorum)? Çünkü topraktan daha zelilim. Sen bu kalplere korku salarsın, bu ümmeti helak edersin, ama onlar senin halilin İbrâhîm'in çocuklarıdır. Senin özel Peygamberin Mûsâ'nın ümmetidir. Peygamberin Dâvud'un kavmidir. Bu ümmetin dışında hangi ümmet sana karşı gelmeye cesaret edebilir? Bu şehirden sonra hangi şehir sana karşı gelebilir?"

Allah: "Ben onların çokluğuyla övünecek değilim. Yok olmalarından dolayı yalnız kalacak değilim. Ben İbrâhîm'e Mûsâ'ya ve Dâvud'a bana itaat etmelerinin karşılığında ikramda bulundum. Bana karşı gelselerdi, asiler derekesine indirirdim" buyurdu.

(٤٤٨٠)- [٣٣٩/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ، ثنا أَبِي، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ عِكْرِمَةَ عِنْدَ مَنْزِلِ ابْنِ دَاوُدَ، وَكَانَ عِكْرِمَةُ نَازِلا مَعَ ابْنِ دَاوُدَ نَحْوَ السَّاحِلِ، فَذَكَرُوا الَّذِينَ يَغْرَقُونَ فِي الْبَحْرِ، فَقَالَ عِكْرِمَةُ: " الْحَمْدُ لِلَّهِ، إِنَّ الَّذِينَ يَغْرَقُونَ فِي الْبَحْرِ تَتَقَسَّمُ لُحُومَهُمُ الْحِيتَانُ، فَلا يَبْقَى مِنْهُمْ شَيْءٌ إِلا الْعِظَامَ تَلُوحُ، فَتُقَلِّبُهَا الأَمْوَاجُ حَتَّى تُلْقِيَهَا إِلَى الْبَرِّ، فَتَمْكُثُ الْعِظَامُ حِينًا حَتَّى تَصِيرَ حَائِلا نَخِرَةً، فَتَمُرُّ بِهَا الإِبِلُ فَتَأْكُلُهَا، ثُمَّ تَسِيرُ الإِبِلُ فَتَبْعَرُ، ثُمَّ يَجِيءُ بَعْدَهُمْ قَوْمٌ فَيَنْزِلُونَ مَنْزِلا فَيَأْخُذُونَ ذَلِكَ الْبَعْرَ فَيُوقِدُونَ، ثُمَّ تَخْمُدُ تِلْكَ النَّارُ، فَتَجِيءُ رِيحٌ فَتُلْقِي ذَلِكَ الرَّمَادَ عَلَى الأَرْضِ، فَإِذَا جَاءَتِ النَّفْخَةُ، قَالَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى: فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ، فَيَخْرُجُ أُولَئِكَ وَأَهْلُ الْقُبُورِ سَوَاءً "

İbrâhîm b. el-Hakem b. Ebân, babasından bildiriyor: İbn Dâvûd'un malikanesinde İkrime ile beraber otururken –İkrime, İbn Dâvûd ile beraber sahil taraflarında konaklamıştı- denizde boğulup etleri balıklar tarafından yenen kişilerden bahsettiler: Geriye bunların kemiklerinden başka hiçbir şey kalmaz, bu kemikleri de dalgalar vurup karaya atar. Kemikler bir müddet sonra çürüyüp gider, sonra develer gelir onları yer, sonra develer yoluna devam eder ve bunları dışkı olarak atar, sonra başka bir topluluk gelir ve bu dışkıları alıp yakarlar, sonra ateş kül haline gelir, rüzgâr gelip bu korları yeryüzüne savurur. Sûr'a üfürüldüğü zaman Allah: **"Sonra Sûr'a bir daha üflenince hemen ayağa kalkıp bakışır dururlar"**[1] buyurur. Daha sonra bu kişileri ve mezarda olanları aym şekilde diriltir."

(٤٤٨١)- [٣/٣٤٠] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ، ثنا أَبِي، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَخْرَجَ رَجُلا مِنَ الْجَنَّةِ، وَرَجُلا مِنَ النَّارِ، فَوَقَفَهُمَا بَيْنَ يَدَيْهِ، ثُمّ قَالَ لِصَاحِبِ الْجَنَّةِ: عَبْدِي، كَيْفَ رَأَيْتَ مَقِيلَكَ مِنَ الْجَنَّةِ؟ فَيَقُولُ: خَيْرَ مَقِيلٍ قَالَهُ الْقَائِلُونَ، فَذَكَرَ مِنْ أَزْوَاجِهَا، وَمَا فِيهَا مِنَ النَّعِيمِ، ثُمَّ قَالَ لِصَاحِبِ النَّارِ: عَبْدِي، كَيْفَ رَأَيْتَ مَقِيلَكَ فِي النَّارِ؟ فَقَالَ: شَرَّ مَقِيلٍ قَالَهُ الْقَائِلُونَ، وَذَكَرَ عَقَارِبَهَا، وَحَيَّاتِهَا، وَزَنَابِيرَهَا، وَمَا فِيهَا مِنْ أَلْوَانِ الْعَذَابِ، فَقَالَ لَهُ رَبُّهُ ﷾: عَبْدِي، مَاذَا تُعْطِينِي إِنْ أَنَا أَعْفَيْتُكَ مِنَ النَّارِ؟ فَقَالَ الْعَبْدُ: إِلَهِي، وَمَا عِنْدِي مَا أُعْطِيكَ، فَقَالَ لَهُ الرَّبُّ: لَوْ كَانَ لَكَ جَبَلٌ مِنْ ذَهَبٍ كُنْتَ تُعْطِينِي، فَأُعْفِيكَ مِنَ النَّارِ؟ فَقَالَ: نَعَمْ، فَقَالَ لَهُ الرَّبُّ: كَذَبْتَ، لَقَدْ سَأَلْتُكَ فِي الدُّنْيَا أَيْسَرَ مِنْ جَبَلِ الذَّهَبِ، سَأَلْتُكَ أَنْ تَدْعُوَنِي، فَأَسْتَجِيبُ لَكَ، وَأَنْ تَسْتَغْفِرَنِي، فَأَغْفِرُ لَكَ، وَتَسْأَلَنِي، فَأُعْطِيكَ، فَكُنْتَ تَتَوَلَّى ذَاهِبًا "

İkrime anlatıyor: Allah, Cennetten bir adamı, Cehennemden de bir adamı çıkarır. İkisini huzurunda durdurup Cennetten çıkardığına: "Ey kulum! Cennetteki yerini nasıl buldun?" diye sorar. Adam: "İnsanların yerleşebileceği en güzel yerlerden birisidir" der ve içerdeki hurilerden eşleri ve nimetleri sayar. Allah, Cehennemden çıkardığına: "Kulum! Sen Cehennemdeki yerini nasıl buldun?" diye sorunca, adam: "Kişinin yerleşebileceği en kötü yerlerden birisidir" der ve içerde bulunan akrepleri, yılanları, kocaman eşekarılarını ve bunun gibi azabın daha değişik yönlerini saymaya başlar. Allah ona: "Kulum! Seni Cehennemden tamamen çıkarırsam bana ne verirsin?" diye sorunca, adam: "Rabbim! Sana verebilecek neyim var ki?" karşılığını verir. Allah: "Şayet altından bir dağın olsaydı, Cehennemden çıkarmama karşılık onu bana verir miydin?" diye sorunca, adam: "Evet!" karşılığını verir. Ancak Allah ona şöyle çıkışır: "Yalan söylüyorsun! Oysa henüz dünyadayken bundan daha az olan bir şeyi senden istemiştim. Sana icabet etmem için bana dua etmeni, seni bağışlamam için benden istiğfar dilemeni, dilediğini vermek için sadece benden talepte bulunmanı istemiştim; ancak sen yüz çevirerek dönüp gitmiştin."

---

[1] Zümer Sur. 68

(٤٤٨٢)- [٣٤٠/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " مَا مِنْ عَبْدٍ يُقَرِّبُهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِلْحِسَابِ، إِلا قَامَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ بِعَفْوِهِ "

İkrime der ki: "Kıyamet günü, Allah'ın hesap için huzuruna çağırdığı her kul, Allah'ın affıyla oradan ayrılır."

(٤٤٨٣)- [٣٤٠/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " لِكُلِّ شَيْءٍ أَسَاسٌ، وَأَسَاسُ الإِسْلامِ الْخُلُقُ الْحَسَنُ "

İkrime der ki: "Her şeyin bir temeli vardır. İslam'ın temeli de güzel ahlâktır."

(٤٤٨٤)- [٣٤٠/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، ثنا سَلَمَةُ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ بْنِ أَبَانَ ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " شَكَى نَبِيٌّ مِنَ الأَنْبِيَاءِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى الْجُوعَ، وَالْعُرْيَ، فَأَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَيْهِ: أَمَا تَرْضَى أَنِّي سَدَدْتُ عَنْكَ بَابَ الشِّرْكِ "

İkrime der ki: "Peygamberlerden biri açlık ve yokluktan yana Allah'a şikâyette bulununca, Allah ona şöyle vahyetti: "(Bunlar yerine) Şirk kapısını sana kapatmış olmama razı değil misin?"

(٤٤٨٥)- [٣٤١/٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ، ثنا سَلَمَةُ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " إِنَّ فِي السَّمَاءِ مَلَكًا، يُقَالُ لَهُ: إِسْمَاعِيلُ، لَوْ أُذِنَ لَهُ، فَفَتَحَ أُذُنًا مِنْ آذَانِهِ يُسَبِّحُ الرَّحْمَنَ ﷾ لَمَاتَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ "

İkrime der ki: "Semada İsmâil adında bir melek vardır. Rahmân'ı tesbih ettiği bir ezanı vardır. Kendisine izin verilir de bu ezanı okursa yeryüzünde olan herkes ölür."

(٤٤٨٦)- [٣٤١/٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّا، ثنا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَكَمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، قَالَ: " سِعَةُ الشَّمْسِ سِعَةُ الأَرْضِ، وَزِيَادَةُ ثَلاثٍ، وَسِعَةُ الْقَمَرِ سِعَةُ الأَرْضِ مَرَّةً، وَقَالَ عِكْرِمَةُ: إِنَّ الشَّمْسَ إِذَا غَرَبَتْ دَخَلَتْ بَحْرًا تَحْتَ الْعَرْشِ، فَتُسَبِّحُ اللَّهَ ﷾ حَتَّى إِذَا أَصْبَحَتِ اسْتَعْفَتْ رَبَّهَا مِنَ الْخُرُوجِ، فَقَالَ لَهَا الرَّبُّ تَعَالَى: وَلِمَ ذَاكَ؟ وَالرَّبُّ ﷾ أَعْلَمُ، قَالَتْ: إِنِّي إِذَا خَرَجْتُ عُبِدْتُ مِنْ دُونِكَ، فَقَالَ لَهَا الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: اخْرُجِي فَلَيْسَ عَلَيْكِ شَيْءٌ مِنْ ذَلِكَ، حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ أَبْعَثُهَا إِلَيْهِمْ مَعَ عَشَرَةِ آلافِ مَلَكٍ يَقُودُونَهَا حَتَّى يُدْخِلُوهُمْ فِيهَا "

İkrime der ki: "Güneş'in büyüklüğü yeryüzü ve onun üç katı daha fazladır. Ay'ın büyüklüğü ise yeryüzü ile aynıdır."

"Güneş battığında, Arş'ın altındaki bir denize girip Allah'ı tesbih eder. Sabah olduğunda Rabbinden af diler. Rabbi bildiği halde ona «Neden?» diye sorar, güneş: «Sabah doğduğumda bana ibadet ediyorlar» diye cevap verir. Allah şöyle buyurur: «Bunda senin suçun yok, onlara cehennem yeter, onu on bin melekle birlikte onlara gönderirim. İçine girinceye kadar onları idare ederler»."

İkrime; sahabeden birçok kimseden hadis nakletmiştir. Bazıları şunlardır; Bu ümmetin âlimi, İkrime'yi azat eden Abdullah b. Abbâs, Abdullah b. Ömer b. Hattâb, Abdullah b. Amr b. el-Âs, Ebû Saîd el-Hudrî, Ebû Hureyre, Âişe ve diğerleri.

Tâbiûndan ve değerli önderlerden birçok kişi de kendisinden hadis nakletmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: Tâvûs, Atâ b. Ebî Rebâh, Mücâhid, Ebû'ş-Şa'şâ', eş-Şa'bî, Ebû İshak es-Sebîî, Muhammed b. Sîrîn, Saîd b. Cübeyr, Amr b. Dînâr, İbrâhîm en-Nehaî, Ebû Câfer Muhammed b. Ali b. Hüseyn, ez-Zührî, Ebu'z-Zübeyr, Yahyâ b. Saîd el-Ensârî, Katâde, Sâbit, Hilâl b. Habbâb, Simâk b. Harb, Seleme b. Kuheyl, Saîd b. Mesrûk, Mansûr b. el-Mu'temir, A'meş, Ebû Saîd el-Bakkâl, Eyyûb es-Sahtiyânî, Muhammed b. Ebî Kesîr, Hâlid el-Hazzâ, Atâ el-Horasânî, Abdülkerîm el-Cezerî, Husayf b. Abdirrahman ve sayılamayacak kadar tabii ve âlim.

Takrîb 3880, Takrîb 3881, Takrîb 3882, Takrîb 2091-a, Takrîb 3161, Takrîb 4540-z, Takrîb 2340, Takrîb 2030, Takrîb 1018, Takrîb 4534, Takrîb 2888, Takrîb 1574, Takrîb 49, Takrîb 2677, Takrîb 1559, Takrîb 2495, Takrîb 4473-z, Takrîb 2851, Takrîb 2033, Takrîb 1536, Takrîb 3874, Takrîb 1940